

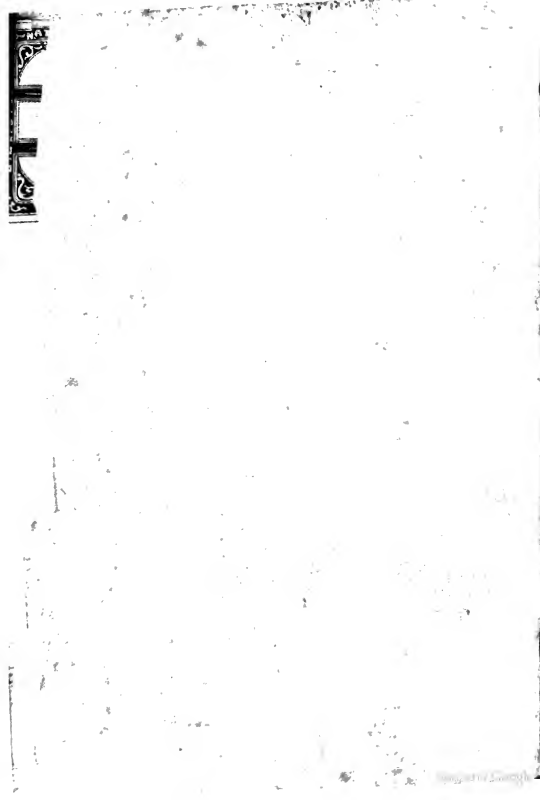

13.5.0.23

411197

COMPENDIVM
OMNIVM OPERVM
SANCTORIDE MELFI
CVM PRAXI CRIMINALI
EIVSDEM:

COMPENDIVM

IN LIBROS POENALIVM

Atque

COMMENTARIORVM

Super Statuta Generalia totius

Ordinis Seraphici

A R. P.

SANCTORIO

DE MELPHI

EDITOS.

*Olim elaboratum per R. P. Thomam à S. Severino
Prouinciæ Reform. Marchiæ Alumnum,
& in Curia Romana per R. P. Pro-
curatoris Gener. à Secretis :*

Et in hac Secunda impressione denuò reuifum,
atque approbatum à R. P. Michaelè To-
nero Secretario Generali Curie :

*Reuifus à Bibliothecario S. Francisci
Trambytorini.*

ROMÆ, Sumptibus Fælicis Cæfaretti. 1686.

1721.

Superiorum permissu.

... ..

... ..

...

REVERENDISSIMO PATRI
PETRO MARINO
S O R M A N O
A' MEDIOLANO

SAC. THEOLOGIÆ LECTORI IVBILATO
Sanctæ Inquisitionis Consultori , ex Guar-
diano Hierosolymitano , ac totius
Ord. Minor. S. FRANCISCI
Ministro Generali .

Felix Cæsarettus felicitatem .

Insignire libros ,
è tenebris prælo-
rum edendos in
lucem, splendo-
ribus illustrium
virorum mos fuit communibus
votis, & publica firmitate lauda-
tus , vel ne, quasi alta tutela di-

stincti tangantur : vel vt sub clarissimis auspicijs feliciorē fortiantur applausum , seu vt tributaria monimenta æternentur in obsequium. Hæc Seraphici Ordinis compendiata legum commentaria , cui alteri debebantur quam Tibi Reuerendissime Pater , qui ad clauum Ordinis nauarchus ascendisti , non iniectu proprio , sed omnium votis , omnium felicitate . vocatus ? Hæc *Sors manu* arrepta per tuum gentilitium nomen indicatur . Et sanè viderunt Te in re litteraria Theologum emeritum , in Proinciæ gradibus dexteritate , & exemplaritate fulgentem , in
Pale-

Palestinæ arduo sacrorum locorum gubernio nulli Antecessori secundum . Erga quæ ardentissimus amor, & zelus in periculosa itinera, in immensos coniecit labores, vt Potentatos sacro fœdere contra Turcam vnitos, ita vt Barbaros victricibus compellerent armis, ad restituendum Catholico cultui Sanctum D. N. Iesu Christi Sepulchrum, inflammares . Ideòque non mirum Te à Principibus lætanter, & gratiosè acceptatum, ab Aulicis deuotè exceptum, à populo gloriosè acclamatum; hæc enim, & maiora tuæ debebantur humilitati, cum fugientem sequatur

honos. Tanta in te vitæ probitas, in rebus agendis solertia, in actionibus candor, in alloquio comitas, in moribus suauitas, ut omnes ad tui amorem, & venerationem allicias. Forti æquitate, prudenti clementia ordinem, à mari usque ad mare, & usque ad vltimum terræ numerosa sanctitatis, & Operariorum propagine extensum, moderaris, ut nemo Te Iudicem, quin Patrem, & Patrem quin Iudicem experiatur. Tanta in Te erga subditos amor, & beneuolentia, ut annos tuos de suis augeri, teque diutissime incolumem optent præesse. Tibi ergo animato Legisla-

gislatori hæc muta legum collectio, interpretatio, & dispositio debebantur, vnde si benignitate suscipias, vt supplex oro, non nisi quod tuum est à mei deuoti animi obsequio, & erga Seraphicam Religionem amore dicatum, excipere poteris; igitur propensiori oculo respicere, & confouere, ne dedigneris. Vale.

Ad Lectorem.

Actum agis , inquires mihi for-
san benevole Lector , non in-
quires si beneuolus . A Doctiss. P. San-
ctorio de Melpbis subtilissimè dispu-
tata , sed diffusissimè habes , quæ pau-
cis hic perstricta reperies . Si nihil ege-
rim ; agendi tamen animus , teque
iuuandi non absuit , immo & ut
iuuarem labor non mediocris ; age
ergo , Dei ad instar , desiderium meum
utilitati tuæ addictum , & laborem ,
qualiscunque sit , & conatum eidem
consecratum , maximè inter conti-
nuos in hac Romana Curia labores ,
contemplare , & accepta . Dixerim
confidenter nonnihil egi , nec de carta
transuli in papirum ; ut fertur ada-
gio ; Intricaticissimas enim Patris San-
ctorij difficultates ex utroque eius
ope-

opere super Constitutiones Ordinis
Seraphici, & super Pœnalitates, hic
habes dilucidatas, & quas ibi fusius
protensas, hîc in Epitomen redactas,
& quæ tandem ab Auctoris obitu,
siue per Ordinis, siue per Sac. Con-
greg. aut Sedis Apostolicæ Decreta,
iuxta temporum vicissitudines ne-
cessariò sunt immutata, suis in locis
habebis adnotata. Vale.

Attentè , ac diligenter vidi , & per-
legi ex mandato Reuerendissimi
P. Hyacinti Libelli S. P. A. Promagistri
Opusculum à P. Thoma de Sancto Se-
uerino , Ord. Nostri Alumno , ac Pro-
curatoris Generalis apud Reformatos
Secretario in Compendium ex Com-
mentarijs operum P. Sanctoriij redactum .
Quod cum nihil aduersum , vel fidei Chri-
stianæ ; bonisque moribus , vel Iuri Pon-
tificio , Apostolicisque Sanctionibus ,
vel denique Scriptis , aut menti Aucto-
ris eorundem Commentariorum conti-
neat , congruum fore existimo , vt prælo
tradatur . In quorum fidem &c. Datum
Romæ apud S. Franciscum Trans Tybe-
rim die 20. Martij Anno Domini 1664.

Fr. Didacus de Lequile .

FR. MICHAEL ANGELVS.
à Sambuca totius Ord. Minorum S. P.
Francisci Minister Generalis , & Ser-
uus . Dilecto Nobis plurimum in
Christo Patri Fratri Thomæ à Sancto
Seuerino Prouinciæ Nostræ Marchiæ
Reformatæ , Theologo , ac P. Procu-
ratoris Generalis Reformatorum Se-
cretario . Salutem .

C*um iuxta Apostolicas , nostriq; Ord.
Constitutiones reuifum , & approba-
tum fuerit quoddam Opus à Te collectum ,
cuius titulus est, Compendium Commen-
tariorum in Statuta , & Constitutiones
Ordinis &c. tenore præsentium ad saluta-
ris obedientiæ meritum facultatem tibi im-
partimur , quatenus seruatis seruandis il-
lud Typis mandare queas . Vale nostri
memor in orationibus . Dat. Romæ ex
Aracœli die 17. Augusti 1663.*

Fr. Michael Angelus de Sambuca
Minister Generalis .

Loco † Sigilli .

Opu-

Opusculum, quod intitulatur *Compendium Sanctori, ac Practica Criminalis Eiusdem novis Additionibus aucta* Infra scriptus sedulò denuo percurri, & non modo depræhendi nihil continere, quod à recta fide, aut bonis moribus dissentiat, verum etiam sanam, & exquisitam doctrinam neruosè asserere, & copiosè, licet compendiosè docere, vnde prælo digna iudicaui. Datum Romæ ex Conuentu S. Mariæ de Aracoeli 30. Martij 1686.

Fr. Michael Tonerus
Secret. Generalis Curie.

Imprimatur iterum .

**Si Videbitur Reuerendiss. Patr. Mag.
Sac. Pal. Apost.**

I. De Angelis Archiep. Urb. Vicefg.

Imprimatur iterum .

**Fr. Ioseph Clarionus Sac. Theolog. Mag.
ac Reuerendiss. P.F. Dominici Mariæ
Puteobonelli Sac. Ap. Pal. Mag. Socius
Ordinis Prædicatorum .**

AB-

A B A T I S S A.

BBATISSAE officium ex nostris Constitutionibus, sicut omnium Monasteriorum Præfectarum durat per annum, aut biennium secundum Monasterij consuetudinem. Ultra triennium autem nullo modo prorogari potest, sub pœna priuationis officij Superioribus, si secus fieri permiserint, quo triennio finito, ad illud, & quodlibet aliud superioritatis officium, nisi post integrum alterum triennium, eligi non potest *Comment. Const. c. 11. statut. 7. conclus. 9. quæst. 7. resp. 8.*

2 Hoc triennium debet esse Capitulare, non annuale. *Ibid. vers. Si quæras an triennium.* Si de consuetudine hoc officium esset annuale, vel biennale, probabile est posse reelegi, interposita vacatione vnus anni, verum ex paritate rationis, sicuti transactio triennio vacat per triennium, ita per tantumdem temporis cessare debet. *Ibid. vers. Si quæras 2.*

3 Completo triennio supradicto, si ex aliquo accidenti retardetur electio, poterit regere Monasterium sub titulo Præsidentis, vel alterius, sicuti nostri Ministri regunt Provincias sub nomine Commissariorum, imò

A

potest

potest etiam ad casum presentem extendi declaratio *Clem. 8. de nostris Capitulis ad sex alios menses*, quia nostris priuilegijs gaudent etiam Moniales. *Ibid. vers. Si queras 4.*

4 Abbatissę Soror germana nec Vicaria nec Discreta, nec Ianitrix, nec Celleraria esse potest, neque Scriba. Non autem impeditur, quin possit suę Sorori succedere in Prælatura. *Ibid. respons. 9.*

5 Illegitima, vel corrupta, vel maculato semine descendens potest eligi in Abbatissam, sicuti etiam bigama. *Ibid. resp. 10. Vide Bigamia num. 2. & Vidua.*

6 Tenetur seruare vitam communem in omnibus, & Sorores omnes in omni vitę actione ædificare, Choro, & mensę quantum per occupationes licuerit, semper interesse, communes officinas visitare, negligentes monere, errata corrigere, & emendare: Parlatoria inuisere, clausa semper esse curare, nec aperiri; nisi quando oportuerit, & cum sua licentia, visus prius facultatibus, & seruatis superiorum ordinationibus, quod in festis diebus; nisi ex graui causa, permittere non debet. Clausurę ostia nunquam aperiri faciat, nec (sub pœna excommunicationis) ad ea colloqui permittat; & mane, & sero, si ea sint clausa, diligenter inspicere debet, altera clauis apud se nocte tota custodita,

ta, altera probatissima Moniali consignata. Debet singularum necessitates diligenter intelligere, & illis ex bonis communibus providere; Cellas semper visitare, vana, superflua paupertati, & honestati contraria auferre, culpabiles punire: Visitare, & consolari infirmas, quibus nihil deesse secundum vires Monasterij sinat; grauitur infirmas ad confessionem hortari, ne sua culpa aliqua pereat: Alias Sorores; si infirmas sæpe non visitauerint, illisque secundum charitatem non inseruierint, pro modo negligentia puniat. *Ibid. statut. 7. vers. Dico decimo.*

7 Abbatissæ tenentur omnes Moniales obedire, ac Matri Vicariæ, secundum Regulas, & Constitutiones Ordinis; inobedientes, eis arbitrio puniantur, quæ Superiorem etiam admoneat, si expedire iudicauerit. *Ibid. vers. Dico decimo primo.* Et licet non possit aliquid sub excommunicatione præcipere, cum sit incapax iurisdictionis spiritualis. *Ibid. vers. Sed queritur an Præfata;* Tamen potest excommunicationem latam à Prælato publicare. *Ibid.* Sicuti etiam potest in virtute sanctæ obedientiæ præcipere & ad mortale obligare. *Ibid. vers. Respondeo secundo.*

8 Eligi debet non minor quadraginta annis; & postquam octo annos post profes-

4 COMPENDIUM

sionem laudabiliter vixerit; quod si ibi talis non reperiatur, ex alio eiusdem Ordinis Monasterio eligi poterit. Si autem hoc præfidi electionis incommodum videbitur, in eodem Monasterio poterit eligi, quæ trigessimum ætatis, & quintum Religionis saltem excesserit. *Ibid. vers. Dico novo.* Sufficit autem 40. annos esse inceptos. *Ibid. vers. Queritur primo.* Sine legitima ætate, & vitæ probitate electio est nulla, super qua ætate, nec Episcopus, nec Nuncius dispensare potest. *Ibid. vers. Queritur secundo.* Nec est liberum Monialibus, vel Superiori eligere, trigenariam, relicta quadragenaria; nam si adest quadragenaria post octo annos professionis, omninò est alijs præferenda, dummodò alias ad gubernium sit apta: Quod si talibus conditionibus prædita in Monasterio non existat, liberum est ex alio eligere, & non antea. Si autem hoc videbitur incommodum, ad trigenariam accendi potest *Ibid. vers. Queritur quarto.*

9 Existente quadragenaria, quæ quinque annos à professione non transfegerit, & trigenaria, quæ octo, vel saltem quinque annos professionis habeat, ad arbitrium Prælati relinquitur, qui maxime attendere debet cæteras qualitates ad gubernium requisitas. *Ibid. vers. Queritur quinto.* Sicut etiam spectat

fiat ad Superiorem indicare de Incommo-
do, ob quod non existente quadragenaria
possit non eligi ex alio Monasterio. *Ibid. vers.*

Queritur sexto.

10 Forma electionis Abbatissæ in Ordi-
ne nostro consistit: Primò, quod Præses
extra septa Monasterij ad crates, non verò
intra, vota singularem Monialium audiat,
vel recipiat duobus probatis viris sibi affi-
sistentibus; Quod si ingrederetur, esset excom-
municatus, nisi conspiratio aliqua, vel præ-
cisa necessitas dirigendæ electionis suaderet
ingressum. *ibid. vers. Queritur septimo.*

Secundò, quòd vota sint secreta; ita,
ut eligentium nomina nunquam publicen-
tur, aliter electio est nulla. *ibid. vers. Res-*
pondeo secundo. Tertiò, quod non per sche-
dulas, sed verbatim fiat, non tamen irri-
ratur electio, si fiat per schedulas. *ibid. vers.*

Respondeo tertio. Quarto, quod accedat
maior pars Monialium, nisi illa, ad quam
accedat fuerit inhabilis, quod remittitur ar-
bitrio Superioris; arbitrium autem hoc de-
bet regulari, & fundari super iuridicis iu-
dicijs, quia non est in potestate Superioris
declarare inhabiles, nisi quas iura, & Con-
stitutiones inhabilitant. *Const. Cap. 11. stat. 7.*
concl. 9. q. 7. vers. Respondeo quarto. Quinto
quod votantes excedant quatuor annos à

professione emissâ , In alijs autem electionibus omnes professæ , quæ tamen conuersæ non sint votum habent . *ibid.* vers. *Respondeo quinto* . Sextus quod significetur Episcopo dies electionis Abbatissæ , vt possit si velit , interesse ; qui potest animaduvertere Regulares , si ante tempus significatum , aut die electionis non significata ad Abbatissæ electionem procedant . Non tamen est necesse significari ipsi horam electionis , sed sufficit dicere . Post Vesperas , vel celebrata Missa , &c. & expectare parum , puta alteram horam , vel quid simile . *ibid.* vers. *Dubitatur tertio* . Episcopo autem non est attributum ius confirmandi Abbatissam . *ibid.* vers. *Dubitatum fuit* ; & licet per se , vel per alium præsidere possit in electione Abbatissæ Monasterij Monialium Regularibus subiectarum tamen non potest exquirere , & recipere vota Monialium , sed hoc facere debet Superior Regularis , sciente tamen , & audiente eodem Episcopo . Præsidentia enim hæc non inducit superioritatem , & iurisdictionem in Moniales , & in electionem , sed tantum importat ordinationem , & directionem , vt electio quietè , & pacatè procedat neuè aliqua violentia , vel defectus in ipsa committatur . *ibid.* vers. *Dubitatur quarto* ,

11 Si Monialium maior pars non concordat

cordat in electione vnus , potest superior vnā , quæ habeat qualitates requisitas siue intra , siue extra Monasterium instituere . Qui quidem Superior in ipsa electione habeat votum sicut prædictæ Moniales . *ibid. vers: Respondeo septimo* . Aduertendum tamen hic , adesse decretum Sacræ Congregationis Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum latum die 23. Maij 1621. per quod determinatum fuit , non licere Monialium Superioribus , aut scrutatoribus dare votum in electione Abbatissæ , atque electionem , in vim huiusmodi voti celebratum , vires aliquas non obtinere . *Pasqualig. in Addit. ad Laurent. de Franc. questione 2. numero 668.*

ABIURATIO.

I Abiuratio est recessio , seu renuntiatio alicuius rei cum iuramento . *Pan. tom. 2. c. 22. vers. Dico primo* . Triplex est , de leui , de vehementi , de & violenta *ibid. & Const. stat. 1. §. 2.* iuxta triplicem suspicionem , quam assignant scribentes de hæresi , scilicet modicam , magnam , & maximam , vel leuem , vehementem , & violentam , & secundum gradum suspicionis potest suspectus condemnari , vel ad abiurationem de leui , vel de vehementi , vel de violenta tamquam hæreticus puniri . *ibid. in Const. Abiurationis au-*

rem qualificatio de leui, vel de vehementi accipi debet ex actis, & sententia abiurationis quod iudicium non spectat ad Religionem, sed ad Sanctum Officium.

2. Caterum solent Inquisitores hæreticæ prauitatis imponere abiurationem de leui, quando suspicio oritur ex leuibus coniecturis putà ex verbis, & ex actibus malè quidem sonantibus, sed casu, & non sæpè, aut frequenter factis, aut prolatis, ex blasphemijs, ex sollicitatione in actu confessionis. Et his mouetur animus Iudicis ad suspicandum, talem esse hæreticum; attamen suspiciones sunt leues, non quod sint peccata venialia, sed leues respectu vehementium; Hæ sunt vrgentiores, & magis concludentes, aliquem esse hæreticum vt si quis esset hæreticorum fautor, defensor, auxiliator, &c. si illos non reuclaret, si imagines Sanctorum, dies festos flocci penderet, & ieiunia; si citatus à Sancto Officio comparere contemneret; his, & similibus inducitur mens Iudicis ad tenendum talem pro hæretico, quia facit ea, quæ hæretici faciunt: & quoniam probatio non est euident, imponitur illi abiuriato vehemens vt sic vel purificetur, vel si in abiuratos errores reincidat, pro relapso condemnetur ad mortem. *ibid.* vers. *Dico secundo.*

3 Suspecti quocumque ex his modis, siue abiurauerint, siue puniti fuerint, ad Ordinem nostrum recipiendi non sunt, etiamsi post punitionem, & competentem temporis dilationem, bonā famam recuperauerint; sunt enim infames infamia iuris. Si autem congrua purgatione propriam innocentiam monstrauerint, recipi poterunt. *Const. ibid. cap. 1. stat. 1. §. 2. Vide Nouitius.*

4 Abiurans de leui ad actus legitimos, qui verò de graui abiurauerint ad omnia Ordinis officia remanet inhabilis. *P. c. 22. in princip.*

5 Sub abiurationis vocabulo non veniunt pœnitentiæ salutes, scilicet quæ extra iudicialiter imponuntur, & in secreto perficiuntur, & hæc dicuntur leues, & non infamant, sicut illæ, quæ iudicialiter imponuntur, quæcumque illæ sint: ob quas fiunt inhabiles perpetuò ad quæcumque Ordinis officia, & gradus Religionis illi, quibus genus aliquod pœnitentiæ impositum fuerit pro delictis ad Sanctum Inquisitionis Officium (salutaribus pœnitentijs exceptis) etiamsi pœnitentiæ tempus expleuerint, vel gratiam receperint, nisi prius obtenta à Papa, vel à Sacra Congregatione hæreticæ prauitatis coram Sanctissimo habenda, specialis, & expressa rehabilitationis gratia, sub pœna nullitatis in promotos, & priuationis suffragiorum in promotores,

reſeruata à Sanctiſſimo, vel Sacræ Congrega-
tionis reſtitutione. *ibid. de pœnis concl. 3. &*
verſ. Difficultas eſt.

6 Licet abiuratio ſimpliciter ſumpta ſine
impoſitione pœnitentiæ non inducat irregu-
ralitatem, aut pœnas de iure communi, ta-
men non obſtante iure communi, abiurantes
de leui, vel de vehementi in Ordine noſtro
priuari debent actibus legitimis, & ordinis
officijs inhabilitari. *ibid. verſ. Dico quarto, &*
quinto.

ABORTVS.

1 Dans venenum ad faciendum abortum
animatum punitur pœna triremium, qua pu-
nitur dans venenum ad necem; *Et per Conſt.*
Sixti V. eſſrænata priuantur, inhabilitantur,
& brachio ſæculari tradendi ſunt Clerici, ab-
ortus ſiue animatos, ſiue inanimatos, & ſte-
rilitatem per venena, & quocumque alio mo-
do procurantes, ſeruata Papæ abſolutione.
Quam Conſtitutionem licet ad terminos iu-
ris communis, & ſacrorum Canonum, & Con-
cilij Tridentini, Gregorius XIIII. in *Conſtitu-*
tione Sedes Apoſtolica reduxerit, tamen in iu-
re ciuili pœna mortis punitur procurans ab-
ortum animatum. *Pœnal. cap. 14. in fine.*

1 *ABSENS* quando citari debeat. Vide
Citatio. Reus.

2 *Absens*

2 Absens Prœuincialis. Vide *Prœuincialis*.
Absens Guardianus. Vide *Guardianus*.

ABSOLVERE, & ABSOLVTIO.

1 Absolui potest Nouitius nostræ Religionis ab omnibus censuris, & irregularitatibus, iuxta priuilegium Clementis IV. cuius verba sunt. *Volentibus vestro aggregari consortio, qui suspensionis, aut interdicti, vel excommunicationis sententijs à iure, vel ab homine generaliter sunt ligati, absolutionis beneficium, seruata forma Canonica impartiri ipsosq; fratres recipere, ac eos, qui post assumptum, habitum, vel professionem emissam recoluerint, se talibus in sæculo fuisse sententijs innodatos, secundum formam ipsam, Vos Generales, vel Prœuinciales Ministri, ac Custodes, vel vires vestras gerentes, absolvere valeatis, & cum eis in irregularitatibus dispensare, si talibus fuerint forsan innodati sententijs, vel in locis interdicti suppositis diuina præsumpsissent officia celebrare. Ita tamen, quod si aliqui ex eisdem huiusmodi sententijs propter debita sint adstricti, eisdem satisfaciunt, prout tenentur. Volumus nihilominus, quod volentes huiusmodi vestro aggregari consortio, nisi mox postquam fuerint absoluti, Ordinem vestrum intrauerint, etiamsi ad hoc induciæ à Prælatiis concederentur, eo ipso in pristinas sententias, à quibus eos absolui con-*

sige-

tigerit, relabantur. Quod priuilegium respicit seculares, nouitios, & professos, & sic possunt absolui ante susceptionem habitus in Nouitiatu, & post professionem in casu obliuionis. *Const. cap. 2. stat. 14. §. 1.* Suspendio, Interdictum, & Excommunicatio tantum in hoc Priuilegio nominantur, quia hæc solum sunt censuræ. *ibid. vers. Dico secundò.*

2 Immò possunt absolui post Professionē, etiam ob verecundiam, timorem, vel malitiam occultauerint, sicuti qui in Iubileo, vel in Cruciata adimpleuit conditiones inibi mandatas, & fecit confessionem inualidam, relinquendo aliquod peccatum reservatum ex culpa, potest, transacto Iubileo, absolui ab illis reservatis à quocumque confessario, etiam si talem auctoritatem non habeat. *ibidem §. 3.* Si autem professus in censuras Papæ reservatas post professionem inciderit, non potest absolui vigore allati Priuilegij, in vim tamen aliorum Priuilegiorum potest *ibid. §. 3.* Possunt etiam absolui nominatim excommunicati, satisfacta parte. *ibid. §. 1. vers. Dico tertio* quod multis Auctor probat, & *vers. Dico quarto*, adducit multos grauissimos Doctores asserentes posse etiam nunc Regulares absolvere virtute Priuilegiorum suos subditos à casibus Bullæ Cœnæ Domini, non obstante renouatione Priuilegiorum, quæ quot annis fit in
publi-

publicatione ipsius ex tuta conscientia , & sine errore posse in praxim deduci , præcipuè contra *Marchinum* , quem multis efficacissimis rationibus impugnat elidens omnia eius argumenta. *ibid.* §. 1. *vers.* *Probabile est.* Ab hæresi erò etiam si non sit in relapsu absoluere non possumus sententialiter de ea damnatos , vel elatos. *ibid.* §. 1. *propè finem vers.* *Dico sexto.*

3 Forma canonica absoluendi à censuris , & qua meminit Clemens iv. in allato Priuilegio est , vt fiat cum pœnitentiali Psalmo , & oratione Dominica , sed non est de essentia solutionis , ex priuilegio enim Leonis x. non tenemur nos ad istas formas , & sollemnitates huiusmodi. *ibid.* c. 2. *stat.* 14. §. 2.

4 Absoluendi facultas, quam Clemens. iv. priuilegium confert Custodibus , durat etiam nunc , licèt modò non habeat iurisdictionem suæ Custodia , prout habebant eo tempore . erant verè Prælati . *ibid.* §. 4. *vers.* *Quæritur primo.* Vide *Custos.*

5 Hanc absoluendi facultatem habent Generales , & Prouinciales Ministri , & Custodes , vel eorum vices gerentes , prout sunt Viri , & Commissarius Generalis , & omnes i Commissarij Generales, qui constituuntur in India , & constituentur in Germania , Belgia , Gallia, &c. Commissarij , & Vicarij Prouinciales , qui non indigent speciali commissione.

missione ad absoluendum, &c. Alijs autem debet delegari in indiuiduo, & non sufficit generalis concessio, quia in hac non veniunt specialia. Absolutio enim à casibus Papæ, & Bullæ Ccenæ reservatis speciali deputatione indiget. *ibid. stat. 14. §. 4. vers. Quæritur secundò.*

6 Absoluendi facultas semel concessa generaliter, durat etiam amoto, vel mortuo concedente, sicut & dispensandi, donandi, eligendi Confessarium, &c. Nec opus est à successore confirmationem habere, nisi successor specialiter reuocaret gratias ab antecessore factas, quod vix accidere potest, cum eas nesciat, & si sciret sine iniuria facere non posset, nisi causa reuocandi adesset. *ibid. vers. Respondeo terriò. & cap. 5. stat. 5.* De communi Iuristarum sententia, vbi additur, quod ad reuocationem necessaria esse scientia reuocantis, ita vt si superior nesciens quas gratias suas concefferit prædecessor, dicat: Renoco omnes facultates indultas à meis antecessoribus circa absolutiones, &c. Is concessa priuilegia non tollit, quia nemo potest reuocare quod nescit, & in tantum Papa hoc potest, quia censetur habere scientiam legum in pectore, cum concessiones omnes in Archiuijs Apostolicis conseruentur, quod si per impossibile secreta esset concessio, eadem ratio currit de Papa, ac de alijs superioribus, qui fa-
ctas

is à prædecessoribus gratias ignorarent. *ibid.*
t. 7. cap. 5.

7 Facultas à Prouinciali, vel Generali de
soluendis nouitijs, &c. delegata alicui fra-
tali Prouinciæ, vel Guardiano Nouitia-
s sine restrictione ad talem locum, potest
exerceri in alio Nouitiatu, in alia Prouin-
ciâ, &c. Itaque concessa à Generali, potest
et totam Religionem exerceri, à Prouinciali
et totam Prouinciam, nisi aliunde constet
restrictione ad certam Prouinciam, vel locum &c.
d. cap. 2. stat. 14. §. 4. vers. Queritur tertio.

8 Ut possit impendi hæc absolutio vo-
ti Minorum habitum assumere, non debet
sectari quousque habitum induat, vel in-
mationes faciat, sed sufficit quod petat
habitum, & sit acceptatus ab illis, ad quos
spectat, dummodò sit in statu, ut habitum su-
perare statim possit *ibid. vers. Quæres quarto.*
§. 7. ait, quod remittitur in arbitrium pru-
dentis viri spatium temporis, intra quod ingre-
debet Religionem post acceptam absolu-
tionem; itaut si futurus Nouitius paratis om-
nibus, & accepta absolutione, mutaret propo-
situm, & perseveraret aliquod tempus in ea
retractatione, putà per vnum, aut duos dies,
non indiget noua absolutione cum intrare vo-
rit, quia parum pro nihilo reputatur. Quod
perduraret in retractatione, vel nollet pe-
nitentia

61 COMPENDIUM

nitus suscipere habitum, relabitur in censuras secundum prædictum priuilegium Clementis IV. Ex priuilegio tamen Clementis VII. concessio Prædicatoribus (quo per participationem gaudent omnes Mendicantes) non relabitur; bene tamen verum est, quod in vigore nostri supradicti priuilegij non reincidit in censuras si Religionem intrauerit, licet postea eam deseruerit *ibid. cap. 2. stat. 14. §. 7. per totum.*

9 Forma absolutionis publicæ tradita in statutis Iulij II. in ordine seruanda pro receptione nouitiorum nunc non est in usu, tamen similis est absolutioni, quæ datur ante electionem, ut in *cap. S. Const.* quæ absolutio valet, suum sortitur effectum, & tollit censuras, & irregularitates omnes quantum se extendit Prælati facultas explicita. *ibid. vers. Quæres quintò §. 4. Vide Electio n. ult.*

10 Licet volens ingredi Religionem ex allato priuilegio Clementis IV. non possit absolui à censuris in ipsum latis propter debita (quorum nomine veniunt ea, quæ titulo iustitiæ debentur, & restitutioni sunt obnoxia, ut mutuata; ablata, pignorata, hypothecata, donata, vendita, commodata, &c. quæq; ex offensione contracta, negotiationi emergunt, ut si quis domum incenderit, damnum emergens, vel lucrum cessans resarcire debet; vul-

nus inflixerit, mortem intulerit, &c. & quid simile) nisi satisfaciat parti, tamen casu quo pœnitens non sit soluendo, vel quia non habet in bonis, vel quia commodè non potest ob distantiam, bonorum magnam iacturam famæ periculum, tunc potest absolui, præmissa pignoratitia, vel fide iussoria, vel iuratoria cautione, vel si omninò sit impotens, & per ingressum Religionis nulla ei remanet nouæ acquisitionis spes, absolui poterit sine aliqua ex præmissis. Quod etiam intelligitur de eo, qui est excommunicatus, vel suspensus ob iniurias allatas alicui; nam licet iste non veniat nomine debitoris, tamen ex qualitate materiæ incapax est absolutionis, si permaneat in actuali contumacia, & peccato, ob quod fuit excommunicatus, nec talis est ad habitum admittendus. *ibid. statut. 14. §. 6.*

II Absolutio hæc à censuris volenti ingredi nostram Religionem præstari debet regulariter in foro interiori, quod non solum complectitur forum sacramentale, sed totum illud, quod opponitur contentioso, & exteriori. At in aliquo casu posset dari hæc absolutio etiam in foro externo, & reclamante Ordinario loci, quando scilicet fuisset quis excommunicatus nominatim in Iuris subsidium, quia non fit iniuria Episcopo; in absolutione enim nulla recipit iura, & si reciperet, potest illum

8 COMPENDIUM

tem qualificatio de leui, vel de vehementi accipi debet ex actis, & sententia abiuratoria quod iudicium non spectat ad Religionem, sed ad Sanctum Officium.

2. Caterum solent Inquisitores hæreticæ prauitatis imponere abiurationem de leui, quando suspicio oritur ex leuibus coniecturis putà ex verbis, & ex actibus malè quidem sonantibus, sed casu, & non sapè, aut frequenter factis, aut prolatis, ex blasfemijs, ex sollicitatione in actu confessionis. Et his mouetur animus Iudicis ad suspicandum, talem esse hæreticum; attamen suspiciones sunt leues, non quod sint peccata venialia, sed leues respectu vehemantium; Hæ sunt vrgentiores, & magis concludentes, aliquem esse hæreticum vt si quis esset hæreticorum fautor, defensor, auxiliator, &c. si illos non reuclaret, si imagines Sanctorum, dies festos flocci penderet, & ieiunia; si citatus à Sancto Officio comparere contemneret; his, & similibus inducitur mens Iudicis ad tenendum talem pro hæretico, quia facit ea, quæ hæretici faciunt: & quoniam probatio non est euident, imponitur illi abiurato vehemens vt sic vel purificetur, vel si in abiuratos errores reincidat, pro relapso condemnetur ad mortem. *ibid. vers. Dico secundo.*

3 Suspecti quocumque ex his modis, siue abiurauerint, siue puniti fuerint, ad Ordinem nostrum recipiendi non sunt, etiamsi post punitionem, & competentem temporis dilationem, bonā famam recuperauerint; sunt enim infames infamia iuris. Si autem congrua purgatione propriam innocentiam monstrauerint, recipi poterunt. *Const. ibid. cap. 1. stat. 1. §. 2. Vide Nouitius.*

4 Abiurans de leui ad actus legitimos, qui verò de graui abiurauerint ad omnia Ordinis officia remanet inhabilis. *P. c. 22. in princip.*

5 Sub abiurationis vocabulo non veniunt pœnitentiæ salutare, scilicet quæ extra iudicialiter imponuntur, & in secreto perficiuntur, & hæc dicuntur leues, & non infamant, sicut illæ, quæ iudicialiter imponuntur, quæcumque illæ sint: ob quas fiunt inhabiles perpetuò ad quæcumque Ordinis officia, & gradus Religionis illi, quibus genus aliquod pœnitentiæ impositum fuerit pro delictis ad Sanctum Inquisitionis Officium (salutaribus pœnitentijs exceptis) etiam si pœnitentiæ tempus expleuerint, vel gratiam receperint, nisi prius obtenta à Papa, vel à Sacra Congregatione hæreticæ prauitatis coram Sanctissimo habenda, specialis, & expressa rehabilitationis gratia, sub pœna nullitatis in promotos, & priuationis suffragiorum in promotores,

reſeruata à Sanctiſſimo, vel Sacræ Congregationis reſtitutione. *ibid. de pœnis concl. 3. & verſ. Difficultas eſt.*

6 Licet abiuratio ſimpliciter ſumpta ſine impoſitione pœnitentiæ non inducat irregularitatem, aut pœnas de iure communi, tamen non obſtante iure communi, abiurantes de leui, vel de vehementi in Ordine noſtro priuari debent actibus legitimis, & ordinis officijs inhabilitari. *ibid. verſ. Dico quarto, & quinto.*

ABORTVS.

1 Dans venenum ad faciendum abortum animatum punitur pœna trirremium, qua punitur dans venenum ad necem; *Et per Conſt. Sixti V. effrœnatam* priuantur, inhabilitantur, & brachio ſæculari tradendi ſunt Clerici, abortus ſiue animatos, ſiue inanimatos, & ſterilitatem per venena, & quocumque alio modo procurantes, ſeruata Papæ abſolutione. Quam Conſtitutionem licet ad terminos iuris communis, & ſacrorum Canonum, & Concilij Tridentini, Gregorius XIIII. in *Conſtitutione Sedes Apoſtolica* reduxerit, tamen in iure ciuili pœna mortis punitur procurans abortum animatum. *Pœnal. cap. 14. in fine.*

1 *ABSENS* quando citari debeat. Vide *Citatio. Reus.*

2 *Absens*

2 Absens Prouincialis. Vide *Prouincialis*.
Absens Guardianus. Vide *Guardianus*.

ABSOLVERE, & ABSOLVTIO.

1 Absolui potest Nouitius nostræ Religionis ab omnibus censuris, & irregularitatibus, iuxta priuilegium Clementis I. cuius verba sunt. *Volentibus vestro aggregari consortio, qui suspensionis, aut interdicti, vel excommunicationis sententijs à iure, vel ab homine generaliter sunt ligati, absolutionis beneficium, seruata forma Canonica impartiri ipsosq; fratres recipere, ac eos, qui post assumptum habitum, vel professionem emissam recoluerint, se talibus in sæculo fuisse sententijs innodatos, secundum formam ipsam, Vos Generales, vel Prouinciales Ministri, ac Custodes, vel vires vestras gerentes, absolvere valeatis, & cum eis in irregularitatibus dispensare, si talibus fuerint forsan innodati sententijs, vel in locis interdicti suppositis diuina præsumpsissent officia celebrare. Ita tamen, quod si aliqui ex eisdem huiusmodi sententijs propter debita sint adstricti, eisdem satisfaciunt, prout tenentur. Volumus nihilominus, quod volentes huiusmodi vestro aggregari consortio, nisi mox postquam fuerint absoluti, Ordinem vestrum intrauerint, etiamsi ad hoc induciæ à Prælatis concederentur, eo ipso in pristinas sententias, à quibus eos absolu i con-*

tige-

tigerit, relabantur. Quod priuilegium respicit seculares, nouitios, & professos, & sic possunt absolui ante susceptionem habitus in Nouitiatu, & post professionem in casu obliuionis. *Const. cap. 2. stat. 14. §. 1.* Suspendio, Interdictum, & Excommunicatio tantum in hoc Priuilegio nominantur, quia hæc solum sunt censuræ. *ibid. vers. Dico secundò.*

2 Immò possunt absolui post Professionē, etiam ob verecundiam, timorem, vel malitiam occultauerint, sicuti qui in Iubileo, vel in Cruciata adimpleuit conditiones inibi mandatas, & fecit confessionem inualidam, relinquendo aliquod peccatum reservatum ex culpa, potest, transacto Iubileo, absolui ab illis reservatis à quocumque confessario, etiamsi talem authoritatem non habeat. *ibidem §. 3.* Si autem professus in censuras Papæ reservatas post professionem inciderit, non potest absolui vigore allati Priuilegij, in vim tamen aliorum Priuilegiorum potest *ibid. §. 3.* Possunt etiam absolui nominatim excommunicati, satisfacta parte. *ibid. §. 1. vers. Dico tertio* quod multis Auctor probat, & *vers. Dico quarto*, adducit multos grauissimos Doctores asserentes posse etiam nunc Regulares absolvere virtute Priuilegiorum suos subditos à casibus Bullæ Cœnæ Domini, non obstante reuocatione Priuilegiorum; quæ quot annis fit in
publi-

ablicatione ipsius ex tuta conscientia , & sine errore posse in praxim deduci , præcipuè contra *Marchinum* , quem multis efficacissimis rationibus impugnât elidens omnia eius argumenta. *ibid.* §. 1. *vers.* *Probabile est.* Ab hæresi verò etiam si non sit in relapsu absoluerè non possumus sententialiter de ea damnatos , vel delatos . *ibid.* §. 1. *propè finem vers.* *Dico sexto .*

3 Forma canonica absoluendi à censuris , de qua meminit Clemens iv. in allato Priuilegio est , vt fiat cum pœnitentiali Psalmo , & Oratione Dominica , sed non est de essentia absolutionis , ex priuilegio enim Leonis x. non tenemur nos ad istas formas , & solemnitates huiusmodi. *ibid.* c. 2. *stat.* 14. §. 2.

4 Absoluendi facultas , quam Clemens iv. priuilegium confert Custodibus , durat etiam nunc , licèt modò non habeat iurisdictionem in sua Custodia , prout habebant eo tempore . & erant verè Prælati . *ibid.* §. 4. *vers.* *Quaritur primo .* Vide *Custos* .

5 Hanc absoluendi facultatem habent Generales , & Prouinciales Ministri , & Custodes , vel eorum vices gerentes , prout sunt Vicarius , & Commissarius Generalis , & omnes illi Commissarij Generales , qui constituuntur in India , & constituentur in Germania , Belgia , Gallia , &c. Commissarij , & Vicarij Prouinciales , qui non indigent speciali commissio-

missione ad absoluendum, &c. Alijs autem debet delegari in individuo, & non sufficit generalis concessio, quia in hac non veniunt specialia. Absolutio enim à casibus Papæ, & Bullæ Cœnæ reservatis speciali deputatione indiget. *ibid. stat. 14. §. 4. vers. Queritur secundo.*

6 Absoluendi facultas semel concessa generaliter, durat etiam amoto, vel mortuo concedente, sicut & dispensandi, donandi, eligendi Confessarium, &c. Nec opus est à successore confirmationem habere, nisi successor specialiter reuocaret gratias ab antecessore factas, quod vix accidere potest, cum eas nesciat, & si sciret sine iniuria facere non posset, nisi causa reuocandi adesset. *ibid. vers. Respondeo tertio. & cap. 5. stat. 5. De communi Iuristarum sententia, ubi additur, quod ad reuocationem necessaria esse scientia reuocantis, ita ut si superior nesciens quas gratias suas concesserit prædecessor, dicat: Renoco omnes facultates indultas à meis antecessoribus circa absolutiones, &c. Is concessa privilegia non tollit, quia nemo potest reuocare quod nescit, & in tantum Papa hoc potest, quia censetur habere scientiam legum in pectore, cum concessiones omnes in Archiuijs Apostolicis conferuntur, quod si per impossibile secreta esset concessio, eadem ratio currit de Papa, ac de alijs superioribus, qui fa-*

ctas

etiam à prædecessoribus gratias ignorarent. *ibid. stat. 7. cap. 5.*

7 Facultas à Prouinciali, vel Generali de absoluendis nouitijs, &c. delegata alicui fratri talis Prouinciæ, vel Guardiano Nouitiatu sine restrictione ad talem locum, potest exerceri in alio Nouitiatu, in alia Prouincia, &c. Itaque concessa à Generali, potest per totam Religionem exerceri, à Prouinciali per totam Prouinciam, nisi aliunde constet limitatio ad certam Prouinciam, vel locum &c. *ibid. cap. 2. stat. 14. §. 4. vers. Queritur tertio.*

8 Vt possit impendi hæc absolutio volenti Minorum habitum assumere, non debet expectari quousque habitum induat, vel informationes faciat, sed sufficit quod petat habitum, & sit acceptatus ab illis, ad quos spectat, dummodò sit in statu, vt habitum suscipere statim possit *ibid. vers. Queritur quarto, & §. 7.* ait, quod remittitur in arbitrium prudentis viri spatium temporis, intra quod ingredi debet Religionem post acceptam absolutionem; itaut si futurus Nouitius paratis omnibus, & accepta absolutione, mutaret propositum, & perseveraret aliquod tempus in eadem retractione, putà per vnum, aut duos dies, non indiget noua absolutione cum intrare voluerit, quia parum pro nihilo reputatur. Quod si perduraret in retractione, vel nolleret penitus

nus inflixerit, mortem intulerit, &c. & quid simile) nisi satisfaciat parti, tamen casu quo poenitens non sit soluendo, vel quia non habet in bonis, vel quia commodè non potest ob distantiam, bonorum magnam iacturam famæ periculum, tunc potest absolui, præmissa pignoratitia, vel fide iussoria, vel iuratoria cautione, vel si omninò sit impotens, & per ingressum Religionis nulla ei remanet nouæ acquisitionis spes, absolui poterit sine aliqua ex præmissis. Quod etiam intelligitur de eo, qui est excommunicatus, vel suspensus ob iniurias allatas alicui; nam licet iste, non veniat nomine debitoris, tamen ex qualitate materiæ incapax est absolutionis, si permaneat in actuali contumacia, & peccato, ob quod fuit excommunicatus, nec talis est ad habitum admittendus. *ibid. statut. 14. §. 6.*

II Absolutio hæc à censuris volenti ingredi nostram Religionem præstari debet regulariter in foro interiori, quod non solum, complectitur forum sacramentale, sed totum illud, quod opponitur contentioso, & exteriori. At in aliquo casu posset dari hæc absolutio etiam in foro externo, & reclamante Ordinario loci, quando scilicet fuisset quis excommunicatus nominatim in Iuris subsidium, quia non fit iniuria Episcopo; in absolutione enim nulla recipit iura, & si reciperet, potest illam

Pontifex ipsis priuare propter maius bonum, transferente se excommunicato ad purius Dei obsequium, *ibid. cap. 2. stat. 14. §. 1. vers. Dico septimo*. Vide *Casus reſeruati*. *Excommunicatio*. Absoluere, ab irregularitate. Vide *Dispensare*. Absoluere à pœna. Vide *Pœna*. Absoluere Apostatas. Vide *Apostata*.

ACCEPTILATIO.

Est verborum conceptio, qua creditur debitori acceptum fert, siue est imaginaria solutio; quod enim ex verborum obligatione Titio debetur, si id velit Titius remittere, poterit sic fieri, vt patiatur hæc verba debitorem dicere, quod ego tibi promisi, habes nè acceptum? & Titius respondeat, habeo, vel tot denarios acceptos habeo. *Pœn. cap. 3. quæst. 1. in fine*.

ACCUSATIO, ACCUSATOR.

1 Accusatio, vbi inquisitio esse non potest locum non habet, vbi enim præcisa est via ad agendum, sublata intelligitur Iudici ad inquirendum ex officio, cum officium Iudicis succedat loco actoris. *Pœn. cap. 15. §. 10. vers. Dices per statutum præscribi potest*.

2 Iudex potest statuere parti terminum ad accusandum, quo transacto accusare non possit; non potest tamen præcipere, vt accuset, licet

licet in multis casibus teneantur Religiosi denunciare, vt in crimine hæresis, & in actu visitationis Conuentus, in casu, quo vergeret proditio, mors, vel scandalum maximum in Conuentu, in ordine &c. *Pænal. quæst. 5. difficult. 1. & cap. 24. quæst. 4. resp. 3. & 4.* nihilominus non tenentur, nec cogi possunt ad accusandum, maximè in Ordine nostro, sed sufficit in supradictis casibus denunciare delicta Iudici, relicto ipsi onere probandi, & inquirendi, *ibid. respons. ultima.*

3 Accusatio in multis differt à denuncia-
tione, & præcipuè quia accusans tenetur probare, denuncians verò non, *ibid. resp. ultima.*

4 Accusationem receptam, & probari inceptam Iudex annullare non potest, quando voluerit, sine consensu actoris, vel superioris auctoritate, & tunc minimè; si delatio, aut punitio criminis ad euidens Religionis emolumentum vergere dignoscatur: Intelligitur autem hoc de Iudice delegato, vel nimis inferiori, non autem de Generali, vel Prouinciali, qui sunt Iudices Ordinarij, mouerique debent ob bonum publicum, ac mediante iustitia pacem inter subditos procurare. *Pæn. c. 10. quæst. 5. resp. 1.* Sic est qui alium accusauit, & eius accusatio recepta fuit à prosequenda accusatione sine superioris consensu recedere non potest, nisi propriam prosequatur iniu-

riam, scilicet quando cessatio non inferret damnum Communitati. *ibid.*

5 Accusator non probans præsumitur calumniari, unde in nostra Religione, si processus defensus euacuauerit processum offensiuum assignare debet Iudex accusatori terminum in eodem processu, ad allegandum, quare non debeat de calumnia condemnari; quod si non probauerit, pœna talionis erit puniendus. Et licet de iure communi in aliquibus casibus eximi possint ab hac pœna accusatores non probantes, tamen in nostra Religione non excusantur, cum ibi nullius accusatio recipienda sit, nisi prius iuret se malo zelo ad accusandum non moueri, & ad probandum se obliget sub pœna talionis, quod si ex inaduertentia, vel ignorantia Iudicis non fiat, debet declarari quemlibet accusatorem ad pœnam talionis obligari; Et nullus sub hac pœna talionis accusare potest de crimine, quod per testes idoneos probare non potest, *ibid. quest. 4. difficult. 1.* Nec valent clausulæ aliquę salutare in libello accusationis appositæ, non se adstringendo &c. & super quibus &c. ad effugiendam talionis pœnam; accusatio enim, inquisitio, & denunciatio misceri non debent, *ibid. vers. ex quo miror.*

6. Immò neque excusaretur accusans à pœna talionis, etiam si ex malicia testium delictum

Quam

Num non probauerit, & bona fide accusauerit ; licet in foro conscientie excusaretur , non autem in foro fori ; nisi testes examinandi aufugissent, vel se abscondissent, ne examinarentur ; idque Iudici constaret, *ibid. difficul. 2.*

7 Excusaretur autem accusator à pœna talionis, si accusans de pluribus criminibus, vnum, aut alterum probauerit, nisi expressè obligauerit se ad probandum omnia : Item si semiplenè probauerit, quod exposuit per vnum testem omni exceptione maiorem, vel nisi reus plenè suam innocentiam probaret, tunc enim minori aliqua, & arbitratoria pœna accusator esset plectendus. Verum tamen est, quod talis accusatio fieri debet scienter, appensatè, & data opera, non præcipitanter &c. Vnde si quis non animo calumniandi, sed putans se zelo moueri, deceptus ex fama, vel quopiam alio, accusat, si hoc saltem probauerit, à calumniatorum pœna liber euadit, *ibid. diff. 4.*

8 Accusans scienter aliàs accusatum, & correctum non debet audiri, immò puniendus est pœna talionis ; correctio autem non debet mensurari ex zelo accusantis, sed ex arbitrio iudicantis, etiamsi in statuto pœna aliter ordinata reperiat, quia in hac parte corripendus esset Iudex, non reus iam iudicatus. Excusatur autè accusator ab hac pœna per quamsumque ignorantiam, etiam crassam, & supi-

nam, quæ ignorantia probatur ex absentia à Prouincia, ex mora extra Conuentus principales; hoc autem remittitur arbitrio Iudicis, *ibid.q.6. vers. si quis accusaret.*

9 Sic etiam pœna talionis punitur accusans aliàs accusatum de his, quæ tamquam falsa reiecta fuerunt, nisi ad nouas probationes se obligauerit in quibus deficiens pœna talionis punitur, vt supra, *ibid. vers. si queras.*

10 Accusans aliquem de delicto, quod scit, se non posse probare nisi per vnum testem tantum, licet excusetur à pœna talionis, illud sic probando, tamen peccat, quia finis accusationis est punitio, & emendatio delinquentis, quas obtinere non potest, producendo vnũ tantum testem, & sic tenetur restituere famam. *Pœnal. cap. 24. q. 3. vers. Dices disponente statuto. Vide Calumniator.*

11 Accusare an, & quando possit Regularis alium Regularem apud Episcopum. Vide *Episcopus.*

12 Vocalis, instante Capitulo, cuius fama nimis grauaretur per accusationem, & per semiplenam saltem probationem cum diffamatione coniunctam, potest excludi à Capitulo; & licet possit Præses Capituli accusationem non acceptare, vel differre post electionem, quando autem procedere voluerit, poterit illum à Capitulo pellere. *Pœn. cap. 15. q. 10. vers.*

Tan-

Tandem dico pro complemento. Vide Electio, Simonia num. 14. Vocalis.

13 Legitimo Accusatore comparente, non potest Iudex accusationem respuere, *ibid.*

14 Accusatione minor est inquisitio, & inquisitione exceptio; vnde damnatus per inquisitionem de aliquo crimine de quo damnatus per accusationem, efficeretur infamis, euitat infamiam, *Pœnal. cap. 10. quæst. 2. diff. 3. vers. Si dicas.*

15 Quamuis de iure communi etiam canonico quoad forum externum quælibet delicta præscribantur spatio 20. annorum; tamen apud nos minori tempore regulariter præscribuntur, nimirum spatio trium annorum; vnde non solum non debet audiri accusator, vel denunciator post triennium, verum etiam tamquam publicæ tranquillitatis, quietis, & pacis perturbator, infamis existit, & pœnas priuationis officiorum ipso facto incurrit. Dixi *Regulariter*: quia si id malitiosè, & callidè non fiat, sed sceleris cognitio post triennium accesserit, poterit quis accusari, & puniri, etiam elapso triennio. Sic etiam cum Generalis visitationem concerant, qui sexennium, in officio durat, poterit deportari in visitatione, quam faceret Generalis, vel etiam Commissarius; si tamen in transactio sexennio delictum ignorarit. Item in aliquo enormi delicto

poterit Generalis dispensare, vt quis ad accusandum, & denunciandum admittatur, etiam elapso sexennio: Prouincialis autem post Capitulum celebratum, non potest procedere, pro delictis antea à quocumque commissis, nisi de consilio Deffinitorij, quod consilium à rationabilibus motiuis prodire debebit; aliàs Deffinitorium peccabit, & puniri poterit. Item audiri poterit post Capitulum, & visitationem, si visitationis tempore apud eundem Commissarium protestatur, quod ad alium vult recurrere Superiorem, ad aliquorum denuncianda delicta; quam protestationem efficere tenetur infra terminum ab eodem Commissario, vel Superiore ordinario sibi datum cum specificatione particulari illius Superioris, ad quem intendit recurrere. *Pœn. cap. 1. propè fin. vers. Quantū autem temporis sustinere debeat Index: Vide Calumniator, Reus, Processus.*

Accusare aliquem falsò, & scienter, & accusantem reuelare, quando sint casus reseruati, *Vide Casus reseruatus, casu 5.*

ACTVS LEGITIMVS. Vide Priuatio.

ADMINISTRATIO.

Apud Canonistas respicit ecclesiastica beneficia, quia administrare idem est ac gubernare, & curæ officium sustinere. *Constit. c. 8. stat. 67. vers. Administratio.*

ADV.

ADVLATIO.

Quæ, & quando inducat simoniam. Vide *Simoniam*.

ADULTERIVM, *Adulter, Adultera.*

1 Adulterium, sicut & cæteræ delicti venerei species, est difficilis probationis, & licet in foro, vbi pœna sanguinis imponenda veniret, secundum communio rem sententiam non possit puniri quis pœna ordinaria tamquam adulter, nisi tales deponant, vidisse pudenda ad inuicem innexa, & inserta, non autem ob violentas probationes; Tamen in foro Regulari, vbi pœna sanguinis exulauit, ad pœnam ordinariam damnandus est Regularis, si ad actus proximos deuenisset, putà si nudus cum nuda in eodem lecto reperiatur, si osculans, tangens, accinctus ad proximam actus consummationem in clauso cubiculo &c. *Pæn.c.2. quæst.6.vers. Dixi maiori, vel minori, & cap.8. quæst.10.in fine.*

2 Adultera non tenetur declarare filium illegitimum; ad conseruandam legitimis hæreditatem, si suæ famæ, aut vitæ timeat. *Pæn. cap.10.quæst.10.*

Adulterium qua pœna puniatur. Vide *Fornicarius*.

Ob adulterium vxoris an, & quando possit vir fieri religiosus. Vide *Notitius num.3.*

AEDI.

ÆDIFICARE.

Aliquid noui, & destruere in Conuentibus nostris. Vide *Guardianus*.

ÆTAS.

Senilis in vxore, vt cognoscatur quænam sit, standum est iudicio peritorum, consideratis complexione, constitutione, valetudinis conditione, licet de ipsa variè sentiant Doctores, *Const. cap. 2. §. 2. vers. Verè enim, & §. 9.*

Ætas recipiendorum ad Ordinem. Vide *Novitius*.

AFFINIS.

Affinitas contrahitur inter Maritum, & Cognatos, siue agnatos vxoris, & è contra, non autem inter cognatos, seu agnatos vxoris, & agnatos, seu cognatos mariti &c. Quamuis nomine cognationis strictè sumptè veniant illi qui per scæminas coniunguntur, quia qui per patrem veniunt, agnati vocantur; Comuni tamen appellatione cognatorum veniunt omnes, qui iure sanguinis coniunctionem habent, & sic etiam agnati. Vnde statutum prohibens ne duo ex eadem cognatione reperiantur in Definitorio, locum habet, non solum in cognatis, verum etiam in agnatis, non autem
in

in affinibus, nec in cognatione ciuili, prout est
adoptio. *Const. cap. 8. stat. 36. q. 8. resp. 2.*

ALCHIMIA.

Alchimiam, aliasque artes, & doctrinas
suspectas, & ab Ecclesia damnatas exercentes,
docentes, vel ad eas spectantes, libros, scripta-
que retinentes in nostra Religione, sunt ipso
facto excommunicati, & legitimè conuicti,
voce actiua, & passiuā perpetuò priuantur, car-
ceribusque mancipandi sunt Prouincialis arbi-
trio, iuxta criminum qualitatem, arbitrium
autem Prouincialis progredi potest ad pœnas
proprietaryorum, *Const. cap. 5. stat. 13.* Bene-
tamen verum est, quod aliquando posset exer-
ceri sine culpa mortali, cum nimirum ex cu-
riositate in domo alterius sine scandalo opera-
tionem aliquam breui faceret librum, vel scri-
ptum legeret &c. *ibid. & Pœn. cap. 4. quæsit. 1.*
vers. circa octauum, vbi habetur, quod si vnā
actionem, vel vnicum experimentum faceret,
vt lutandi vasa, sublimandi, vel fixandi Mer-
curium &c. idque breui tempore, vel paucā-
rum horarum, vel vnius diei &c. & in libris
vetitis artes continentibus, si paucas lineas
legeret, si non vltra vnum folium excurreret;
(cuius modi multi Doctores hæreticorum
librorum legentes excusant à censuris) si breui
tempore, verbi gratia, vno die eos retineret,
& si

& si ulterius, dummodò opportunitatem eos Inquisitoribus restituendi non haberet, suæ famæ periculum subiret. Omnia enim ista à mortali culpa excusant, & consequenter à pœna. Vide *Artes damnati, Libri prohibiti*.

A L E A E . Vide Ludus :

ALIENARE, ALIENATIO.

Fratribus, vel sæcularibus vendere, aut quovis modo alienare, est casus reservatus. Vide *Proprietas, Casus reservati*:

Alienatio rerum ecclesiasticarum sub censuris, & pœnis vetita est, nisi in certis casibus, & cum quibusdam solemnitatibus, nimirum, ut præcedat saltem vnus tractatus inter Prælatum, & eos, quorum interest, & consensus expressus maioris partis Capituli, & sufficit, si Canonici post tractatum singulariter præstent consensum in alienationem, etiamsi non sint coacti in Capitulo, & si malè alienauerint, incurrunt pœnas. *Pœnal. cap. 7. diff. 5. vers. Respondeo secundo.*

AMBITVS, AMBITIO.

Ambitio ex suo genere non est nec veniale, nec mortale, sed vtrumque euadit ex obiecto, ex modo, ex medijs (ob quæ diffinitur à Diu. Thoma, *ut sit inordinatus appetitus honoris.* *Const.*

Const. cap. 8. stat. 67. concl. 3. vers. sciendum 3. & Pæn. cap. 15. q. 4. vers. Verum ex hoc: & cum sine meritis currit, est mortale, vel cum meritis, sed per media inordinata, vt sunt bona, pecunia, obsequia, preces, affectata vehementia &c. & cum in nostris affectibus æqui Iudices esse non possimus, vt plurimum maximo periculo exponimur, cum ambitioni committimur, & sic periculum amando peccamus; & licet in aliquo peculiari casu possemus excusari à peccato mortali ratione boni finis per media non prohibita intenti, tamen, cum per accidens sit, quod vnus de millibus non sit indignè ambitiosus, sequitur, vt plurimum, peccatum mortale non deesse. Ambitio siquidem in malam partem vniuersaliter accipitur, & venit ab ambitu, idest circuitu, quem candidati officiorum adhibebant, rogando, & supplicando Patres, vt sibi officium, vel fauorabilem sententiam conferrent, & captabant populi suffragia; & ideò non solum per canonicas sanctiones, sed etiam per leges ciuiles apud ipsos Ethnicos, qui solo iuris naturalis lumine ducebantur, ambitio damnatur.

APOSTASIA, APOSTATA.

Apostasia multiplex. A fide, ab ordine, minori, vel maiori, & à Religione, de qua loquimur hic, & contingit cum habitu, vel sine,

sine, vel cum animo redeundi, vel non, licet enim sola dimissio habitus cum voluntate ad illum non redeundi sit vera Apostasia; tamen intentio dimittendi Religionem cum obfirmato animo ad illā amplius non redeundi, etiamsi retineat habitum, facit veram apostasiam; tamen non ita completam, ut si habitum etiam dimitteret; Vnde qui fugeret, vel habitum, dimitteret, animo tamen non rebelli à Religione, sed propter timorem, vel suas voluptates, esset fugitiuus, non Apostata, licet puniendus veniret pœnis canonicis in Apostatas fulminatis; tamen per statuta nostri Ordinis contra tales fugitiuos, & nomen, & pœna Apostatarum extenduntur. Apostasia enim discessionem, vel retrocessionem significat à sua professione. *Const. cap. 2. de Apostatis stat. 61.*

2 Apostatæ omnes excommunicantur auctoritate Apostolica: qua possunt nostri Superiores eos excommunicare, ligare, capere, mancipare, præcipiendo Ordinarijs, ut eurent tales excommunicatos, & si fuerint requisiti à nostris Superioribus, denuncient. Immo Clem. IV. idem repetit: *addens, & participare,* ait, *in crimine criminose, qui apostatas nostros iam excommunicatos retinuerint, & non eiecerint.*

3 Excommunicatio statutaria contra Apostatas nostri Ordinis latius se extendit; nimi-

nimirum in eos , qui cum habitu , & sine illo cum animo contra professionem obfirmato , & sola voluntate ad tempus fugiendi Conuentus septa sine licentia egressi fuerint ; estque lata sententiæ , & à nullo alio absoluibilis , nisi ab ijs , quibus per nostras leges commissum est , & est casus reservatus. *Const. cap. 2. stat. 61. vers. Verum .*

4 Quando dimissio habitus arguat apostasiā , & inducat excommunicationē. Vide *habitus* :

5 Superiores locales tenentur tales Apostatas in refectione immediatè sequenti , & singulis sextis ferijs primi mensis excommunicatos denunciare , licet sint ipso facto excommunicati , sicuti v. g. percutientes Clericū sunt ipso facto excommunicati , denunciantur tamen postea per Cedulones . Quæ excommunicatio non requirit declarationem , sicuti requirunt aliæ excommunicationes statutariæ , quæ nō incurruntur ante talem declarationē. Bene tamen verum est , quod ante denunciationem non sunt vitandi , & sæculares , seu quicumque eorum , receptores non tenentur illos vitare , nisi sciant esse denunciatos , vel superior eos moneat . Quinimò etiamsi scirent , tamen reciperent Apostatas , amicitia , consanguinitatis , & pietatis causa , non inciderent in excommunicationem , prout etiam dicunt Doctores de receptoribus hæreticorū ex eisdem causis , *ibid. stat. 62.*

Supc-

6 Superior localis , si diu differat denunciare Apostatas ex contemptu , vel sine causa legitima , peccat mortaliter ; si tamen id in aliam refectionem differat , non peccat graviter , neque peccat non denunciando illos singulis sextis ferijs primi mensis , cum hoc non sit in usu, *ibid.stat.62.diff.4.*

Nomine levis , vel leuissimæ Apostasiæ , de quibus mentionem faciunt Constitutiones nostri Ordinis , non intelliguntur peccata venialia , quasi diminutio materiæ gravitatem culpæ excludat ; nam omnes istæ sunt peccata mortalia , quæ maiorem excommunicationem inducunt , quæ nonnisi ob mortalem culpam , incurritur ; sed dicuntur leves , vel leuissimæ respectu ad alias graves , & graviore. Dari tamen benè potest Apostasia ita levis , ut mortalis culpa , & excommunicatio excludatur ; putà si quis exiret sine licentia tacita , vel expressa è Conventu per aliquot passus ex brevissimo tempore , & postea statim reuertatur &c.

7 Excusaretur etiam fugitiuus à mortali , si valdè gravatus à suo Prælato , ad Superiorem confugeret , quia hoc non est fugere , sed se defendere. *ibid.statut.62.* Licet enim in multis statutis declaretur Apostata , qui sine obedientia extra Conventum ierit, *etiam prætextu ad Superiores accedendi, etiam si recta via coram*

Super.

Superiore se sistit. Tamen statuta recursum, & confugium ad Superiorem non condemnant absolute, sed friuolum, & sub prætextu ob causas scilicet leues, & friuolas.

8 Causæ autem, ob quas posset Religiosus ad suum Superiorem confugere absque nota, Apostasiæ sunt, si v. g. iniuste detineretur carceratus, vel iniuste carcerari timeret, si aliquod notabile grauamen sibi intentari cerneret, puta excommunicari, sententiari, vel pœnis in auditum opprimi. Item si animaduerneret, Ordinarium, vel delegatum suum esse inimicum, & contra ipsum formare processum, non seruato iuris ordine, ex quo posset irreparabili sententia condemnari. Item si appellaret à sententia lata in re graui, & Prælatus suam appellationem non admitteret, vel ei non daret commoditatem defendendi se, negando ei Procuratorem, vel Aduocatum, non examinando testes, quos proferret ad sui defensam. Item si Superior in subditum tormenta intentaret contra formam iuris, & alia his similia; *Non enim est Apostata, qui supramodum grauatus ad Superiorem sine licentia confugit*. *Pœnal. cap. 9. quest. 2. & Const. cap. 3. stat. 22.* Si autem iuste detineretur, torqueretur, puniretur, fugere non posset sine nota Apostasiæ, & peccati mortalis. *De Pœnibid.*

9 Nullus hospes recipi potest, nisi obedi-

dientiales litteras ostendat , exceptis Patri-
bus grauibus , & notis ; ita disponitur per
nostras Constitutiones , & per Sixtum V. in
Const. Cum de omnibus ecclesiasticis ordinibus .
§.7.vbi nullum recipi mandat in Conuentibus
nisi licentiam exhibeat, vel notus sit, sub pœna
priuationis vocis actiuae , & passiuæ , officio-
rum inhabilitatis &c. & in alia *Const. Ad Ro-
manum spectat* , vult intelligi tam de hospiti-
bus proprii Ordinis , & Prouinciæ , quam al-
terius. Verum cum non sit in vsu , non obligat
sub mortali. *Const. cap. 2. stat. 65.*

Superiores omnes tam Prouinciales , quàm
locales ordinariam potestatem habent excom-
municandi , carcerandi , capiendi Apostatas ,
etiam aliarum Prouinciarum , & in necessitate
etiam subditi capere possunt Apostatas , & est
Indultum Innocentij IV. qui hoc fieri posse
concedit , etiam inuocato auxilio brachij sæ-
cularis , si opus fuerit : Itaque omnes Fratres
sunt ordinarij super Apostatas . Subditi autem
hanc facultatem habent tantum in necessitate ,
quæ est in subsidium Superiorum , non valen-
tium capere Apostatas ; nam si possunt Supe-
riores , id subditis non est licitum . Quæ fa-
cultas tam à Superioribus , quàm à subditis
potest delegari alijs , cum sit ordinaria . De
Pæn. Apost. cap. 9. q. 11.

10 Et licet subditi habeant hanc facul-
tatem ,

tatem, non tamen coguntur sub præcepto, quidquid sit de Constitut. Pij IV. *Postquam*; quia reuocata fuit à Paulo IV. *Sedis Apostolicæ*, & reducta ad terminos Iuris communis; nisi tamen graue damnum pateretur Religio ex talium vagatione, quo casu tam superiores, quàm subditi tenentur sub mortali eos coercere, *Const. c. 2. stat. 63. & stat. 66.* vbi etiam si tale graue damnum non pateretur Religio, præcipitur Superioribus, vt quanto citius poterunt eos capiant, & curent, ne per suos Conuentus vagentur; Ad quod tenentur Superiores sub mortali, dummodò adsit spes emendationis, nisi perniciosus futurus sit Ordini, nisi sit incorrigibilis, nisi ex ipsorum perquisitione, carceratione, &c. maius scandalum in sæcularibus oriatur, & Religio bonum nomen amittat.

II. Ceterum remotis his conditionibus, vltra peccatum mortale, Superiores ipso facto incurrunt priuationem omnium officiorum, quæ tunc obtinebunt, vocisque actiuæ, & passiuæ, atque perpetuam inhabilitatem ad illa in posterum obtinenda Sedi Apostolicæ reseruatum, *per decretum de elect. & apost. edit. anno 1624. 21. Septemb. vers. Si quis verò*, requiritur tamen declaratio Iudicis: Neque obligantur Superiores qualibet hæbdomada, quolibet mense, &c. Apostatas perquirere,

neque tenentur suos fratres mittere per domos, Palatia, Villas, quasi venationi Apostatarum vacandum sit, sed sufficit si postquam fugerit Religiosus, attendant, si de ipso dicantur in tali, vel tali loco moram trahere, ut eo mittant fratres, qui prudenter, & sine scandalo cognoscant, si ibi reperiat, & eum reducere procurent, vel bonis verbis, si spes emendationis adsit, sin minus vi, & auxilio brachij secularis dummodò ij antea scandalizati fuerint de illius vagatione. Quod si seculares bona fide maneant, & timeatur scandalum, satius est eum dimittere, ut maius malum evitetur, non enim rationi consonum est, velle Summum Pontificem obligare Religionem cum tanto damno: An autem tale decretum praxi non approbatum, obliget tenendum est cum communi negatiue, ut alibi dicitur. *ibidem cap. 2. stat, 66.*

12 Procedi autem potest, immò debet contra tales Apostatas de facto, absque eo, quod audiantur, ad carcerationem, absolutionem, &c. dummodò non dubitetur de Apostasia; si autem dubia sit apostasie imputatio, quia fortasse prætendat, obedientiales literas bonas esse, non expirasse, amisisse ipsas, vel iuste recurrere ad Superiorem Generalem pro grauamine sibi facto in sua Provincia, &c. tunc audiendus est, & iniri debet iudi-

iudicium pro defensionibus ipsius . Quod potest etiam facere Guardianus , quia in hac parte est Iudex ordinarius , sicut & Prouincialis , tamen non debet se ingerere in his causis , præsente Prouinciali ; cui ex officio incumbit carceratio , absolutio , processus , &c. *Pænal. c. 9. quæst. 11.*

13 In leuem Apostasiam incidit per nostra Statuta generalia *cap. 2. §. 10. n. 4.* qui sine sui Superioris licentia tacita , vel expressa è Conuentu egressus per diem naturalem tantum moratus fuerit : Tacita autem licentia est , si rogatus à subdito Superior , vt sibi licentiam concedat , tacet , vel non neget : Item si Fratres petita licentia , & Superiore illam non negante , egrederentur è Conuentu , Prælato vidente , & non contradicente ; Non sufficit enim pro tacita licentia exeundi è Conuentu credere , quòd Prælatus illam concederet , nisi accederet casus , in quo putandum esset epicheia , puta si infirmus moreretur sine confessione , si incendium vicinæ domus vrgeret , &c. Si Princeps , vel Cardinalis veniens in Conuentum vellet , vt aliquis Frater illum comitaretur , &c. & Guardianus non adesset , tunc tenendum est , quod si adesset , sine dubio licentiam exeundi concederet : *Pænal. cap. 9. quæst. 1.*

14 His casibus exceptis , non iuuaret sub

ditum exire è Conuentu putans Guardianum consensurum, quia dum adest statutum etiam Apostolicum Clement. VIII. quod singulis vicibus hæc licentia petatur, & consuetudo est, quod Prælati non indulgent, nec indulgere possunt generales facultates egrediendi, non possumus, nec debemus præsumere tacitam licentiam. Quod si alicubi esset contraria consuetudo, secundum illam iudicandum foret, quo casu etiam sufficeret licentia tacita, seu præsumpta, siue interpretatina, idest quæ non habetur quidem expressa, præsumitur tamen, quod si peteretur, concederetur: Nec impedit, si subditus intelligat, quòd Prælatus agrè ferat, sibi talem licentiam postulari, sciat tamen, illam concessurum, quæ doctrina non valet casu, quo certum est, Superiorem velle, vt omnes licentiam egrediendi expressè petant, nam esset temeraria præsumptio, etiam si subditi sciant, Superiorem concessurum licentiam, si petatur, & maximè in nostra Religione, vbi consuetudo, statuta Ordinis, & Clementis Octauì repugnant. *ibid. Pœnal. cap. 9. quæst. 1.*

15 Qui sine licentia egrediens eadem die artificiali, ad Conuentum reuertitur, lenissimum Apostasiæ genus committit, si autem rediret in meridiem, vel ante Complementum 24. horarum, verbi gratia post 20. horas, si

post

post vigesimam sextam immediatè, licèt leges non respiciant istis minutias, attamen iuridicè dies naturalis, & artificialis, nisi aliter declaretur, completè sumi debent: Itaque, dicente Statuto *per diem naturalem, vel eadem die reuersus non fuerit*, dies tenendi sunt vsque ad vltimum instans, iuncta significatione dictionis, *Per*, quæ denotat continuationem, & consummationem, seu perfectionem totius temporis, cui adijcitur: Attamen si 20. hora, verbi gratia quis rediret, censeretur reuersus in die naturali, & si rediret propè triduum, posset puniri pœna simili grauis Apostasiæ, vt autem potius ad pietatem, quam ad rigorem inclinetur, debet accipi triduum pro tribus diebus naturalibus completis, reliqui autem excessus, vel aggrauandi sunt arbitrariè à Prælato, vel remittendi: *Pœnal. ibid. cap. 9. quæst. 1. resp. 2.*

16 Qui cum licentia exiens extra Conuentum in aliquo loco, etiam si Ordinis nostri fuerit, sine licentia, aut necessitate pernoctauerit (idest per totam noctem perstiterit) leuiorem contrahit apostasiam. Et qui sine necessitate aliò, vel alia via vadit, quam sibi per facultatem liceat, quoue tempus in facultate præscriptum excedit, quoue sine socio de loco ad locum proficiscitur, in apostasiam, vel grauem, vel leuem, iuxta excessum, Præ-

latorum iudicio, declaratus incurrere. Quæ omnes apostasiæ veniales esse non possunt, cum inter apostasias plectibiles, & absoluibiles connumerentur, supponunt ergo mortalem culpam. *ibid. cap. 9. quæst. 3.* Hæc tamen licentia poterit esse tacita, vel præsumpta, ac interpretatiua, nec requiritur, vt sit extrema, vt quia lassus, claudus erat, pluebat, &c. sed sufficit moralis, vt Fratrem aliquem in confessionem audiret, Prælato roganti, vt remaneret, assentit, ne inhumanus videretur, vt alicui charitatis officio adesset, infirmitatis, festiuitatis, &c. omnisque similis necessitas rationabilis sufficit, sicut etiam omne iustum impedimentum. Quæ omnia Iudicis arbitrio remittuntur, qui debet iudicare necessitatem, non voluntatem, & leuem remansionem: *Pæn. ibid. cap. 9. quæst. 3.*

17 *Diuertere aliò, vel alia via*, intelligitur de vagatione notabili, quæ malitiam, leuitatem, vel contemptum arguat, non quæ commoditati consulat, vnde si quis verbi gratia, ex Lucensi agro ad Insulam Corsicæ nauigaturus esset; posset adire Romam, & non adire Liburnum, quia licet propinquior sit transitus à Liburno ad Corsicam, tamen commodior paratur nauigatio ab Vrbe, vbi amicos, & consanguineos reperiet, qui sibi naulum soluant, & cibos parent, cum mora-

liter

Iter censeatur, Superiorem velle commoditatem subditi, nisi aliud declaret. Quantum autem itineris faciat diuersionem notabilem inducentem apostasiam, prudentum iudicio relinquitur, qui considerare debent non diuersionem absolutè, sed relatam itineri. Hinc respectu 20. milliariorum, duo, vel tria parum reputantur, respectu 100. milliariorum, si discurrat 10. vel 15. parum etiam reputabitur. At si in 20. diuertat 10. vel 8. & in 100. diuertat tria, vel quatuor, reputabitur digressio notabilis, & nisi causa subsit, præsumitur facta ad malum finem, & in spretum statuti: *ibidem*.

18 Socius assignatur de consuetudine, & de honestate, & nisi adsit rationabilis causa, putà vrgentia negocia, charitatis fraternæ, iactura proximi, magna vtilitas, &c. sine difficultate in nostra Religione apostata iudicabitur, qui socium in itinere sine legitima causa relinqueret, putà si infirmetur, si inuoluntariè impeditus reperiatur, vt si transacto flumine, socius alter transmeare non possit, & longiorem ineat viam. *Ibid. quest. 9.* vbi adducitur statutum *cap. 3. 4. 6. 14.* in quo disponitur, *vt nulli sine socio iter facere liceat, sub apostasie pœna ipso facto incurrenda, nisi Generalis ob causam necessariam scripto aliud concesserit, quod rarissimè concedi, & cum maxima*

xima necessitate rogamus . Pro Reformatis etiā . E se non mostrerà fede autentica , doue , e come l' habbian lasciato , siano dalli Guardiani , oue arriuano assoluti per apostati : Non est tamen peccatum mortale mittere fratrem sine socio , & sine facultate scripta , quando ratio necessitatis excusat : valet enim epicheia , eò vel maximè , cum Generalis in quolibet Conuentu , vel Prouincia , non semper præsto sit . Item si socius discedat à socio in silua , campo , deserto , excusaretur si non ostenderet fidem illam authenticam , idest multorum auctoritate comprobata . Pæn. ibid. quest. 9. & Const. c. 3. stat. 20. in fine, vbi habetur, quod in necessitatis articulo excusatur à mortali tam Superior , quam subditus exiens è Conuentu sine socio , maximè vbi singulos in 'certis casibus emittendi inualuisset abusus . Vt taceam de magnis Ciuitatibus , in quibus singuli , ac solitarij Fratres ad quæstuationem destinantur vt Romæ , Neapoli , Genuæ , &c. fieri comperum est . Cessante verò necessitate , & abusu nec in excommunicationem Apostatarum ipso facto egrediens sine socio incidit , nisi prius declaretur , & declarari posset , cum hæc sit supra leuissimam apostasiam similitudinariam , cum supponatur prius exeundi licentiam à Superiore obtinuisse . Constit. cap: 3. stat. 20. in fine .

Quod

19 Quod si inter socios oriatur iurgium , vel sententiæ disparitas de itinere , aut discessu volente vno vnam viam inire , altero alteram ; aut volente vno , altero nolente tunc temporis discedere , propter quod separentur , & solitarij per tempus notabile , ambulant , vel ad Conuentum perueniant : in his casibus minor socius semper erit in culpa , quia sequi debet maiorem tamquam suum superiorem , & ita de facto practicatur . In dubio autem nisi adessent probationes pro veritate , ambo essent tamquam Apostatæ puniendi : Satisfaceret autem authoritas personæ , famæ commendatio &c. vel è conuersò ; Si socius alter esset ceruicosus , parum deuotus , solitus delinquere , aut vagari , vel suæ opinioni valdè adhærere &c. *Pæn. ibid. cap. 9. q. 3.*

20 Excedere tempus in obedientialibus litteris præscriptum , si fiat ex causa , nulla erit culpa ; sicuti si fiat per spatium paruum , quod remittitur arbitrio prudentis viri , qui considerare debet tempus concessum , & ex illo venari modicum excessum : si enim concedatur vnus dies , excessus erit horarum : si triduum , posset esse medius dies : si mensis , trium , vel quinque dierum : si bimestre , decem dierum : si semestre , triginta dierum : si annus , duorum mensium &c. quæ tamen exempla non debent esse Canones , sed appo-
sita

sita sunt, vt habeat Iudex quomodo se gerere possit. *ibid. Pæn. cap. 9. q. 3.*

21 Sancitur etiam in Const. general. n. 15.

Qui ultra hac etiam habitum dimiserit, & intra duorum mensium spatium reuersus non fuerit, vel etiam non dimisso habitu ultra duos menses, in apostasia perseuerauerit, grauissima apostasie reum iudicamus. Vbi *ly ultra hac* importat superiora statuta, nimirum numeri decimi, vbi habetur. *Qui quarto sine licentia egressus extra Conuentum. moram triduo traxerit, grauissima apostasie pœnam luat, & num. 11.* Si extra Conuentum per octo dies moram traxerit, grauioris apostasie reus iudicatur; quarta autem vice apostasiam hanc iterans, ad trivemes arbitrio Superioris condemnatur. Declarari igitur debet *ly ultra*, quod supponat apostasiarum genera graua, & grauiora, quibus iure succedit grauissima; non quod in hoc recapitulentur pœnæ, sed gradus illarum, aliàs confusio esset, & inutilis repetitio; eo vel maximè, cum pœnæ apostasie grauissimæ, & eius multiplicationes, omnes aliarum pœnas excedant, *ibid. quest. 4.*

22 Particula *intra duorum mensium spatium* includit integros duos menses, etiam diem termini, & *ly ultra duos menses* modicum tempus importat, quod remittitur arbitrio Iudicis, tamen etiamsi vnus dies transisset, essemus in rigore statuti, *ibid.*

23 Apostasia hæc grauissima non potest iudicari, nisi simul concurrant gradus apostasie grauis, & grauioris, scilicet quod habitum dimittat, & non reuertatur nisi intra duos menses; itaque vno ex his deficiente, nimirum si egressus sit sine licentia, sed cum habitu: Secundò si dimiserit habitum, non tamen duos menses vagatus fuerit, reus grauissimæ apostasie non erit. *Ibid. quæst. 4.*

24 Cum decernat statutum de Apostatis num. 15. Tertiò in hanc apostasiam incidens (scilicet grauissimam) vel extra Ordinem, vt incorrigibilis expellatur, vel ad triremes per decennium condemnetur, quæ (si superuixerit, & in sacris fuerit) suspensum perpetuò declaramus. Non intendit statutum talem Apostatam expellendum esse sine alia animaduersione sed obseruando quæ per Decretum de eiectis, & apost. ordinata sunt. *Ibid. quæst. 5. & fusius verb. Incorrigibilis.*

25 Qui quarto grauem apostasiam commiserit, puniri debet pœnis grauissimæ, scilicet qua punitur grauissimam apostasiam committens, & alijs, prout in statutis. *Ibid.*

26 Licet pœna triremium imponatur ijs, qui in sæculo delinquentes merentur mortem, potest tamen imponi apostasis, in casibus expressis per nostras Constitutiones, sicuti etiam & in multis alijs delictis; quæ in sæculo pœnam

nam mortis secum non ferunt. *Ibidem resp. 3.*
Vide *Triremes num. 2.*

27 Habens facultatem discedendi è Conuentu, vel Prouincia, tenetur ostendere illam Prouinciali, si facultas est à Generali obtenta, si verò à Prouinciali, Guardiano, aliàs posset ab immediato Prælato declarari Apostata, nec illi credendum esset, dicenti se facultatem habere, nisi ipsam ostendat. *Ibidem cap. 9. q. 6. resp. 1.*

28 Generalis potest absoluere subditum à tali ostensione, dum si nolle ut negotium aliquod, ad quod tractandum subditus mittitur, sciatur; attamen (si datam facultatem non publicat) non potest impedire, quin discedens denunciatur Apostata, ob leges generales Ordinis. *Ibid. q. 6. resp. 2.*

29 Quod si Prouincialis in remotis agere contingat, ita ut eius præsentia faciliè haberi non possit, & negotium vrgeat, ac Superioris localis iudicio dilationem non patiatur, tunc Superiori locali obedientia, vel facultas discedendi, habita à Generali, ostendi debet coram Testibus, & Prouincialem de discessu moneri. Quæ quidem absentia Prouincialis metienda, est moraliter ex distantia, ex tempore, ex regionis constitutione, ex qualitate discedentis, si senex, si debilis &c. Quod totum hoc remittitur iudicio Prouincialis, non Superioris localis :

calis ; cui Superiori locali remittitur tantum
 videre, an negocium non patiatur dilationem,
 neque ipsa vrgentia negocij ei remittitur , vt
 patet in Textu . Quæ vrgentia coniicienda est
 ex natura negocij , putà si destinetur ad inui-
 sendos parentes in infirmitate , aut graui ne-
 cessitate constitutos , ad conciliandam inimi-
 citiam , ad inueniendum Principem, vel aliam
 personam , quæ dubitatur an sit discessura .
Ibid.resp.3.

30 Nolente Superiore locali iudicare ne-
 cessitatem pro vt disponitur in statuto , vel
 quia ignorat , vel , quia est malitiosus , potest
 ille , qui obedientiales litteras obtinuit pro-
 testari coram Fratribus , & discedere , quia
 dolus , & fraus non debent patrocinari , & of-
 fendere Ius tertij. *Ibid.resp.4.* & sufficit osten-
 dere facultatem Guardiano sine Testibus. *Ibid.*
resp.5. Nec est necesse , vt litteræ monentes
 Prouincialem de discessu , perueniant ad ip-
 sum ; sed sufficit , vt subditus faciat efficaciter
 & prudenter, quantum est in se ; vt litteræ mit-
 tantur , sicuti solent aliæ mitti , consignando
 illas Guardiano , vel tradendo publicis Tabel-
 lionibus coram aliquibus , qui diligentiam te-
 stentur, si opus fuerit. *Ibid.q.6.resp.6.*

31 Quamuis in statuto *de Apost. num. 18.*
 non explicatur , quod facultas discedendi Ge-
 nerali obtenta, ostendenda est superiori locali,

tamen implicite continetur; aliàs Guardianus poterit discedentem declarare Apostatam, nisi ibi adesset etiam Prouincialis, quo casu non tenetur discedens ostendere talem facultatem superiori locali, sicuti teneretur, si facultas esset à Prouinciali, tanto magis, quod in prædicto statuto subiungitur, vt literæ obedienciales signentur à Guardiano cum annotatione dici, qua discesserit, si enim ipsi non ostendantur, certum est, quod signari non possunt.

Ibid. resp. 7. q. 7.

32 Peccat mortaliter tam Guardianus, quam subditus discedens, nisi literæ obedienciales signentur à Guardiano, cum adnotatione dici, qua discesserit, & pœnis statutarijs plectendi sunt, nisi excusarentur ex inaduertentia, vel ex non vlu. *Ibid. cap. 9. q. 7.*

33 Esto quod Superiori locali suos subditos, etiam extra Conuentus limites mittere non liceat, nisi specialiter illi indultum sit, sub pœna mittenti priuationis officij, & leuis apostasiæ misso; Et nullus Prouincialis nisi ad viciniorem Prouinciam, & ad triginta milliariorum Italicorum distantia suos fratres mittere possit, idque publicè, & grauis necessitatis intuitu. Contraueniens Prouincialis, suspendi debet officio, Generalis arbitro, & missus, tamquam grauis apostata plecti; Tamen urgente necessitate potest Guardianus, & Prouincialis

cialis, extra limites Conuentus, & vltra triginta miliaria destinare fratres absque alia Superiorum facultate; quod vt consultius agatur, posset peti consilium Discretorum, quoad necessitatem; licet hoc non sit à lege requisitum. *ibid. q. 8. resp. 1.*

34 Illa autem dicitur causa publica, & grauis, quæ concernit Prouinciam, vel Conuentum, vel aliquem fratrem particularem, cuius bonum, ac malum, honor, ac dedecus mediâtè in Religionem redundat. In materia iurium, priuilegiorum, bonorum, famæ, infamæ, persecutionum. In materia item charitatis vrgentissimæ proximi, benefactorum insignium, Principum, vitæ, & necis, &c. Quod totum remittitur iudicio prudentis Prælati: *ibid. resp. 3.*

35 In statutis autem Reformatorum non adest restrictio triginta miliariorum, vnde Reformati non tenentur ad illius obseruantiam. Nec Reformati arctantur ex necessitate graui, & publica, sed sufficit, quod adsint aliqua negotia, vt obedientiales litteras concedant, nisi in casu mittendi ad Urbem, quia tunc requiritur, vt adsint causæ publicæ, & spectantes ad Prouinciam. *ibid. q. 8. resp. 4.*

36 Prouincialis negligens monere Generalem, & officiales Curiae de Apostatis, eorumque qualitatibus, priuatur officio, non sufficit

tamen qualiscumque negligentia, sed illa, quæ æquiparatur dolo; quod iuxta consuetudinem est practicandum. *ibid. q. 10. resp. 1.*

37 Qua pœna etiam punitur tam Prouincialis, quam Guardianus si Apostatas in suis Prouincijs, & Conuentibus retinuerint, & secundum statuta nostri Ordinis punitos statim ad proprias Prouincias non dimiserint, testimonialibus literis communitos. Particula verò *statim* non debet accipi *pro nulla dilatione*: possent namque Apostatæ absolui per aliquot dies iuxta necessitates, & contingentiam lassitudinis, infirmitatis, &c. retineri, illo semper saluo, vt non retineantur ad seruitium. Conuentus, vel ipsius Apostatæ, præcisa obligatione charitatis, hospitalitatis, & necessitatis. *ibid. resp. 2.*

38 Postquam aduenerit Apostata conijci debet in carcerem, ibique per tres dies destinari, postea eductus in Communitate fratrem genuflexus solemniter absolui, iuxta formam statutorum, reliquas pœnas luere debet in propria Prouincia, vel apud Officiales Curie Romanæ, & hæc est praxis Ordinis. *ibid. resp. 3.*

39 Apostatæ omnes, postquam redierint ad nullum officium, nisi post decennium ab apostasia, & vitam laudabiliter duxerit, promoueri possunt. *Const. c. 2. stat. 67.* quæ pœna non infligitur pro quacumque apostasia, sed

ran-

antum pro grauiori, & grauissima, *ibid. dub. 1.*

40 Decennium tamen hoc non incipit post completam pœnitentiam, sed à die regressus ad Religionem. *ibid. dub. 2. laudabiliter, & religiosè viuere:* nihil aliud importat, quam seruare regulam, & sui Ordinis instituta. *ibid. dub. 3.*

41 Vbi personæ qualitas, & emendationis signa suadeant, potest Capitulum Prouinciale per maiorem partem secretorum suffragiorum dispensare, in generibus pœnarum apostasiæ medietate pœnitentiæ iam peracta. Qualitas autem hæc personæ, est status, & conditio illius, vt si Pater graduatus, si Concionator, aut Lector, si nobilis, si debilis, si notus, & alius conspicuus apud deuotos, vel Principes. Emendationis verò signa erunt; si spontè, & ex animo facit pœnales actus impositos, si non murmurat, non ostendit impatientiæ signa, si non petit, aut instat liberari, si peccasse eum pœniteat. Notandum etiam est hic, quod iungim adesse debent qualitates personæ, & emendationis signa; quorum alterum si deficit, non poterit liberationis indulgentiam obtinere. *Pœn. c. 9. q. 13. resp. 1.*

42 Capitulum Prouinciale hoc loco sumitur pro collectione Guardianorum, & aliorum Vocalium; & vota secreta esse possunt per ballotationes, imò etiam si non fiat per vota se-

creta, non per hoc esset nulla dispensatio, cum non adfit clausula irritans, licet deberet puniri Præsidens permittens. *ibid. in fin.*

Appostatarum Absolutio.

A P P E L L A T I O .

1 Appellatio est à minori ad maiorem, prouocatio ; Et omnis modus, per quem ad Iudicis auxilium prouocatur ; dicitur appellatio ; defensio, & præsidium innocentiae, vt releuet à grauamine, non vt defendat à malitia ; nec debet esse præsidium iniquitatis. Duplex est Iudicialis, quæ à lata sententia, & hæc est propria appellatio. Alia est extraiudicialis, & dicitur propriè prouocatio, quæ à futuro, vel etiam à præsentis grauamine. Est inducta à iure naturæ, diuino, positiuo, canonico, & ciuili *Pæn. c. 26.*

2 Regulares appellare possunt non quidem à regulari disciplina, & præceptis Superiorum, vel à pœna legis. *ibidem, & Const. c. 8. stat. 27. vers. ad Generalem.* Nec in causis visitationis, & correctionis, seu habilitatis, aut inhabilitatis, sed à sententijs, & declarationibus statutorum, & etiam in causa visitationis, si fieret ordine iudiciario, & formato processu ; sicut etiam in correctionibus, vbi modus notabiliter excederetur, & vniuersaliter appellari possunt in criminalibus à sententia diffinitiva, vel ab inter-

interlocutoria, quæ per diffinitivam reparari non posset, scilicet ab indebita carceratione, à lecreto torturæ, excommunicatione etiam, conminata, suspensione, interdicto, à sententia super minori ætate, ab admissione, & negatione articulorum; Quando Iudex se competentem, vel incompetentem pronunciat. Ab admissione, vel reiectione testium, aut probationum: Ab absoluteione instantiæ; A delatione iuramenti facta parti per Iudicem: A breuitate temporis indulti, ad probandum, vel defendendum. Ab exclusione ab aliquo officio: A legitimatione personarum, putà Procuratoris, filij, &c. A negatione copiarum actuum, vel instrumentorum communium. *Pan. ubi sup. cap. 26. q. 1. resp. 4.*

3 Censetur quis appellare, etiam si verbis conceptis id non faciat, sed per actus tacite appellationem declarantes, ut esset inter ad superiorem arripere, vel Nuncium ad Superiorem mittere. *ibid. vers. constat igitur.* Et appellatio à diffinitiva sine scripto fieri potest, cum incontinenti sit, ab interlocutoria voce, etiam admittitur. Dicitur autem incontinenti fieri, si Iudex pro Tribunali sedens, nondum se ad actus extraneos dinertit, etiam si totum diem in foro pro Tribunali sederit. Et quando præsentia Iudicis timeatur potest etiam interponi appellatio coram testibus, vel Nota-

rio, &c. Et in Ordine nostro posset etiam fieri coram nostris laicis. *Pæn. c. 26. q. 5. vers. si incidenter quæras.*

4 Duplex est appellationis legitimæ effectus. Suspensiuus alter, alter deuolutiuus, ita, ut suspendat pronunciatum, ut nullum effectum pariat, & deuoluit causæ cognitionem, ad Iudicem, ad quem; non tamen in quocumque casu. Item duplex generatur effectus, quia aliquando solum deuoluit causam, sed non suspendit effectum, prout est in excommunicatione iam lata, nisi sententia esset comminatoria, vel ad tempus determinatum prolata, ut si intra mensem non solueris, excommunico te: quod currit, quod Iudici, à quo facta fuerit inhibitio per Iudicem ad quem, secus non tenetur de iure desistere à prosecutione sententiæ interlocutoriæ, & sic declarandum est axioma illud, *Appellatione pendente, nihil est innouandum.* Sic etiam à mandato de refidendo in visitatione edito, non datur appellatio quoad effectum suspensiuum, licet detur quoad effectum deuolutiuum, & in multis alijs casibus adductis. *ibid. q. 2.* ubi etiam habetur, quod cum dicitur: in causis visitationis, correctionis, habilitatis, & inhabilitatis non datur appellatio; intelligitur de suspensiuâ, non de deuolutiuâ, nisi tamen procedatur (ut diximus supra) iudicialiter, & formato processu, quia

quia tunc daretur etiam appellatio suspensiva .
 Item appellari non potest ab examine , seu relatione examinatorum quoad Ecclesias providendas . Quæ doctrina extendi posset ad nos , ubi de iubilatione , vel approbatione Lectorum , & Concionatorum ageretur , quo casu daretur appellatio quoad effectum devolutivum .

5 Quoad sensum autem , & stilum nostræ Religionis , interposita appellatione , & adhuc lite pendente , Iudex sub pœna nullitatis actuum , & priuationis officij non debet procedere in causa , & sic omnis appellatio , dummodo friuola non sit , producit effectum suspensivum , & si semel fuerit admissa , etiam devoluti , etiam si illam admiserit cum clausula , *Si & in quantum* , quamvis causa appellationis sit dubia . *ibid. vers. Caterum* : quia quamvis talis causa dubia debeat examinari per duos arbitros electos de communi consensu Iudicis , & appellantis (quibus non concordantibus , addendus est tertius ; pariter de communi consensu) quæ omnia servari debent in recusatione Iudicis delegati (*ibid. q. 5. vers. Si dubia .*) tamen semper in tali dubio Iudex rei favorem inclinare debet , tantò magis , quod cognitio appellationis admittendæ spectat ad Iudicem ad quem , non à quo . *ibid. q. 2. vers. Caterum .* Et licet ordinariè Iudex à quo possit procedere etiam interposita appellatione ab interlocu-

toria, nisi fuerit sibi inhibita; hoc tamen non habet locum in interlocutorijs, quæ per diffinitiuam reparari non possunt, ut torturæ, carcerationis, & excommunicationis. *ibid. vers. Caterum quoad sensum.*

6 Hinc est, quod si Iudex à quo appellationi legitimæ interpositæ non deferat, sed ea spreta ad vltiora procedat, dicitur attentare, & ante omnia reuocanda sunt, quæ post appellationem fecit, & declarari nulla per Iudicem ad quem. Quod ampliatur ad innouata post sententiam, & ante appellationem intra tempus concessam ad appellandum. *ibid. quest. 2. vers. Ideo stante.*

7 Praxis igitur in nostra Religione seruanda quoad appellationem (quæ interponi debet intra decem dies à latæ sententiæ cognitione habita, quod si intra hoc tempus non appellat, amplius appellare non potest) est, Iudex à quo ab vltiori processu desistat, actuum primæ instantiæ coram ipso factorum copiam ad Iudicem ad quem, sigillo munitam, per appellantem ipsum intra spatium triginta dierum, concessis Apostolis, mittat, & mandata ipsius expectet, *ut in praxi criminali nostra Religionis*, §. 6. decernitur. Quod spatium triginta dierum currit non à die latæ sententiæ, sed à die appellationis interpositæ, nisi reus notitiam habuerit latæ sententiæ, & non
appel-

appellauerit, quia tunc à sententia, & non ab appellatione numerandum est. Ignorantia autem præsumitur, quando ad sententiam citatus non fuerit, & tandem habet sex menses, quibus appellans sua iuris deducere potest ijs autem expletis censetur appellationis iuri cessisse, nisi infirmitate, vel aliquo alio impedimento, se detentum fuisse demonstret, quominus appellationem prosequi valuerit, quicquid sit de Iure communi, per quod conceditur biennium ad prosequendam appellationem. *ibid. vers. est igitur.*

8 Non tenetur Iudex ultra dare, seu offerre copiam actorum, & Apostolos, (scilicet obedientiales literas testificantes appellationem factam) appellanti, sed expectare debet petitionem appellantis; imò si intra triginta dies Apostolos non petit, nec copiam actorum, censetur renunciaſſe appellationi, & suo iuri cessiſſe: quod etiam præsumitur, cum aliquid admittit, vt in recusatum Iudicem consentiat, cum de appellationis prosecutione non curet, &c. *ibid. vers. An autem Index.*

9 Ordo appellationis est apud nos; vt fiat à Superiori locali ad Prouincialem, à Prouinciali ad Generalem, à Generali ad Protectionem, ad Sacram Congregationem, ad Sedem Apostolicam. *Const. cap. 3. stat. 22. Pæn. cap. 18. quest. 4. vers. Sed si à Prælatiſ.* Qui quidem ordo

ordo perueri non debet sub pœna priuationis, suffragiorum per triennium, & bimestris carceris; quod si malè, idest friuolè, & sine causa legitima appellatio fuerit interposita, ultra pœnas priuationis, & carceris, alias pœnas in malè appellantes latas incurrit, de quibus paulò infra. *Pœn. cap. 26. quasi. 5. in fine:*

10 Et licet de iure ex communi sententia ad Summum Pontificem recurri possit, omisso medio, regulariter tamen talis appellatiò permessa non est, quinimò nobis ab ipsa Sancta Sede inhibita. *Pœn. c. 26. q. 3.*

11 Sed quicquid sit de hoc, eo ipso quod quis ad talem vocem prorumperet, *Appello ad Sedem Apostolicam*, concedendi essent Apostoli reuerentiales, *eadem quasi. 3. & cap. 18. q. 4. vers. Sed si Prelatis*; ubi determinatur, posse ad eam recurri immediatè; quod non ita facile conceditur appellanti ad Sacram Congregationem, sicuti nec ad Generalem, omisso Prouinciali, in casu, quo grauatus à Guardiano immediatè appellaret; esset enim reiiciens talis appellatio, quia est contra Apostolicas, & Seraphicas Constitutiones, quibus ipsemet Generalis subest. *ead. quasi. 3.* Quoad Protectorem est dubium in iure, & in facto, quia non est Superior in Religione, sed habet limitatam auctoritatem, in quantum scilicet totus Ordo peccaret, & idcò (nisi specialem auctoritatem habeat

habeat à Papa) cum non sit Iudex, non potest ad ipsum appellatio interponi: Itaque non videtur relinquendus Iudex ordinarius appellationis, qui est Minister Generalis, & recurrendum ad eum, de cuius iurisdictione non constat, vel controuertitur. Illud tamen pro firmo tenendum est; constante in facto, quod Protector recipiat recursus, & causas cognoscat, tutò possunt Religiosi ad ipsum recurrere, non tamen sine medio, sed gradatim. *ibid. Pæn. c. 18. quest. 4. vers. Queritur an recursus.*

12 Si autem à Delegato appelletur ad Delegantem interponi debet, si à Subdelegato, distinguendum est. Vel est Subdelegatus ad totam causam, & tunc de iure Canonico, & Ciuili appellatur ad primum delegantem. Vel est subdelegatus ad partem causæ, & tunc appellatur ad subdelegantem proximum. Et sic si Commissarius destinatus ad vniuersitatem causarum, legat omnes causas (vt facere potest si sit delegatus à Generali) tunc ad Generalem deferri debet appellatio; si subdelegat vnā causam, tunc appellatio fieri debet ad ipsum Commissarium. *ibid. c. 26. in fin.*

13 Appellationes autem friuolæ sunt prima à delicto notorio, & pro tali declarato, nisi appelletur à declaratione. Secunda à propria confessione, nisi allegat iustam causam, putà, quia ex errore, vel tormentis confessus est,

est, vel quia suam confessionem declarare intendit, vel aliquid aliud rationabile. Sine autem expressione causæ, non est audiendus. Tertia à contumacia, vel in non respondendo Iudici, vel non comparando, cum fuerit citatus; tunc enim condemnatur, ut contumax, & audiri non debet, nisi prius purgauerit contumaciam, quod procedit, siue fuerit contumax ad comparandum, & agitandum processum, siue ad sententiam audiendam. Quarta à sententia iam acceptata, & ab eo subscripta, vel à Procuratore eius nomine. Quinta ab eadem sententia, si ter prius appellauerat, quia concessum est ter appellare, non ultra, quod intelligitur ab vno eodemque Iudice; nam si plures essent subordinati Iudices, posset ad singulos prouocare. Sexta, si nulla causa appellationis adducatur, quod intelligitur ab interlocutoria, non à diffinitiva; in hac enim non requiritur causæ expressio. Septima à sententia Arbitri, licet aliqui Doctores dicant, id intelligi de arbitris liberè, & non ex necessitate electis, imò iure Canonico à quibuscumque arbitris datur appellatio, dum ingens læsio appareat. De his igitur appellationibus non est curandum, sed illis reiectis, debet Iudex ad vltiora procedere, appposito Decreto, quod appellationi non deferretur tamquam friuolæ; quini-
mò debet esse coactus appellans, ut à tali reiectione

atione appellet, alioquin reiectio, & sententia transirent in rem iudicatam, quia in Iudicem consensisse videretur. *Pæn.c. 26. q. 4.*

14 Si Iudex admitteret appellationem, cum clausula, *Si & in quantum*, prout passim fit, non censetur eam admittere, nisi in casu, quo admitti debeat, & non aliter. Verum tamen est, quod Iudex appellationem admittens cum hac clausula, ulterius procedere non potest, quia iurisdictionem à se abdicare censetur, adeò, ut processus coram ipso factus, sit nullus. *ibid. q. 4. in fine.*

15 In Ordine nostro Iudex non admittens legitimam appellationem, priuatur officio, & acta sunt nulla. De iure canonico, si causa est criminalis, Iudex deponitur; si civilis, arbitrariè punitur. Iure autem Cæsareo, si civilis in triginta libris auri; si criminalis, arbitrariè. *ibid. c. 26. q. 5.* Super reuocatione autem, suæ sententiæ potest procedi eo inaudito, secus si agatur ad imponendam pœnam, quia tunc citari debet, & audiri, quinimmo ad tuendum suum honorem, & ostendendum, se benè processisse, citandus esset à Iudice ad quem, qui quando appellatum est ab interlocutoria, potest ante diffinitiuam pronunciare: Malè interlocutum, & benè appellatum, & de causa principali cognoscere, sicut potest ipse Ordinarius etiam si Iudex sit delegatus ad causam.

appellationis : & non solum iudicandum est de articulo appellationis , & causa principali , sed attentata sunt reuocanda per Iudicem ad quem , idque potest facere Iudex ex officio suo siue petitione partis . Itaque si actor appelleret à sententia absolutoria , Iudex appellationis non solum potest pronunciare malè iudicatum , & benè appellatum , si ita de iure sibi videbitur ; sed etiam condemnabit actorem , si de iure veniat condemnandus , & condemnari in expensis factis post , & ante sententiam , ac appellationem in causa principali . Et licet appellationis Iudex siue infirmet , siue confirmet , uti non debeat verbo absoluendi , vel condemnandi , tamen uti debet verbis æquivalentibus , declarando sententiam nullam , & reum benè , vel malè appellasse ; ex quo liquidò inferitur , Iudicem , vel reum deliquisse , quod etiam declarare poterit , expressè adnotando , incidisse in pœnas statutarias in ordine nostro . *ibid.* c. 26. q. 5. diff. 1. & 2.

16 Malè appellans ab interlocutoria , subest iudicio primi Iudicis , & in Ordine nostro , ipsi pœna , quæ in diffinitiva inflicta fuerat duplicatur , & licet in iure canonico temerè appellans non puniatur , de iure tamen civili punitur , quia ostendit Iudicem , & est in lata culpa ; & nisi doceat de motiuo probabili ad appellandum ; tunc enim à duplicatione pœnæ ap-

appellantem eximere, & si non in toto, saltem in parte excusandus esset, maximè si Iudex à quo inter opiniones probabiles eam eligeret, quæ magis reum offenderet, cum dubia sint in meliorem partem interpretanda, & reo potius quam auctori fauendum. Dixi ab interlocutoria, quia à diffinitiva non est cur ad primum Iudicem causa reuertatur, nisi ad executionem sententiæ, quam si appellationis Iudex non confirmat, certum est illius executionem ad ordinarium Iudicem pertinere. *Pæn. c. 26. q. 5. diff. 2. resp. 2. vers. Dixi ab interlocutoria.*

Appellationis formulæ sunt, *Appello*, vel, *Appello à sententia*, vel *Appello ad Iudicem competentem*, qui intelligitur esse immediatior, vel *Appello ad quemlibet Iudicem*, vel *Submitto me protectioni talis Iudicis*, vel *Pero renouari grauamen*; aliàs *appello*, vel *Reclamo*, aut *Proclamo*, vel *Appello, quia me grauasti*; etiam si non dicat *in quo*. In appellatione à diffinitiva, in qua non est opus assignare causas, vel *Dico sententiam nullam*, & *si qua est appello*. Potest enim appellatio interponi per quæcumque verba, dummodo apta sint, & non solum appellatur ob illud grauamen, sed etiam ut non probatum probetur, etiam si attentis actitatis sententia non sit iniusta. *Pæn. cap. 26. quest. 6.*

ARBITRIUM, ARBITRARIUS.

1 Arbitrarius dicitur, quod alicuius arbitrio relictum est; cuius duo sunt genera. Vnum, ut sine æquum sit, siue iniquum parere debemus, includitque liberam, plenam, & absolutam potestatem, & voluntatem, quæ tamen licet liberæ sint à stricti Iuris Civilis, vel etiam Canonici, & statutorum obligatione, non tamen à Iuris Gentium regulis, & naturalis æquitatis. Alterum cum remittitur arbitrio Iudicis, & tunc neque à legibus liberum est, sed idem est, ac arbitrio boni viri, ut nimirum faciat sicuti vellet de iure fieri de rebus suis. Vnde hoc arbitrium saltem in re pœnali regulatur à iure, ut scilicet non puniat Prælati quoquo modo voluerit ad libitum, sed ex iure, ex cuius regulis plus minuisse elicere debet modum puniendi, non quod casus debeat esse expressus in iure, sed quod procedere debet à similibus ad similia, interpretando, & supplendo per iurisdictionem, quæ desiderantur. *Pæn.c. 2.q. 5. resp. 6. Constit. c. 1. stat. 6. vers. 4. Superiorum arbitrio.*

2 Arbitrium Iudicis in maleficij debet reduci, & restringi ad ius commune, nisi quoad modum procedendi, & aliqua lenia. *Const. & Pæn. ibid.* Vnum tamen est notandum circa arbitrium Iudicis Regularis nostri, scilicet,

non

non esse liberum illi mutare ordinem iuris , & modum procedendi , cuiusmodi Iudici arbitrario conceditur ; sed tantum in infligenda pœna maiori , vel minori , nam circa modum procedendi seruare debet praxim criminalem , sententiam autem mitigare , & augere debet pro qualitate delicti . Ordinariè enim mitiorem pœnam debet imponere , nisi qualitas delicti , & circumstantiarum sit talis , quod de iure , & consuetudine sit ordinaria pœna imponenda . Regulariter autem prohibetur nostris Iudicibus arbitrari in pœnis statutarijs , sed conceditur mutatis circumstantijs . *Pœn. ibid. vers. V num adnotauerim :*

3 Quod si lex , seu statutum alternatiuè loquetur , scilicet imponetur talis , vel talis pœna , arbitrio Iudicis , & non rei eligenda est , nisi verba dirigantur ad reum ; Iudex enim debet considerare circumstantias loci , temporis , personæ &c. tantò magis in Regularibus , in quibus rei se habent merè passiuè , & totum negotium punishmentis Iudici reservatur , qui licet in mitiorem partem inclinare teneatur , tamen ad ipsum spectat considerare circumstantiam criminis . *Pœn. ibid.*

4 Ex quibus omnibus concluditur , quod quando in statutis dicitur : *Qui fregerit ieiunium suffragiorum iure priuandus est* , *Prouincialis arbitratu* , non potest Prouincialis reum

non priuare, quia ipsi non committitur libera dispositio priuandi, vel non priuandi, sed tempus, quo talis priuatio durare debet, ut nimirum, si grauiter frequenter, scandalosè fregerit ieiunium longiori priuatione præmatur. *Quem sensum habet; Qui Missam notabiliter celebrare destiterit, in pane, & aqua ieiunare debet, Prouincialis arbitrio*; sic etiam de vulnere ante Superiorem localem, qui ad Tritemes mitti debet Superiorum arbitrio, & vniuersaliter vbi statutum determinat pœnam, eamque Prælati arbitrio remittit, declarandum est de sola duratione pœnæ, non de ipsa pœna. Dum autem sancitur in obscenè loquentes puniendos esse etiam cum pœna carceris, & grauiori, Superiorum arbitrio: arbitrium solum est circa grauiorem pœnam non autem circa carcerem. *Pœn. ibid. vers. Ex quibus omnibus*, vbi multa adducuntur exempla scitu digna.

5 Arbitrium autem Superioris circa durationem pœnæ regulariter non debet extendi in perpetuum, nisi qualitas delicti, & circumstantiarum sit talis, quod de iure communi, & consuetudine, perpetua pœna esset imponenda; & in hoc casu esset consulendus Pater Generalis, si commodè fieri posset, *Pœn. c. 14. q. 6. diff. 3. vers. Quares an arbitrium.*

6 Arbitrium Superioris non est illius tantum, sed etiam totius Definitorij, *Pœn. c. 2. q. 5.*

in fin. & cap. 14. quest. 6. diff. 3. vers. Quares secundo.

A sententia arbitri an possit appellari, & quando. Vide *Appellatio num. 13.*

Et quando sint eligendi arbitri in appellatione. Vide *Appellatio num. 5.*

ARCHIVIUM.

1 Archiuum est locus, in quo instrumenta publicè reponuntur, & gestorum memoria. Et libris Prouinciæ in ipso asseruatis credendum est; si enim creditur libris Mercatorum, & aliorum Officialium, etiam in criminalibus, tam pro, quam contra, multò magis credendum est libris, qui in Archiuo Prouinciæ asseruantur, ex quibus eliciuntur euidentes probationes electionum, professionum, fundationum, Conuentuum &c. *Pan. cap. 19. q. 4. diff. 4. vers. Respondeo affirmatiue.*

2 Prouincialis Regestum fieri curet, in quo omnia Prouinciæ decreta describantur, & in Archiuo asseruentur; debent autem singuli Conuentus (ultrà Archiuum Prouinciæ) sua habere Architia, quæ duabus clauibus obscerentur, quarum vnâ Guardianus, alteram antiquior Conuentus discretus asseruet, & in ijs liber receptionum, & professionum Nouitiorum, inuentaria librorum omnium sui Conuentus, & scripturæ omnes, quæ ad talem

Conuentum pertinent. *Constit. cap. 8. Stat. int. 53.*

3 Archiuum Prouinciale duas etiam clauces habere debet, quarum altera à Prouinciali, altera ab antiquiore Prouinciæ Patre, afferuetur; in isto quæcumque ad Prouinciã attinent, debent adnotari, & afferuari liber pro Nouitijs, literæ testimoniales de eorum qualitatibus serijs ad ordines promotorum, cum eorum examine, & approbatione, ad confessionem, & prædicationem admissiones Apostatarum notæ, & delinquentium crimina, cum definitiuis sententijs contra eos datis per extensum, Definitorum manu subscriptis (processus enim solum per sex menses seruari debeat, à definitione causæ, & inde comburi, nè in odiorum, & litium fomenta remaneant) & in libro ad hoc parato adnotatis, ut delinquentium memoria remaneat; in vnoquoque etiam Conuentu numerus Fratrum descriptus censetur; inuentarium bonorum Monialium, ac ipsarum receptio, & professio: denique scripturæ, & instrumenta ad Prouinciã, & Conuentus pertinentia, statuta, & decreta Prouincialia, & generalia debent in Archiuio Prouinciali registrari, & conseruari. Quæ omnia sub pœna suspensionis quoad Prouinciales, & priuationis quoad Guardianos præcipiuntur; vnde eos si delinquant in re tam graui, pec-

peccare mortaliter non est dubitandum, *ibidem*.

4. Regestum etiam generale debet habere vtraque Familia, Cismontana scilicet, & Ultramontana duplicatum, in quo omnes actus capitulares, decreta, bullæ, declarationes Sacrarum Congregationum, Decisiones Rotæ latæ in causis quæcumque denique ad Religionem spectant, aseruentur, non solum ad futuram rei memoriam, sed ut Religionis status per ea cognoscatur, & ad regiminis directionē inseruiant; & sic quæ in Cismontana Familia sunt, duplicari debeat, & ad Ultramontanam transmitti, & sic debet Ultramontana correspondere. *ibid.*

A R C H I E P I S C O P V S .

Non debet se ingerere in prima instantia causarum, quæ agitantur coram Suffraganeo, cui inhibere non potest, nec Suffraganeum inhibitioni deferre ante sententiam diffinitiuā, vel vim diffinitivæ habentem, *Penal. c. 29. q. 3. vers. Dico primo.*

A R C T A T I O .

1. Est reclusio alicuius in carcere cum corda, & Caputio, quo tempore ter in hebdomada disciplinetur, cum Psalmo *Miserere mei Deus* recitato, & in pane, & aqua tantummodo

do reficiatur. *Const. cap. 11. stat. 4. vers. Vbi autem dicitur. Pœnal. cap. 4. resp. 2. & cap. 5. q. 1. resp. 2.* Nullusque arctari potest, nisi ex causa legitima semiplenè probata. Potest tamen, arctatio hæc secundum excessus delictorum, augeri, vel multiplicando dies disciplinæ, & ieiunij, vel extendendo tempus carcerationis: *Const. ibid.*

2 Differt in multis à carceratione: Est enim idem ac Domus Disciplinæ, & ita qui non meretur arctari, neque poterit in Domo Disciplinæ coerceri. Et solus Prouincialis sine Diffinitorij consensu, nec arctari potest, nec in Domo Disciplinæ coercere, licet pro quotidianis culpis pro coercenda vagatione alicuius per Conuentum pro compescenda garulitate, contemptione, rixa &c. possit Guardianus præcipere subdito, vt ad suam cellam, pergat, ex eaque non egrediatur se inconsulto. Hoc tamen non esset manere in domo disciplinæ &c. *Pœn. c. 4. vbi supra &c.*

Arctare Electionem. Vide *Electio*.

A R M A:

1 Adest statutum in nostra Religione, vt qui arma offensiuâ portauerit, vel in Cella, vel alibi tenuerit, semestri carceri mancipari debeat. *Pœn. c. 14 q. 4.*

2 Dicuntur ab arcendis hostibus, vel ab
armis

armis , siue humeris . Sunt omnia tela , fustes , lapides , gladij , hastæ , frameæ , romphæ , scuta , galeæ , pugiones , enses , sicæ , *ibid.*

3 Armorum genera duo , offensiva , & defensiva . Offensiva sunt quorum usus est in offendendo , licet etiam ex accidenti defendant cuiusmodi sunt hastæ , gladij , sclopeti , bombardæ , balistæ , tela . Defensiva autem , quorum principalis usus est in defendendo , ut loriceæ , galeæ , scuta &c. cultellus autem ad scindendum panem , & ad calamos aptandos , artiumque instrumenta nomine armorum non veniunt ; etiam si cum aliquo ipsorum facillimè fieri posset , quod per arma offensiva fieret . Excipe tamen , nisi gladius fuerit longior , nimirum ordinarijs , & licet instrumenta artium arma non sint , id tamen intelligendum est apud eosdem artifices remanentia , quia si reperirentur apud alium , eius artis inexpertem , putà securis lignarij in cella Clerici , acus prælonga acuminata , & manicata , sartorum in cubiculo Sacerdotis , & alia huiusmodi , nec docerent , ad quem usum illas retinerent , essent suspecti de retentione armorum in cella , quia quoad ipsorum delationem non dubito , quin pœnis plecti possint , cum non deferantur , nisi ad offendendum , etsi quis aliquod dictorum instrumentorum educeret , ut asciam , dolabram , malleum &c. in rixa contra fratrem sine

difficultate puniendus esset, cum sint instrumenta apta ad nocendum, vulnerandum, & occidendum, *ibid. resp. 1.*

4 Licet statutum de offensivis armis loquatur, & in rigorosa acceptione, in puncto iuris puniri non possit, qui cum defensivis armis reperiretur, vel in cella asseruaret, etiamsi non exprimeret statutum de offensivis; Vnde qui arma ligata portaret non esset sub pœna; tamen hoc non obstante, puniendus esset Religiosus noster, qui arma defensiva portaret, aut retineret, saltem extraordinariè. *Pœnal. cap. 14. q. 4. resp. 2.*

5 Arma in genere Clericis prohibentur, etiam ad Ecclesiæ, & Patriæ defensionem, licet in minoribus tantum ordinibus constituti sint. Et contra Monachos tenentes arma in Monasterijs est excommunicatio latæ sententiæ *in Clem. nec in agro, vers. quia verò, de statu Monachorum*. Quæ tamen non ligat alios regulares, sed tantum Monachos, & secundum aliquos tantum nigros; communiter tamen debet ligare etiam albos, quæ censura non habet locum in casu, quo Abbas persequeretur Monachos odio capitali, vel cogeret ad peccandum, vel iniungeret intolerabilia, & licet ij casus metaphysici videantur, possibiles tamen sunt, in quibus casibus posset quilibet Religiosus tenere arma offensiva. Et in Ducatu Mediolanensi

nenſi vetitum eſt omnibus Regularibus ſub
pœna excommunicationis, & priuationis, &
inhabilitatis ipſo factò, ne in eorum Eccleſijs,
& Monafterijs retineant arma prohibita, ſed
ligat tantum in illo ſtatu; nescio tamen ſi nunc
in viridi obſeruantia ſit. *Ibid.*

6 Paucitas materiæ in retentione armorũ
excusat, vt ſi per horas, & cum animo retinen-
di quis arma teneret, & Monachus, qui cum
armis de foris veniret ad clauſtrum, non ha-
bens animum illa retinendi, non incurrit ex-
communicationem allatæ Clementinæ, ſicuti
ſi aliquem ſequerentur Satellites, & ille arma
daret Religioſo, vel Monacho, qui in Mona-
ſterium cuſtodienda, & abſcondenda deferret;
non eſt culpa; Si autem ad multum temporis
conſeruarentur hæc arma in cella relicta ab
amico, illa retinens eſſet ſub rigore ſtatuti, niſi
adſit licentia Superioris, pro vt de Monachis
in Clem. decernitur; hoc autem modicum
tempus, non debet excedere horas. *Pæn.c.14.
q.4. reſp.4.*

7 Arma ad vanitatem portans, niſi ioco
faceret, vel in cella retineret, facit contra ſta-
tutum, & pœna extraordinaria puniendus.
Veruntamen eſt, quod rei erit probare modi-
cum tempus, ſolatium, vanitatem, amici man-
datum, quia aliàs præſumptio erit contra-
eum, & puniri poterit pœna ordinaria, tam-
quam

quam statuti transgressor . *Penal. cap. 14. q. 4. resp. 5.*

8 Procedi poterit per accusationem , siue per inquisitionem contra nostrum Religiosum , qui detulerit arma , & tenuerit in cella , etiamsi apud ipsum inuenta non fuerint , eò vel maxime , quia nostrum statutum non dicit , qui fuerit inuentus arma portare , vel cui arma in cella reperta fuerint , sed absolutè disponit : *Qui portauerit , Qui tenuerit &c.* Imò etiam si diceret ; *Qui fuerit repertus* , cum eadem sit ratio reperti , & conuicti per testes . Secus autem , esset , si statutum vteretur verbo , *Deprehendere* quod est capere in facto . *Ibid.*

9 Si quis ex nostris in domo secularis , vel alibi arma , tamquam sua reposuerit , ne à Superiore inuenirentur , erit reus statuti , & poenarum in proprietarios sancitarum . Dixi tamquam sua , quia si ab amico accommodata fuissent , licet esset armorum detentor , non tamen proprietarius . Si autem supponamus , arma deposita fuisse in domo amici cum intentione illis nunquam amplius vtendi , sed debito modo , opportuno tempore distrahendi , vel distrahere faciendi , adhuc puniendus , vt proprietarius , quia de suo disponit , & vt retinens arma , licet non intendat illis vti , cum hoc parum referat , *ibid. resp. 5.*

10 Religiosus ex nostris habens consanguini-

guineum, vel amicum, qui ei offerat arma, quoties ille voluerit, & designat illa, quibus uti velit, non tamen dono accipiat, vel saltem eorundem usum adsciscat, sed merè ciuilitè, ut dici solet: *hæc sunt ad tuum seruitium*, non potest puniri secundum hoc statutum, secus autem, si illa teneret, etiamsi sua non fuerint. *ibid. resp. 7.*

ARTES DAMNATAE.

1 Artes, & doctrinas suspectas, & ab Ecclesia damnatas exercentes, docentes, vel ad eas spectantes libros, scriptaque retinentes, sunt excommunicati, & legitimè conuicti, voce actiua, & passiua perpetuò priuandi, carceribusque mancipandi Prouincialis arbitrio, iuxta criminum qualitatem. *Const. c. 5. stat. 13.*

2 Nomine autem artium damnatarum ab Ecclesia non comprehenduntur hic illæ, quæ ad officium Sanctæ Inquisitionis quomodolibet spectant, ut sunt Incantationes, Geomantiz, Hydromantiz, Aeromantiz, Pyromantiz, Necromantiz, Inuocationes Dæmonum, ad amorem, thesauros, sanationes &c. libri, vel scripta ad hæc pertinentia, quia illa immediate inquiri, iudicari, definiri debent ab eodem Sanctissimæ Inquisitionis Officio. Nec possunt Regulares quicumque in his se immiscere, sub priuatione suorum officiorum, inhabi-

habilitate perpetua in posterum , & excommunicatione latæ sententiæ , Papæ reservata .
ibidem.

An autem excuset paruitas materiæ . Vide
Alchimia.

ASSENSVS.

Differt à consilio , quia consilium si excitat ad deliberandum , non tamen cogit ad sequendum . Secus in assensu , qui quando requiritur à lege , sequendus est , aliàs actus non esset validus . Vnde Guardianus in casibus , quibus carcerare aliquem potest cum assensu Discretorum sine ipsorum maioris partis assensu , carcerans reus erit indebitè carcerationis , & puniendus tamquam excommunicatus , nisi cognosceret collusionem Discretorum ob peruersum affectum inclinare in defensionem delinquentis . *Const. c. 1. stat. 6. §. 17.*

ASSESSORES.

Licet à pluribus Capitulis Generalibus nostræ Religionis informatione processuum duos assessores adhibendos esse decretum sit , tamen hoc intelligendum est in defectum Notarij . Vnde in Practica Criminali nostræ Religionis (in qua de Notario fit expressa mentio) abijcitur hoc ligamen assumendi duos Assessores tanquam nec Religioni honorificum , nec causis
fis

sis, ut plurimum utile. In casibus autem gra-
uibus Superioribus beneuolis possunt hi duo
Assessores adhiberi. *Penal. cap. 1. quest. 2. vers.*
Tandem circa hunc.

AUCTORITAS.

Ordinaria limitari non potest sine causa à
Superioribus. *Const. c. 8. stat. 35. in fine.*

Auctoritas Generalis, Prouincialis, Guar-
diani, Protectoris, Conseruatoris, Procurato-
ris &c. Vide *Generalis, Prouincialis, Guardianus,*
Protector, Conseruator, Procurator &c.

Audire reum. Vide *Reus.*

Audire Missam. Vide *Missam.*

BAPTIZARE.

1 Non est contra Regulam Fratrum Mi-
norum; verba enim illa, *Non sunt compadres*
virorum &c. intelliguntur tantum de susci-
piante. *Const. stat. 5. quest. 1. Non inquam, urget*
in fine.

2 Baptismus, & Pœnitentia sunt neces-
saria ad salutem necessitate medij, ita ut, nisi
suscipiantur, prima gratia acquiri, & peccata
mortalia remitti non possint. *Penal. cap. 4. q. 9.*
vers. Quare autem.

BARBA.

Nec Sanctus Pater Franciscus, nec eius pri-
mi

mi filij Barbam gestarunt, vt probant Cronica Marci Olisipponensis *quest. 1. lib. 4. cap. 4. Const. cap. 2. stat. 77. propè fin.* Vide *Vvadingum* apud Hierarchiam Franciscanam hic Romæ presenti anno impressam à Patre Lequile tom. 1. fol. 160.

BENEFICIUM, BENEFICIATVS.

1 Beneficium Ecclesiasticum, est Ius perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiæ ratione spiritualis seruitij auctoritate Apostolica constitutum. Hinc est, quod Prelati Regularium, qui eliguntur ad tempus determinatum, putà ad annum; ad triennium, ad sexennium, non sunt beneficiati: Generales verò perpetui, vt sunt in Ordine Prædicatorum, & Societatis Iesu sunt beneficiati, sicut etiam Generalis Minister Fratrum Minorum, si esset perpetuus, prout erat antea. *Const. c. 8. statut. 1. vers. Sed an ista.*

2 Beneficiati tam Regulares, quàm sæculares non habent dominium, nec vsumfructum, sed solum vsum, seu facultatem exigendi fructus ad suam sustentationem. *ibid.*

3 Possunt beneficia fundari, prout fundabantur antiquitus super elemosynis, & distributionibus quotidianis. *Ibid.*

Beneficia an permutari possint sine licentia Papæ, & quid in ipsis possit Papa, an tantum fru-

fructus eorum possit referuare conferens beneficium. Vide *Simoniam*.

BIGAMIA, BIGAMVS.

1 Bigamia triplex est, vera, interpretatiua, & similitudinaria; Prima contrahitur, cum quis cum duabus vxoribus matrimonium verum, & validum consumat, & dicitur *Bigamus*, quasi *bis coniugatus*. Interpretatiua, cum quis viduam, vel corruptam ducit; Similitudinaria, cum in sacris constitutus, vel Religionem professus ducit vxorem, & consumat matrimonium, & in qualibet ex his possunt Generales, & Prouinciales Religionum cum suis subditis dispensare. *Const. cap. 2. statut. 14. quest. 6.*

2 Monialis Bigama potest eligi in Abbatissam sine dispensatione, quia Bigamia est irregularitas virorum in ordine ad potestatem spiritualem, & Altaris ministerium, qua cum sint incapaces foeminae, sunt etiam incapaces impediementi Bigamiae. *Const. c. 11. statut. 7. concl. 9. q. 7. vers. Respondeo decimo:*

BLASPHEMARE.

Est Deum conuicijs incessere, obtrectare, impiè loqui de Deo, & remouere ab illo, vel creaturae adscribere, quod Deo conuenit, *Const. c. 1. stat. 1. §. 3. & c. 7. stat. 5.*

Bla.

Blasphemare Deum, & Beatam Virginem,
est casus reservatus. Vide *Casus num. 1.*

B O N A.

1 Bona, & vita parificantur, & metus amissionis bonorum æquiparatur metui mortis; unde sicut iste excusat à transgressione præcepti positivi, sic illa. *Penal. c. 15. q. 5. vers. Hoc dixerim.*

2 Bonorum naufragantium quantitas debet excedere valorem duorum aureorum, ad hoc ut quis incidat in excommunicationem, Bullæ Cœnæ. *Pæn. cap. 4. vers. tertio quanta debeat esse.*

3 Bona fides excusat sicut ignorantia eligentes indignum, quem credebant dignum, adhibitis diligentijs. *Const. cap. 8. stat. 10. vers. Scienter.*

S. BONAVENTURA.

1 Ob insignem eius sanctitatem, & singularem doctrinam electus fuit Generalis totius Ordinis sui, dum 30. ætatis, & 12. Religionis annum ageret, *Const. c. 8. stat. 26. §. 1.*

2 Eius doctrina in nostris scholis inseri potest Scoticis speculationibus tamquam condimentum Lepidum, sicuti etiam Divi Thomæ, qui ubi Scoto non fuerit contrarius, est omnino sequendus, nec relinquendus est Alexander

xander Alensis, qui ob veritatem, & puritatem doctrinæ, Doctor irrefragabilis Parisijs meruit appellari; fuit enim Sancti Thomæ, & Sancti Bonavent. Præceptor. *Const. c.5.stat. 10. in fine.*

B O N U S V I R .

Est, qui ita se gerit, ita vivit, ut eius probetur fides, integritas, liberalitas, unde idem est arbitrio Iudicis, ac boni viri. *Pæn. cap. 2. concl.3. resp.6.*

B R A C H I U M .

Brachij sæcularis impressio electionem vitiat, quæ impressio violentiam significat. *Pæn. c.15.q.8.resp.7. Vide Simonia.*

B U L L A .

Propriè tumorem illum in aqua enascentem, & evanescentem significat; unde proverbium, *Homo, Bulla.* Communiter autem accipitur pro plumbeo illo signaculo, quod filo grossiori inseritur. *Pæn.c.11.q.4.*

Quibus modis Bullæ Apostolicæ, & aliæ litteræ falsificentur. *Vide Falsificatio.*

Bullæ Cœnæ, an reuocet priuilegia Regulæ circa absolutiones. *Vide Absolutio.*

Bullæ relaxatiuæ paupertatis in Ordine nostro subreptitiæ, falsæ, & nullæ sunt. *Pæn.*

nal. cap. 7. casu 16. difficul. 6. Vide *Reformare*.

CALCEAMENTA.

1 Calceamenta extra necessitatem prohibita in Regula Minorum sunt illa, quæ ex chorio totum pedem operiunt; aliud autem operimentum pedem pannum, vel alterius materiæ non prohibentur, dummodò non sint calceamenta, & qui illis sine necessitate vtuntur, non committunt culpam grauem, remoto tamen scandalo, quia si alij ab exemplo mouerentur ad talia operimenta portanda, & sæculares admirarentur, & fieret magna disciplinæ Regularis transgressio, si per consuetudinem illis vterentur, & non ad aliquod tempus, grauem culpam committerent; calceati autem etiam ob necessitatem, & cum licentia, extra Conuentum exire non possunt, *Const. c. 2. stat. 72 dub. 9.*

2 Ministrorum, Custodum, Guardianorum iudicio relinquitur, pro qua necessitate possint fratres calceamenta portare, *ibidem dub. 6.*

3 In absentia autem prædictorum sufficere licentia interpretata, & præsumpta, quod si adsunt Prælati prædicti, debet talis licentia expresse peti. *ibid. dub. 10.*

4 In calceamentis dispensati, & in vestimenta-

mentis, nullo prorsus officio, nec Vicarij fungi possunt. *ibid. statut. 73.*

5 Christus calceamenta non detulit. *Const. cap. 2. stat. 68. vers. Sed cum Sanctus. Bonaventura.*

CALVMNIA, CALVMNIATOR.

1 Calumnia est malitiosa, & mendax infamatio, qua quis ex certa scientia, & dolo iniuste agit, aut excipit. Hinc calumniari est actione experiri vel exceptione vti temerè, scientè, & dolosè aduersus innocentem, vt cum, vexes, vel aliquid extorqueas, idque siue civiliter, siue criminaliter, estque callida, & malitiosa interpretatio, & hac ratione etiam qui alicuius verba malitiosè, interpretatur, calumniari dicitur. Vel quia alium litibus fraudolenter vexat, qui etiam dicitur cauillari, & qui pretio corrupti malitiosè causas agunt, vel deserunt. Vnde tam reo, quam actori datur iuramentum calumniæ. Est igitur calumniator, qui falsa crimina intendit, qui vexandi hominis gratia actionem, petitionemque, infert, qui solutionem debiti admittit animo decipiendi, qui ius callidè peruersè interpretatur, qui solutum bis exigit, qui vt moram, injiciat latebras, & fugia quærit, latitat, fugit, remoratur, *Const. cap. 7. statut. 5. casu 5. Pæn. c. 10. quest. 1. vers. Respondeo tertio.*

2 Calumniam in iudicio cuiquam imponere, est casus in Ordine nostro reservatus, & in hunc casum incidit, qui criminaliter aliquem falsè accusat, vel contra aliquem excipit, ne sit superior, lector, &c. Et qui ad hoc alium inducit, minis, promissis, suasionibus, consilio, ope, &c. non autem incidit in reservationem, si effectus non sequatur, neque qui non dolo, vel malignandi animo accusaret, probabiliter putans ita esse, etiam si nihil probasset, quia calumnia in animo consistit, licet in exteriori foro tamquam calumniator puniatur, qui saltem per unum testem, vel per infamiam, vel per auditum à fide dignis accusationem non probauerit. *Const. ibid.* Vide *Casus reservatus cas. 5.*

Ultra casum reservatum poenam talionis incurrunt, & infamiam. Vide *Accusatio, infamia, &c.*

CAMISIALINEA.

1 Ex Regula Fratrum Minorum prohibita sub peccato mortali, sine necessitate, & licentia Superioris scilicet Prouincialis, vel Custodis, seu Guardiani, quæ quidem licentia (cum adsint Superiores) debet esse expressa; si verò non adsint, sufficit tacita, & præsumpta, *Const. c. 2. stat. 72. dub. 1. 2. & 3.* Vbi etiam habetur docta expositio *Const. Urbani VIII. Militantis,*

tis , an scilicet sit in robore quoad particulas ex panno lineo .

2 Ea Christus non est vsus . *Constit: cap. 2. stat. 68. vers. quod autem Christus .*

CANES , ET CATELLI .

A Monasterijs Monialium abijciendi . *Constit: cap. 11. stat. 7. q. 9. vers. Ad quem finem .*

CANONES :

1 Alij sunt Decreta Pontificum , alij sunt Conciliorum statuta , siue Generalium , siue Prouincialium auctoritate Papæ celebratorum , vel confirmatorum . *Constit. cap. 1. stat. 1. §. 6.*

2 Eos adiuuare in aliquo , quod non disponunt , non est facere contra Ius . *Constit. cap. 7. stat. 3. dub. 2.*

3 Canones Pœnitentiales , licet in foro conscientiz non seruentur , quia pœnitentiz impositio in foro interiori remittitur Confessarijs , in foro tamen exteriori obseruari conuenit . *Pœn. c. 8. quæst. 13. vers. Porro tempus .*

CANTVS .

Cantus , & sonus in Ecclesijs licitus , & antiquissimus , debet tamen esse graues , pij , atque distincti , & domui Dei , ac diuinis laudibus accommodati , vt simul & verba intelligantur , &

ad pietatem auditores excitentur . Musicæ verò illæ, vbi lascium, aut impurum aliquid admiscetur , arceri debent ab Ecclesijs ; vnde excessus in musicis instrumentis , in cantu fracto, si notabilis esset, & scandalum generaret, mortalem culpam innolueret contra superiores , & operantes . Et in nostris Ecclesijs cantus fractus est omninò prohibitus . *Const. cap. 3. stat. 9.*

C A P I T V L V M .

1 Generale representat vniuersam Religionem , & pænes ipsum residet tota , & suprema iurisdictio in Ordine ; quinimmò tota Generalis potestas ab ipso pendet ; quare potest leges condere pro tota Religione , sicut & Capitulum Prouinciale pro tota Prouincia. *Const. cap. 1. stat. 6. & cap. 8. §. 1. & stat. 36. quæst. ult.* In ipso antiquitus eligebantur etiam Prouinciales , quod modò fieri non potest sine expressa licentia Papæ. *Const. c. 8. stat. 40.*

2 Capitulum citatum differri non potest , quod adeò verum est , vt si maior pars deficeret , & perparui adessent , vel duo adhuc celebrari deberet, etiam si Generalis deesset ; & statuitur tempus scilicet sexennium , & Vigilia Pentecostes. *ibid. c. 8. stat. 19.*

3 Eo imminente , in Prouincijs ante regressum Ministrorum , & Custodum , nihil innovar-

nouandum , contrarium si fiat , irritum , & auctores suffragijs, officiisque priuantur . In casibus tamen repentinis , quando aliter fieri non potest prouisionem fieri conceditur , vt esset punire Guardianum peccantem , vel amouere Confessarium Monialium ob scandalum , &c. & alios vsque ad Prouincialium aduentum substituere . Possunt etiam Vicarij , seu Commissarij Prouinciales tunc obedientiales litteras ad itinerandum , & dimissoriales ad Ordines concedere ; & omne id, quod Prouincialis potest sine Diffinitorio facere , non autem ea quæ requirunt Diffinitorium , sic non possunt celebrari Congregationes , approbari Confessarij , & Concionatores, destitui Guardiani ; nec sine causa suspendi, alienari , vel concedi Cappellæ, vel alia bona, & iura Religionis ; recipi noui Conuentus , vel veteres relinqui , lites intentari , bonum totius Prouinciæ concernentes ; respondere tamen possunt , & pro tempore se defendere . Et si ob consensum præstitum à Commissario Ius aliquod Religionis deperiret, potest repeti. *Constit. c. 8. stat. 20.*

4 Illud indicare ad Generalem spectat, qui vniuerso Ordini tempus , & locum Capituli Generalis , & illis præcipue , qui interesse debent per litteras citatorias opportunè significare. tenetur ; etiam si certò aduenturi aliqui Vocales non sint, ob vrgentia bella, vel pestem:

aliàs Capitulum esset nullum, etiam si vnus Vocalis contemneretur, & contemptus dicitur, qui legitimè vocatus non fuit. Hinc per annum ante tempus expediri debeant citatoriar, seu conuocatoriar litterar, vt ad distinctas per totum Orbem Prouincias opportunè perueniant. Quod si casu, vel Tabellionum incuria, vel malitia prædictar litterar non peruenierint, non propterea agere possent, tamquam contempti; itaut annullare possent electionem. *ibid. stat. 21.*

5 Citato Capitulo Generali, sacrificia, & orationes fieri debent publicè, & priuatim pro impetrando bono Pastore. *ibid. stat. 22.*

6 Ad illud Custodes deferre debent scripturas publicas (si quæ aderunt) contra Generales, vel Prouinciales. *ibid.*

7 Sumptus pro intrinere Ministrorum, & Custodum proficiscentium ad illud, non sunt contra nostram Regulam, & debent à Prouincijs subministrari; & licet iuuenes, & robusti debeant pedester ire, anticipato plurium mensium tempore paulatim, ac mendicando ad illud peruenire, attamen regula vna generalis assignari non potest, Immo si potest Custos plures menses anticipare, non poterit Minister, nec expedit relinquere tot menses suam Prouinciam; vnde minus incommodum est discedere congruo tempore, & aliquando equitare, quam

quam Prouinciam sine proprio capite destitueret . Nec Prouincialis senex tenetur mittere alium, qui pedester , & sine sumptibus eat, nisi in casu infirmitatis. *ibid. stat. 23.*

8 Euntes autem , ita parcè , & modèstè se gerere debent , vt promissæ paupertatis semper memores sint , aliàs præter scandalum peccant mortaliter contra votum altissimæ paupertatis. *ibid. stat. 24.*

9 Preces Capituli ante electionem Vocales genuflexos, recitato *Confiteor* absoluerè debet, &c. Vide *Electio n. 25.*

10 Capitulum Prouinciale non veniunt tantum Patres Diffinitorij , verum etiam collectio omnium Guardianorum , aliorumque Vocalium ipsius Capituli. *Pæn. c. 9. in fine, vers. Respondeo secundo .*

11 In Capitulis tam Prouincialibus, quam Generalibus, proponere ea , quæ agenda sunt , spectat ad Præsidentem . *Const. cap. 8. stat. 42. vers. Agenda proponere .* Et cum duo sint præcipui Capitulorum fines ; electio Prælatorum , & regularis conseruatio , seu reformatio , horum alter si deficiat , contra canonicas normas Capitula celebrantur. *ibid. stat. 41.*

12 Capitulum Prouinciale à Pascha Resurrectionis Domini vsque ad Pentecostes celebrari debet , ad exemplum Apostolorum , qui primum Concilium in Ecclesia tempore Paschali

schali celebrarunt; ex causa autem rationabili, alio opportunitiori tempore celebrari poterit. *Const. c. 8. stat. 38.*

13 Locum destinare spectat ad Praesidem, qui nequit (si Generalis non sit, cui hac restrictio fieri non debet, nec potest) dictum Capituli locum designare sine aliquorum Discretorum consilio, & licet non teneatur omnium Discretorum exquirere consilium, sed sufficiat duorum tantum; tamen de consuetudine inductum est, ut congregatorum omnium Patrum Discretorum exquiratur consilium; debent etiam communi Prouinciarum, ac Fratrum commodo, atque vtilitati prospicere, aliter facientes contra charitatem, & iustitiam peccant. *ibid. stat. 39.*

14 Sine expressa, & explicita licentia Generalis celebrare non potest: *statut. 66. prope fin.* In eo omnia officia Prouinciæ renuncientur, & terminentur, etiamsi renunciaciones expresse non appareant. *ibid. c. 8. stat. 40.*

CAPPELLAE, CAPPELLANIAE.

I Nequeunt Fratres Minores alienare Cappellas, & Sepulturas, transferendo dominium illarum in alios, contrafacientes, ultra peccatum proprietatis, contrahunt poenas in alienantes bona ecclesiastica, sancitas per sacros Canones, nec id est permillum Sindico Apostoli-

folico ; possunt tamen tradere alicui vsum facti, nulla pactione præmissa, tanquam concessionem pretio, sed si quid sæcularis dare voluerit, id totum erit per modum eleemosynæ accipiendum. *Pæn.c.7.casus 6. Proprietatis, difficult. 6.*

2 Habere Cappellanas in titulum, & ut Beneficium sæculare, est nobis proprietas, secus habere Cappellanas, quæ eleemosynam tribuant Fratribus iure quodam ciuili. Cæterum celebrare ad aliquod tempus in alienis Ecclesijs, etiam intuitu eleemosynæ eleemosynaliter recipiendæ, non est contra regulam, quia est laboritium licitum. *ibid.difficult.7.*

CAPSÆ, TRVNCI, CIPPI.

Ad colligendas, & reponendas eleemosynas pecuniarias. Vnde *Proprietas num. 9.*

CAPVTIVM.

1 Caputium ab habitu dissutum portare, non est contra regulam Minorum, sicuti est habere duo Caputia. *Const.cap.2.stat.71.quesit.2.* Statuta autem illud prohibent sub pœna ieiunandi in communitate in pane, & aqua sine caputio. *ibid. in textu.*

2 In Caputio præcipuè consistit forma Habitus, hinc cum prohibetur deferri Habitus alicuius Religionis, non intelligitur de
inte-

in terris suprema, vel de Apostolicis Constitutionibus, vel decretis, aut Sanctionibus obloqui temere auferit, & de eo legitime constiterit, trimestris carceris pœna, vel alia grauiori Superiorum arbitrio, omnino puniatur. Et statut. 2.

Qui in Sancta Romana Ecclesia Cardinales, in Eminentissimum Dominum Protectorem Ordinis temere ora laxauerit, carceribus mancipetur, & pro qualitate delicti grauius puniatur Superiorum arbitrio. Vbi os blasphemum est illud, quod Summum Pontificem contemnit, de eo male loquitur, & ab illo aufert, quod illius est proprium. Impudenter idest sine pudore, inuercundè; qui voluntariè, scienterque loquuntur. Constitutionum nomine hoc loco veniunt Bullæ, Breuia, Ordinationes, Decisiones, Mandata, Præcepta à Summo Pontifice expedita, & ordinata, ac Decreta Sacrarum Congregationum Concilij, Regularium, Rituum, Sancti Officij, & aliarum, quæ Decreta formant, & publicant nomine Pontificio: Licet autem controuersum sit, an hæc non publicata, vel interesse habentibus non intimata obligent, vimque legis habent, certum tamen est, quod constituto legitime talia Decreta emanasse de Domini Papæ voluntate, illa venerari, & obseruare debemus. Obloqui idem est ac aduersari, ac refragari. Vnde in hanc Constitutionem peccat qui loquitur, vel aduersatur contra

Ordi-

Ordinationes supradictas. *Temerè* importat Scientiam, Aduertentiam, & Deliberationem, ex Superbiæ radice prodeuntem, & hic est sensus prædicto Statuto appropriatus, quem nisi videant Superiores, obloquentem in hac materia, punire non possunt; ideoque adiungitur *Auferit*, idest nullo pudoris, aut periculi metu perterritus, nullo conscientiae stimulo subductus, sciens se contra Pontificios ordines loqui ora laxat. Quare ad incurrendam poenam statuti primò requiritur peccatum mortale irreuerentiæ, & temeritatis mente conceptum. Secundò Actus exterior, qui pro tali indicetur; his namque deficientibus, non erit hac poena plectibilis. Quod si quis laceret, vel deturpet Constitutiones Apostolicas, in eandem, & maiorem poenam incideret. *Legitimè confiterit*, scilicet ordine iuris seruato per accusationem, vel inquisitionem, vel denunciationem, & importat veram, & plenam probationem. Potest autem, si contra illum adsunt indicia graua (cuiusmodi est semiplena probatio) reus constitui; & si fateatur, puniri poena ordinaria, *vel alia grauiori arbitrio Superiorum*, quod arbitrium extendi poterit pro grauitate criminis, vel ad vltiorem carcerationem, vel ad ieiunia, fustigationes, exilia, vel ad priuationem non solum officiorum, quibus priuati sunt eo ipso, quod per sententiam carceran-

cerantur, sed ad priuationem vtriusque suffragij; suspensionem à diuinis, & si enormis fuerit excessus, etiam ad trirèmes. Hæc pro declaratione Statuti primi. Quoad secundum, verò de Cardinalibus, & Protectore, restat concludere, quod pœna in ipso obloquentes imposita, est arbitrarij carceris, & vltioris punitionis, Superiore pœna quidem inferior, maior autem alijs, quæ in hoc petulans genus hominum fulminatur. *Constit. cap. primo statut. 2. in fine.*

2 Secundus casus carcerationis ponitur in *stat. gen. cap. 1. stat. 3.* cuius verba sunt. *Qui Ministro, aut Commissario Generalibus non obdierit, trimestris carceris pœna, aut grauius eorum arbitrio puniatur. Qui eisdem rebellauerit, aut iniurijs, vel irreuerentibus verbis illos publicè affecerit, suffragiorum iure sexennio careat, & semestris carceris pœna, vel grauius pro delicti qualitate mulctetur. Qui in Prouincialem Ministrum, vel Commissarium huiusmodi crimina admiserit, carceretur, ac suffragiorum iure priuetur arbitrio Generalis. Qui in Guardianum, vel Vicarium, vel quempiam grauiorem Patrem, ut supra delinquerit; Prouincialis arbitrio, & secundum qualitatem delicti punitioni subiaceat. Qui pœnitentiam per Superiorum localem sibi impositam subire renuerit, de Discretorum consilio, & assensu, trina monitione, etiam*

non

non premissa carceri mancipetur. Const. cap. 4. in text. Reus igitur huius Statuti est, qui non obedit Ministro, aut Commissario Generalibus, dummodo contra animam, vel regulam, vel supra eandem non præcipiant. *ibid. cap. 1. stat. 4. §. 1. in fine*, & qui rebellauerit, idest fuerit inobediens, contemptu. *ibid. §. 3.* Vide *Rebellis*. Aut *verbis iniuriosis, vel irreuerentibus*, *Iniuriosum* hic sumitur per eo, quod contra honorem alicuius committitur solis verbis, vt conuicia, & contumelias dicendo. Vnde licet compositio libelli famosi, & alia huiusmodi sint iniuriæ, non tamen comprehenduntur in hoc statuto, sicut nec aliæ iniuriæ, quæ fieri possunt, manu pulsando, famam auferendo, & omnes illæ, quæ non iure sunt, & quidem hic sermo est de atroci iniuria, quia de persona summa Generalis, & de publicate sancitur, si locus, & tempus adderentur, puta in Ecclesia, in Capitulo, in refectorio, tempore iuris dicendi, Missarum solemnias, &c. esset sumenda inter atrocissimas, & consequenter grauissimè punienda; & sicut verba sunt alia alijs grauiora, ita secundum illa applicanda est maior, vel minor pœna. Constitutio autem locum habet, maximè coram fratribus, penes quos si maior pars Conuentus adfuerit, iniurijs Generalem impetentem, secundum hanc Constitutionem puniri debet, & maiori scilicet.

seueritate , si id coram sæcularibus commiserit, *ibid.* §. 4. & 5. Suffragiorum ius , quò reus Statuti huius priuatur, intelligitur tam de actiua, quam de passiuà voce in electionibus. *ibid.* §. 6. Particula illa *huiusmodi crimina* ad omnia superius recensita refertur , cum omnibus suis qualitatibus. *ibid.* §. 7. Licèt autem Superiores Generales ex statuto possint procedere contra huiusmodi delinquentes , de honestate tamen debent causam alicui delegare , vt partialitatis , & proprii interesse notam effugiant. *ibid.* §. 8. *in fine* . Vicarius hic sumitur , qui sub Guardiano familiam regit , idest præsente Guardiano , quia de Vicario , *absente Guardiano* iam præscriptum est in persona Guardianorum , quorum appellatione veniunt omnes Superiores locales . Quinam autem sit Pater grauior , Vide verbo *Patres graues n. 1.* Prouinciales personarum discrimina , iniuriarumque genera considerare debent , vt pœnarum remedia prudenter , & charitatiuè accommodent . *ibid.* §. 12. Pœnitentiæ nomine hic veniunt omnes illæ , quæ salutare appellantur , prout sunt ieiunium , disciplinæ , mortificationesque in Religione consuetæ , quas non acceptari in loco publico , idest in Capitulo , vel Refectorio , nefas ducitur : Sunt enim propria localis iurisdictionis Tribunalia ; Vnde eas vel recusare , vel contemnere inobedientiæ , & re-

bellionis in Superiores locales (idest Guardia-
num , siue Vicarium, siue Præfidentem, & mul-
to magis Prouinciales, vel Generales, qui pos-
sunt potiori aliquando pœnitentias salutes
iniungere, non solum in visitatione, sed etiam
extra illam . *ibidem* §. 14. Vnde eas vel recusa-
re, vel contemnere, inobedientiæ, & rebello-
nis in Superiores locales, peccatum est, meritò
sub titulo inobedientium, & rebellium repo-
nenda . *ibidem* §. 13. Imponi autem debent
tales pœnitentiæ in loco publico coram maio-
ri parte Communitatis, & in actione solemn-
i ipsius, putà in Refectorio, vel Capitulo, tem-
pore refectiionis, vel culparum. Secus talem
pœnam non mereretur inobediens; debet etiam
adesse renitentia pertinax, obstinata, & rebel-
lis . *ibidem* §. 15. Debet etiam adesse non so-
lum consilium, sed etiam assensus Discretor-
um, ad hoc vt possit carcerari renuens subire
pœnitentiam à superiore locali impositam .
Hic autem non est sermo de Discretis Prouin-
ciæ, vel Ordinis, qui sunt Patres eiusdem re-
spectiuè, sed de localibus, qui debent esse duo
saltem, præter Vicarium . Diffinitores autem
Ordinis, vel Prouinciæ, sunt Discreti ex suo
munere, maiores discretis localibus, & de ijs
habenda est ratio in Conuentu, de quibus ha-
betur in tota Prouincia, vel Ordine, quia ta-
men ij non in omnibus morentur Conuenti-
bus,

bus, satis est, si Vicarius, & duo Seniores qui ex officio, & antiquitate discretionis, prudentiæque suffragium merentur, Discretorum localium assumunt officium. *ibidem* §. 16. & 17. Tenetur igitur Guardianus exquirere vota Discretorum, & sequi maiorem partem illorum; Quod si negligat, & inobedientem carceret, reus erit indebitæ carcerationis, & puniendus tamquam excommunicatus. Quod si Discreti respectu aliquo moti nolint suffragium ferre in carcerationem, verbis æquiuocis vtendo, vel tergiuersando, vel ignorantiam, allegando, putà quod non sciant conijcere, an talis sit dignus carceratione; tunc dubia existente causa inobedientiæ, Guardianus à carceratione abstinere debet, & trinam admonitionem præmittere: Si autem Discreti non adessent, poterit Guardianus duos alios ipsorum loco adhibere: Quod si notoria esset rebellio, itaut nulla valeat transgiuersatione celari, & cognita collusione Discretorum conspirantium in bonum publicum Religionis, potest Guardianus carcerare rebellem, non exquisito tali consilio, vel consensu Discretorum, eo vel maximè, cum adsit statutum generale Salmant. cap. 7: & Vallisol. cap. 7. in hæc verba. *Quod si tale delictum admiserint, per quod pœnam carceris meretur, declaramus, & decernimus per locorum Superiores, de consilio Discreto-*

rum posse tuto loco, ne effugiat sub custodia detineri, donec per Provincialem quid agendum sit, determinetur. Inter delicta tamen carceratione digna, & enormia ponitur inobedientia, contumax; ergo cum Statutum Guardiano carcerare permittat inobedientem de consilio, non autem de consensu Discretorum, saltem illud primum declaratur, quod aliquando liceat sine tali consensu, & cum consilium non obliget etiam sine consilio: Quo casu licet Statutum proximè citatum non loquatur de carceratione formali, in quo, nimirum Religiosus concluditur, sine corda & caputio, & eo ipso actibus legitimis dicitur priuatus; sed de loco Custodiæ; attamen satis est pro declaratione conclusionis nostræ, quod illud Statutum respicit alia delicta à rebellionem in Guardianum, & ideo non est iuris Guardiani illa puniri. Rebellio autem in ipsum est propriæ sui iuris, & ab illo punibilis carcere formali; & in alio Statuto de pœna inobedientium, ubi de formali carcere agitur de *Discretorum consilio* ponitur; Vnde etiam illud hunc sensum habere debet. Nec Discreti hoc loco sunt Collegæ Guardiani, quasi ijs omnibus hoc delictum delegetur, quia Guardiani in hoc non sunt Iudices Delegati, sed ordinarij. Nec ante carcerationem est audiendus ipse rebellis, ut se defendat, dummodò delictum sit rei evidenti-

tia

tia manifestum, rebellio siquidem ista supponitur commissa coram Guardiano, qui est Iudex, & coram fratribus in Communitate existentibus, quæ est diffinitio notorii, ac proinde oretenus informationes sumi debent. Nec est opus id fieri statim, sed sufficit fieri intra triduum, nec est necesse procedere ordinariè, nec reum examinare, quia etiam si pertinaciter neget, puniri debet. Debet tamen Guardianus ante carcerationem in scriptis redigere notorietatem rebellionis, describendo scilicet factum cum subscriptione fratrum, & consilium Discretorum, vel eorum renitentiam, aut auersionem à ratione, & factum ipsum carcerationis in forma, ut rei testimonium remaneat, & suæ processioneis modus, Pronunciali in omnem euentum ostendi possit, quem de omnibus certiorum facere debet. Si autem reus post rebellionem iam patratam in se reuersus confiteatur culpam, & paratum se ostendat ad faciendam pœnitentiam licet hoc non obstante, possit Guardianus illum incarcerare; tamen debet ex charitate, & æquitate delinquentis retractationem, ac pœnitentiam acceptare, illumque seuera reprehensione coram fratribus corrigere. *Const. ibid. §. 17. Vide Rebellis. Rebellio. Contumax.*

3 Tertius casus quo infertur carcer in nostra Religione est Apostasia quælibet magis,

vel minus pro Apostasiæ gradibus. Vide *Apostasia*.

4 Quartus casus, equitatio sine licentia, & necessitate, pro qua triduanus carcer imponitur; & si cum licentia quis equitauerit per Ciuitates, & Terras, carceri arbitrario destinatur; excusaretur autem tum à culpa, tum à pœna, si sine scandalo actiuo equitaret per viços, & Ciuitates inferioris notæ, vel hospitia, non autem per Ciuitates insigniores, in quibus Minores equitare non solent, vt Roma, Neapoli, &c. *Pœn. c. 4. q. 2. vers. Circa quantum* Vide *Equitare*.

5 Quintus casus est fornicatio, pro qua quis carceratur ad sex menses, sacrilegi, & nefandi in perpetuum, & qui mulieres intra claustra, vel in ædiculas pro Confessarijs mulierum destinatas conduxerit, arbitrio carceri sunt addicti. *Pœn. c. 4. q. 2. Vide Fornicatio*.

6 Sextus casus est Inobedientia contumax. Vide *supra casu 2. & verbo Rebellis: Contumax*.

7 Septimus casus est proprietas, pro qua vnus mensis carcer imponitur. Vide *Proprietas*.

8 Octauus casus est Alchimix, & artium vetitarum vacatio, pro qua carcer est ad arbitrium Prouincialis. Vide *Alchimia*.

9 Nonus casus carcerationis est, quando
sup-

superior fraudat eleemosinas: ait enim Statutum cap. 6. tit. de comput. num. ultim. Quod si eleemosynas fraudasse, vel in Prælatorum, vel in aliarum personarum dona, quous modo erogasse legitime constiterit, sint ipso facto excommunicati, suffragiorum iure, &c. perpetus priuentur, & carceribus mancipentur Superioris arbitrio, pro fraudis, & dilapidationis qualitate. Quæ pœnæ irrogantur etiam si fraus reperiatur, & denunciatur extra computum singulis mensibus reddendum à Guardianis coram fratribus. Quod si conuictus fuerit ex calculo fraudasse, &c. debet etiam fieri processus de fraude, examinando fratres, qui computo adfuerunt, & debet audiri in suis defensionibus; quia licet notorium sit ex calculo, potest tamen se defendere per alias innocentiae vias, & ostendere errorem calculi. Vt autem possit ad prædictas pœnas damnari, non sufficit præcisa materia peccati mortalis, vel furti, vel proprietatis, sed requiritur dilapidatio, & fraus notabilis, & vrgens damnum duorum saltem aureorum non infra: Carcer verò minus vno, vel duobus mensibus decerni non debet, sed potest extendi ad annos, iuxta qualitatem dilapidationis. *Penal. cap. 5. quest. 2. vers. circa nonum.*

10 Decimus casus, procurans legari eleemosynam sibi, vel alteri, carceratur arbitrio

Superioris. *ibid.* Vide *Legatum. Proprietas n. 20.*

11 Undecimus casus carcerationis est consentiri fieri Procurator ad exigenda legata. Vide *Procurator num. 1. & Syndicus Apostolicus.*

12 Duodecimus casus; *Guardianus*, qui ab antecessore inceptam fabricam sine scripta Prouincialis licentia destruere, vel mutare ausus fuerit, per mensem carceri mancipetur. Ita Statutum generale cap. 6. tit. de locis, & fabricis num. ult. Quod Statutum est diuersum ab illo, in quo disponitur, vt Post hac nihil noui, quod scutorum decem expensas superet sine scripta Prouincialis facultate in Conuentibus nostris fabricari, aut destrui liceat. Qui secus fecerit ab eo loco confusibiliter pellatur, priuetur officio, & suffragiorum iure triennio careat. Nam vnum respicit immutationem circa ædificium factum à Guardianis quidem, sed non immediate ab antecessoribus, sed antiquis; alterum verò respicit fabricam inceptam ab immediato antecessore; vnde prohibetur, ne in fabrica ab immediato antecessore incepta Guardianus successor aliquid in nouet, siue in illam decem scuta impendat, siue pauciora. Expensæ autem decem scutorum se tenent ex parte fabricæ factæ ab antecessoribus, & antiquæ, in qua immutatio notabilis fieri prohibetur, non modica, cuiusmodi iudicatur esse, quæ decem scuta non
super-

superet ; hæc autem decem scuta accipienda, sunt inclusiue , & sic attingere potest decem, scuta, dummodò non excedant ; licentia tamen sufficit , vt sit oretenus indulta , quia scriptura non requiritur ad formam, sed ad solennitatem actus, vt cautius procedatur. *ibid. vers. circa duodecimum.*

13 Decimus tertius casus carcerationis ponitur in *stat. cap. 7. tit. de sacra peccatarum confessione num. 6.* cuius tenor est . *Si quis Confessarius legitime indicatus fuerit pecunias per se, vel per alium quouis modo recipere, vel recepisse, ad veritatem dicendam ardeatur, & conuictus, ab audiendis confessionibus ipso facto, & perpetuo sit suspensus, & Proprietariorum pœnis omninò subiaceat, ac in excommunicationis sententiam incidat, &c. ab eo loco expellatur, &c. & carceretur per mensem, vel per annum, si de eo aliàs fuisset conuictus ;* cuius Statuti pœnas incurrit Confessarius, etiam si pecunias non recipiat in actu confessionis, & in Confessionario, sed sufficit, vt pecunias recipiat intuitu confessionis, putà si confessarius promitti sibi fecisset denarios & illos recepisset postea ad mensem, & annum, puniendus esset tamquam huius Statuti reus ; & si pœnitens post confessionem ad aliquod tempus spontè offerat Confessario pecuniam, dicens : quia tu es meus pater spiritualis, & meas confessiones.

sessiones auscultas, do tibi has pecunias, & Confessarius illas recipiat, debet puniri secundum hoc Statutum, quia Confessarius, ut Confessarius recipit pecunias, sicut etiam puniri debet dans suo nomine pecunias alteri; suadere autem eleemosynam non est vetitum, dummodo nomine Confessarii eleemosyna non erogetur. Pecunia autem hoc loco accipitur pro quacumque re pretio æstimabili; unde non minus puniendus est confessarius, si recipiat annulum, horologium, gladium, vel quid simile, quam nummos, exceptis rebus parui momenti, ut comestibilia, deuotionis, &c. nisi essent pretiosa, dummodo non fieret cumulatio rerum paruarum, ut accidere solet in fraudantibus, in ponderibus, & mensuris. Nota hic, quod licet in Statuto dicatur. *Alias conuictus fuerit*, non esset tamen carcerandus per annum. Si una alia vice peccatum hoc commisisset, sed requiruntur saltem duæ vices, &c. *ibid. vers. circa decimum tertium.*

14 Decimus quartus casus ponitur in *stat. generali cap. 7. §. 5. num. 47.* in quo disponitur: *Qui Prelato suo in culpa, vel in mense, in Communitate (non habita ab eo prius licentia) responderit, voce actiua, & passiuæ per triennium priuetur, & Prouincialis arbitrio carceribus mancipetur: ad quas pœnas incurrendas non sufficit quælibet responsio, puta vnius verbi,*

verbi , nisi constet , illud verbum continere respon-
 sionem formalem , vel conuictoriam ,
 vel irreuerenter v. g. dicentes Prælo ; Tu co-
 misisti hoc, vel illud , & ille respondeat ; *Non.*
Minimè . Mentiris . Non est verum . Est ca-
lumnia , vel quid simile . At dicente Prælo
 vt supra , subditus ex impatientia, vel leuitate,
 aut iracundia dicat : *Audi Pater , Volo re-*
spondere . Ob Deus , &c. In hoc casu non pos-
 set in vim Statuti puniri , sed alia leuiori pœ-
 nitentia . Cæterum iudicio prudentis superio-
 ris determinatio stabit, consideratis circum-
 stantijs personarum , & occasionum . Quod si
 superior infamet, vel grauem calumniam sub-
 dito in culpa imponat , subditus modestè re-
 spondere poterit illud negando : at extra hos
 casus infamiae scilicet, & grauis calumniae, non
 licet , sicuti non liceret , si iniuriæ apud Com-
 munitatem impressionem non facerent , quia
 tunc non debet respondere , sed actione iniu-
 riarum agere contra infamantem apud Pro-
 uincialem . Vel insigni patientiæ titulo iniu-
 rias suas Deo remittere , prout decet sanctos
 Religiosos . Formalitas autem illa , *in culpa* ,
vel in mensa , intelligitur tam de prima , quam
 de secunda mensa , vnde respondens in secun-
 da mensa , adhuc esset reus statuti , dummodo
 in secunda mensa adsit medietas , vel saltem
 notabilis pars Communitatis , & appareat

maiestas Prælatutz. Communitas autem esset, si quacumque diei hora subditos superior conuocare in loco Capituli, vel in Refectorio, & coram illis subditum redargueret, qui si respondeat, puniendus est iuxta statutum. Nec sufficit petere licentiam, sed requiritur obtinere. *Penal. ibid. c. 4. q. 2. vers. Circa decimum quartum.*

15 Minans alteri in personam, carceratur: leuans manum, vel aliquid ad percutiendum accipiens, per tres menses; leuiter percutiens, ad libitum; grauiter, per sex menses; percutiens gladio, vel baculo, per annum. Vide *Percussio*.

16 Falsificans sigilla, vel litteras Prælatorum, vel personæ notabilis, carceratur ad arbitrium Prouincialis. *ibidem* Vide *Falsitas num. 7.*

17 Deponens falsum in iudicio, vel reuocans, & deponi, aut reuocari procurans, semestri carceri deputatur. *ibid. num. 2. 3. & 4.*

18 Ludens aleis, aut taxillis, arbitrariè. Vide *Ludus*.

19 Committens delictum, quod in sæculo dignum est morte, perpetuò carceri mancipandus est, *statut. cap. 7. §. 5. num. 68. dicens. Qui crimen commiserit, propter quod in sæculo mereretur mortem, ad perpetuos carceres, aut ad vitæ remotes perpetuò damnetur. Ibidem, Crimina autem*

autem morte digna sunt *Abortus* ; sed si fœtus non est animatus punitur pœna extraordinaria . Vide *Abortus* . *Adulterium* lege veteri lapidatione puniebatur , Iure canonico excommunicatione , detrusione fœminæ in Monasterium , si Maritus eam nollet recipere . Clericus autem deponitur , & in Monasterium detruditur in perpetuum , Iure autem ciuili pœna mortis , fœmina verò fustigatur , & detruditur : Quæ pœnæ variantur secundum consuetudinem diuersarum gentium . *Blasphemia in Deum* , morte punitur in *Leuit. cap. 25.* de Iure autem Canonico mansione ante fores Ecclesiæ cum pœnitentia publica , De Iure verò Ciuili ; morte ; consuetudine aliter punitur . *Castratio sui ipsius* . *Fornicatio cum carcerata* , si à custode carcerum committatur , maxime si cum violentia , etiam si cum meretrice , & multò magis cum puero , licet non vbique seruetur in fornicatione cum meretrice . *Diuisio prædæ cum aggressoribus* . *Liberans condemnatum ad mortem* , seu confessum , siue conuictum de crimine morte digno . *Falsa depositio* , per quam aliquis condemnatur ad mortem . *Grassatores* , & famosi latrones , qui de consuetudine laqueo suspenduntur . Vide *Latro* . *Hæreticus pertinax* igne comburitur , & si pœniteat , perpetuo carceratur . *Homicida* de Iure ciuili punitur pœna mortis , de Iure autem

cano-

canonico laicus excommunicatur, Clericus deponitur, & priuatur beneficijs. *Delatio, & venditio fœni, & frumenti ad hostes, & excommunicantur in Bulla Cœnæ. Imaginum Christi, aut Sanctorum fractio, percussio. Incendiarij ob inimicitias, & prædam, pœna mortis plectuntur. Iudex, qui dedit operam, ut accusatus falsum deponeret, unde condemnatus fuit ad mortem. Sicuti si per pecuniam, vel iracundiam innocentem damnauit ad mortem, sicuti etiam si aliquem indebitè posuit ad torturam; vel si modum excessit in torquendo, ita ut mortuus sit. Crimen læsæ Maiestatis. Quod committitur, cum subditus tractat contra personam Domini, vel statum Principis, vel ipsius dominium tyrannicè occupat, vel Patriam, oppugnat, vel armatus venit in bello contra suum Principem, vel facit pacem cum hostibus Domini, vel vendit, aut tradit arces hostibus. Committitur autem contra Papam, Imperatorem, Reges, Principes, & Ciuitates, quæ Superiores non cognoscunt, & Cardinales *Fabricatio libelli famosi*; dicit tamen *Clarus*. se nunquam vidisse tales pœna capitali plecti, sed extraordinaria. *Raptores mulierum. Sacrilegi. Volens se ipsum occidere. Sodomitæ*, tam agentes, quàm patientes, *Sortilegi, & Sacrilegi*, de consuetudine tamen non seruator. *Venenum faciens*, aut dans ad aliquem occiden-*

dendum. Aduertendum tamen est, quod si in aliquod crimen ex recensitis Religiosus noster incurrat; & in Statutis Ordinis poenæ taxatæ fuerint, standum est statutaris, non verò legalibus. *Ibid. c. 4. q. 2. vers. circa 19.*

20 *Condemnatus*, & appellans si sit suspectus de fuga, carceribus mancipandus loco detentionis, Quæ suspicio ex duobus capitibus oriri potest. Primò ex conditione personæ; secundò ex qualitate delicti, non enim requiritur experimentum aliàs factum, quasi suspectus de fuga sit, qui aliàs fugit, Dixi ex *conditione personæ*, quia non est præsumenda fuga in Sene, Sacerdote, Patre &c. quæ præsumi posset in Iuvene, in Laico, & in eo, qui suæ famæ æstimationem non satis curaret. Quibus addi debent morum adminicula, scilicet si non adeò deuotus, spiritualis, honestus, compositus fuerit &c. sed leuis, loquax, dissolutus, parum deuotus &c. In pari siquidem causa potius iste, quam ille in fugæ suspicionem caderet. Delicti etiam qualitas maximam vim habet, quia si est leue, non generat hanc suspicionem, sicuti nec omnia grauiora. At si fuerit enorme, grauissimum, vt homicidij, hæresis, veneficij, nefandi criminis, fornicationis &c. tunc nulli dubium est, quod possit in fugæ suspicionem incidere: Vnde carceratus de grauissimis, & atrocibus delictis,
non

non est è carceribus liberandus . Secus si delictum esset tale, quod Apostasiæ grauissimæ non præponderaret; esset enim tunc liberandus : Benè tamen verum est, quod post appellationem, suspectus de fuga detineri non debet, tamquam formaliter carceratus sine corda, & sine caputio, nisi delicto esset imponenda pœna carceris: nec liberari posset sub fideiussione maximè in Religione Minorica, in qua frater pro fratre fideiubere non potest, *ibid. vers. circa 20.*

21 Dogmatizantes, vel prædicantes contra veritatem Catholicam, vel libros prohibitos legentes, carcerandi sunt. Vide *Libri Diuinatorij*.

22 Afferentes non debere reuelari peccatum superiori cognitum alia via, quam per confessionem sacramentalem, & in contumacia perseverantes, arbitrariè sicut, qui dogmatizauerit, non debere reuelari crimen per fraternam admonitionem secretò correctum. *Stat. cap. 10. tit. fratrum admonitio num. 3. & 4. ubi habetur. Si excessus huiusmodi alio, vel etiam modo sciuerint, quàm per confessionem sacramentalem, non propterea minus tenentur illos manifestare, maximè cum per obedientiam requisiti fuerint, & si tacuerint, inobedientiæ notam incurrant, & si contrariam asserere, ac moniti reuocare noluerint, actibus legitimis careant, superiorum*

riorum arbitrio, & perseverantes in contumacia, carceribus etiam mancipentur. Et dogmatizantes, quod frater, qui fratrem occultè corripuerit non teneatur de huiusmodi excessu superiorem admonere &c. Vel quod socij criminum reuelare non teneantur superiori, tanquam doctrinam pestiferam disseminantes, carceribus mancipandos esse decernimus. Quod statutum non tangit peccata omninò occulta, non correctæ, nec ea, quæ Reipublicæ nocere non possunt, quæ superior per absolutam ignorantiam non potest inquirere: Non quæ reuelanti nocumentum, graue inferant, non socios criminis, quando seipsum proderet, nisi in casu; quo ipse iam malè audisset apud superiorem, & iam crimen confessus esset, & tunc de sociis interrogaretur, quia tenetur reuelare socios, quando iuridicè exquireretur; secus autem si non iuridicè, & quando ipse solus sciret de socio, quia tunc cum illi fides non adhibeatur, non tenetur nec se prodere, nec se, nec alium infamare. Non secreto, vel iuramento commissæ, sed ea, quæ Religioni disciplinæ regulari, sæcularium ædificationi incommodant, quorum extirpationi; & impedimento superior inuigilare tenetur. Non semper quidem, ut Iudex, sed ut plurimum tamquam pater, qui extraiudicialiter, & paternè prodesse potest, occasiones remouendo, Religiosos suspectos in Monasterio

continendo, socios voluntarios, eisdemque sæpius denegando &c. *Ibidem vers. circa 21. & Const. cap. 10. stat. 4.* Vbi concluditur, quod per hoc statutum non præcipitur reuelari quolibet, sed excessus notabiles, & infamiam, aut ruinam Ordini prætendentes; non spontè, sed ad requisitionem superioris, nec omninò secreta, quæ soli diuino iudicio reservantur, nec improbabilia, Quæ autem in perniciem Ordinis vergunt, & sunt satis notabilia, etiam non facta correctione reuelari possunt; immò debent, nisi per correctionem secretam, spes emendationis effulgeat, tunc enim etiam præmittenda est correctio. Igitur subditus in ijs, quæ non tenetur ex iure naturæ; & diuino denunciare non requisitus, expectare debet superioris requisitionem, & non vtrò se ingerere, & tunc requisitus, & per obedientiæ imperium adactus, debet suo Prælato ad paternam interrogata respondere. Ex quo colligitur, debere aliquam præcedere scientiam, seu suspicionem, ut moueri possit ad interrogandum; secus irrationabiliter procederet. Quo casu, si excessus non sit omninò occultus, subditus tenetur iuxta mentem interrogantis respondere, aliàs non; exceptis casibus perniciosis, & grauissimis, qui nec correctioni emendari, nec silentio reparari possunt, & ideò reuelari debent.

23 Carceratus à Guardiano ad punitio-
nem, poenas carceratorum incurrit; non au-
tem si fiat per modum custodiæ. *Pæn. c. 4. q. 4.*
Principali.

24 Indebitè carceratus non remanet pri-
vatus actibus legitimis, quibus priuaretur si
debitè fuisset carceratus; immò puniendus est
Iudex indebitè carcerans. *Pæn. cap. 4. quest. 3.*
Principali.

25 Guardianus in duobus casibus tantum
carcerare potest. Primò dum committeretur
delictum graue, ac notorium, & periculum
esset in mora, nec Prouincialis in proximo re-
periretur; tunc enim possunt, & debent Guar-
diani, tamquam Prouinciales Delegati, de
Discretorum consilio, delinquentem quem-
cumque carceribus; vel custodiæ mancipare,
& statim Prouincialem de delicto certio-
rem, facere, quo casu non dicitur quis formalitè
carceratus, nec conceditur tunc Guardiano,
vt iuridicè procedat super euidencia notorie-
tatis, examinando testes &c. sed de plano sine
figura Iudicis, sola facti veritate inspecta cum
consilio Discretorum tantum, & sufficit; vt
Guardianus in folio aliquo adnotet, descri-
bendo corpus delicti, & Discretos subscribe-
re faciat pro consilio præstito. *Ibid. vide su-
pra casu 2.*

26 Quod si Guardianus malè iudicauerit

de notorietate delicti, decernens notorium, quod iuxta Regulas Canonicas tale non esset, si in aliquo minimo deficeret, puta iudicando notorium, quod esset commissum coram quinque, vel sex fratribus in Conuentu, vbi quindecim morarentur cum adesse debuissent octo, vel nouem, non incidit in pœnas indebitè carcerantium. *Ibid.*

27 Ad hoc vt Guardianus carcerare possit aliquem in Custodiam, debent concurrere copulatiuè fugæ periculum, & delicti notorietas, in quibus si Guardianus, & Discreti excederent, pœna extraordinaria puniendi venirent, tum de usurpata iurisdictione, tum de illata iniuria. *Ibid.*

28 Secundò committitur Guardianis carceratio, pro pertinaci inobedientia, necnon pro renitentia, etiam trina monitione non præmissa, & in hoc casu carceratio esset formalis, & ad pœnam. *Ibid.*

29 Guardianus ad pœnam carcerare non potest contumacem, & recusantem pertinaciter pœnitentiam, nisi de delicto notoriè constet, & sit rei euidentia manifestum, non per processum iuridicum, quia à Guardianis confici non potest, sed per adnotationem facti cum assensu Discretorum, qui si desit, carceratio est nulla, & pœnas non infert. *Ibid. vers. Ad cuius optiorem. Vide sup. casu 2.*

30 Et licet possit Guardianus in casibus prædictis carcerare non potest tamen carceratos liberare, cum hoc ad Provincialis arbitrium deferatur. Posset tamen Guardianus iniuste à se carceratum liberare, puniendus tamen est pœna indebitè carcerantium, de quo infra. *Ibid.*

31 Sic etiam si Guardianus solus non explorato consilio, & consensu Discretorum, pertinaciter inobedientem carceraret, ille non esset reputandus carceratus, & per consequens non incurreret pœnas carceris. *Ibidem.*

32 Carcerari nullus potest, nisi pro manifesto, & enormi delicto, vel excessu. Enorme autem delictum est, vel ratione generis peccati, ut est inobedientia contumax, lapsus carnis, perfidia, hæresis, & similia. Vel ratione circumstantiæ, ut frequens iteratio furti: etiam non notabilis, & de alijs casibus reservatis idem iudicium habeatur. Ita stat. cap. 7. num. 7. Penal. cap. 4. quest. 5. Duo igitur ad carcerationem concurrere debent copulatiue, scilicet Manifestum, & Enorme; Manifestum autem hic non conuertitur cum Notorio, sed contraponitur ad occultum, quod etiam dicitur notorium Iuris, nimirum quod per testes congruos probari possit. Notorietas autem hæc solum requiritur in carceratione à superiore locali

facienda, qui non est Iudex Ordinarius delictorum; non verò à Prouinciali, qui cum sit Ordinarius potest procedere per Inquisitionem, denunciationem, & accusationem. *Pæn. cap. 4. quest. 1 2 in fine responsionis.* Et licet qualitas delicti Iudicis arbitrio remittatur, attamen ne res tanti momenti soli Iudicis arbitrio remittatur; ideo per supradictum statutum, enormitas constituitur in delicti genere, vel in eiusdem replicatione, aut circumstantia, quia quod modicum in se esset replicatione malignatur. Hinc furta modica, si sæpius committantur, aggrauant pœnam, itavt faciunt latronem famosum, & in sæculo furca dignum; nec refert, quod furta non omnia in vno loco commissa sint, vel quod sint modici valoris, putà si gallinam, vel anserem, imò si ouum, surripuisset, quia etiam minima furta puniri debent, licet mitigari pœna in his modicis furtis debeat. *Pæn. cap. 4. quest. 5. vers. Dices secundò.* *Perfidia* in hoc statuto intelligitur defectio à Religione, & sic perfidus est, qui Religionem violauit, qui casus ad Sanctam Inquisitionem spectat, sicuti hæresis. *Ibidem vers. Dices tertio.*

33 Pœnæ indebitè carcerantium in Ordine nostro sunt priuatio actuum legitimorum, & excommunicatio. Excommunicatio autem ista ipso facto incurritur, etiam ante sententiam,

tiam, quia non est merè statutaria, sed canonica, ex quo Prælati, qui aliquem indebitè carceravit, si celebrat, declarari debet irregularis: Excusatur autem ab his pœnis, si quis Religiosum carceraret cum opinione probabili iustitiæ, quia tunc non adest dolus, qui requiritur ad incurrendas censuras, sicut etiam ob ignorantiam. *Ibid. q. 6.*

34 Supposita legitima causa carcerationis si carceratus appeller, & Superior non deferens appellationi carceret ad pœnam, incurrit pœnas indebitè carcerantium, non autem si carceraret ad custodiam. *Ibid. q. 7.*

35 Privatio actuum legitimorum, quæ carcerationem consequitur, est perpetua. Undè liberatus à carcere non intelligitur ad actus legitimos restitutus, nec restitui potest, nisi per Capitulum Prouinciale, aut per Generalis auctoritatem: Nomine autem Capituli Prouincialis non venit Desinatorium tantum, sed etiam Vocales Capituli. *Ibidem quest. 8.*

36 Carceratis ad pœnam detrahitur forma habitus, scilicet Chorda, & Caputium; in Caputio namque principaliter forma habitus consistit. *Ibidem quest. 9. resp. 1. vers. Forma autem habitus.* Quod si ad perpetuos carceres, non autem ad tempus quis damnatus esset; ipsi tonsura, & rasura regularis prohibetur,

betur, excepto die Paschatis; & si talis condemnatus aufugiat, non tenetur habitum reassumere in vim, *cap. ut periculosa de relig. domib.* neque Regularem sibi tonsuram facere. *Ibidem resp. 2.* Item ad perpetuos carceres damnati, Sacramentum Eucharistiæ die Resurrectionis Domini tantummodò, in Infirmaria, aut alio secreto, & decenti loco suscipiant. Si verò Sacramentum poenitentiae postulauerint, illi concedatur, nisi aliud rationabiliter Prouincialis, aut loci Superior iudicauerit. *Ibidem vers. Respondeo tertio.* Verum tamen est, quod carceratus in perpetuum, sicuti non potest suscipere Sacramentum; ita ad annuam, vel frequentiore communionem, non obligatur, & sufficit ei desiderium. Non tenentur Superiores carceratis huiusmodi offerre Sanctissimam Eucharistiam, & eo minus illos cogere, nisi ipsi petant. Possunt tamen suadere; pro ut charitas suaserit, & ipsimet carcerati peccant mortaliter, nisi illo tempore non communicent, dum habent commoditatem. *Ibidem cap. 4. quest. 9. vers. Verum tamen est.* Et licet possit Iudex aliquando confessionem negare carcerato, & præcipue ei, qui adhuc ad Curiae Informationem detinetur, tamen remota iusta causa, grauius peccaret Superior, & meritò puniendus

us esset tamquam salutis carcerati inimicus; si confessorios ei negaret, tam enim ex charitate, quam ex iustitia tenetur Superior in carcerem detrusi curam gerere circa confessiones. *ibidem vers. Tandem causa negandi.* Item carcerati ad pœnam, non ad custodiam, sexta feria coram fratribus capitulariter congregatis in nostra Religione sine Caputio, flagella disciplinæ sibi adhibere, per totum psalmum. *Miserere mei Deus;* & in pane, & aqua genuflexi ieiunare debent. *ibidem vers. Respondeo quarto.* Licet possint aliquando Prælati ex gravi causa, Diffinitorio cognita, has circumstantias carcerationis remittere, & si non adimpleantur, aliquando non esset peccatum, possunt tamen à Superiore tamquam statuti transgressores puniri, si in istis notabilis excessus existeret. *ibid. vers. Respondeo quinto.*

37 Per nostras Constitutiones in omnibus principalioribus saltem locis, carceres fabricari iubentur, debent tamen esse fortes, sed humani, & lucidi, itaut in illis humanitas non desideretur. Quod si reus vel moriatur propter inediam; vel ita ob rigorem carceris debilitaretur, ut inutilis postea euadat, malitia, vel negligentia Iudicis, is non tantum peccat mortaliter, sed reus est homicidij, & irregularitatis: Sicuti etiam peccant mortaliter Superiores, qui nimis rigidi sunt in delinquentium

tium

tium punitionibus, & præcipuè in carceratorum custodia, si vltra sancitas regulas victus, abstinencia macerent, lumine priuent, commoditatem recitandi Horas Canonicas denequent, libros spirituales, & legendi occasiones præripiant, humidis, squallidis, & inumanis carceribus reos mancipient. *ibid. quest. 10. in fine.*

38 Liberans aliquem à carcere, per nostras Constitutiones *cap. 7. §. 5. de Pæn. num. 10. & 11. vel ad illius fugam consilium, aut auxilium præbens, vel si illius custos in id consenserit, postquam de malitia legitime constiterit, carceribus arbitrio Provincialis mancipientur. Quorum si particeps esset dolo, aut negligentia, Guardianus conuictus fuerit, officio priuetur, & grauius etiam puniatur Superiorum arbitrio. Pæn. cap. 4. q. 9. 11.*

39 Iniuste carceratus potest absque vlla peccati labe è carceribus fugere, etiam si iurasset redire; Quinimò secundum aliquos, etiam iuste carceratus, vt mortem, aut mutilationem, aut trêmes sibi imminentes, effugiat, data fugiendi opportunitate: Verum, de iuste carceratis contrarium tenendum est, maxime cum fuga è carcere faciat plenam delicti probationem contra fugientem, habetur enim pro confesso, & potest in pœnam ordinariam condemnari, etiam si delictum non

commisisset, etiam si relaxatus è carcere postea fugisset, etiam si non exisset, sed inuentus esset actu exiens, etiam si fugisset ex aliqua camera, vel Palatio Potestatis, in quo sub Custodibus detineretur. Quæ omnia per multos Doctores, ac Iura probat *Duegnus reg. 362.* nisi carcerem apertum reperisset, quia tunc non habebitur pro confesso, vel si spontè postea reuerteretur, aut non esset carceratus pro speciali inquisitione, sed generali: siue fugeret ad vitandum aliquod graue periculum, vt ruinæ carceris, incendij inundationis, violandæ pudicitix, hostilitatis aut inuasionis, sæuitiæ Iudicis, &c. iustus enim timor excusat. *ibidem.* Et licet non possit puniri is ex vi Statuti, qui apertum carcerem reperiret, cum Statutum disponat de auxiliante, consulente, permittente fugam: vbi apparet operatio ad aperiendum, quæ omni iure prohibetur, non verò de ipso reo fugiente, quando naturalem opportunitatem inueniret; tamen cui negatur operatio ad terminum, negatur etiam consecutio illius, & hac ratione si non potest admittere consilium, auxilium, & fauorem, neque potest ipse ex se fugere, dum nimirum iustè detineretur, esset enim totam iustitiam punitiuam euertere, si cuilibet liceret legitimū evitare iudicium. *ibidem. Penal. cap. 4. quæst. 11. diffic. 1.*

40 Suppositio autem quod sit iniuste quis carceratus, & sibi poena capitalis imminet, potest euadere, etiam occidendo custodem, sicuti potest occidere qui impeditur suam iustam defensionem: Quæ conclusio limitatur, si Iudex per captas legitimas probationes in foro exteriori, in se tamen falsas, quod Iudex nesciat, captum condemnaret ad mortem. *ibid. vers. Dices supposito.*

41 Carcerum effractores de iure civili poena capitis puniuntur, & de hac effractione intelliguntur quæ diximus supra de fuga è carcere probante delictum: Fractio autem, seu effractura non est quælibet aperitio carceris, sed violentia disruptio; unde si quis carcerem aperiret clavi adulterina, vel quocumque alio artificio, quæ seras, vel portas non rumpat, non dicitur *Carcerum effractor*. In qua acceptione intrat quæcumque levis fractura, quia quæcumque illa sit, fractura est, putà si ferarum aliquam partem, vel repagulum ruperit. *ibidem diff. 2.* In vim tamen Statuti poenas non tantum incurrit qui fregerit, vel ad frangendum consuluerit, auxiliatus fuerit, &c. sed etiam qui clavi ordinaria, vel falsa aperuerit, vel ut aperiretur adiuvit; benè tamen verum est, quod magis puniendus est qui carceres effringere. Et Commentariensis, seu carcerum Custos, si fugæ consulit, de Iure Civili puni-

niendus venit eadem pœna, quæ carceratus puniendus esset. In nostra autem Religione non est recedendum à prædicto Statuto, per quod Custos pœna arbitraria punitur iuxta qualitatem doli, vel culpæ. Ad hoc autem, ut puniatur ipse Custos in vim Statuti, non requiritur eius consensus expressus, sed sufficit tacitus. Hinc est, quod si sciens, vel dubitans; carceratum velle fugere, & non vigilet, ac impediatur, omnem debitam diligentiam adhibendo, est reus fugæ, & pœna statutaria plectendus. Quod etiam disponitur de Guardiano, qui: *Si particeps fuerit dolo, aut negligentia*, officio priuetur. Dolo autem peccat, quando sciens, vel dubitans, carceratum fugam meditari, ipse Custodem carceris in alijs negotijs distractiuis occupet, vel extra Conuentum mittat (relinquo cooperationem, auxilium, vel consilium, si præstarentur à Guardiano, quia plus quam ceteri puniendus esset Guardianus cum ope, & exemplo peccet) Negligentia autem peccare potest, si videns Custodem non vigilare circa carceratos, illum non arguit; si sciens, carceres debiliter munitos esse, & monitus de hoc non curet necessaria adhibere remedia. Vel intelligens, carceratum tractare cum suspectis, non remouet conspirationes. Vel monitus à Custode, ut sibi præsidio sit, detque socios, vel disponat vigiles,

les, &c. ipse tamen dare non curet. In his, & similibus casibus negligentia sibi imputabitur ad pœnas. Dolus autem, & negligentia non præsumitur, nisi probetur, & ideo iure in statuto apponitur. *Juridicè conuictus*. Quod axioma fallit in omittente facere id, quod scit, se debere facere; & in faciente actum prohibutum, quia tunc præsumitur, dolus, ut in Custodibus carceris, &c. Verum enim verò, si parvus esset dolus, vel levis negligentia, non deberet Guardianus puniri pœna ordinaria. *Ibidem diffc. 3.*

52 Carcerari etiam possunt in Ordine nostro hospites delinquentes, & puniri in aliena Prouincia: Quinimò de iure communi, non solum delinquentes in alieno territorio puniri possunt à Superioribus illius, sed etiam mandantes, licet non reperiantur in territorio delicti. Quam conclusionem sequi non possumus in nostra Religione, nisi mandans reperiat in territorio ubi delictum fuit commissum. Quod si hospes incepto iudicio fugam arripuerit, & ad Prouinciam suæ professionis reuersus fuerit, non potest reperi à Superiore illius Prouinciæ, ubi delictum commisit, quod si intra limites suæ iurisdictionis incideret, posset suo iure uti, & delinquentem de delicto, & de fuga punire. *ibidem cap. 4. q. 12.* Et supposito, quod in loco delicti sit statutum diuersum

sum à statuto suæ Prouinciæ, vel Generali, puniri debet delinquens iuxta statutum Prouinciale illius Prouinciæ, vbi deliquit. *ibid.* Hinc etiam priuante delinquentem officio, suffragiorum iure, vel exilio mulctante Iudice commissi delicti, debet Iudex domicilij pœnas impositas exequi, non enim potest suam sententiam Iudex criminis in aliena Prouincia exequi. Quod si Religiosus delinquet in confinio duarum Prouinciarum, tunc Superior vtriusq; Prouinciæ potest procedere, & datur locus præuentioni. *Pœn.c.4.q.12. in fine.*

C A R D I N A L E S .

I Sunt Apostolorum successores, Ecclesiæ Columnæ, Papæ membra, sui que corporis partes. Primi post Papam in sessione, incessu, subscriptione, suffragio, soli Papæ electores, Coadiutores, Assesores, Consiliarij, quibus vniuersalis Ecclesiæ administratio nititur, adsciti in partem sollicitudinis, etiamsi non in plenitudinem potestatis. Sicut enim Moyse adsciuuit sibi 72. Seniores, Christus 72. Discipulos; Apostoli, Diaconos; ita Christi Vicarius adsciscit sibi Cardinales, quos hinc esse de iure Diuino colligunt multi, licet probabilius sit, esse de iure Pontificio & humano, sed adumbratos in veteri Testamento, & ideo *Cardinales* appellantur, idest primarij, principales mini-

Ministri, & Senatores, super quos, tanquam super Cardines Cœlum Ecclesiæ versatur. Eorum auctoritas maxima in tota Ecclesia Catholica, supra Episcopos, Archiepiscopos, & Primates, ac etiam supra Reges. *Reuerendissimi* à Constantino dicti, consulari honore donati. *Const. c. 1. stat. 2. §. 1.*

2 Eos offendentes opera, consilio, fauore, &c. læsæ Maiestatis rei infames, diffidati, banniti, intestabiles actiue, & passiuè priuati beneficijs, & feudis censentur, & excommunicantur in Bulla Cœnæ. Et in nostra Religione qui in eos, & Protectorem temerè ora laxauerit, carceribus mancipatur, & pro delicti qualitate grauius punitur Superiorum arbitrio. *Constit. cap. 1. statut. 2. §. 1. Vide Carcerum. 1.*

Cardinalis Protector: Vide *Protector*.

C A R N E S.

1 Licet esus carniū Fratribus Minoribus sit licitus, ita vt etiam tempore Sancti Patris Francisci illas sani aliquando comederint, & ab ipsomet Sancto Patre statutum, quod Frater Helias secundus Generalis condiderat de non vescendis carnibus, annullauerit, tamen esus carniū debet esse moderatus, vt vilitas, & paupertas seruetur in cibis. *Const. c. 3. stat. 13. quest. 4.*

Illis

2 Illis vesci duobus diebus ante feriam, quartam Quadragesimæ, non est peccatum, licet consuetudo abstinendi à carnibus, & lactinijs prædictis diebus omninò seruetur, id tamen ex deuotione, non ex intentione se obligandi ad mortale. *ibidem quest. 3.* Sicut etiam in die Natiuitatis Domini, si incidat in feriam sextam. *ibid. quest. 5. vers. Attamen.*

3 Ipsas comedentes in diebus vetitis, est casus reservatus. *Const. c. 7. stat. 5. in fine.* Vide *Casus reservati num. 19.* Carnalis actus, & tactus. Vide *Casus reservati num. 10.* Fornicatio.

C A S T I T A S ;

Sub præcepto Regulæ obligantur ad peccatum mortale, tenentur Fratres Minores non solum peccata, & occasiones fugere, vnde Castitas maculari possit, sed etiam suspiciones, & consilia, quibus alius de nobis afficeretur, etiam si nulla esset mala intentio, nullum periculum; propterea etiam sub præcepto ex Regula, Monialium Monasteria ingredi vetitum est. *Const. c. 11. stat. 1. prope fin.*

Castitatis violatores. Vide *Fornicatio.*

C A S U S ,

1 Reservati Ministris Generalibus, & Provincialibus ex Statutis nostri Ordinis sunt. 1.

Nomen Dei, ac Domini nostri Iesu Christi, & Virginis Mariae blasphemantes. Blasphemare, est attribuere alicui, quod ei repugnat, vel auferre quod conuenit. Et licet rigorosè loquendo, qui blasphemias in Dei attributa, essentiam, perfectiones, idiomata, ac Christi, & Beatæ Virginis priuilegia effunderet, non incideret in hunc casum; tamen cum moralia præcepta, iuxta communem vsum accipienda sint, dicendum est in hunc casum incidere, qui non solum nomen, sed essentiam & perfectiones blasphemaret, adiunctas tamen Deo, Christo, & Beatæ Virgini. Vnde si quis malediceret Omnipotentiam, vel Scientiam, aut Prouidentiam, vel diceret Dei, vel Sanctitatem, puritatem, & non diceret Christi, aut Beatæ Virginis, in hunc Casum reseruatum non incideret: Incideret tamen si Sanctissimam Trinitatem, vel Verbum Incarnatum, vel Filiam Annæ, & uxorem Ioseph, &c. blasphemijs incesseret. Ad incidendum in hunc casum non requiritur consuetudo, neque visum, neque notorium, vt solet reseruari in aliquibus Ecclesijs cum nulla ex his limitationibus hic apponatur. *Constit. cap. 7. stat. 5. §. seu Casu 1.*

² Casus, Rebus sacris abutentes, qui Casus non est idem cum illo Clem. VIII. scilicet, *Veneficia, Incantationes, Sortilegia, &c.* quia abu-

abusus hic potest fieri sine Veneficio, Incantatione, Sortilegio; vt in Chrismate, Oleo Sancto ad sedandum stomachi dolorem. Vel Eucharistia ad gustum excipiendum abuteretur, peccaret quidem casu reservato; & tamen nec veneficium, nec incantatio &c. adesset. Casus autem prædictus Clementis non est nobis reservatus, sicut non omnes casus prædicti Pontificis sunt apud nos reservati. Nec casus iste sacrilegium in tota sua latitudine amplectitur, quia cum illud ad personas, loca, & res feratur, casus ad res solas se arctat. Nomine autem rerum sacrarum intelliguntur Sacramenta, sacramentalia, vasa sacra, imagines, reliquæ, sacræ vestes, Ecclesiæ ornamenta &c. Aduerte tandem hic, quod licet sortilegia, & abusus sacrorum ad Sanctum Inquisitionis Officium spectent; hoc tamen intelligitur quoad exteriorem punitionem, non sacramentalem absolutionem. Et in foro etiam exteriori, etiam distinguendum est, an abusus sacrorum, sortilegia &c. manifestè sapiant hæresim, & tunc ad inquisitores spectant priuatiuè quoad alios Iudices; si verò dubiè, & tunc est mixti fori, & datur locus præuentioni; si nullam hæresim, redoleant, ab Ordinarijs puniri possunt, & ad Inquisitorem non pertinent. *ibid. Casu 2.*

3 Casus. *Quicquid in Religionis detrimentum, extra Religionem patefacientes, ibid. casu 3.*

3 *Casus. Discordias Patrum, vel depositiones Prælatorum manifestantes*, Nomine Religionis hic non intelliguntur diuersæ familiæ eiusdem Religionis, vt Cismontana, Ultramontana, Obseruantes, Discalceati, & Reformati; vnde licet peccet mortaliter reuelans aliquid vni familiæ, vel Prouinciæ, quod in alterius detrimentum vergit, vel particularis fratris ex generalibus regulis famæ vel violandæ, vel reddendæ, attamen casus non esset reseruat, qualis esset, si alijs etiam Religiosis extra hunc Ordinem reuelantur, putà Capuccinis, Conuentualibus, & multò magis Prædicatoribus &c. Item ligatur hoc casu, non solum qui falsum, sed etiam qui verum manifestaret. Detrimentum Religioni afferentia sunt, si quis reuelaret, non obseruari Regulam, Nouitios non benè instrui, Castitatem, Paupertatem, Obedientiam non custodiri, Homicidia, vel delicta committi, carceratos esse, inquisitos, ebrietates, ludos exerceri, genio vacari, orationes, diuina officia, disciplinas, ieiunia dimitti, vulnera, verbera infligi, litigari, Apostatas esse inquietudines vigere, Superiores aliquos persequi, inimicitias & similitates, seu particularitates reperiri. Superiorum depositiones, Patrum dissensiones in Religione, in Prouincia, in Conuentu existere: & tandem omne peccatum mortale à quo-

quolibet particulari commissum, dummodo peccatum sit graue, & de sua natura Religionis deturpatiuum, & obscuratiuum. Quod si publicantur personæ, vel personis, apud quas Religio detrimentum non pateretur, cuiusmodi essent, qui negotia Religionis scirent, vel non scandalizarentur, casus reservatus non esset; neque si manifestarentur Medico, ut morbus gallicus: Aduocato pro defensionibus, vel consilio. Personæ graui ad consulendum, casu & necessitate urgentibus. Neque accusantes, denunciantes &c. Religiosos ad Tribunalia, dummodo ordinatè id fiat, putà si relicto Prouinciali, Generali, Protectore, immediatè ad Sacram Congregationem recurreret, incideret in hunc casum, sicuti etiam qui extra hos casus referret Cardinalibus, & Prælati Religionis defectus, non solum autem verbis, sed etiam scriptis, signis, & factis potest induci detrimentum Religionis, dummodo positiua adsit manifestatio, & publicatio, non autem si facillè consentiat detrahenti, si non respondeat obmurmuranti de Religione. Denique in hunc casum non incidit qui scandalum coram multis committeret, putà fornicationis, furti &c. licet hic diceretur facta publicare in Religione esse malos Religiosos. *ibid. casu 4.* Et præter casum reservatum incurrantur aliæ pœnæ. Vide *Reuelare num. 10.*

5 Casus. *Calumniam in iudicio cuiquam imponentes, vel ad id faciendum inducentes. ibidem casu quinto. Vide Calumnia num. 2.*

6 Casus. *Falsò, ac scienter quempiam accusantes, & accusatum reuelantes.* Casus iste quoad primam partem coincidit; cum casu precedenti; nec incurritur, nisi sequatur effectus. Secunda verò pars, si accusantem reuelaret, casus reservatus est tantum, cum peccati mortalis rationem inducit, cum scilicet sine causa charitas læditur, & similitudines in Religione excitantur, & comprehendit actus reuelantes parti nomina, & Iudices idem facientes, non seruatò ordine iuris, sed ex peculiari quadam libidine, & non tantum accusato, sed etiam alijs, qui deinde publicare possent, & inimicitias ferere. *ibidem casu 6.*

7 Casus. *Falsum testimonium deponentes, deponendum procurantes, alios quomodolibet infamantes: ibid. casu 6.*

8 Casus. *Iurati falsum affirmantes, & verum negantes.* Et quamuis ad falsitatis punitionem in externo iudicio requirantur collectiue mutatio veritatis, dolus, & quod alteri sit nocivum; tamen non omnia hæc requiruntur ad casum reservatum incurrendum; unde etiam si non sequatur nocumentum alteri, adhuc casus reservatus est. Bene tamen verum

est

est, quod deponens falsum in iudicio non incidit in casum reservatum, impositum contra falsum deponentes in iudicio, si iudicium non sit legitimum, putà quia Iudex est incompetens, vel non iuridicè interrogetur. Et licet ex Clemente VIII. videatur non incidere in reservatum, qui falsum deponit in iudicio sæculari, sed tantum Regulari; tamen ex statutis incidit, quia non reperitur hæc restrictio. Quoad infamationem dicendum est, esse casum reservatum, si non infamat publicè, vel occultè sæcularem, vel regularem de falso, vel de vero (secreto tamen) verbo, scripto, nutu &c. quod publicare non poterat, nisi excuset paruitas materiæ, lapsus linguæ, inaduer- tentia, iocus &c. *ibid. casu 8.*

9 Casus. *Ter debitè moniti, obedire renuentes.* Et licet ad carcerandum inobedientem non requiratur dilatio vnus diei, tamen ad deducendum casum reservatum requiritur talis dilatio vnus diei, & præmissio trinæ monitionis. *ibidem casu 9. Vide Career num. 3.*

10 Casus. *Consummatum carnis peccatum quodcumque committentes.* Qui casus non includit peccatum mentale, nec conamen ad peccandum, nec tacitus etiam enormis, scilicet prægrandis, sed tantum opere consummatum cuiuscumque speciei sit, siue à solo committatur, siue cum secunda persona. *Statuta Pari-*

ſienſia caſu 10. addunt. Taſtum impudicum, enormem, & ſolicitationem, incitationem ad aſtum carnis, quæ ſignis, taſtibus, verbis, nutibus, litteris, nuntijs frequenti conſuetudine, donis, promiſſis, laudibus, adulationibus, obſequijs committi poſſunt. In hac tamen familia, nec taſtus, nec ſolicitatio ſunt reſeruata. *ibid. caſu 10:*

11 Caſus. *Denarios contra præſcriptum, recipientes, tenentes, vel aſſervantes.* In quo nota, reſervari tantum proprietatem denariorum, non aliarum, rerum; debet autem denariorum materia eſſe peccati mortalis. *ibid. caſu 11.*

12 Caſus. *Rei ſacræ, vel notabilis furtum perpetrantes.* In rebus ſacris datur magis, & minus, ſi accipiatnr ratione materiæ, & plus erit furripere Calicem, quàm coclear Thuribuli; plus albam, quàm amiſtum; & in hoc ſi furripiatur pannus, vel ſudariolum, aut naſitergium, non pertingens ad grauem ſummam, non eſſet caſus reſeruatus: ſi autem ſit furtum rei, quæ accipiatnr ratione formæ, vt Oleum ſanctum, Reliquiæ &c. tunc eſſet caſus reſeruatus, etiam ſi materia ſit levis. Res autem, notabilis eſt Calix, Crux, argentea, vel aliud notabilis valoris, & furtum paruarum rerum ſæpius replicatum; Si quis hodie furriperet librum, altera die atramentum, alio panes, &c.

pec-

peccaret mortaliter iteratione pertingente ad materiam notabilem, & esset casus reservatus. Et non tantum si furtum esset de bonis Monasterij in communi, sed etiam de destinatis ad usus particulares, ut libri, vestes, scripta &c. & non tantum Monasterij, sed etiam sæcularium, licet Clemens VIII. de rebus Monasterij loquatur. *ibid. casu 12.*

13 Casus. *Religionis bona extra Ordinem dono dantes.* Donare proprietatis est, & reservatur, cum extra Ordinem donatur, non intra; includuntur Moniales, quibus donare non possumus, & incurritur casus in omnibus illis modis, qui fuerunt à Clemente VIII. præscripti, & ab Urbano VIII. in Constit. *Nuper*, edita 16. Octobris 1640. qui casus sunt sequentes. *Munera à Religiosis utriusque sexus tribui posse ex causis gratitudinis conciliationis, benevolentia, eiusque conservationis erga ipsam Religionem, vel Conuentum; alijs causis ex sui natura actum virtutis, & meriti concernentibus; Modeste tamen, ac discretè, & dummodo id non fiat, nisi de Superiorum licentia, ac etiam cum consensu maioris partis Conventus, si de iure, vel consuetudine, aut Constitutionibus requiratur.* Licentia Superioris requiritur, & sufficit tacita, vel prudente præsumpta. Consensus autem Conventus in Religione Seraphica, præter Conventuales non est in usu. Gratitudo

do igitur est causa rationabilis, imò obligatio. Quare non est paupertatis dispensatio, sed obligationis admonitio, donare posse ob gratitudinem; *Modeste tamen*, & secundum statum nostrum, quia excessus esset vitium; Cum ergo simus & professione, & affectu pauperes, donare more diuitum non debemus. Hinc in excipiendis præsertim benefactoribus, Protectoribus, vel Ordinarijs possumus, imò debemus excedere in apparatu, in ferculis, & in alijs, quibus possumus illos honorare, quod etiam facimus aliquando in receptione Prouincialium, Generalium, & aliorum Patrum insignium, quibus lautius excipiendis, saltem prima vice incumbimus, ac etiam in aliquibus festiuitatibus, quæ laxare animum Religiosi permittunt. Modus igitur excipiendi mensurandus est, & à persona hospitis, & à statu nostro, vt nec ambiamus iuxta qualitatem adquatam personæ, illam recipere, nec ad ordinarij status modum deprimere; sed hinc intendendo, & inde aliquid minuendo, oritur hilare, & modestum hospitium, quod prudentis Prælati iudicio relinquitur. Plus enim, vel minus circa medium versari moralitas ipsa suadet. *Const. cap. 7. statut. 5. num. 13.*

Franciscana Religio, & si à iure habeat determinare quantitatem doni, nunquam ad hoc descendit, nec aliquis commentator Regulæ

eam determinauit . Solus enim *Sorbus* ait, quem aliqui sequuntur . Leuiores poculenta, & esculenta, & ad deuotionem pertinentia munuscula non debere excedere summam unius, aut duorum Iuliorum . Rerum autem minimarum summam, quæ inter fratres dari posset, non debere superare duos, aut tres Iulios . *Diana* tamen ex multis, quos citat, & ex oraculo Clementis VIII. putat duos nummos aureos esse summam modicam. *Fagundes* loquens de alijs Religiosis à Minoribus, resoluit, posse Superiores donare de bonis Monasterij decem scuta, & citat sex alios Doctores, sed hoc stat iudicio Prælatorum . Quoad nos, positis his declarationibus, putat Auctor, Prælatos Regulares (etiam Guardianos ex Capitulo Generali Rapiſtani apud Cordubam in cap. 6. quæst. 6. §. Et concordat *Seren.*) posse donare ob dictas causas munera ad hunc valorem, aliquo modo accedentia, & etiam denarios, si qui tamen apud Syndicum reperirentur (nam petere illos ad hunc effectum non licet) quo casu tale donum non daretur nomine fratrum, sed Papæ, & benefactorum, sicuti dandum esset, & sic Prælatus, vel Conuentus declararent tantum hic, & nunc applicandam talem elemosynam . Secundò ob maiorem ædificationem secularium . Tertiò ne de nobis tamquam de auersis, & tyrannis malè loque-

queretur . Quartò si fuerint pauperes . Ex quo etiam probatur allata conclusio . Causæ actus virtutis , & meriti concernentes sunt illæ , quæ spectant ad statum talis Religionis , non ad alios , quia Constitutio fertur in ordine ad Religiosos , quos à sua obseruantia abstrahere Pontificem voluisse non est putandum . Hinc licèt Prædicatoribus , & alijs Religiosis , qui proprium in communi habent , concessum sit consanguineis succurrere vsque ad quartum gradum , nobis non licebit tam amplè eleemosynas extendere , maximè pecuniarias . De Parentibus verò , quibus de iure naturæ tenemur , posset Superior eleemosynam in extrema necessitate erogare , sicut potest concedere filio subdito , vt pro Parentibus , ad amicos spirituales recurrat . Nec debemus voluntarium meritum quærere , donando bona Conuentus , sed illud , quod sine offensione charitatis , vel iustitiæ vitare non possumus : vt esset succurrere egeno grauitè indigenti , nec ab alio potenti recipere ; Infirmum in Conuentu curandum conducere , vel pro illo medicamenta quærere , quando non benè curari posset ; incidentem in latronum manus , & in mortis periculo manentem , nisi succurreretur ; adiuuare , vel redimere Christianum in infidelium potestate redactum , & negare fidem paratum , nisi redimatur . Virginem castitatis iacturam subi-

subituram, ob necessitatem cibi, vel vestis, nisi provideatur &c. In his, & similibus, cum aliunde remedia adhiberi non possint, & sint actus virtutis, censet Auctor valere dispositionem Urbanam. *Const. c. 7. stat. 5. casu 13. &c.*

14 Casus. *Fratribus, vel secularibus vendentes, aut quouis modo alienantes. Ibidem.*

15 Casus. *Generalis, vel Prouincialis, aut eorum Secretarij litteras tum missas, tum accipiendas, impediennes, frangentes, falsificantes, vel quomodolibet intercipientes. Ibidem.*

16 Casus. *Sigillum Ordinis, vel cuiusvis alterius Prælati, aut personæ notabilis falsificantes. In primum casum incurrunt. Primò, qui litteras Generalis, vel Prouincialis, vel Secretarij eorundem, tum ab eis missas, tum ad eos destinatas ad quoscumque, vel à quibuscumque, siuè intra, siuè extra Ordinem, impediunt. Secundò: Qui eas impediunt, retinent, adulterant, aperiunt, vitiant, frangunt, non legunt statim, ne obediunt, vel earum tenor executioni mandetur; unde nascatur iactura, aut dedecus Ordinis, aut ipsius Generalis propter iniustitiæ normam, retinendo, vel ostendendo. Quare si hoc fiat sine iactura Ordinis, & Generalis, non erit casus reseruatus. utpotè si fiat ob curiositatem, vel animi leuitatem, per confidentiam,*

tiam, vel cum Generali, aut Prouinciali, vel cum eis, ad quos datæ fuissent litteræ. Et nullum præiudicium inde secutum fuisset. Hinc si quis confingeret litteras Generalis, aut Prouincialis ioco ad annunciandum amico, quod fuerit creatus Superior, vt sæpè accidit, non esset casus reservatus. Hinc etiam si quis per curiositatem aperiret litteras Prælati, & postea clauderet, nulla immutatione facta in substantia litterarum, non esset casus reservatus. Hinc denique si quis impediret supradictas litteras per parum temporis, non esset casus reservatus. Tertiò esset casus reservatus, si apertis litteris, falsificaretur vnum verbum, quod sensum mutaret in damnum proximi, vel in derisum Prælati, ita etiam si illas atramento illiniret, ne legi possent. Quartò sigillum Ordinis idest Generalis, & cuiusvis alterius Prælati tum in Ordine, tum extra falsificare, est casus reservatus. Et inter Prælatos Ordinis numerantur Generales, Prouinciales, eorum Vicarij, Commissarij, etiam ad causas, Visitatores, Guardiani, & Vicarij locales, Guardiani vicem habentes. Secretarij, licet non sint Prælati, quia tamen possunt nomine suorum Prælatorum aliquid nunciare sub hac lege comprehenduntur. Personarum autem notabilium nomine hic veniunt; non solum Cardinales, Reges, Duces, sed etiam omnes Principes,

&

& Domini oppidorum . Insignes iuris Periti, ac Medici , Patricij , qui in tali loco , & Ciuitate notam aliquam notabilitatis diuitiarum, bonitatis obtinent . Iudices , qui non solum notabiles , sed etiam spectabiles nominantur Notarij si habeatur relatio ad regionem , & oppidum, non autem vniuersaliter . Inter hos numerandi sunt etiam Mercatores insignes , Curati , Archidiaconi , & reliquæ dignitatès in Capitulis , & Ecclesijs . Vicarij generales , & Foranei Episcoporum . Generales , & Prælati aliarum Religionum ; sunt enim quilibet domi suæ notabiles personæ . Aduerte tamen hic , non venire sub casu reservato harum notabilium personarum subscriptiones . Quod si quis falsificato sigillo , vel Epistola Generalis , eis , non vtatur , non incurrit pœnam, nec casum reservatum ; incurrit tamen , si falsificatio fuit facta , & executioni mandata , licet effectus indè non sit secutus , putà quia litteræ falsæ cognitæ fuerunt , vel is , contra quem dirigebantur se defendit , & nihil propter eas passus est ; si tamen litteras , & sigillum sic falsificatum mitteret , quæ per viam perderentur , nec tunc in casum incideret. *Const. cap. 7. stat. 5. Casu 16.*

17 Casus . *Libellum famosum facientes ; fieri procurantes, inducentes, consulentes . Ibid. n. 17. Vide Libellus famosus. num. 2.*

Casus .

18 Casus. *Grauit̃er quempiam percutientes, aut contra Prælatum machinantes.* Percussio intelligitur tam de fratribus, quàm sæcularibus, Laicis, & Clericis, & de percussione graui, quæ includit occisionem, mutilationem, debilitationem. vel laxationem alicuius membri, vel ex qua magna sanguinis effusio facta est, dummodò ex ore, vel naribus non effuderit. Item facta in personam Prælati, vel in loco publico, Ecclesia, Dormitorio, vel cum scandalo, vel in facie, aut oculo, vel coram Iudice. Igitur grauitas percussione elicitor, vel ex qualitate personæ percussæ, vel qualitate percussione, vel ex loco, vel adstantibus; additur & aggressio ferro facta, vel secuta percussione, vel vulnere, vel morte, in dubio autem Prælati, vel Confessoris iudicium valere debet. Machinari contra Prælatos, & dolo, vel technis contra ipsos insurgere. Quare casus reseruatus est, cum quis malo dolo querit Superiorem perturbare inquietare, deijcere, cum eum falsò accusat, cum turbas in Conuentu, & conuenticula contra ipsum ciet, cum aduersus illum litteras scribit, alijs consulit, ut aduersentur &c. Si autem hoc faciat cum causa vera, licet odio moueatur, non censetur machinator. *Ibid. casu 18.*

19 Casus. *Carnes, cum vel Ecclesia præcepto, vel Regula vetitum fuerit comedentes sine*

sine scripta Superiorum facultate propter necessitatem antea impetrata . Scripta facultas non est necessaria , nec est in usu , sed sufficit non solum verbalis , imò tacita , & præsumpta , quando Superioris copia non haberetur . ibidem .

20 *A Casibus reservatis , vel ex Constitutionibus Apostolicis , & Statutis Ordinis reservandis si quis sine facultate à Generali , vel Provinciali absoluerit , eo ipso est excommunicatus , & si in hoc vitiosus fuerit , & legitime constiterit , carceretur Superioris arbitrio , sicut etiam qui temerè affirmaverit , quemlibet à dictis casibus posse absolvere ; Aut Superiorem non posse tales casus sibi reservare ; vel per censuras subditos ligare , is tamquam errans severissime puniri debet Superiorum arbitrio . Const. cap. 7. stat. 2.*

21 *Quam casuum reservationem tenemur nos Minores ex communi , & speciali iure asserere . ibidem .*

22 *A reservatis possumus absolui , etiam à non habentibus auctoritatem in casibus necessitatis , extra autem hos casus temere à reservatis absolventes , sunt excommunicati excommunicatione Sedi Apostolicæ reservata , licet non extendatur ad omnes nostros casus , & Clemens VIII. in decreto super absolutione à censuris poenas auxit anno 1601. Excommu-*

nicationis, suspensionis, & inhabilitatis, &c. sed loquitur de reſeruatis Papæ, & Ordinarijs locorum; Itaque remanet excommunicatio Statuti *eo ipſo* quoad illos, quos Clementina non comprehendit, quia tamen ex alibi dictis non incurruntur ſtatutariæ excommunicationes, niſi poſt declarationem, remanet ſolum reatus confeſſionis, & abſolutionis nullæ. Negantes Prælati auctoritatem abſoluendi, vel cenſuras imponendi, Sancto Inquiſitionis Officio ſunt tradendi, tamquam qui contradictoriam propoſitionem fidei, & ad mores pertinentibus decretis pronunciant &c. *Conſt. c. 7. ſtatut. 2.*

23 *In quolibet Conuentu unum, aut duos ſaltem qui à reſeruatis occultis abſoluant, deputet Prouincialis; Et licet de iure poſſint deputari Pœnitentiarij, Guardiani, & Vicarij, attamen de ſæcto inſtituendi ſunt alij præter ipſos, ne confidentia ſubditis adimatur. Qui quidem Guardianus, niſi Pœnitentiarius inſtituatur, abſolvere à reſeruatis non poteſt. ibidem Vide Guardianus, ubi oppoſitum innuenies; vel ſi omnes ex determinatis Pœnitentiarijs deficiant, antiquiores ſubrogentur, quouſque à Prouinciali providebitur; verum tamen eſt, quod non quælibet abſentia inducit talem ſubrogationem, ſed totalis, cum nimirum ex albo illius familiæ Conuentu diſpungitur; vnde ſi Pœ-*

si Pœnitentiarius abesset è Conuentu occasione negotij ad urbem , vel quæstuationes &c. non posset antiquior Confessarius à reservatis absoluerè . Quod si Pœnitentiarij morarentur per plures dies extra Conuentum , tunc censentur subrogari antiquiores . *ibidem statut. 3.*

Absoluendi delegata facultas , nisi reuocetur , durat etiam mortuo , vel amoto concedente . Vide *Absoluerè num. 6.*

Casus Clementis Oâui non ompes apud nos reservati . *Constit. cap. 7. statut. 5. casu 2.* Vide *Absoluerè* .

C A V S A .

Mandati cessante , cessat mandatum . *Constit. cap. 8. statut. 49. quæst. 1. vers. Verum si Generalis.*

Causam damni dans , damnum dedisse videtur . *Pœnal. c. 2. quæst. 7. resp. 2.*

Causa finalis falsa vitiat gratiam , non autem impulsiva . *Pœnal. cap. 29. quæst. 1. vers. at ut immediatius .*

Causa ciuilis differt à criminali , quia hæc respicit vtilitatem , & vindictam publicam ; illa verò vtilitatem , & commodum priuatum . Dantur etiam causæ mixtæ , quæ vtramque complectuntur , scilicet publicam vindictam , & priuatum commodum . *Pœn. cap. 2. quæst. 5. resp. 2.* Vide *Delictum* ,

148 COMPENDIUM

Causæ publicæ . Vide *Delictum* .

Causæ terminari debent per mensem ante Capitulum , in causis autem , quæ de nouo emergerent , posset procedi etiam post mensem . *Pæn. cap. 15. quest. 10. vers. Si autem opponas .* Vide *electio* .

Causa expulsionis . Vide *Expulsio* .

Causa incognita non potest Generalis absolvere inquisitum , eumque innocentem declarare , licet de plenitudine potestatis (ubi tamen per Statuta illi prohibitum non fuerit) possit suos subditos aggratiare . *Pæn. cap. 29. q. 3. concl. 2. & quest. 4.* Vide *Generalis* .

Celebrans : Vide *Missa* .

Cellæ Fratrum . Vide *Clausura* .

Censura . Vide *Excommunicatio Irregularitas . Interdictum . Suspendio* .

CEREMONIALE.

Nostri Ordinis observandum . *Constit. cap. 3. stat. 6. in fine* .

CHORVS:

1 Est Dei , & Sanctorum Angelorum locus sacratus , ubi diuinum agitur officium , præsentibus Ecclesiæ Ministris , cum reuerentia , & deuotione psallentibus . Sicut Angeli in Cælo , sic Religiosi ordinati sunt in Choro , Angelorum enim est Deum laudare , opus Religio-

ligioforum intenta mente psallere, & orare.
Const. cap. 3. stat. 7.

2 Ab ipso nullus, neque ipse Generalis immunis existit, nisi actu sui officij functione fuerit impeditus. Non obligantur tamen sub peccato mortali Fratres Minores ad recitationem Diuini Officij in Choro. Peccaret mortaliter tamen Superior permittens, aliquos sine causa Choro deesse, vel quod aliquando in Ecclesia Diuinum non recitetur Officium, dummodo adsit scandalum, vel disciplinæ regularis dissolutio: *Const. cap. 3. stat. 2. dub. 2.*

3 A Choro exempti sunt Lectores, Prædicatores per totum tempus, quo in talibus officijs occupantur, nisi per longum tempus exercitio vacarent, vt fieri solent à Lectoribus tempore æstatis &c. Guardianus etiam eximitur à Choro, si tempore Quadragesimæ siue in suo, siue alieno loco prædicet. At non, si legat, nisi adsit dispensatio Generalis, qui hoc facere non debet, nec in conscientia potest. Excipitur casus necessitatis, putà si infirmaretur Lector, vel moreretur, & alius non esset in promptu, qui supplere posset, vel si talis esset necessarius in administrando Guardianatu, & Lectoratu, quod Auctor iudicio Diffinitorij remittit. Eximuntur etiam infirmi, senes, & studiorum causa occupati. *ibid. stat. 3. cap. 3.*

4 Pœna ad Chorum non conuenientium
est pro prima vice quinquies Orationem Do-
minicam, & Salutationem Angelicam recita-
re. Pro secunda, Disciplina: pro tertia Ieiun-
ium in pane & aqua. *ibid. stat. 2. dub. 2. vers.*
Quod autem.

5 Chori Vicarius in Capitulis Prouincia-
libus institui debet, qui curam habere debet,
vt cæremoniæ & ritus obseruentur. *ibid. stat. 8.*
cap. 3. iuxta Cæremoniale Ordinis, quod est
obseruandum. ibidem stat. 6. in fine.

C I N G V L V S.

In vim nostræ Regulæ gestari potest ex cana-
be, lana, ex pilis, ex iuncis &c. præcipuè si
accedat loci qualitas, & Prouinciæ consuetu-
do, attamen communis vsus obtinuit, vt ex
canebe fiat, & simplici, & rudi, ex qua vt plu-
rimùm funes esse solent, nihil ipsi appensum
deferri debet. *Constit. cap. 2. stat. 73. dub. 3.*

C I T A T I O.

1 Ex de iute diuino, & naturali, ante-
quam quis condemnetur, & omnia acta, parte
non citata, sunt nulla; ab ipsa enim incipit iu-
dicium, nec potest condi Statutum, vt proce-
datur absque citatione partis: Aduertendum
tamen est, non esse necessarium, vt citetur pars,
dum proceditur per Inquisitionem in processu
offensi-

offensiuo sed citatio interponi debet , completo processu offensiuo . Et quando pars non citatur , dicitur inaudita , & indefensa . *Pœnal. cap. 1. quest. 4. vers. Dubitatur autem pro declaratione .*

2 Apud Religiosos citatio non necesse est , ut fiat modo curiali , sed sufficit , ut vocetur à Superiore , vel per Nuncium , litteras deferentem , vel illius præceptum expedientem , nec est opus Nuncio determinato ex officio , sed sufficit quilibet Religiosus iussus à Prælato , etiamsi mittereretur ipsa pars opposita . Et licet aliquando in forensibus iudicijs , quando pars est præsens non opus est citari , tamen in causis Regularium hoc non habet locum , quia Regulares rei esse non possunt , nisi expressè citentur . In repetitione verò testium , & ferenda sententia , Regularis præsens citari non est necesse , quod tamen in processu describendum esset , ne contra inauditam partem processum esse constaret . *ibidem .*

3 Probabilis doctrina est , non esse citandum absentem , quod constat expressè nullam defensionem ipsi competere . Sic notorius homicida vel per assassinos grassatus , priuatur beneficijs , etiamsi non citetur , & alijs liberè conferuntur . *cap. 1. de homicidio in sexto .* Sic Iudex potest sententiare super nullitate processus , etiam parte non citata , quando notoriè

est nullitas ex defectu iurisdictionis, vel incompetentiæ iudicij . Et in nostra Religione non est citandus Apostata ad audiendum , se excommunicatum declarari , cum constet in Conuentu non reperiri . Et quando notorium est , aliquem incidisse in excommunicationem , non est citandus in declaratoria . Sic etiam non est citandus qui aliquem Fratrem , vel vulnerasset , vel occidisset , & in fugam se coniecisset , si delictum esset notorium , & inexcusabile , & ideo posset in pœnam ordinariam condemnari ; licet etiam comprehensus in fraganti delicto de facie ad faciem , vbi nulla potest esse palliatio , & excusatio : Attamen licet hæc doctrina satis probabilis sit , cautius tamen est citare absentem in alijs delictis ab apostasia , in qua vsus obtinuit , vt constituto quod aufugeret , in prima refectione pronunciatur excommunicatus . *ibidem* . Vide *Apostata* .

4 In iudicijs Regularium non requiritur trina citatio , sed sufficit vna , maximè si fiat vna pro tribus , & sit peremptoria ; & de iure communi , quando citatus personaliter non comparuit , quia citatus dixit , se nolle comparere , quando citatus statim se absentauit nauui vel equo , quando delictum est notorium , quando Iudex ore proprio citauit , quando citandus se occultat , nec patitur , citationem ad ipsum peruenire , vel impedit per se ,

se, vel per alios, tunc potest condemnari etiam non citatus. *ibidem vers. Aduertendum quarto.*

5. Subditus in aliena Prouincia existens citari non potest, neque realiter scilicet per capturam, nec verbaliter, & solum Episcopis è Sedibus pulsus, in alieno territorio citare conceditur, non personaliter, sed per edictum, vel per requisitionem, aut per sententiam, vel monitorium. Sic fugitiuum citamus edicto affixo ad valuas Refectorij, sic contumacem diffinitiuè sententiamus, sic Diffinitorem per epistolam ad Capitulum conuocamus, & quando prima vice fuisset aliquis citatus in proprio territorio, posset de iure canonico secunda, & tertia in alieno citari. Et licet Prouincialis posset per litteras obedientiales vocare ad se suum subditum in aliena Prouincia existentem, vt est in praxi, non propterea potest illum citare iudicialiter. *ibid. vers. Aduertendum quinto.*

6 Citatio perpetuat iurisdictionem, itaut si delegans moriatur antequam delegatus citauerit partem, delegatio cessat; si post citationem, non cessat. *Pœnal. ibid. vers. Aduertendum 6. Vide Contumax.*

C L A V I S.

Qui cellæ, vel arculæ clauem exiens, Superiori,

riori, vel alteri non consignat, puniri debet ut proprietarius in Ordine nostro, Prouincialis arbitrio, per Statuta *cap. 6. §. 7. num. 5.* Quando autem excusaretur. Vide *Proprietas n. 14.*

CLAVSURA FRATRVM.

I Clausura limitum designationes, & custodias significat; declarari positivè debet, vel à Superiore, vel à consuetudine illam interpretante, nec enim vnio multorum, nec domus clausa constituit Regularem domum, ac canonicam clausuram; vnde septa Monasterij intelliguntur fines Monasterij, & ideò statur consuetudini Religionis, quibus finibus terminatur clausura. Decernere autem, quod hic, vel illa pars, hortus, vel silua sit clausura, certè ad Prouincialem spectat, non ad Guardianum; & sufficit ad clausuram, quod morentur quatuor, vel quinque Fratres cum suo Oratorio, seu parua Ecclesia, & quod Prælatus designauerit, tum ad effectum excludendi fæminas, tum ad immunitatem Ecclesiasticam. Quod si Prouincialis non declararet ob ignorantiam, vel inaduertentiam, clausuram, tunc completo Conuentu, & obseruantibus omnibus talem clausuram, ac credentibus obligare ad illam, transacto sufficienti tempore, induceretur clausura; tamen si positivè nec Superior decerneret, nec Fratres ab introductione mulierum, absti-

abstinerent, nunquam; euaderent clausura regularis. *Constit. cap. 11. statut. quinto in fine.*

2 Clausura iam introducta, potest à Superiore auferri ex causa, putà si post declaratam clausuram Conuentus rueret, vel in horto aliquid agendum esset, quod per mulieres præstari deberet, posset Prælatus aperiendo ianuam, vel rumpendo parietem, aut sepem, declarare, quod talis pars Conuentus non est amplius clausura: nec tunc cellæ essent clausura, nisi è Superiore pro clausura declarentur. *ibidem.*

3 Pœnæ introducentium mulieres intra septa Monasterij ex quacumque causa sunt excommunicati excommunicatione latæ sententiæ, Sedi Apostolicæ reservata, tam quoad introducentes, quam quoad introductas, & priuationem officiorum, ac perpetuam inhabilitatem, & suspensionem à diuinis sine alia declaratione, tam Superiores, quam subditi, eas introducere, vel admittere præsumentes incurrunt. Ita Pius V. in Bulla incipien. *Regularium personarum*, & Gregor. XV. incipien. *Vbi gratia*. Etiam, si sint Comitissæ, Ducissæ, aut Marchionissæ, etiam super prætextu privilegiorum quomodocumque impetratorum. Et licet probabiliter defendi possit, prædictas pœnas non incurrì, nisi in casu introductionis sub prætextu facultatum, seu privilegiorum, non
au-

autem sine tali prætextu; tamen probabilius est etiam sine tali prætextu, introducentes, & introductas incurri, & ita in praxi seruatur in Sacra Pœnitentiaria, quod pro lege haberi debet, quinnimò rigorosè non tantum Sacra Pœnitentiaria referuat ingressum ad inhonestos vsus, sed etiam officijs priuat, & in posterum inhabilitat Regulares introducentes tales fœminas, & absoluendi potestatem Pœnitentiarijs minoribus admiserit. *ibidem in principio cap. 5: & Panal. cap. 8. quæst. 7. vers. Sed demus casum*, vbi ait, quod licet in Commentarijs, vbi supra secutus fuerit opinionem probabiliorē, quod scilicet incurrantur pœnæ ob introductionem, etiam sine prætextu facultatum; tamen addit, quod quando ageretur de puniendo aliquo ex istis, posset Iudex alteram partem probabilitatis amplecti, & potius in misericordiam, quam in rigorem inclinare. *Vide infra Clausura Monialium prope fin.*

4 Regina, Imperatrices earum filia, Archiducissa, Magnæ Ducissæ, quæ regali fulgent dignitate, & quæ absolutæ Dominæ sunt non comprehenduntur in prædictis Bullis, seu Constitutionibus, quæ omnes cum honestis Damigellis, & Matronis ingredi possunt, cum solæ ingredi non soleant, nec deceat. Nec prædictæ Constitutiones præcludunt aditum mulieribus ad clausuram, quando in claustro, Missæ & alia

& alia diuina officia celebrantur; ac dum processiones fiunt, & quando Christi fidelium cadauera ibi sepelliuntur, ac etiam quando pro eis suffragia fiunt, & similiter quando diuinum verbum proponitur in Claustris; vel per aliam quamcumque causam tantus concursus populi fuerit, quod commodè egredi non possint, & ingredi per portam Ecclesiæ, tunc enim possunt ingredi per Claustum, dummodo recto tramite accedant ad portam, quæ exit è Monasterio. *Const. cap. 11. stat. 5. vers. In qua etiam.* Et non solum occasione Processionum ordinariarum possunt fœminæ Monasterium licite intrare, sed etiam si fiant data opera processionis extraordinariæ. *Quoad rectum tramitem* intelligitur, ne diuertatur ad interiores officinas, non autem quod in eodem Claustro publice, & coram omnibus non possit aliquos passus diuertere, cum rectitudo solum ordinetur, ne à patenti Claustro aliò diuertat. Huc intrat processio, quæ fit à solis Fratribus deferentibus Eucharistiam ad infirmum iacentem in Claustro, vel Infirmaria; & ingressus in Sacristias, ad quas aditus ex parte Ecclesiæ patet. Et quando in Claustro esset Sacellum, in quo ad alicuius deuotionem celebraretur Missa: Et quando emitteretur professio in Capitulo, vel Sacello, & dum datur habitus: Et quando necessaria esset mulier medica ad curan-

randum infirmum : Et quando mulier insequentes fugeret, ne occidatur. *Ibid. vers. Reginas, & Imperatrices.*

5 Nomine Monasterij non intelliguntur Hospitia in Ciuitate, Infirmariæ, extra Conuentus, Monasteria nondum completa, nec à Fratribus Conuentualiter inhabitata. *Ibidem vers. Monasterij autem.*

6 Hospitia tamen Confessariorum Monialium; licet appellatione Monasterij non veniant, tamen quia Religio illa declarat clausuram, inducunt Excommunicationem, & pœnas, quando ingressu mulierum temerantur. *Ibid. in fine.*

7 Præsumentes infringere, aut damnabilem violentiam exercentes in Ecclesijs Fratrum Minorum, incurrunt excommunicationem, Papæ reservatam. Sicuti etiam hoc perpetrantes in Ecclesijs, & Monasterijs Monialium. *Const. cap. 11. statut. 7. conclus. 5. quesit. 1. vers. Respondeo affirmatiue. Vide infra Clausura Monialium.*

CLAVSVRA MONIALIVM.

1 Sub excommunicationis latæ sententiæ pœna: & officiorum; ac suffragiorum priuatione, nullus cuiuscumque dignitatis, gradus, conditionis, sexus, vel ætatis, sine licentia superioris
in

in scriptis obtenta, ingredi potest clausuram Monialium. Ita Statutum Ordinis, & Conc. Trid. sess. 25. de reg. cap. 5, Pius V. Circa pastoralis anno 1566. Regularum personarum, eodem anno, Decorum, & honestati anno 1596. Gregor. XIII. Vbi gratia anno 1557. Qui post alios vetat, ne quis Monasteria huiusmodi quouis modo ingredi audeat, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, super qua à nemine, nisi à Romano Pontifice, præterquam in articulo mortis absolutionis beneficium possit impertiri. Abbatissis verò, necnon Abbatibus, Conuentibus, ac alijs Monasteriorum utriusque sexus superioribus; & personis quocumque nomine vocentur, districtè præcipimus sub eadem excommunicationis pœna, necnon priuationis dignitatum, beneficiorum, & officiorum suorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, ne in Monasteria, domos, & loca sua quemquam, prætextu huiusmodi licentiarum ingredi faciant, aut permittant. Quin etiam sub iisdem pœnis, ipso facto incurrendis prohibemus omnibus personis ecclesiasticis, & secularibus, ac etiam Ordinum quorumcumque Regularibus, ne prætextu licentiarum, ab Episcopis, & alijs Superioribus, quibus illa concedendi in casibus necessarijs tantum ex Decreto Concilij Tridentini tribuitur, Monasteria ipsa Monialium pro libito, sed pro necessitatibus urgentibus dumtaxat, ingredi, neque Moniales sub iisdem pœ-
nis

*nis illos aliter admittere præsumant . Const.c.II.
stat.7.concl.2.*

2 Dare licentiam , & examinare causas necessarias ad ingressum intra clausuram Monialium spectat ad Superiorem Regularem , scilicet ad Generalem , & Prouincialem non localem (nisi aliquando ex commissione) nec ad Abbatissam ; si exemptæ sunt Moniales , si verò exemptæ non sint ad Episcopum . *Ibidem vers. Quæritur primo :*

3 Nomine Monasterij hic intelliguntur *Clausura , Domus , Officina interiores , in aliâ* verò loca , ubi *seculares conueniunt , possunt illuc Fratres causa prædicationis , & elemosynæ accedere , quibus fuerit à Superiore concessum , exceptis semper prædictarum Monasterijs inclusarum , ad quæ nulli datur accedendi facultas , sine Sedis Apostolicæ licentia speciali . Ita Nicolaus III.* præscribit nobis in cap. exijt de verb. signif. in sexto . Itaque totum illud spatium , quod est muris septum , & ostijs clausum , in quo collegialiter viuunt Moniales , à quo ipsæ exire non possunt sine censura , intelligitur Monasterium . Hinc collocutoria , Ecclesiæ , Confessionalia , non veniunt nomine Monasterij , nec Domus aliæ , in quibus collegialiter viuunt mulieres , non tamen ex institutione Apostolica , pro vt est Romæ Monasterium Turris Speculorum &c. Aduerte tamen hic , quod de Monasterijs Monialium

nialium primæ Regulæ Sanctæ Claræ Fratres Minores habent speciale præceptum in Regula de non ingrediendo illa sine speciali facultate Apostolica, cui non derogatur per generales concessiones, nisi de nobis fiat specialis mentio.

Ibid. Quæritur secundò.

4 Causæ sufficientes ad concedendum ingressum, sunt casus necessarij, qui Superioris iudicio relinquuntur, quique sint rationabiles, & manifesti, nec possint à Monialibus absque externorum auxilio præstari, quia si possent, eo ipso desinerent esse casus necessitatis, saltem moraliter intellectæ; cui nimirum commodè à Monialibus obuiari non valeret; pro ut sunt Confessarij pro infirmis, qui Confessiones excipiant, & alia Sacramenta ministrent, Opifices, Medici, Chirurghi, fossores hortorum, vinearum cultores, mortuarum polinctores, Baiuli, Indices cum satellitibus ad expellendum malefactores; qui ad mortem quærerentur siuè fœminæ, siuè mares, nec alius esset ef-fugiendi locus, & omnes alij casus, quos recta ratio pro seruitio Monialium, aut Monasterij dictaret: Sic etiam Superiores, & Visitatores, qui inuigilare debent bono Monialium, & clausuræ. *Ibidem vers. Quæritur tertio.*

5 Sine licentia, & causa talis ingressus prohibetur omnibus, etiamsi sint fœminæ puel-

læ, vel habitum suscipere volentes, dummodò
 vsum rationis habeant; scilicet excedant sep-
 tennium, iuxta quem sensum declarandum
 est statutum; Si quæ Monialis masculinum, aut
 fœminam cuiusvis ætatis sine licentia introduce-
 rit, etiamsi inter virgines sacras adscribenda sit,
 excommunicetur, priuetur velo, & carceribus
 mancipetur, vel gravius etiam puniatur superio-
 ris arbitrio; quibus pœnis subiaceant Monasterij
 Præfecta, Ianitrix, & Rotis Præpositæ, si ad hoc
 earum consensus accesserit; debet enim declarari
 de masculis, & fœminis vsum rationis habenti-
 bus; ad quem finem latum est etiam aliud sta-
 tutum; Vt exactius clausura seruetur, decerni-
 mus, & statuimus, ut neque triticum, neque
 vinum, neque fruges, neque quicquam aliud,
 præterquam ad earum vsum, & necessitatem as-
 seruentur, nec præterea canes, equi, & aliud ge-
 neris eiusdem animalia, etiam ad breue tempus
 admittantur, neque depositum quidquam quouis
 prætextu asseruetur, sub pœnis Superiori arbitra-
 rijs. *Ibid. vers. Quaritur quartò.*

6 Quamvis ingredientiæ sub aliquo præ-
 textu, & tamen aliud faciunt easdem pœnas,
 quas supra incurrant, verbi gratia, si Confes-
 sarius sub prætextu auscultandi confessiones
 in cubiculo, animo tamen alloquendi Monia-
 lem, excommunicationem, & pœnas incur-
 rat; attamen quando ingrediens habet inten-
 tionem

tionem præstandi, quod in licentia explicatur, & concomitantè etiam aliud, pœnas non incurrit, licet ex prauo fine peccet mortaliter; quinimodò si principalius intendat aliud, non excusaretur à pœnis, sic etiam si tempore ingressus cessasset causa, necnon si licentia impetrata esset cum causa simulata; tempore autem ingressus in veritate subsisteret, non posset ingredi, quia licentia à principio nulla, per nouum accidens non fit legitima. *Ibid. Const. c. 11. stat. 7. concl. 3.*

7 Quod si causa non fuerit legitima, scilicet licentia fuerit concessa sine causa legitima, licet ingredientibus cum tali licentia peccent mortaliter, tamen pœnas iam dictas non incurrunt, quia hic casus non est compræhensus in iuribus citatis; Immodò excommunicatio Papæ reservata à Gregorio XIII. contra facientes ingredi, & permittentes &c. non compræhendit, nisi Superiores tantum, non autem subditos; sicuti etiam in verbo *Conuentibus*, non compræhenduntur, nisi Superiores, & Consultores, seu Maiores, quando coactio locali Capitulo, talem licentiam indulgerent; quod si non esset coactus Conuentus, sed aliqui consulti maiores, tunc nec illi incurrerent, quia tunc non veniunt nomine conuentus. Immodò etiam si ingredi facerent, vel permetterent supradicti Superiores, & Officiales, vel iubendo,

do, vel consulendo, vel intromittendo, vel non vetando ex bona fide, & ignorantia legis, non incurrerent, quia ignorantia excusat ab incurfu censurarum excepta ignorantia crassa. *Ibid. concl. 5. quesit. 3. resp. 3.*

8 Huc reducitur Statutum. *Confessario, cum intra septa Monasterij ob necessitatem ad eius officium spectantem, erit ingrediendum, superpelliceo cum stola semper indutus sit, nec cum alijs, quam cum socio sibi deputato ingredi liceat sub pœna priuationis officij, & etiam grauiori. Item Superioribus tum Generalibus, tum Provincialibus cum inuisenda clausura, aut alia urgente de causa ingrediendum erit, secum socios probatissimos ducant, hi quidem duos, illi verò quatuor ad summum. Item, Non liceat quouis pretexto, vel quesito colore intra septa Monasterij comedere, aut dormire cuiquam cuiuscunque sit conditionis, quibus etiam ante Solis ortum ingredi (exceptis Medicis) aut post eius occasum intus permanere, perpetuò interdictum sit. Item, Ingredientes ad ea loca, recta via, properent, & ea negotia, propter quæ ingressi fuerint, quam citiùs expedienda diligenter curent, & ut id exactè seruetur, eos curet Praefecta, antiquiores Moniales specialiter deputatas comitari. Ibid. concl. 3.*

9 Dormire igitur in Monasterium Monialium, est peccatum mortale, & fulminatis

pœ-

pœnis plectendum , nisi adsit euidentissima , & inuitabilis causa , puta commendationis animæ , quod in morientes exerceri solet . *Quicquid dicat Barbosa* : quo per actō , sicut ingressi fuerint (nimirum induti alba ; & stola cum duobus socijs , vel vno saltem indutus superpelliceo) ita egrediantur , nec moram ibi faciant longiorem . Quæ quidam mora per parum temporis facta ex vrbānitate , vel aliqua leui curiositate videndi clausuram , non induceret culpam mortalem ; extra tamen hos casus in longa mora , non solum induceret peccatum mortale , sed etiam omnes supradictas censuras . *Ibid. vers. Queritur secundò .*

10 Prælatus sciens clausuram factam rectam existere , quia illam vidit diebus aliquod antecedentibus , dum ob alia negotia ingressus fuit Monasterium , potest in actu visitationis intrare eandem , occasione visitationis . *Ibidem vers. Queritur tertio .*

11 Confessarij ingredientēs sine superpelliceo vbi est in vsu intrare cum ipso , peccant , aliàs minimè . Prælati verò ingressuri ad visitandam clausuram , aliaque negotia peragenda indui vestibus non tenentur , immò nec debent . *Ibid. Queritur quarto , & quinto .*

12 Multis de causis Confessarij ingredi possunt clausuram . Primò , non solum cum Moniales infirmantur in periculo mortis ,

sed etiam quando diutina infirmitate detinentur mensium, annorum, & tunc non tantum quando bis in mense in communitate communicare debent, sed etiam sæpiùs pro ipsarum consolatione spirituali, dum scilicet scrupulis grauib, vel internis turbantur insidijs, quæ Sacramentali confessione, & prudentibus consilijs Patris spiritualis expiari debent: Secundò ob celebrationem, si in clausura sit Cappella in Infirmaria, & necessè sit communicare infirmas. *Quicquid dicat Barbosa de quadam declaratione Sacræ Congregationis*; quæ non constat, nec manauit, nisi pro particulari Monasterio, ac proindè non debet extendi. Tertiò, pro Officio Defunctorum, & sepultura, & obsequijs. Quarto, pro benedictione Monasterij in Sabbatho Sancto, vel aliqua alia occasione, qua Moniales timerent Dæmonum incurfus *contra Barbosam*. Quintò, ob electionem Abbatissæ, quando sit ingressu fieri nequeat canonica, scè sine subornationis suspitione. Vide *Abbatissa*. Ultimo, ob Capitulum culparum, quando esset Monialium numerus, & talis excessus, vt pro bono disciplinæ regularis, prudens Prælatus aliter indicaret, maximè si adesset consuetudo. *Ibidem vers. Quaritur sexto.*

E clau-

13 E clausura exire non possunt Moniales professæ, nisi ex causa magni incendij, vel infirmitatis lepræ, aut epidimiæ, quæ tamen, infirmitas præter alios ordinum Superiores, quibus cura Monasteriorum exemptorum incumberet, etiam per loci Ordinarium, cognita, & expressè in scriptis approbata sit, & hoc ad tempus necessarium tantum. Aliter autem egredientes, seu licentiam egrediendi quomodocumque concedentes, nec non comitantes, ac illarum receptatrices personæ, etiam consanguineæ, laicæ, seu Ecclesiasticæ, & sæculares, excommunicationem latæ sententiæ Pæpæ reservatam, ac pœnam priuationis officiorum, ac inhabilitatis ad alia in posterum incurrunt. *Ita Pius V. Decori Virginum.* Immò neque Monialibus, neque Tertiarijs licet egredi è ianua Monasterij, quæ est clausura, ad claudendum aliam vltiorem ianuam, quæ patere solet aditus sæcularibus venientibus, vel ad Rotam, vel ad Crates, vt vulgò dicit *Parlatoria. ibid. cap. 11. stat. 7. concl. 4. quæsit. 1.*

14 Neque Nouitijs exire licet, nisi in casu, quo Moniales illas esse pœnitent, & tunc iterum recipi non possunt nec ad Monasterium, nec ad habitum sine noua facultate in scriptis obtenta; sub pœna nullitatis, & graui arbitrio Superioris, si Abbatissa, & Moniales con-

senferint ; pœna autem hæc est excommunicatio lata in introducentes intra clausuram personam aliquam sine licentia . Notandum tamen hic , quod ultra casus expressos à Pio V. ubi supra , possunt etiam exire Moniales ex clausura ob alios maiores , & similes , prout esset inundatio , inuasio , bellum , ac aliud genus infirmitatis pestiferæ , & contagiosæ , malum , vel toti Monasterio , vel maiori illius parti minantis , debet autem infirmitatis qualitas à peritis antea iudicari pestifera , & infectiva , neque Superiores ad iudicium , & licentiam antea deuenire possunt , nec pro infirmitate quantumuis periculosa particularis Monialis concedi debet egressus , quia requiritur causa communis , ut doctè tueretur Sanchez contra Nauarrum , cuius doctrina non est improbabilis in aliquo casu . Notandum etiam , quod in casu incendij inundationis , & belli , si tempus permittit , expectanda est licentia , & iudicium Superioris , sin autem minimè , in quocumque casu tamen semper esset necessaria licentia Abbatisæ , quia in quocumque casu tamen semper esset necessaria licentia Abbatisæ , quia in promptu liberè potest , nisi illa ex timore negaret . Incendium autem debet esse magnum , itavt reclusis Monialibus obuiare non possit . Quod si incendium vrgeret tempore noctis , & Moniales non valerent iudicare magni-

gnitudinem periculi , vel illud populo intimare , possent aliquæ ad vicinos excitandos pro auxilio exire , quod fieri posset , non tantum in incendio , inundatione , ac bello , sed etiam in inuasionem latronum . *ibidem cap. 11. statut. 7. conclus. 4. vers. Queritur primo 2. 3. 4. & 5.*

15 Dantur etiam aliæ causæ legitimantes egressum , scilicet fundatio aliorum Monasteriorum , eorumque reformatio , aut correctio ; tunc enim possunt Abbatisa , & Magistra Nouitiarum egredi ab vno in aliud Monasterium . Secunda , quando aliqua Monialis in suo Monasterio corrigi commodè non posset , de quo est Statutum generale Vallisoletani anni 1593. *Quæ autem in contumacia perseverauerit, & Superiori obedire noluerit, carceribus mancipetur, aut etiam in aliud Monasterium transferatur, quem recipere teneatur sub pœna excommunicationis cuiuscumque suum Monasterium expensas, quoad victum & vestitum faciat quoad vixerit, unde huius Statuti virtute conceditur, Prouincialibus insolentes, & criminosas Moniales de Monasterio ad Monasterium transferre; & in hoc non est necessaria licentia Ordinarij loci. Tertia, si Monasterium habeat feudum, & teneatur Abbatisa iuramentum fidelitatis præstare, potest exire, & ad Dominum feudi iuratura procedere, nisi id per Procuratorem fieri impetraret. Quarta, quando totum Monaste-*

nasterium locum mutat, licet omnibus alio commigrare. Quinta, si indigerent victu quotidiano, & per alios mendicando non inuenirent, possent mittere conuersas, vbi & necessitas, & vsus adesset, secundum concessionem, & condiciones Pij V. Circa Pastoribus, & Gregorij XIII. Deo sacris virginibus. Sexta, quando infirmarentur Moniales, & quæ illis inferuiant non haberent, possent intromittere aliquam, vel aliquas mulieres sæculares ad illis subueniendum. Septima, quando vellet transire ad arctiorem Religionem, in quo casu Sacra Congregatio concedit licentias, dummodo adsint conditiones, scilicet quod fuerit, acceptata prius ab alio Monasterio, quod soluat dotem solitam præstari ab alijs, quod non possit amplius ad primum redire, & quod rectè incedat comitata matronis consanguineis; & secundum opinionem Sanctori, & Rodriquez, posset concedere hanc licentiam solus Episcopus, & Superior. *Ibid. vers. Queritur sexto.*

16 Cura clausuræ spectat ad Superiores regulares in Monasterijs exemptis, qui debent seriò super illam inuigilare: quapropter eam, quotannis diligenter visitare debent, & quæ instauratione, reformatione, & emendatione indigere cognouerint, statim instaurari &c. faciant & procurent, inobedientes, & contradictores per censuras, & alias poenas, appellatio-

latione postposita , puniantur &c. Episcopi
verò in exemptarum clausura non possunt se
intromittere , licet in sibi subiectis , tamquam
Ordinarij ; & in subiectis immediatè Sedi Apo-
stolicæ , tamquam ab ipsa delegati , non solum
possint , sed debeant curam clausuræ gerere .
ibidem concl. 5.

15 In hac Visitatione Superior ostium ,
fenestram , & vllum foramen , per quod intra ,
vel extra clausuram prospectus esse posset , fie-
ri , aut facta permanere , nullatenus permittere
debet ; quinimò quamprimum obstrui distri-
ctè præcipere . Item neque quicquam intus
ædificari nostri Superiores concedant , nisi per
eos diligenter prius recognitum , necessarium
esse iudicetur . Arbores quascumque ad clau-
suræ parietes intus , & foris adhærentes , aut
nimis propinquas euellendas procurent , im-
plorato etiam Episcopi , & Magistratus sæcu-
laris , si opus fuerit , auxilio . Portæ clausuræ ,
ita ex omni parte compactæ sint , & cohæreant ;
vt per eas nec aspectus , nec aliquid vel mini-
mum intromitti possit . Omnes enim illæ cau-
telæ ad integritatem clausuræ spectant secun-
dum magis , & minus . Vnum inter illa graue
esse posset , si foramen aliquod , per quod in-
gressus pateret , relinqueretur , vel fieret , quia
immediatè repugnat clausuræ : Et Superiores ,
ac Moniales in hoc delinquentes , grauissimè
puni-

puniri debent. Si quis autem faceret; vel in pariete, vel in porta, foramen ad prospectum, vel ingressum, etiamsi non intraret, excommunicationem ipso facto incurreret Papæ reservatam. *Constit. cap. II. statut. 7. concl. 5. quasit. I.*

18 Circa collocutoria, crates, turnos, fenestrellas pro excipiendi confessionibus, & sacra Eucharistia ministranda, portas, loci ostia Monasterij Monialium nobis subiectarum, adsunt in Ordine Statuta, ad quæ relatio habeatur. Qualitas autem transgressionum, circa illa, metienda est à materia ipsa, quæ sæpissimè mortalem culpam potest admittere, & experientia docuit quantum mali, vel negligentia circa parlatoria, vel indulgentia circa fenestrellas, ac fores, minus quam par sit septas, & custodias, inducere possit. *Ibidem, quasit. 2.*

19 Sicut consensus omnis, & permissio eorum, quorum interest; & auxilium præstitum ad colloquendas Moniales, est peccatum mortale, quando collocutio est mortalis; sic etiam in sententia comprehendendum in Bullis Pij V. & Gregor. XIII. ingredientibus Monasteria Monialium, & Virorum, non solum sub prætextu licentiarum à Sede Apostolica concessarum, sed etiam quomodocumque sine causa, & licentia, sunt excommunicati, & pœnas incurruntur ingredi facientes, & permit-

ten-

tentes, & in alia sententia consulentes, auxiliantes, cooperantes, vel permittentes ingressum in Monasteria Monialium, non sunt excommunicati. *ibid. quesit. 3. resp. 4.*

20 Non solum Moniales egredientes sine licentia legitima, sed etiam concedentes, comitantes, & receptantes, excommunicationem Papæ reservatam, ultra alias pœnas incurrunt latas à Pio V. *Decoris &c.* non tamen consulentes, vel permittentes, quia de illis non fit mentio, nec sub illa particula *quomodo-
cumque concedentes* includuntur permittentes, licet aliquando in fauorabilibus idem sint, tamen in odiosis, ubi agitur de grauissimis pœnis, nomine concessionis non venit permissio; ac proinde in casu nostro, illud *quomodo-
cumque concedentes*, se tenere debet ad concessionem, siue scriptam, siue vocalem, siue tacitam, siue expressam, & comprehendit quemcumque consensum ad hoc voluntarium, non tamen permissionem, quæ non est consensus in rem, sed negatio prohibitionis, ac impedi-
menti, &c. *ibid. quesit. 3. resp. 4.*

CLERICS.

I Eximitur à potestate seculari de Iure Diuino quoad spiritualia; de Iure autem humano tam Imperatorio, quam Pontificio, quoad ea, quæ non sunt spiritualia, nec ad spiri-
tua-

tualia pertinent, vt crimina, exactiones, tributa &c. & nullus Princeps ſæcularis poteſt hanc exemptionem tollere, quinimò neque Summus Pontifex poſſet illam in vniuerſum abrogare, vel ſaltem peccaret, ſicut ſi abroga-
ret Canonem, *Si quis ſuadente Diabolo. Pæn. cap. 18. quæſt. 1.*

2 Licet in odioſis appellatione Clericorum non veniant Monachi. *Conſtit. c. 2. ſtat. 57. conſul. 5. & Pæn. cap. 8. quæſt. 11. verſ. Dices Pius V.* In fauorabilibus tamen veniunt. *Pæn. c. 18. quæſt. 1. verſ. In his omnibus.*

3 Clericus parans delictum, & commiſſo delicto fugam meditans, capi poteſt, etiam à laico ſine mandato Ordinarij, quod idem dicitur, ſi in fragranti crimine reperiatur, & non ſolum à Iudice laico, verum etiam à quocunque priuato, ſed ſtatim duci debet ad ſuum Iudicem competentem intra ſpatium 24. horarum. Notanter dictum eſt de accincto ad committendum delictum, vel de delinquente iam, & fugam meditante, quia extra hos caſus capi non poſſet à laico. *ibidem Pæn. cap. 8. quæſt. 8.*

4 Clerici nec per ſe, nec per alios quoquo modo dictare poſſunt pœnam ſanguinis, nec ad alicuius mortem concurrere, docere, vel operari. *Pæn. cap. 21. quæſt. 2.*

Clerici quoad Ordines ſuſcipiendos. Vide
Ordo. Cogna-

Cognatio : Vide *Affinis* .

Collatio ferotina . Vide *Ieiunium* .

C O M M I S S A R I I .

1 Generalis (quando Minister Generalis de Cismontanis electus fuerit) institui debet in partibus Ultramontanis ab eisdem Ultramontanis Fratribus eligendus, cui Commissario Generali, Minister Generalis super ultramontanos fratres vices suas committat, prout Generali Capitulo expedire videbitur; ita tamen quod Commissarios præfato Ministro Generali omnimodè subijciatur, ut cæteri dicti Ordinis Prælati subijciuntur, ac illi per omnia secundum regulam obedire teneatur: qui quidem Commissarius Generalis per triennium, solum generalis commissionis fungatur officio. Ita *Leo X. in Bulla Ite & vos. Constit. cap. 8. stat. 35.*

2 Eius auctoritas est ordinaria, & quanta est ipsius Generalis, nisi fuerit limitata; unde debet visitare isto triennio suam familiam, siue per se, siue per alios; nullus ab eius obedientia eximitur, & licet subijciatur Generali, tamen potest suum exercere officium, etiam Generali præsentem, nisi ipse aliquas casus, & Provincias sibi visitandas reservauerit. Potest Superiores, & subditos suæ familiæ, etiam à Generali institutos corrigere, eadem auctoritate, qua

qua vteretur Generalis, nisi aliud caueatur :
 Potest etiam exacto officio duos sibi socios eligere, & remanet Pater perpetuus suæ familiæ.
ibid. quest. 2

3 Restrigitur eius auctoritas in omni eo, in quo per Constitutiones Apostolicas, & statuta Ordinis est restricta auctoritas Generalis, ac etiam, quæ speciali iure Ministro Generali commituntur, Commissario Generali non sunt concessa, prout est licentia laicum professum ad Clericatum, incorporare in alienam Prouinciam, distribuere Mitras, mittere Fratres ad partes Hierosolymitanas, destinare Fratres ad Romanam Curiam, dare votum in electionibus Prouinciarum, dispensationes speciali iure ad Generalem remissæ, celebratio Congregationis Generalis, attamen primo, & ultimo exceptis possunt Commissarij Generales in omnibus alijs se intromittere. *ibidem, quest. 3.* Non autem potest Statutum Religionis mutare, seu intentare nouitatem in Ordine, vnde non potest dare licentiam Procuratoribus, & Commissarijs Curiae tractandi negotia, quæ ad totum Ordinem spectant, sicut potest Generalis, qui est caput totius Religionis, quod non est Commissarius Generalis, immò nec absolutum suæ familiæ. *Const. cap. 8. stat. 35. quest. 3. vers. Tercio non possunt pag. 655.*

4 Commissarius Generalis Ordinis auctori-

toritatem habebat in Procuratorem , & Commissarium Curiae Romanae , & postea in Cap. Toletano anno 1633. reuocata fuit hæc auctoritas . Verum quia ex hac reuocatione multa inconuenientia emergebant, Urbanus VIII. 18. Nouemb. 1641. motu proprio reuocationem abstulit , & auctoritatem Commissarij Generalis supra Officiales Curiae in pristinum restituit ; vbi notandum est , per supradictum Urbanum , reuocatum fuisse Statutum Toletanum tantum ; ita quod si ex alio Statuto , vel speciali ordinatione aliquis esset à iurisdictione Commissarij Generalis exemptus , non esset subdendus ex vi Urbanæ Constitutionis . Per hanc verò auctoritatem sibi restitutam non potest Commissarius Generalis se immiscere, vel impedire officium Prælatorum Curiae . Sic etiam Commissarius Generalis est Superior Prouincialium , & Guardianorum ; eorum tamen officia impedire non potest sine causa .
ibid. vers. Notò quarto .

5 Auctoritas Commissarij Generalis restringi potest à solo Ministro Generali etiam extra Capitulum ; & licet non debeat Generalis credere facile quærelis contra Commissarium Generalem delatis , tamen potest in altera familia existens probè nosse auersionem Commissarij Generalis ab aliquibus Prouincijs , & Fratibus , vel eorundem ab ipso , &

2 Potest etiam negari Confessio Sacramentalis, donec compleatur processus offensiuus, ne consilium sub prætextu confessionis requirat, cæteris sine graui peccato negari non potest, quia est Sacramentum necessitatis, & sine periculo fugæ concedi potest. *ibidem*.

Commutare: Vide *Proprietas*.

C O M P V T V S.

1 Exigere à Commissarijs, & Prouinciabilibus Terræ Sanctæ, necessarium est, ad experiendam ipsorum fidelitatem. *Const. cap. 12. stat. 5. q. 2. respons. 6.*

2 Guardiani quolibet mense reddere debent computum elemosynarum Communitati, quas si fraudasse, vel donasse legitimè constiterit, sint ipso facto excommunicati, priuati suffragijs, & officijs in perpetuum, & carcerari Superiorum arbitrio pro fraudis, & dilapidationis qualitate debent. Dicitur autem, computus à computare, & computatione, & accipitur pro rationum redditione, seu traditione, quod non dirigitur ad ostendendum aliquod dominium, & ideo non est contra nostram Regulam talis computus redditio, dummodo proprio non fiat, sed ad experiendam tantum fidelitatem Guardiani, & Sindici; præcipitur igitur Guardiano, ut singulis mensibus, vocato Sindico coram Communitate Fra-

trum recepti, & expensi rationes exponat. Quod si Syndicus nollet ad reddendum computum accedere, ciuilitur compelli non posset, sed per exhortationem, & preces poterit rogari, vt veniat computum ostensurus; quod si tandem facere noluerit, debet Guardianus insinuare Prouinciali Syndici duritiem, vt eum ab officio amoueat, & alium magis accommodatum instituat. Interim si ob Syndici renitentiam Guardianus Statuto parere non potuit, nulla erit ratione plectendus. *Pænal. cap. 7. casu 15. diffic. 1.*

3 Quod si Communitas vitiosam agnoscat administrationem, accusare apud Prælatum poterit, non quidem condemnare Guardianum, quia subditorum non est in Superiorem insurgere. Potest etiam Communitas dicere coram Guardiano, quod talis partita non est vera, talis expansio non est legitimè facta &c. vt sciat se coram testibus, & arbitris rationes reddere. Subditi autem peccarent mortaliter non tantum contra charitatem, sed etiam contra iustitiam, si computo non attenderent; excusarentur tamen aliqui, & maximè simplices, si pro certo haberent alios maiores, & diligentiores attendere rationi calculi &c. *ibidem difficult. 2.*

4 Causa legitima existente, ob quam computus quolibet mense non redderetur, non
esset

esset peccatum per statutum punibile, extantibus maximè adnotationibus accepti, & expensi, quæ etiam in fine anni videri possent. Sine causa autem non posset se tueri Guardianus contra pœnas Statuti, quod clarum est. Quando autem dissuetudini traditum esset statutum, puniri non posset, & de facto inter Reformatos ita practicatur, qui omnia ista elemosynarum negotia Sindico peragenda committunt; qui etiam debent ex natura suorum officiorum scire, si apud Sindicos sint debita, & quid elemosynaliter aduenerit, vt rectè de illis disponant, & Deum pro benefactoribus rogent. *ibid. Pœnal. cap. 7. casu 15. diffic. 3. Vide Fraus. Proprietas. Carcer.*

Computus administrationis bonorum Monialium. Vide *Moniales. Monasterium.*

C O N A T V S .

Non potest puniri, nisi lege cautum sit, aut deuentum sit ad actum proximum, & tunc non pœna ordinaria, sed extraordinaria, pro maiori, vel minori approximatione ad actum. *Pœnal. cap. 2. quæst. 6. resp. 2.*

C O N C I L I V M .

Generale legitimum est, regula infallibilis fidei, & non potest errare in ijs, quæ in doctrina fidei definit; vel quæ approbat in ma-

fessus, præcedentibus legitimis indicijs, potest condemnari, etiam si processus inordinatus sit. *Constit. cap. 1. stat. 1. §. 11. & Pænal. cap. 10. quæst. 2. diffi. 2. in fine*; ubi etiam habetur, quod vnica rei confessio spontè, & non vi tormentorum extorta, & etiam si per tormenta extorqueatur, dummodo post tormenta ratificetur, sufficit ad condemnandum; requiritur tamen officium Iudicis. Verum tamen est; quod confessio de crimine infamante, etiam facta in iudicio, non infligit infamiam iuris, quæ solum consurgit ex sententia condemnatoria. Confessus enim in criminalibus non habetur pro condemnato, sed requiritur sententia. *ibidem Vide Infamia num. 3.*

3 Si Frater Minor peccati pœnitens suum Prælatus coram testibus confessione præuenit, potest Prælatus pro prima vice tantum de consilio testium, imposita salutari pœnitentia, consistentem ab externo iudicio liberare, protestatione tamen præmissa, si relabatur etiam de condonatis in iudicio rationem exacturus. *Ita Stat. cap. 7. stat. 6.* Salutaris autem pœnitentia quæ imponitur de testium consilio, non consensu, Prælato arbitraria esse debet, non grauis. Praxis etiam ista est in viridi obseruantia in Sanctissimæ Inquisitionis Officio, vt refert *Americus 2. p. direct. pag. 170.* Debent tamen rei præuenire iudicium, quia si accusati fuissent,

vel captæ informationes, vel quoquo modo captum iudicium talis confessio illis suffragari non debet in foro exteriori, quia præsumitur facta per metum, si tamen constaret Prælato, quod reus nesciret, se præuentum esse à delatore &c. posset etiam ex abundantia pietatis ad hoc benignum tribunal admitti. Difficile tamen erit id probare, cum non sit illi credendum. Praxis autem absolucendi spontaneè præuenientes, est, quod Prælati scribant talem confessionem cum subscriptione confitentis, & testium, & protestatione de futura inquisitione, & punitione confessi delicti in casu reincidentiæ. Ac subiungant sententiam absolutiuam cum specificatione pœnitentiæ, vt in omnem euentum pro, & contra constare possit: Testes autem eligi debent ab ipso confitente, & poterit Prælatus illis sub grauissimo præcepto silentium imponere, illosque mone- re de naturali obligatione, quam habent conseruandi famam proximi; aliàs enim ad famæ restitutionem tenerentur, sicut & ipse Prælatus; cum nulli fas sit secretum fratris peccatum reuelare. *Const. cap. 7. stat. 6. in fine.*

4 Confessio Sacramentalis debet ab omnibus nostri Ordinis Fratribus ex vi Statuti fieri, saltem bis in hebdomada. *Constit. c. 5. statut. 3.* debetque præire Communionem. *ibidem*: immò magis necessaria est ad perfectionem acqui-

ren-

rendam , Confessio , quam Communio . Non tenentur autem sub peccato mortali ex vi talis statuti ad frequentiam confessionis , & communionis , nisi in casu contemptus , & scandali , & eo magis si peccata mortalia non habeant : Immo communis sententia est , fideles non teneri ad annuam confessionem in vim *cap. Omnes utriusque sexus de pœnit. & remiss.* Si peccata mortalia non habent , & ad vitandum scandalum sufficere , quod se Confessario præsentent , fateanturque se mortalia non habere ; & tamen præceptum illud annuæ confessionis obligat sub mortali , quod non facit statutum . Itaque Religiosus , etsi optimè faciat , si bis in hebdomada , & sæpius venialia confiteatur , tamen posset ad vitandum scandalum dicere Confessario , se non habere materiam necessariam , quam confiteatur . Quoad mortalia verò , licet ex vi statuti ad hanc confessionem non obligetur sub mortali , ex vi tamen status Regularis , qui tendentiam ad perfectionem , includit , tenetur , cum quilibet teneatur sub mortali tendere ad perfectionem ; tenetur etiam quocumque tempore peccata removere mortalia . Posset nihilominus id ipsum præstari per contritionem , includentem votum Sacramenti ; ac quia cognosci non potest , an vera sit contritio , totius erit ad confessionis remedium recurrere . *Constit. ibid. c. 5. stat. 3. in fine .*

An

Archipresbyteri . *Ibidem quæst. 2.*

7 Custodes nostri, modò cum non habeant subditos , sicut habebant antiquitus , non sunt proprii Sacerdotes . Et licet in Statutis Ordinis tit. de Absolutione ab excomm. ob violentam manuum intectionem dicatur : *Possit Custos , vel Guardianus absolvere , si Ministri , aut Custodis præsentia infra triiduum haberi non possit .* Vndè videtur esse Ordinarius quoad principaliorem casum Sedi Apostolicæ reservatum , & per consequens proprius Sacerdos : Attamen respondetur , vel quod hic est casus vnicus , & singularis , quem non licèt extendere ; vel loquitur de Custode Reformatorum ; qui antiquitus erat Prælatus , vel retenta est forma loquendi antiquorum Statutorum , & cum verè nunc iurisdictionem non habeat , standum est modernis iuribus : Vel loquitur de illis Prouincijs , in quibus tempore , quo emanatum fuit præfatum Statutum , adhuc Custodes remanserunt . Ex quo resoluitur , Custodes non esse proprios Sacerdotes . *Ibid. quæst. 3.*

8 Commissarij , aut Visitatores ad particulares Prouincias destinati , non possunt Confessarios instituere ; sunt tamen proprii Sacerdotes ; vndè in fine visitationis absoluunt Fratres à censuris , & cum eis dispensant : De Commissarijs autem Generalibus nulli dubium est ; sicut & de Commissarijs Curia in suos subditos .

tos. *Ibidem* quæst. 4. Vide *Procurator Generalis* num. 7.

9 Clem. VIII. in *Const. de Casibus reservatis* prohibet Prælati, ne subditorum confessiones excipiant, nisi spontè ad illos occurrere volentium. Quare de iure institui debent Confessarii alij à superioribus, non solum qui sint Pœnitentarii, sed etiam qui ordinarias confessiones audiant. Quod intelligi debet de peccatis mortalibus, immò etiam extra Ordinem, & Religiosis, & secularibus confiteri possumus in casibus necessitatis, præcipuè si sit mortis articulus, iuxta *Trident. sess. 14. cap. 7. Nulla est reservatio in articulo mortis, atque adeò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt.* Hinc Statutum nostrum. *Confiteri extra Ordinem, præterquam in necessitatis articulo, & tunc de Superioris licentia, Apostolicis Constitutionibus prohibetur:* Quinimmò si de reservatis agatur ab aliis, quàm à Fratribus Ordinis absolutio impendi non potest; ait enim Regula: *Si qui Fratrum instigante inimico &c. iniungi faciant per alios Sacerdotes Ordinis;* licèt Corduba non putat, vetitum esse Ministris per Regulam nostram posse delegare absolutionem extra Ordinem, cum in Regula solum prohibeatur delegatio reservatorum publicorum, & pro foro exteriori, atque adeò si non obstarent Consti-
tutio-

tutiones Apostolicæ, adhuc possent ; & de censuris affirmatiuè tenet. *Ibid. q. 5.*

10 Casus autem necessitatis sunt. Primus, si reperiatur in terris infidelium, vbi nostri Ordinis Sacerdotes non sunt : secundus, si necessitetur celebrare, aliàs scandalum sequeretur : tertius non solum in mortis articulo, sed etiam in probabili periculo, putà si timeretur hostis, prædo, crudelitas potentis, tempestas, minus prospera nauigatio, transitus per itinera periculosa ; & insidijs obnoxia ; Hæc enim ad articulum mortis reducuntur, & boni viri iudicio determinari debent : quartus esse potest, si vigeatur periculosis tentationibus, & muniri se existimet peccatorum confessione, ne cadat in peius. In his siquidem, & similibus casibus, non tantum concessionibus Apostolicis, & Ordinis, verum etiam diuino, & naturali iure vti possumus, & antiquitus liberum erat cuilibet fidei cuilibet Sacerdoti confiteri. *Ibidem quest. 6.*

11 Licentia Superioris requisita ad confitendum extra Ordinem sufficit, si fuerit generalis, & etiam præsumpta, & licèt subditus malitiosè noluisse ; discedens à Prælati præsentia, talem licentiam petere, constitutus tamen in vera necessitate ; adhuc legis concessionem vti poterit. Quinimmò in licentia itinerandi implicitè continetur licentia confitendi extra

Or.

respectus , & eo minus facilitas extorquendi confessionem, quæ recidiuæ solet, vt plurimum fomenta præbere. *Ibid. q. 10.*

13 Deligere Confessarium &c. independenter ab alijs possunt Episcopi , & alij Superiores , necnon minores Prælati exempti præter sui Superioris licentiam ; Inter Prælatos autem exemptos numerantur Generales , Provinciales , Commissarij , Visitatores, Superiores locales, Commissarij, & Procuratores Curia Romanæ , & non solum in Conuentu , vel iurisdictione , verùm etiam extra, sicut etiam possunt , & subditorum confessiones audire, etiam extra , quia priuilegium est personale , non locale ; Nec requiritur , quod talis Confessarius electus sit ex approbatis , approbatur enim per ipsam electionem : Vicarii autem Conuentus, dummodò absolutè Conuentum regant in absentia, vel morte Guardianorum, habent etiam hanc facultatem eligendi sibi Confessarium , immò Portella *verb. Confess. Regular. art. 22.* ait , Guardianos posse absolui à Confessario à se electo , etiam à reseruatis . Auctor tamen hoc Portellæ dictum reprobatur , eò magis , quia concedens licentiam eligendi Confessarium , & nihil aliud addendo , non censetur concedere facultatem , qua possit à reseruatis absolui . *Ibidem Const. cap. 7. stat. 1. quest. 7.*

14 Approbari autem debet Confessarius, non solum quoad seculares, sed etiam quoad Regulares à proprijs Superioribus. Modus verò approbandi Confessarius Regularis est, *ut eligantur in Capitulo Generali, vel Prouincia-
li aliquot graues, & periti ex fratribus cuiuslibet Prouinciæ saltem tres, qui admittendos ad præ-
dicationem Verbi Dei, vel ad audiendas confes-
siones, etiam ipsorum fratrum, ac Lectores pu-
blicos, diligenter simul examinent priusquam
probentur, & ad huiusmodi ministeria admit-
tantur. Decreuit Clemens Octauus. Ibidem
quæst. 8.*

15 Non possunt autem nostri Superiores ad Confessiones admittere sine examinadoribus Capitularibus, exceptis Generalibus, qui licet teneantur Confessarios à se admittendos examinare, vel examinari facere, non tamen tenentur adhibere examinadores Prouinciæ: Nec obest, quod eligi debeant in Capitulis Generalibus, vel Prouincialibus, quasi utroque comprehendat; nam ibi sermo non est de nostris Capitulis generalibus, in quibus nunquam nec electi sunt, nec eliguntur examinadores, sed de illis Religionibus, quæ sola generalia Capitula celebrant, in quibus per triennium superiores, & officiales suos instituunt, ut sunt Vallis Vmbrosæ, Sanctorum Barnabæ, & Ambrosij, Cistercienses, & alij &c. Item

examen hoc debet fieri per modum congregationis , non sigillatim , explorato separatorum examinatorum suffragio . Itaque peccabitur grauiter , si aliter fiat , etiam si sit valida approbatio . Hinc est , quod Prouincialis , siue superior , si fratrem ad confessiones excipien- das admittat sine examinatore , puniri de- bet ; attamen approbatio erit valida . Notoriè autem litteratus non indiget examinari, utpote classicus Theologicus , vel insignis Conciona- tor, aut Magister . Obligatio siquidem appro- bandi dignum est sub culpa mortali . *Ibidem*, *quest. 8.*

16 Immò in statut. generalibus c. 3. stat. 52. imponitur Prouinciali , *ut in omnibus visita- tionibus Confessarios secularium , per se, vel per alios examinet , ut diligentius studio vacent ;* qua ratione Episcopi possunt iterum examina- re Parochos à suo prædecessore approbatos , si ignorantia suspicio incidat ; licet enim semel approbatus examinari amplius non debeat , id intelligitur de ijs , qui absolutè approbantur , at Confessores Ordinis approbantur cum hac conditione, ut quotannis à Prouincialibus in- visitatione examinentur ; præterquamquod contradicente Prælato Regulares nostri , con- fessiones audire non possunt : non tenentur au- tem Prouinciales tales examinare , si pro certò sciant , eos esse habiles , & studiosos , quando

verò constaret oppositum ; tenerentur , ne tantum munus obeant inhabiles, etiam si Episcopi consentiant : quia Religiosus magis spectat ad Prouincialē, quā ad Episcopū. *Const. c. 8. stat. 52.*

17 Confessarij approbati à Prouinciali sine restrictione ad locum , & personas, possunt audire confessiones etiam extra Conuentum , per totam Prouinciam, & Hospitium, & etiam extra Prouinciam per totam Religionem , si fuerint approbati à Generali . Et hoc seruandum est in omnibus illis , qui in Capitulo , aut Congregatione Prouinciali (vt moris est) approbantur , & declarantur Confessarij ; si verò superior declarauit , vel in tabula capitulari , vel in visitatione , in tali Conuentu , hos tantum Confessarios , & non omnes aliās approbatos , tunc illi nec Conuentualium , nec exterorum confessiones auscultare poterunt. Verum enim verò si tales approbati fuerint à Capitulo , super quo Prouincialis non potest , licet per obedientiam possit prohibere , ne confessiones audiant, tamen essent validæ accedente pœnitentis ignorantia . Si verò pœnitens sciret impedimentum , faceret confessionem nullam , non ex defectu iurisdictionis, sed quia peccare facit mortaliter Confessarium , & licet ille paratus esset ad peccandum, pœnitens ad illam, tanquam fontem siccū non debet accedere. *Const. c. 7. stat. 1. q. 9.*

18 Posita distinctione Prouinciarum inter Reformatos, & Obseruantes, valent confessiones vtrunque factæ, quia formant vnum corpus Religionis sub vno capite, & se habent vt diuersæ Prouinciæ eiusdem Religionis, dummodò tamen Confessarij à Generali approbati sint, aliàs inualida esset confessio, si hospes non sit, & itinerantium priuilegio non gaudet: excipio casum fortuitum cuiusmodi esset, si quis ex familia Sancti Francisci de Vrbe, vel Sancti Petri in Monte Aureo ob negotia ad Aracœlitanum Conuentum accederet, & ibi celebrare vellet, vel quid simile, tunc validè, & licitè confiteri, quis posset, prout in praxi fieri compertum est; immò *Candidus 2. par. disquis. 24. art. 57. dub. 3.* docet, posse ex priuilegio hospites etiam alterius Prouinciæ confiteri, & absolui à reseruatis. *Ibid. q. 10.*

19 Confessiones Fratrum, præsertim Iuuenum in cellis, per nostra statuta audiri non permittuntur, sub pœna priuationis vocis actiue, & passiuæ, tam confitenti, quam Confessario, non sunt tamen nullæ confessiones. contra has Constitutiones auditæ. *Ibidem, quest. 11.*

20 Confessarij Monialiū, quatenus spectat ad nostram Religionem, tam ordinarij, quam extraordinarij communi Patrum consilio, & consensu, in Prouincialibus Capitulis semper

instituuntur, qui sint ætatis annorum 50. vel saltem 40. & in Religione 25. omninò excedant, vitæ innocentia, & moribus castissimis probati. Ex Constitutione autem Greg. XV. *Inscrutabili; Confessores Monialium, siue ordinarij, siue extraordinarij quomodocumque exempti; nullatenus deputari valent, nisi prius ab Episcopo Diœcesano idonei iudicentur, & approbationem obtineant*, ad quorum verborum intelligentiam emanarunt sequentes declarationes à Sacra Congregatione Concilij Tridentini, quod non solum Confessarij, verum etiam ipsimet Generales, si vellent Monialium confessiones audire, debent examinari, & approbari ab Episcopo, aliter confessiones auditiæ à superioribus essent nullæ. Nec approbati pro sæcularibus ab Episcopo, censentur etiam pro Monialibus. Item approbatus pro vno Monasterio, non potest audire confessiones alterius sine noua approbatione Episcopi, tandem approbatus pro vna vice ad Monialium confessiones audiendas, non potest pluries ipsarum confessiones audire, nisi denuò ab Episcopo approbetur. Quæ quidem restrictiones non comprehendunt Confessarios sæculares, excepto quod non possunt audire confessiones sine approbatione Episcopi, quia declarationes prædictæ emanatæ fuerunt pro Regularibus. Undè Confessarius sæcularis semel approbatus vel

vel pro vna vice, vel pro vno Monasterio, si aliàs de iure habet facultatem audiendi confessiones, non indiget alia approbatione. Declarationes autem prædictæ inducunt illam obligationem, quam ceteræ declarationes Concilij. Vnum tamen est notandum, quod in *Tom. 4. Bullarij Cberub. Constitut. prædictam* Gregorij solemniter publicatam fuisse apparet, non autem has declarationes, quæ ibidem apponuntur. Confessarij autem Monasteriorum exemptorum in loco nullius Dicecesis non indigent approbatione Abbatis, vel alterius superioris secundum prædictam Gregorianam *Const. cap. 11. stat. 7. concl. 13. q. 3. pag. 850.*

21 Nullus Fratrum nostri, aut alterius Ordinis Monialium confessiones audire poterit, sine Generalis, aut Provincialis scripta facultate. Superiores verò pro audiendis alterius Ordinis Monialibus facultatem non concedant; nisi urgenti de causa, Patrum iudicio probata. Ita Congreg. Regul. 3. Septembris 1638. vt refertur in *Regesto Ordinis in Conuentu Aracælitano, lib. 1. num. 69.* decreuit, Nullum Regularem sine licentia Superioris, Monialium, & speciali approbatione, Episcopi, posse accedere ad Monasteria earumdem ad audiendas Monialium confessiones. Confessarij enim Regulares quicumque approbati pro alijs, non censentur pro Monialibus, quod autem in nostro Statuto dicitur de scripta

facultate interpretandum est secundum regulas alibi dictas; & de iudicio Patrum attendenda est consuetudo, quæ declarauit aliquando non posse commodè tale iudicium expeti, vt v.g. si multi Confessores in aliquo reperirentur Conuentu, & Episcopus aliquem peteret pro Confessionibus extraordinariè excipiendis suarum Monialium, sufficeret consensus Guardiani, cui Prouincialis in genere talem licentiam concessisset, formaliter tamen loquitur statutum de Confessarijs ordinarijs, tam nostrarum Monialium, quàm exterarum. *Ibid. q. 9. pag. 855.*

22 Hisce Monialium Confessarijs non licet Moniales alloqui extra confessionem, nisi in casibus ad confessionem spectantibus, vt pro scrupulis dubijs, & difficultatibus conscientiæ, & eò minus eorum socijs, nisi in casibus spectantibus ad eorum officium. *Ibid. q. 4.*

23 *In quolibet Prouinciali Capitulo Ordinis nostri, vel Congregatione, Confessarij Monialium: vel personaliter, vel per litteras renunciare tenentur, quam renunciationem Patribus liberum sit admittere, vel eos per triennium, & non ultra in eodem officio, & loco continuare, pro vt magis expedire videbitur. Ita Statutum, & per quoddam Decretum Sacræ Congregationis singulis quibusque triennijs mutari debent; potest tamen biennium illud extendi cum licentia*

centia Generalis , ex rationabili causa ad hoc triennium. *Ibid.q.5.*

24 Ipsorum socij debent esse ætate graues moribus probati , & quantum fieri potest pares ipsis omninò assignentur à Superioribus , sine quibus socijs per nostras Constitutiones Confessarij in casibus permissis clausuram intrare non possunt . Quidquid dicant alij , *Ibid.ques.6.*

25 Subesse debent hi Monialium Confessarij per nostras Constitutiones ; Guardiano eius Conuentus , cui adscripti sunt , præter ea, quæ ad eorum spectant officium, in cæteris omnibus , neque ipsis ire licet per Ciuitates , & loca sine speciali licentia Guardiani , quam licentiam exeundi è Conuentu petere debent quoties ad Monialium confessiones audiendi causa accederent , quam si Guardianus negaret , sine illa egredi possunt ; nisi esset Monasterium aliquod satis à Conuentu longinquum cuius Confessarij per se regerent socios aliquos tunc enim non tenerentur obedire Guardiano , cum ipsi essent veluti Superiores locales . *Ibid.ques.7.*

26 Per nostras Constitutiones nullus institui potest Confessarius Monialium , qui sit actualis Diffinitor alicuius Prouinciæ , nec Secretarius pro tempore Prouincialis , sub pœna suspensionis ab officio eligentibus imponen-

da, & per Decretum Sacræ Congregationis, nullus item superior; & licet de iure Vicarius possit, de conuenientia, tamen non potest: extraordinarius autem Confessarius potest tum Diffinitor, tum Secretarius, tum Vicarius esse. *Ibid. quæst. 8.*

27 Extraordinarij Monialium Confessarij per easdem nostras Constitutiones, bis, aut ter in singulis annis concedendi sunt, iuxta Decretum Concilij Tridentini, quem numerum, excedere possunt Superiores, quoties legitima extat causa, vt celebritas solemnis, infirmitas, confessio Generalis &c. & vt omnes Moniales extraordinario confiteantur, consulitur per idem statutum, & præcipitur, vt si omnes confiteri noluerint, tamen omnes coram eo humiliter se præsentent, ad pedes eius genuflexæ paulisper permaneant, atque ab eo benedictione recepta, discedant; & qui id omiserit, si monita non paruerit, pœnam violatæ obedientiæ incurrat, monito etiam Prouinciali, si Præfecta oportere censuerit. Qui tempore, Extraordinarij Monialium confessiones earum, Ordinarij ad Monasterium non accedant, sub pœna priuationis officij, vel suspensionis, Superioris arbitrio. *Constit. cap. 11. statut. 7. quæst. 10.*

28 Confessarij autem siue ordinarij, siue extraordinarij nostrarum Monialium habent om-

omnem auctoritatem circa absolutionem; unde possunt absolvere ab iniectione manuum, *cap. de Monial. de sentent. excomm.* etiam si percussio sit notoria, & enormis. Possunt etiam à casibus Bullæ Cœnæ, & etiam ab hæresi, quando sine magna difficultate non posset impetrari licentia, quod si sine tali difficultate, huiusmodi facultas impetrari posset, Confessarius abstinere deberet, saltem in casu hæresis. *ibid. Const. c. 11. stat. 7. concl. 13. q. 12. ubi multa scitu digna inuenies.*

29 Victum, & vestitum tam Confessario, quam socio, Monasterium erogare tenetur. *ibidem.*

Confessarii Monialium, quando ingredi possunt Monasterium, Vide *Clausura.*

Confidentia Beneficialis, Pactionalis. Vide *Simonia.*

CONFIRMATIO.

Confirmationis Sacramentum non est necessarium simpliciter ad salutem, sed secundum quid, & ad bene esse, tamen qui illud non reciperet quando posset (quod esset contemnere, sicut quando esset periculum subuersionis fidei) peccaret, exclusis his casibus, licet per nostras Constitutiones non posset quis recipi ad Ordinem nostrum, nisi antea ipsum suscepit, tamen si recipiatur, tam clericus, quam
lai-

laicus non committitur culpa lætalis, etiam si scienter id fiat, quinimmo neque determinatio Tridentini, ne prima Tonsura initientur, qui hoc Sacramentum non susceperint, obligat ad mortale. *Const. cap. 2. stat. 2. & stat. 55.* ubi etiam habentur, quod qui hoc Sacramento muniti non sunt, ad superiores Ordines promoueri non possunt, & tamen non est necessarium ad validitatem ordinationis, sicut est necessarius Baptismus. Sic enim qui scienter Confirmationem relinqueret, & ordinari se faceret, non incurrit irregularitatem, quam nec incurreret qui bis, vel amplius confirmari permetteret.

Confirmare electionem. Vide *Electio*.

CONGREGATIO.

I *Capitularis singulo triennio bis, aut semel celebranda est per nostras Constitutiones, prout magis pro locorum, & temporum diuersitate, ac Prouinciarum bono, iudicio Patrum expediri videbitur; vnde regulariter non potest cogi Prouincia à Generalibus ad celebrandam Congregationem, benè tamen possunt Patres, relucante Prouinciali, petere Congregationem à Generali, dumodo maior illorum pars instet; Sic etiam cogi debet Minister, & Patres ad aliquam mediam Congregationem celebrandam. Præterea si magna pars subditorum*
recla-

reclamet ad Generalem pro Congregatione, & constet, Diffinitorium non commune, sed priuatum bonum intendere potest, & debet Generalis præcipere; vt Congregatio celebretur, & Prouincia obedire tenetur. *Const. c. 8. stat. 48.*

2 Sine licentia Generalis, congregatio celebrari non potest, aliàs esset nulla. *ibidem stat. 49.*

3 Regulariter non possunt Generales, dum præsentés esse non possunt, Præsidentes pro congregationibus destinare, cum talis celebratio ad Prouincialem ex officio spectet, nisi tantum in duobus casibus. Altero, vbi notoria, & vrgens causa offeratur; altero, si maior pars diffinitorij petat. (Quæ autem sit causa notoria, *Vide Notorium.*) Itaque requiritur publica, & iam probata causa, quæ negari non possit, cuiusmodi esset si diffinitorium totum, vel maior illius pars vni tantum functioni esset addictum. Vel si diffinitorium esset inter se diuisum, vnde bono publico, & paci periculum immineret: Vel si in diffinitorio iudicandæ essent causæ Guardianorum, quibus Diffinitores essent infensi. Vel timeatur aliquod malum Prouinciæ ex tali diffinitorio in congregatione cogendo: Vel aliquod graue negotium in Prouincia pertractandum pro concordia, aut satisfactione Prælatorum, Principum,

pum, Communitatum, quod concludi non possit, nisi in Congregatione, & essent hæc omnia, vel illorum aliquod notorium, tunc adesset causa legitima destinandi Præsidentem. Item vrgens causa est, quæ superiorem ad remedium adhibendum impellit; Iudex autem talium causarum debet esse ipse Generalis: Verum si Generalis malè informatus de notorietate causæ, mitteret Præsidentem, non subsistente causa, si de facto agendum esset, obediendum est Generali; si autem de iure (vt procedi debet) suspendenda est Congregatio, & recurrendum est ad Generalem informandum, qui tenetur audire Prouinciam, & probato, quod causa non subsistat, debet Præsidentem reuocare. *ibid. stat. 49. q. 1.*

4 Instantia Diffinitorij non se extendit ad alios Patres Prouinciæ, qui non habent votum in Diffinitorio, quod constat ex Prouinciali, ex Ministris, vel Commissarijs Generalibus emeritis, Custode, & quatuor Diffinitoribus; adde etiam & illis, qui ex aliquo indulto Apostolico votum habent. *ibidem.*

5 Quod si constante Diffinitorio ex æqualibus votis vna pars sola Præsidentem petat, non potest Generalis illum concedere, nisi illa pars esset sanior altera, scilicet si constaret ex dignioribus Patribus, v. g. si ex Prouinciali, vel Generali emerito *ibidem.*

6 Generalis, vel eius Præses, licet suspendere possit congregationes iam citatas, non tamen possunt inchoatas, inchoatæ autem censentur, vniti sunt Patres in loco capitulari, puta in refectorio, vel Cubiculo ad ipsum destinato. *Ita Concil. Trid. sess. 1.* Sic etiam tunc dicitur inchoatum Capitulum; Immò non est necesse, vt in vnum Capitulum Congregentur, sed sufficit conuenisse in destinato Conuentu, quia cum fuerint in vno Conuentu, Patres iam sunt congregati ad celebrandam congregationem; vnde nec Generalis, nec Præses tunc possunt impedire functiones spectantes ad Congregationem legitimè congregatam; functiones autem istæ sunt, celebrare Missam de Spiritu Sancto, Patres ad sonum tintinabuli in vnum locum vocare, inuocationes Spiritus Sancti præmittere, quemlibet in suo loco sedere, officiales proponere, eos eligere; Prouinciæ negotia disponere &c. Itaque Generalibus auctoritas adimitur, postquam ad destinatum Conuentum Patres aduenierint aliquid contra congregationem moliri; adeout si ordinent, etiam sub pœnis, & censuris illis obediendum non sit. *ibidem constit. cap. 8. stat. 49. quest. 2.*

7 Generalis, Præsidenti in hoc negotio aliam iurisdictionem concedere non potest, nisi in ordine ad citationem congregationis,
& di

& dispositionem negotiorum inibi tractandorum, nec ad ipsum Præsidentem spectat confirmare electiones, nec quærelas accipere, processus formare, sententias ferre, per obedientiam præcipere, nisi in casu, quo Prouincia legitimam Præsidentem recipere nollit, tunc enim per iuris, & facti remedia, suam delegationem teneri potest. *ibid. quest. 3.*

8 Huiusmodi autem Præses non solum in procinctu, & actu celebrationis, sed etiam post celebratam congregationem (non quidem 20. dierum prout Visitatores, & Commissarij ad vniuersitatem causarum destinati, sed aliquo breuiori tempore) omnes de Diffinitorio præcedere debet. *ibid. quest. 3.*

9 Super congregationes autem Reformatorum possunt etiam destinari Præsidentes in supradictis casibus, dummodò à patribus petantur, non autem contra ipsorum voluntatem. *ibidem in fine q. 3.*

Consensus. Vide *Affensus. Consilium.*

CONSERVATOR.

1 Est Iudex à Papa delegatus, sed ab eo, cuius interest nominatus, qui habet ex munere tueri patientes à manifestis iniurijs, & violentias tollere, ac conseruare priuilegia, & ipsis Regulares, tum actiue, tum passiuè uti possunt. *Constit. cap. 12. stat. 11. quest. 1, & 2.*

Mani-

2 Manifestæ autem iniuriæ , & violentiæ sunt quæcumque inferuntur personis , bonis , & rebus ad Regulares personas attinentibus , quæ iudicalem examinationem non requirunt ; itaque ante omnia debent huiusmodi Iudices recipere probationes , quod factum sit notorium , & summarie , ac de plano probare notorietatem , & fundare suam iurisdictionem , & declarare se Iudicis competentes , nam constituto , quod non sit notorium , in causa se ingerere non debent , & si procedunt , per annum ab officio Conseruatoris suspensionem incurrunt , & pars , quæ hoc fieri procurauit , sententiam excommunicationis ; quæ tamen suspensio non est ab officio clericali , seu à diuinis , & beneficio ; Et excommunicatio , licet sit latæ sententiæ , & ab ipsa absolui non possit , nisi ei , quem sic indebitè fatigauit primò satisfaciatur integraliter de expensis ; non tamen est Papæ reservata . Quod si pars procuret processum Conseruatoris in causa illi non competente , putans ad illum spectare , vt sit in casibus dubijs , sicut etiam si Conseruator ad fundandum suam iurisdictionem iudicaret notorietatem probabili persuasione ; tunc neque Conseruator , neque pars pœnas prædictas incurrunt . At in his sententijs eligendi sunt arbitri . *ibidem quæst. 3.*

3, Non possunt Regulares apud Conseruatores

tores citare aliquos pro causis ciuilibus reddituum, debitorum &c. quæ requirunt iudicialem indagationem: Si autem Regulares in prædictis causis sint rei, & potest causa ciuilis summarie expediri; si debitum v. g. sit liquidum, possunt Regulares ad ipsos trahi; sic etiam potest ad Conseruatores recurri, vbi violentia Conuentus, vel priuilegijs, vel iuribus, vel fratribus, vel Tertiarijs nobiscum conuiuentibus, & famulis nostris inferatur. *ibidem* *quæst.* 3.

4 Conseruatores autem esse possunt omnes Episcopi, Superiores, eorum Vicarij Generales, Archidiaconi, Archipresbyteri, Primicerij, Præpositi, Decani, Canonici Cathedralium, non autem inferiorem Ecclesiarum. Item Priores, Abbates, Guardiani de iure communi, licet nobis vetitum sit per *Clement. Exiui*, quia omnes isti sunt constituti in dignitate Ecclesiastica; aliqui cum administratione, & iurisdictione, in quo præcisè consistit dignitas, alij cum sola præeminentia, ac præcedentia sine administratione, in quo consistit personatus, debent tamen tales deputari in concilijs prouincialibus, vel Diœcesanis. *ibidem* *quæst.* 4.

5 Possunt Conseruatores delegare suas causas alijs eiusdem diœcesis, dumodo habeant conditiones, seu qualitates supradictas, & sue-

fuerint etiam , vt supra electi ; & ideo monentur Episcopi , vt quamplures personas nominent , in quorum decedentium locum , alios subrogent cum consilio Capituli vsque ad futuram Synodum . *ibidem* .

6 Regulares possunt prædictos Conseruatores sibi nominare , quando voluerint , & quamdiu non elegerint , coram Ordinarijs locorum conueniri debent , in illis scilicet casibus , in quibus conueniri deberent coram Conseruatoribus . *Ibid. const. cap. 12. stat. 11. quæst. 5.*

7 Conseruatores huiusmodi semel legitime deputati, nisi ex legitima causa à Sede Apostolica , aut locorum Ordinarijs, prout eisdem Regularibus , & alijs prædictis libuerit approbanda , durante quinquennio à die deputacionis , amoueri , aut mutari nullatenus possunt : causæ autem possunt esse , inimicitia suborta , impotentia , negligentia , & omnes illæ , ob quas possit recusari Iudex . Continuari autem possunt vltra quinquennium , quousque deputatio ipsorum in Synodis pro Iudicibus Conseruatoribus , & qualitates requisitæ in eisdem perseverauerint , quia si v. g. renunciet dignitatem , non poterit amplius eligi in Conseruatorem . *ibidem quæst. 6.*

8 Huiusmodi Conseruatores possunt esse Iudices sæculares in casibus à Iure permissis ,

dumodo tamen tria copulatiuè concurrant, videlicet, vt Regulares, & alij supradicti sint actores, non autem rei, vtque agant contra laicum, non autem contra Ecclesiasticum, vel aliàs à iurisdictione sæculari exemptum. Atque vt causa, in qua Iudex deputatur, fuerit prophana, non autem Ecclesiastica. *ibidem quest. 7.*

9 Exercere autem suam iurisdictionem non possunt Conseruatores extra ciuitates, seu diœceses, in quibus fuerint deputati, nisi intra limites vnius dietæ ultra finem diœcesum eorum. *ibidem quest. 8.* Dieta autem dicitur illa, quæ ex 20. milliaribus, vel ex septem leucis constat. *Constit. cap. 8. stat. 36. q. 6.*

10 Conseruatoris munus sine causa, nemo recusare potest, & peccat mortaliter, & incurrit excommunicationem Papæ reseruatam. *ibidem quest. 9.*

11 Ex his causis quoad temporalia nihil emolumenti consequentur Conseruatores, nisi poculentum, vel esculentum aliquod ex mera liberalitate oblatum, quod paucis diebus consumi possit, vel nisi, cum propter causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium proficisci, moderatas impensas à patribus æqualiter, & vbi fuerint pauperes notabiliter litigantes, nihil prorsus. Prohibentur etiam assumere assessores, nisi opus sit, quos de com-
peten-

petenti salario prouidere debet, per partes contribuendo, sicut etiam de Notarijs, & si quid pro se accipiant, ad restitutionem tenentur. Quoad spiritualia verò communicant cum fratribus in pijs omnibus operibus in vita, & in morte, in qua plenariam indulgentiam lucrantur, & ex quodam priuilegio concesso Ordini Minimorum, possunt Generales singulo quoque triennio concedere ipsis Conseruatoribus indulgentiam plenariam. Et si quinques recitauerint Orationem Dominicam, & Saluationem Angelicam, indulgentias omnes Urbis intus, & extra mœnia. *ibid. quæst. 10.*

12 Possunt per iuris, & facti remedia procedere, etiam per censuras vsque ad brachij secularis inuocationem, contra quoscumque impediētes, dumodò simpliciter, & de plano procedant, idest seclusis solemnitatibus, sed retentis essentialibus iuris; Etiam contra Episcopos, ipsos ab officio, & ab ingressu Ecclesiæ suspendendo, & excommunicando. Tenentur tamen Conseruatores Episcopis suarum litterarum fidem facere, vt de auctoritate informatos, possint, si restiterint, tamquam rebelles punire. Immò cum sint delegati à Papa sunt omnibus alijs superiores, vnde possunt procedere etiam contra Legatos Apostolicos, nisi Legati aliud habeant in commissis. *ibidem quæst. 11.*

13 Si qua verò inter Iudices Conseruatores huiusmodi, & locorum Ordinarios controuersia super competentia iurisdictionis orta fuerit, nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos super iurisdictionis competentia fuerit iudicatum. *ibidem quæst. 12.*

14 Tenentur sub mortali Prouinciales, & priuatione officij, infra sex menses pro vnoquoque loco Conseruatores nominare, & eligere. Forma autem litterarum, quibus institui debent tales Conseruatores apponitur in Statutis Generalibus *cap. 12. stat. 11. ibidem.* Vide *Bull. Gregorij XV.* ad quam reducitur tota auctoritas Conseruatoris. Quæ Bulla ponitur hic inferius.

Bulla Papæ Gregorij XV. de
Conseruatoribus,

Sanctissimus in Christo Pater, & Dominus noster D. Gregorius Diuina prouidentia Papa XV. ex certis rationabilibus causis, animum suum mouen. & de voto Venerabilium Fratrum suorum S. R. E. Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, partim sel. rec. Clementis Papæ VIII. Prædecessoris sui vestigijs inherendo. Primo reuocauit, ac nullas, & inualidas decreuit omnes, & quascumque Iudicum Conseruatorum electiones, nominationes, seu deputationes,
tanz

tam in vim litterarum conseruatoriarum, iuxta formam in quinterno Cancellarie descriptam, quam in vim quorumcumque priuilegiorum, perpetuò, vel ad tempus, nondum elapsum, Apostolica auctoritate concessorum, seu aliàs quocumque iure, vel titulo hactenus factas pro quibuscumque Conuentibus, Capitulis Militijs etiam Sancti Ioannis Hierosolymitani Congregationibus, Collegijs, Ordinibus, Monasterijs, Hospitalibus, aut alijs quibuscumque pijs, tam secularibus, quam cuiuscumque Ordinis, etiam Mendicantium, seu Instituti, vel Societatis Regularibus, locis quantumuis exemptis, etiam de necessitate exprimendis, seu illorum personis cuiuscumque qualitatis, seu conditionis existant. Secundo. In futurum verò Sanctitas sua hac generali, ac perpetuò valitura Constitutione, statuit, & decreuit, ut Indices Conseruatores, huiusmodi, siue principales, siue subrogati, eligi, nominari, aut deputari non possint, nisi non solum habeant qualitates requisitas, & descriptas in Constitutione similis rec. Bonifatij PP. VIII. etiam Prædecessoris sui, quæ incipit, Statutum, itaut vel dignitate Ecclesiastica præditi, vel personatum obtinentes, vel Ecclesiarum Cathedralium Canonici existant, sed etiam in Concilijs Prouincialibus, aut Diocesanis, iuxta Decretum Concilij prædicti, Indices electi, seu designati sint. Tertiò. Quodque deinceps litteræ conseruatoriæ per Sedem,

Apostolicam concedendæ suprascriptis tantùm dirigantur, & si quæ litteræ aliter expedientur, illæ, ac deputationes huiusmodi, omniaque exinde sequenda, nullius sint roboris, vel momenti.

Quarto. Et nihilominus qui secus, quam iuxta formam superius præscriptam, Conseruatores huiusmodi cum effectu eligere, nominare, seu deputare, aut electis, nominatis, seu deputatis, uti ausi fuerint, Regulares quidem voce actiua, & passiua sint ipso iure priuati; adeò ut habilitationem à nemine, præterquam à Romano Pontifice consequi valeant; Reliqui verò alijs pœnis arbitrio Sanctitati suæ coerceantur, & prædictorum, omnium Conuentus, Monasteria, ac loca huiusmodi, eorumque personæ, ac bona careant Conseruatore ad annum, itaut illorum causa interea coram locorum Ordinarijs dumtaxat cognosci, ac diffiniri debeant. Quinto. Caterum; ut latius pateat Conseruatorum huiusmodi deligendorum, facultas, Sanctitas sua admonitos voluit omnes locorum Ordinarios, ut in Synodis Provincialibus, aut Diœcesanis quamplures personas, ex habentibus qualitates in prædicta Constitutione eiusdem Bonifacij prædecessoris contentas, & alioquin ad id apud designari procurent: & si aliquem interim ex designatis mori contigerit, substituat Ordinarius loci cum consilio Capituli, alium in eius locum usque ad futurum Provinciale, aut Diœcesanam Synodum. Sexto. Insuper

super Sanctitas sua, inherendo hac in parte
 Decreto similis rec. Gregor. Papæ XIII. etiam
 prædecessoris sui, statuit; & ordinavit, ut Regu-
 lares, ac personæ huiusmodi in Italia infra duos;
 extra Italiam verò infra sex menses à die publi-
 cationis in Vrbe præsentis Constitutionis incho-
 andos, debeant sibi eligere, seu assumere Con-
 servatores iuxta formam superius propositam.
 Septimo. Eiusque electionis, seu assumptionis
 documentum infra tempus huiusmodi penes acta
 Curia Ordinariorum, exhibere, & demittere,
 teneantur, alioquin eo termino elapso, quamdiu
 Conservatores secundum formam præsentis Con-
 stitutionis non elegerint, coram eisdem Ordina-
 rijs conveniantur. Octavo. Quodque Conserva-
 tores huiusmodi semel legitime deputati, nisi ex
 legitima causa à Sede Apostolica, aut locorum
 Ordinarijs, prout ijsdem Regularibus, & alijs
 supradictis libuerit, approbanda, durante quin-
 quennio à die deputationis, amoveri, aut mutari
 nullatenus possint, aut valeant. Nono. Ad hæc
 statuit Sanctitas sua, ut coram ipsis Conservato-
 ribus Regulares, ac personæ suprascriptæ conve-
 niri quidem, aut trahi debeant, sed alios conve-
 nire, aut trahere non possint, ita ut memorati
 Conservatores in causis, in quibus Regulares, &
 alij actores fuerint, nullam prorsus iurisdic-
 tionem habeant, sed in ijs tantum, in quibus rei ex-
 titerint, neque extra Civitates, seu Dioceses, in

quibus fuerint deputati; contra quoscunque procedere præsumant. Decimo. Si qua verò inter Iudices Conseruatores huiusmodi, & locorum Ordinarios controuersia super competentia iurisdictionis orta fuerit, nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos super iurisdictionis competentia fuerit iudicatum. Vndecimum. Quod si quis Conseruator, siue in hac parte, siue alias, quomodolibet suos limites exceßerint, per annum ab officio Conseruatoris huiusmodi suspensi sint, & pars, quæ hoc fieri procurauerit, sententiam excommunicationis incurrat, iuxta formam alterius constitutionis eiusdem Bonifacii, quæ incipit Hac Constitutione, quam sanctitas sua in omnibus, quæ præfenti constitutioni non aduersantur, innouauit, & innouat. Duodecimum. Per hoc tamen non intendit Sanctitas sua prohibere, quominus Regulares, & alij supradicti in casibus à iure permissis, petant Iudicem non suspectum à Principibus, seu Magistratibus Sæcularibus, dum tamen hæc tria copulatiue concurrant, videlicet, ut Regulares, & alij prædicti sint actores, non autem rei, utque agant contra laicum, non autem contra Ecclesiasticum, vel aliàs à iurisdictione sæculari exemptum; atque ut causa, in qua Iudex deputatur, fuerit prophana, non autem Ecclesiastica, & in ea iuxta Sacrorum Canonum dispositionem laicus, ut præfertur, eligendus,

Iudex

*Iudex competens existat . Decimumtertium .
Qua omnia , & singula in præsenti constitutione
contenta Sanctitas Sua voluit inuiolabiliter ob-
seruari : decernentes sic in ijs cæterisque omnibus
premissis per quoscumque &c. etiam Sacri Pala-
tij Apostolici Auditores nec non S. R. E. Cardi-
nales sublata &c. iudicari &c. nec non irritum ,
& inane &c. Decimumquartum . Non obstan-
tibus constitutionibus , & ordinationibus Apo-
stolicis , ac litteris Conseruatorijs , quas omnes ad
formam præsenti constitutionis reduxit in fauo-
rè[m] quorumcumque Ordinum , tam Mendican-
tium , quàm non Mendicantium ; Militiarum ,
etiam Sancti Ioannis Hierosolymitani , Congrega-
tionum , Societatum , aut cuiusvis alterius Insti-
tuti , etiam necessariò exprimendi ; Collegiorum ,
Capitulorum , Ecclesiarum , Monasteriorum , ac
piorum quorumcumque , tam Sæcularium , quàm
Regularium locorum , nec non illorum , etiam
iuramento , confirmatione Apostolica , vel quavis
firmitate alia roboratis , statutis , & consuetudini-
bus , etiam immemorabilibus , priuilegijs quoque
etiam ex causa , & titulo oneroso , indultis , &
litteris Apostolicis , etiam Maximæ , seu Bul-
la aurea , aut aliàs nuncupatis , sub quibuscum-
que tenoribus , & formis , ac cum quibuscumque etiam
derogatoriis derogatorijs , alijsque efficaciori-
bus , & insolitis clausulis , nec non irritantibus ,
etiam motu proprio , & ex certa scientia , ac de
Apo-*

Apostolicæ potestatis plenitudine ; aut alias quomodolibet , etiam per viam communicationis , seu extensionis concessis , iteratis vicibus approbatis , & innovatis , etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis , eorumque tenoribus , & formis specialis , & individua , ac de verbo ad verbum , non autem per clausulas generales idem importantes , mentio , seu quævis alia expressio habenda , aut aliqua alia exquisita forma seruanda esset , tenores huiusmodi , ac si de verbo ad verbum , nihil panitus omisso , & forma in illis tradita obseruata , inserti forent , præsentibus pro expressis habens , quibus quoad ea , quæ præsentibus aduersantur , illis aliàs in suo robore permansuris , ac vice dumtaxat specialiter , & expressè derogauit , ceterisque contrarijs quibuscumque . Decimumquintum . Caterum vt præsens constitutio facilius omnibus innotescat . Sanctitas Sua voluit , & mandauit , vt non solum in Cancellaria Apostolica , sed etiam ad valuas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe , & in Acie Campi Floræ publicetur , illiusque exempla in iisdem locis affixa dimittantur , ac in quinterno Cancellariæ inter constitutiones perpetuas describantur , & adnotentur &c. Lecta , & publicata fuit die 20. Septembris 1621. Pontificatus sui anno primo .

SANCTORI. 219
DVBIUM EXORTVM FVIT,
Super ista Constitutione, & eius
declaratio facta vt infra.

Videlicet .

*In Constitutione de Conseruatoribus, edita
a San. mem. Gregorio XV. ex sententia Sac. Congr.
Concilij inter cetera statutum est vt Coram
Conseruatoribus Regulares conueniri quidem, aut
trahi debeant, sed alios conuenire, aut trahere
non possint; ita vt memorati Conseruatores in
causis, in quibus Regulares, & alij actores fue-
rint, nullam prorsus iurisdictionem habeant, sed
in ijs tantum, in quibus rei extiterint. Dubita-
tur nunc. An per hac verba sublata sit facultas,
quam habent Conseruatores defendendi Regula-
res, & alios a manifestis iniurijs, & violentijs,
quæ illis de facto inferuntur, dum a suis possessio-
nibus deiciuntur, & proprijs bonis uti, ac frui
impediuntur.*

Sacra Congregatio Cardinalium Concilij
Tridentini Interpretum, censuit, eius modi
verbis minimè sublatam fuisse facultatem,
quam habent Conseruatores defendendi Regu-
lares à manifestis iniurijs, ac violentiis, dum-
modò obseruent formam præscriptam in con-
stitutionibus Innocentii IV. & Bonifacii VIII.
relatis in cap. 1. & fin. de offic. deleg. in 6.

C. Card. de Torres.

Prosper Fagnanus Sac. Congr. Secr.

CON-

1 Prælati necessarium excitat, non cogit, post factum nihil valet. *Const. cap. 1. statut. 4. §. 17.*

2 In grauib. causis sumitur pro consensu sicuti etiam ubi præcipitur Consilium capiendum à Collegis intelligi debet pro consensu. Et factum sine consilio, ubi ex lege requiritur, est nullum. *Const. cap. 8. stat. 39.*

3 Consilia Euangelica non obligant Regulares, nisi aliàs ex Regula obligentur ad illa. *Pæn. c. 13. §. 5. versic. Quod fortius.*

4 Recurrere ad Sæculares pro consilio, & auxilio petendo, an sit nobis prohibitum. Vide *Recurrere num. 2.*

5 Consulentes delictum eadem pœna corripendi sunt, qua delinquentes, dummodò sint causa efficax delicti, ita ut alias non committeretur, licet reuocet consilium (quod non est de mandato, nam si mandans reuocet mandatum, non incurrit pœnas) nisi consilium à sola consulentis auctoritate penderet, quod reuocatum censi debet consilio cum propriæ culpæ, vel erroris professione. Verum si delinquens ante tale consilium fuisset determinatus, vel non ita determinatus ad committendum delictum, & propter consilium, & exhortationem maiori resolutione, & pondere mo-

rūs fuisset, vel completè, motus, tunc puniendus esset secundum mensuram additarum virium, & causarum excessum. Quod si consilium nihil addidisset, quippè delinquens confirmatus erat ad delinquendum, Consulens non tenetur ad pœnam. *Pæn.c.2.q.7.resp.3.*

6 Consulens alicui respondere Prælato in culpa acriùs punitur, quam qui respondet, dummodò secutus sit effectus. *Pæn.al.c.13.q.11.*

Consulere in electionibus quando licitum. Vide *Simonia num.10.*

CONSPIRATIO, CONSPIRATOR.

1 Contra Conspiratores adest sequens statutum in ordine nostro. *cap.7.§.5.num.54.* *Qui per malitiosam concordiam, seu conspirationem; adversus alium, maxime Superiorem insurrexerit, omnibus Ordinis officijs priuatur, quousque per condignam satisfactionem à Generali, vel Provinciali releuetur. Pæn.cap.16.*

2 Conspiratio autem non est dicenda, quando subditi aliquid intimare, aut significare Superioribus voluerint, Conspiratio enim duplex est, bona, & mala. Mala est fraudolenta confederatio, facta in præiudicium alterius Personæ, vel dignitatis; vndè vt plurimum dolosa censetur; dicitur autem conspiratio, quasi simul spiratio, & tendunt contra aliquem, cui si addatur iuramentum inter Conspirantes, dici-

dicitur *Coniuratio*. Quod si absit malitia, & fraudulentia statuto prædicto locus non erit; Vndè si aliqui, putantes, se bene agere, & ex zelo moueri, conspirauerint in aliquem, non veniunt iuxta hoc statutum puniendi, cum ad punitionem debeat constare de malitia, dolo, aut fraudulentia, quæ quoties non probaretur, effemus in conspiratione bona debent enim verificari omnes qualitates statuti, eo vel maxime, cum illa qualitas augeret pœnam, immò malitia in statuto non solum augeat pœnam, sed illa sola pœnam inducit, quia nisi sit malitiosa concordia, non erit conspiratio punibilis. *ibid. quest. i.*

3 Si agitaret aliquis per malitiam multos fratres bonæ mentis, eosque ad conspirationem moueret contra Prælatum, puniendus esset ille, qui machinam agitaret, non autem ignorantes, dummodò qui bono zelo moueantur, aliquod verum Prælato denuncient, nam si deportarent falsum, quod tamen Conspirator primus suggessisset locijs, vt verum, & isti credidissent, nec vltius veritatem indagare curauissent, puniendi essent etiam isti, vt Conspiratores, quia ignorantia crassa, & supina in iis, quæ scire tenemur, æquiparatur dolo, & scientiæ. Deportans autem suum Superiorem ad Prælatum, tenetur scire, quid faciat, nisi quis tam rudis esset, vt tanquam fera irrationalis

nalis excusari deberet, & etiam puniendus esset pœna arbitraria, ne assuescat tam iniquè, & bestialiter in suos Superiores insurgere, iuxta quem sensum interpretanda sunt extrema verba statuti *Conspiratio non est dicenda, quando subditi aliquod significare Superioribus voluerint*, nimirum, quæ vera sint, & Conuentui, aut Religioni præiudicialia, nam si falsa essent, daretur locus statuto punienti Conspiratores, & Calumniatores. *Pæn. cap. 16. q. 1.*

4 Statutum prædictum in Conspiratores latum non solum habet locum in illis, quæ contra Superiorem insurgunt, sed etiam in quemlibet alium fratrem, immò Nouitium, & Tertiarium, & licet non comprehendantur ibi Conspiratores in Sæcularem, tamen grauiori pœna esset puniendus, quia culpæ addit scandalum. Omnis enim Conspiratio præcipuè contra Clericos, & quoslibet Religiosos, damnablest; & ideò de iure canonico Clerici, & Monachi Conspirantes deponi debent, & adeò grauis est hæc culpa, vt Conspiratores audiendi non sint, vtpotè infames, nec ad ordines licentiari possunt, & eis consentientes excommunicari debent; ideò aggrauanda est pœna pro qualitate personæ, contra quam itur, & pro qualitate conspiracy: Hinc coniurantes contra Episcopum deponendi sunt, & brachio sæculari tradendi, si Clerici sint, & *Glosa in cap.*

cap. Venerabilis de Testibus cogendis, quod mitigat Panormit. ibi num. 4. Si fuerint incorrigibiles: si verò Laici excommunicandi sunt, & de iure civili. Si quis tumultum contra aliquem fecerit, aut seditiosas voces emisit capite plectitur. *Addo Canonem undecimum Bullæ Cane*, in quo excommunicantur hostiliter insequentes Cardinales, Prælatos, & alios, pro ut ibi, cum nulla hostiliter persecutio fieri possit in hæc Personas Ecclesiasticas. *Ibidem quest. 2.*

5 Licet in foro exteriori conspiratio mala non sit, nec punibilis, cum quis defectus Prælati Socijs proponit, & apud illos exaggerat, eosque ad conspiracyonem adornat, ille tamen, vel illi mouentur ex odio, & vindicta, non bono zelo; cum Ecclesia non iudicet de internis: Attamen si tale odium probari posset sine dubio, ut conspirator puniri deberet, eò vel maximè, quia statutum absolutè prohibet conspiracyones, nec de veris, aut falsis distinguit, dummodò malitia in concordia reperiatur, quæ quidem malitia potest esse etiam super rebus veris. Posset tamen malus iste animus, ac liuor probari, si Coniurator dixisset. *Nunciemus hæc Prælato, quia illum officio destituemus. De hoc nostro inimico vindicabimur nunc certè ultionis tempus aduenit, & similia. Panal. ibid. cap. 16. quest. 2. vers. Primus est.*

Item

6 Item si quis scriptam querelam ad hunc, vel illum Religiosum deferret, eisque persuaderet se subscribere, veris falsa admiscens, rem supra merita apud illos exaggerans eo tantum, sine, vt Superior localis malè audiat, & corripiatur; vt conspirator puniri debet. *Ibidem art.2.*

7 Sicut etiam si quis volens Superiorem, subditis odibilem reddere, illius mores, verba &c. apud consocios deportat vim, & energiam illorum exaggerando, & in malam partem interpretando, ita vt ex vi talis officij subditi à Superiore se subtrahunt, vel duri, & intractabiles euadant, qui est germanus statuti sensus. *In Superiorem insurrexerint. Ibidem art.3.*

8 Item si existens aliquis Theologus, Concionator, Confessarius, vel operarius, ab aliquo quærat, è tali Conuentu expelli, atque adeò contra illum conueniant suscitantes machinationem iniquam, & inuentiones fraudolentas, v.g. quod non suo muneri adest, quod cum Sæcularibus multum conueniat, quod munuscula captet, quod insanas amicitias affectet &c. *Ibid. art.4.*

9 Cum conspiratio fit contra iustitiam, quia ius alterius violatur, vel per falsitatis expressionem, vel per iuris Ordinis peruerfionem; ideò per iustitiam emendari debet. Condigna

autem erit satisfactio, si fuerit iniuriæ commensurata, vel in exhibitione exterioris officij erga personam offensam, vel in remissione partis. Remissio enim offensæ liberat ab ulteriori exhibitione satisfactionis: Verum tamen est, quod hæc remissio fieri debet in utroque foro, scilicet interiori deponendo rancorem, & exteriori remittendo debitum; ista enim non se mutuo inferunt, quia cum persecutio iniuriæ ad punitionem, si ex odio non fiat, sed ex zelo publicæ utilitatis, sit actus iustitiæ; potest quis amare fratrem suum, & de illo vindictam expetere. Si tamen offensus completè dimittat offensam, censetur etiam dimisisse damna, & iniurarum actionem. Quia tamen Religiosi non usque adeò tales remissiones affectant, ut per sæcularium praxim incedere teneantur, eò vel maximè, cum tota ferè ratio punitivæ iustitiæ apud Prælatos resideat, in quorum manibus subditi suas voluntates deposuerunt, unde ipsis curæ est iustitiæ violationem emendare; etiam non petentibus offensis, quibus non est ablatum quidem ius reclamandi, & suum ius apud Iudices promouendi, sed ex severiori professione remittunt superioribus suarum iniuriarum ultionem, qui possunt pœnas remittere, etiam non remissis offensis, ut Princeps. Igitur (etiam tacente Fratre, in quem conspiratum est) spectat ad Prælatum iudi-

iudicare de condigna satisfactione ; Ideò non videtur condigna satisfactio , si Conspirator priuatur officijs Ordinis , & statim per sententiam releuetur , quia esset illusio iustitiæ , & potestatis abusus , & nisi adiungetur tempore , non potest à Prælato illo tolli , & sicut Princeps peccat mortaliter faciendo gratiam sine remissione partis , quando remissio partis tendit in graue damnum Reipublicæ , ita Prælatus Religionis permittens , vt Conspiratores , & peruersores pacis impuniti remaneant , & quod peius est , auctore Prætoris : Quamobrem condigna satisfactio non solum consistit respectu partis offensæ , sed etiam respectu pœnæ , & durationis illius , ita vt condignè satisfecisse , censeatur , qui per multum temporis arbitrio superiorum manserit sub priuatione . *Ibid.* q.3. resp. 1. & 2.

10 Conspiratio in Prouincialem , sicut iudicari debet à Generali , ita puniri ; & aggratiari ab illo : facta autem contra Generalem , ab ipso solo , seu à delegatis ab ipso ; sed facta contra Superiorem localem insignem , seu de mensa Generalis , supra quem Generalis specialem respectum haberet , etiam ab ipso Generali cognosci debet ratione congruentiæ ; non tamen esset attentatum , si Prouincialis super eo procederet , dummodò causà à Generali non esset affectata , satisfaceret opportuni-

tas, abſentia, vel præſentia, vt ſcilicet Generalis non conſulatur etiam in vrgentiſſima cauſa, ſi nimirum abſens fuerit, & Prouincialis ſuo iure vtatur. *Ibid. reſp. 3.*

11 Releuari poterit Conſpirator poſt punitionem à tota pœna, ſi id bene viſum fuerit Præſato, quia datur facultas, non coactio, vndè poterit vel totam, vel partem pœnæ dimittere, iuxta ſatiſfactionis, & emendationis modum, & *ly quouſque releuetur* importat abſolutam libertatem in releuante, qui ad releuandum cogi non poterit, quinimò ſupponit ſatiſfactionem condignam, tunc enim poterit Conſpiratorem habilitare ad Guardianatum, non ad Diffinitoratum, Generalatum, & ſic in partem, non in totum. *Ibid. reſp. 4.*

12 Hæc releuatio non eſt merè arbitraria; & nullis legibus alligata, ſed debet habere iuris ordinem, & conditionum in ſtatuto poſitarum obſeruantiam, vndè adimitur facultas releuandi Generalibus, & multo magis Prouincialibus Conſpiratorem, niſi de condigna ſatiſfactione conſtet. Qua non apparente fas erit cuique Fratrum reclamandi, quia agitur de delicto publico, & grauiffimo, contra quod quilibet de populo reclamare poteſt, *Ibid. reſp. 5.*

13 De ſatiſfactione autem condigna conſtabit ex actis, examinando Teſtes, quod parti ſatis.

satisfecerit, quod per bonam conuersationem infamiam absterferit, & præcipuè, quod in Conuentibus pacificè vixerit, quod Conuenticula, & turbas non concitauerit, quod secretas practicas vitauerit, & præcipuè circumstantiam temporis, intra quod emendationem præstiterit, quo non constituto, gratia erit nulla. Hæc Prælato asserenti in litteris releuatorijs conspiratorem satisfecisse credendum est, nisi Iudex esset Notarius, sed apud nos esse non potest; Immò nec sufficeret adnotatio Notarij, nisi per duos saltem testes constiterit Conspiratorem condignam satisfactionem exhibuisse ad verificandum formam Statuti; nam si reuocatur in dubium, potest causa à successore reuideri, & sententia nulla declarari; Quinimò posset etiam Prælatus inferior de hac nullitate cognoscere, dummodò sit Ordinarius, scilicet Prouincialis, si fuisset releuatus à Generali insistente parte de nullitate gratiæ, non verò delegatus. *Ibidem vers. Sed quomodo constabit.*

14 Aduerte tamen hic, quod licet in statuto dicatur à *Prouinciali, vel Generali releuatur*: tamen non potest Prouincialis absque Diffinitorio ad hanc releuationem deuenire. Quidquid sit de Generali, qui in his, & similibus causis non indiget Diffinitorio. *Ibidem vers. dices 2.*

15 Licet in supra allato statuto dicatur: *Conspiratio tamen non est dicenda, quando subditi aliquid insinuare, aut significare Superioribus voverint*. Attamen nullo modo permittendum est, ut Fratres, etiam si ex zeli specie conspirent, nunciando defectus ante correctionem fraternam, vel post correctionem iam emendatos, aut occultos, & minimè perniciosos communitati, tunc enim Prælatus deberet punire delatores, & Conspiratores, quando Regulas Evangelicæ correctionis non servasse cognoverit. Attendendum est etiam tempus, & materia, ut scilicet agatur de excessu notabili, & tempus visitationis non sit in limine; sed ad plures menses differatur, ex quibus intempestivæ, & difficilis curationis timor effulgeat, *exempli gratia*. Imminet ex commercio Sæcularium, vel Monialium scandalum aliquod periclitatur intra domestica odia charitas, timeantur in Cœnobio rixæ contentiones, lapsus contra vota essentialia, & ruinæ de vicino parantur; Superior abest, temporis tractus incommodat, ratio dicat de vicino remedium adhiberi; & quia si vnus, aut alter scribat foras benevolas Prælati aures minimè nancisceretur, expedit, ut multi in bonum pacis, & observantiæ conspirent, ideò unanimi conspiratione ad Superiorem scribunt, sicut ista conspiratio laudatur, ita intempestiva, & temeraria

ratia abijcitur . Nam si defectus non sint ita urgentes , & præsentaneam medelam non expectant , ita ut pari profectu expectari possit visitatio, Conspiratores repræhendendi, & corripiendi essent. *Ibid. quæst. ultima . Vide Calumniator. Infamator.*

CONSTITUTIO.

I Constitutio Ordinis nostri ad mortalem non obligat , nisi tales essent excessus, qui à diuina lege , vel præcepto Ecclesiæ inducerent ad mortale . *Const. cap. 2. stat. 71. quæst. 1. & cap. 12. quæst. 1. ubi habetur , quod ubi adsit contemptus , transgressio statutorum nostri Ordinis , est peccatum mortale, aliàs minimè. Immo ubi constitutiones nostri Ordinis per obedientiam , vel excommunicationem præcipiunt , non obligant in quantum præcepta sunt statutoria ad mortale , ex vi scilicet solius præcepti à materia præcisi , sed quia materiam grauem continent , quæ etiam secluso statuto, vel Constitutione , peccatum mortale induceret. Ibidem, & Penal. cap. 2. quæst. 3. resp. 3. Vide Contemptus.*

2 Constitutio posterior reuocat priorem , etiam si de priori mentionem non faciat, dummodò priori repugnet . *Const. cap. 2. statut. 72. dub. 8.*

Constitutiones Ordinis , & Nicolai III.

& Clementis V. quæ nostram Regulam declarant, legi debent ter in anno. *Const. cap. 4. stat. 1.*

3 Martinianæ tanquam Regulæ Minorum relaxatiuæ, sicut & quælibet aliæ Pontificiæ Constitutiones similiter relaxatiuæ, sunt subreptitiæ, & ideò non subsistunt, & nullæ sunt, nec eis uti possumus post renunciationem, declarationem, & dispensationem relaxatiuarum Regulæ factam in multis Capitulis Generalibus nostri Ordinis. *Const. cap. 4. vers. Respondeo negativè.*

4 Quid veniant nomine Constitutionum Apostolicorum, & quemodo puniatur contra eas obloquentes. Vide *Carcer num. 1. Vide Statutum.*

CONSVETUDO.

1 Non inducitur per non usum, sed per replicatos actus. *Const. c. 2. stat. 14. obiect. 3. resp. 1.*

2 Consuetudo Minorum dormiendi cum habitu non obligat ad mortale, quia consuetudo non facit materiam grauem; vel leuem, sed firmit rem, super quam cadit, nec facit de veniali mortale, nec mutat materiam actus prohibiti. *ibidem stat. 71. quest. 1. vers. Præmittit tamen.*

3 Non dicitur consuetudo legitimè introducta, nisi post præscriptionem, quæ contra ius canonicum debet esse spatium 40. annorum. Et contra Priuilegia Regularium sexaginta annorum *Const. c. 2. stat. 14. conclus. 5. obiect. 4 & Penal. c. 7. cas. 14. diff. c. 1.*

4 Contra nostram Regulam, eiusque præcepta nunquam fuit introducta legitima consuetudo. *Penal. ibidem*; immò nec induci potest, sicut nec contra ius diuinum, aut naturale. *ibidem probat. 5. & constit. cap. 12. statut. 13. dub. 2.* Valet enim consuetudo, licet difficillimè inducatur contra Ordinis nostri constitutiones. *Const. ibidem, & Penal. ibidem difficult. 3. & cap. 6. quest. 9.* ubi etiam habetur, quod Generalis potest abrogare consuetudinem hanc contra Ordinis constitutiones introductam.

C O N T E M P T V S .

I Legis, seu Præcepti est triplex. Primo cum quis aliquid vel facit, vel omittit ea intentione, ut faciat contra intentionem Superioris, nolens illi obedire, illumque contemnens, & sic est peccatum mortale. Secundo cum non vult obedire, tenens, Superiorem præcipere non posse, nisi quod Deus præcipit, & sic non solum est peccatum mortale, sed error in Fide, nisi euidenter illi constaret Superiorio-

riorem præcipere, quæ non potest, ut esset in nostro Ordine, quæ sunt contra Animam, Regulam, & constitutiones. Tertio cum quis paratus est quidem obedire, sed accedente occasione, labitur in rem vetitam; tunc peccat quidem mortaliter, si res gravis sit, & si haberet animum peccandi, prout sese occasio obtulerit, siue levis sit materia, siue gravis, tunc enim ex præparatione voluntatis, & ex habituali, vel virtuali intentione peccat, etiam, si actualiter non transgrediatur præceptum. Quare contemptus (idest formalis, ut dicemus numero sequenti) non fundatur formaliter in sola inobedientia. Cui doctrinæ adhærens nostra Religio, statuit, fratres non peccare mortaliter in transgressionem Statutorum, nisi ex gravitate materiæ, & ratione contemptus. *Pæn. c. 2. quest. 3. in fine.*

2 Contemptus, alius materialis, alius formalis, & licet omnia peccata contemptum contineat materiale, sicut etiam dicitur contemnere Sedem Apostolicam, qui illi non obedit, tamen non omnia peccata contemptum continent formalem. *Pæn. cap. 10. quest. 2. diff. 7. vers. An quia.*

3 Contemptus Clavium est, cum quis non vult se submittere potestati Ecclesiæ putans illam esse intolerabilem, *Const. cap. 2. stat. 14. quest. 9. in fine.*

CON.

CONTRADICERE.

In materia inobedientiæ, & rebellionis (idest apud nos) *resistere se opponere, aut rebellem se exhibere* contra Superiores, vt Superiores; licet enim in iure *contradicere* in bonam partem aliquando sumatur, vt pro allegare iustam læsionem, hinc verbum illud, quod solet apponi in apostolicis commissionibus, non comprehendit eos, qui contradicunt de iure, sed tantum de facto, quia licitum est suas rationes exponere, & suam læsionem ostendere, de iure tantum, & non de facto. Quæ tamen doctrina non est vniuersaliter extendenda ad omnes casus, quia hac ratione obedientiæ votum constitueretur in materia disputationis, quod non est dicendum, cum in obedientiæ voto subditus non habeat nec nolle, nec velle, sed tenere debet Abbatem pro Deo; & sic quando Generalis mitteret v. g. delegatum ad visitandam Prouinciam, vel ad causas particulares, vel aliquid præciperet ex ijs, quæ non sunt animæ, & Regulæ contraria, nullo modo, nec de iure, nec de facto posset subditus contradicere; si verò delegaretur inimicus, vel notoriè suspectus, posset in hoc casu contradicere, idest suas læsiones exponere, & expectare delegati, vel delegantis resolutionem, secundum Regulas Ecclesiasticas de Appellatione.

tionibus . Sic enim si commissarij attentarent aliquid contra Ordinis Statuta, vel ius naturale ; & Diuinum , aut Apostolicas Constitutiones, non dicerentur rebelles , nec contradictores, qui resisterent. *Penal. cap.6. quest. 1. vers. Tandem rebellio . Vide Rebellis .*

CONTRITIO .

Quando quis priuatur sepultura Ecclesiastica ob delictum , regulariter intelligitur , nisi ante mortem signa contritionis dederit , ad quod probandum sufficit vnus testis . *Penal. cap.7. quest. 1. vers. Tertia pana .*

CONTUMACIA, CONTUMAX .

I Contumacia est multiplex , videlicet cum quis vocatus comparere peremptoriè contemnit : vel comparens sine licentia confugit : vel sententiæ parere detrectat . Distinguitur etiam in veram , siue expressam , quando citatus dicit : Nolo comparere ; & fictam , seu tacitam , quando citatur , & non venit , seu latitat , vel impedit ne citetur . *Penal. cap. 6. quest. 1. constit. cap. 1. stat. 4. §. 3. & 4. Vbi dicitur , quod rebellis est , non solum qui Domino suo naturali resistit, sed etiam cum Iudici non vult parere , vel suam iurisdictionem impedit . Contumax verò is dicitur , qui non vult comparere ad citationem Iudicis , & qui non*

non vult obedire officiali Principis propter ipsum Principem, potest dici rebellis, secus si non vult obedire officiali propter ipsum officialem. Vide *Rebellio nam. 1.*

2 Contumax autem licet sit, qui tribus edictis positus, aut vno pro tribus comparere, vel parere contemnit, vel qui Superioris, siue Prætoris decreto non obtemperat, vel aliquid facere iussus non paret; vnde diffinitur: *Contumacia est inobedientia voluntaria, qua quis monitionem Iudicis contemnit.* Tamen contemptus ob firmatam in non parendo voluntatem ostendat, non indiget trina monitione, vt contumax declarari possit; quare his monitionibus relictis, ad pœnam contumacium, & inobedientium deueniri potest. *Constit. cap. 1. stat. 4. §. 18. Vide Citatio. Inobedientia. Carcer.*

3 Inobediens si debite monitus, in contumacia perseveret, carceris pœnam incurrit, & consequenter actibus legitimis priuatur; vnde non quilibet inobediens has penas incurrit, sed contumax, scilicet qui trina monitione præmissa, per diem naturalem, congruis intervallis, inobediens perseveret, aut vna habente vim trium monitionum, vel etiam vna tantum monitione præmissa, si discretorum consilio tam conspicua inobedientia appareret. *Const. ibid. cap. 1. §. 18. & Penal. cap. 6. quest. 2. resp. 2. diff. 2.*

4 Contumax habetur pro confesso, ficto tamen non vero, & tunc non prius quam declaretur, & pronunciatur; unde potest condemnari absens, & indefensus; nam contumacia declarat, eum nolle se defendere. Contra ipsum enim omnia iura clamant, & regulariter absens in criminalibus citatus, non potest comparere per procuratorem. *Dixi absens*, quia carceratus potest: *Dixi etiam regulariter*, quia licet non admittatur procurator ad disputandum super crimine, admittitur tamen ad proponendas exceptiones legitimas pro reo, puta si aliquis Religiosus (quod Deus auertat) furtum, vel homicidium commisisset, & postea in fugam se dedisset, & citatus venire non potuisset ob infirmitatem sibi sui peruenientem in alia Prouincia, vel quia dum in naui veheretur, in manibus Turcharum incidisset: quas exceptiones acceptare tenetur Iudex, & suspendere iudicium contumaciæ, etiam si exceptor nullum mandatum haberet: Debet etiam procurator admitti ad excusandum innocentiam, quando in absentia procedi potest. *Pænal. cap. 1. quæst. 4. aduertentia 6. vers. Excipiunt tamen.*

5 Sententia lata contra contumacem, ut talem habitum à Iudice, pleno iure valet, qui si doceat, legitimo se impedimento detentum, restitutione rescinditur; unde si redierit post

annum , etiam audiri potest , in quô est notandum , in causa criminali peti posse contra sententiam , & processum , non contra crimen directè , & principaliter ; indirectè autem tollitur crimen , cum annullatur sententia , vel processus . *ibidem dubit. 3. vers. Respondeo in cap. rursus :*

C O N V E N T V S .

1 Nomine Conuentus non veniunt Superiores , & Officiales , nisi esset coactus conuentus , seu coactum capitulum ; vnde delinquente conuentu in simoniaca receptione puniuntur Superiores , & Officiales , quorum consilio res gesta fuit, quod si non esset coactus conuentus , seu capitulum , nec isti incurrerent pœnas. *constit. cap. 11. stat. 7. concl. 5. quest. 3.*

2 De nouo erigi non possunt, aut relinqui sine licentia Papæ, & habita licentia Ordinarij: qui quidem Ordinarius debet vocare partes interesse habentes (*hoc intellige quando erigi debent*) & auditis habitatoribus illius loci, vbi conuentus est ædificandus . Vel sufficit , ibi posse habitare duodecim Fratres , & ali abque detrimento aliorum Religiosorum, hoc autem debet constare Ordinario . Item quod distet quatuor milliaria ab alijs Religiosis interesse habentibus loci vicinioris . Seruandæ sunt etiã constitutiones Clem. VIII. incipien. *Quoniam*
ad

ad institutum . Gregor. XV. Romanus Pontifex , & Urban. VIII. Romanus Pontifex anni 1624. & Innocentij X. His conditionibus non indigent transmutationes conuentus vnus ad alium situm . constit. cap. 5. stat. 2.

3 Conuentus, in quibus non manent duodecim Fratres , subiacent Ordinario loci in omnibus , & per omnia , sufficit tamen , quod duodecim Fratres fuerint collocati de familia, licet actu non semper maneant : & quod tales conuentus fundati sint cum duodecim Fratribus , quibus deficientibus propter calamitates , vel pestem , parum refert , quia iam fundati fuere cum requisitis necessarijs , & non respiciuntur casus fortuiti . *Constit. cap. 5. stat. 3.*

4 Qui quidem conuentus non possunt decorari titulo Guardiani, nisi adsit communitas octo Fratrum cum Dormitorio , Ecclesia , & Refectorio , donec duodenarius numerus compleatur . *ibidem* . Et pro educandis Nouitijs fundari debent in solitudine , eo quia in ipsis Deus ad eos loquitur , & sanctæ orationis lætæ nutrit alumnos . *constit. cap. 2. stat. 27.*

5 Nullus ex nostris (exceptis qui Ministri , vel Commissarij generales fuerunt) absque socio, & licentia per singulas vices impetranda , è conuentu egredi potest . Procuratores , & Commissarij Curiaë etiam exire possunt sine licentia , non obstante Decreto Clementis VIII. *de re-form.*

form. Regul. num. 19. constit. cap. 3. statut. 19.
 Sic etiam sub apostasiæ pœna exire è conuentu,
 nisi bini Fratres non possunt, immò etiam vbi
 conuentus non sunt, debent bini incedere,
 excepto casu necessitatis, maximè vbi singulos
 in certis casibus emittendi inoluisse abusus, vt
 Romæ, Neapolis, Genuæ, &c. in quibus sin-
 guli, & solitarij Fratres ad quæstuationes de-
 stinantur. cessante verò necessitate, & abusu,
 nec in excommunicationem Apostatarum ipso
 facto egressus incurrit, nisi prius declaretur, vt
 declarari posset. *Ibidem statut. 20. Vide Apo-
 stata num. 18.*

C O N V I C I U M .

Dicitur cum plures voces in vnum concur-
 runt; & quia in bonum, & in malum con-
 currere possunt, non semper in malam partem
Conuicium sumitur; plerumque tamen in ma-
 lam partem sumitur; & est *maledictio petulantis
 iactata*, & solis verbis consistit; nec omne ma-
 ledictum conuicium est, sed id solum, quod
 cum vociferatione dictum est. Hinc quod
 cum in *statut. cap. 7. §. 5. num. 45.* dicatur. *Si
 quia fratri non Prelato verbum improprij, vel
 conuicij dixerit, &c.* Verbum conuicij accipi de-
 bet non pro qualibet iniuria, irrisione, impro-
 perio &c. sed pro his, vel eorum aliquo, si di-
 catur cum vocis contractione, concursu, alte-

ratione, vt si frater dicat, ille respondeat, & vnâ simul contendant, aliâs conuicium non erit, sed aliud genus iniuriæ. Verumtamen est, quod Statutum non respicit hanc legum subtilitatem, sed pro eodem punitur cum improprio, iniuria &c. *Penal cap. 13. quæst. 1. Vide Iniuria num. 2.*

CONVICTVS.

1 Non dicitur quis, nisi delictum probatum fuerit, saltem per duos testes contestes, & integros. *Penal. cap. 1. quæst. 4. aduert. 6. dub. 2.*

2 Non solum autem per testes, sed etiam per instrumenta, per indubitatas probationes, & per argumenta potest conuinci reus, maximè cum instrumenta directè continent crimen, vt si producat instrumentum simoniacum, vel conspirationem continens, vel scriptura libellum famosum &c. vel furtum aut alienationem rerum Ecclesiæ. Aduertendum tamen est, non omnibus scripturis, adhiberi fidem conuincentem, sed ijs tantum, quæ publicæ sunt, & sine alio testimonio, vt veræ recipiuntur, vt sunt instrumenta manu Notarij confecta, & apud nos tabula capituli, & electionis, Regesta Ordinis, & Prouinciæ, libri publici; ita vt si opus esset aliquem vt incorrigibilem, verbi gratia expellere ad probandū aliâs fuisse

cor-

correctum, non est opus testibus, sed sufficit, quod notata reperiatur punitio, vel iuridica sententia in libro Prouinciæ, ad hoc parato; & sic de similibus. *Pœnal. ibidem. Vide Testis num. 1.*

C O R R E C T I O .

Delictum emendatum per correctionem, siue fraternam, siue iudicialem, an sit denunciandum. *Vide Carcer n. 22.*

C R E D I T O R .

Creditoris nomine veniat non tantum hi, qui pecuniam crediderunt, sed omnes, quibus ex aliqua causa debentur, siue ex quacunque actione, vel persequutione, vel iure ciuili, vel honorario, vel extraordinario. *Constit cap. 2. stat. 14. §. 6.*

C R I M E N . C R I M I N O S V S .

I Criminosi licet non possint recipi ad Religionem sub pœna priuationis officij, & inhabilitatis in posterum in recipientes, tamen si recepti profiteantur, valida est professio. Criminosi autem huiusmodi sunt homicidæ, non casuales, nec ex defectu lenitatis, cuiusmodi sunt Iudices. Milites in bello iusto, & qui casu, vel ad se defendendum alium occiderint, sed voluntarij, & iniusti. Item la-

rones, fures, adulteri, nefandarij, falsarij, hæretici, rei læsæ Maiestatis, proditores patriæ, assassini, quibus imponenda venit pœna mortis, vel trirremium, vel exilij perpetui. Minora autem delicta committentes, non sunt inhabiles. *Const. cap. 2. stat. 3. conclus. 1.*

2 Huiusmodi criminosi non arcentur à susceptione habitus, nisi postquam constiterit, Iudices, vel Curiam sæcularem de ipso crimine accusationem suscepisse, vel Inquisitionem instituisse, nec si accusati absoluti fuissent, vel satisfactionem dedissent, nisi ex parte infamiæ excluderentur, nec si publici, & notorij, sed secreti essent; nec si deductum esset crimen coram Iudice Ecclesiastico, sed sæculari. *ibidem.*

3 Crimen morte dignum in sæculo quæ ratione puniendum, & quæ sint huiusmodi crimina. Vide *Carcer num. 19.* Crimina quæ denuncianda. Vide *Carcer. num. 22.*

C V L P A.

1 Alia theologica, alia ciuilis, alia physica, seu materialis. Prima tantum, siue venialiter, siue mortaliter, animam afficit, reliquæ verò non, *Penal. cap. 2. quest. 3. resp. 2.*

2 Apud Canonistas, & Legistas distinguitur culpa in latam, leuem, & leuissimam, quæ

quæ omnes distant à culpa theologica, quam nos diuidimus in mortalem, & venialem : Supradicti namque nomine culpæ intelligunt defectum diligentia, quam adhibere solent diligentes, diligentiores, & diligentissimi . Et *latam* vocant defectum illius diligentia, quæ adhiberi solet, & debet à personis ordinario modo diligentibus, vt esset, si quis librum relinqueret in foro ; hoc enim nullus diligens faceret . *Leuem* appellant defectum diligentia, quam adhibere solent diligentes, vt si amittas librum, quem in non clauso cubiculo reliquisti . Diligentiores enim solent claudere cubiculum . *Leuissimam* tandem nominant defectum diligentia, qua vti solent diligentissimi, vt si non posueris libros in foro, non, in cubiculo non obserrato, sed in cubiculo, quem putabas esse clausum, cuius experimentum non fecisti, ostium impellendo &c. & tunc commisisti culpam leuissimam, quæ culpæ multoties peccata theologica esse non solent, sed potius defectus memoria, & artis . *Penal. cap. 2. quæst. 8. resp. 2.*

3 Cum dicitur, in contractione pœnarum non sufficere culpam latam (in criminalibus enim lata culpa non æquiparatur dolo) intelligitur pro culpa defectus naturalis sine dolo . Nomine enim doli mali intelligitur fallacia, calliditas, machinatio ordinata ad decipiendum,

dum, & fallendum aliquem cum formali proposito nocendi, & peccandi. *Pœnal. cap. 2. quest. 8. & cap. 14. quest. 6. diffic. 2. vers. Causale homicidium.*

Culpa Regularis. Vide *Capitulum culparum.*

C V R A .

Animarum maximum christianæ pietatis, & perfectionis est opus; vnde Regulares ad illam ritè transeunt, & Missionarij ad hoc specialiter deputantur, quando sæcularium copia non adest: multò perfectius est animas saluare prædicando, Sacramenta ministrando, quam in solitudine recitare officium, & orare. *Const. cap. 12. statut. 5. quest. 1. vers. Non inquam urget.* Vide *Baptizare.*

C V S T O D E S .

Nostri ante Bullam Leoninam, *Ite & vos*, præter votum electionum in Capitulo Generali, habebant iurisdictionem in sua Custodia, & erant verè Prælati; nunc autem non sunt verè Prælati, sed tantum in actu signato, non autem exercito, tamen possunt à censuris absolvere volentes nostro aggregari consortio, ex vi Bullæ Clementis IV. *Constit. cap. 2. stat. 14. §. 4.* Vide *Absolvere num. 4.*

An Custodes in nostra Seraphica Religione sint proprij Sacerdotes. itaut habeant auctori-

tatem ordinariam in audiendis confessionibus.
Vide *Confessio num. 7.*

Custos carcerum. Vide *Carcer. num. 28.*
C 41.

DEBILIS.

Nimis debilis est inhabilis ad profitendam
Religionem. *Const. cap. 2. stat. 1. §. 3.* Vide
Nonitius num. 4.

DEBITVM. DEBITOR. DEBERE.

Debere necessitatem importat, etiam si ali-
quando denotet honestatem; unde debitor ap-
pellatur, à quo inuito pecunia peti potest. *Pæ-
nal. c. 13. q. 10. resp. 3.*

Fratrem Minorem debita contrahere: Vide
Proprietas.

Debitorem recipi ad habitum, Vide *Noni-
tius num. 6.*

Decreta: Declarationes Sac.
Congregationis.

1 Decreta Sancti Officij, quæ debent pu-
blicari 6. Feria post festum Assumptionis B. V.
possunt publicari per totum residuum Augusti.
Sic etiam ad Decreta Sacri Concilij de cele-
brat. Missarum publicanda concessus fuit vnus
mensis immediatè sequens. *Pænal. cap. 3: q. 3.*
in fine.

2 Decreta Clementis Octavi pro Novitijs in multis obligant sub mortali. *Const. cap. 7. stat. 1. quest. 10.*

Declarationes Sacre Congregationis an publicata vim habeant. Vide *Constitutio*.

3 Sacra Congregatio Concilij seuerè prohibuit suas declarationes imprimi publicari &c. easque nisi signatas, & sigillo munitas in iudicio, vel extra nullum robur obtinere declarauit, eo quod alterari, diminui, immutari, & aliquando infingi occurrat, quæ ratio militat, etiam in Decretis Sac. Congregationis Regularium. Quam ob causam prohibita est collectio Bullarum Barboſæ. *Const. cap. 2. stat. 14. conclus. 4. obiect. 1. vers. Sed Eminentiſſimo.*

DEFENSIONES.

I Sunt de iure diuino, & naturali; Vnde neque per rescriptum Papæ tolli possunt, immò nec Hæreticis denegari debere, & tanquam iniquus recusari potest Iudex negans defensiones, & quando Princeps rescriberet, quod in causa procedatur, nulla exceptione obstante, intelligendus est de exceptione friuola non legitima, quinimò Iudex debet reo offerre defensiones, maximè ubi videret aliquo modo, posse innocentiam detegi; & in Supremo Tribunali Inquisitionis carcerato, & inquisito, etiam

etiam non petenti processus copiarum offeruntur: Nec excommunicatis negantur; neque Diabolo, quod seruari magis debet, si rei essent personarum simplices, & Idiorum. Immo in causa graui defensionibus renunciare nequit Inquisitus, quia hac ratione boni nominis curam non habere, conuinceretur, licet nonnulli oppositam opinionem probabilio-
reneant, quia non teneretur quis ita conseruare famam illam, sicuti vitam, & præcipuè Regulares, qui minus curare debent famam, quàm Sæculares, nisi eius iactura Ordini incommodet, cuiusmodi essent, si puniendus esset Generalis, Prouincialis, vel aliquis Pater grauis nimis notus, &c. *Pænal. cap. 1. q. 4. aduertentia 6.*

2 Benè tamen verum est, quod *cap. 4. q. 11.* resoluit, quod sine culpa mortali potest quis renunciare defensionibus, etiam si quis certus sit ad mortis euasione defensiones proficere. Extra Religionem considerandæ igitur sunt conditiones status, qualitatis, & grauitatis delicti; neque quælibet defensio sufficit, quia qui malè defenditur; ut indefensus condemnatur, utpotè si Reo incarcerato petenti defensiones, assignaretur Frater imperitus, eo prætextu, quia alius non adesset, vel nollet tale munus accipere, vel Sæcularis Patroni copia non concederetur; tunc enim sine dubio indefen-

fensus dici debet, quia defendere aliquem, est facere, quod Dominus faceret in sua lite, idest nihil omittere, quod ad tuitionem pertinere potest. *Ibidem Penal. cap. 1. q. 4. aduertent. 6.* Et Iudices peccant mortaliter, si deficiant negando defensiones legitimas Reis. Vide *Processus num. 6.* Vide *Iudex.*

DEFLORANS.

Virginem cum promissione illam ducendi in matrimonium, non potest ingredi Religionem, nisi ipsam dotet. *Const. cap. 1. stat. 4. §. 3. quest. 2.* Vide *Fornicatio.*

DEFORMITAS.

Notabilis corporis, puta claudicatio, gibbositas nasi, vel oculorum toruitas, & alia huiusmodi, quæ notabiliter deformant aspectum, reddunt inhabilem ad suscipiendum habitum Religionis, nisi corporis deformitatem, generis excellentia, vel litterarum eminentia superarent, *Const. c. 2. stat. 1. §. 3.*

DEGRADATIO.

Actualis, siue sollemnis fiat, vt exauthoritatio militis; qui militaria detrahuntur insignia, & eius forma est. *Tibi auferimus habitum Clericalem, & deponimus, degradamus, exuimus te omni ordine, beneficio, & privilegio clericali.* *Pæn. cap. 4. quest. 9.*

Degra-

Degradatus actualiter amittit priuilegium.
Canonis. Pæn. cap. 21. q. 4.

Delator. Vide *Processus num. 1:*

Delegatus. Vide *Iudex num. 1-*

DELICTVM. DELINQVENS.

1 Delictum aliud publicum, aliud priuatum. Publicum est, cuius accusatio, vel persecutio permessa est cuilibet de populo, qualia sunt læsæ maiestatis. Adulterij, homicidij, patricidij; falsi testimonij, vis publicæ, vel priuata, ambitus repetundarum annonæ. Item omne delictum, quod fit principaliter in offensam Dei, vt blasphemia, deturpatio Ecclesiarum, Imaginum, hæresis. Item omne delictum in offensam Principis. Priuata verò delicta sunt; quorum accusatio, seu persecutio spectat ad partem læsam, vt furtum, iniuria, arbores cedere, hæc autem de iure ciuili, nam de iure canonico omnia sunt publica. Vnde, nunc titulus de priuatis delictis non est in vfu, & secundum hoc Iudex potest procedere per inquisitionem, denunciationem, & accusationem, & hic modus procedendi apud Regulares seruandus est, Omnia igitur delicta apud nos sunt publica, & à quolibet possunt ad superiorem adduci. *Pæn. c. 8. q. 12.*

Delicta inquirere. Vide *Iudex num. 3.*

2 Delinquens Religiosus, vt puniri possit
 ab

ab Ordinario loci , debet moram trahere extra Conuentum formalem, idest qui habeat suū Superiorem , & in eo regularis obseruantia vi-
geat, si enim in domo ad erectionem noui Mo-
nasterij destinata degat , in qua conuentuali-
ter non viuatur , sed ibi tanquam in domo sa-
culari moretur , potest puniri , visitari, & cor-
rigi ab Ordinario , etiamsi degat cum superio-
rum licentia ; non potest tamen Ordinarius
loci se in Regularem extra claustra degentem
ingerere , nisi delinquat , nec potest contra
ipsum procedere, nisi in visitatione. Apostatas
autem , etiam extra visitationem possunt Epi-
scopi carcerare, & superioribus puniendos con-
signare, *Const. cap. 2. stat. 66.*

3 Delicta minora ordinata ad vnum finē ,
& coniuncta confunduntur cum maiori , ita
quod solum maius delictum puniatur ; vnde
si adsit statutum puniens delationem armorum
in centum , & aliud puniens insultum in cen-
tum , & tertium puniens vulnerationem in
centum , si quis armis insultaret, & vulneraret,
non esset puniendus triplici , sed vnica pœna ,
quia pœna insultus , & armorum confunditur
cum pœna vulnerationis. *Pœn. cap. 8. q. 7. in fine.*
Vide Fornicatio num. 9.

An vnicum delictum possit puniri à pluri-
bus Iudicibus, & quando. *Vide Episcopus.*

4 In delictis notorijs non requiritur sen-
tentia

rentia declaratoria delicti, sed bene declaratoria notorij. *Pan. cap. 6. q. 3.*

Delictum emendatum per correctionem. Vide *Carcer num. 22. & Accusatio num. 8.*

Delicta incorrigibilia. Vide *Incorrigibilis.*

Delicta carcere digna. Vide *Carcer.*

Delinquens Religiosus in aliena Prouincia, à quo puniri debeat. Vide *Carcer in fine.*

Delictorum præscriptio. Vide *Accusatio num. 2. & 15.*

Delicta carnalia. Vide *Fornicatio.*

In quibus delictis possunt Regulares accusari apud Episcopos. Vide *Episcopus.*

Quando Frater Minor teneatur denunciare delicta superiori. Vide *Carcer num. 22.*

Delicta morte digna. Vide *Carcer num. 19.*

Denarij. Vide *Pecunia. Proprietas.*

DENUNCIATOR.

Quando talionis pœnam incurrit. Vide *Reuelare num. 8. & Superior num. 4.*

Quæ delicta denunciare tenemur. Vide *Carcer num. 22. Accusare num. 8.*

DEPRAEHENDERE.

DEPRAEHENSVS.

Licet depræhendere sit capere in facto, vt in adulterio, in ipso latrocinio, in demolien-

dis

dis Sepulchris &c. tamen repertum significat etiam probatum, & compertum per testes, vt repertum crimen, adulterium, falsum &c. idem est ac in palam deductum, & compertum. *Pan. cap. 14. q. 4. resp. 5. obiect. unica*: Quidquid autem sit de confusione hac terminorum, quando ageretur de sepeliendo proprietario in sterquilinio reperitur, vt actu depræhensus sit, & mortuus in proprietate, non autem si conuictus fuerit. *Pan. c. 7. q. 1. vers. Dixi hoc dictum non esse*. Vide *Proprietas num. 2.*

DESCENDENTES.

A Iudæis, Hæreticis, & Saracenis, quorum corpora, ossa, vel statuz combustæ sunt, vel vt tales condemnati fuerunt vsque ad quartam generationem inclusiue per lineam maternam, seu paternam sine dispensatione Apostolica assumi non possunt in nostra Religione ad Ministeriatum, Vicariatum, seu Commissariatum Generales, Prouincialatum, Commissariatum, seu Visitatoratum Prouincialem, Guardianatum; & ad graua, & quæcumque officia, & dignitates Ecclesiasticas, & Religionis, & si de facto electi fuerint, vel assumpti, electio est ipso facto nulla, & eligentes sunt statim excommunicati, & priuati officijs, & dignitatibus, quas obtinent cum perpetua inhabilitate in posterum, & non solum prædicti descendentes, sed mul-

multo magis ipsimet Iudæi , & Mahometani , si ad fidem conuertantur . Gentiles autem (exceptis Mahometanis) vt sunt Indi ; Peruani , Iaponici &c. siue ipsi conuersi ad fidem , siue eorum descendentes , his legibus non comprehenduntur ; tamen Schismatici , & eorum descendentes si condemnati fuerint , non tamen ultra quartum gradum inclusuè , & in linea tantum directâ non collaterali . His legibus non comprehenduntur descendentes ab hæreticis , seu schismaticis , pro talibus non declaratis , aut condemnatis , cuiusmodi sunt Græci , Schismatici , Lutherani , & Calvinistæ , hæretici , quia quamuis isti notoriè sint hæretici , & schismatici , non tamen sunt nominatim pro talibus condemnati : Comprehenduntur tamen descendentes ab hæreticis pro talibus declarati etiam si ipsi conuersi fuerint , & catholici obierint , vel eorum ossa , vel statuz crematæ non fuerint ; possunt esse tamen omnes supradicti Discreti Capitulares , & Conuentuum Magistri Nouitiorum , Vicarij Conuentuum , Confessores Monialium , non tamen Custodes , nec Diffinitores , immò neque Concionatores , & licet de consuetudine non constet inhabilitas ad concionandum , tamen de iure constat , & posset in praxim deduci : hæ autem pœnz non incurruntur nisi post sententiam , nec in dubio , aut condemnâdus est aliquis , vt descendens &c.

aut

aut credendus. Quare si electus fuerit in tali dubio, nec ipse tenetur deponere Prælaturam, nec subditi tenentur illi non obedire, nec Electores pœnas incurrunt, quia debet esse declaratus; vel denunciatus, & hoc Iudici constare debet. Tandem probabile est, non includi his legibus natum ab hæretico, antequam in hæresim inciderit; hæc tamen sententia sequenda non est ob honorem Religionis, quippè qui communiter existimatur filius hæretici, & talem distinctionem populus non intelligit. In hac inhabilitate solus Papa potest dispensare, non autem Religio. Quæ tamen ab excommunicatione contracta ob electionem talium descendentium potest absolovere. *Const. c. 8. stat. 17. & cap. 2. stat. 4. vers. Quintus Geniti.*

DETRACTIO. DETRAHERE.

Detractio est iniusta denigratio, vel læsio famæ alterius, quæ si fiat publicè; dicitur contumelia; si occultè, dicitur detractio, & octo modis fama proximi detrahi potest, scilicet imponendo alteri crimen falsum, reuelando crimen verum, sed occultum, crimen verum, augendo, interpretando sinistrè factum alterius; qui quatuor modi propriè, & directè appellantur detractio, reliqui verò quatuor indirectè prout sunt, negare rectè facta proximi, illa diminuere, reticere, quando pro tacita virtute-

ruperatione acciperetur, vel frigide laudare.
*Pæn.cap.10. quæst.1. Vide Infamia num.1.Casu
 num.3.& 4.& infra.*

D E V O T I O .

1 Est voluntas quædam promptè tradendi se ad ea, quæ pertinent ad Dei famulatum, ex D.Thom. ex Augustino autem est pius, & humilis affectus in Deum, humilis ex conscientia infirmitatis propriæ, pius ex consideratione diuinæ Clementiæ. Est necessaria in volente Religionem ingredi, & peccant mortaliter, imò mortaliter induens indeuotum, & indispositum ad assumendam Religionem. *Constit. cap.2.stat.1. §.4.*

2 Duplex est deuotio, altera interior, exterior altera, prima consistit in mente, & dicitur spiritualis, secunda, in corporis humilitate, quæ est interioris indicium, & affectus. *Const.cap.3.stat.7.*

3 Deuotio, & attentio, saltem virtualis requiritur in recitatione Officij Diuini sub mortali. *Ibidem.*

D I E T A .

Quælibet viginti milliaria, vel septem leucas continet. *Const.c.8.stat.36.q.7.*

Dies termini non computatur in termino. *Pæn.cap.9.q.1.resp.2.*

1 In Capitulo Generali duodecim Diffinitores ex vtraque familia: In Generali autem Congregatione intermedia, sex in sua familia eligi debent, qui ætatis 35. annorum, & Religionis 20. annum saltem excefferint. *Const.c.8. stat.36.in textu.*

2 Electio ipsorum est nulla, dum Præses Capituli, siue per se, siue per alios nominat vocalibus, quos eligi vult, si talis nominatio est causa, vt electio cadat in nominatos; tamen permissa est consultatio Vocalium inter se, quia moraliter impossibile est, vt Itali sciant, quis Polonus, Bosnensis, Germanus &c. sit aptus, vt concurrat ad electionem, & è contra. *Ibid. quæst.1.*

3 Defectus ætatis, & qualificationis, etiam electionem annullat, sicut est nulla electio, si alius præter taxatum numerum duodenarium eligeretur. *Ibid.q.2.& 3.*

4 Sunt supremi Religionis Iudices, Assessores, & Collegæ Generalis Ministri: Sunt Patres, & Vocales pro tempore, quo in officio durant tam Capitulorum Generalium, quam Prouincialium, & Congregationum intermediarum incidentium quarumcumque, in quibus habent votum actiuum, & etiam aliquando passiuum, vt in Capitulis Generalibus, & Prouincia-

uincialibus, in quibus possunt eligi Generales, Commissarii, & Prouinciales. Sunt Syndicatores Ministrorum, & Vicariorum, & Commissariorum Generalium in Capitulis, atque adeò, ut dictum est, supremi absolutè Iudices, quibus ius est supremos Prælatos deponere, & punire, iuris ordine seruato, à quibus in Religione non est appellatio, sed extra ad D. Protectorem, & Sedem Apostolicam. Eligunt Disquisitores electionum in Comitij Generalibus; & quæ statuta sunt in Ordine, etiam si à Vocalibus omnibus conclusa fuerint, vim non habent, nisi à Diffinitorio Generali examinentur, & approbentur. Verum tamen est, quod non consulto, aut non approbante Generali, nihil determinari, aut statui potest, attamen, nec Generalis potest statuta condere, non consentiente Diffinitorio, vnde vocare possunt Legislatores Religionis. *Ibidem quest. 4. Vide infra num. 20.*

5 Ad eos pertinet Auditores causarum, nominare, Procuratorem generalem, & Commissarium Curix instituere, Guardianum Hierosolymitanum, & Ministrum Candix destinare, studia generalia, ac Lectores ibidem docturos nominare; futuro generali Capitulo locum præfigere. *Ibid.*

6 Officio functi, Patrum Prouinciæ prærogatiua potuntur, primi post Prouinciales

Ministros, etiam officio functi incedunt, & quando opus sit pro negotijs Prouinciæ eius Patres conuocare, ipsis etiam adesse necesse est. Quæ sola prærogatiua præcedentiæ sine, alio Paternitatis titulo, vel qualificatione, exacto officio, ipsis remanet modo. *Ibid.*

Dum actu sunt Diffinitores, Guardiani esse non possunt, nisi cum eis vrgenti de causa fuerit dispensatum à Diffinitorijs pro principalioribus Prouinciarum locis, sed possunt esse, Vicarij, & Confessarij Monialium. Non est autem legitima dispensatio, nisi vrgens causa intercedat, quæ sola esse potest, vt principaliori Conuentui provideatur, cui aliæ personæ opportunæ non reperiuntur, quia si aliæ reperiuntur, nulla esset causa dispensationis, & dispensantes peccarent, & puniri possent, ac electus Guardianus; quare instituere vnum ex his, vel Prouincialibus Diffinitoribus Guardianum, vel vt partialitatibus satisfiat, vel vt personæ commodo prospiciatur, vel vt ambitioni pabulum ministretur, graue peccatum est. *Ibid. quest. 4.*

8 Tempore Guardianatus Diffinitor non est de corpore Diffinitorij, non quidem Generalis, sed Prouincialis, nisi institueretur Guardianus Terræ Sanctæ, qui ad Diffinitorium generale spectat; Immo non est de corpore Diffinitorij quoad suam electionem tantum,

tum , itavt postquam electus fuerit , redeat iterum in Diffinitorium , sed omninò tanquam Diffinitor haberi non debet ; itavt ad Congregationes intermedias vocari non possit , & consequenter alius loco suo est subrogandus , aliàs electiones factæ nullæ erunt . Hinc dubitatur etiam , an Diffinitor Generalis possit esse Minister Prouincialis , & licet probabilis sit opinio negativa , tamen est etiam probabilis affirmativa ; Sicut etiam potest Prouincialis eligi in Diffinitorem Generalem . *Ibidem vers. dum actu .*

9 Pro Hispanijs nullus Guardianus , defuncto Diffinitori subrogari potest , quod si secus factum fuerit , Guardianatu se abdicat ; in nostra autem familia , licet non adsit hæc restrictio ; immò cum dispensatione nostris temporibus absque renunciatione Guardianatus fuerunt nonnulli subrogati ex iure antiquitatis , infausto tamen euentu . *Ibidem vers. An autem .*

10 Diffinitores Prouinciales sunt Iudices causarum Prouinciæ ; Vocales pro tempore , & Patres , Sindicatores Prouincialium ; Electores Disquisitorum in Capitulo Prouinciali ; Legislatores Statutorum Prouincialium , Electores Guardianorum , & aliorum Officialium Prouinciæ , Prædicatorum , & Lectorum institutores , Assessores , & Collegæ Prouincialium

in omnibus causis ad Prouinciam, Capitulum, Congregationem, & particulares Fratres spectantibus, sine quorum consilio, & assensu nil moliri possunt Prouinciales. Quatuor tantum eligi debent, & non plures ætatis saltem 30. & Religionis 15. annorum (pro Reformatis autem non sufficiunt 30. anni, sed requiruntur 35.) quique prædicationis, aut lecturæ munus per 4. saltem annos laudabiliter transegerint. Vel triennio Magistri Nouitiorum, aut Secretarij Prouinciæ, aut Guardiani laudabiliter extiterint. In sequenti triennio confirmari non possunt, vltra numerum latiorum, aut strictiorum Prouinciarum non debent augeri. *Ibid. q. 4. resp. 2.*

11 Diffinitores Generales in Capitulo, vel Congregatione generali sunt digniores Prouincialibus, ipsosque præcedunt; extra tamen Capitulum generale, vel Congregationem, minimè, sed ipsos præcedunt Ministri Prouinciales; benè tamen verum est, quod in nostra Familia Diffinitores generales præteriti præcedunt Ministros Prouinciales præteritos. *Ibidem quest. 5.*

12 Non celebrata Congregatione generali intermedia ob aliquam causam, Diffinitores generales in Capitulo generali electi durant per sexennium, vel vsque ad nouam electionem: *Ibid. q. 6.*

Capi-

13 Capitulum, vel Congregatio sine Diffinitoribus celebrari non potest, vnde moriente aliquo Diffinitore, vel absente, ita vt infra tres dies eius præsentia haberi non possit, subrogari debet alter Pater dignior illius Prouinciæ; aliter electio est nulla. Subrogatio autem ista debet fieri à Diffinitorio; quod si Diffinitorium nollet ad hanc deuenire, non potest ille Pater dignior ad Congregationem, vel Capitulum, accedere: immò si accederet nolente, Prouincia, esset puniendus vt Apostata, nec posset ab alijs Diffinitoribus admitti sub pœna vsurpatæ iurisdictionis, & Congregatio, vel Capitulum esset nullum, tanquam celebratum à non habente possessionem, & exercitium iurisdictionis. *Ibid. q. 7.* Hinc est, quod Diffinitor non potest interesse Diffinitorio per Procuratorem. In Diffinitorio enim generali; absente aliquo ex Diffinitoribus, debet subrogari alius ex eadem natione, ex ijs, qui fuerunt vel Procuratores, vel Commissarij Curix Romanæ, vel Diffinitores generales; si verò nullus talis fuerit Minister, Vicarius, seu Commissarius Prouincialis, ex qua erat Diffinitor defunctus, vel absens. Distantia autem trium dierum potest dupliciter contingere, vel quia propè Capitulum est paucis miliaribus, tamen vocatus legitimè post tres dies non comparuit. Vel quia distat à Capitulo itinere trium die-

rum, vel per tres dietas, quarum quælibet viginti milliaria, vel septem leucas continet: Et in his duabus considerationibus potest subrogari Diffinitor, primo modo post legitimam citationem: secundo autem sine illa, quia non tenetur Prouincia absentem nimis conuocare, nisi reperiatur in Prouincia, & tunc vocari debet à Prælato, & expectari non solum tres dies, sed quot erunt necessarij ad itinerandum, nisi esset in dolosa mora: Si autem reperiatur extra Prouinciam, non adest obligatio ipsum expectandi vltra tres dies, licet adsit congruentia, & æquitas illum vocandi, & expectandi, maximè si absens reperiatur ob Religionis vtilitatem, vtpotè ad prædicationem, commissionem &c. non enim videtur rationi consonum, vt quis detrimentum deferat de obedientia, & Religionis obsequio. *Ibid. const. c. 8. stat. 36. q. 7. Vide infra num. 17.*

14 Diffinitores generales non possunt eligi, nisi ex nationibus nominatis, idest ex Ultramontanis Prouincijs vnus, & Regnis Neapolitano, & Siculo duo, ex reliquis Italiæ tres, quorum tamen sex, duo ex Reformatis esse debent; ex Callia duo, ex Belgis vnus: ex superiori Alemania vnus, ex Hispania reliqui duo. Hique omnes si in Prouincia, ex qua vnus eligitur, alius in viuis non reperiatur, hoc tamen libertati, & meritis Pa-

trum

trum relinquatur ; itavt sit directio non præceptio : Quare si duo ex eadem natione eligerentur , electio valida esset ; & licet regulariter non debeat eligi ex eadem Prouincia vnus , dum alter viuit , tamen excipitur Prouincia Romana , de qua in quolibet serè Capitulo generali institutus fuit aliquis vel Diffinitor generalis , vel Officialis Curia . Cœterum hæc excepta , perpetuò seruatum est , vt nunquam ex vna Prouincia duo eligerentur Diffinitores generales actuales , quia hoc est vetitum per statutum generale , quod tantum dispensat , vt viuent vno iam emerito , alter eligi possit poscentibus meritis &c. *Ibid. q. 8. resp. 1.*

15 Diffinitores autem Prouinciales ex eadem cognatione duo esse non possunt , nisi ob excellentiam probitatis , & doctrinae generalis dispenset , & cò minus poterit ex eadem cognatione eligi Prouincialis , & Diffinitor , vel Custos , & Diffinitor : hæc autem prohibitio post quartum gradum durare non debet , posset tamen arctius limitari ; Nomine autem cognationis hic non veniunt tantum illi , qui per feminas coniunguntur , sed etiam qui per masculos ; sic etiam includuntur ascendentes , & descendentes in recta , & transuersali linea , vt pater , filius , nepos &c. frater , auunculus , consobrinus &c. non autem affines . *Ibidem. resp. 2.*

Quam-

16 Quamuis in alia familia , nec prouincialis Diffinitor , nec Generalis nisi & præsens sint , & de corpore Capituli existant , eligi possunt , tamen in nostra possunt eligi , etiam si non sint de corpore Capituli , dummodò præsentes sint ; præsentes autem censentur si in eodem Conuentu , in eadem Ciuitate , vel Suburbio , vel in alio Conuentu , seu Oppido , à quo per nuncium vocatus , vno die conuenire possit ; in hoc tamen dispensare potest Generalis , non autem Capitulum prouinciale : *ibidem quest. 9.*

17 Diffinitores generales , qui ex Generalis familia eliguntur , sexennium durant , alij ex altera familia , & Prouinciales triennales sunt , nec continuari , aut reeligi possunt , nisi vrgens causa differendi capituli , vel congregationis inciderit , quia tunc durant vsque , ad sequens capitulum ; & nisi sexennio transacto , cum decreto irritante per Bullam Gregorij XV. *Militantis Ecclesia* , & sub pœna priuationis , & excommunicationis ipso facto Generalibus , & Patribus ; super quo aduertendum est primo , quod dicente Gregor. XV. *Insuper quod Fratres predicti , qui officio Ministri Prouincialis , Custodis , & Diffinitoris sunt , nullo modo possunt reeligi , nisi sexennio transacto ; intelligi debet reduplicatiuè , idest Diffinitor ad Diffinitorium , Custos*

stos ad Custodiatum &c. non autem prohibetur, Ministrum eligi in Custodem &c. Secundo, quod sexennium intelligi debet à die primæ electionis, non autem expleti officij. *Ita Author ibidem.* Tamen per Sacram Congregationem Regularium die 2. Iunij 1651. post suorum operum impressionem, fuit aliter declaratum, vacationem scilicet sexennij prædictam, intelligendam esse à die expleti officij: Tertio hoc sexennium debet esse capitulare, non naturale. Quarto, hoc sexennium non debet expectari in subrogatione, quia potest subrogari Pater dignior ob mortem, vel ob priuationem, etiam si non elapsum fuerit sexennium. Quod si subrogatio durauerit per biennium integrum, subrogatus vacare debet sicuti electus. Sed quod attinet ad Diffinitores prouinciales sub appellatione Patrū prouinciæ veniunt illi, qui fuere Custodes, & Diffinitores respectiue, si nulli sint digniores Patres, si autem nullus fuerit Pater in Prouincia, subrogandus est Guardianus principalioris Conuentus. *ibidem quest. 10.*

18 Suffragaturi sedent secundum antiquitatem habitus, non electionis, vel votorum frequentia, sententias ferre debent maiores primum in vlttramontana familia, in nostra autem standum est consuetudini, tamen pro maiori libertate debent primum Minores incipere. *ibid. q. 11.*

19 Plurium sententijs stari ; & quæ plures determinarint valent , & teneri debent ; Et nouissimè in statuto Toletano sub Reuerendis. P. Michaelè Angelo de Sambuca statutum fuit , quod minor pars tenetur subscribere sententias , & quaslibet decisiones diffinitoriales latas à maiori parte . *ibid.*

20 Diffinitores ex se sine generali , vel prouinciali Capitulo nihil ad Ordinem , vel Prouinciam spectans determinare possunt ; unde neque Generalis ; neque Diffinitorium generale , neque ambo simul habent in Ordine Minorico condendi statuta , sed tota vis legislatiua in Discretorio ; seu Capitulo generali constituta est , quod complectitur Patres Vocales , Diffinitores , & Generalem , qui non possunt , nisi coniunctim facere statuta . Quare deducitur , quod licet in Tabula Capituli generalis dicatur : *Generalis cum Diffinitorio statuerit , Diffinitorium generale decernit , unanimi consensu Diffinitorij generalis fuit decretum , generale Diffinitorium determinat , &c.* ijs tamen Religio obedire non tenetur . Immo (quod considerabilius est) potest Generalis præcepta toti Religioni imponere , suo tempore duratura , Diffinitorium verum generale non potest . Sed cum Tabula Capituli cum statutis confici debent à Diffinitorio , si poneretur aliquod statutum , quod in Discretorio conclusum non esset ,

set, Idque sciret Præses Discretorij, vel aliqui Prouinciales, qui aderant, tunc si hoc probari posset per congruos testes, pœna falsi puniendum est Diffinitorium, si de eius cōsensu additum fuisset tale statutum, & in conscientia non esset obseruandum; attamen nisi probetur, Obseruandum est, quia præsumptio est pro Diffinitorio, de quo tamquam de grauissimo Tribunali tale scelus non est præsumendum, & sic aliter dicentes, & tamquā transgressores, & tamquam calumniatores puniendi essent. *ibid. q. 12. & Pæn. c. 28. in fine.* Vocales autem, qui deponerent, talia statuta non fuisse proposita, & conclusa in Capitulo generali interrogandi essent, an singulis diebus, cum cogeatur discretorium ipsi aderant, quia potuit concludi ipsis absentibus; neque ad duos, vel tres examen, remittendum est, sed ad quindecim, seu saltem decem probos, & Religionis zelo plenos. Maxima autem, & omni exceptione maior probatio pro, & contra est, monumentorum Capituli productio, quia si in actis capituli subscriptis à Vocalibus omnibus, vel à Præsede Discretorij cum suis actuarijs, & assistentibus non reperiretur adnotatum, quod tali die coacto Discretorio, fuit propositum tale, aut tale statutum, & per maiorem partem conclusum, vel exclusum, sine vlla hæsitatione deduceretur validitas, & inualiditas illius. *Panal. ibidem.*

Pro-

21 Prouincialis sine Diffinitorio licet possit formare processus, & reum constituere, ac carceri mancipare ad custodiam, & etiam, superiorem localem ab officio suspendere, punire tamen non potest aliqua graui pœna carceris, exilij, priuationis suffragiorum, nullamque pœnam statutariam subditum incurrisse declarare sine consilio, & assensu Diffinitorum. Hinc est, quod Diffinitores tenentur sub peccato mortali, ac restitutione, damni illati, non minus ac Prouincialis probè nosse merita causæ, quam iudicant, & si taliter periti non sint, tenentur peritos consulere, & si ex ignorantia procedant, pœna arbitraria puniendi sunt, & priuationis officij, & dignitatis, si procedant ex dolo; idest transgrediendo clarè formam statutorum, sacrorum Canonum, iuris ciuilis, sicuti si ex culpa lata, seu ex affecta, ex supina ignorantia iudicant, eadem pœna plectendi sunt: Si autem ex culpa leui, vel lenissima, puniendi sunt pœna minori. Nec excusantur, quod iam electi fuerint Diffinitores, & non decet tale officium renunciare, nam iuri naturali repugnant, quod profiteantur munus, quod nesciunt. Et quamuis non peccaret mortaliter Diffinitor imperitus, dum causa discutitur, si peritiores audiat, & illorum sententiæ adhæreat, tamen à mortali culpa non eximuntur illi, qui talem elegerunt, quia

quia Republicam offendunt, & tales labendi evidenti periculo exponunt; & ideo per statuta Ordinis cautum est, ut Diffinitores cum ætatis maturitate, Prædicatoris, vel Lectoris scientiam habere debeant. Quinimmò non solum tenetur, prout omnes Iudices, iudicare secundum allegata, & probata, sed perpendere allegantias aduocatorum, & videre quid dicant, quomodo comprobent suas defensiones, vel impugnationes, & supplere defectus aduocati, conferendo illorum allegationes cum iure, & certum est, hoc præstari non posse, sine scientia. Debent itaque Diffinitores callere Statuta Ordinis, licet non sit opus scire leges, & canones, quia sufficit habere perfecta media ad iudicium ordinata, quæ sunt ipsa statuta Ordinis, iuxta quæ procedendum est. Debent etiam scire ordinem iuris necessarium in formandis processibus; nam, quamuis formare processus spectet ad Prouincialem usque ad sententiam exclusiue: ubi tamen opus esset arctatione (quæ sine consensu Diffinitorij infligi non potest) necesse est scire; an processus sit benè, vel malè formatus, saltem quoad essentialia, & sic dum de inferendis tormentis non minus, quam de sentiendiando, cogitur Diffinitorium, Prouincialis docere tenetur de canonica formatione processus, vel lustrando, & legendo illum coram
toto

toto Diffinitorio, vel anticipatè illum tradendo singulis Diffinitoribus ad effectum, vt videant merita causæ, an scilicet contra reum legitima sint, vt tormentis examinari mereatur. Sufficit itaque scire praxim Religionis, & secundum illam intelligere, an reus arctari, vel torqueri possit. *Pænal. cap. 1. quest. 2. resp. 3. & 4.* Nec credere debent Iudici, seu Prouinciali etiam si perito, cum ipsi diffinitores sint coniudices, & collegæ, & non satisfaciant suo muneri, credendo, sed inspiciendo, & multoties casus docuit, errasse Diffinitores, ac propterea punitos fuisse, eo quod ad vnius relationem, etiam si docti, & probi ad causæ decisionem deuenerunt. *ibid.*

22 Non est arbitrium Visitatoribus in decidendis causis, Diffinitores prouinciæ adhibere, vel ijs relictis, alios ipsorum loco assumere: sed quotiescumque non agitantur causæ contra ipsum Diffinitorium, vel Diffinitores suspecti non sunt, tenetur omninò Visitator in decidendis causis vti consilio, & assensu Diffinitorij, quando autem agitandæ essent causæ contra Diffinitorium, vel Diffinitores essent suspecti, tunc visitator tenetur loco ipsorum vti alijs, seu alio Patre graui. Causæ autem vrgentes, vel recusandi Diffinitorium, vel alios assumendi sunt eædem, quæ sufficiunt ad recusationem Iudicis suspecti, si nimirum sunt

sunt inimici , si iuris ordinem non seruent , si parti nimium fauerint , qui inimico supra quam decet , familiares se ostenderint , qui modum commissionis , vel exequutionis excesserint , qui fuerint reo vel auctori coniuncti , qui reos extraiudicialiter grauauerint , qui votum suum ad fauorem partis manifestauerint , qui recusantes minanti fuerint ; quare non tantum Visitatores , sed etiam Prouinciales ob aliquam ex dictis , vel similibus , aut grauioribus causis Diffinitores à iudico remouere debent , & loco remotorum , licet Prouinciales teneantur subrogare digniorem , vel digniores , iuxta numerum prædictorum remotorum , tamen Visitatores , seu delegati , tam in causa speciali , quam ad vniuersalitatem causarum , non habent hanc restrictionem , sed subrogare poterunt , quem , vel quos maluerint , dummodò sint docti , & probi ; aliàs delegati peccant mortaliter aliter faciendo . *Pœnal. ibid.*

An priuatus actibus legitimis possit esse Diffinitor . Vide *Priuatio num. 3.*

D I S C R E T I .

I Locales , seu Conuentuales sunt illi , quorum consilio Superiores locales grauiora negotia decernunt , ex senioribus , & prudentioribus esse debent , & non minus quam duo ; Diffinitores autem Ordinis , & Prouinciæ sunt

Discreti ex suo munere, maiores Discretis localibus, & de ijs habenda est ratio in Conuentu, de quibus habetur in tota Prouincia, vel Ordine, quia tamen ij non in omnibus morantur Conuentibus, satis est, si Vicarius, & duo seniores, qui ex officio, & antiquitate discretionis, prudentiæque suffragium merentur, Discretorum localium assumant officium: & sunt Guardianorum Consiliarij, & Assessores. *Const.c.1.statut.4. §.16. Vide Carcer n.2.*

2 Discretus localis huiusmodi, qui ex antiquioribus in Conuentibus iure ipso adscitus censetur, non dicitur habere officium Ordinis; unde priuatus officijs, vel voce actiua, & passiuua potest esse huiusmodi Discretus, non, autem potest, si discretatus ipsi competeret ratione alicuius officij habiti, putà si fuisset Pater Prouinciæ &c. sicut etiam non posset esse discretus localis, ad ferendum suffragium, in Capitulo; prout antiquitus eligebantur in quolibet Conuentu Discreti ad ferendum suffragium in Capitulo prouinciali. *Pæn.cap.3. quest.2. diffic.3. resp.1.*

3 Discretus localis, qui antiquitus eligebatur ad ferendum suffragium in Capitulo prouinciali, erat dignior Magistro Nouitiorum, hac præcisa ratione, quia vocalis erat. *ibidem diffic.6.*

4 Ministri Generales, sicuti Vicarij Generales,

rales, qui biennio integro officium super vtraque familia exercuerunt, sunt Discreti perpetui totius Ordinis, & Commissarij Generales emeriti familiæ sibi commissæ. *Const. cap. 8. stat. 32. & 34.*

D I S C I P L I N A .

Est proprij corporis spontanea flagellatio, quæ nunquam interruptè à principio Ordinis, usque ad præsentem diem in viridi obseruantia perseverat, Consuetudo autem est, vt ter in hebdomada fiat ad memoriam passionis Christi, dicendo psalmos *Miserere mei Deus*, & *De profundis*, vna cum Antiph. *Christus factus est pro nobis obediens*, cum Orationibus *Respice*, &c. *Const. cap. 5. stat. 5.*

D I S P E N S A R E . D I S P E N S A T I O .

I Generales, vel Prouinciales Ministri, & Custodes, qui à censuris possunt absolueré volentes nostro aggregari consortio, tam ante susceptionem habitus, quam in Nouitiatu, sicut etiam post professionem emissam (prout diximus *verbo absolueré*) possunt etiam cum eisdem dispensare in irregularitatibus. *Const. cap. 2. stat. 14. §. 1.* cum causa tamen, quia dispensatio est relaxatio iuris communis cum cognitione causæ ab eo, qui potestatem dispensandi habet; vnde Prelati inferiores Papa di-

spensare non possunt sine causa, Papa autem, potest relaxare ius positivum sine tali causa, non autem ius diuinum, & dispensantes sine causa (excepto Summo Pontifice) in materia graui iuris communis, & præceptorum Regulæ, peccant mortaliter; Et impetrantes dispensatione uti non possunt, quia nulla, & inualida est. *Const. cap. 2. stat. 14. §. 5. quæst. 1. & cap. 12. stat. 12. quæst. 4. resp. 3.* vbi habetur, quod licet in legibus proprijs possit Princeps dispensare sine causa, quia etiam sine causa potest illas tollere (quidquid sit de dispensantis peccato, inæqualitatem in Rempublicam committentis) attamen in lege Superioris dispensatio facta sine causa, inualida est, & nulla, & si res grauis sit, qui utitur dispensatione, toties peccat mortaliter.

2 Causæ legitimæ ad dispensandum, sunt Charitas Christiana, vrgens necessitas, debita obedientia, & Reipublicæ vtilitas, quæ omnes ad commune bonum reducuntur, & in particularibus casibus remittuntur arbitrio boni viri. In casu autem dispensandi in irregularitatibus cum ijs, qui volunt nostro aggregari consortio, vnica est causa, nimirum Religionis bonum, quia si reciperetur irregularis ad habitum, non dispensatus, esset inutilis: huic adnecti potest vtilitas, & qualitas personæ, quia melius est, & honorabilius recipere in-

Cle-

Clericum aliàs idoneum , & cum illo dispensare , quàm inter laicos irregularem reijcere .

Pœnal. c. 2. stat. 14. q. 2.

3 Potest impendi dispensatio sine absolutione à censura ; vnde extra Sacramentum confessionis potest volens Religionem ingredi dispensari , etiam si non sit absolutus ab excommunicatione , vel suspensione , saltem in foro conscientie . *ibidem quæst. 3.*

4 Potest etiam nostram volens ingredi Religionem dispensari ab irregularitate proveniente ex homicidio casuali vel patrato ad defensionem , vel voluntario occulto tamen ; & quod dicitur de homicidio , dicitur etiam de mutilatione . *ibid. quæst. 4.*

5 In sententia illorum , qui concedunt posse nos absolvere ab hæresi occulta , possumus etiam dispensare in irregularitate ob hæresim contracta . *ibidem quæst. 5.* Qui enim potest dispensare in crimine , potest in pœna , & qui potest à lege , potest à pœna legis dispensare , nisi aliud caueatur . *ibidem , & Pœnal. cap. 6. quæst. 12.* Ab hæresis tamen publicæ irregularitate dispensare non possumus . *ibidem quæst. 5.*

6 In Bigamia similitudinaria , quæ est quando quis in sacris constitutus , vel professus ducit uxorem , & consumat Matrimonium , dispensare possumus . Immo posse Ge-

neralem, vel Prouincialem in bigamia vera,
 & interpretatiua cum suis subditis dispensare,
 docent *Auila de censuris par. 7. disp. 8. dub. 1.*
concl. 8. Henriq. *lib. 12. cap. 6. numer. 11.*
litt. Z. Vbi citat priuilegium Sixti IV. Con-
 cessum Carthusiensibus anno 1481. & Pauli III.
 Præmonstratensibus, in quibus indulgetur fa-
 cultas dispensandi in foro conscientie in om-
 nibus casibus nullo excepto, etiam cum ho-
 micida voluntario. Idem Sixtus IV. concessit
 Monachis Sancti Hieronymi in Hispania di-
 spensare in quacumque irregularitate, quo-
 modocumque contracta, & citat titulum 12.
 Priuilegiorum Hieronymorum. Idemque
 habere Augustinieneses in *suis Priuilegijs fol. 90.*
 refert Compendium Priuilegiorum Mendican-
 tium, *verb. dispensatio 4.* Compendium *Ber-*
nardin. 5. 6. Compendium *Societatis Iesu 5. 4.*
& 6. Addi potest priuilegium Cisterciensium
 eiusdem Sixti IV. anno 1476. apud Bullar.
 Rodr. *fol. 222. col. 1.* Quo omnes Monachos,
 Nouitios, Donatos, Conuersos, seruitores,
 continuos Commensales, Procuratores, Nun-
 cios, & alias Ordinis personas, quæ Generali
 Capitulo interfuerint, & viginti dies post,
 Confessores à dictis eligendi, dummodo per
 Abbatem secundum Ordinis statuta approbati
 sint, ab omnibus censuris, & pœnis absoluerè,
 & dispensare in irregularitatibus, quouis mo-
 do,

do, & qualitercumque contractis; & aliud Pauli III. Benedictinis Vallisoletanis, quo possunt dispensari semel in anno primo diæ Lunæ Quadragesimæ super quibuscumque irregularitatibus, quavis occasione, vel causa contractis, apud Rod. fol. 366. de quo Portell. verb. dispensare in addit. num. 5. ait includi homicidium voluntarium, bigamiam &c. Cumque concessio sit tam ampla, & Generalis, & Papa id possit concedere, nec ab aliquo Successore reuocatum inueniamus in speciali, videtur, posse Religiosos illa uti, sicut iacet sine limitatione, quia cum lex non distinguit, neque &c. Quod confirmat Hieronymus Roder. resol. 16. in fine, dicens: *Quæ sententia tamquam pia, & probabilis potest in praxi sequi, licet opposita sit tutior, & clarissimè per priuilegium eiusdem Pauli III. Societatis pag. 365. num. 9. quo conceditur Generali, & eius delegatis dispensare cum suis in omni irregularitate ante, vel post ingressum Religionis contracta, & absoluere, &c. nisi excessus absoluendorum adeò graues fuerint, & enormes, quod sint ad Sedem Apostolicam meritò destinandi, & ne sæpè in dubium reuocetur, qui sint ad Sedem prædictam destinandi, declarationem in ea parte per fel. rec. Sixtum Papam IV. in Bulla, quam Mare magnum vocant, factam, confirmamus.* Isti autem casus sunt, *Hæretici relapsi, Schismatici, falsarij litterarum Aposto-*

licarum, & deferentes prohibita ad infideles. Ita declarauit Sixtus-IV. in Mari Magno. Apud Bullar. pag. 152. num. 40. Cum ergo exceptio firmet regulam in contrarium, omnes aliæ irregularitates conceduntur. Itaque ex istorum sententia, cum bigamis quoquo modo acceptis, possunt Prælati dispensare ad Ordines sacros, etiam in foro exteriori, cum bigamia sit publica, & notoria, neque Pontifex aliter distinguit, & arctat. Nam præfatum priuilegium non dirigitur Generali, vt Confessario, sed vt Prælato; licet enim addat, posse absolvere à peccatis, id propterea non tollit, quin extra confessionem dispensare, & à censuris absolvere valeat. Nec potest opponi, concedi facultatem dispensandi super irregularitatibus prouenientibus ex censuris, quia clarè aduertit, alijsque Ecclesiasticis, & secularibus sententys, censuris, & pœnis, &c. & loquitur etiam de volentibus societatis consortio aggregari. Cum igitur sæculares sententiæ, & pœnæ censuræ non sint, elicitur, posse dispensari, etiam super irregularitatibus, quæ sine censuris contractæ fuerint, vt est bigamia, etiam cum Nocturnis. Et licet Peyrinus tom. 2. de Prælat. q. 2. cap. 5. §. 8. num. 100. dicat, hanc sententiam non esse tutam in praxi saltem quoad forum externum, & confirmet opinionem negatiuam, quam tenuit tom. 1. priuil. in const. 2. Iulij II.

Iulij II. num. 120. Tamen dubius hæret, & in hanc nostram sententiam, vel lubens inclinatur, citans Auilam, & Henriq. S. Thom. Armil. Suarez, Tabien, Sairum, Paludan. Turrecremat. Nauarr. qui apud ipsum videri possunt à *num. 99. ad finem.* Scio *Roder. tom. 1. quæst. 24. artic. 2.* Tenere, Prælatos Religionum non posse dispensare in bigamia vera, & interpretatiua quoad Ordines sacros, benè quidem, quoad Minores cum S. Thoma, & Silnest. & in similitudinaria, etiam quoad maiores, & refert, se tenuisse contra Henriquez in *Summ. tom. autem 2. quæst. 105. art. 1.* refutat Nauarr. *lib. 1. conf. 15. de homicidio voluntario*, dicentem, inferri ex priuilegio Pauli III. Præmonstratensibus concessso, quo possunt dispensare in homicidio voluntario, quod possunt etiam in bigamia, idque sibi non probari, quia hæc solent excipi, & adducit stylum Curia, & Sacrae Pœnitentiariae difficultatem impetrandi &c. Confutat (inquam) quia in claris non est opus coniecturis; & alia ratio est habenda de Regularibus, alia de Clericis; ijs enim conceditur, quod negatur Episcopos. Tamen concludit articulum, quod illa verba, *quacumque occasione contracta*, non includant homicidium voluntarium, & bigamiam. Articulo autem sequenti, postquam contra Nauarr. tenuit, posse non dispensare in homicidio facto in bello
iu-

iusto, & ex defectu lenitatis, concludit: *Vnde infert, quod Provinciales non possunt dispensare in hac irregularitate (scilicet) bigamia, loquendo iuxta ius commune, & stylum Curiae, & hoc mihi videtur securius. Possunt tamen dispensare in ea, si verum est quod Paulus Quartus (corrigere Paulus Tertius) hoc concessit, iuxta ea, quam in articulo superiori dicta sunt. Ex quibus verbis, nisi sibi contrarius, colligitur retractasse sententiam, & primi, & secundi tomi, & summæ. De Miranda tom. 2. quæst. 8. art. 2. nihil addendum, quia omnia ad litteram ex Rod. transcribit, sicut facit Barbosa allegat. 49. de offic. Episcopi à num. 27. ex Tamburino, quem citat. Qui accipiens à Rod. & Navar. responsione, elidere putat privilegium concessum à Sixto Quarto Minoribus absolventi, & dispensandi in omnibus irregularitatibus, excepto homicidio voluntario, & mutilatione, dicendo. *Non suffragantur, quia in privilegijs super intelligitur; excepta bigamia, nisi specialiter explicetur.* Si quis autem huic maximæ aliam opponat, *omne qui dicit nihil excludit*, quam fusè autoritatibus firmat Barbosa axiom. 168. videtur clauum clauo tradidisse. Hæc enim intelligentia privilegiorum non est in iure fundata, quia cum sint amplianda, & Summi Pontifices omnes omnino casus includant, quomodolibet ad Sedem Apostolicam per-*

per-

pertinentes , nullos exclusisse , censendi sunt .
 Hanc sententiam , vt probabilem , & tutò sequendam exscribere ex auctoribus volui , vt sciant Prælati , quid agere tutò possint &c.
Const. cap. 2. stat. 14. §. 5. quæst. 6.

7 Possunt etiam Nouitij , & fratres nostri absolui ab excommunicatione , quæ contrahitur per simoniam , & dispensari super irregularitate contracta ex hoc vitio , siue post celebrationem cum hac censura , siue antea , siue in beneficio , siue in Ordine . *ibidem q. 7.*

8 Non solum possumus dispensare cum irregularibus , qui celebrauerunt in locis , interdicto suppositis , sed etiam cum ijs , qui fuerunt causa interdicti , sicut cum ijs , qui personaliter interdicti fuerunt , & suspensi , *ibidem quæst. 8.* etiam si quis peccauerit in confidentiam priuilegij , & in contemptum clauium , *ibidem quæst. 9.*

9 Licet autem dispensare possumus in irregularitate , & absoluerè à suspensione contractis ob susceptionem Ordinum ante legitimam ætatem , non possumus tamen concedere , vt ordinatus ante ætatem , quæ adhuc completa non sit , exercere possit suum Ordinem : Suspendio verò , quam ipso iure contrahit ordinatus sine patrimonio per ingressum Religionis , cessat ; vnde potest Nonitius sic ordinatus ad celebrationem , vel actus aliorum Ordinum admit-

admitti relapsurus, si habitum dimittat. Cum ordinis verè per saltum, non possumus dispensare, nec ut Ordinem non susceptum exercent, nec etiam susceptum, putà si recepissent Diaconatum, siue Subdiaconatum; possumus tamen dispensare, ut ad Ordines non susceptos promoueri possint, non autem defectum ordinis supplere. Etiam super interstitijs intermissis, & super ordinato cum dimissorijs fictis dispensare possumus. Quod etiam dicendum est de eo, qui duos Ordines sacros, vel Minorem, & Sacrum vno die suscepisset, ex quo suspensio ipso facto contrahitur. *ibidem, quest. 10.*

10 Infamia iuris consequens ex infami delicto, ut hæresis, criminis nefandi, tolli non potest à Prælati Regularibus, neque ab Episcopis, sed hoc ad solum Papam pertinet; bene tamen infamia facti, scilicet procedens ex graui aliquo peccato notorio, quo emendato, tolli potest infamia, sicuti tolleretur per ipsam vitæ emendationem per multos annos; neque Prælati Regulares possunt dispensare in defectibus corporis, vel animæ, ut si esset claudus, mencus, cæcus, amens, furiosus, lunaticus, dæmoniacus, quia in plerisque ipsorum neque Summus Pontifex potest, cum repugnet Ordinum exercitio, & cum lunaticis, præcipuè si spumam emittant, & frendant dentibus.

ibi.

ibidem quest. 11. In pœnalibus *cap. 10. quest. 7. vers. respondeo secundo* ait Auctor. Infamia iuris tolli &c. vt dixit etiam *dicto cap. quest. 2. diff. 4. vers. Sed dices*. Attamen quia in Commentarijs ad statuta *cap. 2. stat. 14. §. 5. quest. 11.* dixit, non posse nostros Prælatos tollere infamiam, vt hæresis, sodomix &c. sed reservari ad Papam, doctrinam vniuersaliter traditam, declarandum censuit, valere nimirum tantum ex iure communi, non autem ex priuilegijs Ordinis, concedentibus Prælati Regularibus posse dispensare in omni irregularitate, & abstergere omnem maculam, tam in foro exteriori, quàm interiori, vt fusè probauit in prædictis Commentarijs loco citato §. 5. *quest. 4.* vbi tenuit, posse dispensari irregularitas ex homicidio voluntario, & *quest. 5.* ex causa hæresis, & *q. 6.* à bigamia, vbi amplissima dispensandi priuilegia recensuit, & satis probat *Lezana in summa verb. Infamia n. 17.* referens priuilegia aliquarum Religionum, putansq; eos Prælatos posse dispensare super infamia, qui possunt super irregularitate, sed non sequitur ex necessitate materiæ, quia infamia non est irregularitas, licet à consecutione ordinum, & beneficiorum impediatur; attamen est pœna in iure satis diuersa, aliàs dicendum esset, esse vnum, & idem, & hoc ex ipsis dictis colligi videtur, quia censet cum *Thesauro*, quæ citat, vnico

con-

contextu tolli infamiam, & irregularitatem, quasi verò idem sint, cum tamen sint pene diuersæ sibi succedendæ, prius est culpa, deinde infamia, & infamibus dignitatum portæ clauduntur, & licet verum sit, tolli irregularitatem ortam ex infamia, si ipsa tollatur, e contrario tamen verum non est, quia si Pontifex tolleret irregularitatem ortam ex infamia, & nihil de infamia loqueretur, certè illa remaneret, quia cum sint duæ (aliàs tolleretur istarum pœnarum distinctio) ablata vna, quæ est effectus, non tolleretur alia, quæ est causa, & sic non est reciproca consequentia, melius probatur ex verbis priuilegiorum, quæ eo loco adduxit, nimirum Sixti IV. in in Confirmatoria, *Maris magni*, quæ incipit *Regimini vniuersalis Ecclesiæ*, declarans casus, ob quos debeat adiri Sedem Apostolicam, nimirum hæreticos, relapsos, schismaticos; & litterarum Apostolicarum falsificatores, & deferentes prohibita ad infideles, subiungit. *Reliquis verò omnibus, etiam simoniæ prauitate quomodoque irretitis posse per illos, quibus inhiberi conceditur, absolutionis, & dispensationis beneficium, & gratiâ iuxta casum exigentiam impartiri.* Conceditur autem Prouincialibus, custodibus, Generalibus, & eorum Vicarijs, & infra concedit Generalibus, & Prouincialibus Ministris, ne fratres vagandi occasionem habeant, posse dispen-

dispensare cum patientibus defectum naturalium ex quocumque coitu illicito, *necnon cum his, qui ex quacumque causa, præterquam homicidij voluntarij, bigamia, & mutilationis membrorum irregulares forent, postquam Ordinem ipsum professi fuerint, ut defectu huiusmodi, & irregularitate non obstantibus, irregulares ipsi, ad quoscumque etiam sacros Ordines promoueri, &c. & ad quasumque administrationes, & officia dicti Ordinis eligi, recipi, & assumi, illaque gerere, & exercere liberè, & licitè valeant, motu proprio, & scientia prædictis concedimus per presentes, & in Bulla, quæ appellatur Aurea, incipitque Sacri Prædicatorum, & Minorum Ordines. Confirmans supradictas facultates absoluendi, & dispensandi ait; Super dispensatione, & absolutione cum eisdem in quibuscumque casibus, præterquam in illis, pro quibus essent, ad Sedem Apostolicam mittendi &c. Ex quibus patet amplissima facultas dispensandi in omnibus casibus (notatis tamen exceptis) inter quos, sine dubio est infamia, quia si conceditur de hæresi non relapsa, de simonia, & de homicidio casuali, multo magis conceditur de infamia, quæ eundem periodum cum irregularitate habet, mitto aliarum Religionum priuilegia, & noto vniuersalem illam, ex quacumque causa, in qua includitur infamia, quæ reddit etiam irregularem. Pæn: c. 10. q. 2. resp. 2.*

Quæ-

11 Quælibet dispensatio nostræ Regulæ relaxatiua est subreptitia, & proinde nulla; unde dispensationes Iulij II. circa vestes sunt sublata. *Const. cap. 2. stat. 72. dub. 2.* Immo Minores Obseruantes nullam Regulæ dispensationem acceptarunt. *Pœnal. cap. 17. quæst. 3.*

12 Dispensati etiam ob necessitatem in vestimentis, sunt inhabiles ad nostri Ordinis officia, etiam ad Vicariatum. *ibid. stat. 74.*

In quibus casibus Generales possunt dispensare. Vide *Generalis*.

Dispensare cum Illegitimis. Vide *Illegitimi*.

Disquisitores. Vide *Electio num. 4.*

Diuisio. Vide *Reformare*.

D O L U S .

1 Alius bonus, alius malus. Primus est solertia, cum verbi gratia, ægros fallimus, vt curemus, latrones, hostes decipimus, & stratagemmate eludimus. Sic Salomon, veram Matrem dolo bono discooperuit. Dolus malus est fallacia, calliditas, machinatio ordinata ad decipiendum, & fallendum aliquem cum formali proposito nocendi. Doli mali species est *Calumnia*, idest quæ falsa crimina intendit, *Præuaticatio*, quæ vera abscondit. *Tergiuersatio*, quæ ab accusatione desistit. *Cauillatio*, quæ falsis disputationibus imponit, & veris falsa colligit, soletque dolus ad aliquod maleficium deter-

determinatum influere; v. g. furtum, homicidium, periurium falsum; Aliquando producit factum criminofum: quod tamen speciali nomine non est significatum, & communiter appellatur Stellionarus. *Pœnal. cap. 2. q. 8.* & licet in omni delicto præsumatur, *ibid. q. 7. resp. 3.* tamen in delictis, quæ ex fragilitate, & ignorantia consistunt non præsumitur; ex quo sequitur, quod non in omnibus delictis requiritur dolus, ut puniri possint, prout est fornicatio, & similia, quæ committuntur absque intentione alteri nocendi; sed tantum ad sui delectationem &c. quando autem dicitur, quod in delictis puniendis requiritur dolus, intelligitur de illis delictis, in quibus regulariter dolus esse potest. *ibid. q. 8.*

2 Quamvis negligentia crassa, & dissoluta comparetur dolo (negligentia autem, & dolus non præsumitur, nisi probetur, quod fallit in omittente facere id, quod scit, se debere facere, & etiam in faciente actum prohibitum) Verumtamen est, quod in dolo datur paritas materiæ; sicut & in qualibet materia morali. *Pœnal. cap. 4. quæst. 11. diff. 3. in fine;* attamen quando ageretur de imponenda pœna mortis, vel mutilationis membri, lata culpa non æquiparatur dolo.

3 In homicidio autem probatur dolus scilicet cum aliquod commodum occidens re-

cepturus est, si adsit causa delinquendi, si probata fuerit violentia; nam ea probata, dicitur probatus dolus. *Pæn. cap. 14. quæst. 6. diff. 2. in fine*; probatur etiam per coniecturas, quas purgare tenetur infamatus. *Pæn. cap. 18. q. 4. diff. 1. in fine*.

DOMINIUM.

Est facultas, seu ius re quapiam vtendi, & fruendi tanquam sua, & independenter ab alio. Diuiditur in directum, & utile. Directum est Domino proximum. Utile consistit in usu, & differt à possessione, quia dominium est iuris, possessio autem facti; illo rem nostram facimus, hac ipsam detinemus. *Const. cap. 6. stat. 1.*

An possit esse in Fratre Minori. Vide *Proprietas*.

DOMVS:

Si quis ex nostris (quod Deus auertat) legitime conuictus fuerit domos suspectus ingressum fuisse, ab eo loco omnino est remouendus, & licet Author noster in *Const. c. 11. stat. 4. in fine* determinet, suspectas esse quasunque domos mulierum; ubi castitas periclitari poterit, dummodò adminicula alia adsint, nimirum frequentia, sequestrationis &c. *Pæn. cap. 8. quæst. 2.* Subtilius materiam istam rimans ait, quod suspectæ domus appellatione non
tan-

tantum veniunt domus meretricum (quæ Lupanaria , & Postribula nuncupantur, tunc enim nulli dubium est, puniendum esse Religiosum, qui infames hæc domos ingrederetur, nisi causam talem assignaret, quæ merito illum à temerario ingressu liberaret, putà si causa confessionis, si petendæ eleemosynæ, si ob casum repentinum cum alijs &c.) sed etiam aliæ suspectæ, dici possunt, quæ nimirum inhabitantur à mulieribus vanis, indeuotis, iuuenibus non benè apud vicinum audientibus in vestitu, incessu, in moribus, quæ frequentarentur à sæcularibus non coniunctis, &c. quæque à probis, & honestis, vt suspectæ haberentur, ita vt ingressus Religiosi in illas videntes, aut viciniam in admirationem induceret, ac murmurationem. Vide *Fornicatio*.

DONA. DONARE.

An Religiosi possint donare. Vide *Casus num. 13*.

DORMIRE.

Sine habitu. Vide *Consuetudo num. 2*.

ECCLESIA.

Ecclesiæ Regularium non sunt Collegiatæ in odiosis; yndè in ipsis Missam Conuentualem

aliquando non celebrare, non est peccatum mortale. *Const. cap. 3. stat. 6.*

Egredi à Conuentu. Vide *Conuentus num. 5.*

ELECTIO. ELECTVS. ELECTORES.

1 Electio est alicuius personæ idoneæ ad dignitatem canonica vocatio. *Pænal. cap. 3. quest. 2. diff. 8. & cap. 15. quest. 10. vers. Dixi independenter.*

2 Electiones omnes in nostra Religione fieri debent per vota secreta; quæ canonicæ dicuntur, cum à maiori parte Capituli concluditur, ut si vota nouem sint, quinque maiorem partem efficiunt. *Const. cap. 8. stat. 2. in textu*: debent autem fieri per schedulas; tamen si fierent per compromissum, vel per inspirationem, non essent nullæ. *Ibid. q. 1.*

3 Si Superior sit vnus ex eligentibus, & vota sint æqualia, electio non fit valida in ea parte, ex qua Prælati reperitur, quia cum per Trident. vota nunquam publicari debeant, sciri non poterit cui parti accesserit; si verò ad Generalem deuoluatur electio, & Generalis fuerit vnus ex suffragantibus, potest noua sui suffragij accessione in suam eandem partem inclinare, immò etiam in aliam partem, si ex discussione, quam facere debet, repererit electum primò à se non esse digniorem. *Ibidem, quest. 2.* Per Constitutionem verò Apostolicam

Urba.

Vrbani VIII. incipientem *Religiosos viros, editam* 10. *Novembris* 1642. In paritate votorum Præses in electionibus Guardianorum votum, decisiuum habet; & in nouissimis statutis generalibus compilatis à P. Reuerendis. Michaele Angelo à Sambuca *cap. 8. §. 36. num. 7.* etiam additur *num. 11.* quod in electione Guardianorum, si vota per tres vices erunt æqualia, Præsidentis voto decisiuo vtatur: iuxta quod Sac. Congreg. Regul. die 13. Martij 1653. ad euitandam paritatem suffragiorum, quæ ex numero pari sex vocalium, quibus Diffinitoria Prouincialia constant tam in electionibus faciendis, quam in negocijs decidendis oriri potest, Ministris Prouincialibus deficiente Præsidente, in huiusmodi casibus votum decisiuum concessit.

4 Disquisitores neque plures, quam sex, neque minores, quam duo esse debent, qui sint de corpore Capituli, nisi communi consensu duo ex exteris deputentur. In Capitulo Generali proponantur à Generali, vel antiquiore Ordinis Patre, & communi Discretorum Ordinis, & Diffinitorum præcedentis Capituli consilio, & consensu; In Prouinciali proportionaliter procedatur. *Ibid. statut. 3. in textu,* Regulariter autem tres tantum, nec plures, nec minores Disquisitores eligendi sunt. Dixi *regulariter*, quia in casu necessitatis possunt esse duo, immò vnus; nam si Electores essent

tantum tres , duo ex illis tertium scrutarentur ; si verò duo tantum , vnus scrutabitur alterum ; si vnus , ipse suum votum publicabit . Excipitur etiam electio Capituli Generalis , in quo ob maximam amplitudinem , & cum alternatiuè Generalis eligi debeat ex vna , aut altera familia , in quas Minorica Religio est diuisa , vt quieti , & fidelitati prospiceretur , nec dissidium esset , ex qua familia tertius ille Disquisitor eligendus esset , consultum est , vt tres ex vna , tres alij ex altera eligerentur à Patribus propriæ familiæ . Accedit , quod cum in quolibet nostro Capitulo Generali eligi debeant , & Generalis Minister , & Commissarius generalis : & sex Diffinitores itidem generales , vtrinque prouisum fuit , vt initio totius Capituli , sex Disquisitores eligerentur ; qui suis postmodum electionibus assisterent , & omnes vnus Capituli suffragia scrutarentur , quæ cum ad numerum 250. pertingat , non est mirum , quod sex Disquisitores habeat . Nulla enim in toto Orbe Christiano amplior electio reperitur , in qua etiam aliquando Summi Pontifices præfuerunt , vt accidit in Capitulo Generali Reatino , in quo fuit electus Fr. Raymundus Gaufredi Generalis , Præsidente Domino Nicolao Papa IV. & Gregorius IX. præfuit electionis Fratris Haymonis sexti Ordinis Generalis , & Bonifacius VIII. præfuit electioni

Fr. Io-

Fr. Ioannis de Muo decimusquintus Generalis.
Const. c. 8. stat. 3. dub. 1.

5 Extra Capitulum in casu necessitatis etiam eligi possunt Disquisitores, sed toto consentiente Capitulo: casus autem necessitatis sunt primò, paucitas vocalium; secundus si diuisi inter se Vocales, de fidelitate scrutatorum non fiderent, & tunc ad remedium communis quietis externos eligerent, quo casu duos eligi mandatur: *Ibid. dub. 2.*

6 Electio facta sine Disquisitoribus est nulla, nisi in casu; quo duo; vel tres essent vocales, aut vnus, vt supra diximus. *ibidem dub. 3.* Electio autem canonica in vno voto consistere potest. *Pæn. c. 3. q. 2. diff. 8.*

7 Non est de essentia electionis, vt scrutatores eligantur à Dissinctorio, denominentur à Generali, & assumantur in generali Capitulo ex hac, & illa familia; Immò si de Capitulo aliqui (verbi gratia) spontè se ingererent ad scrutanda vota, & Capitulum videns, & tacens non prohiberet, valida esset electio. Sic si à solo Prælato nominarentur, & Capitulum taceret; Ita etiam si omnes ex vna familia nominarentur. Attamen si Capitulum instaret pro forma statuti, & protestaretur, electio cassari posset. *ibid. dub. 4.*

8 Disquisitoribus genuflexis à Præsidente imponi debet secretum sub poena excommu-

nicationis latae sententiae; itavt nullo vnquam tempore, vel modo eligentium nomina publicent. *ibid. Const. cap. 8. stat. 4. in textu.* Si tamen hoc praeceptum non fieret, licet peccaret Praeses, non tamen vitaretur electio; Immò si Disquisitores essent personae adeò graues, vt de ipsis reuelatio timeri non posset, neque peccaret Praeses, omittens tale praeceptum secreti. *ibid. q. 1.*

9 Quod si Disquisitores publicarent vnum votum verbo, vel scripto, vitaretur electio, & hoc tam ante electionem, quam post illam, immediatè, etiamsi totum Capitulum consentiret, vnum votum publicari, non autem, si multum temporis post factam electionem, licet peccarent mortaliter scrutatores ob violatum secretum, & praeceptum impositum; At si vnus eligentium priuatim alteri publicaret suum votum, non vitaret electionem; si autem publicè hoc faceret, & Capitulum admitteret, irrita esset electio. Quod si quis perturbare vellet electionem, & publicè ostenderet suum votum, debet excludi à Capitulo, & in electorum numerum non computari. *ibid. quest. 2.*

10 Excommunicatio ista lata à Praeside, ligat etiam ante sententiam declaratoriam, & est reservata ipsi Iudici quousque in officio manet, vel Generali. *ibid. q. 3.*

Dis-

11 Disquisitores in Refectorio , tempore electionis sedere debent ad mensam , quæ ab omnibus videri possit, in qua sint vasa ad recipienda suffragia , & instrumenta , ac schedulæ ad scribendum. *Const. cap. 8. stat. 5. in textu.* Non est autem de essentia electionis sedere , nec quod votum scriptis detur , de essentia tamen est , quod vota singulorum in scriptis redigantur , & licet in aliquo casu superior poterit confirmare electionem ad relationem vocalem scrutatorum , putà quando essent tria, vel quatuor vota ; attamen in Capitulis generalibus , & provincialibus casus est moraliter impossibilis ; quia multitudo vocalium disquisitorum mentes , & memoriam confunderet ; vnde nullam iudicat Auctor electionem , quæ temeritati disquisitoris innititur , & malitiam præferre videtur . Minor difficultas esset , si schedulæ non in vase , sed super mensam ponerentur , aut in amplo disco , puniendus tamen esset Præses , vel redarguendus , vt gravissimi statuti violator . *ibidem* .

12 Illatas schedulas Præses coram disquisitoribus supra mensam extrahat , & numeret . Omnes disquisitores illas legant , & in folio notent. *ibid. stat. 6. in textu* . Vnde ad extrahendas , & numerandas schedulas non potest adhiberi alius à disquisitoribus , vel à Capitulo , & quidem si in hoc admitteretur extraneus , vitia-
retur

retur electio, non autem si præsumptuose alius de Capitulo in hoc se immisceret, non tamen legeret schedulas. *ibidem dub. 1.* Nec esset nulla electio, si non numerarentur schedulæ, sed inciperentur legi coniectura facta in fine de numero earum, qui non, corresponderet numero vocalium, non vitaretur ex lectura schedularum non numeratarum electio, sed ob defectum; vel excessum suffragiorum. *Ibidem dub. 2.* Quod si omnes Disquisitores schedulas legerent, & vnus ex ipsis, vel contemneretur, vel ipse sua sponte nolit legere schedulas, & in foro exteriori constaret, nulla omnino esset electio. *Ibid. dub. 3.*

13 Si electio facta est, à Scriba intelligibili voce publicari debet. *Ibid. stat. 7. in textu* ab vno ex Disquisitoribus scilicet Scriba; Attamen si illam Præses, vel alius Disquisitor publicaret, nullitatem non incurreret; quæ quidem publicatio facienda est statim, scilicet nullo actu extraneo interposito, & ita de facto practicatur vt lectis, ac notatis suffragijs, nulla alia actione ad hoc extranea interposita, electio publicetur. Quo non obseruato, nulla redditur electio, si ignauia, vel ignorantia electorum fuerit causatum, non verò si dolo, quasi eos poeniteat elegisse. Quinimmo qui vota habuit, si electionem procrastinari videret, potest adire Prælatus,

tum, ut illum cogat ad publicationem electionis; in qua appellatio non admittitur. Si verò non fiat electio per primum scrutinium, Præses tenetur publicare electionem factam non esse, & ideò procedendum esse ad secundum scrutinium, & recenseri debent suffragia, quæ quis obtinuit, aliàs non tenetur Capitulum ad novam electionem deuenire, & posset de Scrutatorum fidelitate dubitare. Quinimò publicanda est etiam electio indigni, & postea cassanda. *Ibidem.*

14 Electio cassata vicio personæ non potest replicari, sicut potest vicio electionis. *Pæn. cap. 10. quæst. 2. diffic. 3. vers. Respondeo cum Abbate.*

15 Si Generalis non fuerit electus in die vigiliæ Pentecostes, electio ad Papam deuoluitur; si Prouincialis intra diem artificialem, ad Generalem deuoluitur electio. *Ibidem stat. 8. cap. 9. in textu.* Dies autem mensurandus est ab ortu ad occasum Solis exclusiuè, licet autem de nocte prohibeatur fieri electio, præcipuè Generalis; tamen facta adhibitis luminibus, esset valida. *Ibidem.* Sic etiam electio indigni facta scienter, ad Superiorem deuoluitur. *Ibid. stat. 10. in textu.* Indignus autem est ille, quem Sacri Canones, & statuta Ordinis inhabilem declarant utpotè infamis, illegitimus, excommunicatus, priuatus, non habens con-

ditiones

ditiones requisitas morum, doctrinæ, vitæ communis &c. & eligentes scienter indignum peccant mortaliter, & meritò eligendi iure priuantur. Dicitur *scienter*, quia ignorantia excusat, sicuti etiam bona fides, dum adhibitis diligentijis eligitur, qui credebatur dignus, scientia autem præsumitur, cum defectus est publicus, & notorius; hæc autem scientia debet esse non apud aliquos, sed apud maiorem partem Capituli. Hoc statutum valet etiam de electione Guardianorum, & omnium aliorum officialium, excepto Custode Vocali, quem Superior eligere non potest, & est Procurator Prouinciæ ad faciendum votum ad Capitulum generale, quem si indignè eligant, priuantur iure suffragandi. *Ibidem*.

16 Facta electione Secretarius Scriba eam intelligibili voce pronunciare debet, & licet publicare posset scripto, affigendo cedulam vualis Refectorij, tamen hæc publicatio debet esse verbalis, aliàs est nulla electio. *Ibidem stat. 11.*

17 Quicumque electus, præter Ministrum Generalem, nisi à Præside confirmetur (quod facere debet, nisi adsit causa) officium exercere non potest. *Const. cap. 8. stat. 12. in textu*. Nos autem in electionibus, & confirmationibus prædictis non arctamur solemnitatibus, & formis iuris. *Ibid. stat. 13. in textu*. Hinc est, quod ele-

electus exercens suum officium antequam confirmetur, eo priuatur, quamuis ex privilegio Clementis IV. Generalis Minorum non indigeat hac confirmatione, sed eo ipso, quod est electus, est statim confirmatus.

18 Causa non confirmandi electum, esse potest omnis illa, quæ reddit electum indignum prælatione, ut supra dictum est. Ad quod potest Præses procedere, vel ex officio, quando scilicet ipse tales causas notas haberet, vel ad partis instantiam; ut plurimum autem, cum ante electionem tractetur de eligendis, scit Præses illorum merita, & sic sine illa discussione potest, & debet confirmare, maxime si habens votum illud suffragatus fuerit in favorem electi à maiori parte. Quando autem ignotum eligent, tenetur ipse in conscientia inquirere, merita electi, alias si indignum confirmaret, posset recurri ad Superiorem usque ad Papam successivè, & puniri debet suspensione officij, & alijs pœnis, & confirmatio est ipso iure nulla. In dubio autem debet Superior inclinare, in confirmationem, & potius favere debet iudicio eligentium, quam exceptioni opponentium. Minus enim malum est confirmare dubiam electionem, quam novam cum scandalo celebrare. Et potest confirmare dignum, relicto digniore non electo. *Const. c. 8. stat. 13.*

19 Confirmatur igitur post confirmationem

nem differre, usquequo informetur de electi meritis, & electionis validitate. Ita expressè Clementina de verb. signific. per hæc verba. Et siquidem ad electionem huiusmodi per formam, scrutiny procedetur, & votis in diversa diuisis, electiones plures in discordia celebrari contingat, illa, quæ à maiori parte Capituli, nulla habita zeli, vel meriti consideratione, seu contradictione quacumque alterius partis non obstante, per dictum Generalem Ministrum de Consilio Discretorum de Ordine (prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum, diligenti examinatione premissa) confirmetur, aut etiam infirmetur, prout eis secundum Deum visum fuerit expedire, & confirmavit Gregor. XIII. Cum illius vicem, §. 12. Guardiani verò in Capitulis electi, vel à Custodibus instituti, à Ministro, vel alio quopiam, confirmari deinceps non egeant, sed eorum instituta facta sufficiant. Ibidem. Ex quibus verbis colligitur primò, non currere dispositionem, nisi in electione per scrutinium, non per compromissum, aut quasi inspirationem. Secundò valere, ubi electio fuerit nulla ex diuisione votorum, non ob alios defectus electionis, vel personæ electæ, vt si electus esset illegitimus &c. Tertiò necessariò confirmandam esse electionem factam à maiori numero vocalium, nec Præsidentem debere differre protestationibus, & appellationibus opponentium, si electio à maio-

maiori parte celebrata fuerit, nisi grauem causam opponant, quia indignum confirmare non debet. Quartò Generalem debere examinare merita electionis, & electi, antequam confirmet, adhibito Patrum consilio. Quod si aliundè sciens veritatem non faciat; peccat & confirmatio est nulla. Hoc autem seruari mandatur tantum in confirmatione electionis factæ in controuersia, non in facta pacificè. Quintò posse Generalem delegare Præsidi suam authoritatem, prout de facto delegat, dum licentiam Capitulum celebrandi concedit. *Ibid. vers. Ex quibus verbis.*

20 Confirmationis forma non est verbis arctanda, sufficit enim, vt Præsides dicat electo. *Te elegerunt Patres in Ministrum, & ego auctoritate mihi commissa à Reuerendissimo N. talem electionem in persona tua confirmo. In Nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen,* & deindè confirmato sigilla Prouinciæ tribuere. Quando autem ad Generalem absentem, confirmatio deuolueretur, debet fieri mentio deuolutionis, examinis, & confirmationis eius partis, quæ sibi in Domino benè visa fuerit, latino, vel materno idiomate, prout mos erit. *Ibidem.*

21 Si ad Superiorem deuoluatur electio, quia intra diem celebrata non fuit, non tenetur Generalis nominare Prouincialem vnum.

ex nominatis à Capitulo, sed potest alium quempiam, quem maluerit, æquitati tamen congruit, vnum ex illis instituere, quos Capitulum aliqua in parte votorum qualificatione dignos censuit, nisi satius esset neutrum instituere ad tollendas partialitates, & schismata. *Ibidem.*

22 Quamuis Fratres Minores essentialia in electione seruare teneantur, ex summorum tamen Pontificum priuilegijs, ad solemnitates & formas iuris accidentales non arctantur, cuiusmodi sunt, quod electio non fiat ante sepulturam prædecessoris, quod intra tres menses prouideatur de Prælato, quod præsentetur electio infra octo dies, quod intra mensem electus consentire teneatur, vel confirmationem petere, quod non fiat electio de nocte, quod prius cantetur Missa de Spiritu Sancto, quod præstetur iuramentum de eligendo magis idoneum, & alia huiusmodi, quæ essentialia non sunt. *Const. c. 8. stat. 13. in fine.*

23 Qui absque autoritate Apostolica electiones coarctauerit, officio priuatur, *ibid. stat. 14. in textu.* Arctatio enim tollit libertatem requisitam necessariò in electione. Arctare autem electionem est illam ad aliquos particulares restringere, non verò ipsam limitare ad aliquod genus personarum, vel nationis, nisi in tali natione vnus, aut alter dignus reperia-
tur;

tur; tunc enim certè ad illos arctarentur Vocales, vel cogerentur ad vsum libertatis indignos eligere, quod est mortale, & reddit electionem nullam. *ibid. concl. 1. & 2.* Sic etiam arctat electionem, & peccat mortaliter Præses, qui dicit Electoribus: Generalis, vel Protector vult tamen, vel talem Prouincialem &c. seque habere litteras præceptorias, arctatiuas &c. quas tamen non habet; & huiusmodi fraudis intuitu eligit Prouincialem, quem mauult, etiamsi hoc testetur aliquibus in particulari, & non publicè in loco Capituli. Quidquid dicat *Lezzana*, qui non audet reprobare electionem factam ad nominationem Prælati duorum, vel trium, quam in consuetudine apud aliquos vigere audierat, & in sua Religione id fieri testatur. Nisi enim adsit indultum Apostolicum siue in sua, siue in aliena Religione, putat Author noster electionem esse nullam, nec valeret consuetudo. *ibidem, stat. 14. in fine, & Penal. cap. 15. quest. 8. resp. 8.* ubi si Prouincialis, Visitator, aut Generalis precibus, vel comminationibus instet, vt eligatur aliquis, vel suam intentionem aperiat, destinando suos amicos, vel capita factionum, vel ostendendo schedulam, in qua sint adnotata nomina eligendorum, vt ipsos nominent &c. committitur subornatio, & electio est nulla. Vide *Simonia num. 13.*

24 Absentium vota suppleri non possunt, nec praesenti, vel absentis votum committere alicui licet. *ibidem stat. 15. in textu*; unde non potest institui procurator ad ferendum suffragium. *ibidem*.

25 Facta electione, mox schedulae comburi debent, sicuti quando in scrutinio aliquis error committeretur, & hoc est de forma essentiali electionis per scrutinium. Possunt tamen lacerari, & corrumpi absque eo, quod comburantur, dummodò ita lacerentur, ut nunquam legi possint, quia sic secretum etiam servaretur; expeditius tamen fit combustionem. *ibidem stat. 16.*

26 Trahentes originem ex Mauris, Mahometanis &c. eligi non possunt ad officia. *ibidem stat. 17. Vide Descendentes*. Item ex sacrilegio procreati, etiam si ad Ordines admissi fuerint, ad officia tamen, & dignitates promoveri non possunt, sicuti illegitimi, nisi cum eis fuerit dispensatum. *ibid. stat. 18. in textu. Vide Illegitimi*.

27 Ante electionem Praeses Capituli, Vocales genuflexos, & confessionem facientes, absolvere debet ab omni excommunicatione, & dispensare cum eis in omni sententia irregularitatis, suspensionis, interdicti. *Const. c. 8. stat. 25. in text.* Cuius absolutionis primus effectus est habilitare (si qui essent) excommunica-

nicatos ad eligendum tam actiue, quam passiuè. Vnde si postea sciatur aliquem Vocale, fuisse excommunicatum, contra electum ex hoc capite agi non posset, quia iam fuit absolutus. Secundus est absolvere ab omni censura, & irregularitate, qua Vocales innodati reperirentur, & secundum totam latitudinem, verborum, etiam Sedi Apostolicæ quomodocumque reseruatis, non tantum in foro conscientiæ, sed etiam exteriori. Itaque absolutio ista tollit omnes censuras impeditiuas electionis, cuiusmodi sunt Bullæ Cœnæ. Tertius effectus est, quod semel absolutæ, & dispensatæ censuræ, & irregularitates, non redeunt; itaut post electionem Vocales reincidant. Hoc tamen priuilegium afficit tantum Vocales, & non alios. *ibidem*. Vide *Absolvere num. 9. Dispensare*. Vide *Diffinitor. Visitator. Simonia*.

Electio Abbatissæ. Vide *Abbatissa à num. 5. & infra*.

Eleemosyna. Vide *Proprietas*.

Emere. Emptio. Vide *Proprietas*.

E P I C H E I A .

Facit, ut relicto rigore legis, amplectamur quod recta ratio dicat, & quod faceret Prælat, si adesset. *Const. cap. 3. statut. 23. q. 4. & Pæn. c. 9. q. 8. in fine*.

1 A nobis Reuerendus, monito S. P. N. Francisci. Hinc qui de ipso, & alijs Ecclesiarum Prælatiſ oblocutus fuerit, itaut populo ſcandalo ſit, Superiorum arbitrio grauiter eſt puniendus. *Conſt. cap. 1. ſtat. 3.*

2 Eius dignitas eſt ſumma in Eccleſia Dei, cui Regnum fulgor, & Principum diademate, tamquam auro plumbo, cœlo terra, ſpiritui caro, diuinis humana ſubduntur. Eſt namque ſumma honorum omnium, qui hominibus tribui poſſunt, culmen dignitatum, poteſtas inefſabilis. *ibidem §. 1.*

3 Eſt Princeps in ſua Eccleſia. *ibid. ſtat. 4. verſ. Itaque ex Rodriq.*

4 Poſteſt à caſibus Bullæ Cœnæ abſoluere ſuos ſubditos in caſibus à iure permiſſis. *Conſt. cap. 2. ſtat. 14. conſuſ. 4.* Poſteſt etiam dele- gare facultatem ipſi à Tridentino conceſſam abſoluendi à caſibus, & irregularitatibus oc- cultis, licet eius Vicarius ex generali mandato ipſam non habeat. *Pœnal. cap. 29. queſt. 5. in fine.*

5 Non poſteſt Religionem ingredi ſine ſpeciali licentia Papæ, tum quia tamquam ſponſus ſuæ Eccleſiæ eſt ibi ligatus, tum quia Episcopuſ eſt in ſtatu perfectionis, Religioſuſ autem in via. Ideò non poſteſt facere regres- ſum

sum à perfectiori ad minus perfectum . Poterit autem ante confirmationem , quia tunc est sponsus rato , non autem consummato matrimonio . *ibid. const. c. 2. stat. 1.*

6 Potest in nonnullis casibus procedere , contra Regulares ; & primò . Si Regularis sit notoriè excommunicatus , potest per Ordinariū denunciari . Secundò . Si delinquat extra claustra , potest ab eodem capi , & præsentari suo Iudici , vt puniatur . Tertiò , in materia fidei , & hæresis , super quæ Episcopi sunt Delegati Apostolici . Quartò , in spectantibus ad curam animarum ; Quintò , de cura Hospitalium , & Monialium quoad clausuram , redditus , electiones , & professiones . Sextò , si vagentur sine licentia Prælatorum . Septimò , si matrimonio contrahendo sine licentia Parochi præsent . Octanò , si prædicent extra suas Ecclesias sine licentia Episcopi . Nono . Si extra Monasterium degant . In causis mercedum miserabilium personarum , & in similibus . Decimo . In controuersijs processionum . Undecimo . Possunt Regulares recurrere ad Episcopos pro absolutionibus , & dispensationibus illorum casuum , qui sunt Episcopis reservati priuatiuè quo ad Regulares . Dixi priuatiuè , quia si eadem autoritas esset concessa Prælatis Regularibus , ad Episcopos recurri non potest , quia vt alibi diximus , *Const. c. 2.*

stat. 12. maiorem, & ampliorem facultatem dispensandi, & absoluendi habent Prælati Regulares, quàm sæculares. Sunt etiam nonnulli alij casus, in quibus possunt Episcopi in Regulares procedere, quos videre est apud *Roder. Iuniorum resol. 3. num. 15. & resol. 63. num. 24. & Alphons. de Leon. recoll. 2. à n. 466. vsq. ad 488.* qui ait, quod Episcopi non possunt cogere ipsos Regulares per censuras in omnibus casibus sibi permissis, quia Concilium Trid. declarauit quosdam casus, in quibus concedit, posse Episcopos cogere per censuras. *Pænal. cap. 18. quæst. 3. vers. Verum disputant. multi.*

7 Aduertendum tamen est hic, quod potest etiam superior Regularis procedere contra suos subditos in aliquibus ex supradictis casibus, putà quia subditus Regularis, curam animarum habens, in fonte baptismali aquam non tenet, oleum Cathecumenorum non procurauit. Quod in contractu matrimoniali, vel non adfuit, vel scandalum commisit. Quod in professione Monialis, vel electioni Abbatissæ Episcopum non monuit: Quod matrimonio adstitit, cum non esset Parochus, vel sibi hanc licentiam procurauit, inconsulto Prælato Regulari. Quod in aliena Ecclesia sine licentia Episcopi prædicauit, Hæc enim delicta non sunt ità reseruata Ordinarijs, vt Superior Regu-

Regularis illa punire non possit in subditis. Et vniuersaliter in omnibus casibus, in quibus possunt Ordinarij procedere contra Regulares, possunt etiam Superiores Regulares, dummodo quo ad istos non adsit dispositio priuatiua, & propterea casus isti dicuntur mixti fori, & datur locus præuentioni cum limitatione tamen, vt infra. Nam si v.g. Episcopus non procederet contra Regularem delinquentem extra claustra, vel quia nolit, vel quia nescit, non per hoc impeditur Prouincialis, quin suum subditum coerceat. Si transire finit Apostatam sine correctione, non per hoc tollitur facultas suo Prælato illum puniendi; Sic etiam si suam iurisdictionem Floccipenderet, dum sine sua licentiâ in aliena Ecclesia prædicabit, si subditus populum seditione conturbet in propugnanda præcedentia in processione, & Episcopus contemnat, non est, cur Superior Regularis non possit illum de scandalo dato, & de excessu punire. *Penal. ibidem.*

8 Aduertendum secundo, quod in puniendo Apostata conceditur facultas Episcopo, si illum errantem inuenerit, non postquam Superior punire inceperit, quia tunc delegatio spirauit, & potest Prælatus Regulares se tueri in sui iuribus per Ecclesiasticas Sanctiones. *ibidem.*

9 In alijs autem casibus, in quibus offen-

duntur iura Episcopalia, vt assistere matrimonio, prædicare sine licentia, iudicare de clausura, electione, computu, dotibus collocutionibus Monialibus &c. non posset inhiberi Episcopo, quin procedat, neque propterea tollitur Regularibus iurisdictione, quia potest vterque procedere de eo, quod ad suum tribunal spectat cum vnum delictum à duobus Iudicibus puniri possit ob diuersas considerationes, quas habet, & sic puniri poterit à Superiore Regulari, tanquam delinquentes contra statuta Ordinis, & statum Regularem, & ab Ordinario quatenus violans suam iurisdictionem. Et hæc est limitatio, quam diximus paulò supra in prima aduertentia. *Pænal. c.4. q.3. vers. Respon-
deo vniuersaliter.*

10 Aduertendum tertio, quod potest Regularis accusare alterum apud Episcopum de supradictis causis ad ipsum spectantibus. Et ad ipsum recurrere in ijs tantum causis, quæ ad ipsum spectant, non quatenus concernant iurisdictionem Regularem, verb. grat. si prædicasset in aliena Ecclesia, si matrimonio adstisset si professionis, vel clausuræ causa ageretur &c. hæc enim causæ, cum directè ad locorum ordinarium pertineant, & in ijs Superiores Regulares solum se ingerere possint per regulam quandam generalem, quod scilicet ipsos deceat subditorum emandare delicta; ideo

si subditus grauetur circa has causas poterit pro declaratione , aut iustificatione, vel gratia ad Episcopum illumque monere , quod circa causam ad ipsum spectantem molesteretur , & Episcopus poterit suo iuri cedere , & Religiosum liberare , non quidem à Regulari sententia ; supra quam nullam iurisdictionem habet , quamque examinare non potest , cum non sit Iudex appellationis, sed Commissarius ad procedendum si voluerit ; sed tantum ab eo poena , quam ipse Episcopus infligere posset . *Ibidem Penal. cap. 18. a vers. Ego autem pro mea materia quæro , usque ad finem quæst. 3.*

11 Regularis factus Episcopus , licet non sit à votis , est tamen à præceptis suæ Regulæ repugnantibus Episcopali dignitati absolutus . *Const. c. 12. stat. 5. q. 1. vers. Hac etiam ratione .*

12 In causis criminalibus procedere debet cum consilio , & assensu duorum à Capitulo electorum , tam in formando processu , quam in alijs actibus usque ad finem causæ inclusivè : conceditur tamen circa atrociora delicta , ubi de personali detentione opus sit , quod possit solus ad summariam informationem , & necessariam detentionem procedere , servato tamen in reliquis ordine præmissis . *Penal. cap. 1. quæst. 2. resp. 3.*

Eius autoritas circa Moniales . Vide : *Moniales , Clausura . Abbatissa .*

EQUITARE EQUITATIO.

1 Religiosis minoribus sub peccato mortali (dempta necessitate vel infirmitate) equitare prohibetur . Adest etiam præceptum sanctæ obedientiæ , & pœna priuationis officiorum , & perpetuæ inhabilitationis in posterum ipso facto incurrenda , lata ab Urbano VIII. *Militantis Ecclesiæ* 1. Iunii 1640. Et per statuta generalia . *Qui sine licentia Ministri Prouincialis equitare , bigare , quadrigare &c. præsumpserit , bimestris carceris pœna mulctari debet , & Minister sine necessitate cognita per testimonium scriptum Guardiani , & maioris partis discretorum illius Conuentus , id non concedat . Quam in absentia Ministri possit indulgere , Guardianus cum consensu omnium suorum discretorum . Aliter facientes , Prouincialis caret voto in futuro Capitulo , & Guardianus sit priuatus officio , & si equitantem sine licentia , disciplina , & triduo carcere non mancipauerit , per semestre suspensus sit ab Officio . Minister autem in Visitatione , uno tantum uili iumento uti possit , nec socios habeat , qui pedes ambulare possit .* *Const. cap. 3. stat. 23. in textu .*

2 Verbum equitare in communi modo loquendi , non solum significat equo iter facere , sed etiam Mulis , Asinis , Camelis , & quælibet huiusmodi equitatio prohibetur Minoribus .

Super

Super humeros autem hominum, vel leſtica aut ſerculo, præſiſo, pretio, vel ſuperbia, vel ſcandalo Author non cenſet eſſe contra Regulam noſtram. De naui certum eſt, non comprehendì. Recurrere autem ad amicos ſpirituales ad ſoluendum nauigationis pretium, regulariter non poſſumus, præſiſa neceſſitate, puta ad excuſandum longi itineris tædium. Sic etiam vehi Curru vili à bobus tracto non eſt, contra Regulam. *ibidem q. 1.*

3 Cauſæ excuſantes equitationem à culpa ſunt neceſſitas, & infirmitas. Hæc autem neceſſitas excuſat etiam ſi proueniat ob negotium proprio Marte aſſumptum, puta ſi quìs ad ſanctuaria ſua deuotione proficiſcatur, & accidat in itinere debilitari, vel luto impediri, & alijs huiuſmodi, poteſt ſine culpa equitare, niſi voluntarium negotium aſſumens ſe præuiderit habiturum neceſſitatem equitandi. Infirmitas verò debet eſſe vel actualis, vel imminens de proximo, puta ſi timeret probabiliter inſirmari, etiam leuiter. Quinimmo poteſt yaletudinarius equitare animi gratia, ad recuperandas vires, ad refocillandum ſpiritum, exercitio aeris mutatione &c. Et Superior poteſt, & debet in hiſ caſibus ſua authoritate, ac pietate declarare ſufficientem cauſam, & diſpensare cum ſuis ſubditis, ubi in dubio ſita eſſet, iudicio namque prudentis Superioris, cui

cui standum est in conscientia, relinquitur examen, & determinatio manifestæ necessitatis. *ibidem quæst. 2.*

4 Peccat mortaliter Prouincialis concedens facultatem equitandi, non seruata forma statuti, si temerariè, idest nullo præhabito examine, nulla cognita causa, nulla consideratione facta de veracitate, & qualitatibus Fratris equitare volentis: Secus non, potest enim esse, vt subditus sit persona grauis, probatæ viræ, de qua præsumi non possit mendacium in re tam graui, tunc enim Superior credens, non peccat contra Regulam, licet peccat contra statutum, quod non obligat ad mortale, sufficit enim, vt Superiori probabiliter constet, subditum habere veram necessitatem. Superior autem localis non potest talem licentiam concedere absque consilio, & consensu trium Discretorum, & in casu vrgenti, absente Prouinciali; Quod si illi fuerint indiscreti, Superior localis cum vno ipsorum consentiente, posset hanc licentiam concedere, sicut etiam posset in casu, quo Discreti ob aliquam minus iustam causam non consentirent, & necessitas esset manifesta, quia non irritatur actus, nec corrigitur ius naturale cum tanto incommodo; Imò contrafaciens Guardianus nullam pœnam incurrit in Bulla Urbani, benè tamen ex statuto, in quo non comprehenduntur discreti, & in

in hoc statutum est moderatum cum non necesse sit adhibere omnes discretos, sed sufficiat tantum tres. Quorum delectus spectat ad Guardianum, non tamen absolutè voluntariè, sed cum ordine dignitatis, & antiquitatis, & scilicet conuocet dignores, nisi casus aliter ex ratione suaderet. *Const. c. 3. stat. 23. q. 3.*

5 In absentia autem Prælatorum potest ipse necessitatus sibi declarare necessitatem, & uti Epicheia. *ibidem q. 4.*

6 Conceditur Prouincialibus per statutum, & per supradictam Vrbani Bullam, etiam Prouinciarum Commissarijs, ut uno, eoque vili iumento pro se tantum, non autem pro socijs in necessitatis articulo uti possint; alias si contraxerint, eo ipso destituti remaneant. Quæ verba concernunt primo concessionem vilis iumenti, scilicet Asini, vel Muli ad summum; non autem equi. Secundo non semper, sed in necessitatis articulo ab ipsismet Prælati iudicandæ. Tertio. Socij sunt Laicus, & Secretarius. Quarto. Priuatio officiorum vltra materiam præcepti importat culpam grauem. Quinto. Non incurritur nisi post sententiam, etiam in foro conscientie. Peccant autem mortaliter Prouinciales, & Visitator, socios sibi assumptes, qui pedester ambulare non possint, in delectu tamen per se talium sociorum, non autem in casibus incidentibus, & fin.

singularibus, quia si socij in longo itinere laxarentur, vel debilitarentur, poterit præsenti sociorum necessitati dispensationi succurrere, ne cogatur sepe socios mutare. *ibidem* q. 5.

7 Ut autem sciatur, quibus ut plurimum permittatur equitare, etiam si sani sint; apponuntur hic verba Iulij II. in his Constitutionibus cap. 3. *quæst. ult.* litteraliter explicantia præceptum hunc Regulæ cuiusmodi sunt, videlicet. *Quibus etiam necessitatibus satis vagari declaramus, & dicimus, Prelatos maiores Ordinis, ac Visitatores graves, ac solemnes Prædicatores, qui pro negocijs Ordinis, & animarum profectu habere per terras, & loca, & provincias frequenter discurrere, vel ad Capitulum, & similia longius ire, & quorum vita est Ordini necessaria, quæ aliàs posset exponi periculis, & infirmitatibus. Tales enim ex hoc non sunt suæ Regulæ transgressores, immò à suis Superioribus debent pro loco, & tempore ad id compelli pro communi bono Ordinis, & animarum conservando: cum & de vita communi, & Regulæ observantia sit, fratres, & maxime tales in tali necessitate posse equitare, ut apertius exprimit Regula. ibidem quæst. 6.*

8 Indebite equitantes, & equitandi licentiam concedentes, sunt gravissima pœna digni, & ultra culpam lætalem sine remissione, contra ipsos exequendæ sunt pœnæ statutorum,

car.

carceris, suspensionis &c. Et Bulla supradicta Urbani addit statutarijs pœnis priuationem officiorum, & inhabilitatem ad omnia alia &c. requiritur tamen ausus, & temeritas, quæ veram necessitatem excludunt: Notandum tamen est, posse ex rationabili causa, has pœnas remitti à Ministro, & Commissario Generalibus; quæ remissio non valeret, nisi rationalis causa adesset, vt diximus de dispensatione. *Constit. cap. 3. quest. 7. in fine. Vide Carcer num. 4.*

EUTRAPELIA.

Ex Aristot. *Est quadam vita requies, in qua homines ioco utuntur, dicendo, & audiendo moderatè ea, quæ oportet, itaut personarum, locorum, & mediocritatis norma seruetur. Est virtus, & per consequens Religiosis permissa. Constit. cap. 2. statut. 76. quest. 3. in fine.*

EXAMEN: EXAMINATOR.

1 Sacris initiandi in nostra Religione à Patribus specialiter in Capitulo deputatis, de scientia, & idoneitate, prius approbari debent, quos Prouinciales per se, aut per alios iterum examinare tenentur. *Const. cap. 2. statut. 54: in textu.*

2 Quamuis autem ritè ordinetur non examinati, eo quia per Trid. hoc munus examinan-

nandi ordinandos Episcopis positivè præcipitur, attamen si falsò in dimissorijs affirmaretur esse examinatos, & propterea Episcopus reputaret idoneus, illosque non examinaret, ut facere potest, tunc Prouincialis peccaret mortaliter; nisi tamen excusaretur, ex eo quia non haberet examinatores præsentés, vel ordinandus esset nimis distans, & de illo sufficiëntia præsumeretur &c. *ibid. quæst. 1.* Benè tamen verum est, quod Prouincialis non tenetur sub culpa graui eosdem iterum per se, vel per alios examinare. Neque requiritur vnio examinatorum, quàmuis praxis sit eos examinari coram Prouinciali, & examineribus simul iunctis (Quidquid sit de approbatione Confessoriorum.) *ibidem quæst. 3.* Examinatores autem huiusmodi debent esse tres, præter Prouincialem, tam duo etiam sufficerent. *ibidem quæst. 4.* In quo quidem examine potest intercedere simonia, cum detur ius ad suscipiendos Ordines, qui sunt res spirituales. *ibidem quæst. 5.*

3 Diuersum scientiæ gradum requirit Tridentinum pro excessu Ordinum, ne examinatores peccent approbando. Pro prima tonsura requiritur peritia legendi, & scribendi, ad Minores Ordines intelligentia linguæ latinæ: ad Subdiaconatum, & Diaconatum, peritia eorum, quæ ad dictos Ordines spectant: ad

Pre-

Presbyteratum , vt possit prædicare , & sciat , quæ ad Sacramenta administranda requiruntur . At in Regularibus minor scientia sufficit , & possunt , nedum à Fratribus , verum etiam ab Episcopis (licet linguam latinam non probè teneant) approbari : sufficeret enim si rectè legere , & canere nossent , quia Regulares ob continuum commercium , & exercitium cum Fratribus doctis , spem profectus ostendunt , & facile errare non possunt , sicuti sæcularis . *ibidem quæst. ult. Vide Ordinandi .*

Examen Confessariorum . Vide *Confessio . Confessarius .*

EXCEPTIO . EXCIPERE .

1 Exceptiones sunt de iure naturæ . *Pænal. cap. 1. quæst. 2. probat. 1.* Vnde exceptio absentia est acceptanda , etiamsi exceptor nullum mandatum habeat , vnde licet in criminalibus non admittatur procurator ad disputandum super crimen , admittitur tamen ad proponendas exceptiones necessarias pro reo . *ibid. quæst. 4. aduert. 6. vers. Cum hoc tamen stat . Vide Contumax n. 4.*

2 Aliquando exceptio sapit naturam accusationis , vt cum quis non stimulatus , nec in actionem vocatus spontè excipiat contra electum , vel testem , vel accusantem , *Pæn. c. 10. q. 2. diffic. 3. vers. Respondeo cum Abbate .*

3 Exceptio infamiz. Vide *Index num. 4.*

EXCOMMUNICATIO.

EXCOMMUNICATIVS.

1 Excommunicatio alia est per modum statuti, seu ordinationis, alia per modum præcepti. Hæc respicit particulares, illa verò communitatem primò, & per se: vnde excommunicatio lata per modum statuti, seu ordinationis requirit scripturam, aliàs est nulla. Lata verò per modum præcepti non requirit scripturam. Verum tamen est quod excommunicationem per modum statuti pro tota Religione, non potest ferre, nisi Capitulum Generale, pro tota Prouincia nisi Capitulum Prouinciale, & pro toto Conuentu nisi Prouinciales, & Visitatores, non autem Guardiani; qui solum facere possunt aliqua præcepta suo tempore duratura. Et quidem Generales, ac Prouinciales soli per se possunt ferre excommunicationem pro toto Ordine, & Prouincia, quæ tantum durabit, quantum ipsi in officio persistunt, & debet ferri scripto, aliàs est nulla. *Penal. cap. 28. quest. 4.*

2 Excommunicationem per modum præcepti possunt fulminare in Ordine nostro Minister, & Commissarius Generales, Prouincialis, & Delegati ab ipsis, & Guardiani, tamquam verè Prælati in suos subditos, & contrarium

rium afferentes puniri debent grauiter tamquam perturbatores ad arbitrium Superiorum, & vniuersaliter excommunicare possunt omnes Prælati, scilicet (Ecclesiastici) qui habent administrationem cum iurisdictione coniunctam, nisi limitata eis fuerit autoritas. *Pœnal.c. 28. quæst. 1.* Pro rebus autem deperditis Generales tantum, & Prouinciales, qui quasi Episcopalem autoritatem habent, ipsam ferre possunt, & Commissarius Visitator destinatus ad omnes causas à Generali in aliqua prouincia, qui est Ordinarius, & Ministro prouinciali superior. Commissarius autem delegatus à Prouinciali, minimè hoc potest, nisi specialiter ei delegata sit facultas hæc. *ibidem quæst. 2. & 3.*

3 De Vicario generali Episcopi est controuersia, nisi specialem habeat commissiorem: non autem Vicarij foranei, neque qui nullius Diœcesis, siue Episcopi inferiores. *ibidem quæst. 2.*

4 Non tantum autem pro rebus deperditis, seu subtractis potest excommunicatio ferri in Religione, sed etiam pro qualibet reuelatione: potest enim Prælatus excommunicatione vti pro indaganda veritate alicuius delicti, purà si commissum sit delictum, & authores ignorantur, potest Prælatus præcipere, vt scientes reuelent malefactores sub pœna ex-

communicationis. Item si nesciatur aliqua possessio, ius, seu factum provinciarum finium, Conuentuum &c. potest similiter super his rebus monitoria expedire, ut scientes veritatem reuelent; & in terminis Concilium Tridentinum concedit excommunicatione uti in causis civilibus & criminalibus, dummodo alia probatio deficiat, immò pendente causa coram Iudice seculari, & maximè quando testes ignorantur, possunt impetrari monitoria contra testes pro scienda veritate. Item sicuti Superior Regularis in inquisitione generali procedit per impositionem præcepti sanctæ obedientiæ, ita etiam potest in aliquo casu præcipere sub comminatione censuræ, ut scientes auctorem libelli famosi, fracturæ arcæ &c. reuelare teneantur. Nam licet in causa speciali, in qua proceditur per viam accusationis, non debeant expediri ista monitoria, nisi ad instantiam partis, vel alterius interesse habentis, non tamen videtur ademptum Iudici procedere posse ex officio, quando alia via non suppetat, quia si possit veritas haberi per testes, & congruas probationes legitimas, nullo modo ad censuras recurrendum est. Excommunicatio enim est remedium subsidiarium, & applicandum, ubi alius modus realis, & personalis, ac iuridicus non appareat. Monitoria autem expedita contra formam hanc, non sunt nulla, licet

licet nonnulli affirmant, tamen reprehendendus est Iudex incipiens à monitorio. *ibidem*, *diffic. 1.*

5 Materia autem, vt monitoria pro reuelatione deperditorum expediri possint, licet remittatur in arbitrium Superioris, certum est tamen, quod debet esse considerabilis, non exigua, vel parui valoris, nec sufficeret materia, quæ faciat peccatum mortale in furto, immò nec valor vnius auri, sed requiritur saltem sex, aut quinque aureorum in Religione nostra, quæ proficitur summam paupertatem; verum quia casus faciliter esse posset in furto libri, Scriptorum, Codicum in Concionatore, Lectore &c. etiam pro minori quantitate excommunicatio fulminari posset, habita consideratione incommodi, damni, dedecoris, quæ aduenirent actuali Concionatori, vel Lectori, si furto conciones, vel lectiones auferrentur, vt omnes dicunt ex ratione lucris cessantis, vel damni emergentis, vt in operarijs, quibus instrumenta artis tollerentur, ita si quis prædicaturo in sequentes dies furaretur concionem paratam, inferret damnum notabile; vnde in hoc casu, licet materia esset nimis vulgaris; attamen, quia emergens est nimis præiudiciale, posset Superior præcipere sub excommunicatione, vt restituatur scriptum. *ibidem* *diffic. 2.*

6 Non possunt, nec debent expediri monitoria, nisi causa diligenter, ac magna maturitate per superiorem examinata, ne conijciat se periculo errandi, & ludibrio exponendi censuram; si de facto res ablata fuerit, si magni momenti existat, si per aliam viam inueniri possit, nec moueri debet, nisi ad partis instantiam, si agatur de re particularis fratris vsui accommodata, quia si agatur de re Communitatis, vt de rebus Ecclesiæ, Sacristiæ Bibliothecæ, Dormitorij &c. potest procedere Superior ex officio. Sic etiam si offensus frater aliquem apud Superiorem deportet, & testes nolunt veritatem deponere, vel si appareat commissum esse delictum, testes autem non appareant, potest Prælatus per sua monitorias litteras præcipere reuelationem authoris, complicum, testium. Quod potest fieri non tantum in iudicio Regulari, & Ecclesiastico, sed etiam si ageretur coram Iudice sæculari, & pars, seu Iudex imploraret auxilium ab Ecclesiastico, quia sicut sæculare adiuuat Ecclesiasticum præbendo suum brachium, ita Ecclesiasticum debet adiuuare seculare expediendo litteras monitorias, quæ tamen suffragari, non debent in pœnam sanguinis, aut supplicij, nec continere crimen, vel infamiam alicuius. *ibid. diffc. 2.*

7 Expediri tamen scripto, & per tres, aut
duas

duas vices , vel vnam , quæ vicem trium habeat , si enim non adest contumacia , non incurritur excommunicatio , & si quis non monetur , non redditur contumax . Hoc autem intelligitur de peccatis præteritis , non de futuris , quia si ista sub censura prohibentur , ipsa prohibitio monet , nec requiritur aliud ad contrahendum censuram , nisi actualis transgressio præcepti . Scripto autem mandare monitiones , & excommunicationem , ligat quidem reliquos omnes , non tamen Regulares de necessitate , qui possunt , & sine scripto excommunicationem ab homine , & per modum præcepti ferre . *ibidem* : non tamen per modum statuti , respectu Prouinciæ vel Conuentus , quia tunc inciderent in suspensionem ab officio . *ibidem quest. 4.*

8 Excommunicatio aliquando est iusta , & valida , cum scilicet fulminatur ex causa , & secundum iura , & hæc est obligatoria , & timenda . Aliquando est iniusta , & inualida , & tunc non obligat , neque timeri debet , puta quando fertur à non habente iurisdictionem , vel à Iudice excommunicato , vel interdictio : vel excommunicatur quis contra tenorem privilegij , vel à delegato contra delegantis intentionem , vel post appellationem legitimam , vel si continet errorem intolerabilem contra legem diuinam , naturalem , vel humanam :

quo casu excommunicatio non est timenda, neque apud Deum, neque apud homines, dummodo notoriè constet de iniustitia, & nullitate, secùs antequam constet, ad vitandum scandalum, debet se vt excommunicatum gerere, quousque per sapientum testimonium constet de causa & sit sedatum scandalum. Aliquando autem est iniusta, vel quia prætenditur lata ex causa iniusta, vel non sufficiente, quam tamen Iudex tenet iustam, vel quia licet habeat iustam causam, fertur tamen ex prava Iudicis voluntate, vel odio, aut vindicta: vel quia licet sit animus bonus, & causa sufficiens non est, tamen iuris ordo seruatur, vel quia non præcesserunt monitiones, vel non est lata coram personis idoneis, vnde sicut ad bonam sententiam requiritur causa iusta, animus, seu finis probus, & ordo iuris, ita ex horum defectu redditur iniusta, & hæc seruanda, & timenda est, iuxta famosum Axioma canonicum: *Sententia Pastoris, siue iusta, siue iniusta est timenda*; & in hoc sensu adest statutum in nostra Religione cap. 7. §. 5. num. 27. *Non liceat tamen subditis excommunicationem à Prelatis inferioribus latam contemnere, aut non formidare, quia non ad subditos, sed ad Prelatos hæc cognitio pertinet*. Possunt tamen subditi reclamare apud superiores maiores contra fulminatores talium excommunicationum, quando sine discre-

discretionem, & maturitate fulminantur. Sic etiam si Guardianus fulminaret sententiam, pro rebus perditis, non solum iniuste procederet, sed etiam nulliter, quia in hac parte non est Iudex competens. *ibid. cap. 28. quest. 3. resp. 2.*

9 Per admissionem Vocalis excommunicati redditur nulla electio, nisi cum protestatione admitteretur in casu dubio. *Pæn. cap. 15. q. 10. vers. Respondeo posset etiam Præses.*

10 Excommunicatio lata in subornatores est reservata Papæ. Vide *Simonia num. 15*. Sic etiam excommunicatio lata in rebelles est reservata Summo Pontifici extra mortis articulum. Vide *Rebellis num. 2. & Visitator num. 3.*

11 Excommunicatio Canonis: Si quis suadente Diabolo, non incurritur sine dolo. *Pæn. cap. 4. quest. 6. in fine*; tamen potens liberare Clericum à percussione, & non liberat, etiam si non sit officialis, incidit in excommunicationem. *Ibidem cap. 6. quest. 5. Vide Absolutio.*

EXPOSITI, idest PROIECTI.

Siue ex legitimo, siue ex illegitimo thoro nati sint, censentur legitimi, atque ad Religionem recipi possunt. *Const. c. 2. stat. 1. §. 5. vers. Legitimantur igitur.*

Quando Guardianus sine licentia fabricare potest in Conuentu. Vide *Carcer num.* 12.

FACETIAE.

Dedecent Regulares, sicut etiam vrbانيتes incongruæ, etiam si Eutrapelia non veretur. *Const. cap. 2. stat. 76. quæst. 3. & in Pænal. cap. 13. quæst. 9. in fine* habetur, quod à Republica Christiana sunt exterminandæ.

FALSVM. FALSITAS.
FALSIFICATIO.

1 Falsitas est immutatio veritatis, quæ potest fieri facto, aut verbo, & tripliciter accipitur. Primò pro eo, quod non est verum, licet ab alicuius mendacio non procedatur. Secundò pro mutatione veri fraudolenta, & sic omnia mendacia sunt falsa. Tertiò pro delicto, seu crimine falsi, quod committitur, non tantum simulando, vel mutando veritatem, sed exequendo animi dolum contra proximum. *Pæn. cap. 11. in princ.* Ad hoc autem, vt falsitas sit punibilis, copulatiuè concurrere debent tria, scilicet mutatio veritatis, dolus, & quod alicui sit nocuum. *Const. cap. 7. stat. 5. casu 7. & 8.*

Quando falsitas sit casus reservatus. Vide *Casus reservati n. 7. & 8. & cas. 15. & 16.*

Te-

2 Testis falsus est, qui iuratus veritatem negat, vel occultat, vel essentialia tacet, qui in alium sensum dicta interpretatur, qui depositiones mutilat, qui dubium pro certo affirmat, Cum enim teneatur testis Iudici legitime interroganti veritatem fateri, quotiescumque veritatem ad mentem Iudicis non dicit, quoquo modo id faciat, siue illam negando, siue tacendo, siue occultando, siue æquiuocando, siue decurtando, sub nomine constituitur falsitatis, *ibid. q. 1. Vide Testis,*

3 Quod si Testis deponens falsum non fuerit iuratus, puniri debet non ordinaria, sed extraordinaria pœna, dummodo tamen falsitas non esset alteri nocibilis: unde Auctor arbitrio Iudicis remittendum putat, an pœna ordinaria, an extraordinaria puniri debeat; consideratis qualitate deponentis, contra quem deponitur, & causæ, & sceleris gravitate (præter casus reservationem, ut diximus verbo *Casus reservati num. 7. & 8.*) *ibi dem diffc. 1.*

4 Falsum deponens, aut reuocans, vel reuocari procurans, quod verè depositum fuerat, est ipso facto excommunicatus, nec absolui potest, nisi à Prouinciali, satisfactione præmissa, & semestri carceri mancipari debet, & infamis perpetuò existit. Potest enim falsitas committi primò subornando testem ad di-

cendum

cendum falsum testimonium. Secundò producendo in iudicio testem falsum. Tertio dicendo falsum testimonium. Quarto vtendo dicto ipsius falsi testis scienter; vnde solent periti procuratores facere, vt pars, quæ produxit testes interrogetur; an eis vti velit; vt postea nullam habeant excusationem. Qui quidem suasores, & procurantes plus puniendi sunt, quam ipsimet falsi testes, cum isti maiorem nocendi animum habeant, maximè si donis, promissis, vel minis id faciant. *Pœnal. ibid. c. 11. quæst. 2.* Quæ quidem pœnæ afficiunt etiam ipsum testem falsum ex sua malitia deponentem. Notandum autem est hic, quod cum falsum deponentes, & falsò quempiam infamantes puniendi sint pœna talionis (quæ poterit esse aliquando carceris perpetui, tritemium &c.) semestri carceris pœna cessat, si pœna talionis, quæ sequitur infamantem, fuerit ad vltiorem carcerem, vel ad tritemes. *ibid. diff. 1.* Verum tamen est, quod istæ pœnæ non afficiunt, nisi post declarationem.

5. Licet autem falsum deponentes ad defensam non pœna ordinaria, sed extraordinaria falsariorum sint puniendi, attamen si falsitas non in sola defensione consistat, putà in delictis, in quibus non ex officio proceditur, sed ad instantiam partis, essent puniendi pœna ordinaria, quia tunc falsitas noceret accusato-

ri,

ri, & testibus ab accusatore productis, qui reputarentur falsi, & vt tales puniendi venirent, cum reuerà non falsi sint, vt supponitur. *ibid. quest. 3.*

6 Falsificatio litterarum, & sigillorum, seu Bullarum, multis modis contingere potest. Primò, vt falsa Bulla, seu sigillum falsis litteris apponatur, putà si de integro litteræ confingantur, & sigilli adulterini impressio apponatur. Secundò, sigillando falsas litteras cum vero sigillo, quæ est falsificatio litterarum, & sigilli etiam, cum fit vera sigillatio; quæ fit de voluntate Domini, & sic si sigillum ab vna scriptura vera abstractum falsæ affigatur, si non concurrat voluntas eius, cuius est sigillum, sigillatio falsa præsumitur, etiam si non absit subscriptio, dummodo hæc non requiratur pro forma. Tertiò, cum in veris litteris aliquid per rasuram tenuem immutetur, quod sensum germanum notabiliter immutet, quia si aliter esset, non haberet locum poena falsi; vnde immutantes litteras, aut punctum in Apostolicis Bullis, quæ tamen sensum à Pontifice intentum non corrumpat, non incurrunt excommunicationem. Aduertendum tamen est hic, quod nomine *rasura tenuis* non intelligitur litura levis in ordine ad sensum, sed respectu chartæ, seu pergameni. Quarto, cum aboletur scriptura aliquo artificio, & de
nouo

nouo scribatur, remanente subscriptione, & sigillo. Quinto, cum abolita priori scriptura, superimponeretur alia subtilissimo (si tamen possibile est) glutino compaginata. Sexto, cum quis utitur falsis litteris ab alio acceptis, quāuis non à se falsificatis. Et in nostra Religione expressè cauetur, quod *Qui per se, vel per aliū litteras, & sigilla Prælatorum Ordinis nostri falsificauerit &c. vbi secundum iuris regulas falsificare statetiam per alium*. Septimo, quando quis inter multas alias litteras à Secretarijs confectas, aliquam à se fabricatam poneret, quam deindè Prælatus subscriberet, & Secretarius sigillaret. Quamuis autem cognosci non possit falsificatio litterarum Superiorum in modo dictaminis, vel in forma scripturæ, vel in qualitate chartæ, vt cognosci posset in litteris Apostolicis, tamen posset aliquando cognosci, si esset magnus excessus, putà si ex parte Generalis scriberetur laico. *Reuerende Pater*, vel Clerico. Admodum Reuerende, vel aliquis istorum vocaretur *Pater*, vel *Dominus*, vel si litteræ continerent falsam latinitatem; totum hoc remittitur prudentiæ Iudicis, & rerum experimento. *Pœnal. cap. 10. quæst. quarta. Vide Casus reseru. num. 15. & 16. Ly per se, aut per alium* includit auxiliantes, & complices, non autem consultores; qui enim suaderet, & consuleret, non esset puniendus poena ordinaria

ria falsi ; sed extraordinaria ad arbitrium Iudicis . Sub illo autem vocabulo *alterius personæ notabilis* veniunt etiam Prælati Ecclesiastici , & aliarum Religionum Superiores, *ibid. quæst. 5.* Vide *Casus, casu 15. & 16.*

7 Iudex autem competens de falsitate, commissa circa litteras Generalium , sunt primo ipsimet Generales , eorumque delegati, deinde Prouinciales , in quorum Prouincijs falsitas comprehenditur , cum hoc tamen stat, vt circa carceris prorogationem Prouinciales disponere non possunt , ipsis Generalibus inconsultis , & non consentientibus . *ibidem quæst. 5. vers. Quæritur quis .* Qui quidem Prouinciales (excepta determinatione carcerationis , si de litteris Generalium agatur) debent in falsarios omnes taxatas pœnas infligere . Perpetua autem inhabilitas oritur ex infamia , quæ ex crimine falsi resultat , sequiturque omnes falsarios, tam litterarum Ordinis nostri, localium, Generalium , Prouincialiumque Prælatorum , quam etiam aliarum personarum . Verumtamen est , quod etsi in excommunicatione , infamia , & inhabilitate &c. parificentur falsificantes litteras, & sigilla tam Generalium, quàm Prouincialium, & aliorum &c. attamen diuersificantur in longiori , & arbitrario carceri . Et falsarij litterarum Apostolicarum puniuntur excommunicatione lata in Bulla Cœnæ Do-

Domini, officiorum, beneficiorumque perpetua priuatione, & sæculari potestati post degradationem traduntur. Qui autem falsificant litteras Iudicis Delegati Apostolici non ita acriter puniuntur, sicut minus puniendi sunt, qui falsificant litteras inferiorum Iudicum, qui si criminaliter accusentur, puniri debent priuatione, depositione, & detractione, in Monasterium, vel si procedatur per inquisitionem, qui talium Iudicum, aut Episcopi, aut Capituli falsauerit scripturas, saltem suspendendus est ab officio, & beneficio, quousque Sedis Apostolicæ mereatur indulgentiam, obtinere. *Ibidem*.

Pœnæ falsariorum cognita causa, & consideratis considerandis, possunt à Generalibus remitti. *ibid. q. 10. Vide Constitutiones nouissime impressas c. 7. §. 6. n. 29. fol. 129.*

Qui litteras Prælatorum Generalium &c. destruxerit, impedierit, vel aperuerit, non dicitur falsarius, licet grauius etiam puniatur. *ibid. q. 6. Vide Casus reservati.*

Fama. Vide *Detraçtio*.

FOEMORALIA.

Gestari debent ad honestatem, & fieri possunt, tum linea, tum lanea in nostra Religione, non rugata, non crispa, sed simplicia: Quæ si quis consuetudine dimitteret, remotò
neces-

necessitatis articulo, peccare mortaliter putat Auctor; nam licet ad exteriorem habitus formam non spectent, de forma tamen habitus sunt honestatem concernentia. *Constit. cap. 2. cap. 74. in fine.*

FAVORES SÆCULARIUM.

1 Prohibentur in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis lætæ sententiæ pœna, per Bullas Papales, omnibus nostris Superioribus concedere gratias, dignitates, & honores &c. suis subditis ad requisitionem sæcularium, idest eorum, qui sunt extra Ordinem: subditis verò sub pœna inhabilitatis perpetuæ ad obtenta, & obtinenda, si tales fauores procurent, vel oblatos recipiant, vel ad hunc effectum munera sæcularibus tribuant. *Const. cap. 8. stat. 47. vers. Dico tertio.*

2 Quæ pœnæ non sunt abrogatæ per non-usum, immò renalidatæ, & ad Reformatos extensæ per Urbanum VIII. anno 1639. in Bulla *Admonemur*, & infliguntur ad ambitionem in Ordine, qua ambitione cessante, non incuruntur, v.g. si ad auertendam iniustam amotionem in Ordine ad bonum publicum, formato sibi vero, vel falso conceptu ad Conuentus utilitatem, & huiusmodi, procuraret, & dignitatem, *ibid. vers. Colligo.*

3 Nomine gratiæ, & honoris non veniunt

hic litteræ obedienciales, pro studio, peregrinatione, negocijs &c. nec officia, quæ ambitionem non sapiunt, vt Ostiarij, Coquinarj, Quæstoris &c. licet malè, & ad malum procurentur; sed tantum quæ honorem præferunt, vt Generalatus, Prouincialatus, Commissariatus, Guardianatus, Vicariatus, Præfidentatus, Lectura Sacræ Theologiæ, Prædicatio, Confessio sæcularium, vel Monialium, & Magistratus Nouitiorum, *ibid. vers. Quibus.*

4 Has pœnas non incurrunt Superiores concedentes hæc officia ad petitionem Principum, si per hæc negata, magnum sequeretur Prouinciæ, vel Conuentui damnum, *ibidem*, nec tenentur inquirere contra eos, qui tales fauores procurant, quia hoc eis non iniungitur; immò possunt formare suam intentionem quod talis procurans non fecerit ex ambitione, & sic concedere gratiam sine scrupulo, nisi constaret contrarium, *ibid. vers. sciendum, & Hinc. Vide Litteræ num. 2.*

5 Nec etiam Moniales incurrunt pœnas supradictas, si fauores præfatos procurent, quia non compræhenduntur in Bulla, *ibidem*; nec fratres in foro externo, si eas pœnas ignorent, nec si litteræ, in quibus est gratia, non mittantur, aut Missæ ad Superiorem non peruerint, *ibid. Vide Litteræ num. 2.*

FORNICARIUS. FORNICATOR.

I Contra huiusmodi fornicarios, & casti-
 tatis violatores nostra Religio sequens mana-
 uit statutum cap. 7. §. 6. num. 21. *Quicumque*
conuictus fuerit, domos suspectas ingressum fuisse
ab eo loco omninò amoveatur, & grauiter etiam
arctetur, & si confessus fuerit, in fornicationem,
vel grauiorem culpam incidisse; vel de eo legiti-
mè constiterit, pro prima vice semestri carceri
mancipetur, & voce actiua, & passiua triennio
careat, & si in illud secundò inciderit per annum
in carceribus detrudatur, & omnibus Ordinis
officijs decennio priuetur, Quod si tertio illud
ipsum admiserit, ad omnia Ordinis officia perpe-
tuo inhabilis existat, & longiori tempore carce-
ribus mancipetur, vel etiam ad triremes mitta-
tur, Superiorum arbitrio, pro qualitate delicti,
& scandali ratione. Si quis autem (quod absit)
sacrilegium cum Moniali admiserit, ad triremes
omninò damnatur, aut perpetuo carceri, Superio-
rum arbitrio mancipetur, Quod si quis de inno-
minabili crimine, quod Deus auertat &c. Vide
Nefandum, Et in eodem statuto §. 80. Qui mor-
bo gallico, vel aloppetia affecti, aut in carnis ille-
cebras, & errores prolapsi fuerint, ad nulla
Ordinis officia promoueri possint, & omnium suf-
fragiorum iure perpetuò careant, atque ab audien-
dis confessionibus, si Confessarij fuerint, perpetuò

suspendantur. Pœnal. cap. 8. Vide Suspectum confortium. Domus suspecta.

2 Dicente statuto; *Si in fornicationem, vel grauiorem culpam incidisse &c.* hæc grauior culpa, est stuprum, raptus, adulterium, incestus mollities, bestialitas, tam cum bruto, quam cum dæmone incubo, vel succubo. Non comprehenditur ibi sacrilegium cum Moniali, nec crimen pessimum, cum de his duabus speciebus dispositio specialis reperiatur. *Pœnal. cap. 8. quæst. 4.*

3 Quamuis in recensitis peccatis luxuriæ detur excessus in grauitate, attamen per statutum non differentiantur pœnæ (excipe sacrilegium, & nefandum) nisi dicatur, quod illa clausula *pro qualitate delicti, & Superiorum arbitrio*, posita in triplicante, delictum applicari possit ad præcedentia, quia potest esse prima fornicatio taliter qualificata, vt Superioris arbitrio acriter puniri debeat; puta si facta fuisset cum insigni scandalo, virginis raptus, adulterij personæ conspicuæ &c. Nec rationi congruit, vt eodem modo puniatur fornicatio simplex secreta, sicuti violatio, vel raptus, vel violentia &c. licet enim verum sit, pœnas statutarias seruandas esse; relictis legalibus, & canonicis, id tamen intelligendum est cæteris paribus, & nisi circumstantiæ mutantur, prout in casu nostro, magna namque mutatio est à
sim-

simplici fornicatione ad raptum , ad stuprum ,
adulterium &c. *ibid.q.6.*

4 Inhabilitas ad omnia Ordinis officia ;
quam incurrit , qui tertia vice in fornicatio-
nem incidit , est perpetua ; sicuti & carcer ; qui
licet videatur non debere excedere biennalem ,
vel triennalem , tamen potest esse ita qualifica-
tum delictum scandalo , vel fœditate , vt pro-
trahi possit etiam in perpetuum. *ibid.q.5.*

5 Qualitas delicti (requisita ad hoc vt Re-
gularis, luxurię peccatum committens ; ad tri-
remes damnari possit) ex duplici capite iudi-
cari potest . Primo ex qualitate ipsius , vt est
sacrilegium , & nefandus concubitus . Secundo
ex eiusdem multiplicatione , quia trinus actus
tribuitur consuetudini , & trina culpa facit ope-
rantem famosum . Hinc merito statutum tres
vices peccantem , arbitrio Iudicis remittit , vt
illum condemnare possit ad triremes . Pec-
casse autem ter , constare debet iuridicè , idest
quod appareant condemnationes factæ in Re-
gesto Prouinciæ , duæ saltem , & tertia , per quam
compleatur trinus numerus , condemnetur ad
triremes. *ibid.q.7.*

6 At si ob incuriam , vel ignorantiam Su-
perioris non fuerint registratæ sententiæ tali-
ter peccantis , vel non fuerit prima , & secunda
vice sententiatus iuris ordine seruato , sed vel
carceribus maceratus , vel aliqua alia afflictio-
ne

ne correctus, non potest Prouincialis modernus inquirere de omnibus tribus vicibus, & testes super lapsibus peccantis recipere, & probare, quod ter fornicatus fuerit, atque ipsum ad trirèmes damnare: Itaque legitimè constare debet pro qualibet vice, & postea puniri, idest, debent prius examinari testes, & per eos condemnari reus pro qualibet vice, legitimè enim constare; est plenariè, & non summariè probatum esse, & cum tales condemnationes non appareant, idem est ac si non essent: hinc si de nouo formetur processus, in quod appareat, aliquem bis, terue peccasse, non poterit propter hoc condemnari ad duas, vel tres vices, sed ad vnā tantum. Immo etiam si centies peccasset, ante inquisitionem, & ante sententiam, infligi debet pœna primæ vicis, scilicet carceratio per sex menses &c. si autem postea reincidat (peccet quantum voluerit) & ad secundam inquisitionem deueniatur, & sententiam, tunc pœna secundò peccantis plectendus est, etiam si qui peccet ex interuallo dierum, vel mensium peccasset. Quod si is. contra quem itur, fuisset aliàs inquisitus, & condemnatus, semel, aut bis condemnationes verò, & sententiæ registratæ non reperirentur ex incuria Notarij, vel ignorantia Superioris, aut liber sententiarum non inueniretur, siue esset incendio consumptus; tunc dicendum est,

est,

est, talem delinquentem puniri posse pro secunda, & tertia vice, dummodò examinentur tales, qui de præteritis sententijs deponerent: *ibid.vers. Dices primo.*

9 Quod si quis peccasset cum fœmina intra septa Monasterij, quamvis pro peccato imponatur semestris carcer, ex supra allato statuto, & ex alio *cap. 11. §. 1. num. 8.* imponatur carcer arbitrarius pro introductione mulierum in clausuram, tamen sic peccans, ultra semestrem, non incurrit arbitrarium, iuxta illud axioma. *Minora delicta confunduntur cum maiori*, ita quod solum maius delictum punitur *ibid.vers. sed demus casum.*

10 Pœna triremium, vel perpetui carceris imposita per statutum sacrilegio, intelligitur de sacrilegio cum Moniali, etiam si Religiosus peccans contra castitatem quocumque modo, sacrilegium committat. *Pœnal. cap. 8. quest. 9. resp. 1.* Quod si sacrilegium esset attentatum, vel ad proximum actum deductum, non tamen completum, tunc non esset sacrilegus ad pœnas ordinarias condemnandus; dummodò attentatio fuerit remota, ut sunt tractatus, & determinatio facta de peccando, siue proxima, ut esset conuenisse simul in aliquo loco, & accinxisse se ad peccandum, quia adhuc non sumus in formali notione sacrilegij. Quod si attentatio fuerit proximior, ut esset cubare in

eodem loco, ad amplexus, oscula, & tactus ruere, & ad vltiores, & viciniore impudicitia actus progredi, ad pœnas ordinarias condemnari posset, *ibid. q. 9. vers. sed dices si sacrilegium*. Sic etiam ad easdem pœnas ordinarias condemnatur, non solum ob concubitum naturalem cum Moniali, sed etiam ob quæcumque alia peccata venerea cum ipsa patrata, *ibid. vers. Respondeo affirmatiue*.

II Pœna nefandi criminis de iure civili est mors naturalis, cuius rigorem seruat etiam Ecclesia ex Constit. Pij V. *Cum primum §. II. Si quis crimen nefandum contra naturam, propter quod ira Dei venit in filios dissidentia, perpetraverit, Curia seculari puniendus tradatur, & si Clericus fuerit, omnibus Ordinibus degradatus simili pœna subiciatur*. Et in alia Constit. *Horrendum* disponit: Omnes, & quoscumque Clericos seculares, & regulares cuiuscumque gradus & dignitatis, tam dirum nefas exercentes omni priuilegio clericali, omniq; officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico, presentis Canonis auctoritate priuamus; ita quod per Iudicem Ecclesiasticum degradati, potestati statim seculari tradantur, qui de eis illud idem capiat supplicium, quod in laicos in hoc exitio denotus, legitimis reperitur sanctionibus constitutum. Verum, enim verò talis dispositio Pia ad iudicium Regalare non extenditur, cum Regulares habeant suas

suas leges à Summis Pontificibus confirmatas, secundum quas suos reos puniri debet, indeque egredi non possunt; quidquid dicant alij. Vnde supradicta Pij Constitutio intelligenda est, vt illos tantum Regulares comprehendat, quos puniri accidit, & condemnari per Iudices Ecclesiasticos, qui possunt eos tradere Curiaæ sæculari, vt esset Summus Pontifex, eius Legati, vel ab eo specialem delegationem habentes. *Ibidem q. 11. per totam,*

12 Contra Religiosos suspectos de fornicatione, adulterio, stupro &c. procedendum est iuxta *cap. qualiter, & quando de Accus. secundo*, scilicet per inquisitionem, vel denunciationem, vel accusationem; debent tamen esse cauti Superiores, prout admonet Diaz *pract. crim. cap. 8. num. 8.* loquens de Adulterijs: *Generaliter autem (inquit) considerent Iudices Ecclesiastici, ne nimis diligentes de adulterijs occultis inquirent, propter periculum fæminarum, virorum infamiam, & clericorum fragilitatem; sed vigilantes super gregem suum, similia potius præservare conentur, quam usque ad unguem inuenire, & castigare satagent.* Non enim debent esse faciles ad credendum, relatis, & ad præstandas aures accusantibus Regulares de tam sædis delictis, & accidit sæpè, vt perniciosior sit medicina, quam morbus; Infamatur siquidem Conuentus, & Religio,

gio, cum inquisiti se defendere satagant, & ut plurimum peccata impunita remanent, quia probationes eludunt, perturbato nimirum Cenobio, non autem purgato. Hinc, si verbi gr. Superior localis interpellaretur à subdito, ut comitatus testibus, ad quoddam cubiculum eccederet, inuenturus in illo solum cum sola noctis tempore, & negligenter, non propterea talis Superior veniret puniendus; licet enim verum sit, puniendum esse Iudicem, qui negligit bonum publicum, nec curat inquirere de delictis, cum hoc tamen stat, quod non tenetur Iudex quoquo modo ex præcipiti ductu in delicta inuehere, sed secundum regulas canonicas, & præcipue iuris naturalis, & diuini, putà cum infamia præcedente, vel clamorosa insinuatione; In casu autem nostro nullus ex his adest, nulla præcedunt indicia, sed sola deferentis fides cui Iudex nullo modo credere tenetur, cum possit denunciator deferre falsum, & sic reputatio Iudicis vilipenderetur, nec debet se committere tali dedecori; tum quia Superior non debet opinionem alijs ingerere, quod subditorum infamia delectetur, & nulli dubium est, quod ex tali delicto occulto resuleret fratri, & Conuentui maxima infamia: quinimmò si Superior ad prædictum cubiculum se conferret, posset de imprudentia coargui: multi liquidem modi ultra hunc vio-

ler-

lentum , & irregularem reperiuntur , quibus deueniri possit in cognitionem peccati , putà persistendo circa cubiculum , & obseruando exitum &c. *Pæn. ibid. cap. 8. quæst. 12. Vide Delictum. Delinquens num. 1.*

13 Poterit Minister Generalis reum nefandi criminis ad perpetuos carceres damnatum , post aliquos annos liberare , si tanta in eo viderit contritionis indicia , vt eum venia , & misericordia non indignum existimet , vt supra in principio diximus . Duo igitur concurrere copulatiuè debent , vt Generalis ipse aggratiare possit , nimirum emendatio , & tempus ; quibus non seruatis , nullo modo dispensare potest . Porro anni , qui transire debent , accedere debent ad septem , & contritionis signa iudicare ex testimonio fratrum , qui illum pœnitentiam agere cognouerunt : Cum enim qualibet sexta feria in publico Refectorio in pane , & aqua genuflexus ieiunare debeat , & flagella disciplinæ sibi infligere , constabit fratribus pœnitentis affectus ; Nec aliter Generalis contritionis signa scire poterit , nisi fratres probos , qui secum conuixerunt interroget , quod est necessarium ex naturâ rei . De lapsu autem temporis , & annorum , licet suprascripta doctrina tenenda sit , attamen arbitrio ipsius Generalis remittitur , qui consideratis circumstantijs moralibus , ultra biennium , aut triennium

nium dispensare poterit . Dispensatus verò omni suffragiorum iure perpetuò caret , & inhabilis ad omnia Ordinis officia remanet . Si verò iterum de eodem vitio nefando notatus , ac legitimè conuictus fuerit , ad triremes perpetuò damnandus est . *Pœnal. ibidem cap. 8. quest. ult.*

Quomodo autem probetur actus isti contra Castitatem, vt puniri reus possit pœnis ordinarijs . Vide *Adulterium* . Vide *Sacrilegium* . *Nefandum* . *Suspectum consortium* . *Adulterium* . *Casus reservati* .

S. P. N. FRANCISCVS.
FRANCISCANI.

1 Sancti Patris Francisci abstinentia admirabilis , itaut sanitatis tempore cocta cibaria vix comederet , & rarò admissa , aut commixtione cineris interdum faciebat amara, aut aquei super infusione liquoris , vt plurimum reddebat insipida ; Et quando sitis æstuabat ardore , vix audebat ad sufficientiam bibere de aqua ; & moriens se culpabilem corpori suo dixit esse , eo quod ipsum malè plusquam deceret tractauerat . *Const. cap. 3. stat. 18.*

2 Vota essentialia Regulæ S. Francisci sunt tam eminentia , vt eis nullius Religionis sint eminentiora . Paupertas siquidem Franciscanorum non solum excludit paupertatem in-
par-

particulari, sed etiam in communi Obedientia se extendit ad omne, quod non est contrarium animæ, & Regulæ. Quoad Castitatem, autem non solum tenemur ex præcepto obligante ad mortale, peccata, & occasiones fugere, vnde Castitas maculari possit, sed etiam suspiciones, & consilia, quibus alius de nobis afficeretur (vt diximus verb. *Castitas*) etiam si nulla esset mala intentio, nullum periculum: Nescio igitur quid ultra rationabiliter addi possit. Hinc patet, quam ridiculum sit vota cuiuslibet alterius Religionis, Franciscanis votis anteferri. *Constit. cap. 11. stat. 1.*

Fuga. Vide *Apostasia. Carcer.*

F V R. F V R T V M.

Excommunicatio fulminata pro rebus furto subtraçtis, non ligat fures principales secretos, cum non teneantur se prodere. *Pæn.c. 12. quæst. 7. resp. 2.*

Tria furta faciunt latronem famosum, ac proinde morte dignum in sæculo. *Pæn.al.c. 4. §. Circa 19. Vide Carcer. Casus reservatus. Excommunicatio.*

GENERALIS.

I Minister Generalis esse debet ætate gravis, morum honestate, integritate vitæ, & doctrinæ præstantia insignis, prudentia, consilio.

lio, & rerum agendarum vsu, tantoque vel maximè idoneus, qui Regulam seruare, & communem cum alijs vitam, quantum præoccupationes officij licuerit, ducere possit, vt verbo, & exemplo sibi, & alijs proficiat. *Const. cap. 8. stat. 26.*

2 Licet ætas in Generali requisita in statuto non determinetur, elicitur tamen ex ætate Prouincialium, quæ debet esse annorum 35. & à suscepto habitu 20. *ibidem* §. 1. Quoad doctrinam de iure Diuino, & positiuo, debent omnes Ordinis Prælati, maximè Prouinciales, & multo magis Generales habere scientiam, suis officijs necessariam, qua si careant, peccant mortaliter, & sunt ab officio amouendi: nimirum, vt Regulam, eius expositiones, & canones de illa tractantes, disciplinam regularem, Ordinis Constitutiones, debita suo officio, licita, & illicita calleant; Sciant suos subditos consolari, exhortari, reprehendere, sermones ad fratres habere pro sui muneris occasionibus: Cum Prælatis, Principibus, & alijs negotiari pro sui muneris occasionibus: in Concilijs discurrere, quia ad Concilia generalia solent, & tenentur accedere, & ad summa negotia pro Republica Christiana plures ex nostris Generalibus fuerunt à S. Sede destinati; vnde non sufficit, quod Generalis sit Concionator, aut Theologus ordinarius, sed per humana-

manarum litterarum, naturalium scientiarum, vtriusque Theologiæ notitiam, & historiarum maximè sacrarum, sacrorum Canonum, & Conciliorum prædicta poterit excedere: quæ tamen insignis scientiæ, si cum morum honestate coniuncta in aliquo vno non reperiretur, tunc probus aliquis mediocriter doctus poterit eligi. *ibidem* §. 3.

3 Debet esse prudens, & secundum iura, & Ordinis statuta esse non potest, qui vsum agendorum non habet, quem vsum non habet, si inferiora munia, scilicet Guardiani, Diffinitoris, &c. officijs functus non fuerit. *ibidem* §. 4.

4 Communem vitam, & reformatam ducere, & in vim statuti, & Bullarum Leonis X. Pij V. & Clem. VIII. & pro reformato haberi debet à tota Ordinis communitate. Chorum frequentet, non tantum, vt officio suo desit, si enim subditos non audiat, lites non dirimat, si denique sui muneris functiones notabiliter deferat, mortaliter peccat. *ibidem* §. 5.

5 Eligi debet in Comitij generalibus vñ cum sex Diffinitoribus generalibus, *Const. cap. 8. stat. 3.* & statim electus remanet confirmatus ex priuil. Clem. IV. *ibidem stat. 13.* Deuoluitur autem ad Papam, nisi in vigilia Pentecostes sequatur electio. *ibidem stat. 8.* Vide *Electio*.

Quod

6 Quod si Generalis sit ultramontanus, eius Commissarius generalis esse debet cismontanus cum sex itidem Diffinitoribus, & fratribus illius familiæ, de qua est Commissarius, est eligendus; qui tres annos durare debet, & parere Generali, sicut alij Prælati. *ibidem stat. 35.*

7 Duos socios, ac duos Secretarios ex utraque familia item habere debet, probitate, usu, & litteris insignes, in quorum veluti præmium eis hoc officium conferatur, & apud quos totius Ordinis secreta deponuntur: immò adiuuare debent Generalem exemplo vitæ, & integritate morum, ne auctoritatis baculo, eorum imperfectiones portare cogatur. *ibidem statut. 28.*

8 Quamvis antiquitus esset perpetuus, *Pænal. cap. 15. quæst. 10. vers. Scio etiam*, tamen modò per sexennium durat eius officium. *Pæn. cap. 1. dub. 3. vers. Item cum etiam.*

9 Dicitur Princeps in Religione, sicut Archiepiscopus in sua Prouincia, & Primas, & Patriarcha in sua iurisdictione. *Const. c. 1. stat. 4. §. 1.* Ideò prima vice, tanquam Episcopus cum Cruce recipi debet. *ibidem cap. 8. stat. 30.*

10 Functio eius officio, remanet Diffinitor perpetuus Ordinis cum voto in omnibus Capitulis, & actionibus, duosque socios sibi bene-

beneuifos habet. *ibidem stat. 31.* Et propter eius merito Guardiano Conuentus non fubijcitur. *ibidem cap. 3. stat. 19.*

11 Ordinariam potestatem habet, & summam in Ordine, à qua nullus eximitur, & cui omnes obedire tenentur; quæ potestas est à iure communi, diuino, & naturali, & tanta est in Ordine, quanta est Pontificia in tota Ecclesia, nisi vbi per sacros Canones, vel Concilia, vel Apostolicas Constitutiones, vel per Capitulū Generale Ordinis reperitur limitata, ab alijs enim limitari non potest. *ibid. stat. 27.*

12 Vnde ad eum potest appellari, prout dictum est *verb. Appellatio num. 1. & 2.* non solum ordinatè procedendo, *ut ibidem dictum est num. 9.* sed etiam immediatè, si superiores intermedij v. g. Prouincialis, Visitator, Commissarius generalis sint suspecti. *ibidem vers. ad Generalem appellari posse.*

13 Instituire debet Vicarium, quando aliam familiam proficiscitur, qui in eius absentia, scilicet vsque ad suum regressum, familiam, de qua assumptus est, cum plenaria potestate gubernet, quique Vicarius institui potest à Ministro Generali præfato, cum consilio tantum aliquorum Discretorum, & duo sufficerent, quod etiam per litteras habere sufficit, quando præsentialiter non essent. *ibidem vers. ad Generalem pertinet.*

14 Non tantum vnum Vicarium instituere potest, scilicet vnum pro Obseruantibus, alterum pro Reformatis, sed multos pro vnaquaque parte, itaut aliquæ Prouinciæ vni, aliæ alijs committantur, sicut fecit Reuerendiss. P. Bernardinus de Senis, neque hoc repugnat., & facere id potest pro bono pacis. *Pæn. cap. 30. quæst. 2.*

15 Immò Procuratorem generalem, & Commissarium Curia Romanæ in Comitij generalibus, & extra, vbi ea vacare contigerit, instituere, de consilio tamen, & consensu Discretorum Ordinis, & eius familiæ, ex qua prædicti assumuntur, sine quorum consilio nulla est eorum institutio. *ibidem vers. Ad eum, spectat.*

16 Ad ipsum spectat institutio vtriusque Commissarij Indiarum, & hic nulla ei assignatur limitatio, Ad eundem pertinet electio Guardiani Hierusalem, & Constantinopolis, de consilio tamen Discretorum cis montanæ familiæ; qui Guardiani ex inueterata consuetudine in Comitij generalibus canonicè eliguntur, tamen si extra Comitia ea loca vocare contigerit, potest Generalis solus de aliquorum consilio substituere, quos idoneos iudicauerit. *ibidem vers. Ad eundem spectat.*

17 Pertinet ad eandem Congregationem generalem celebrare Commissarij generalis iuxta

iuxta bullam vnionis, & Diffinitorum generalium electionibus præsidere, eosque confirmare: Si Congregationem generalem differat, potest Commissarium generalem vel confirmare, vel de eius familiæ Discretorum consilio ei alium substituere: Vniuersum Ordinem per se, vel per alios infra sexennium, sub grauissimo præcepto visitare tenetur. Nec huic satisfacit, dum potest per se ipsum visitare; tamen quia iam negotia in Romana, & Principum Curijs exercenda nimis excreuerunt, sufficienter muneri satisfacit, si duos in Indijs, vnum in Belgio; in Gallia, in Superiori Germania, destinat Commissarios generales, licet cum limitata auctoritate, & vnum cum suprema in alia familia, iuxta Bullam Vnionis instituat, & Commissarios visitatores in singulas Prouincias ordinet. *ibidem stat. 27.*

18 Potest toti Religioni præcepta imponere, suo tempore duratura, quod non potest Diffinitorium generale, & benè de eo semper est præsumendum. *Pænal. cap. 28. quæst. 4. vers. Ad quartum.* Etiam si delinqueret, vocari in iudicium non potest nisi in Capitulo generali, & exacto eius officio, ne filij patrem iudicent, & contemptibilis supremi capitis maiestas reddatur. *Pæn. c. 30. quæst. 1. resp. 4.* De quo, & cæteris eius priuilegijs exacto officio. Vide *Patres, &c. & Const. c. 8. stat. 31.*

19 Dispensare potest in statutis, & præceptis Regulæ (non tamen in votis essentialibus, nec in Bullis in statuto insertis) data legitima causa, & delictis seruatis conditionibus, nisi in statuto contrarium determinetur, quia eius auctoritas pendet à Capitulo generali. *Const. cap. 12. stat. 12. quæst. 4. vers. Respondeo tertio.* Item dispensare cum illegitimis venientibus ad nostrum habitum recipiendum. Vide *Illegitimi*. In casibus dubijs potest declarare statuta, illaque interpretari auctoritatiuè, non, tamen ad libitum, & contra litteram, leges, & Canones quod esset statuta abrogare. *ibidem*: licet in minutijs concedatur hoc etiam inferioribus Prælati doctrinaliter interpretari. *ibidem*. Potest item limitare auctoritatem Commissario generali extra Capitulū generale, non tamen sine causa. *Const. c. 8. stat. 35. quæst. 4.*

20 Ad Prouinciarum quietem transferre potest Ministrum ex vna ad aliam Prouinciam; eximere subditum à sui Prouincialis obedientia (cum causa tamen legitima, quia aliter peruertitur ordo, & iniuriam facit Prouinciali) vt si eo vti velit ad visitandas prouincias, ad prædicandum, & similia, & cum seruitio alterius Prælati secularis addicere. *ibidem*. Prædicatorem instituere, qui sine licentia Prouincialium vbique ad populum prædicet. Prouincias de nouo fundare, ac diuidere. Eie-

tum

Sum etiam vt incorrigibilem ab Ordine , iterum recipere . *ibidem* . Et Prouincialem ad uisitandas prouincias mittere , si alium opportuniorum Patrem non habeat pro tali officio . *Const. cap. 8 stat. 62. conclus. 3. in fine* .

21 Dispensare non potest , vt quis simul habeat duos Guardianatus , aut vnum Guardianatum , & Diffinitorium , nec concedere , vt noui Conuentus ædificentur , nisi ei legitimè constiterit , posse ibi duodecim saltem fratres commodè sustentari . *Const. cap. 12. stat. 12. quæst. 4* . Ad triremes damnatos nequit habilitare , quinimmò pœnas ab inferioribus impositas remittere , nisi magna publicæ utilitatis causa , aut alia vrgenti , & rationabili , & consulto , ac matura deliberatione adhibitis , & causis cognitis , quibus non seruatis , inferiores Prælati contra superiores iure suo vti possunt , eo quia in hoc facultatem non habet ; & sic licet pœnas statutarias possit dimittere , non tamen si fuerint inflictæ ab homine , idest à Iudice , sine causæ reuisione , sicut nec potest reseruatas Sedi Apostolicæ pœnas condonare . *ibidem in fine* .

22 Nouitium si recipiat ad professionem non exquisito Capituli consensu , valida est professio , potest tamen annullari , si constiterit iustè maiorem partem Conuentus tali professioni minimè consensisse , quia ad pœna-

lem hanc sententiam necesse est, vt præcedat declaratio nullitatis, quia incognita, adhuc professio sustineri poterit. *Const. cap. 2. stat. 20. quest. 3.*

23 Quamuis Auctor putet, posse Generalem dispensare super ætate, vt quis Guardianus eligi possit 30. annis non completis, tamen post operis impressionem Sac. Cong. Regul. sub die 14. Iunii 1652. in persona Patris Pauli à Merato in Diffinitorem electi in prouincia S. Angeli, hoc prohibuit, illamque electionem sic factam cum dispensatione Reuerendissimi P. Vicarij generalis, irritauit. *Const. cap. 8. stat. 43.*

24 Priuilegijs toti Ordini concessis nequit renunciare, quia alijs præiudicare non potest: *Penal. cap. 6. quest. 3.* Decreta de Apostatis, & electis Urbani VIII. etiam vbi non fuerint acceptata, seruare tenetur, quia cum expulsio collata sit, Generali, ille si sibi sit intimata ista noua dispositio in aliqua parte suæ Religionis, non poterit contra illam operari in alia parte. *Penal. cap. 19. quest. 7.* Causam verò expulsionis non nisi Vicario, aut Commissario generalibus poterit delegare. *ibidem quest. 4. diffic. 1.*

25 Incognita causa, non potest inquisitum absolvere, eundem innocentem declarare; nec Prouincialis auctoritatem vt potè ordinariam,

riā, circa inquisitiones iam inceptas, v. g. ei vt ab incepta causa abſtineat, aut perpetuum ſilentium imponat, præcipiendo cauſam ad ſe auocando &c. niſi prouincialis eſſet reo inimicus; tunc enim poteſt Generalis cauſam ad ſe auocare, ne Prouincialis reum per malum proceſſum in magnas difficultates valeat irretire. *Pænal. cap. 29. quæſt. 3.* Non poteſt mittere Præſidentem ad Congregationem intermediam, niſi &c. Nec ſuſpendere Congregationem iam inchoatam. Vide *Congregatio*.

26 *Moriente Miniſtro Generali in ſua familia, Miniſter illius prouinciæ, in qua deceſſerit, una cum deſuncti Secretarijs Regeſtum Ordinis, cum omnibus ſcripturis ad officium ſpectantibus recognoſcat, & recognitum, ſigillo minori prouinciæ, & eius Conuentus, vbi eum mori contigerit, à Secretario familie deſuncti conſignandum fideliter communiat: Quo factò idem Secretarius cum alio alterius familie ad dignorem Patrem perpetuum ſtatim properet, & ſcripturas ipſas, vnde cum ſigillis Ordinis fideliter ei conſignet. Ita ſtatuta generalia cap. 8. §. 16. Pater vero debeat ſtatim conuocare patres ad electionem Vicarij generalis Ordinis, & expedire litteras citatorias cum ſigillo Generali munitas, & deſtinare locum pro electione, contradicentibus etiam Prouinciali, & Guardiano, quia eſt ſuperior quoad electionem, non verò*

quoad gubernium, & habet votum actiuum, & passiuum in electione. *Const. cap. 8. stat. 32. 33. quest. 1.*

27 In interregno, idest in vacantia officij à morte Generalis ad electionem Vicarij, præfatus Pater, ad quem scripturæ sunt deferendæ, nullo iure est superior, neque ex electione, neque ex statuto, nec alio modo; vnde non potest in Ordinis gubernium se ingerere, licet electio vel ex causa, vel ex malitia differatur: Et licet mortuo Commissario generali, primus Discretus, ad quem scripturæ, & sigilla deferri debent, postquam Generalem monuerit, defuncti officium cum potestatis plenitudine exerceat, donec alius à Ministro Generali fuerit iustitutus; habet tamen præfatus Pater pro conuocandis Vocalibus, & pro electione Vicarij generalis omnimodam auctoritatem, & in his omnes ei parere tenentur; itavt possit nolentes, siue vocales, siue officiales, concionatores, cathedraticos &c. vi coercitiua cogere. *ibidem quest. 1.*

28 Hinc si præfatus Pater, Vicarij generalis electionem notabiliter differret, vt maxime Ordinem damnificans, & vt alieni detentor officij puniri potest. *ibidem quest. 4.*

29 Scripturas autem præfatas, dum eas habet, potest legere, ac integras conseruare, vt eas Vicario statim electo consignare. *ibidem*

quest. 3. Litteras verò conuocatorias ad electionem debet, vt fidem faciant, sigillo Generali communire. Et Conuentum pro electione ipse solus potest determinare. *Ibidem quest. 5. & 6.*

30 Si Secretarius generalis præfatas scripturas à Generali relictas, & cætera, vt supra à Prouinciali recognosci, & sigillo muniri non permittat, vel cum socio Consecretario non reuideat, sed solum ad primum Patrem deferre velit, potest à Prouinciali iuris, & facti remedijs, etiam carceratione compelli, & fraudis, & falsitatis insimulari, quia in re grauissima fidelitatem Religioni debitam offendit. *ibidem quest. 2.*

31 Si Generalis ante triennium sui officij completum moriatur, Vicarius generalis, vt supra electus, in vim talis electionis durare vsque ad Capitulum generale Ordinis non potest, sed debet Capitulum generale suæ familiæ (in quo altera familia in vim statuti compromittit) conuocare, in quo ipse præsideat electioni noui Ministri generalis in officio duraturi vsque ad completum sexennium inceptum. Si verò Generalis in ipso triennio, vel post moriatur, durat in officio Vicarius ipse, in vim prioris electionis, & si in integro biennio regat vtramque familiam, remanet Pater Ordinis perpetuus, cum omnibus honoribus, &

oneribus; unde in Capitulo generali, ubi explet officium, in Commissarium, vel Ministrum Generalem eligi non potest, nisi transactis duodecim annis. *Ibidem dub. 1.* Si verò per integrum saltem biennium utramque familiam non gubernet, nec onera, nec honores Generalis emeriri consequitur, unde ubi absoluitur ab officio, potest in Commissarium generalem reeligi. *Constit. cap. 8. stat. 34. dub. 2.*

G E O M A N T I A .

Est diuination per terram; *mantia* enim græcè diuinationem, *geos* terram significat. *Pænal. cap. 22. quæst. 8. num. 8.* Vide *Libri diuinatorij*.

G L A D I V S .

Ad scindendum panem, vel accommodandum calami, artiumque instrumenta, armorum nomine non venit, etiam si cum aliquo ipsorum facillimè fieri possit, quod per arma fieri posset. *Pænal. cap. 14. quæst. 4.* Vide *Arma*.

G R A T I A .

Est beneficium gratis concessum, quod mortuo concedente non spirat, priuilegium enim Principis debet, eue mansurum. *Pænal. cap. 29.*

cap. 29. quest. 7. Nec potest iustè, nec debet sine causa reuocari à successore, immò est omninò irreuocabilis, si transijt in rem iudicatam, & actum irretractabilem, vt si suspensus ab officio, & dispensatus, iam illud exercuit; potest tamen cum causa examinari à successore; immò gratiæ contra bonum Religionis impetratæ, sunt subreptitiæ, ideo nullæ; & eas impetrantes, grauiter sunt puniendi, vt damnicantes Religionem. *ibidem cap. 17. quest. 5.* Quæque gratiæ impetratæ etiam à Generali, per Prouincialem cum Diffinitorio sunt examinandæ. *Pœnal. cap. 29. quest. 5.* Nam gratiæ sine limitatione concessæ, sine limitatione sunt interpretandæ. *Const. cap. 2. statut. 14. quest. 3.*

G R A V A R E :

1 Grauat^{us} in graui pœna, v. g. triremium, carceris, infamiæ, potest pro consilio recurrere ad pios Aduocatos sæculares deuotos Religionis, quia ratio defensionis cuique datur, defensiones enim sunt de iure naturæ. *Pœn. cap. 18. quest. 2.*

2 Vnde grauat^{us} supra modum à Prouinciali, potest venire Romam absque ipsius licentia, quando talem licentiam expectare non possit, putà quia Generalis est nimium absens: vel etiam moraretur Romæ, & interim graua-
retur:

retur: vel sine dubio grauari timet, habet enim talis aditus vim appellationis, & quando ad portas Urbis peruenit, petere debet licentiam introeundi. *Const. cap. 3. stat. 22. Vide Apostata num. 8.*

GUARDIANVS.

1 Debet habere 30. annos ætatis, & decem Religionis, super quo Diffinitorium non potest dispensare, & quamuis Auctor putet, Generalem posse dispensare super ætate, cum non sit ipsi prohibitum, tamen per Sac. Congr. cauetur. *Const. cap. 8. stat. 43. Vide Generalis num. 23.*

2 Est verè Prælatus, & habet iurisdictionem ordinariam in foro conscientie. *Const. cap. 7. stat. 1. quest. 2. & Const. cap. 1. stat. 3. §. 9.* Vnde potest ibi eligere Confessarium, etiam non approbatum; (quod extenditur ad Vicarios, quando independenter gubernat) non tantum in Conuentu, vel iurisdictione, verum etiam extra, quia priuilegium est personale. *ibidem quest. 7.*

3 Electus non indiget alia confirmatione, sed sufficit eius electio, quia non arcemur solemnitatibus, è forma iuris. *Const. cap. 8. stat. 13.* Tamen sic electus, ultra triennium, nec ut Præsidens nec ut Guardianus durare non potest, nisi ad sex alios mentes, quando ob
gra-

granissimas causas protraheretur Capitulum. Ad triennium vero in eodem Conuentu, dispensari potest à Diffinitorio. *ibidem stat. 44.*

4 Quia verò Guardiani sunt verè Prælati, eligendi sunt per vota secreta, & canonicam electionem à toto Diffinitorio, nam antiquitus eligebantur, & postulabantur à fratribus propriorum Conuentuum. *Ibidem stat. 42.* Vnde eorum residentia est de iure diuino super quam sine causa nec generali dispensare potest, nisi legitimæ causæ, christianæ charitatis, vrgentis necessitatis, debitæ obedientiæ, & euidentis vtilitatis Reipublicæ ante probentur. *ibid. stat. 62. vide Residentia.* Tempore autem Congregationis, vel Capituli eorum officio renunciare tenentur, alias renunciassè censetur: *ibidem stat. 40.*

5 Nequit Guardianus simul esse Lector, quia tenetur ad Chorum. Vide *Chorus.* Imò nequit esse Magister Nouitiorum ob impossibilitatem officij, quod Magistro committendum est, non Guardiano. *Const. cap. 8. stat. 46.* Nec suarum Monialium Confessor, ne illis in confessione confidentia tollatur: *Const. cap. 11. stat. 7. quest. 8.* Neque suadere debet nouitijs, vt aliquid sibi, vel Conuentui relinquant, quia hoc proprietatem saperet. *ibidem cap. 2. stat. 42.*

6 Potest tamen concedere subdito, vt pro

Pa-

Patre suo egeno mendicet, etiam ad amicos suos spirituales recurrendo, immò superior debet elemosynam erogare, si in necessitate subditi pater extrema reperiatur. *ibid. cap. 7. stat. 5. cas. 13. in fine. Vide Donare.*

7 Grauer peccat Guardianus, qui sua facilitate studentibus lectiones relinquendi occasionem præbet, sed multo magis studentes, si notabiliter otiosi in studijs vacent, eo quod alijs occupent locum, & commoditate illis data abutuntur. *ibidem c. 5. stat. 8.*

8 Sic etiam concedere potest licentiam subdito equitandi, si adhibitis tribus Discretis, & vno ex eis secum consentiente, aut ijs indebitè renuentibus, & manifesta necessitate urgente. *ibidem cap. 3. stat. 23. quest. 3.* Nec non interpretari statuta in minimis; non in grauib; maximè, si id faciat secundum sensum DD. *Const. cap. 12. quest. 4.*

6 In Moniales autem habet tantam auctoritatem, quanta sibi à Prouinciali conceditur. *Const. cap. 11. stat. 7. quest. 7.* Et cum ipsis loqui potest absque licentia, cumque ibi sit Superior, potest suam alteri delegare facultatem. *Const. cap. 11. stat. 7. quest. 2.* In Conuentu verò habet tantam auctoritatem, quantam Prouincialis in Prouincia (nisi restringeretur per statuta generalia) vnde super suos subditos in foro conscientie habet iurisdictionem,

nem, sicut Episcopus in suos. *Const. cap. 2. stat. 14. conclus. 4.*

10 Requiritus ab Episcopo, potest concedere licentiam subdito, ut ad confessiones extraordinarias Monialium sibi subiectarum audiendas accedat. *const. cap. 11. stat. 7. quæst. 8.* Sic etiam concedere licentiam subdito, ut cum causa extra Ordinem confiteatur, quæ licentia sufficit, si fuerit generalis, vel præsumpta, *const. cap. 7. stat. 1. quæst. 6.*

11 Peccaret tamen mortaliter, si subdito in necessitate licentiam exeundi extra Conuentum ex odio denegaret. *Const. cap. 3. stat. 19. in fine.*

12 Electus non potest esse de corpore Diffinitorij, unde non potest in casu vacantix subrogari, quia actus excludit potentiam, cum in statutis habeatur. *Quo tempore Guardianus fuerit de corpore Diffinitorij esse non possit, certum est, illa verba importare necessitatem, & actum contra gestum omninò redditur nullum. const. cap. 8. stat. 36.*

13 Benè autem potest eligi extra Capitulum, & Congregationem per vacantiam, tam congregato Diffinitorio, cum statutum asserat: *Conuentu autem extra tempus vacante, per ministros, & Diffinitores provideatur opportuno tempore. const. cap. 8. stat. 42.* Et in ipsorum Guardianorum electionibus, ac aliorum officia-

cialium, Præses semper proponere debet; qui satisfactionem in Ordine ad pacem, & Prouinciæ quietem, dare debet, aliàs multa oriri poterunt inconuenientia. *ibidem*.

14 Ex obligatione statuti vacans, debet vacare per integrum annum capitularem, qui sex, aut septem mensibus consistet, vnde per aliquam vacantiam infra talem annum capitularem, reeligi non potest. *ibidem*. Aduerte tamen, quod in Capitulo generali anni 1658. sub Reuerendissimo Sambuca decretum fuit, quod talis annus vacantiae constare debet ex decem, aut vndecim mensibus.

15 Ex vi Constitut. Greg. Quoniam nostro non eximitur à iurisdictione Visitatoris. *ibidem stat. 54*. Nec habet iudicium iuridicum; pertinet enim hoc ad Prouincialem; debet tamen admonitiones, correctiones, & pœnitentias salutes opportunè præmittere. *Const. cap. 11. stat. 2.*

Circa facultatem absoluendi in foro conscientiae. Vide *absolutio*.

26 Potest punire Patres Ordinis, & Prouinciæ pœnitentijs salutaribus, iuxta Constitutionum præscriptum, nimirum si ad chorum, ad mensam, &c. Vide *Pater v. 8. 9. 10. 11.*

17 Potest excommunicationem ferre sine scripto per modum præcepti, non per modum statuti, nec pro rebus deperditis, quia in hac
par-

parte non est Iudex competens . *Pœnal. cap. 28. quæst. 2. diffic. 3. & quæst. 3. resp. 2.* Vide *Excommunicatio* .

18 Carcerare etiam potest (non tamen sine chorda , & caputio , sed tantum ad custodiam) quando delictum est graue , & notorium , & periculum est in mora , nec Prouincialis in proximo reperiretur , tunc potest , & debet Guardianus , tanquam Prouincialis delegatus , de Discretorum consilio ; delinquentem carceribus , vel custodiæ mancipare , & statim Prouincialem de delicto certiore reddere : talis autem carceratio non dicitur formalis , sed ad custodiam . *Pœnal. cap. 4. quæst. 4.* Vide *Carcerum* . 25 .

Appellari à Guardiano quando , & quomodo possit . Vide *Appellare* .

19 Guardianos eligere , vt ad eligentis potestea suffragentur , colligatio est simoniaca . *Pœn. cap. 15. quæst. 10. vers. secundo peccatum* . Eos deponere , etiam in notorietate grauis delicti , sine processu iuridicè formato , de consensu maioris partis Diffinitorij , omninò non potest superior . *Pœn. cap. 1. quæst. 2. resp. 3.* Potest tamen eos suspendere sine processu , & Diffinitorio ad breue tempus , per modum pœnitentiæ salutaris ; facere tamen non potest sine causa . *ibidem quæst. 3. resp. 2.* Quæ tamen suspensio nec perpetua , nec ad finem officij , sed ad

tres menses ad summum protrahi potest, quia suspensio perpetua, siue ad tempus, officio commensuratum, æquiualeat priuationi, *ibid. resp. 7.* Si autem suspendatur ob causas, quæ Conuentui non repugnant, vt v: g. ob rixas, conturbationem fratrum, & pacis violationem, non debet remoueri ab illo Conuentu, & in alium moraturus transmitti, quia Superior tenetur consulere famæ proximi, & minus quam potest fratris reputationem lædere. *Ibidem resp. 6.*

20 Priuari potest, vel alia pœna arbitraria puniri, si proprietarium in loco sacro sepeliri permittat. Vide *Proprietas.*

21 Guardiano absente, gubernat Vicarius quo etiam absente, etiã non intimata absentia, senior Pater, vel dignior Conuentum gubernat, quia talis viget in ordine consuetudo. *Pœn. cap. 13. quæst. 2.*

22 Eleemosynas in manibus sæcularium (exceptis Sindico, & substituto) omninò retinere non potest, nisi in manu dantis, aut apud alium de mandato ipsius dantis, per cuius manus in scio Sindico Apostolico, & eius substituto, emere potest necessaria. *Pœnal. cap. 7. quæst. 2. & quæst. 4. cas. 2.* quæ omnia potest in foro conscientie exequi sine dante, aut sine nominato ab ipso, tamen in foro fori posset, vt proprietarius puniri. *ibidem.* Vndè rogare po-

potest ipsum benefactorem, vt apud se eleemosynam retineat, aut apud aliquem ab eo, secundum *Clem. Exiui*, nominandum reponat, si Syndicum, & eius substitutum nouerit infideles. *Pœnal.cap.7.cas.2.diff.4.* Quod maxime valet, si de mandato ipsius benefactoris, alium præter Syndicum, & substitutum receptatorem eleemosynæ nominet, hoc enim facit nomine dantis. *ibid.*

23 Debet autem scire Guardianus, quæ debita, quæue eleemosynæ pro Conuentu apud Syndicum, aut Substitutum reperiantur, vt prudenter in necessitatibus fratrum prouidendo se gerere possit, *ibid.cas.15.diff.3. in fine.*

24 Vnde vocato Sindico coram Communitate fratrum) non tamen inter Reformatos, qui omnia Sindico remittunt) computum de eleemosynis, & expensis reddere, & conuictus de fraude ad tres aureos, est ipso facto excommunicatus; Syndicus autem renuens ad hoc, non potest ciuilitè compelli, sed debet moneri Prouincialis, vt de fideliori prouideat, *ibidem cas.15. per totum.*

25 Fabricare, aut demolire sine licentia, ad valorem decem scutorum potest, vltra verò non. *Pœnal.cap.4. quæst.4. Vide Fabricare. Carcer num.2.*

26 Potest urgente necessitate fratres suos sine socio etiam extra limites suæ iurisdictionis,

nis, vel quæstæ mittere; secus verò non. *Pæn. cap. 9. quæst. 8.* Causæ verò necessitatis, quæ sint, Vide *Apostasia num. 33. & 34. Necessitas num. 2.*

Pœnz contra Guardianum defraudantem, eleemosynas, dilapidantem &c. Vide *Carcer num. 9. & Computus:*

27 Guardianus Constantinopolitanus, & Hierosolymitanus sunt verè Prælati, ideò canonicè eligi debent in Capitulo, vel Congregatione à Ministro Generali cum consilio, & assensu, Discretorum Familiæ Cismontanæ, & durant ad triennium; infra quod si vacauerint potest Generalis ex se solo, de consilio tantum aliquorum Discretorum alios substituere. *Const. cap. 8. stat. 37.* Intereà vacante Guardianatu, potest Familia Hierosolymitana eligere sibi Præsidentem, qui gubernet vsque ad provisionem faciendam à Generali, nisi ibi esset Vicarius institutus ab ipsomet Generali. *Const. cap. 12. stat. 6. q. 2.*

28 Dicitur autem Guardianus Hierosolymitanus Guardianus Montis Sion, quia ad Conuentum primum ibi erigendum, Arcem Sion obtinuit à Sultano Aegypti noster Pater Rogerius Guarinus Aquitanus anno 1333. In quo loco Cœnaculum extitit, Cœna Dominica, apparitionibus Christi resurgentis, Matthiæ electione, Spiritus Sancti in Discipulos descensu, nobilitatum. Quem S. Helena insigni

gni postmodum Templo decorauit. Quod Turcarum feritate, Minorica Religio, ad Saluatoris memoriam inhabitare, ac excolere cœpit, impetrauitque in Monte Sion, & in Sancto Christi Sepulchro commorari. Verum Turcarum auaritia huiusmodi Templum ademptum fratribus, aliud Templum, & Monasterium, intra Ciuitatem sub inuocatione Sancti Saluatoris sibi extruxerunt, cuius sub iurisdictione loca multa subiacent. *Const. c. 12. stat. 1. q. 1.*

29 Dicitur & Custos, quia multos sub se Conuentus habet; est etiam Commissarius Ministri Generalis, & Sedis Apostolicæ, quia super fratres omnes eò aduenientes, ac etiam, super omnes alios; siue regulares, siue sæculares potestatem habet Apostolicam, cum facultate expellendi omnes malè viuentes, etiam per censuras, & absoluendi ab omnibus casibus, excepta falsificatione litterarum Apostolicarum, & commutandi omnia vota (exceptis votis Hierosolymitano, Religionis, & visitationis SS. Petri, & Pauli) vnde & cum Baculo, & Mitra, & Pontificalibus celebrat, quia Summi Pontificis vices gerit, immò ab ipsomet Turca supra omnes occidentales, & orientales honoratur, & præfertur, *ibid. q. 2.*

30 Eius officium durat ad triennium, nequit tamen discedere, nisi priùs aduenerit eius successor. *ibid. stat. 6. quest. 1.* A quo est cum

sua familia in iudicè visitandus, ipsaque visitatio munita sigillo, ad Generalem est mittenda, ut iustitia in delinquentes animaduertere possit, *ibid.stat.7.*

31 Vniuersa verò familia in generali capitulo, etiam singulo quoque triennio diligenda, ex ijs fratribus semper eligatur, quos laudabili, & certo testimonio Prouincialium, & Patrum, magis pios, deuotos, in fide constantes, & morum probitate probatos esse constituerit admittendum. Qui quidem fratres parati esse debent ad recipiendum martyrium pro fide, si occasio venerit, *ibid.stat.7.*

32 Quam familiam cundo, & redeundo secum ducere debet eleemosynis ad loca sancta spectantibus, ne singuli cogantur sollicitudinem de sibi prouidendo subire cum maximo regularis disciplinæ dispendio, *ibid.stat.3.*

33 Pro pecunijs autem mendicandis, vel habendis, alijsque negocijs pertractandis, fratres ad Italiam, vel alias partes, Christianis Principibus subiectas, Terræ Sanctæ Guardiani non licet, nisi primum ad Generalem ipsum eos destinauerit, sub pœna suspensionis ab officio, vel etiam priuationis, & apostasiæ destinatis, *ibid.stat.4.*

34 Quamuis autem Guardianus præfatus facultatem habeat mittendi suos subditos per totam Religionem, & ob negotia, suum gubernium

bernium concernentia , & vocandi fratres voluntarios , ex privilegio Clementis VI. tamen Religio in generali Capitulo potest suis renunciare privilegijs , illasque limitare, quia privilegium invito non confertur . Hinc prohibitum est , ne prius ad tractanda negotia missi accingantur , nisi consulto Generali, quia cum ignoretur à tali Guardiano Orbis Christiani status , irrationabiliter destinaret suos fratres, *ibid. stat.4.* Nomine autem Generalis intelligitur etiam Commissarius , seu Vicarius generalis. *ibid.* Vide *Missionarij.*

35 Bene tamen verum est, quod si aliquando Guardianus vellet mittere fratres negotiaturos Venetijs , & eo ipso peruenientes reperirentur parata omnia, tunc posset vti Epicheia, quia si esset expectanda responsio Generalis, negotia evanescerent. *ibid.*

H A B E R E .

Habere spectat ad ius, tenere ad factum, possidere ad utrumque. *Pæn.c.13.q.10.*

H A B I T U S :

1 Habitus forma in caputio consistit, quodempto , Religiosus non censetur. Hinc quando inhibetur , quod alij non deferant habitum alicuius Religionis, non intelligitur de integro regumento , sed de ea parte , qua talis Religio

ab alia distinguitur, nimirum in caputio. *Pæn. cap. 4. quæst. 9.*

2 Et quando indicitur excommunicatio habitum dimittentibus, de dimissione etiam solius caputij, vtpotè distinctiui Religionis intelligitur. *ibid.* Quæ excommunicatio semper incurritur, cum habitus temerè dimittitur, aut occultatur, itaut pro Religioso non cognoscatur. Non incurritur autem, si dimittatur ad effugiendos hostes, vt inter infideles itineretur, aut aliàs ad suam securitatem, & defensionem; ad studendum, ad melius dormiendum, aut etiam ad turpem actum ad breue tempus. *Const. cap. 2. stat. 61.* Debet autem notabiliter distingui ab habitu professorum, habitus Nouitiorum, quia ille, vt plurimum, professionem significat, & iste potest dimitti, *ibid. c. 2. stat. 18. vers. Qua in re.*

3 Mortaliter autem peccaret, qui habitum traderet ad lulum prophanum, aut ad facinus exequendum. *ibid. stat. 71. quæst. 4.* Et è contrario morientes, vel sepelliiri mandantes (quod Parochi sub pœna excommunicationis Papæ reseruata impedite non possunt) cum nostro habitu, licet eum non induerint, dummodò eum supra se vsque ad mortem habuerint, plenariam Indulgentiam consequuntur. *ibidem cap. 2. stat. 76.*

4 Osculantes autem habitum, indulgentiæ

tix quinque annorum lucrantur , & totidem quadragenas de iniunctis pœnitentijs. *ibid.*

5 Quos habitus concedere spectat ad Superiores locales, vel prouinciales, ex concessione Sixti IV. Bull. 20. & Leonis X. Bull. 22. in Bullar. Rodriq. *ibid.*

HÆRETICVS: HÆRESIS.

1 Hæreticorum nomine arcentur à nostra Religione , non tantum hæretici formales , sed etiam tantum practicè dubitantes de aliquo articulo fidei , etiam suspecti de hæresi , siue per leuem , siue per vehementem , siue per violentam suspicionem (nisi suam innocentiam demonstrauerint) etiam puniti ob crimen hæresis , eorum enim infamia non tollitur per bonam vitam sequentem. *Const. cap. 1. stat. 1. §. 2.*

2 Ab hæresi autem publica, sicut non possumus absolvere , sic nec super eius irregularitate dispensare. *ibid. cap. 2. stat. 14.* Idem puto dicendum de hæresi in actum exteriorem , deducta , maximè si complices habeat . *Ibidem, conclus. 6.*

3 Ad probandum verò hæresim, testes singulares sufficiunt. *Pœn. cap. 15. q. 10.*

Dispensare super hæresis irregularitatem . Vide *Absolvere. Dispensare num. 5. & 6.*

Homicidium. Vide *Percussio.*

HONESTAS.

Est morum castitas, idest sanctitas, & disciplina verbo Dei consentiens in rebus externis, & publicis rebus sancita. *Const. c. 8. stat. 26. §. 2.*

HORTI.

Superflui, etiam si non sint ad vendendū &c. nobis interdiciuntur, sed tantum necessaria conceduntur, quia non minus repugnat paupertati habere hortos, & vineas ad cultum, & venditionem fructuum. *Pæn. c. 7. cas. 24. diff. 2.*

HOSPES.

Hospites, qui scilicet de familia non sunt in Conuentu Nouitiatus, suffragari non possunt Nouitijs, ac ipsorum professione, quia non sunt de corpore Capituli: Requiritur ergo, quod per annum, vel maiorem partem ibi commorati sint: aut minorem (moraliter intellige) ubi fuerit consuetudo. *Const. c. 2. stat. 18. vers. Quæres. Vide Nouitijs.*

HOSPITIVM.

Hospitia in Ciuitate, Infirmaria, extra Conuentum, & Conuentus incompleti; nondum conuentualiter inhabitati, Conuentus non appellantur, nec habent clausuram. *Const. cap. 11. stat. 5.*

IEIUNIVM:

1 Alud est spirituale, vt abstinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus sæculi. Aliud est corporale, quod est abstinere se à cibis, secundum formam Ecclesię. *const. cap. 3. stat. 13. quest. 7.*

2 Excludit à collatione serotina pisciculos, quia licet aliqui nonnihil piscis adhibere soleant, per corruptelam faciunt, communis enim consuetudo in Hispania, Lusitania, & Italia est, vt tantum fructus modici, & modicus panis in collatione adhibeatur, & non pisciculi parui, non enim quantitas materiæ, sed materia prohibetur. *const. cap. 3. stat. 15.*

3 Quanta autem debeat esse collatio serotina, siue sit panis, vel pomi, vel nuclei, vel herbe ad quantitatem paruam coctæ, quatuor uncias alij putant esse debet, alij asserunt octo uncias, alij autem remittunt consuetudini complexionis. *ibidem.*

4 Frangentes ieiunium diebus statutis absque necessitate, & Superioris licentia, arbitrio Superiorum arcentur; etiam si in cella priuata, vel hospitio id fecerint. *Ita stat. general. cap. 3. §. 6. num. 6. 7.*

5 Ieiunare verò non tenentur fratres, qui 22. annum non attingunt, nisi ex præcepto Regulæ non iniungatur, immò addit Portella,

non

non teneri ; nisi completo 22. anno de puncto ad punctum . *Const. cap. 3. stat. 13. quest. 6.*

6 Excusantur à ieiunio grauter infirmi , ineuitabiliter laborantes , sexagenarij , debiles complexionis , non habentes necessarios cibos, Prædicatores, Lectores, disputantes , si in obeundis eorum munijs , ieiunando aliquis sufficere non posset , nec ob scandalum , vel bonum maius , dimitti , tunc enim iuxta varias necessitates dispensatur , vel circa quantitatem cibi, vel circa qualitatem . *ibidem* .

7 In dispensando autem circa necessitates subditi occultas , Superior non debet esse nimium scrupulosus , quia data aliqua causa , potest ipse regulariter dispensare , & securam reddere subditorum conscientiam . *ibidem* .

8 Quæ dispensatio circa qualitatem cibi , idest carnum , non requirit Medici licentiam , sed solius Prælati , ex priuilegio Leonis X. Eugenij IV. Pij V. & Clementis VII. *ibidem* .

6 Ieiunium, quod adhiberi debet carcerato eiiciendo pro incorrigibilitate , non debet esse nimis asperum , vel nimis mite , nec in pane , & aqua , non quotidianum , nec in publica mensa (hæc enim non imponuntur à Decreto) sed sufficit , vt à cibis paschalibus abstineat , semel , aut bis in hebdomada ieiunet , vt ei subtrahatur resectio vespertina , & hoc Iudicis prudentia , vt verè subeat pœnitentiam corpora-

poralem, quod intendit Decretum, ut forte hinc eius duritiem emolliatur. *Pæn. cap. 19. quest. 2. resp. 3.*

I E S U I T A .

1 Iesuitis, & Prædicatoribus, idest PP. Dominicanis, honorem, & hospitalitatem debemus. Vnde Priori Prædicatorum dantur in nostro Conuentu præcedentia, & locus Guardiani: Prouinciali Prouincialis. *Constit. cap. 6. stat. 6. in fine.*

2 Iesuitæ ad arctiorem Religionem transire non possunt, sine licentia obtenta. *Constit. cap. 2. stat. 5.* Exeuntes verò spontè ad sæculum, sunt suspensi, quia sunt ordinati sine legitimis dimissorijs. Nec communis error tribuit ius, quia mala fide processerunt; & Decretum de apostatis &c. Illos declaret suspensos. *Constit. cap. 2. stat. 1. §. 3.*

I G N O R A N T I A .

1 Ignorantia, quæ est mater cunctorum errorum. *Constit. cap. 2. stat. 1. §. 11.* semper qualisque sit excusat à censuris, quæ non inferuntur, nisi contra præsumentes; non verò excusat semper a cæteris pœnis. *ibidem stat. 21.* quia de Regula, & constitutionibus nostris non præsumitur ignorantia, cum toties in anno publicè perlegantur, nisi per manifestas con-

icetur.

iecturas rusticitatis, stoliditatis inconsiderationis in aliquo fratre possit præsumi ignorantia iuris, & tunc medio ipsius iuramento potest euadere pœnas statutaras; aliter præsumitur scire, nec ei est deferendum iuramentum; licet in iure communi ubi requiritur dolus, & scientia, etiam ignorantia crassa, & supina possit excusare à pœnis transgressores, etiam iuris naturalis, & Diuini; ignorantia enim, quæ est sine omni culpa, vitat omnem pœnam, & quantitati culpæ debet proportionari quantitas pœnæ; in nostra verò Religione (ut dixi) non præsumitur regulariter ignorantia Regulæ, & Constitutionum, nec valet ibi illa Regula Iuris: *Ignorantia supponitur ubi scientia non probatur. Pœnal. cap. 6. quæst. 2. diffic. 3.*

2. In eligendo indigno excusat à pœnis, nisi defectus electi sit publici, vel notorii maiori parti electorum, non verò apud aliquos, quia tunc nemo debet alterius culpa prægrauari. *Const. cap. 8. stat. 10.*

Ignorantia in Diffinitore, & Iudice. Vide *Diffinitor*.

ILLEGITIMY.

1. Licet recusentur per statuta iuxta Sixtinas Constitutiones, tamen iam possunt recipi ex Clem. VIII. in *Corst.* 83. incipien. *In suprema*

ma ad Religionem , & per talem ingressum legitimantur , & habilitari possunt ad omnes Ordinis dignitates , & officia , & ad sacros Ordines promoueri , dummodo tamen bona indole , & meritis singularibus natalium defectum suppleant , & Religioni fore profuturi dignoscantur ; aliàs Prælati recipientes eos (non tamen Diffinitores) excommunicationem latæ sententiæ Papæ reservatam incurrunt . *Const. cap. 2. stat. 1. §. 5:*

2 Legitimantur etiam per subsequens suorum parentum matrimonium , licet aliæ nuptiæ interfuerint , ac etiam si matrimonium sit merè putatiuum , quia scilicet mater eius credens bona fide , primum maritum esse mortuum , qui tamen viuit , & secundum ducit . *ibidem .*

3 Sunt etiam legitimi , qui ex coniugatis generantur , licet pater antea in Religione sit professus , & postea uxorem , quæ in sæculo remanserat , cognouerit . *ibidem .*

4 Illegitimorum receptio facta , non seruata forma decreti , est nulla , nec absolutè recipi potest illegitimus , viuente Patre in Religionem , vbi Pater est professus , nec è contra , quia relatiuorum eadem est ratio . *Ibidem , quæst. 4.*

5 Dispensari verò debent illegitimi ad officia Ordinis à solo Ministro Generali per litteras

teras subscriptas, & officij sigillo munitas, alias dispensatio est nulla. *Const. cap. 12. stat. 12. quest. 4. vers. 9.*

6 Dispensare potest etiam prouincialis in Capitulo, vel Congregatione cum illegitimis præfatis. *Const. cap. 2. stat. 1. §. 5.*

ILLITTERATVS.

Qui nec legere, nec scribere sciat, vel sit omninò ineptus ad acquirendas litteras, si tanquam Clericus profiteatur, reducendus est ad statum laicalem; quod si non intendebat profiteri, nisi vt Clericus, quia scilicet se laboribus laicorum imparem cognoscebat, eius professio est omninò nulla, & constituto de tali intentione est à Religione eijciendus. *Constit. cap. 2. stat. 1. §. 11.*

IMAGO.

Imagines sacras, Cruces, aut Crucifixum, conspurcantes, & percutientes. Item spernentes Campanas etiam si faciant ex iracundia, puniuntur à Sancto Officio. *Pœnal. cap. 14. q. 2. in fine.*

IMPEDIRE.

1 Impediens indignum, etiam dando munera Superiori, ne promoueatur ad dignitates, non peccat, immò laudandus, quia pugnat

gnat pro conseruatione Religionis: Sicut iniuste impeditus ab obtinenda dignitate potest redimere iniustam vexationem. *Pæn. cap. 14. quæst. 8. vers. Respondeo 4.*

2 Impediens voluntatem Nouitij iniuriose volentis egredi, aut falsis relationibus, ne profiteatur, est excommunicatus, non tamen suadens animæ utilitatem, aut Regulæ inobseruantiam ostendens, aut vota indebitè negans, quæ item excommunicatio non incurritur, licet Nouitij voluntatem auertere quis tentaauerit, si non sequatur effectus. *Constit. cap. 2. stat. 34.*

3 Impedire iurisdictionem Prouincialis non potest Generalis, eo quia auctoritas Prouincialis sit ordinaria, & in hac parte non limitata per ius commune, & statuta Ordinis, ergo non est violanda, nec restringenda sine causa, quinimò esse de iure diuino probatur. *Pæn. cap. 29. quæst. 3. resp. 1. Vide Generalis num. 12.*

Impedire litteras. Vide *litteræ num. 4.*

Imperatrices, Reginæ, & similes, quæ possunt intrare Clausuram. Vide *Clausura Fratrum*.

IMPERIVM.

Imperium duplex est; scilicet merum, & mixtum.

Merum dicitur, quod est supremum, & absolutum, & summum, habetque ius mortis, exilij &c. in facinorosos; & tale est in solo supremo Principe, & similibus. Mixtum verò dicitur, quod est infra merum, habetque omne ius, præter ius gladij, & mortis. *Pænal. cap. 19. quæst. 4.*

IMPORTVNVM.

Dicitur, quod loci temporis, & personarum rationem non seruat, opponitur siquidem opportuno, quod omnia ista importat. *Pænal. cap. 15. quæst. 3.*

IMPOSSIBILE.

Dicitur, quod est multum difficile, & ad illud nemo tenetur. *Pænal. cap. 12. quæst. 11. in fine.*

IMPRIMERE.

Imprimere libros sine licentia Generalis præter alias licentias, sub pœna excommunicationis nemo potest. *Constitut. cap. 9. statut. 5.*

IMPROPERARE.

Est aliquem pudore afficere, ei obijciendo defectus commissos. *Pænal. cap. 13. quæst. 1.*
Quod si quis alteri defectus, de quibus alias
suc-

fuerit punitus impropere, pœna talionis punitur, si defectus non punitos impropere, impropereans pœna iniuriantium castigatur. *Pœnal. cap. 13. quæst. 8.*

INAVDITA.

Parte proceditur, quando non citatur, aut quando eius defensiones rejiciuntur, & tunc fit contra ius Diuinum, & naturale, reddendo ipso iure acta nulla. *Pœnal. cap. 1. quæst. 4.*

INCORPORARE.

1 Incorporari quis non potest in aliena Prouincia, nisi in ea oriundus, aut per natiuitatem, aut per priuilegium legitimi domicilij, & nisi in ea saltem per integrum biennium fuerit commoratus, & nisi de consensu vtriusque Prouinciæ, & incorporatio fiat à toto Diffinitorio in Capitulo, vel Congregatione capitulari congregato, potest tamen Generalis super his omnibus ex causa dispensare. *Pœnal. cap. 9. quæst. 12. & 13.*

2 Incorporatus autem præcedentiam non habet in noua Prouincia, nisi à die incorporationis, quia supponitur in tali incorporatione vel suæ leuitati, vel suo commodo satisfacere. *ibidem.*

3 Si autem talis incorporatio requiratur à Prouincia, utpotè commodum reportatura,

die habitus præcedentiam enumerat; quod eisdem potest concedere Generalis, quando ipse motu proprio ob bonum Prouinciæ, incorporantis incorporationem intentat, & exequitur. *ibidem*.

INCORRIGIBILIS.

1 Secundum vltima Decreta Urb. VIII. dicitur, qui plura committit delicta: Delicta verò debent esse grauia, scilicet furtum, homicidium, notabilis proprietas, contumax, inobedientia, &c. Dicitur etiam scandalosus, lapsus carnis, & illa omnia, ob quæ in nostris statutis imponitur pœna longissimi carceris, aut perpetui triremis. *Pœnal. cap. 19. quest. 1.*

2 Quæ delicta debent esse replicata, vt incorrigibilitatem inducant, nec sufficere vnum, etiam grauissimum. Et quod sit ter monitus, vel punitus, & non resipiscat. *ibidem*. Quæ monitio, vel punitio in quibusdam rebellibus, seditiosis, & discolis non debet esse canonica, vt cum Prælatus dignis de causis ad canonicam punitionem deuenire non potest, sed vel paternaliter admonet, vel pœnitentias salutares iniungit, vel dissimulare cogitur; tunc potest dici incorrigibilis, & talis vt expellatur à Religione declaratus. *ibidem*.

3 Debet in carcere per annum, ieiunio, & Pœ-

& pœnitentia probari . *ibidem* . Quod si tandem incorrigibilis appareat, expellatur ab Ordine per Generalem cum consilio, & assensu sex Patrum, in Capitulo Generali, ad id specialiter electorum, iuridicè tamen formato processu secundum stylum Religionis . *Pœnal. cap. 19. quæst. 4.*

Quale debet esse ieiunium incorrigibilium, in carcere annuali, Vide *Ieiunium* .

4 Carcer debet esse formalis, non domus disciplinæ, idest obseruatus sine chorda, & sine caputio . *ibidem quæst. 2.* & carceris annus debet esse continuus, non interpolatè; immò si carceratus sic infra annum fugiat, non potest eijci, sed ob fugam denuo puniri, & vinculis ferreis constringi, ex declaratione Sac. Cong. *ibidem* .

5 Carceri, & ieiunio addendæ sunt ex decreto aliæ pœnitentiæ corporales, & afflictiones, vt probetur, si fortè per hæc omnia eius obstinatio emolliatur; vnde si vel in formalitate carceris, aut anni integritate, aut ieiunij, & pœnitentiarum realitate non obseruetur Decretum, non poterit incorrigibilis eijci, quia super his fundat Sacra Congregatio experimentum emendationis . *ibidem quæst. 2.*

6 Experimentum verò obdurationis habetur in carcere, ex inobedientia, contumacia, blasphemia, immodestia &c. licet alias pœni-

centias patienter acceptet. Si autem signa emendationis non ostendat, non tenetur Iudex eum statim liberare, vel eijcere, Decretum enim non cogit, sed concedit arbitrium; si autem signa emendationis ostendat, & aliud non obftet, debet liberari. *ibidem quæst. 3.*

7 Peccata verò eius punita aliàs, per quæ dicitur incorrigibilis, non debent constare ex processu proprio de ipsis facto, sed sufficit, quod constet per memorias in libris Prouinciæ repertas. *ibidem quæst. 4. diffic. 4.* Vide *Archium*.

8 Sex illi Patres ad expulsionis causam, cum Generali deputati, debent esse congregati, & consultantes, & consentientes votum ferre. *ibidem quæst. 4. diffic. 2.*

9 Generalis tenetur illicò nomen expulsi, & sententiam expulsionis Ordinario notificare, scilicet Vicario Papæ in Vrbe, aut alij Superiori in sua Diœcesi. Qui Ordinarius talem sententiam examinare non potest, non enim causa appellationis, sed executionis ei mittitur, vt scilicet expulsus ei subiiciatur, & subiectus dignoscatur. *ibidem quæst. 5.*

10 Qui in habitu clericali debet incedere, nisi fuerit laicus, qui tamen Canonis priuilegium non amisit, tamen est semper in peccato mortali, nisi resipiscat, & dignum se præbeat, qui à Religione iterum recipiatur; immò est
infa-

infamis, & tenetur semper seruare omnia suæ Regulæ, quæ statuti sæculari non repugnant, vt sunt ieiunia, recitatio officij &c. & agere, instanter apud Religionem, vt iterum recipiatur; quod si eum Religio recipere nolit, tunc tutus est in conscientia. *Pæn. cap. 19. quæst. 5.*

INDULGENTIA:

1 Plenaria conceditur Minoritis in ingressu Religionis, in Professione; in articulo mortis, in auditione, vel celebratione primæ Missæ, in exercitio spirituali per decem dies, in festo S P. Francisci, in missione ad prædicandum, vel conuertendum infideles, in oratione quadraginta horarum indicta pro felici successu Capituli Generalis, vel visitationis, si spatium durarum horarum, licet interruptarum, interfuerint. Quæ omnia intelliguntur de Sacra Communionem resectis. *Constit. cap. 2. stat. 13.*

2 Indulgentiæ maximæ conceduntur facientibus eleemosynam pro locis Terræ Sanctæ. *Const. cap. 12. stat. 5. vers. Non inquam* Item osculantes habitum Religiosorum lucrantur quinque annos, & totidem quadragenas indulgentiæ. *Const. cap. 2. stat. 76.*

INFAMARE. INFAMIA.

1 Infamare, est alicuius famam iam, &

exultationem dicto, vel scripto, vel facto lacerare, lacerare, & pudorem eius sigillare. Potest igitur quis infamare tribus modis. Primo dicto, & tunc est detractio, idest iniusta denigratio, vel latio famæ, quæ si fit publicè, dicitur contumelia, si verò occultè, dicitur detractio. Secundo modo detrahendo sibi, manifestando sua peccata, præcipuè si generaret scandalum, & quando sua fama esset necessaria ad regimen, vel in religione, & tunc est peccatum mortale, quia Religiosus non est suæ famæ dominus, eo quod sua infamia in damnum Religionis, cuius est filius terminetur, & est puniendus poena infamantium, & ulterius poena delicti, si verè illud commisit, si non commisit, punitur etiam de mendacio, & iniuria, qua suam Religionem conspergit. Tertio modo fit factio, scripto, formando scripturam, dishonorantem aliquem, apponendo signa, ut cornua, immunditia, quæ accedunt ad naturam libelli famosi. *Penal. cap. 10. q. 1. & q. 11. in fine.*

2 Infamans mortuos, debet restituere famam hæredibus, quorum sunt consanguinei, si autem sunt Religiosi, debet restituere Religionem tamquam eorum hæredibus. *Penal. cap. 10. quæst. 8.* Non incurrit autem infamantium poenas, qui de leuibus infamat. *ibidem.* Infamare verò dicitur grauiter Conuentum, quan-

quando quis diceret: In hoc Conuentu sunt multi scandalosi, improbi, maligni, infames, &c. quia plus est lædere Communitatem, quam particularem, nisi tales essent in Conuentu notorij. *ibid.* Vide *Casus num.* 3. 4.

3 Infamantium pœna est, puniri pœna, talionis, & sacramentaliter absolui non possunt, nisi cum istis conditionibus, videlicet si restitutio famæ differri possit: Si ex restitutione famæ maius damnum sibi immineat, & tunc non tenetur statim restituere famam, putà si non solum se infamet in equalitate personæ, quam infamauit, tunc enim tenetur resarcire damnum, quod est medium rei in restitutione requisitum: Vel si sua infamia sit maior, putà quia persona in dignitate constituta, & melioris conditionis sit, quam infamatus: Vel ultra infamiam timeat sibi periculum vitæ, vexationis &c. & ratio est, quia iustitia ad æqualitatem tantum obligat, non ad maius: non enim tenetur restituere bona inferioris cum iactura superioris ordinis, vel cum eorum excessu, cuiusmodi esset vita, fama, honor &c. Item possunt absolui, si infamatus cedit iuri suo, quia volenti, & consentienti non fit iniuria, neque dolus, nisi sit Prælatus, vel adeò grauis persona, qui iuri suo cedere non potest; quippè qui habet suam famam Reipublicæ obligatam. Item si infamatus

tus de restitutione famæ amplius non curaret , putà quia ex infamatione se salutarunt , secum collocuti sunt , & signa amicitia contraxerunt . Vel si infamia multum temporis interposuerit , scilicet 20. annorum , itavt in obliuionem ierit , & non sint amplius illi coram , quibus fuit infamatus . Similiter absolui possunt infames si infamatus , bonis actibus suis , bonam famam recuperauit , & curare non debemus de via , per quam recuperauit . *Pen. c. 10. quæst. 10.*

4 Infamatus de graui delicto apud probos , & prudentes , sed nondum probato , est interim ab officio suspendendus vsque ad nouam prouisionem , quia non est sermo de infamia iuris , sed facti . *Penal. cap. 10. quæst. 2. diffc. 6.* Infamatus autem à maleuolis , non debet curare de tali infamia , nec enim dicitur infamatus immo turpe est à turpibus , vilibusque laudari , quia de complicibus , videtur laudari . *ibidem quæst. 1.* Idem dic de infamatis per libellum famqsum . *Pen. cap. 12. q. 9.*

5 Non est simonia , si v. grat. do votum meum alicui pro Prouincialatu , qui minatur mihi infamiam , dicendo : Si mihi non suffragaris , publicabo te pro fure , pro carnali &c. sed est subornatio ex parte infamantis , seu minantis . *Pen. c. 15. quæst. 5.*

6 Infamia alia dicitur à iure , alia à facto , alia ab exercitio . Infamia iuris est , quæ legis aucto-

auctoritate imponitur alicui propter delictum commissum, & priuat obtentis dignitatibus, & obtinendis. *Penal. cap. 10. quest. 2. diff. 3.* Infamia facti est, quæ imponitur ab opinione hominum propter malas operationes illius, cui imponitur, & priuat tantum obtinendis. *ibidem quest. 1. & quest. 2. diff. 3.* Infamia ab exercitio est illa, quæ contrahitur ab exercitio ignominioso, ut sunt publici aleatores, tabernarum frequentatores, violenti, mimi, histriones, gladiatores, macellarij, satellites, carnifices, cytharedi &c. *Constit. cap. 2. statut. 1. §. 10.*

7 Infamia autem iuris non contrahitur per probationem criminis, & rei confessionem, sed requiritur sententia iudicis, & vniuersaliter pœnæ, etiam latæ ipso iure aut facto, nisi post sententiam contrahuntur. *Pen. c. 27. conclus. 2.*

8 Infamis autem à iure declaratus per delictum famosum, ut ob furtum, rapinam, ex-pilationem hæreditatis, adulterium, fornicationem, blasphemiam &c. est irregularis, & sic declaratus, & non restitutus, nequit esse Prælatum, vel Iudex; & si fuerit electus, potest subditus opponere, siue excipere, ut desistat à iurisdictione, quia infamis repellitur ab omni dignitate. *Penal. c. 9. q. 2. diff. 4.*

9 Si autem ad aliquam aliam Prouinciam
infa-

infamis tendat, ubi eius infamia sit occulta, & per bonam conseruationem obtineat dignitatem, & prælaturam, debet quantum potest cum humilitate recusare; quæ recusatio si non acceptetur, potest acceptare, & exercere prælaturam, quia ibi est in possessione bonæ famæ, nec tenetur infamare seipsum. *Penal. cap. 10. quæst. 7.*

10 Infamis accusare non potest, nisi in criminibus exceptis, vel nisi suam, aut suorum iniuriam prosequatur. *Penal. cap. 10. q. 2. diff. 4.*

11 Infamibus tandem infamia facti, & delicti, ut sunt notorius peccator, scænius, histrio, læno, publicus vsurarius, meretrix, inimicus, & huiusmodi, deneganda est sacra communio, nisi ad meliorem frugem redierint. *Penal. cap. 4. quæst. 9. vers. Iustificatur statutum.*

12 Infames à iure sunt apostatæ à fide, fures, sacrilegi, criminali crimine irretiti, sepulchrorum violatores, homicidæ, fumentes arma contra partes Ecclesiæ, periuri, raptores, venefici, adulteri, auferentes iniuste ecclesiasticas facultates, calumniatores, accusatores, qui deficiunt in probationibus, nisi saltem semiplenè probauerint, aut nisi de multis productis vnicum crimen probauerint: Prouocantes Principes contra innoxios, excommunic-

nicati, expulsi ab Ecclesia ob scelera, mulierum raptores, duellum spectantes, & adiuuantes; Monachi procreantes filios, sodomitæ, incestuosi, & illi consentientes; filiam, vel neptem prostituentes. *Constit. cap. 2. stat. 1. quest. 5. §. 10.*

13 Infamia facti deletur per facta contraria per spatium trium annorum, nulla Iudicis sententia interposita, ut v. g. si quis prius erat ferox, debet esse mitis, &c. *Penal. cap. 27. conclus. 6. & cap. 10. quest. 7.* Infamia verò iuris extergitur per Papam, vel per Generalem, qui est Princeps in Religione per dispensationem irregularitatis incurse ob infamiam, vel per reuocationem sententiæ, quando condemnatus in integrum restituitur. *Penal: cap. 10. q. 2. diff. 4. vers. Sed dices.*

14 Vniuersaliter omnem infamiam à iure, siue à facto, siue à professione ignominiosam, præter casus reseruatos à Sixto IV. in Mari magno *Regimini vniuersalis Ecclesiæ* Generalis noster ut Princeps in Religione, potest extergere, dispensando. Vnde si Prælaturam conferat infami cognitio, censetur cum illo dispensare, & rehabilitare, quia Prælatura opponitur infamiæ. *ibidem.*

I N F A M I A .

Septemnis nequit ingredi clausuram Monasterium,

lium, quia habet vsum rationis, cæteri verò infantes infra, possunt. *Constit. cap. 11. stat. 7. quæst. 4.*

INFIDELIS.

Infideles, aut descendens à Iudæis, Mauris, aut hæreticis in linea recta, non laterali vsque ad secundum gradum in linea paterna, & ad primam in materna (statutum tamen dicit vsque ad quartum) si eorum parentes fuerint, vt tales condemnati, aut eorum statuæ, vel ossa combusta, ad Religionem recipi non possunt: quod si eorum parentes, vt tales damnati non sunt, aut ipsi nati sunt, antequam, parentes in hæresim inciderent, recipi possunt; aliter recipientes scienter, sunt ipso facto excommunicati, priuati omnibus officijs, & ad alia in perpetuum inhabiles, & talis descendentium receptio, & professio est valida, licet recipientes sint ipso facto excommunicati, priuati, & inhabiles. *Const. cap. 2. stat. 4. §. 2.*

INFIRMARIA. INFIRMVS:

1 *Infirmaria in singulis Prouincijs erigantur, infirmarijs, aromatharijs, alijsque seruitoribus peritis, ac charitatis instructa, in quibus infirmi fratres omnibus charitatis obsequijs curentur, Const. cap. 6. stat. 7.*

2 Infirmorum cura sub mortali obligat, & pro-

& Prouincialibus, ac Guardianis proportionaliter præcipuè demandatur, illi enim tenentur Conuentus idoneos, & fratres peritos, & charitativos pro infirmarijs deputare; In uisitatione inquirere qua charitate, & prouisione eis seruiatur; defectus circa hoc rigidè castigare, & interim infirmos præsentialiter visitare, & consolari. Guardiani verò, & alij fratres tenentur quotidie infirmos inuifere, & necessaria pro viribus ministrare, ac negligentes infirmarios, & seruitores salutaribus pœnitentijs afficere. *ibidem conclus. 1.*

2 Hinc tota seruiendi obligatio infirmarijs incumbit, ijque mortaliter peccant si officio suo notabiliter defunt; Superiores enim tenentur ipsos eligere, ac destinare, & postquam elegerunt, si aliunde non constet, ipsos non seruire infirmis, conscientia ipsorum tuta est, & à transgressione Regulæ libera. *ibid. conclus. 2.*

3 Infirmarij itaque peccant mortaliter, nisi infirmis seruiant, sicut vellent sibi serui. *ibidem* Infirmi autem debent honestis esse contenti seruitijs, nec diuitum prouisiones prætere. *ibidem conclus. 3.*

4 Infirmus cum necessitate, & iudicio Medici, habitum deponere, & sine illo decumbere potest, inter nos autem vsus inualuit, vt deposito grossiori, leuiorem assumat. *Constit. cap. 2. stat. 71. quest. 3.*

Ingre-

IN IURIAE.

1 Manifestæ, vel violentæ, de quibus vindicare potest Conservator ad fauorem Regularium. Vide *Conservator*.

2 Iniuria levis appellatur, quando alicui dicitur: *Tu libenter bibis, dignitates tibi placent, libenter ambulas, commoditates non reijcis*, & alia huiusmodi: Iniuria verò grauis, quando dicitur; *Tu es falsarius, bastardus, infamis, cornutus, proditor, usurarius, meretrix, machus*, & alia huiusmodi, quæ tamen iniuriæ à Iudice considerandæ sunt pro statu personarum. *Penal. cap. 13. quest. 3.* Iniuriæ verò plures vnico actu, non multiplicant pœnas, secus cum interpolatione temporis, & loci: *ibidem quest. 4.*

3 Iniuriâs Superiorem licet Superior sit Vicarius, vel Præses relictus à Guardiano vel per parum temporis gubernet, incurrit pœnas statuti, quia in illo tempore est Superior, & gubernat Conuentum cum iurisdictione, ideo iniuria præsumitur facta Prælato. *ibidem q. 2.* Et sic grauius iniuriâs, grauius est puniendus, sicut grauiorem pœnam meretur. *ibid. q. 3.* qui sæcularem iniuriat, quam qui fratrem cæteris partibus, & hoc propter scandalum. *ibidem quest. 2.*

4. Iniuriatus, per annum integrum agere potest contra iniuriantem, quo transactio, amplius non potest. At quia circa iniurias agi potest civiliter pro interesse partis, & criminaliter ad punitionem, distinguitur, præscribi anno actionem criminalem, non verò civilem, putà si quis vulneratus fuisset, & intra annum non conqueritur de iniuria, post annum agere non potest: at pro damno illato, & expensis, etiam post annum agere potest, etiam si de vulneratione ille punitus fuisset. *ibid. q. 11.*

5. Iniuriare iniuriantem, etiam ad sui defensionem, nemo potest, etiam si verum dicat, maximè cum illo verbo, *Mentiris*, sed utrique tunc à Iudice sunt castigandi, talis enim non est defensio, sed ultio, quæ ultimo iniuriarum, ad Iudicem, non ad priuatam personam pertinet; vnde nec tunc valet illa maxima (quæ aliàs valet pro foro conscientiæ) *Iniuria mutua compensatione tolluntur*. Verum quidem est, quod iniuriatus prouocatus prouocantem mitius punitur. *ibidem q. 5.*

6. Sub nomine iniuriæ veniunt etiam contumelia, improprium, conuicium, prouocatio, & derisio, licet inter se differant. Dicitur enim conuicium *esse maledictio petulantis iactata*, de quo vide *Conuicium*. Derisio est contemptus, qui improbationem, & dicti alterius confutationem continet; vnde deridere senten-

tiam est illam improbare, & confutare. Prouocatio est irritatio, seu *stimulatio ad vindictam per antecedentes iniurias, & verba pungentia. Vide Prouocare. Improperium, vel impropere* est aliquem pudore afficere, obijciendo culpas, & defectus. *Pen.c.13.q.1.*

7 Vnde statutum cap.7. §.5. ait: Si quis ergo fratri non praelato verbum improprij, aut conuicij dixerit, aut leniter quemquam prouocauerit, flagella disciplina singulis vicibus in Communitate fratrum, sibi adhibebit. Si verò in Prælatum talia verba protulerit, disciplina addat ieiunium in pane, & aqua humi genibus flexis, & suffragiorum iure triennio careat. *Ibidem quæst.2.*

Sub nomine Fratrum autem non veniunt Tertiarij. *ibidem.*

Tandem in omni iniuria septem sunt consideranda. Primò *Causa*, vt scilicet ad defensionem, vel non. Secundo *Persona*, vt inferioris, & subditi ad superiorem, laici ad sacerdotem. *Tempus*, vt hebdomadæ sanctæ, vel festi solemnioris. *Locus*, vt in Ecclesia, foro, theatro &c. *Scandalum aliorum.* *Qualitas*, vt si fieret notoriæ. Et *Quantitas iniuriæ.* *Ibidem quæst.3. in fine.*

INNOCENS.

Aliquando indirectè, & per accidens licitè punitur pro bono communi, vt quando cum
nocen-

nocentibus comprehenditur, interdicto, & huiusmodi, subditus propter superiorem, filius propter Patrem. *Pan.c.1.q.1.*

IN QVIETVS.

Quando incorrigibilis. Vide *Incorrigibilis.*

INOBEDIENTIA.

Inobedientia contumax, ad hoc, vt fit casus referuatus. Vide *Casus referuatus num. 9.* An dilatio vnus diei requiratur, ac etiam monitio trina ad carcerandum inobedientem. Vide *Carcer num. 2.6. Rebellio.*

IN QVISITIO.

Facienda pro recipiendis Nouitijs. Vide *Requisita.*

INSTANTIA.

Prima semper fieri debet coram Ordinario. vt ait *Concil. Trid. sess. 24. c. 20. de reform. Cause omnes* (ait) *ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, etiam si beneficiales sint, in prima instantia coram Ordinarijs locorum dumtaxat cognoscantur. Pen. c. 29. q. 3.*

INSTRVMENTVM :

1 Instrumenta priuata sunt litteræ, seu scripturæ à se ipso cum obligatione scriptæ,

tum Dat. Loco Conuentu &c. Publica verò sunt, quæ fiunt à Communitate fratrum in forma Communitatis capitulariter congregata, cum eorum subscriptione, & subsignatione publici Notarij, qui instrumenta confecit, & testium, sed quomodocumque facient instrumentum in alienatione Cappellæ, pœnam proprietatis incurrunt, si dominium ipsi fratres transferre prætendant, quia tale dominium non habent. *Penal. cap. 7. casu 16. diff. 5. & 6.*

2. Contractus ergo, conuentiones, & instrumenta facere sub pœna proprietatis eis inhibetur; possunt tamen fratres confiteri in scriptis, talem pecuniam pro Religionis necessitatibus fuisse à tali consumptam, vel consignatam, si ad hoc cogantur ab eo, qui debet eam expendere, sed vltcrius se extendere non possunt. *ibid. casu 3.*

INSURGERE.

Est in alium surgere, & accipitur in malam partem, quando scilicet aliquis insurgit cum violenta manu, armis, impetu, ad cuius similitudinem dicitur quis insurgere. *Pen. c. 16. q. 2.*

Integri Testes. Vide *Testes*.

Intercipere litteras. Vide *Litteræ*.

INTERLOCUTORIAE.

Dicuntur, quæ feruntur à principio causæ
vsque

vsque ad diffinitiuam sententiam exclusiue , vt sunt Decreta carcerationis , torturæ , arctationis , de concedendo , aut negando Procuratore , aduocato , copia actorum cum nominibus testium , de declarando testem inualidum , infamem &c. à quibus omnibus appellari potest, dummodò non inferant damnum irreparabile per diffinitiuam . *Penal. cap. 26. quæst. 1. Vide Appellatio.*

I N T E R S T I T I A .

Non assignantur inter minores Ordines determinata , vnde in eis facillimè dispensari potest . Inter autem sacros Ordines , vt dispensentur , requiritur vtilitas , vel necessitas Ecclesiæ , quam pro Regularibus assignare , ad suū Superiorem attinet , quia ipse solus eam scire potest . Dispensare verò ex Tridentino attinet ad Episcopum : *Const. c. 2. stat. 55. dub. 1. 2. 3.*

Introducere in clausuram . Vide *Clausura* .

I N T R A .

Est particula includens totum tempus , v. g. intra duorum mensium spatium , includit duos menses integros , & diem vltimum termini . *Pæn. cap. 9. q. 4.*

I R A .

Est libido , vel cupiditas puniendi eum , qui

iniuria læsisse videtur. *Pæn. cap. 17. q. 2. vers.*
Hoc autem.

ITINERARE.

Itinerans debet subesse socio antiano intra limites obedientiæ, etiam in captanda via, ex duabus occurrentibus ad eundem finem obedientiæ, quod si se inuicem dimittant, nec appareat causa legitima in alterutro, & soli incendant, ambo puniendi sunt, vt apostatæ. Diuertere autem à recta via parum, v.g. in itinere 100. milliariorum diuertere decem, vel quindecim, non est apostasia, nec longa diuersio, vtilitatis magnæ tamen, vel necessitatis causa facta, vt si ab Vrbe Lucensi in Corsicam nauigaturus, Liburnum, vbi nullum habet amicum, aut non cognoscit benefactorem, & Romam veniat, vbi pro naulo, & commeatu scit se reperturum fore benefactores, vel consanguineos. *Pæn. cap. 9. q. 3.*

Iudæi. Vide *Infidelis*.

IVDEX.

I Alius ordinarius, alius delegatus, & alter arbitrius: Ordinarius dicitur, qui à iure ex officio, vel ex Principis beneficio vniuersaliter, & ad vniuersalitatē causarum iurisdictionē exercet. *Pæn. c. 2. concl. 3.* Delegatus verò dicitur, qui non à iure, nec ex officio, sed ex mandato particulari

culari iurisdictionem exercet. Arbitrarius autem dicitur, cuius arbitrio, non ad legum rigorem, ex litigantium consensu, causa totalis remittitur, ut ex æquo à similibus ad similia interpretando, & supplendo per iurisdictionem, quæ desiderantur, iudicet. *ibidem.*

2 Datur autem in Religione talis iudex, benè quidem pœnæ arbitrariæ, idest non determinatæ in statuto, sed Iudicis æquè arbitrio derelictæ, & tunc Iudex non potest pro libito pœnas imponere, sed iuxta leges se regulare, applicando similia similibus. *Const. c. 1. Stat. 3. §. 4.*

3 Iudex nemo esse potest in causa propria, nisi iniuria fuerit facta officio, non personæ suæ, aut nisi in Republica Superiorem non cognoscat, qui de tali cognoscat iniuria sibi facta, qualis est Generalis in Religione, cui relinquatur facultas iudicandi de suis iniurijs, eo quia non habet Superiorem in Ordine. *Const. c. 1. Stat. 4. §. 8.*

4 Non debet affectare seueritatis, aut clementiæ gloriam, sed perpenso iudicio, prout quæque res expostulat, statuendum est, tamen in leuioribus rebus ad lenitatem potest inclinare, in grauioribus causis seueritatem legum cum aliquo benignitatis temperamento subsequi debet. *Pen. cap. 2. concl. 3.* Cautior autem lege Iudex esse non debet, sed ut præcipitur,

l. 19. ff. de verb. obligat. Contentissimus pœnis, legis compræhensis. *Ibidem* vers. *An autem possit.*

5 Cum autem lex alternatiuè loquitur, v.g. *imponatur talis, vel talis pœna*, tunc determinatio pœnæ non ad reum, sed ad Iudicem spectat, quia debet hic circumstantias loci, temporis, personæ considerare, & pro qualitate circumstantiarum, necessariò pœnam imponere. *ibidem*. Vide *Arbitrium*.

6 Et licet alterare non possit pœnas statutarias, in aliquibus casibus, tamen mutatis circumstantijs, & qualitatibus delictorum, cum consilio Patrum, poterit vel augere, vel minuere lenitatem, vel rigorem pœnarum, prout excessus, vel defectus criminis, loci, & personæ suaserint. *Pœn. cap. 14. q. 3. & cap. 2. conclus. 3. vers. unum adnotauerint.*

7 Semper autem pœnam statutariam, non pœnam legum debet imponere, quia leges moribus vtentium approbantur, nec à speciali communitatis consuetudine recedendum est, cum ipsa sibi prospexerit media ad quietem, & tranquillitatem conducentia. *Pœnal. cap. 2. quest. 9.*

8 Quod si Religiosus contra sæcularem peccauerit, v.g. cum percutiendo, tunc Iudex debet comparare sæculares cum Religiosis, v.g. Episcopum cum Prouinciali; Vicarium,

Archipresbyterum, Parochum cum Guardia-
no, & sic de alijs, vt condignam pœnam reo
imponat. *Pœnal. cap. 14. quæst. 5. vers. Re-
spondeo tertio.*

9 Iudex enim Regularium esse non potest
Ecclesiasticus sæcularis, sub pœna priuationis,
& nullitatis, vt ex multis Pontificibus constat;
Nomine autem Regularium veniunt Mo-
nachi, Moniales, Nouitij, Conuersi, & Ter-
tarij in Monasterijs viuentes, licet essentialia
vota non emittant, dummodo tamen Religio-
nis suæ habitum deferant. *Pœnal. c. 18. q. 1.*

10 In omnibus causis contentiosis siue or-
dinarijs, siue extraordinarijs, scribam peritum,
& fidelem assumat, quem Notarium ex indul-
to Apostolico creet, & ab eo fidelitatis iura-
mentum excipiat. *Pœnal. cap. 5. quæst. 2. vers.
Tandem.* Quod si Iudex sine Scriba sua manu
acta scribat, vel tale quid factum, vel fuisse di-
ctum affirmet, nullus est processus, quia iudi-
ci in tali casu non creditur: Tabellioni verò se
subscribenti, ita creditur, vt duorum testium
vim habeat. *ibidem.*

11 Vnde duo assessores ad excipienda di-
cta testium, & depositiones, nec Religioni ho-
norificum, nec causis (vt plurimum) vtile
euadit, in quibus silentium magis commenda-
tur. *ibidem.*

12 Licet puniendus esset Iudex, qui negli-
git

git bonum publicum, non curando inquirere de delictis, ac etiam peccet mortaliter Superior, qui de graui delicto non velit inquirere, quia notabiliter suo muneri deest, non potest tamen Iudex procedere ex abrupto, nulla legitima præsumptione apparente, quia talis esset malitia, & animositas; vnde si rogaretur Superior ab aliquo, vt iret cum duobus testibus ad cellam alterius Religiosi, cum solum, cum sola reperturus, non tenetur tunc Superior, quia posset denunciator referre falsum, vel non inueniri, quod sibi visus est videre, & sic Iudex vilipenderetur, quinnimò si hoc ageret, posset de imprudentia coargui; sed posset obseruare exitum, persistendo circa cubiculum.

Pæn. cap. 8. q. 12.

13 Formato processu, etiam per inquisitionem, & probato delicto, pœnam ordinariam, non salutarem pœnitentiam imponere debet.

Pœnal. cap. 10. quæst. 2. diff. 2. Potest tamen tunc inclinare ad opinionem probabilem mitiorem in castigando, relicta probabiliori.

Pœnal. cap. 8. quæst. 7. vers. Respondeo de introductentibus.

14 Quod si è contra, testem, vel reum iniuste torqueat, vel carceret, est ipso facto excommunicatus per Canonem, *Si quis suadente*, &c. & ab officio destituendus, & ad id perpetuò inhabilis declarandus, seruata P. Generali

rali facultate eundem ulterius castigandi, iuxta qualitatem excessus; & depositio facta in tormentis nulla est. *Penal. cap. 5. quest. 8.* Vide *Carcer*. Potest tamen torquere reum, non requisito accusatore, si sufficientem, & legitimam habeat causam ad torquendum. *Pan. cap. 5. quest. 4. diffi. 5.*

15 Peccat tamen mortaliter Iudex, vel Superior, qui in punitione reorum, & carceratorum custodia est nimis rigidus, ut si lucem ad horas canonicas recitandas, & libros spirituales legendos deneget; si humidis, & inhumanis carceribus includat; si ultra sancitas regulas victus, nimia abstinentia maceret. *Penal. cap. 4. quest. 10. in fine.* Iudex autem non est, qui mandati limites excedit, quia caret iurisdictione, & quod agit non valet. *Penal. cap. 10. quest. 2. diffi. 7.*

16 Absolvere non potest accusationem inceptam absque consensu actoris, vel superioris auctoritate: Actor verò sine licentia superioris retrocedere non potest; quia ex hoc pateretur bonum publicum, nisi propriam tantum prosequatur iniuriam, quia potest cedere iuri suo. *Pan. cap. 10. quest. 5.*

17 Potest tamen statuere parti terminum, quo transacto, amplius accusare non possit, quia hoc attinet ad quietem Religionis; præcipere verò alicui, ut accuset, omninò non potest.

test, nec compellere, vt aliquis ad probandum se obliget, licet subditus teneatur in crimine hæresis, mortis, vel maximi damni in Conuentu, accusare, vel denunciare, & etiam, quando ad hoc in visitatione omnes adiguntur per obedientiam in communi à Visitatore; si enim Iudex scit, delictum esse commissum, potest ex officio sine accusatore inquirere. *ibidem diffc. 1.*

18 Opponi Iudici non potest crimen, per quod repellatur à iudicando, nisi crimen infamatum, de quo damnatus sit, & non restitutus, v. g. carnalitas, simonia, & huiusmodi; hæc enim cum eum reddant infamem (siue ordinarius sit Iudex, siue delegatus) statim priuant officio. *Penal. cap. 10. quest. 2. diff. 4.* Potest etiam recusari Iudex, vt suspectus, quia videlicet est inimicus, aut parti nimium coniunctus, & tunc si Iudex procedat in causa, acta sunt nulla. *Pæn. cap. 1. quest. 2. vers. Note etiam, & vers. Causas urgentes.*

19 Difficilius autem recusatur Iudex ordinarius, quam delegatus, quia cum ordinarius habeat à iure facultatem, non ita apparet euidens ratio diffidentiae. Aliud est autem recusare Iudicem, aliud appellare à Iudicis sententia: *Pæn. c. 24. q. 5.*

20 Causa autem recusatationis debet adduci coram ipso Iudice, siue scripto, siue voce, & ap-

& approbati ab ipso ; si fuerit legitima , vt inimicitia , coniunctio cum parte contraria, quia reum extraiudicialiter grauauerit , aut recusantem minatus fuerit , iurisdictionem non seruauit , modum excessit , familiarem se nimium parti ostendit , votum suum ad vnius fauorem declarauit , propter enim hæc à iudicando iure naturali repellitur . *Penal. cap. 1. q. 2. vers. Causas urgentes* . Si autem causa fuerit dubia ; ab Arbitris debet examinari . *Pen. c. 26. q. 5. vers. Si incidenter* .

21 Quando Iudex ex statutis damnare debet ad trirèmes illimitatè , non potest damnare ad eas pœnas perpetuò , quia vbi hæc pœnæ perpetuitas intenditur à statutis , ibi adnotatur , ergo quando non limitat , arbitrio Iudicis , scilicet Prouincialis , & Diffinitorum , simul durationem remittunt : *Penal. quest. 6. diffie. 3.*

22 Potest denique Iudex variare formam procedendi , etiam post inceptum processum , per viam accusationis , & continuare illum per nobile officium Inquisitionis , seu veriùs cumulare has formas simul , vt sic examinentur testes per Inquisitionem , quos accusator non produxerat . *Penal. cap. 21. quest. 2. vers. Circa nonum* .

23 Tenetur Iudex dare copiam actorum , requisitus ; quod si reus infra 30. dies acta tran-

transmitti, aut Apostolos non petit, censetur renunciassse iuri appellationis, & sic interpretandum est statutum Practicæ nostræ Criminalis in hoc. *Pæn. cap. 26. quest. 2. vers. Tenetur.* Vide *Appellatio.*

24 Si autem appellationem iustam non admittat, in criminalibus deponitur; similiter si acceptata appellatione procedat in causa, deponitur ab officio, & acta sunt nulla. *Pæn. cap. 26. quest. 5.* Prius tamen audiri debet Iudex à quo à Iudice ad quem, antequam sententia reuocetur, ut eam tuendo, suum tueatur honorem, satis enim refert bene, vel male audire de integritate, ac de scientia. *ibidem.*

25 Potest autem Iudex ad quem appellationis, videre principia causæ, & declarare, reum bene, vel male appellasse, & licet sit delegatus, & omnia facere possit in causa, quæ prius poterat facere Iudex à quo, quia ei succedit in omnibus, tamen non licet uti verbis absoluendi, vel condemnandi formaliter, sed æquivalentibus. *Pæn. cap. 7. casu 16. diff. 6.* Quod si Iudex à quo appellationem admittat cum clausula, *Si, & in quantum*, quam apponunt, ne incidant in poenas, non intelligitur appellatio admissa simpliciter, sed tantum si sit legitima, & de iure, & interim Iudex si procedat, acta sunt nulla, quia iurisdic-
nem

nem à se abdicare censetur. *Penal. cap. 26. q. 4. in fine.*

26 Debet tandem Iudex non solum iudicare secundum allegata, & probata, sed & perpendere allegantias Aduocatorum, eorum defensiones, & impugnationes examinare, etiam defectus supplere, & illorum allegantias cum iure conferendo (quæ sine scientia præstari non possunt, & tamen sub mortali sunt præstanda) vnde saltem Doctores consulere debet ne in administranda iustitia Deo offensa, & proximo iniuria inferatur. *Penal. c. 1. q. 2. vers. Respondeo non condemnarem. Vide Appellare. Accusare.*

IV D I C I V M.

1 Iudicium à citatione incipit, ideò semper citanda est pars, tam de iure naturali, quam de iure Diuino. *Penal. cap. 1. quest. 4.* Quapropter de occultis non iudicat Ecclesia, quia iudicium est actus intellectus scientiæ practicæ, & in indiuiduo; sed de occultis non potest esse cognitio practica: ergo &c. *Pen. c. 2. quest. 2.*

2 Iudicia autem publica dicuntur, quæ criminaliter sunt, ad quorum vindictam quilibet de populo potest agere. *Penal. cap. 2. quest. 5.* Seruare verò tenemur in iudicijs quæ sunt de iure naturali, & Diuino, quæ sunt quatuor.

tuor. Primo, vt non procedatur nisi contra infamatum, vel accusatum, vel denunciatum; secundo, vt testes examinentur cum iuramento; tertio, vt absens vocetur; quarto, vt indefensus non condemnetur, nisi fuerit contumax, licet possimus nos ex Apostolica concessione omittere in processibus rimulas, solemnitates, accidentalia, & apices iuris, & seruatis essentialibus, procedere sine strepitu, & figura iudicij, sola facti veritate inspecta, & de plano. *Pæn. c. 1. q. 2.*

3 Vnde iuridicus modus non potest esse nisi triplex, idest per accusationem, denunciationem, & inquisitionem. *Constit. cap. 1. stat. 1. §. 11.* Vide *Carcer. Contumax. Citatio. Conuictus. Processus.*

IVS.

Municipale nostrum, sunt nostra statuta Ordinis, & Prouinciarum, quorum ignorantia non præsumitur, nisi probetur. *Pæn. c. 6. quæst. 2. diff. 3.* Quæ in facti contingentia, secundum iuris communis dispositionem interpretari, limitari, & intelligi debent. *Pæn. cap. 8. quæst. 6. in fine.*

IVSTITIA.

Est perpetua, & constans voluntas, ius suum unicuique tribuens. *Const. cap. 8. stat. 67.*

1 Professi, præsertim Clerici, per biennium in eodem Nouitiatu, sub eiusdem Magistri disciplina permaneant: si autem angustia loci non permittat, ad alium transferantur, ubi sub eisdem obseruantijs vsque ad biennium perseuerent. *Const. c. 2. stat. 46.*

2 Vnde in qualibet Prouincia, vnum, aut alterum Clericorum Seminarium institui debet, in quo linguæ latinæ rudimenta habentes, Religionique vtilitatem, & splendorem promittentes, collocentur: neque ab illo remoneri possunt absque causa legitima. *ibidem statut. 47.*

3 Quibus Iuuenibus Magister morum assignari debet ætate, eruditione, & probitate, grauis, Conuentusque Vicarius, qui Christianæ pietatis, sacram scripturam, grammaticam, & cantum docere debeat. *ibidem.*

4 Transacto verò triennio iuxta singulorum ætatem, ac profectum, vel liberalibus disciplinis, vel Conuentuum seruitio applicari poterunt. *ibidem stat. 48.*

5 Vt autem Iuuenes studijs vacare possint, ab oneribus extra Conuentum, præter quædam vini, & frumenti, eximuntur. Tamen, quia pauperes sunt, debent promissæ paupertati assuescere, ne magnos per litteras effe-

et os, pudeat postmodum mendicare. *ibidem*,
statut. 50.

6 Qui præter diuinum officium, die noctuque persoluendum in Ecclesia, orationem mentalem vnus horæ spatio, quotidie fiendam, septem quoque Psalmos Pœnitentiales recitare teneantur, iuxta laudabilem Religionis consuetudinem. *ibidem* stat. 51.

7 Ad hoc, vt autem Seminarium præfatum sustentari possit, debet Prouincia per contributionem annuam, vel per elemosynarum applicationem inuigilare, quia qui sentit commodum, debet & incommodum sentire. *ibidem* stat. 52.

LABORARE.

1 possunt fratres, & facere opera manualia auctoritate Superioris, quæ Sindico tradantur, vt ex eis fratrum necessitatibus provideat, ea distrahendo, vel vendendo &c. saluo semper, vt laborans, aut Conuentus, nullum ius in ijs habere ostendat, & materia talis laboris potest elemosynaliter peti; possunt enim hoc facere per laboritia spiritualia, vt per Missas, officia &c. ergo & per manualia. *Penal. cap. 7. casu 8. diff. 4.*

2 Quinimmò potest Superior concedere subdito, vt de laboritio subueniat necessitatibus eius parentū in ægestate redactorum. *ibid.*

Vn-

3 Vnde hæretici contra exempla Apostolorum, qui laboritio sibi panem parabant, malè prohibent Religiosos suos laborare volentes, quod in Deo confidentiam habeant, & interim de alienis laboribus viuant. *Constit. cap. 5. stat. 1.*

4 Non tamen hinc sequitur, vt omnes Regulares ad opera manualia teneantur, sed solum qui laboritio spirituali non occupantur; qui enim prædicant, qui docent, & similibus multo nobilius, & vtilius occupati, ad manualia non tenentur. Sustentatur enim Respublica opere manuali per colonos, & artifices; opere ciuili per Iudices, & milites, & mercatores; opere spirituali per præceptores, sacerdotes, concionatores &c. & sic omnes suo modo laborant, *ibidem*.

L A C E R A R E.

Lacerans, vel deturpans Cōstitutiones Apostolicas, incurrit excommunicationem maiorem; sic enim deturpans statuum Principis, Imagines Sanctorum, & est crimen læsæ Maiestatis, quod punitur pœna mortis. *Const. c. 1. stat. 1. §. 10.*

L A C T I C I N I A.

Admittuntur, & oua in ieiunijs, vbi ex consuetudine, vel ex Superioris dispensatione ex-

tra Quadragesimam conceduntur. *Const. c. 3. stat. 13. quest. 2.*

L A I C I.

1 In anno nouitiatus cum solius Diffinitorij licentia ad clericalem statum possunt promoueri; quando aut malè promouentur post professionem, & ad statum laicalem iterum, reducuntur, eis clericale officium recitare, ex Apostolica Constitutione prohibetur. *Const. c. 2. stat. 24. 25.*

2 Quod itidem tenet, si laicus sic à clericali depositus, probata nullitate professionis, ad sæculum rediret; auctoritate enim Apostolica amisit Ordinis sacri dignitatem; & quia hoc est publicum, ab Episcopo non potest dispensari, sed solum à Papa. *ibidem.*

3 Laborare tenetur in suis officijs, ad cui-tandum otium, animæ inimicum. *Const. c. 5. stat. 1. Quas pœnas incurrant otiosi. Vide Otium.*

4 Radi debent vno digito super aures. *Const. c. 2. stat. 78.*

5 Recipi non possunt ad Ordinem, nisi 20. annos ætatis habeant, & 30. non exceferint, quia in hac ætate sunt homines sufficientes, maxime ad labores, ad quos recipiuntur laici. *ibid. c. 2. stat. 1. §. 9.*

6 Possunt tamen ex quatuor causis dispensari.

fari : Prima ad tollendam particularem alicuius damnationis occasionem : secunda ob specialem Religionis vtilitatem : tertia ob ædificationem aliorum , qui ex conuerfione aliquorum exceptuatorum compunguntur : quarta ob importunitatem , & auctoritatem illos commendantium . *ibidem* .

7 Ipsi autem Laici , ac etiam Clerici , nondum sacris Ordinibus insigniti , priuari actibus legitimis non possunt , quia nec habere eos possunt ; priuatio autem supponit habitum aliquo modo laici enim nec Generales , nec Prouinciales , nec Guardiani , Prædicatores , aut Lectores , aut huiusmodi esse possunt . Vnde nec legitur eos unquam fuisse Ministros , Guardiani verò esse possunt ex consuetudine nostræ Religionis ob paucitatem Sacerdotum initio Religionis & ex illorum humilitate , qui nolebant alij præesse , & coacti erant inuenire aliquem , etiam ex laicis , qui regere vellet : non enim de iure fuerunt , quia in electionibus decernitur in iure , esse debere saltem subdiaconos . *Penal. cap. 3. quest. 2. diffic. 9.*

Largitio munerum . Vide *Casus reservati* . num. 13.

L A T R O

Famosus dicitur ; qui atrox , & enorme fur

D d 3 rum

tum una vice commisit, vel furta modica, saltem ter replicauit, quod enim in se modicum erat, replicatione malignatur, & talis in tertio furto de primo, & secundo punitur ut latro famosus, licet de ijs iam punitus sit, vel absolutus ex gratia; tunc enim puniuntur potius frequentia, & consuetudo furandi, quam ipsa furta punita, vel condonata. *Penal. c. 4. q. 4. Vide Carcer. num. 32.*

L A V A R E.

Hospitibus benignè receptis pedes, cum psalmis, & hymnis humiliter, & charitatiuè lauare tenentur fratres, & in hoc defectuosos Superiores locales, Prouinciales officio, & suffragiorum iure triennio destituant: ad exemplum enim Christi, qui lauit Discipulorum pedes, alter alterius pedes lauare debemus. *Const. cap. 6. stat. 5.*

L E C T I O.

I Sacræ Scripturæ, vel Casuum conscientiz bis in hebdomada in singulis Conuentibus habenda præcipitur, per Decretum Clementis VIII. eo quia talis scientia, quæ de moribus, & conscientiz casibus agit, necessaria sit, non solum Pastoribus, ac Theologis, verum etiam ipsis iuris peritis; Hinc Prælati grauiter peccant, si in aliquibus saltem Pro-

uin-

uinciæ Conuentibus Casuum Conscientiæ le-
cturas non instituunt. *Const. c. 6. stat. 6.*

2 Scoti lectio est maximè utilis ad acuen-
dum intellectum, ad indagandam veritatem,
& difficultates enodandas, ad animandas, &
(vt ita dicam) viuificandas Scholas, inter quas
Subtilissimi nomen adeptus est. *Const. cap. 5.
stat. 10. quest. 1.*

3 Eius doctrina alijs præminet, non in
ordine, claritate, vel facilitate, sed in subtili-
tate, acumine, & instrumentis ad indagan-
dam veritatem, & aduersarios deiiciendos.
Ad quam explicandam alij scriptis, alij textua-
liter tradiderunt. *ibid.*

4 Et cum eius doctrina sit adeò subtilis,
certum est, bonum Lectorem non debere doce-
re tantum solam doctrinam Scoti, sed adde-
re moderniorum speculationes, Patrum,
Conciliorumque sententias, nisi enim hæc præ-
stet, ieiunus nimis, & ficcus euadet. *ibidem
resp. 2.*

5 Omnes tamen fatentur, summam
D. Thomæ verè esse Angelicam in claritate,
facilitate, & ordine, quæ sine alia mutatione
litteraliter tradi posset; attamen non in nudo
textu, sed scriptis prout eiusdem professores
docent. *ibidem q. 2. vers. Quarto.*

6 An autem in Schola dictari debeat le-
ctio, an verò anticipatè, vel post à scholaribus

scribi, Lectorum arbitrio relinquendo est .
ibidem .

7 Religio Franciscana tandem non iurat ,
nec iuravit Scoti Sententiam sequi , sicut facit
Prædicatorum Familia . Et quamvis ex præ-
cepto , & peccato Scoti præfati doctrinam
sequi non teneamur tamen ex decencia , illius
mentem , & sententiam tueri , nec ab illis resi-
lire debemus . *ibidem* q. 3 . resp. 2 .

LECTORES .

Cursum Logicæ , & Philosophiæ triennio ,
cursum verò Thologicum ex quatuor libris
Scoti quadriennio absoluant; nec legere Theo-
logiam possunt , nisi completa Philosophia ,
immò nec Philosophiam , nisi disputato publi-
cè cursu theologico , & inter alia per suorum
Lectorum , & Examinatorum litteras testimo-
niales idoneus indicetur; & probitate, ac exem-
plaritate vitæ debent insuper enicare, vt &
verbo & exemplo doceant , & intellectum
simul , & voluntatem benè informant . Supe-
riores verò , qui incapacibus lectiones conce-
dunt , peccant mortaliter , & de iustitia tenen-
tur ad omnia damna , quæ inde Religioni
obveniunt . *Constit. cap. 5. stat. 11. & 12. per
totum* .

2 A Choro sunt exempti Lectores , & Con-
cionatores per Decretum Clem. VIII. studium
enim ,

enim, & prædicatio Chori cantum excedit : *ibidem stat. 7.* Quod intelligitur non tantum in actuali lectione, & concione; hoc enim esset superfluum, cum Choro, & lectione nemo simul adesse valeat, sed pro toto tempore lectione, & prædicationis, etiam dum licitis animi laxationibus vacant, dummodo notabiliter otiosi non sint, aut longissimum intermedium non interponant, ut tempore astitis, & bacchanalij; tunc enim nec privilegio in foro fori debent gaudere, nec in conscientia à decreto Clem. VIII. sunt exempti. *Const. c. 3. stat. 3. vers. Facit tamen. Vide Exemptio.*

3. Lectores Iubilati privilegijs omnibus gaudent, quibus illi, qui Ministratus officio functi sunt, ex Constitut. nostris, & Decret. Clem. VIII. & Urbani VIII. *Cum sicut accepimus. Const. cap. 5. stat. 12. quest. 1.* Modò per conditiones ibi assignatas iubilentur, & hoc est maximè rationi consentaneum; *Honor enim est reverentia virtuti debita*: honorare, ergo maximè decet virtute præditos, qui Religioni splendorem, & Ecclesiæ ornamenta, & fulcimenta ministrant, quod Pater S. Franciscus ordinavit in suo testamento; non enim hæc Iubilatio superbix fomenta, sed virtutis ex animo amplectendæ incitamenta (magis Ministriatus officium) ministrat. *ibidem.*

4. Conditiones autem Lectoris sunt istæ,

ut prius tribus annis in Logica, & Philosophia exactis, decem continuos sine interpolatione Aduentus, & Quadragesimæ, in Conuentibus ad hoc specialiter in Capitulo, vel Congregatione Generali deputatis, Theologiam docuerit. Singulis autem annis de assiduitate lectionum debet habere publicas, & authenticas, & iuratas attestaciones à Guardiano, vel Superiore Conuentus, & Discretis subscriptas, ac sigillo Conuentus obsignatas, quæ in Archiuio asseruntur, & copia authentica Lectori consignetur. *ibidem quæst. 2. & 14.* Quæ tandem, finita lectura totali, rursus à Prouinciali conficiatur, & ad Generalem Superiorem transmittatur. *ibidem.*

5 Si autem Logicam non legerit, sed triennio Philosophiam, aut tantum tredicim annos continuos solam Theologiam Iubilationi non officit, immò hoc dignius est, Religio enim præmiare virtutis exercitium intendit, in ordine ad eiusdem Religionis seruitium. *ibidem quæst. 3.*

6 Anni debent esse integri, ut per maiorem scilicet partem anni legatur, septem scilicet mensibus. *ibidem quæst. 4.* Infirmetas ergo breuis aliquorum dierum, vel mensium, iubilationi non officeret, benè quidem per annum, vel annos protracta, Iubilatio enim datur ex causa lectionis præstitæ, & præfinitæ. *ibidem q. 5.*

Quæ-

7 Quare hic non admittitur interpolatio pro concionibus Aduentus, aut Quadragesimæ, nec pro Guardianatu obeundo, aut Commissariatu, etiam si ad hæc à Generali destinaretur, quia Generalis non potest circa Decretum Iubilationis aliquid innouare. *ibidem quest. 5. 6.* Interpolatio autem duorum annorum prorogatione sanari potest. *ibidem q. 14.* Iubilati ergo, vel Iubilandi contra hanc formam, priuilegio non gaudent, quia eorum Iubilacionem Decretum Urbani VIII. irritam declarat. *ibidem q. 7.*

8 Si autem non seruarentur modus, & forma attestationis præceptæ, puta si non subscriberetur à Guardiano, vel ab omnibus Discretis; si non muniretur sigillo, si non seruaretur in Archiuio, si non fieret quolibet anno, sed solum quolibet triennio, non vitiat Iubilacionem, quia sufficeret etiam, quod Guardiani, & Discreti iurarent, aliquem legisse statutis temporibus; & si tales Guardiani, vel Discreti essent mortui, sufficit attestatio fratrum conuiuentium cum Lectore, & quod de lectura testentur. Si verò accidat casus, quod Guardianus, vel aliquis Discretorum nolle obsignare attestationem, & hoc ex malo animo, tunc recurri debet ad Superiorem Generalem, vel Prouincialem, qui alijs scientibus illam attestationem signandam committere debet, dari

dari enim debet remedium contra fraudes, tam ad fauorem Religionis, quam Iubilantium. *Const. cap. 5. stat. 12. quæst. 8.*

9 Iubilandi autem si sunt extra Prouinciam, & legunt in studijs generalibus, Iubilationem à P. Generali obtinere debent, vt in sua postmodum Prouincia testatum faciat exactum laborem, & eius premium; non enim potest sua Prouincia (apud quam Iubilationis honore gaudere debet) iudicium ferre super lectura exacta in aliena Prouincia, quia Prouincialis, vel Capitulum Prouinciale non est Iudex super attestationibus alterius Prouinciæ. *Const. cap. 5. stat. 12. quæst. 13.*

LEGATVM.

1 Est quedam donatio gratis relicta ab herede præstanda. *Pæn. cap. 4. quæst. 2. vers. Circa decimum, diff. 1.* Et prohibetur sub pœna proprietatis procurare sibi, vel Religioni legata temporalia; vel perpetua, & ea exigere, vel recipere, nisi per modum elemosynæ sub pœna excommunicationis lata sententia, Prouinciali reseruata, & priuationis omnium Ordinis officiorum, & carceris arbitrio Prouincialis, cuius arbitrij pœna debet esse minor illa, quæ proprietarijs datur. *Pœnal. cap. 7. casu 16. diff. 1.*

2 Ad ea autem soluenda tenentur in conscientia hæredes, & compelli possunt & debent à Iu-

à Iudice, non tamen ad requisitionem fratrum; talia enim legata rationem redditus habent, & inter bona immobilia computantur; vnde paupertati essentialiter repugnānt. Nec valet ea quærere nomine Sanctæ Sedis, quia talia in se non acceptare declarauit Nicol. III. *Exijt*, & Clem. *Exiui de verb. signif.* 6. *ibid.*

3 Ideò Conuentualibus per hoc fuit concessa proprietas in communi, *Trident. sess. 25. cap. 3. de regul.* quia vidit, alio modo non posse saluari conscientiam, & Regulam. *Pæn. cap. 26. diff. 1. in fine*, & *cap. 4. quæst. 2. vers. Circa decimum diff. 1.*

4 Possunt tamen fratres monere hæredes, & Iudices, vt suo muneri, & conscientiæ satisfaciant, non tamen ciuilitè agere. *Pæn. cap. 7. casu 16. diff. 2.* Vnde fratrem aliquem in procuratorem instituere ad legata ciuilitè exigenda prohibetur, non tamen elemosynaliter. *Pæn. cap. 4. quæst. 1. pag. 148.*

5 Legata autem etiam perpetua facta Terræ Sanctæ possunt acceptari, quia hæc non respiciunt vitam fratrum immediatè, sed mantentionem in sacrorum locorum. *Const. cap. 12. stat. 5. quæst. 5. Vide Proprietas.*

L E G I T I M E .

Est particula importans modum iuridicum, & iuris ordinem. *Const. cap. 8. stat. 67. legitime*

timè ergo constare dicitur aliquid, quando plenariè, & non summariè probatum est. *Pœnal. cap. 8. quæst. 7.* Legitimè conuictus dicitur, quando per duos testes contestes, vel aliquid illi æquiualens, quia legitimè factum, censetur factum iuris ordine seruato, & legitimè probatum debet esse probatum, per plenam probationem, non autem priuilegiatam, aut per iuramentum. *Pœnal. cap. 13. quæst. 2. resp. 4.*

L E X ,

1 Est quædam recti præceptio, prauique depulsio, quam D. Thom. appellat mensuram, & regulam actuum agendorum, & omittendorum. *Const. c. 12. stat. 12. quæst. ult.*

2 Legum verò multitudo non est per se laudanda; quia confusionem generat, inobseruantiam ostendit, & ignorantiam fouet, sed suadente necessitate non erit vitiosa: Legum etiam mutatio ob morum mutationem potest esse aliquando utilis, attamen nihil est communiter legum mutatione peius, propter allatas sibi rationes. *ibidem.*

3 Lex autem pœnalis secundum nostra statuta non obligat ad peccatum mortale. *Const. cap. 3. quæst. 3.* Immo generaliter leges Minorum pœnales non obligant in conscientia, nisi post sententiam, & delicti declarationem, quia

quia leges nostræ omnes sunt resoluendæ in comminatorias, non in fulminatorias, licet sæpius ad terrorem, & demonstrandam delicti grauitatem per verba fulminatoria pronuncientur. *Pen. c. 2. q. 2. vers. Sed hac questione. Vide Constitutio.*

4 Lex debet esse honesta iusta, possibilis secundum naturam, & consuetudinem patriæ, loci temporis, locoque conueniens, & manifesta. Si autem sit inhumana, idem est, quod iniqua, leges enim sunt ad conseruationem, non in destructionem. *Penal. cap. 2. quest. 2.*

5 Quando autem lex vniuersaliter, & sine restrictione loquitur, vniuersaliter quoque intelligenda est, eo vel maxime cum sit eadem ratio de omnibus. *Ibidem cap. 5. quest. 3.* Si autem dubia lex, vna per aliam declarari debet, quia in his completur mens Legislatoris. *Ibidem quest. 6.*

L I B E L L V S.

1 Famossus est signum, vel scriptura, occultam alicuius infamiam continens, publicata, vt nescientibus innotescat. *Pænal. c. 12. quest. 1.* Hinc de essentia libelli est, vt contineat infamiam, quæ non sit notoria, antequam libellus componeretur, & exponeretur, fiatque publica per libelli diuulgationem,

Nec

Nec est necesse, vt scriptura fiat, dummodo diuulgetur aliquod signum, talem infamiam continens, non potest etiam fieri signo aliquo materiali, v. g. apponendo aliquod signum infamatorium, scilicet pudenda, cornua &c. domus, ianuæ &c. alicuius. *ibidem*, *quest. 2.*

2 Sic etiam est libellus famosus scriptura anonima, idest non subscripta ab Auctore, continens secretum peccatum alicuius, & proiecta in habitationem Iudicis, vt inde Iudex capiat occasionem inquirendi de tali delicto occulto, licet Iudex in conscientia sic inquirere, ex virtute talis libelli non possit, etiamsi ibi citentur testes, vltra quod sic inquirens nullitatem facit. *ibidem*.

3 Contra Religiones Prædicatorum (idest Sancti Dominici) & Minorum Sancti Francisci (non contra Religiosum aliquem particularem) componens, aut publicans libellos famosos, incidit in excommunicationem latæ sententiæ reservatam Papæ, ex Bonifacio VIII. Eugenio IV. & Alexandro IV. *Pænal. cap. 12. quest. 7. Resp. 4.*

4 Qui autem Religiosos tacito, vel falso nomine libellum famosum dictauerit, scripserit, composuerit, quouis modo exposuerit in alicuius infamiam, etiam secularis, vel Religiosi de alio Ordine, ipso facto excommunicationis sententiam incur-

incurrit, quæ infamia si contra Generalem, aut Prouincialem sit, à solo Generali, aut de eius mandato absolui possit; si sit contra alios, à solo Prouinciali, sed satisfactione præmissa (quæ esse debet per contrarium libellum) prudentis Confessarij arbitrio. Conuictus verò carceretur Superioris arbitrio. Pæn. c. 12. in principio, & q. 11.

5 Quod arbitrium ad Generalem attinet in libello contra se ipsum, vel contra Prouincialem: Ad Prouincialem, si sit contra alios, & generaliter ex gravitate infamiæ, vel infamari, debet carcer extendi ad annum, vel ad plures annos, adhibitis etiam alijs pœnitentijs, quæ per iniunctam carcerationem non excluduntur, grauissimum enim est hoc delictum, cui in legibus civilibus pœna mortis erat determinata. *Pæn. c. 12. q. 7. vers. Respondeo super carceratione.*

6 Non fit autem auctor libelli famosi reus pœnarum in nullo foro, si quouis modo id accidat, eius publicatio impediatur, completur enim crimen libelli famosi in sola expositione, vnde si vnus eum inueniat, legat, & comburat, & alijs non manifestat, author liberatur à crimine, immò nisi sequatur infamia, non potest libellator puniri pœna ordinaria. *Pæn. c. 12. q. 3. & q. 10.*

7 Dicitur autem libellator famosus, qui sic publicaret crimen alicuius hic occultum,

aut totaliter obliuioni datum , alibi autem publicum , quia de facto offensus hic possidet bonam famam , etiam qui publicaret defectum alicuius naturalem occultum , ex quo infamia oriatur , v. g. spurietas , aut origo ex hebræis , & huiusmodi , non autem si publicaret crimen publicum , licet enim peccet ex alio capite , non tamen contra iustitiam , quia criminofus ius famæ perdidit . *Pæn. c. 12. q. 4.*

8 Libellus famosus publicè , & coram aliquibus repertus , non debet lacerari , sed ad Iudicem deferri , quia ex publicatione iam facta , transiit in Iudicem ius procedendi contra delictum publicatum ; qui autem lacerat , impedit Iudicis processum , deficiente corpore delicti , & præsumitur lacerans auctor , tanquam qui timuit puniri : leges enim præcipientes corruptionem , & consumptionem , loquuntur de libellis secretò inuentis , & nondum publicatis . *Pæn. c. 12. q. 5. diff. 1.*

9 Si autem secretò inueniat libellum debet eum comburere ; vel alio modo dissoluere , potest tamen eum legere , & per aliquam moram retinere ipsū tamen committit se periculo inbeundi pœnas , si talis libellus famosus apud ipsum reperiatur , quia præsumitur auctor eiusdem , & suum erit probare causam rationabilem excusantem à pœna . *Pæn. c. 12. q. 5.*

10. Excusaretur tamen inuentor libelli , si illum

illum publicaret per simplicitatem , & non ex dolo , vt si quis audiret , vel inueniret scriptum , in quo contineretur cantilena aliqua peregrine conceptionis , vel mordacitatis , & delectaretur non de infamia , se de modo compositionis , diceretque amico , hoc autem esset sine dolo , & solum ob curiositatem , vel leuitatem illius dicterix , quæ *Pasquinata* , aut *Motti* appellantur . *Ibidem q. 5. in fine .*

11 Compræhenduntur etiam in pœnis libellos fabricantium , complices quomodocûq; concurrant , scilicet dictantes , scribes , vel fieri mandantes , inducentes , consulentes , proijciantes , exponentes , vel publicantes . *ibidem q. 6.* Quæ publicatio non est necessè , quod fiat coram populo , vel maiori parte , sed sufficit , quod successiue veniat ad notitiam totius populi , vel illius maioris partis , vt v. g. vnus rapit , & dicit alteri , & ille secundus dicit tertio , & sic de singulis . Tamen non euadit casus , si non peruenit ad notitiam maioris partis Vici , Conuentus , vel populi , sicut in rebus venereis non euadit casus reservatus , si non sit opus consummatus . *Ibidem q. 10.*

12 Incurrit etiã has pœnas libellator , etiam si crimen appositum in libellos velit probare , quia hic modus procedendi contra crimina , est iniuriosus Religioni , & alij modi suppetunt à iure approbati . *Pæn. c. 12. q. 7. vers. Respond. cū Silu.*

1 Qui potest Clericum liberare à percussione, & non liberat ; est excommunicatus . Sic Guardianus , aut alius , qui ex officio debet , & potest impedire rebellionem contra Commissarium , sed ex leui timore , vel negligentia non impedit, puniendus est , vt consentiens rebellionì . *Pæn. c. 6. q. 5.*

2 Liberatum à triremibus recipere . Vide *Triremis* .

Libri Diuinatoriij, & Prohibiti.

1 Sunt libri Geomantiæ , Hydromantiæ , Aeromantiæ , Pyromantiæ , & Mecromantiæ , idest Diuinationis per terram, aquam , aerem, ignem : Chyros enim manum , Necros mortuum significat . Quì libri prohibètur omninò, etiam manuscripti , & libri continentes incantationes ad amorem, inuocationes Dæmonum, abusus Sacramentorum , Sacramentalium , rerum sacrarum , & benedictarum , remedia superstitiosa infirmitatum , ad thesauros inueniendos , seu quæuis sortilegia (non tamen libri, qui tractant de physonomia, quæ est visus contemplatio , nec de Methoposcopia , quæ est inspectio linearum frontis) & tradi Inquisitoribus, seu locorum Ordinarijs infra 24. horas, postquam eos habuerint , omninò iubentur . Contrafacientes, aut eos non denunciantes infra

fra 24. horas , excommunicationem maiorem ipso facto Inquisitoribus reservatam , & priuationem omnium officiorum , & actuum legitimorum , & inhabilitatem perpetuam ad illa , & alia omnia , & per decennium , carcerem , aut triremes , & alias pœnas arbitrio DD. Cardinalium incurrunt : *Pœn. c. 22. concl. 8.*

2 Libros prohibitos recipere à pœnitente in confessione possunt Confessarij , immò aliquando debent , vt opportunè Inquisitoribus , vel Ordinarijs consignent . *Pœn. c. 7. quest. 4. diff. 3.*

L I C E N T I A .

1 Interpretatiua , seu præsumpta , aut tacita est , quæ non petitur expressè , sed si peteretur à Superiore concederetur , Hæc non sufficit , vt Religiosus possit exire à Conuentu , quia requiritur expressa per *Clem. VIII. nisi in* , grauissimo casu vtendum esset Epicheia , vt in incendio instante alicuius morte sine confessione , & huiusmodi . *Pœn. c. 9. q. 1.*

2 Generaliter autem non sufficit licentia tacita , aut interpretatiua , vbi expressa , & cum effectu requiritur , præsumptio enim cadere , non potest , vbi à lege expressè intenditur *Pœn. c. 13. q. 10. resp. 2.*

3 Licentia respondendi Prælato corrigenti in Communitate fratrum , debet esse expressa , non præsumpta , & eam Prælatus non tenetur

concedere, sed potest ex æquitate, quia aliàs subditus posset præsumere, vel eo inuito sibi arrogare, & sic rueret manutentio superioritatis. *ibidem resp. 3.*

4 Licentia fabricandi. Vide *Fabricare*, *Guardianus*.

5 Licentia colloquendi cum Monialibus quæcumque illæ sint, non potest concedi Regularibus, nisi ab Episcopo, quater in anno ad summum in scriptis, dummodo sint consanguinei in primo, vel secundo gradu: Quæ licentia registrari debet in Cancellaria, nec potest exerceri tempore Quadragesimæ, Adventus, fer. 6. Sabbatho, vigilijs, & diebus festiuis, *ex decreto Sac. Cong. 1623. Kal. Decembris. Const. c. 11. stat. 7. concl. 1.*

6 Superiores verò Regulares pro causis publicis Monasterij sibi subiecti alloqui eas possunt, & alloquendi suis subditis licentiam concedere, non verò pro causis priuatis. *ibidem quest. 2.*

7 Licentiam verò ingrediendi Monasteria pro causis necessarijs dare. Vide *Clansura Monialium*.

8 Licentiam Regularibus transeundi ad arctiorem non potest concedere, nisi ille, qui potest ad Religionem recipere, quia recipere, & dimittere, debent ad eandem auctoritatem pertinere. Licentiatus autem non potest recipi
postea

postea in arctiori, nisi ab eius Generali, *Const. cap. 2. stat. 5.*

Licentiam habens exeundi à Prouincia.
Vide *Obedientia*.

L I G A R E .

Ligatus matrimonio rato, sed non consummato, potest sine licentia vxoris ingredi Religionem, & professionem in ea emittere, iuxta *Concil. Trid. sess. 22.* quæ relaxatio indissolubilitatis matrimonij secundum Scotum induta est à Christo post indissolubilitatem ab eodem præceptam in lege Euangelica. *Const. c. 2. stat. 1. §. 2.*

L I T T E R A E .

1 Litteras fingens Visitator, dicendo; Minister Generalis, vel Protector præcipit, vt fiat talis Prouincialis, vel Guardianus &c. Vide *Electio n. 23. Subornatio*.

2 Litteras fautrices pro obtinendis officijs in Religione procurantes extra Religionem, non incurrunt excommunicationem, & alias pœnas, si eas non præsentent, quia pœnalia cum effectu secuto intelliguntur. *Const. c. 8. stat. 67. concl. 3. prope finem*. Vide *Fauores n. 4.*

3 Litteris Prælatorum in graue alterius præiudicium, non est indifferenter credendum, v. g. si Prouincialis testaretur per scripturam,

sigillatam ad Generalem, quod talis Religiosus in sua Prouincia commisit tale crimen, non facit nisi semiplenam probationem, quæ per contrarias probationes elidi potest, quia ibi solum suam voluntatem declarat, non alienâ, quod attinet ad officium tabellionis, & ad personam, quæ agat vt persona publica, qualis in supradicto casu non est Prouincialis. *Pen. c. 1. dub. 2. vers. Ex quo.*

4 Litterarum falsificatores, & eorum pœna. Vide *Falsum. Casus reseru. n. 15. & 16.*

5 Ad has pœnas incurrendas dolus requiritur, & sic ignorantia, & confidentia excusant. Destruere verò est eas adijcere, eo modo, vt legi amplius non possint. *Impedire* est retinere, vt ad finem prætensum quoquo modo peruenire non possint, aperitio enim simplicem legendi curiositatem includit, dummodo non fiat malitiosè, quia sibi ius arrogat disponendi de Prælatorum litteris. *ibidem q. 6.* Compræhenduntur etiam in hoc statuto litteræ, quæ à sæcularibus ad Prælatos Ordinis, & è contra demandantur. *ibidem q. 7.*

LO QVI.

1 Cum Monialibus loqui, quæcumque illæ sint, siue nobis, siue Ordinario sint subiectæ, interdicitur Regularibus, etiam Sancti Ioannis Hierosolymit. sub pœna excommunicationis latæ

latæ sententiæ , & priuationis ipso facto perpetuæ vocis actiuæ, & passiuæ, ac inhabilitatis itē perpetuæ ad omnia Ordinis officia : *ut supra in verb. Licentia n. 4.*

2 Quæ pœnæ non incurruntur à Monialibus , quia de ijs non fit mentio , sed latæ sunt contra loquentes , & accedentes ad ipsas *Const. c. 11. stat. 7. concl. 1.* Peccant etiam mortaliter, ex declaratione Sacræ Congreg. *ibidem q. 1.* & etiam ipsæ Moniales , quia cooperantur aliorum malis *ibidem q. 5.*

3 Non incurrunt autem in pœnas illas , qui per interpositam personam colloquuntur , quia hic casus in prohibitione non explicatur , *ibidem q. 1. vers. Loqui autem* , Nec si modico tempore, v. g. per vnum *Miserere* duret collocutio vrbauitatis causa . *ibidem q. 1.*

4 Incurrunt autem illas pœnas Religiosi , licet non loquantur cum Monialibus , sed cum mulieribus , quæ in clausura morantur , non, verò si sunt mulieres habitantes simul *ibidem quest. 8.* Hæ verò pœnæ non incurruntur , nisi postsententiam declaratiuam delicti . *ibidem quest. 4.*

5 Non potest punire Episcopus , licet Religiosum in collocutorio inuenerit , nisi actu colloquentem inueniat , quia ex Decreto non datur illi facultas inquirendi , sed actu colloquentes puniendi . *ibidem q. 3.*

LVDERE, LVTVS.

1 Ludi omnes, qui forti, & fortunæ inni-
tuntur (non quæ viribus, & ingenio) vt sunt
aleæ, taxilli, tali, tesserae, & tabulae omninò
prohibentur sub mortali Regularibus, tam-
per se, quam per accidens, scilicet ob mala ex
eis emanantia, maximè blasphemias, tempo-
ris iacturam. *Pæn. c. 20. q. 1.*

2 Alij autem ludi conceduntur aliquando
etiam scacchi ad animi exalationem, si autem
ex consuetudine, & vitio frequententur, etiam
puniri possunt, quia etiam permixta vitiantur
per malas circumstantias. *ibidem q. 3. in fine.*

3 Punizio lusorum est priuatio officio-
rum, & vltèrius pœna carceris arbitrarij. *ibid.*
q. 1. Possunt etiam ex æquo puniri lusoribus
assistentes, & illi, apud quos aleæ, vel taxilli
reperirentur, quia est ordinatum totum ad lu-
dum, & nimis dedecet Religiosos, & præcipuè
Franciscanos. *ibidem q. 2. resp. 5.*

4 Non incurrit verò has pœnas, qui parū,
non cum scandalo, aut auaritia lucri luderet;
hinc frater ludens cum aliquo Prælato, aut
Principe familiari, quique Religionis aucto-
ritatem probè nosset, illeque optaret fratrem
animi gratia sine iactura, vel lucro, nisi ora-
tiunculas, & preces exponeret, secum collu-
dere, posset id sine peccato facere. Et idem dic
de

de lusoribus pœnam ignorantibus. *ibidem*,
q. 2. resp. 3.

5 Hæ autem pœnæ possunt, immò debent
augeri ex grauitate delicti, vt si cum proprie-
tate, aut cum scandalo ludus coniungeretur;
arbitrariè etiam esset puniendus, qui ludis li-
citis, sed vltra terminos regularis recreationis,
sepius, vel cum scandalo luderet. *ibid.* q. 3. in fin.

6 Tenetur tandem restituere etiam post
50. annos, quicumque in ludo aliquid à Re-
gularibus, aut filijs familias seruis lucratus est,
adeò vt non currat præscriptio longissimi tē-
poris, & hoc in vtroque foro, quia tales per-
dentes non habent dominium rerum *ibidem*,
q. 1. diff. 2. Quapropter contractus celebrati
inter ludentes, non valent. *ibidem*.

7 Ludere ludis prohibitis, est regulariter
peccatum mortale ex superiùs dictis. Dixi re-
gulariter, quia tales culpæ non inueniuntur in
ludis concessis, non in ijs, vbi non adest pericu-
lum talium peccatorum, non vbi consuetudo
abrogauit pœnas ciuiles, vel canonicas, non
vbi fiat animi gratia ad refocillandas vires, ac
priuatim, & sine scandalo, & non subfit audi-
tas lucri. *ibidem* diff. 2. Nam Franciscanus lu-
dens sine nummis, & sine scandalo, ac non fre-
quenter, non peccaret mortaliter, eo quod alea-
tor, seu lusor dicatur, qui frequenter ludum
exercet. *ibidem* q. 2. resp. 3.

MACHINATIO.

1 Est imaginatio, seu inuentio ad faciendum malum, quia licet aliquando possit accipi in bonam partem, tamen ferè semper accipitur in malam. *Const. cap. 7. stat. 5. Vide Casus n. 18.*

2 Machinatus autem ad dandum alicui venenum, punitur, ac si venenum dedisset. *Pæn. c. 14. q. 7. resp. 3. Vide Conspirator: Percussio.*

MAGISTER.

1 Dicitur ille, qui alicuius rei præ cæteris curam gerit. Vnde Magister Nouitiorum dicitur, cui principaliter præ cæteris, immò quasi totaliter Nouitiorum educatio consignatur, cuius idea fuit Christus in educandis Apostolis, quasi Nouitijs. *Const. c. 2. stat. 27. vers. Assistentiam.*

2 Christus enim Apostolos, quasi Nouitios à sæculo abstraxit. Præmij cœlestis spe inflammavit. Regulâ perfectionis donauit. Exemplis vitæ firmavit. Eis se affabilem præbuit. Discretionem magna circa ipsos semper usus est. Crebrò eisdem datas lectiones morum, & disciplinæ repetebat. Si ab ipsis se ad orationes ad momentum separabat, statim tamen ad illos reuertebantur. Sinebat aliquando ad modicum eos pati, penuriam victus, maris tempestates. Frequentissimè orationibus exercebat. Dubia
illis

illis proponebat, vt instrueret. Futura pericula, & legis Euangelicæ altitudinem enunciabat. Sic se gerere debet Magister cum Nouitijs, &c. *ibidem*. Vide multa scitu digna.

3 Quod vt assequatur, debet esse Sacerdos, vt eorum confessiones solus omninò excipiat. Vnde laici, qui Nouitijs laicis in ordine ad inferiora seruitia præficiuntur, Magistri dici omninò non debent, quia non sunt eis Patres spirituales in confessionibus, &c. Et absolutè Clemens VIII. Laicorum institutionem soli Magistro Sacerdoti commisit. *ibidem*.

4 Debet esse patiens, sapiens, expertus, doctus, qui maxima experientia polleat, & omninò in trigesimo quinto suæ ætatis anno, & decimo Religionis sit constitutus. Sic statuit in Decretis Clem. VIII. de Reform. *Ibidem*, stat. 35. vsque ad 40.

5 In Capitulo, vel Congregatione eligi debet per Diffinitorium, saltem ad triennium. Et si interim defecerit, per idem Diffinitorium subrogetur. *ibidem* stat. 35.

Et qui Magisterium Nouitiorum sine causa recusauerit, ad Ordinis officia sexennio sit inhabilis. *ibid.* Et è conuerso: Qui illud triennio dignè obierit, ad omnia Religionis officia promoueri possit. *ibid.* stat. 40.

M A L V M.

Malè fieri, & non fieri, idem important;
vnde

vnde si Generalis remitteret pœnas, quas ex præscripto non posset, Prouincialis non obedire tenetur. *Pœn. c. 29. q. 7.*

Mala fides nunquam præscribit, sic infamator non potest præscribere tempus, quia semper est in mala fide, nisi pro præscriptione intelligamus tempus interpositum totalis obliuionis, ita vt non sit in memoria eorum, qui audierunt infamiam. *Pœn. cap. 10. q. 10. vers. Poterit.*

MANDATVM, MANDARE.

1 Mandatum est duplex; aliud expressum, aliud tacitum: Expressum dicitur, quod nutibus, verbis, vel scripto declaratur: Tacitum dicitur, quod per æquiualentia declaratur, vt cum aliquis offensas exagerat coram seruis, vel amicis, quod sunt infidi, vel ignaui, quia suas iniurias non vindicant. Vnde mandans fieri delictum, incurrit omnes pœnas comminatas in statutis contra delinquentes, nisi absolute, & independenter à mandato mandataris ex se delictum committere fuisset paratus, & commisisset, tunc enim, quia non influit in peccatum, pœnas non incurrit; nam non est irregularis mandans, vel consulens homicidiũ, si illud aliqua ratione non influxit. *Pœn. c. 2. quæst. 7.*

2 Mandans dicitur facere, non propriè, sed inter-

interpretatiuè , & dicitur causa facti principa-
lior , quàm exequens , ideò magis est punien-
dus . *ibidem*.

Manifestæ iniuriæ . Vide *Iniuria . Conser-
uator* .

Marchionissæ quoad ingressum ad clausurā .
Vide *Clansura Fratrum* .

M A T E R

Alloqui potest cum sua filia Moniali sine
licentia, eo quia talis locutio nullam suspicio-
nem admittat . *Const. cap. 11. stat. 7. q. 6.*

M A T E R I A

Leuis ex se, vt est silentium &c. attentis cir-
cumstantijs grauibus , potest præcipi sub mor-
tali , nam ex statuto Religioso non solum tene-
mur abstinere à verbis malis , & otiosis , sed
etiam à bonis , & licitis , quia per statutum
nobis prohibentur , & recta ratio dicat , tem-
pus enim est loquendi, & tempus tacendi. *Const.*
c. 3. stat. 10.

M A T V T I N V M .

Ad mediam noctem debet cantari , vbi verò
ex aliqua causâ adimitur, debet cani ante auro-
ram , vel in aurora , quia hic attenditur non
tantum laus Diuina , sed aliqualis corporis ca-
stigatio . Priuatim autem recitantes , debent
po-

potius præuenire post Completorium, quam postponere post auroram. *Constit. cap. 3. stat. 4.*

Mauriti. Vide *Infidelis*.

M E D I C I N A .

Medicinam exercere citra necessitatem (quæ nullis legibus clauditur) vel Chyrurgiam, vel pharmaca &c. extra Ordinem, sub pœna priuationis actuum legitimorum per biennium, & carceris arbitrarij, nobis prohibetur; quia potest accidere mors, & ideo irregularitas, & nimix fratrum conturbationi, & sæcularium offensis, & paupertatis ruinæ aditus aperiretur. Vnde non tantum Clericis, sed etiam Laicis interdiciuntur. Intra Conuentum verò possunt experti, etiam Clerici, de licentiâ tamen expressa, supradicta exercere. *Constit. cap. 5. statut. 15.* Quia Medicus non est Religiosus, sed mendicus, ait D. Bernardus. *Pœnal. cap. 17. quæst. 6. vers. Respondeo ex Bernardo.*

M E N D I C A N T E S .

Transire non possunt ad non Mendicantes, ex varijs Decretis Apostolicis. *Constit. cap. 2. stat. 5.* Nec Minimi ad alios, nec ad Minimos nostri Reformati, & Capuccini, nec Capuccini ad nos, neque nos ad ipsos, sub pœnis excom-

communicationis , & perpetuæ priuationis vo-
cis actiuæ , & passiuæ omnium officiorum ;
Const. c. 2. stat. 5. Vide Licentia .

M E R C E S .

Mercedem pro laboritio accipere conuenit
Minoribus , licet eam ciuilitè petere non pos-
sint . Quæ si fuerit pecuniaria , & non transita
in vsum fratrum , potest eam , & debet Sindi-
cus in vsum , & necessitates fratrum in commu-
ni alienare , aut consumere in propria specie ,
si possit , eam debent fratres , aliter accipere ,
mercedem , est proprietas . *Pen. c. 7. casu 8.
diff. 2. & 4.*

Merum Imperium . *Vide Imperium .*

M E T V S .

Cadens in constantem virum , vt sunt metus
reuerentialis , & minæ , ac comminationes an-
nullant , & inuolidant , professionem , & ele-
ctionem , quia tollit libertatem . Dicitur au-
tem *metus cadens in constantem virum tunc so-
lum* , quando maius est malum , quod time-
tur , quam illud , quod committitur ; vnde
dictante natura , vt euitet malum maius , mino-
ri se subijcit , sic minus malum iudicatur ali-
cui suffragari indigno , quam amissio bono-
rum , filiorum , carcer , &c. in Religione verò ,
vbi hæc non occurrunt , timetur grauitè iniu-

Rum impedimentum à consecutione honoris , & similia . *Pen. c. 15. q. 6.*

Minister Generalis , vel Prouincialis . Vide *Generalis* , vel *Prouincialis* .

Ministri Ecclesiæ stipendium . Vide *Simonia* .

M I S S A .

Vnica celebratur in principio Ecclesiæ , sed adeò longa , vt vix sine fastidio duæ in vna die dici potuissent; populum enim cum Clero assistentem , & respondentem habebant , licet alicubi plura Altaria , & plures ideo Missæ aliquando fuerint : Nunc verò plures in die Missæ celebrantur , ob Sacerdotum , & populi frequentiam , cui per vnā omninò satisfieri non posset , & vt contra culparum frequentiam , frequentior medicina adhibeatur , & quasi oblitterata Dominicæ Passionis memoria renouetur . Vnde Sacerdotes nostri quotidie celebrare iubentur , clerici , & laici semel saltem in hebdomada , & bis infra Aduentum , & Quadragesimam communicare . *Constit. cap. 5. statut. 3.*

2 Et qui notabiliter , & scandalosè in hoc deficerent , possunt à Superiore puniri . *Penal. cap. 2. concl. 2. vers. Ex quibus .*

3 In Missis nouellis oblationes pecuniaras recipientes sunt proprietarij , aliæ autem spon-

spontaneæ, dummodo non fiant pecunijs, possunt recipi. *Const. c. 2. stat. 60.*

4 Missam Conuentualem celebrare tenemur propter decorem Ecclesiæ, fratrum, & sæcularium consolationem, & exemplum, non tamen quotidie, aut sub mortali, sed sub graui veniali, nec omninò ad duas Conuentuales Missas tenemur; quando in Missali assignatur. *Const. c. 3. stat. 6.*

M I S S I O N A R I I .

1 Missionarij eligi debent (maximè pro Familia Terræ Sanctæ) ex omnibus fratribus, qui laudabili, & certo testimonio Prouincialium, & Patrum, magis pij, deuoti, in fide, constantes, maximè idonei appareant admitendum, quia inter infedele vadunt vbi posunt de fide requiri, & tentari, vbi vt plurimum pecunias debent contractare, & expendere per seipsos, quando scilicet aliter non possunt, v. g. super firmissimum fundamentum debent stabiluisse fidei constantiam, & regulæ obseruantiam, ne inter tot pericula debilitata iam ex praua consuetudine, totaliter corruat eorum conscientia; Non est tamen, quod vadant, maximè ad loca Sancta cum animo actualiter parato ad martyrium, sed sufficit eis habitualis promptitudo cum conditionibus prænaratis, quia ex experientia tam longa habetur

moralis certitudo, quod nisi ad hoc seipfos
ultrò exponant, non tentantur à Turcis ad ne-
gandam fidem; vnde non mittuntur propriè
ad prædicandum Euangelium, aut ad conuer-
tendos Turchas, sed ad populandos illos Con-
uentus; vnde fratres prænarratis conditioni-
bus præditi, possunt per obedientiam adigi à
Superioribus, vt illò vadant; Superior verò
indisciplinatos mittens, ob præfata pericula,
peccat mortaliter. *Const. c. 12. stat. 2.*

2 Quod autem Missionarij, vt supra pecu-
nias quarant, & in necessitate accipiant, & ex-
pendant, ac etiam data causa, habitum sæcu-
larem assument, ultra quod à iure naturali
tunc eis conceditur, non est contra puritatem
Regulæ; vnde eò euntes vadant vbi Regulam
spiritualiter obseruare non possint; possunt
enim supradicta fieri pro ædificatione, & repa-
ratione Conuentuum pro necessarijs ad vitam:
ergo eo magis pro illis Conuentibus, & fratri-
bus, qui pro summo honore, & salute Reipu-
blicæ Christianæ, tot cum incommodis conser-
uantur. Adde Sanctæ Sedis expressa ad hoc
Decreta. *Const. c. 12. statut. 2. per totum, &
stat. 5. q. 1.*

MODESTIA.

Est virtus docens in omnibus rebus tempe-
rumentum, modumque seruare. Modesti de-
bent

bent esse sermones omnium fratrum, sed maximè Superiorum in corrigendo. Et notabiliter in hoc defectuosi, possunt puniri, & ab officio suspendi. *Pæn. c. 13. q. 9.*

MOLESTARE,

Molestare est alicui iniustum grauamen inferre, vnde cum inhibentur molestari, nisi certioratis EE. DD. Cardinalibus, &c. per quinquennium fratres, qui quouis modo pro manifestanda veritate ad Sanctum Inquisitionis Officiū accesserint, non intelligitur, quod corrigi, aut puniri non possint, quando indisciplinatè viuunt, v. g. in disciplina, silentio, obedientia &c. quia sic quotidie esset ad ipsos Eminentissimos recurrendum; à fortiori non videtur habere locum in grauissimis delictis, quæ taxatam in statutis habent pœnitentiam; hoc enim non est aliquem molestare, sed ordinariam ei pœnam inferre, aliàs deprehensus in actuali homicidio, aut adulterio &c. non posset puniri, aut detineri, ne molestaretur, donec certiores facti sint de successu DD. Inquisitores, & interim reus semper fugeret. *Pæn. c. 22. conclus. 7. Aduert. 2.*

M O D V S.

Conficiendi scripturas contra Generales hic est, vt Guardiani in singulis Conuentibus as-

sumptis Scriba, & testibus, inquirent de mandato Prouincialis sui, & Diffinitorij de quærelis contra Generalem, & si aliquas legitimas, & legitime probatas, in scripto redigant, sigillo obfirment, & ad suam Congregationem ad hoc congregatam transmittant. Patres vero Congregationis ex ijs solas legitimas maxime, & legitime probatas assumant, & debite in scriptis redactas, Custodi consignent, ad Capitulum Generale deferendas; quod Capitulum Generale, vt possit Minister, vel se purgare, vel puniri, prout erit de iure, debet ad hoc Iudices particulares instituere. Quod si quærelæ sint contra Prouincialem ad Capitulum Generale mittendæ, ex à Guardianis legitime probatæ ad Custodem immediate, & ad Patres congregatos, incio tamen Prouinciali transmittantur. *Const. c. 8. stat. 23.*

MOLLITIES.

Est voluntaria procuratio seminis fluxus extra vas; idest sine congressu, ideo contra naturam, & ideo punitur pœna ordinaria statuti. *Pan. c. 8. q. 4. Vide Fornicatio.*

MONACHI.

Benedictini non possunt ad alios, nec ad Carthusianos transire sine licentia Papæ, vel Generalis, vel sui Conuentus cum Abbate, ali-

aliter euntes, & recipientes, sunt excommunicati per Eugenium Quartum. *Const. cap. 2. stat. 5.*

MONASTERIVM.

Monasterium totum, & Collegium excommunicari non potest, sed tantum personæ particulares, quia excommunicatio non cadit, nisi super personam veram, Monasterium verò non est persona vera, sed representata. *Constit. c. 11. stat. 6. concl. 4.*

Monasterium fratrum. Vide *Conuentus*.

Monasterium ingredi Monialium. Vide *Clausura Monialium*.

MONIALES.

1 Monialium curam licet Religio semper abhorruerit, etiam à principio, quippe quæ nimium inquietudinis, & aliorum incommodum in Religione inuehit, Vnde dicebat S. P. Franciscus: *Timeo, ne dum Deus nobis abstulit uxores, Diabolus nobis procurauerit sorores*, vt refert *Vuadingus ad ann. 1219. n. 44. Const. c. 11. stat. 6.*

2 Tamen ex caritate, vt scilicet melius per Regulares regularium vita dirigatur, subsunt omnimodè Generali in toto Ordine, & Prouincialibus in suis respectiue Prouincijs, & ordinariæ iurisdictioni Moniales S. Claræ. Vr-

banistæ, Tertiariæ, seu S. Elisabeth, & Conceptionis, postquam ex iteratis earum precibus; immò & agitatis litibus impetrarunt, ut per Decreta Apostolica sæpius repetita, earum nobis cura demandetur. *ibidem*.

3 Qui propterea Ministri, ut ait B. Pius V. plenum ius, & liberam auctoritatem, & in spiritualibus, & in temporalibus omnimodam iurisdictionem habent, in domos omnes, Monasteria, & loca quæcumque necnon personas tam in capite, quam in membris visitandi, corrigendi &c. Ideò eas opportunis temporibus visitare, corrigere, Confessarium eis assignare ex iustitia tenetur. *ibidem*.

4 Quod si aliquod Monasterium adeò insolens fuerit, ut spreta Superiorum auctoritate, & rupto sanctæ obedientiæ vinculo in contumacia persistit: aut ad Principes, vel Magistratus, aut ad quodvis externum Tribunal pro auxilio, favore, vel consilio, contra Ordinis iurisdictionem, ac libertatem confugerit. Vel ad alios quoscumque fauores secularium ad reformationem, restaurationem, & reparationem disciplinæ regulares declinandum, seu repellendam, illud anathematis vinculo ex Apostolica sanctione innodetur, & ab Ordinis ipsius cura abdicetur, & ab eo Fratres ad eius gubernium antea destinati amoveantur. *Ibidem vers. Hinc mirum*.

5. Hæc autem excommunicatio, & abdicatio

catio non potest fieri à solo Ministro, sed simul cum diffinitorio (sicut & de institutione Confessariorum) quia est de maximis Religionis negocijs , vnde nec nisi pars maior Monialium rebellauerit , non potest inferri , nec ob leues causas cum zelo sine scientia, sed rebellio debet esse grauissima pertinax , & contumax . Vnde debent præcedere monitiones paternæ , præcepta canonica , citationes , intimationes per temporum interualla , eaque replicata , vt sexus fragilitati , & imperfectioni , paternè , & iustè consulatur : Minus enim præsumitur peccare rusticus , & mulier , quam doctus , & vir , quo processu nisi absoluto , ad prædictas pœnas contra Monasterium deueniri non potest , quia supremum illis irrogatur malum , regulari earum disciplinæ præiudicium inferitur , & populis scandala generantur . *ibidem vers. Cuius praxis .*

6 Quo tamen processu finito , si in rebellionem persistant , debet Diffinitorium pronunciare sententiam anathematis contractam , & abdicationis à Religione , & instrumentum talis renunciationis causas continens , Episcopo præsentare , nec aliter potest Diffinitorium tergiuersari , quia hoc sub grauissimis pœnis suspensionis , & alijs præcipitur rigorosè . *ibid.*

Moniales alloqui . Vide *Licentia* . Vide *Loqui* .

7 Monialium numerus certus esse debet, & saltem duodecim, licet ex Decreto Sac. Cong. 27. Maij 1603. quindecim, inclusis conuersis reperiantur professæ. *Constit. c. 11. statut. 7. concl. 8. quæst. 3.* Qui numerus in vnoquoque Monasterio debet ab Episcopo, & superiore Regulari simul præfigi. *ibid. concl. 8.* itaut ex redditibus Monasterij, & consuetis elemosynis commodè sustentari valeant; pensatis tamen pensandis. Superiores verò supra talem numerum aliquam Monialem recipientes, siue sint Monachæ, siue Ministri (non tamen confessarij, aut mediatores comprehenduntur) aut recipi, aut profiteri consentientes, vel negligentes, officio priuentur, & inhabiles ad vocem actiuam, & passiuam reddantur. *ibidem q. 1.*

8 Qui etiam præfixus numerus augeri sine licentia Papæ, vel Sac. Cong. non potest, etiamsi notabiliter augeantur redditus Monasterij, itaut receptio aliarum, nullum incommodum Monasterio pariat. Vnde supranumerariæ recipi non possunt, nisi de expressa licentia Sac. Cong. & nisi duplicatam dotem præcæteris ordinarijs afferant, iuxta Decretum S. Cong. 6. Septemb. 1604. *Constit. cap. 11. stat. 7. concl. 8. quæst. 2.*

Moniales professæ exire de clausura non possunt, sicut nec Nouitiæ. Vide *Clausura Moniali*
Mo-

Monialium clausura . Vide *Clausura Monialium* .

Monialium Confessarius : Vide *Confessarius Monialium* .

Monialium Abbatissa . Vide *Abbatissa* .

P V E L L A E .

9 Puellæ in Monasterijs educandæ sine expressa licentia Sac. Cong. recipi non possunt , & insuper Moniales capitulariter congregatæ pro maiori parte consentiant , & Monasterium eas recipere sit solitum , & actu retineat , & in Monasterio sit habitatio apta pro eis separata , pro illarum educatione , à Professorum , & Novitiarum dormitorio : excedant septimum , & non superent 25. annum : Non sint ultra numerum præfixum : ingrediantur solæ modesto utantur vestitu : clausuræ leges obseruent , quas si semel violauerint , sine noua licentia , egressum attentante , recipi non possint , nisi regularem habitum suscipiendi animo essent reuersuræ : Adsit idoneus fideiussor pro alimentis anticipatè soluendis , nec eis permittatur deferri victum quotidianum à parentibus . Finito tandem anno 25. expellantur , monente Episcopo , vel de egressu , vel de susceptione habitus , ex Decreto Sac. Cong. *ibidem concl. 8. quest. 5.*

10 Monasterij Protectores, Procuratores,
Me-

Medici, Conductores, Factores, Exactores, Scriptores, & Seruitores tam viri; quam mulieres, quibus Monasteria indigent, non assumentur, nisi antea à Superiore approbentur, ex Decreto Sacrae Cong. quia cura Monasteriorum, & bonorum ad illa spectantium, & ingressus in illa ad Superiores spectet: ergo & cura eis inseruientium, ne per inutiles, malos, aut suspectos, Monialium bona & negotia administrantur. *Constit. cap. 11. stat. 7. concl. 6.* Vnde & Monialium bona inuentariare: & in Archiuio Prouinciali asseruare debent Superiores. *ibidem quest. 2.* Quod tamen eis non conuenit iure proprietario, aut dispositiuo, sed tantum directiuo: Monasterium enim non est membrum Prouinciæ, sed solum commendatur Prouinciali; vnde iste non potest de eorum bonis disponere, nec suo nomine fiunt contractus, sed nomine Monasterij, cum assensu ipsius Prouincialis, vt interueniant Tutores, Iudex, & consanguinei in contractibus minorum, ne scilicet eis damnum inferatur. *ibidem concl. 6. resp. 1.*

II Vnde contractus factus à Monialibus circa bona immobilia sine consensu Superioris, est nullus, immò pro eorum permutatione, alienatione, ac venditione, ac conuersione pretij in vtilitatem Monasteriorum ultra licentiam Superioris, & maioris partis Monasterium

rium; requiritur licentia Sac. Cong. Concil.
sub pœna priuationis vocis actiue, & inhabili-
tatis in posterum. *ibidem resp. 2.*

12 Administratores verò bonorum Mona-
sterij tenentur Episcopo, adhibitis Superiori-
bus Regularibus, quotannis suæ administra-
tionis rationem reddere. *ibidem concl. 6. q. 3.*
Non tamen tenetur Prælatus Regularis ratio-
nem reddere de expensis factis ex eius præce-
pto circa clausuram, Ecclesiam, & alia Mona-
sterij loca, non enim iste est administrator, sed
superior deputans administratores, & collega
Episcopi in audiendis illis computis; vnde eo
Prouinciali non vocato, non potest ad hæc Epi-
scopus procedere. *ibidem dub. 3.* Quod si frau-
dem in computis inueniat, Episcopus potest
contra administratores ad punitionem proce-
dere. *ibidem dub. 6.*

13 Non potest tamen Episcopus cogere
superiores Regulares, vt conueniant coram
ipso ad audiendas istas rationes, sed benè ro-
gare; dicit enim *sed adhibitis*, sicut dicimus
adhibitis testibus, vltra quod cum ipsi tales
rationes viderint. *ibidem dub. 5.*

14 Monialibus debetur dos titulo susten-
tationis, quia sicuti datur dos in matrimonio
carnali, non per Sacramentum, sed ad susten-
tationem coniugis, ita datur dos in Monaste-
rium pro sustentatione Monialis. Quapro-
pter

pter excluditur simonia etiam in Monasterio diuite; unde tuta conscientia ex consuetudine, & Summorum Pontificum concessionibus, pactiones, & exactiones dotium sunt licentiæ, dummodo non intendantur formaliter ob ingressum, vel professionem, ut si vilis aliqua, vel deformis, vel ex maculato genere, vel inhabilis, quæ aliàs non reciperetur, nisi propter dotem, vel cum dote abundantiore; tunc enim esset simonia. *Constit. cap. 11. statut. 7. concl. 7. quest. 1.*

15 Habere autem ultra dotem census, vel redditus vitalitios iure Monasterij possunt non iure proprio, quia ex voto paupertatis hoc sibi repugnat, contra quod nec tempore, nec abusibus possunt villo modo præscribere; tenentur enim sicut alij Regulares ad omnes rigores circa votum paupertatis. *ibidem quest. 2.* Unde pecunie quæcumque ex causa Monasterio provenientes, inconsulto Superiore nullis vsibus, etiam instaurandæ clausuræ applicari possunt, sed ex eis bona stabilia, vel redditus, vel census legitimi comparentur. *ibidem concl. 7.*

16 Nec super oblatas eleemosynas, aut census vitalitios, etiam quoad vsum habere potest Monialis peculiarem aliquam rationem, aut iurisdictionem. Verum enim vero, constituta in necessitate æquali hac Moniali, & altera, hæc præferenda est, cui data fuit eleemosyna,

na, ne benefactores fraudata sua intentione, à dandis eleemosynis retrahantur. *Constit. cap. 11. statut. 7. concl. 7. quest. 2. dub. 1.* Immo præfecta alijs Monialibus omninò talem eleemosynam applicare non potest, si de præcisa voluntate dantis circa talem Monialem constet. *ibidem*. Vnde & in conscientia singulæ tenentur pecunias, & huiusmodi sibi obuenientes infra 24. horas Præfectæ assignare; quod si per duos menses aliquid graue occultauerint, vltra peccatum mortale, puniri debent vt proprietariæ: *ibidem dub. 2.*

17 Quare donare non potest sine expressa, vel tacita Abbatissæ licentia, à fortiori, si ea contradicente donet, peccatum est iuxta doni quantitatem: censetur verò tacita licentia, si ad compensationem beneficiorum donet, dummodo non sit ob priuatas, & minus castas amicitias, in quibus licentia nullo modo coonestari potest; in alijs enim casibus supponitur, semper dare nomine Monasterij, licet ipsa particulariter donet, quia quæ inde recipit, vel receptura est beneficia in Monasterij vtilitatem finaliter vergunt Ita decretum fuit pro Monialibus S. Claræ Neapolis, & vicinarum Ciuitatem, annuente Clemente VIII. die 2. Iulij 1589. his verbis: *Neque ullius generis bel-laria, edulia, esculenta, tentacula, offellas, confectiones, & syrappata, vel alia similia quæcum-que*

que conficiant , aut coquant , & illa venditent , donent , aut largiantur , nisi de licentia Abbatisſæ , & de rebus modicæ impenſæ , & in conſanguineos tantum . Conſt. cap. 11. ſtat. 7. concl. 7. quæſt. 2. dub. 7.

Pro alijs autem Monaſterijs habentur hæc verba: *Monaſterij quidquam nemini , niſi minimum ſit , & cum conſenſu , vel licentia , dono datur . ibidem quæſt. 2.*

18 Ne verò ultra ſtipendia Confeſſarijs donent Moniales , extant particulares prohibitiones Sac. Cong. niſi tamen cum magna charitate , affiduitate , & patientia ſerviant ; quia tunc poſſet applicari epicheia , quod de Concionatore , & alijs ſervientibus eſt dicendum . *ibidem dub. 7.*

19 Hinc è contra, *ex bonis Monaſterij Præfecta omnibus æquè providere ſtudeat tamquam mater communis . Quod ſi neglexerit , ſuspendatur , vel officio priuetur , Superioris arbitrio , & ratio eſt , quia Abbatiſſa habet liberam adminiſtrationem bonorum ſui Monaſterij . Conſtit. c. 11. ſtat. 7. concl. 7. dub. 7. q. 4.*

20 Omnes Moniales Choro addiſtæ , ad divina officia die , noctuque convenire debent, ſi tamen ex cauſa deſint (quæ cauſæ poſſunt eſſe muneris publici , aut neceſſitatis iudicio Præfectæ approbatæ , vt difficultas legendi , infirmitas &c.) nec priuatim illud recitent , non
pec-

peccant, nisi in Regula id eis præcipiatur (Choristæ enim *ex cap. 3. Regula* tenentur saltem ad Pater noster, sicut Conuersæ) aut obligatoria consuetudine id fuerit introductum: his enim præcis, ad Diuinum Officium, nec ex Ordine sacre, nec ex beneficio, nec ex elemosynis obligantur, cum de suis dotibus uiuant, quod cum minori forsan ratione Religio Ioannis Dei, & Iesuitica, nisi ordinibus sacris sint initiati, obseruant. *Ibidem conclus. 12.*

21 *Singulis mensibus confiteri Confessarijs approbatis, & Eucharistiam sumere teneantur;* quod tamen eas ad mortale non obligat. *ibidem concl. 13. quæst. 1.* Confessio autem Monialium facta non approbato expressè pro ipsis, nulla est omnino, quia (nisi in casu extremæ necessitatis (iurisdictionem non habet; immò ipsi Superiores, si velint rogati (aliter non possunt) Monialium confessiones excipere, particulari ad hoc approbatione Episcopi, licet non examine, indigent. *ibidem quæst. 2. 3.* Vide *Confessarius Monialium*.

22 Communem debent habere locum, in quo simul laborent; commune Refectorium, communem locum, in quo omnium vestes asseruentur, commune Dormitorium, in quo singulæ in singulis stratis dormiant. *ibidem, concl. 14.*

23 Recipere non possunt Puellam ad habitum, nisi eius voluntas prius ab Episcopo examinetur, & nisi concurrat Superioris consensus, quia ipse est caput Monasterij, & nisi per suffragia secreta illi suffragentur Moniales capitulariter congregatæ pro maiori saltem parte, qui excessus potest compleri in paritate votorum per votum Superioris, quia ipse est in tali scrutinio Superior ordinarius, vnde potest suffragari. Receptio aliter facta est nulla. *ibidem concl. 15. q. 1. 2. 3.*

24 Debet insuper Puella duodecimum annum excedere, quia vix ante potest de eius deliberata voluntate constare. Receptio autem paulò antea facta non annullatur, quia potest examinari, cognito postea tempore ante professionem. *ibidem.*

25 Cogentes Puellam ad ingressum, vel ad habitum, vel ad professionem (diuisiue etiam sumptis) incurrunt excommunicationem latæ sententiæ: *ita Concil. Trid. sess. 25. cap. 2. de reg. non tamen reservatam.* Absolui tamen non possunt, nisi prius illam eduxerint è Monasterio, etiam post professionem, nisi constet, eam postea voluntariè, & libenter fuisse professam quia semper durat coactio, quæ est causa excommunicationis. *ibidem concl. 15. quest. 4.*

26 Non incurritur autem hæc excommunicatione.

nicatio , nisi secuto effectu , nec ab Imperatrice , & Regina , nec qui iustum timorem incuteret , v. g. qui ei diceret : Nisi fias Monialis , accusabo te de stupro , quod verè ipsa commiserat ; tunc enim non cogit sed ostendit ei modum euadendi infamiam , quam aliter euadere non potest ; aut qui cogeret in casibus permis-
sis , v. g. post votum Religionis emissum , aut si post matrimonium ratum hoc non velit consummare titulo Religionis , potest cogi aut ad Religionem , aut ad matrimonium consummandum : Neque qui cogeret filiam ad intrandam clausuram , vt cautè , & honestè viuat vsque ad ætatem nubilem , non autem habitum suscipiat : ingressus enim hic prohibitus intelligitur in ordine ad habitum , nec incurrunt parentes , qui precibus , & blanditijs puellam hortantur , aut si matrimonij onera , & difficultatem , dotis defectum , mundi pericula , Religionis bona , importunis etiam precibus suggererent , nec si minarentur se ei aliquid ablaturos ex bonis , quod legitime possunt alteri donare . *ibidem quæst. 4.*

27 Incurrunt autem , si addant metum , reuerentialem , hic enim annullat professionem in viris , ergo à fortiori in puellis , incurrunt si minentur , se dotem ei negaturos . Incurrunt etiam eandem excommunicationem si impediunt , vt supra , v. g. si persona potens mi-

ñaretur grauiter contra Monasterium, non si minaretur eleemosynam non amplius datum, alioque modo distrahant, aut impedian-
ibidem quæst. 4.

28 Eandem incurrunt excommunicatio-
nem, qui consilium, auxilium, & fauorem,
circa huiusmodi violentias administrant. *ibid.*

29 Acceptata verò puella, debet infra qua-
tuor menses ingredi Monasterium, nisi iuxta
declarationem Sac. Cong. ad sex menses ei
prorogetur licentia, & pridie ante susceptio-
nem habitus cum priuilegijs Nouitiorum de-
bet Confessario Monialium confiteri, & ab eo
sacram Eucharistiam recipere, vestes benedici
debent, missa cantari, sermo haberi, nomen
alicuius Sanctæ imponi &c. *ibidem q. 5.*

MONITIO.

1 Monitio trina omninò requiritur, vt
aliquis ex contemptu inobediens declaretur,
qua declaratione facta, non indiget iterum,
trina monitione, vt contumax declaretur, &
pœna inobedientium puniatur. Interualla ve-
rò harum trium monitionum iudicio Superio-
ris relinquuntur, dummodo ad minus quam
ad 24. horas non restringantur. *Const. cap. 1.
stat. 6. §. 18. Vide Contumax n. 3.*

2 Sic Religiosus ter monitus à Superiore,
vt absteineat à suspecto consortio talis personæ,
si dein-

fi deinde inueniatur solus cum sola , & adfinc
aliæ inhonestatis indicia , poterit ad pœnam
ordinariam condemnari , sicut leges ciuiles
disponunt de eo , qui post trinam monitionem
in scriptis coram testibus , monitus à marito ,
ne cum sua vxore conueniat propter suspectum
confortium , si solus cum sola inueniatur in
domo , potest impunè occidi , vel à Iudice ca-
stigiari . *Pœn.c.8.q.10.*

M O R S

1 Mors naturalis est illa , quæ fit per sepa-
rationem animæ à corpore . Mors autem
ciuilis est perpetuitas carceris , exilij , trire-
mum &c. *Pœnal. cap. 4. quæst. 5. vers. Dices
secundo .*

2 Moriens in peccato mortali , v.g. inex-
cusabilis proprietatis in actuali fornicatione ,
in actuali inuasionem contra alium occisus , cum
scripto necromantico , vel hæretico , supra per-
sonam , mortuus inuentus , adiuncta diffama-
tione prioris conuersationis , qui seipsum oc-
cidit , nisi probabiliter coniecturetur , quod
se occiderit ex vehementi passione , quæ eius
intellectum dementasset , sepultura ecclesiasti-
ca carere debet . *Pœnal. cap. 7. quæst. 1. vers.
Dices propterea .*

3 Morientes è contra cum habitu nostro ,
vel cum illo sepelliri eligentes , lucrantur in-

dulgentiam plenariam, & Parochi nequeunt eos impedire, sub pœna excommunicationis Papæ reservatæ. *Const. cap. 2. stat. 71. in fine. Vide Habitus.*

M O X.

Est modicum interuallum non determinatum, sed iudicio boni viri, secundum subiectam materiam determinandum; nam aliquando accipitur pro *quamprimum fieri potest*, aliquando pro spatio decem dierum, aliquando pro triduo &c. totum igitur relinquitur iudicio prudentis Superioris. *Const. c. 2. stat. 15. quæst. 1. §. 7.*

M V L I E R E S .

Introducentes ad malum finem. Vide *Clauſura Fratrum*.

M V N D V S .

Sine litteris regi non potest, vnde scientia non tantum habenti prodest, sed toti Ecclesiæ, quæ ad sui regimen litteratis indiget; eminens enim scientia præferendus est in successionibus nobili genere, eo quia nobilem nasci sortis est, scientem esse virtutis est; ideò benè dixit Cicero contra Salustium. *Satius est me meis fulgere moribus, quam maiorum opinione niti, ut sim posteris meis nobilitatis initium, & virtutis exem-*

exam.

exemplum ; quod enim desinit in te , incipit in me . Pœn. cap. 2. quæst. 11.

N A T I V I T A S

Domini Nostri Iesu Christi si venerit in feria 6. an Fratres Minores excusentur à ieiunio, & an possint carnibus vesci, necne? Respondetur, adesse multas opiniones pro utraque parte probantes, quas Auctor citat, quasque melius, Lectori considerandas duxi. Vide ergo. *Const. cap. 3. stat. 13. quæst. 5. & verb. Carnes.*

N A R R A T I V A .

Essentialis falsa viciat gratiam, & nullam reddit, non sic autem narratiua accidentalis. Dicitur autem narratiua essentialis, quæ est causa finalis in Principe ad concedendam gratiam, sine qua eam non concessisset. Dicitur autem narratiua accidentalis, quæ non est causa finalis ad gratiam, sed est merè extrinseca, & solum est impulsiva, idest impellit Principem ad gratiam facilius concedendam, quam tamen nihilominus concessisset, licet non tam faciliter. Si autem cognita hac fraude licet extrinseca, Princeps non concessisset gratiam, aut saltè sub alijs grauioribus conditionibus, tunc narratiua falsa, licet accidentalis, viciat gratiã, & facit eam subrepticiam. *Pœn. c. 29. q. 1.*

1 Est quodlibet iustum impedimentum, immò utilitas, & necessitas in iure æquiparantur. *Pœn. cap. 9. quæst. 3.* Diuiditur autem in publicam, & priuatam. Publica est, quæ bonum publicum Religionis, ac etiam particulares respicit: Priuata verò est, quæ particularem personam tangit, quatenus est particularis. *Pœn. c. 9. q. 8.*

2 Necessitates autem vrgentes, quibus exstantibus Prouincialis potest mittere suos subditos extra limites Prouinciæ, & Guardianus extra limites Conuentus sunt istæ, scilicet, si in proximo pago morti proximus deuotus, aut nobilis reperiretur; si inimicitia, vel duelum, aut scandalum impedienda essent: si cibaria procurari de præsentī oporteret: si agendum esset negocium concernens conseruationem Conuentus, persecutiones fratrum, mortem, vel occisionem, vel grauissimas simultates amicorum, parentum, consanguineorum: si Princeps benefactor, vel à quo incommoda timeri possent, instaret, mitti fratres ultra 30. miliaria, nec tempus suppeteret pro petenda licentia à Prouinciali, aut à Generali, quia distarent satis, vel quid simile. Possent Guardianus, & Prouinciales ablegare fratres contra formam statuti. Et licet hoc non sit requis-

quisitum à lege , tamen consulerem , ut de necessitatibus à PP. Discretis decerneretur . Horum ratio est , quia non est mens Religionis obligare in his casibus , qui potius incommodarent , quam promouerent bonum commune in Ordine , ad quod statuta feruntur . Facit enim pro hac parte epicheia , quia cessat statutum in his casibus , & subintrat dispositio iuris communis , vel rationis , quæ censetur legibus absoluta . *Pœnal. cap. 9. quæst. 8. Vide Apostasia num. 33. 34. & Constitut. cap. 3. stat. 23. q. 4. & cap. 8. stat. 34. dub. 3.*

N E F A N D U M :

1 Scelus , & crimen pessimum completè committentes &c. *Legitimè conuictus sic puni- tur , scilicet . Nudus omnino cum solis femoralibus , coram fratribus legitimè congregatis , manibus ligatis , flagellis cædatur , quamdiu ipse psall- mum Miserere recitet , & leuiusculis flammis hinc inde circumpositis , quodammodo combura- tur , & ad perpetuos carceres irrenocabiliter con- demnetur , ubi pane , & aqua tribus diebus in hebdomada ieiunet , & vitam suam in amaritudine flect . Pœnal. cap. 8. vers. Quarto in principio .*

2 Datur enim denudatio ad confusionem : verberatio ad dolorem : manuum vincula ad reatum : flammæ ad Diuinæ , & æternæ expia-
tio:

tionis exemplum: carceratio perpetua (quæ est mors civilis in Religione) pro morte naturali, quæ huic nefando crimini à iure civili fuit sancita: ieiunium carnem macerat: fletus pœnitentiæ, & concupiscentiæ maculas lauat. *Pœnal. cap. 8. quæst. 11.* Nos autem, debemus proprijs legibus Religionis gubernari, non verò secundum leges communes. *ibidem.*

3 Requiritur autem, quod scelus nefandum sit consummatum cum masculo, si enim cum fœmina reus quis committeret, non esset pœna ordinaria puniendus. Aduerte tamen, quod non propter vnum, vel propter duo peccata nefanda commissa plectitur hac pœna (quamvis possit damnari ad triremes) sed propter exercitium, & hoc remittitur iudicio Iudicis prudentis. *Pœnal. cap. 8. quæst. 11. vers. Nec secundum, & Pœnal. cap. 21. quæst. 2. vers. Circa undecimum. Vide Fornicatio.*

NEG LIGENS.

Dicitur, qui non facit, quod debet, non punitur, tamen, nisi in re graui dolus intercedat. *Pœn. c. 9. q. 10. resp. 1.*

NEGOTIA.

Exercere in Romana Curia nullus omninò potest, inconsulto Procuratore Generali, aut
Com-

Commissario Curia respectiue, & de expresso eorum consensu, vel nisi particularem habeat à Generali facultatem, sub pœna priuationis actuum legitimorum. In statutis autem Reformatorum *cap. 8. num. 64.* carceratio duorum mensium datur. *Pœn. cap. 17. q. 5.*

N O B I L I T A S .

1 Dicitur ius sanguinis immutabile, & dignitas à parentibus delibata, quæ per ingressum in Religionem non amittitur, licet amittatur ius domini; Religiosus enim fit miles Christi supremi Imperatoris. *Pœnal. cap. 2. quest. 11.*

2 Nobilitatem tria inducunt, nempe natiuitas, honor, & scientia; diuitiæ non inducunt, sed fouent nobilitatem; scientia vero nobilitati æquiparatur, quia litteratis præcipuè indiget Ecclesia ad suum regimen. *ibidem.* Vide *Mundus.*

3 Quamuis autem contra Nobilem in Religione per doctrinam, aut gubernia, cautius procedatur, attamen probato legitime delicto, non fit differentia inter nobilem, & ignobilem, quia pœnæ æqualiter in omnes fulminatæ sunt; nec excipiuntur insignes litterati, eminentes Concionatores, conspicuo sanguine nati, quinnimò tales tituli aggrauant delicta. *Pœn. c. 2. q. 11. vers. Ad questionem.*

NO.

Idem est, quod infamia, & ignominia.
Pæn. c. 10. q. 4.

NOTARIUS.

Condemnatus de falso non potest amplius instrumenta, aut processus conficere, quia est infamis. *Pæn. cap. 10. quest. 2. diff. 4.* habet autem Notarius vim duorum testium, unde Notario affirmanti v. g. magis creditur, quam testi neganti. *Pæn. cap. 1. quest. 2. vers. Tandem circa.*

NOTABILITER.

Est particula indicans conspuitatem & excellentiam eius, cui adijcitur. *Pæn. cap. 27. conclus. 3.*

NOTORIUM.

Duplex est: aliud iuris, aliud facti. Notorium iuris facit confessio rei facta in iudicio, vel sententia condemnatoria in reum lata. Notorium verò facti consurgit ex commissione criminis coram multis, quod non possit aliqua tergiversatione celari, ut percutiens aliquem in Refectorio, repertus à multitudine in fragranti crimine, &c. *Pæn. cap. 4. Circa XXII. quest. 9.* Et sic
 no-

notoria probatio exurgit ex eo, quod appareat sententia condemnatoria in Archivio, & producatu*r* iactis. *Pœnal. cap. 8. quæst. 7.* In notorietate autem facti, potest reus indefensus condemnari. *Pœnal. cap. 1. quæst. 4: aduert. 6. vers. Excipiuntur.* Sed tale notorium facti ex se non sufficit ad reddendum aliquem infamem, itavt repellatur à publicis actionibus, sed debet declarari per Iudicem commisisse tale delictum, qua declaratione criminis infamantis facta, non est necesse, ut reus declaretur infamis, quia infamia sequitur delictum, sicut laus opus bonum. *Pœn. c. 10. q. 2. diff. 2.*

2 Potest etiam dari aliud notorium, scilicet præsumptionis, quando v. g. non adsunt evidentiæ, sed tantum præsumptiones communiter acceptatæ, ut quis communiter creditur filius Caij, sed probari non potest, *Pœn. c. 4. q. 5.*

NOVITIA.

1 Durante Nouitiatu, nihil omninò præter victum, & vestitum Monasterio donare potest, sub anathematis pœna, & quævis renunciatio, aut obligatio, etiam donationis nomine facta, etiam cum iuramento, etiam in fauores cuiusvis causæ piæ, non valet, nisi de licentia Episcopi intra duos menses professioni pro-

ximos

ximos fiat, nec tamen sic facta, suum fortitur effectum, nisi sequuta professione, aliter autem facta, irrita est, & nullius valoris. *Const. c. 11. stat. 7. concl. 15. q. 6.*

2 Professionem verò emittere non potest, nisi completo 16. anno ætatis, & nisi post susceptum habitum per annum in probatione steterit, & nisi de consensu expresso, vel tacito Superioris; Professio aliter facta est nulla, quia emissio professionis spectat ad Superiorem immediatè. Sic *Concil. Trid. sess. 25. cap. 16.* his verbis. *Finito tempore novitiatus Superiores, Novitios, quos habiles inuenerint, ad professionem admittant, aut è Monasterio ejiciant.* Quod Decretum includit etiam Moniales. *ibidem q. 2.*

3 Debet etiam per mensem ante professionem Novitiæ de ea moneri Episcopus à Præfecta, ut voluntatem Novitiæ possit exquirere, an coactè, an liberè in Religione permaneat, an sciat quid sit fieri Religiosam? &c. Præfecta verò si non sic admoneat, potest ab officio suspendi Episcopi arbitrio, sed professio novitiæ est valida, nec aliquam pœnam incurrit Superior consentiens tali professioni, quia super eum nihil auctoritatis tribuitur Episcopo. *ibidem conclus. 16. q. 1.*

4 Quod si coactam inueniat, eam Episcopus ad Religionem, debet eius inhibere profess-

feffionem , non enim propter aliud ei iniungitur huiusmodi exploratio , nisi ad tuendam libertatem professionis , & ad impediendam coactionem . *ibidem dubium 7.*

5 Si autem Episcopus non veniat ad talem explorationem infra 15. vel ad summum 25. dies , non potest amplius ad eam deuenire , & intelligitur iuri suo renunciasse . *ibidem dub. 6.*

6 Si verò huiusmodi explorationem velit exequi , potest eam vel ad crates , vel in Ecclesia Monasterij examinare solus quia de tali examine nulli alteri tenetur fidem facere , licet citetur quædam declaratio Sac. Cong. quod puellæ responsiones à Notario publico cum duobus testibus sint excipiendæ . *ibid. dub. 4.*

7 Facto tandem tali examine , si Nouitia liberè velit in Religione profiteri , non potest Episcopus vltius se intromittere , sed mane dici , quo professura est , deuote confessa , communicet , & Moniales Capitulariter congregatæ suffragium ferant secretum per ballottationem , aut per scrutinium , quatum si maior pars ei suffragata fuerit , tunc omnes in Ecclesia procedant , vbi humiliter genuflexæ , in manibus Superioris (sed melius in manibus Præfectæ) professionem emittat . *ibidem quæst. 2. 3.*

NOVITIUS.

1 Qui conuertitur à sæculo ad ingredien-
dam Religionem in Cismontana familia se de-
bet prius præsentialiter constituere coram
Prouinciali, & Diffinitoribus capitulariter
congregatis (abrogata est enim concessio de
subrogandis duobus Guardianis loco duorum
Diffinitorum absentium) vbi examinentur,
an sint fideles Catholici, & de Ecclesiasticis Sa-
cramentis, de nullo errore suspecti, matrimo-
nio non ligati, corpore sani, conditione libe-
ri, ætatis ad minus 16. annorum, nulla vul-
gari infamia notati. Et si pro Clericis reci-
piendi sint, qui saltem linguam latinam intel-
ligant; nec ad habitum admittantur, nisi an-
tea Sacramento confirmationis muniti. *Const.*
cap. 2. statut. 1. Si verò pro Laicis, recipi non
possint, nisi 20. annos ætatis habeant, & 30.
non excedant. *Const. cap. 2. stat. 1. §. 9.* Vide
Laici.

2 Quibus exceptis, & approbatis reci-
piuntur in Nouitios, dummodo antequam
habitum induantur præsentent authenticas fi-
des, manu Notariorum scriptas, & firmatas,
in quibus testatum sit, eos esse immunes ab
exceptionibus notatis in Cõstitutionibus Apo-
stolicis, in Archiuio reponendas; Quas infor-
mationes Superior, vel Diffinitorium si teme-
rè

rè omittat, professio Nouitij est valida, sed Superior, aut Diffinitorium, si in culpa concurrant, priuantur officio cum inhabilitate in posterum ad Ordinis officia. *Const. cap. 2. stat. 3. concl. 1. 3. & cap. 2. stat. 1.*

3 Sufficit autem, vt acceptetur in Nouitium, quod maior pars Diffinitorij consentiat, dummodo ex illa se teneat Prouincialis, immò solus Prouincialis potest eum acceptare, quando omnes constat Diffinitores iniuste ei suum votum denegare. *ibidem conclus. 4.*

4 Si autem solus Prælatus dissentiat, acceptatio eius est nulla, quia de iure ad Prouincialem pertinet receptio Nouitiorum. *ibidem.* Non potest autem Prouincialis solus, non requisito Diffinitorum voto, aliquem in Nouitium recipere, quia eos recipiendi auctoritas ei collata fuit cum Diffinitoribus copulatiue. *ibidem.* Si autem habeat omnia requisita, & de consensu Religionis factæ sint informationes, non potest sine graui peccato repelli. *ibidem.*

5 In Hispania est priuilegium Clement. VIII. pro Conuentu Salmanticensi PP. Prædicatorum, quod potest aliquis in Nouitium recipi cum solo iuramento ipsius de conditionibus requisitis, & durante nouitiatu destinatur aliquis Religiosus ex ipso Conuentu, qui de dictis inquirat summarie per scrutinium se-

cretum, sine strepitu, & figura iudicij: Quam informationem defert Priori, & Magistro Nouitiorum, qui possunt illam approbare, vel reprobare; sed esto, quod sit utijs in ijs partibus apud nos propter alias rationes, melius est aliquem non acceptare, quam acceptatum cum dedecore expellere. *Constit. cap. 2. stat. 3. concl. 3.*

6 Debent ergo recipiendi in nouitios esse fideles, Catholici, de nullo errore suspecti, quia sine fide Deo placere non possumus. Et suspecti vel de leui, vel de vehementi, nisi suam innocentiam congrua purgatione ostendant, omninò recipi non possunt. Si autem adiurauerint, vel puniti fuerint, nullo modo recipi possunt, etiam si per longum temporis spatium bonam famam acquisierint, tales enim sunt infames. *Const. cap. 1. stat. 1. §. 2.*

7 Debent etiam esse matrimonio non ligati, idest consummato, post ratum verò, non consummatum matrimonium potest sponsus ad Religionem conuolare, quia sic indultum est à Christo. *Ibidem quest. 1.* Explica, nisi adesset scandalum, & infamia sponsæ; nec enim valet votum cum iniuria alterius, quia votum non est vinculum iniquitatis. *ibidem quest. 2.* Quod habet locum, etiam si matrimonium non fuerit ratum, sed sola sponsalia cum copula, vnde infamia oriatur sponsæ; iusti-

iustitia enim præualet charitati. *ibidem*.

8 Post matrimonium autem consummatum potest vir ingredi Religionem de consensu vxoris, dummodo ipsa de consensu Episcopi votum continentię emiseric, & illius sit ætatis, quod non possit de ea oriri suspici, aut Religionem intrauerit. Quæ omnia sub mortali obligant ex Regula, etiam si senex sit vxor; non autem si sit adultera, quia tunc potest eam inuitam relinquere, & vbi cognitus non est, potest dicere, quod non sit vxoratus, quia per eius adulterium deobligatur à redditione debiti; vnde fit habilis ad votum castitatis. *ibidem quest. 3.* Talem enim vxorem habere, & simpliciter non habere, in iure paria sunt. Vbi verò cognoscitur pro vxorato, non potest recipi, nisi de adulterio faciat plenè constare, aliàs vxor potest eum iuridicè repetere. *ibidem quest. 3.*

9 Corpore sani debent esse, quibus non opponitur infirmitas breuiter curabilis, vt febris, vulnus, & huiusmodi, sed quæ nunquam, aut difficulter curari solent, vt ptisis, membrorum debilitas, destitutio &c. ad quod reducuntur lepra, morbus gallicus, morbus caducus, quæ appellantur infirmitates contagiosæ; Hæ ultimæ irritant, & nullam reddunt professionem; vnde qui eas celauit, potest semper expelli à Religione, quia ei se non obliga-

uit, nec ab Episcopo, quia eum ignoranter ordinauit. Aliæ autem infirmitates impediunt receptionem habitus, etiam si breuiter sint curabiles, donec sint curatæ, notabilis etiam sensuum defectus, vel corporis deformitas, & & impotentia, vel ex debilitate, vel ex senectute ad obseruanda Regulæ, & Religionis, non solum essentialia, sed etiam accidentalia, impedit, quin possint ad habitum recipi, & recipientes peccant mortaliter, quia in his ultimis grauatur Religio per inutiles, in alijs per sæculi scandalum, licet enim de talibus aliquis in virtute insignis euadat, de particularibus tamen non datur scientia, & vt in pluribus, deformitas animi deformitatem corporis consequitur. *ibidem q. 3. §. 3.*

IO *Animo prompti*, Minores enim debent esse prompti ad martyrium, saltem in præparatione animi, quia dicit Regula cap. 2. (*& velint ea usque in finem firmiter obseruare*) debent saltem habere veram deuotionem, quæ deuotio est voluntas quædam promptè tradendi se ad ea, quæ pertinent ad Dei famulatum: vnde qui indeuotum, & indisciplinatum recipiunt, aut inducunt ad Religionem, nisi emendationis adsint indicia, mortaliter peccant contra charitatem, & contra iustitiam, quia plantis inutilibus, immò spinosis Religionem impediunt. *ibidem §. 4.*

Debi-

II *Debitis expediti*. Hinc arcentur à Religione grauari ingenti ære alieno supra vires suarum facultatum, vel qui sunt obnoxij reddendis rationibus tam publicis, quam priuatis, quia textus indifferenter loquitur, vnde eis molestia illata sit, aut timendum est, ne inferatur, cuiusmodi sunt Tutores, Curatores, Procuratores, Administratores, Publicani, Thesaurarij, Depositarij, Iudices, Magistratus &c. & eorum hæredes, quia succedunt mortuis. *Const. cap. 2. stat. 1. quæst. 5. §. 6. vers. Obnoxij, & seq.*

12 Hi autem non vniuersaliter excluduntur, sed ij soli, quibus illata est molestia, vel inferri timetur, qua cessante, possunt recipere ad habitum, si constet, eos habere vnde satisfaciant, aut si creditores eis liberaliter condonent, quia scienti, & consentienti non fit iniuria, vel quando Religio, aut alius pro eis obligauit, quia per alium tunc soluunt, nec habet locum textus iste, in ijs, qui grauantur ex liberali promissione, ludis, cambijs, & alijs contractibus illicitis; quia textus dicit *ex alieno*, nec vbi debita habent parui momenti, quia textus dicit *ingenti*, nec quando sunt condemnati à Iudice criminali ad soluendum talem summam, tunc enim non sunt ære alieno grauari, *ibidem* §. 6. Nec habet locum textus in Monialibus, aut in recipiendis ad Ordines mi-

litares, quia non specificantur in Bulla, nec non in excedentibus 16. annum, sic enim specificat textus, nec in non habentibus unde solvant, quibus bonis cesserunt, quia ad impossibile nemo tenetur; nec in habentibus magna debita sed incerta, quia possunt ipsi condonari, sicut possunt in pios usus applicari; nec in ijs, qui sine graui sua culpa impotentes effecti sunt ad soluendum, siue sit spes, siue non, ut manentes in sæculo possint ea soluere, quia persona Christiana est libera, non serua creditoris; unde debita non se tenent ex parte personæ, sed ex parte bonorum, quorum defectu non potest redigi in seruitutem, sicut poterat in lege veteri. *Ibidem §. 6. vers. Pro declaratione.*

13 Tales enim scienter recipientes (& receptus, si manens in sæculo potuisset vel in partem, vel in totum satisfacere) peccant mortaliter, quia receptio est contra tertium iniuste, tamen professio est valida, sed professus sic tenetur laborare de licentia Superioris, ut debitis satisfaciât, & interim vota, & præcepta Regulæ secundum exigentiam obseruare; tenetur etiam ad huiusmodi satisfactionem. Religio, si eum scienter ut talem acceptauit. *Ibidem §. 6. vers. Respondeo.* His adde Mercatores, qui varijs inter se contractibus mutui, cambijs &c. tenentur, hoc enim est verè *are alic-*

*alieno grauari donec sint iustificati. ibidem vers.
de mercatoribus .*

14 Idem dicendū est à paritate, immò à fortiori de ijs, qui parentes in sæculo relinquunt in necessitate, quādo eos alere suis laboribus tenebantur, valet enim eorum professio, sed peccant mortaliter tam ipsi, quam eos scienter recipientes ; vnde si Religio talem necessitatem nouit, & tamen filium recipit, tenetur partem alere, & ipse filius tenetur omnimodè per labores licitos parentum necessitatibus subuenire, etiam è Religione exire potest, si intra Religionē non possit eos sustentare, & Religio potest ei dare licentiam, retento habitu, excundi, & cōmorandi, durante necessitate extrema parentum, scilicet famis, carceris, infirmitatis, mendicationis contra suum statum, & generis honorem, immò si saltem licentiam ei deneget Prælatus, potest eo inuito, & etiam oppugnante è Religione exire, siue talis necessitas fuerit ante, vel post suam professionem, quia mansio in statu Religioso ei inhæret ex præcepto Diuino. Ad subueniendum verò parentibus tenetur ex iure Diuino, & naturali, quod præualet primo, nisi tamen rediens in sæculo manifestè periclitetur de salute animæ, quia hæc absolute præfertur vitæ corporali Parentum. *ibidem*
§. 6. Vers. *sed an valet.*

15 Ad hæc tamen non tenetur ob inopiam

Fratrum, & Sororum, etiam dato periculo incontinentiæ, quia cum ijs non habemus obligationem naturalem, qualem cum Parentibus. Ecce quid sit recipere in Ordinem ære, aut onere alieno grauatos, vnde in dies ordo conturbatur, deuoti fastidio afficiuntur, pietas offenditur, scandala generantur, & Religio vilescit, & quod peius est, huiusmodi diuites esse quærunt sub Christo paupere, qui pauperes erant sub diabolo locuplete. *ibidem* Vide laborare.

Illegitimè nati. Vide *Illegitimi*.

16 *Conditione liberi*. Hinc serui, idest captiui, professio est nulla, & recipientes sunt excommunicati, quia cum seruus non sit Dominus sui, nec potest se donare: nec Episcopus post confirmationem, & consecrationem sine licentia Papæ, potest intrare Religionem, quia suæ Ecclesiæ est desponsatus, potest tamen ante consecrationem, quia est sponsus rato, non consummato matrimonio. De vxoratis iam dictum est quia non sunt domini sui corporis, sed ad inuicem obligati. De professis alterius Religionis patet prohibitio per cuiuscumque particularia Religionis priuilegia, licet Religio Minorica sit inter cæteras arctissima; ob ieiunia, vel clausuram, sed ob meliora, & perfectiora media ad perfectionem Evangelicam, & ad vota essentialia; tamen satius est nul-

nullum ex alia Religione allumere. *Const. c. 2. stat. 1. quæst. 5. §. 7.*

17 *Aetatis*: Clerici non possunt omninò profiteri nisi 16. annos compleuerint, licet enim si post 15. reciperentur possent post 16. legitimè professionem emittere, iuxta *Concil. Trid. sess. 25. de reg. cap. 25.* Laici verò non possunt recipi citra 20. annos, nec vltra 30. *ibidem §. 8. Vide Laici.*

18 *Nulla vulgari infamia notati*. Idest publica; vnde peccata occulta à Religione non excluduntur; quia autem huiusmodi infames ad Ordinem recipiunt, per quos Religio decoratur, peccant grauissimè, & exemplariter sunt puniendi, data enim quacumque dispensatione, semper generat nauseam intra, & extra Religionem videre Religiosum, de quo semper est verum dicere: hic fuit satelles, Macellarius &c. *ibidem §. 10. Vide infamis.*

19 *Linguam latinam intelligant*. Nec enim assumendus est ad Ordinem, ad cuius exercitium est inhabilis; omninò autem illitteratus dicitur, qui prima grammaticæ rudimenta non didicit, quia verò in Religionem non recipiuntur in ordine ad curam animarum, ideo sufficit eis litteratura ordinaria. *ibidem §. 11. Vide Illitterati.*

20 *Confirmationis Sacramento muniti*, tamen non importatur præceptum, sed sola de
cen-

centia, & congruitas; unde non peccant, qui etiam scienter non confirmatum recipiant, quia potest confirmari post ingressum in Religionem. *Const. cap. 2. stat. 2.*

21 Recipientes descendentes ab Hebræis excommunicationem ipso facto, & priuationem officij, & inhabilitatem perpetuam ad omnia ordinis officia incurrunt. *Ibidem. Vide Descendentes. Infidelis Hæreticus.*

22 Recipere aliquem ad habitum, non potest Guardianus, nisi à Prouinciali, vel Generali delegationem habeat in scripto (nisi Prouincialis esset in eodem Conuentu) vt receptio ad habitum, & professio sint validæ, & canonicæ, habitus enim assumptio est quædam obligatio; seu contractus obligatiuus Nouitij, & Religionis ad inuicem, & debet Guardianus recipiendo prius explicare, quæ obseruanda sunt ex Regula, & Apostolicis Sanctionibus, & reexaminare (non tamen iuridicè, quia hoc non potest, & supponitur factum à Diffinitorio) an aliquam conditionem ex præfatis falsificauerit, aut omiserit? *Const. cap. 2. stat. 6.*

23 Quod si constet, deesse necessariò aliquod requisitum ad habitus susceptionem, debet de eo admonere Prouincialem, ne & ipse vt delegatus cooperans defectui, incurrat pœnas, & tali impedimento durante, non debet

bet ei omninò habitum concedere , etiam si sibi à Prouinciali præcipiatur , quia non tenetur obedire cum peccato , etiam veniali . *ibid.*

24 Insuper ei protestetur , quod si aliqua ex memoratis conditionibus defuerit , ad professionem non admittetur , & quod si aliquo contagioso morbo laborauerit , eius professio nulla , & irrita euadet ; vnde pro libito Religionis semper expelletur , quæ protestatio in libro Conuentus registretur . *ibidem stat. 7.*

25 In susceptione habitus autem , nomen ei alicuius Sancti imponatur , vt per antiqui nominis depositionem , mortuus mundo , Deo viuere incipiat . *Const. c. 2. stat. 10. §. 1.*

26 In Ecclesia ad habitum , vel professionem coram Fratrum multitudine , qui ei osculum pacis tribuant , recipiatur , cuius actus registretur in libro Conuentus , & subscribatur à Nouitio , seu à proficiente , & à Superiore , & à duobus Discretis . *Const. cap. 2. stat. 11.*

27 Potest autem Generalis , vel Prouincialis ex causa v. g. fugiendi rumores , violentiam ob infirmitatem Nouitij , dispensare , vt hæc functio in alio loco , sed coram Fratrum multitudine fiat , vt supra . *ibidem.*

28 Habitus prius benedicatur , vt Nouitius , & adstantes eleuent mentem in Deum , & actionis grauitatem obseruent . Misteria autem vestium in particularibus benedictionibus indi-

indicantur, scilicet humilitas, & innocentia in habitu; memoria vinculorum Christi in Cingulo; hominis interioris renouationis in Tunica; Diuinum præsidium in Caputio. Hæc autem omittere sine contemptu non esset peccatum mortale, nec enim per talem benedictionem constituuntur in gradu tali, vt ad prophanum vsum conuerti non possint, sed sunt tantum inuocatoria; debet, & haberi sermo adhortatoriũs, & moneri Nouitius de plenissima Indulgentia, quam consequitur. *Const. c. 2. stat. 12. 13.*

Nouitiorum absolutio. Vide *absoluere*.

Cum Nouitio dispensare. Vide *Dispensare*.

29 *Ne Religio grauetur, singulis quatuor quibusque mensibus, Nouitiũ Fratribus capitulariter congregatis proponantur. Const. cap. 2. stat. 17.* Vbi votum suffragari non possunt nisi Generalis, vel Prouincialis, si sint præsentēs, & Religiosi ibi commorantes de familia tantum, & nullo modo alieni. *ibidem stat. 18.* Statuta verò generalia *cap. 2. §. 5.* aiunt quod saltem per duos menses Fratres de familia fuerint commorati. Vide *Hospites*.

30 Et si primis duabus vicibus maiorem suffragiorum partem odiosam Nouitius habuerit, ab ordine eijs debet, melius est enim à principio ab arca Religionis emittere, quam diutius in vtriusque perniciem retinere. *ibi-*

dem

dem stat. 18. in fine. Tertia verò vice si vota sint æqualia , Prouincialis cum suo voto potest expellere , vel retinere Nouitium , pro vt melius in Domino iudicauerit . *ibidem stat. 19.* Si autem Nouitius expellitur , non habet ius reclamandi contra expulsionem , quia Nouitius non habet ius in professione , neque ad professionem , nisi iuxta ordinis statuta . Si verò maiorem partem suffragiorum fauorabilem habuerit , ad professionem admitti potest , habita prius licentia in scriptis à Generali , vel Prouinciali . *ibidem stat. 20.*

31 Professio autem facta in manibus Guardiani sine licentia Generalis , vel Prouincialis est nulla , quia ad eos spectat recipere ad Religionem , & non ad Guardianos , licentia autem oretenus data , etiam pro toto anno Guardianatus , vt Nouitios debite ad professionem accipiat , in foro interiori valet , solum enim requiritur scriptura ad firmiorem procedendi modum . *Ibidem stat. 20. quest. 2.*

32 Quod si constiterit Generali , vel Prouinciali , Vocales pro maiori parte iniuste negasse suffragium Nouitio , idest ex passione , ira , conspiratione , quod potest scire per processum iuridicum (data prius diffamatione , vel denunciatione) adigendo Vocales ad iuramentum , tunc legitime potest Nouitium ad professionem admittere , sine eorum consensu

senſu , quia taliter negantes peccauerunt contra iuſtitiam , vnde tenetur ad reſtitutionem , in re graui . Prouincialis verò poteſt immò debet ſupplere ſubditorum malitiam , præſtando , quod ipſi præſtare tenebantur . Nouitiatuſ enim eſt veluti quidam contractuſ inter Religionem , & Nouitiuſ , quo Religio habet iuſ acceptandi bonum , & expellendi malum ; Nouitiuſ verò habet iuſ ad Religionem , ſi benè vixerit . Eſt etiam opinio , quod licet non data præſata fraude , poſſit Prælatuſ acceptare validè Nouitiuſ ad profeſſionem ſine conſenſu Capituli , ipſe autem Prælatuſ priuatur eo ipſo ſuo officio , cum perpetua inhabilitate ad alia , immò ſi Capituluſ tunc videns non contradicit , habetur pro conſentiēte , ſi autem Prælatuſ auſteruſ per metum , aut preceſ importunaſ (quæ tunc cauſant , metum) cogat Capituluſ ad conſenſum profeſſio eſt nulla , propter ſupradictam rationem . *Conſt. c. 2. ſtat. 20. q. 3. 4.*

33 Si aliquid accipiatur ab aliquo Nouitio non merè titulo eleemoſinæ , ſed tacitè , vel expreſſè in ordine ad obtinendam , vel facilitandam receptionem , eſt ſimonia . *Conſtit. cap. 2. ſtat. 21. queſt. 4.* A Nouitio verò nil poteſt quouis modo accipi , ſub pœna excommunicationiſ non tamen ipſo factò , nec eſt reſeruata . *Ibidem queſt. 1.* Prælati vltèriuſ à

No-

Nouitio aliquid accipientes priuantur officio, subditi puniuntur, vt proprietarij. *Ibidem*.

34 Nouitius, nec testamentum, aut donationem condere, aut aliquid validè donare potest nisi infra duos menses ante professionem, vt de Nouitia Moniali dictum est, quod iudicio prudentis remittitur; ratio est, ne depauperatus non possit redire ad sæculum, & cogatur ad profitendum: *ibidem* Vers. *Respondet ly aliquid*.

35 Tamen ante susceptionem habitus potest validè testari, donare inter viuos, vel causa mortis, etiam ad fauorem Religionis, de qua iam cogitauit, quia hoc non irritatur, sed donatio non valet, nec testamentum, nisi secuta professione, quod non currit de paruis eleemosynis merè datis in titulum eleemosynæ, vt dedisset in sæculo; sic etiam relicta in testamento, dummodo non fuerint à Fratribus sollicitata, possunt per Syndicum acceptari, & necessitatibus Religionis applicari. *ibidem* stat. 23.

Nouitij laici ad Clericatum promouendi. Vide *Laici*.

36 Nullus Tertiarius omninò ad habitum nostræ Religionis, siue Clericorum, siue laicorum admittatur, sub pœna priuationis officiorum Superioribus, & nullitatis professionis; quod sine dispensatione obseruetur, eorum
enim

enim seruilis animus est vile exercitium, Religiosam maiestatem etiam apud sæculares nimis offendit. Intelligitur autem de Tertiarijs ad Conuentus seruitutem applicatis, non de ijs, qui domi suæ Tertiam Regulam profitentur, quia in his est ratio contraria. *ibidem stat. 26.*

Nouitiatus loca. Vide *Conuentus*. In quo cum Nouitijs Magister commoretur. *Constit. cap. 27. stat. 26.*

37 *Nemini verò, sæculari, vel Regulari, etiam ex nostro Ordine, nisi Magistro, & eius Socio, & Guardiano in Nouitiatum aditus pateat, nec in cellas eorum professus, nec professi Nouitius cellas ingrediatur; quæ omnia ad puritatis conseruationem, & deuotionis cautelam conducunt. Constit. c. 2. stat. 27. 28. 29.*

38 E Nouitiatus Conuentu exire non possint Nouitij, nisi publicæ, & vrgentis necessitatis causa, & cum socio moribus, & ætate prouecto, eo quod frequens exitus, & conuersatio cum sæculo, deuotionem mentis extinguit, & seruorem spiritus reperficit. *ibidem stat. 30.* Nec cum Sæcularibus, etiam Parentibus loquantur sine licentia Guardiani, vel sui Magistri, & in eorum, vel alterius probi Patris præsentia. *ibidem stat. 32.*

39 Interim nisi suæ Regulæ, & orationi non studeant, vt ædificij spiritualis optimum fun-

fundamentum ponant . Si autem velint è Religione exire , impediri omninò non possunt . Impedientes , verò quomodocumque , ne professionem emittant , excommunicationem Papæ referuatam incurrunt . Non incurrit tamen excommunicationem , qui iustè suffragium negavit , quia hoc non est impedire , nec quando defectus essentiales Religionis , & inobstantiam veram Nouitio ad cautelam manifestat . *ibid. stat. 23. Vide Cogere Impediens.*

Nouitiorum Magister . Vide *Magister.*

40 Ante professionem omninò exproprientur , nec aliquid sibi referuare possunt ; vsumfructum tamen sibi competentem de licentia Superioris (excepta Minorica) sibi referuare non repugnant , per quam licentiam , eximuntur à proprietate , transit enim talis vsumfructus in Monasterium in persona Monachi . Inter nos autem omninò non possunt . *ibidem stat. 41.*

41 Vnde Guardiani , & Magistri Nouitiorum eos inducentes , vt aliquid sibi , vel Religioni in testamento relinquant , priuationes officiorum , & vt proprietarij puniuntur , quia Euangelicæ paupertatis candor obfuscatur : Potest tamen Confessarius dare consilium , Nouitio ad restitutionem obligato . *Ibidem stat. 42.*

42 Nouitiatus annus , debet esse omninò

Integer naturalis, non euangelicus, idest non à Paschate ad Pascha, sed v. g. à primo Decembris ad primum Decembris, etiam in anno bisextilis, quia ibi duo dies pro vno computantur. Professio aliter facta est nulla, per *Concil. Trid. sess. 25. de reg. cap. 15.* etiam si sola hora, vel vnus quadrans deesset, quia in hoc lex, & praxis resistit, cum non possit dici finitus annus, cui vel minima pars deesset, nec huic legi, licet videatur esse inducta ad fauorem Religionis, & Nouitij, potest ab utroque simul de communi consensu renunciari, quia lex est prohibitiua, & annullatiua facti in contrarium; Vnde si sine licentia in Religione exiret è Conuentu, vel cum habitu, etiam ad modicum tempus, perdit totum Nouitiatum transactum. *Constit. cap. 2. statut. 43. quest. 1. & 2.*

43 Non autem si causa infirmitatis, timoris, commoditatis, iræ, voluptatis per modicum tempus, habitum dimitteret, quia hæc est materialis dimissio, non formalis. Item si Superior spoliaret Nouitium habitu, animo illum expellendi: vel si subitanea passione motus illum deponeret, seque vestibus sæcularibus indueret cum voluntate discedendi, tamen in se reuersus actum retractaret ante egressum è Conuentu non interromperet Nouitiatum. *Ibidem quest. 2.* Sic etiam si causa infir-

infirmittatis Nouitiuſ dimitteretur ad domum paternam curandus cum licentia Superioris; vel ad aliquod negotium peragendum, aut ad viſendos coniunctos, etiam ſi per aliquos dies, & menſem, ac etiam ad tres menſes, & in illo tempore, ob æſtum, vel febrim de medicorum licentia habitum exueret, non interrumpet Nouitiatum, quia qui cum obedientia ambulat, non eſt à poteſtate Superioris alienus. *ibidem q. 2.*

44 Si verò Nouitiuſ exierit è Conuentu ſine licentia ad malum committendum, ſcilicet furtum, fornicationem, &c. non eſt amplius recipiendus in Religione. Secus verò ſi exiret ob leuitatem animi, vt ad videndum, ſpectaculum, ingreſſum Principis, ad lauandum in flumine, ad viſendos Parentes, &c. collata ei pœna amiſſionis tranſacti Nouitiatuſ, poteſt iterum ad Religionem recipi. *ibidem.*

45 Ante vltima vota recipienda, non liceat Superiori, vel Magiſtro Nouitium laudare, vel vituperare, quaſi velint vota ſua exhortatione dirigere, ſed libertati ſuffragantium, omninò conſulatur. *ibidem ſtat. 44.*

46 Ante profeſſionem, Doctrinam Chriſtianam, & Regulæ præcepta, debet Nouitiuſ in publico coram Fratribus recitare, ne poſſit contra huiuſmodi obſeruantiam qualemcumq;

ignorantiam allegare . Eadem de causa Clerici ordinandi , diuini officij ritum calleant . Data etiam rationabili causa , potest Nouitiatus ad sex menses prorogari , vt inhabiles discant , si spes profectus effulgeat . *Ibidem stat. 45.*

O B E D I E N T I A :

1 *Est virtus moralis promptam reddens voluntatem ad implendum precipientis imperium .* In Franciscana Religione est amplissima , quia se extendit , non solum ad omnes res , in quibus non sit manifestum peccatum , sed etiam in indifferentia . *Const. cap. 11. stat. 1. Vers. sed examinemus .* Licet in omni Religione sit fundamentum , vnde meritò antefertur cæteris Consilijjs Euangelicis (iuxta illud Melior est obedientia , quam victimæ 1. *Reg. cap. 15. Constit. cap. 1. statut. 1. §. 1.* Minoriga tamen debet obedire non tantum in claris , sed etiam in obscuris , quæ scilicet non sunt manifestè bona , quia possessio stat in dubio pro voto obedientiæ , & præceptum in dubio præsupponitur iustum . *Pænal. cap. 7. casu 9. diff. 1.*

2 Debetur pro obedientia Papæ , vt capituli Ecclesiæ à Christo posito . *Constit. cap. 1. stat. 1. §. 6.* vnde ab obedientia Papæ nullus se subtrahere potest , sicut nec ab obedientia Dei . *ibidem §. 12.*

3 Generali autem in toto Ordine, sicut Papæ in tota Ecclesia obedire tenemur, ut potè qui plenissimam, & summam habet in Ordine authoritatem, qui solus est Minister noster Generalis Totius Ordinis Minorum, etiam post diuisionem inter Conuentuales, & Obseruantes. Vnde sigilla, & inscriptionem Ordinis per Bullam Vnionis Leonis X. *Ite & vos* præfert, cæteri verò præferuntur, vel solis Conuentualibus, vel solis Capuccinis, vnde anno 1631. contra hoc reclamantes PP. Conuentuales, litem, & præcedentiam ex Decreto Sac. Congregationis perdidierunt. *Constit. cap. 1. stat. 4.*

3 Qui verò Generali non obedierit, trimestri carceris pœna, aut grauiore Generalis arbitrio mancipetur. *ibidem*. Obedire etiam sub præcepto tenemur Prouinciali Ministro, Commissario-Visitatori, & Guardiano in suo Conuentu, quia sunt verè Prælati, curam animarum, & iurisdictionem habentes respectiue in suis dominijs, quam habet Generalis in toto Ordine, nisi vbi per statuta fuerit limitata. *ibidem* §. 7. & 9.

5 Obedientiæ tempus, & limites præscripta transgredi non licet, sub pœna apostasiæ, nisi paruitas materiæ excuset, qualis erit decem milliariorum in 100. in triduo medius dies, in anno duo menses, & huiusmodi, quæ

hic assignantur, non vt Canones, sed vt Superior videat quomodo se gerere debent in obseruantia disciplinæ regularis, vt rigorem, misericordiæ admisceat. *Penal. cap. 9. quest. 3. in fine.*

6 Qui autem exeundi è Conuentu, vel Prouincia habet à Prouinciali, vel à Generali licentiam, debet ostendere Prouinciali; vel Guardiano. Vide *Apostasia num. 27. & deinceps.*

7 Obedientiæ opponitur Inobedientia, quæ est mala, contumacia peior, & rebellio pessima. De contumacia, & rebellionem agitur suo loco. Inobedientia ex opposito est vitium inclinans ad non faciendum, quod iubetur, ex eo principaliter quod iubetur, vnde habet pro obiecto præceptum Superioris, vt Superioris. *Pen. c. 6. q. 1. Vide Contradicere.*

Inobedientium pœna est carceratio, ac consequenter actuum legitimorum priuatio. Vide *Rebellio Carter. Contumacia. Monitio. Guardianus.*

OBLATIONES.

In Missis Vide Missa.

OBLIGATIO.

Obligantur Fratres Minores ad arctos, & pauperes vsus, ratione paupertatis in Regula profes-

professæ, iuxta declarationes Nicolai III. & Clem. V. *Pœnal. cap. 7. casu 13.* Vnde non, tantum obligantur ad illa tria vota essentialia, sed etiam ad omnia pertinentia ad illa. *ibid. cap. 7. quæst. 2. in fine.*

O B L O Q U I.

Obloquentes contra Summum Pontificem; Eminentissimū Protectorem, ac alios S.R.E.C: Vide *Carcer num. 1.*

O B R E P T I O.

Est formale mendacium fraudulentum; quo impetratur gratia, tacito vero, quo narrato non fuisset impetrata. Vide *Narrativa. Pœnal. cap. 29. quæst. 1.* Obtempta gratia subreptitia à Generali, examinari potest à Prouinciali. Vide *Generalis, Gratia, & Pœnal. ibidem quæst. 7.*

O B S E C R A T I O N E S.

Sunt preces efficacissimæ cum expressione rei sacre, per quam oratio magis fit exaudibilis, vt cum dicitur: *Per Crucem, & Passionem tuam libera nos Domine. Pœnal. cap. 15. quæst. 4.*

O C C I D E N S.

Ad sui defensionem, nullam pœnam, nullam

lamque irregularitatem incurrit, nec peccatum, dummodò non excedat limites inculpatæ tutelæ, v. g. nisi modo percussus, post paululum reuertatur ad vindictam; si percussus cum baculo, ipse percutiat cum ense, quia tunc peccauit in modo, non in substantia; unde pœna extraordinaria punitur. Occidere autem ad defensionem bonorum, vel famæ non licet Religioso, quia bona nostra sunt paupertas, & honor contemptus; nec licet præuenire quem scias tibi insidias parantem, potest enim aliò fugere. *Pœnal cap. 14. quest. 6. diff. 6.*

OCCULTVM.

Aliud per se, aliud per accidens. Occultum per se dicitur, quod merè est mentale. Occultum per accidens dicitur, quod quidem ignoratur, tamen publicari potest, & est de sua natura publicabile. *Pœnal cap. 2. quest. 2. vers. Confiteor.*

Occultare habitum. Vide *Habitus*.

Occultare, vel occupare litteras. Vide *Littera*.

Occupatio circa Officium Diuinum. Vide *Officium*.

ODIUM. ODIOSVM.

Odium *Est vetus ita ex pluribus causis collecta,*

lecta, diuturno tempore perseverans . Pœnal. cap. 17. quæst. 2.

Odiosum autem dicitur, quod à iure communi recedit . *Pœnal. cap. 16. quæst. 3.* Odiosa verba, & pœnalia intelliguntur cum effectu secuto, v. g. qui fauores sæcularium pro dignitate in Religione procurat, sed si ijs postea non utitur cum Superiore, pœnas recurrentium ad fauores non incurrit . *Pœnal. cap. 15. quæst. 7.* Odiosa enim generaliter non extenduntur ab vno casu ad alium, etiam data paritate rationis . *Constit. cap. 8. stat. 36. quæst. 4. vers. si dicatur .*

O F F E N D E R E .

Offendens aliquem, & ignorato offensore, potest Superior præcipere per excommunicationem, vt scientes, vel complices reuelent ; *Pœn. cap. 28. quæst. 2. diff. 3.*

O F F I C I A L I S .

Dicitur, qui sub alio iurisdictionem exerceret, vel qui sine iurisdictione merum officium facit . Dicitur autem in Religione, qui rebus gerendis præest, siue vt Prælatus Ordinarius siue eius Assessor . *Pœnal. cap. 29. quæst. 2.*

Officiales Monasterij . Vide *Moniales* .

Est rerum Ecclesiasticarum administratio, siue cum præminetia, & iurisdictione, siue non. Officia enim in Religione non omnia iurisdictionem cum præminetia habent; unde nec omnia dignitas dici possunt, sicut sunt Vicarij sub Guardianis Conuentus, Discreti locales, & diffinitores, qui quamuis habent præcedentiam, non habent iurisdictionem; sed soli Prælati à Generali vsque ad Guardianos inclusiue; isti enim habent subditos, qui completam dignitatem constituunt. *Constit. cap. 8. stat. 1.*

OFFICIUM DIVINUM.

1 Deuotè, & attentè est celebrandum, non syncopando, vana, vel prophana, vel inhonestà colloquia miscendo; non inchoato officio veniendo, non nisi completo exeundo. Quæ si notabiliter committantur, peccatum est mortale. *Constit. cap. 3. stat. 7.*

2 Potest dici totum simul, sedendo, ambulando &c. si illud solus quis recitat. Excusatur autem à mala prolatione, & distractione qui voluntariè non delinquit. *ibidem.* Vide multa.

3 Occupati in lectionibus, prædicationibus, & confessionibus, possunt computare
offi.

officia longiora in breuiora, & remittere longiora in alios dies non occupatos, dummodo sine malicia fiat. Quinimmò loco Horarum, possunt dicere sex, aut septem Psalmos cum totidem Pater noster, & bis Simbolum Apostolorum, assignata à Superioribus. Possunt etiam anticipare Matutinum à Vesperis, & Horas à mane. *Constit. cap. 3. Statut. 2. in fine.*

4 Officium verò B. M. V. non obligat in Choro, etiam vbi sit immemorabilis consuetudo recitandi, nisi secundum rubricas. *ibidem stat. 5.*

ORDINARIVS.

1 Dicitur qui iurisdictionem natiuam, non datiuam iure suo, non alieno beneficio, ad vniuersalitatem causarum possidet. *Penal: cap. 19. quest. 5. diff. 1.* Aliquando autem procedit vt delegatus, non vt Ordinarius, quando scilicet eius iurisdicção alteratur ex delegante Superiore, & tunc ab eius sententia ad Superiorem delegantem appellari potest: *ibidem, quest. 4. diff. 1.*

Ordinarius non potest examinare sententiam expulsionis sibi à Religione præsentatam. Vide *Incorrigibilis.*

3 Debet autem causam primam subditorum cognoscere, Vide *Instantia.* Nec eius autho-

authoritas impediri, vel restringi potest sine causa: Vide *Generalis. Commissarius Generalis. Prouincialis*.

O R D O.

1 Ordinandi prius sunt examinandi, & approbandi per Examinatores Religionis à Patribus ad id in Capitulo specialiter deputatis. *Constit. cap. 2. stat. 54.* Quod examen potest fieri diuifim, licet praxis fit, vt examinentur coram Prouinciali, & Examinatoribus simul vnitis, attamen si aliter fit, non fit contra leges. *ibidem quæst. 3.* Et debent ordinari intra limites prouinciæ, & à proprio Episcopo, vel eo non habente, ab aliò; Prouincialis tamen, quia auctoritatem habet mittendi fratres ad vicinorum Prouinciam, potest mittere etiam ordinandos ad viciniorem ipsam. *Constit. cap. 2. stat. 59.* Afferre tamen debent testimonium Episcopi, vbi ordinem susceperunt, aliàs suspensi sint ab exercitio; quousque constet. *ibidem stat. 58.*

2 Si verò Prouincialis sine approbationis testimonio, & examinis, dimissorias ordinandis dederit, puniri potest arbitrio Superioris. *ibidem quæst. 1.* & peccat mortaliter, si non acceperit testimonium de vita, & moribus Guardiani, & discretorum illius familiæ. *ibidem stat. 53.*

Exa-

3 Examinatores autem debent saltem esse duo cum Prouinciali , & in examine aliquando committitur simonia , si Examinatores aliquid accipiunt , quia tunc datur ius ad suscipiendos ordines , qui sunt res spirituales . *ibidem quest. 5.*

4 Possunt ordinari extra tempora , & non seruatis interstitijs , ex concessione facta Iesuitis à Gregorio XIII. & Congregationi S. Ioannis Euangelistæ in Lusitania à Clem. VIII. *ibidem stat. 55. dub. 4.*

5 Apostata ordinatus in sacris accipit ordinationem vacuum , & inanem , idest est suspensus , & irregularis , utpotè ordinatus sine veris dimissorijs : Dimissoriæ enim sunt tanquam forma iuris . *Const. cap. 2. stat. 24. ante medium .* Idem dic de ordinato sine patrimonio . *ibidem stat. 14. quest. 10. resp. 4.* Idem pariter dic de ordinato per saltum , idest qui Ordinem superiorem sine inferiore suscepit (sed cum hoc non potest dispensari , nisi prius inferiorem accipiat) qui omnes ministrando fiunt irregulares , nisi à Superiore dispensentur . Immo etiam si notus esset Episcopo , si sine dimissorijs ordinaretur , esset suspensus , quia dimissoriæ sunt forma iuris , sine quibus nec ratificatio sufficeret . Hæ autem dimissoriæ possunt suppleri per simplicem litteram Superioris certiorantem Episcopum de licen-
tia

tia subdito concessa. *Constit. cap. 2. stat. 57. concl. 7.* Sed generaliter potest super tales suspensiones dispensare Generalis, vel Prouincialis. *ibidem concl. 9.* eò quia non sunt perpetuæ, nec Papæ reservatæ. *ibidem conclus. 8. & 9.* Tamen Superior punire potest sic ordinatum pœna decennij à susceptione Ordinum. *ibidem conclus. 11. Vide Promoueri.*

6 Sacerdotium denique exercens non ordinatus in illo à Sancto officio punitur, & traditur brachio sæculari, extremo iudicio puniendus. *ibidem in fine. Vide Examen.*

Ordo, seu Religio Franciscana. Vide *Reformare num. 6.*

7 Ordo suffragandi Nouitijs est, quod congregatis capitulariter Fratribus, Superior incipiat, & alij ordinatè prosequantur. *Constitut. cap. 2. statut. 44.* Ordo recurrendi ad Superiores. Vide *Appellatio.*

ORACULA

Viux vocis reuocata sunt per Pontificem Urbanum Octauum. *Constit. cap. 2. stat. 24.*

ORATIO.

1 Orationi mentali in communi post Completorium, per totum annum. Item post Matutinum, vel mane pro varietate temporis, omnes vacare debent: quæ oratio
men-

mentalis aliquando obligat sub peccato mortali, cum sit medium vnicum ad acquirendam perfectionem. *Constit. cap. 5. stat. 2. quest. 1.*

2 Orare autem in communi sic præstat, ut si notabiliter publicum, & commune orationis exercitum defereretur, Superior, & subditi, qui hoc causarent, peccarent mortaliter, quia sit grauis inordinatio in re, ex qua pendet decor, & conseruatio disciplinæ Regularis, & grauius sunt puniendi. *Const. cap. 5. stat. 2. quest. 3.*

3 Sine ipsa oratione nihil potest proficere, & consequi Religiosus à Deo; ait enim D. Bonauentura. *Omnia Religio arida, & imperfecta, & ad ruinam promptior, quæ spiritum diuinæ suauitatis non querit. Constitut. cap. 5. statut. 22.*

ORGANA.

Solum inter instrumenta musica conceduntur in Ordine (inter Reformatos prohibitum est introducere) utpotè quod antiquissimum vsum habet in Ecclesia. *ibidem cap. 3. stat. 9.* Vide *Cantus*.

OTIVM.

1 Ab omnibus est vitandum, & exercitio spiritali, studijs, lectione, concionibus vel operibus manualibus vacandum. Otiosi enim
de

de ore Dei euomentur, scilicet in manifestum præcipitium ruent, quos ut aliorum de labore viuentes, Fratres Muscas S. P. Franciscus appellauit; unde Laici, quibus Superior committit laboritium, tenentur illud exercere, & ex vi obedientiæ, & ex præcepto Regulæ. *ibidem resp. 4.*

2 Immò qui post commissæ sibi munia, tempus notabile otio terunt, & in tentationes, aut occasiones cadendi incurrunt, tenentur sub præcepto laborare. *ibidem resp. 3.* Et notabiliter otiosi sub culpa mortali sunt, tum ex vitio otij, quod est animæ inimicum, tum etiam, quia in Regula prohibetur. Illi autem dicuntur propriè otiosi, qui suo viuendi genere panem quotidianum in sæculo non lucrantur. *Const. cap. 5. stat. 1. in fine.* Quapropter voce actiua, & passiuâ priuantur, & grauius puniri debent. *ibidem in principio.*

P A C T V M.

Quodcumque pro mercede laboris habenda, proprietatem sapit, & interdicitur; deficiente enim prætio laboris, non ad lites, sed ad eleæmosynas nos mittit S. Pater Franciscus. *Pænal. cap. 7. casu 8. diff. 3.* Pactum verò de stipendio Missæ, ut merces est, non ut prætium; non est simoniacum. Est autem simonia pacisci se electurum Titium, si ipse conferrat,

rat, vel resignet beneficium; hic enim spirituale, non ibi negotiatur. *Pœnal. cap. 15. quæst. 2. vers. Pacisci se electurum, & Pacisci de stipendio.*

P A L A M.

Est particula indicans aliquid factum esse coram pluribus. *Pœnal. cap. 12. quæst. 10.*

P A P A.

1 Nec super ius naturale, neque super Diuinum, bene tamen super positium auctoritatem habet. *Pœnal. cap. 15. quæst. 1. in fine.* Validare non potest quæ contra ius Diuinum, aut naturale sunt, benè quidem contra positium. *ibidem quæst. 2.* Ipse enim potest solus dispensare cum Conuentu Regulari super simonia contracta pro acceptatione ad Religionem. *ibidem.* Potest etiam sine simonia separare pensionem ab officio spirituali, & vendere illam, & potest extinguere officium spirituale, & vnire præbendam officio temporali, ver. gr. lectioni Grammaticæ, quam laicus legeret, & sic desineret esse spirituale. *ibidem.*

2 Potest sibi reservare, vel alteri partem fructuum beneficii, quia est supremus sacrorum arbiter: quæ omnia non potest Episcopus sine simonia; *ibidem vers. Papa, & vers.*

Respondeo 11. & vers. Dispensare cum Conuentu .

3 Papa iure suo (quod est super omne ius humanum , vnde à nulla potestate creata nisi Papali abrogari potest) exemit Clericos quoad personam , forum , bona &c. à potestate sæculi ; de se enim non erat exempta , cum non sint spiritualia , qualia sunt Ordines , Sacramenta &c. quæ iure Diuino , non Papali sunt exempta à potestate sæculi . Nomine autem Clericorum in fauorabilibus veniunt Regulares , Monachi , Nouitij , & conuersi , etiam Tertiarij , modò in Conuentu viuant , & habitum suæ Religionis portent , licet vota essentialia non emittant . *Pæn. c. 18. q. 1. 3.*

4 Licet autem Papa cum excommunicato communicet scienter , non tamen censetur illum absoluerè , nisi hoc aliquo modo declaret , aut nisi ei causam committat excommunicationi repugnantem , vt iudicare , consecrare &c. *Pæn. cap. 10. quæst. 2. diff. 4. in fine .*

Papæ interfuerunt Capitulis Generalibus Seraphicæ Religionis , scilicet Greg. IX. Bonifac. VIII. & Nicol. III. Vide *Electio num. 4.*

P A R

In parem non habet imperium , vnde non potest Generalis ligare manus successoris , ne reuocet , vel examinet à se facta . *Pæn. c. 29. in fine .*

P A-

P A R I A

Sunt quæ sunt in actu cum ijs , quæ sunt in via , & deducuntur ad actum . Vnde pœna capitali plectitur , qui sacram Virginem sibi in matrimonium coniungere tentat , sicut si de facto coniungeret . *Pœnal. cap. 4. Circa XIII. vers. Respondeo licet .*

P A R V M

Pro nihilo reputatur in moralibus , & sic paruitas materiæ excusat . *Pœn. cap. 9. quæst. 3. in fine .*

P A R E N T I B V S

In necessitate constitutis , quid facere debeat Religiosus filius . Vide *Laborare Guardianus . Nouitius .*

P A R T I C I P A R E

Participantes cum Apostatis non denunciatis , non incurrunt excommunicationem , licet Apostasia sit notoria , quia notorietas solum afficit Clericorum percussores . *Constit. cap. 2. stat. 62. diffi. 3.*

P A T E R

1 Non solum naturæ est , sed & Religionis , & reuerentiæ . *Pœnal. cap. 3. quæst. 2. diffi. 6.*

Vnde in Religione dantur Patres Ordinis; Prouinciæ, & graues. Patres Ordinis dicuntur, qui Ministri, vel Commissarij, vel per biennium Vicarij Generales extiterunt; sed Commissarij Generales sunt Patres tantum in sua familia, minister verò, & Vicarij Generales in toto Ordine. *Pænal. cap. 30. quæst. 1.*

2 Dicuntur etiam Patres Ordinis, qui fuerunt Procuratores Generales, vel Commissarij Curia, vel Diffinitores Generales. *ibidem.*

3 Patres Prouinciæ dicuntur qui fuerunt Ministri Prouinciales, Guardiani, vel Præsidentes Terræ Sanctæ per triennium, Commissarij Generales Terræ Sanctæ per duodecim annos, Secretarij Generales per triennium, Vicarij Prouinciales per biennium completum, & tandem Lectores Iubilati: Hi enim dum viuunt dicuntur Patres suæ Prouinciæ. Custos verò Vocalis, & Diffinitores Prouinciales durante officio. Item dicitur Pater suæ Prouinciæ Commissarius Generalis Indiarum in Curia Catholica residens, etiam post expletum officium. Patres graues dicuntur omnes supradicti Patres Ordinis, & Prouinciæ, insuper Lectores generales, seu classici, & Prædicatores generales; seu celeberrimi. *Pæn. c. 30. quæst. 1. & Constit. cap. 1. stat. 4. §. 11.*

4 Votum consultiuum, electiuum, & decisiuum, in Prouinciarum suarum respectiue
Capi-

Capitulis, & Congregationibus habeant Patres Ordinis, & Prouinciæ, tamen ob iustissimas causas annullarunt Clem. VIII. Greg. XV. & Urban. VIII. eis tantum præcedentiam, & socius gratum concedendo. *Pænal. cap. 3. quest. 2. diff. 7.* ita vt solis Ministro, & Vicario, vt supra in toto Ordine, & Commissario in sua familia Generalibus, præfatum votum remanserit, & superintendentia in omnibus negocijs, & electionibus prouinciarum, si interfuertint. *ibidem cap. 30. quest. 1. resp. 3.*

5 Post obitum verò Auctoris, ac operis impressionem, Alexander Papa VII. feliciter regnans, die 4. Decembris 1662. votum perpetuum in sua Prouincia dedit eis, qui Commissarij Curix, aut Procuratores Gener. etiam inter Reform. per triennium continuum fuerint. Vide *Procurator*.

6 Procedere contra Generales emeritos Prouincialis non potest, sed causa ad Generalem, & Diffinitores generales omninò est remittenda: maiores enim causæ esse non possunt in Ordine, quam quæ patres totius Ordinis tangunt, & ideò ad Principem in Ordine debent deferri. Quapropter vnum solum Superiorem actualem ubicumque sit recognoscunt prædicti Patres Generales emeriti; sic coram Generali Prouincialem, coram Prouinciali Guardianum non recognoscunt; *ibidem*.

7 Contra reliquos Patres supra recensitos, scilicet qui fuerunt Procuratores, aut Diffinitores Generales, Ministri Prouinciales (inter quos omninò non comprehenduntur, qui à Ministro Generali Commissarij Generales in Pollonia, Gallia, Germania, aut etiam Vicarij Generales in tota familia Cismontana, in sua absentia tantum instituuntur) procedere potest Prouincialis, aut Commissarius Visitator, capiendo informationes, ac formando processum offensuum sine Patrum consilio, sed ad sententiam diffinitiuam deuenire, Paternitate priuare, aut notabilem aliquam punitiorem, aut confusionem subeundam adigere, & generaliter inferre aliquem actum, qui retractari non possit, nisi de consilio, & assensu maioris partis Patrum Prouinciæ, omninò non potest. Quod etiam obseruant (licet non ex obligatione) ipsimet Ministri Generales. *Pæn. cap. 30. quest. 2.*

8 Si autem Superior Prouincialis procedit contra istos Patres sine assensu maioris partis Patrum Prouinciæ, nulliter facit, quia contra formam statuti operatur, quapropter est grauius puniendus, ac etiam ab officio suspendendus, saltem quo ad actus iudiciarios, & refarcire debet omnia damna Patri offenso illata per irregularem modum procedendi. *ibidem quest. 3. 4. resp. 2.*

9 Non tamen hinc sequitur , quod eorum notabiles negligentias , vt esset in Choro , aut defectus quotidianos corrigere , etiam pœnitentijs salutaribus non valeant , immò tenentur , etiam ipsimet Guardiani , quia Clem VIII. præcipit , puniri , qui mensæ , qui communibus officijs , ac vitæ non assistunt : *ibidem* .

10 Nomine autem punitionis , & confusionis notabilis venit illa , quæ infamiam inurit , vt esset punire de furto , fornicatione , & de alijs omnibus ijs infamiam irrogantibus . Sed non puto tenendam esse rigorosè acceptiorem *notabilis* , vt solum currat vbi aspergatur infamia , sed etiam vbi infertur punitio , quæ apud Religiosos notabilis , & conspicua existimaretur , etiam si non infamaret , cuiusmodi esset si priuaret lectura , vel Concione , aut Confessione &c. *ibidem quæst. 3.*

11 Nec etiam attendenda est estimatio patientis , qui fortasse confunderetur , si flagella disciplinæ sibi infligat si culpam dicat , si in pane , & aqua ieiunet , sed opinio nasci debet ex ipso delicto , ex genere pœnæ grauis , infamantis , & notabilis . *ibidem* .

12 Patres omnes supradicti graues , qui & dignissimi nuncupantur , priuilegiati sunt , ita vt torqueri non possint , etiamsi deliquerint , quocumque genere torturæ , sine expresso consensu Generalis in scriptis obtento , vt

appareat in processu modus Iudicis procedendi, nisi delictum sit adeo atrox, & enorme, & aliqua circumstantia conspicuum; quod rationabiliter aliter fieri debeat. *Pœnal. cap. 5. quest. 3.*

13 Non sufficit autem ad hoc enormitas ordinaria, v. g. votorum transgressio, sed requiritur aliqua circumstantia, quæ delictum maximè aggrauet, v. g. si agatur de furto, debet esse sacrilegium, vel fractura: si de fornicatione, debet esse cum Moniali, vel nefanda, vel cum scandalo sæcularium diffamata: si de percussione, quod sit publica cum morte, vel mutilatione, &c. *ibidem*.

Pater dignior quoad subrogationem. Vide *Diffinitor num. 13.*

PAUPER TAS.

1 Religiosa est abdicatio, omnium rerum temporalium opere, & voluntate propter Deum, & perfectionis desiderium, cui ex directo contrariatur proprietas. *Constit. cap. 2. statut. 4.* Sic dicitur Paupertas Euangelica, quæ opponitur essentialiter Dominio, iuri, & proprietati, quia omne dominium, omnem possessionem, & omnem usum excludit, excepto solo, & unico usu facti, aliàs transit in proprietates, & Paupertas in hoc sensu est unum de tribus votis essentialibus omnium,

Reli-

Religionum . *Constit. cap. 6. statut. 1.*

2 Potest autem hæc paupertas acceptari , & voueri in Religionibus , vel in particulari tantum , vel in particulari , & in communi . Minorica Religio eam vouet secundo modo , quare omne dominium , & in particulari , & in communi abscindit , solum vitur de facto rebus ad vitam necessarijs , quo vsu facti omnes indigent , cui renunciare nemo potest , qui ab omni iure , & dominio iuridico potest realiter , & commodè separari : Vnde paupertas Minorica est inter omnes amplissima . *ibidem* . Eius sententiæ perpulchræ , *ibidem* :

Laus Paupertatis . Vnde *Constit. cap. 11. statut. 1.*

P E C C A T V M .

1 Punitum in foro Sacramentali , & absolutum , potest in foro exteriori puniri , si iuridicè sciatur , idest per accusationem , denunciationem , vel inquisitionem , & legitimè probetur , sunt enim hæc duo Tribunalia , inter quæ non datur locus præuentioni , nec vnum aliud impedire potest . *Const. cap. 7. stat. 4.*

2 Puniri autem pœna reincidentiae non debet , nisi qui post primam punitionem peccauit , itaque qui nunquã punitus est , pœna primæ vicis punitur , licet multa peccata cõmiserit aliàs ignota , tunc in forū fori deducitur . *Pen. c. 8. q. 7.*

P E -

PECUNIA.

1 Est idolum abominationis in Religione Minorica, vnde de ea disponere interdicitur, secluso tamen scandalo, eam physicè tangere ob curiositatem, deferre ob securitatem benefactorum pecunias in via, in custodia, data necessitate, pro eis retinere etiam in Conuentu, modò non sint pro Religioso nostro, vel pro Religione (nisi in casu necessitatis, vt videre est, Missionarij) non est de se peccatum mortale, sicut tanguntur Calices, & alia vasa aurea, & argentea, quia hoc non est contrectare pecuniam formaliter, vt pecuniam, idest vt est prætium rerum, sed vt quid materiale. Prohibetur verò tactus moralis pecuniæ. *Const. cap. 4. stat. 2. in fine.*

2 Immò non tantum pecunia benefactorum, sed etiam si sit conuertenda in vsus Fratribus necessarios, & licitos propter præfatam securitatis necessitatem potest à Fratribus deferri per viam ad Syndicum, dummodo id non fiat auctoritate propria, vt de re sua disponendo, sed tantum materialiter. *Const. c. 12. stat. 5. quæst. 2. resp. 4.* Melius tamen, decentius, & securius est præfata non facere. *ibidem.*

P O E N A .

1 Non imponitur iuridicè pro peccato
vc-

veniali, sed pro mortali, quia illa ex solo nomine veniam, non pœnam exposcunt, nisi pœnitentia salutarî corrigantur, aut nisi vergant in damnum publicum, aut in ruinam Religionis; tunc enim sub mortali ea castigare tenetur Superior. *Pœnal. cap. 1. quæst. 1.* pœnam verò nullam statutariam, aut aliam, grauem potest infligere Prouincialis sine Diffinitorio. *ibidem quæst. 2. resp. 4.*

2 Pœna nil aliud respicit, nisi emendationem delinquentis, vel aliorum exemplum, vnde pœna propriè dicitur delictorum coercitio. Multas habet species, sed præcipua est pœna capitalis, idest qua vita naturalis adimitur, & hæc à iudicio Regulari omninò exulat, immò, & ab Ecclesiasticis in genere, traditur enim brachio sæculari Ecclesiasticus, pœna capitali puniendus. *Pœnal. cap. 2. quæst. 1.* Aliæ sunt relegatio, infamia, verberatio, carcer, seruitus, dignitatis amissio, ad dignitatem, vel officium, vel forum interdicta adspiratio, ad triremes deportatio, ieiunium, priuatio actuum legitimorum, & tandem ab Ordine expulsio, quæ inter Religiosos ad coercionem culpæ, & exemplum aliorum, sed nonnisi probata culpa, possunt exerceri. *Pœnal. cap. 2. quæst. 1.*

3 Diuiditur itaque primo pœna in canonicam, & non canonicam. Canonica est, quæ spe-

specialem iurisdictionem, & potestatem omninò supponunt, tales sunt excommunicatio, & alia censuræ. Pœnæ cæteræ possunt esse Ecclesiasticæ, quia inter Ecclesiasticas personas possunt exerceri, sed de se specialem potestatem non requirunt, ideo non canonicæ, sed temporales dicuntur, quas à ciuilibus ad Ecclesiam Canones transtulerunt. *ibidem q. 1.*

4 Diuiditur dupliciter pœna in temporalem, & perpetuam. Temporalis dicitur quæ tempore includitur: perpetua dicitur quæ temporis limitationem excludit. *Pœnal. cap. 2. quæst. 5. resp. 4.* Talis etiam dicitur, quæ vnico actu absoluitur, quia momentanea semel executioni mandata, vltiorem sui suspensionem non relinquunt. *ibidem.* In dubio verò, idest quando lex, vel temporalitatem, perpetuitatem non explicat, pœna temporalis existimanda est, quia in interpretatione legum pœnæ molliendæ sunt, non exasperandæ, & tunc duratio pœnæ quanta debeat esse, iudicare debet Prouincialis cum Diffinitorio, quia in hoc sunt Index ordinarius. *ibidem.* Si autem pœna sit imposita iuridicè, non interlocutoriè ob crimen dignum pœna perpetua, tunc pœna declaranda est perpetua, quæ perpetuitas decennio terminatur, quia debet culpæ commensurari. *ibidem q. 5. concl. 2.*

5 Diuiditur tertiò pœna in ordinariam, extra-

extraordinariam, & arbitrariam: pœna ordinaria est, quam leges, & statuta decernunt: extraordinaria dicitur, quam imponit Iudex rationi, & æquitati conformem: arbitraria, autem dicitur, quæ præcisè in statuto non determinatur; sed Iudicis arbitrio remittitur, non ut eam, vel totaliter indulgeat, vel ad libitum augeat, vel minuat, sed à similibus, ad similia argumentando, similia statuta, & Canones considerando, & circumstantias criminis, personæ, scandali, &c. pœnam æquitati accommodet. *ibidem resp. 5. & 6.*

6 In pœnis non fit extensio de vno casu ad alium, enim si adsit rationis similitudo in alio casu, nisi in delictis, quæ Reipublicæ præiudicant, quia tunc publicus fauor Communitatis extendit pœnas, sic pœna homicidij extenditur ad consulentes, mandantes &c. & hoc in grauib; tantum, non in leuib;. Etiam in correlatiuis fit extensio, dummodò existat eadem ratio in vtrisque, ut de marito, & vxore, de cimente, & vendente. Non autem extenditur ad conatum, vbi pœna inflictæ est contra effectum; conatus verò pro maiori, vel minori approximatione, etiam in delictis atrocissimis punitur pœna non ordinaria, sed extraordinaria arbitrio Iudicis, idest Prouincialis cum Diffinitoribus, qui simul sumpti integram personam Iudicis; ratio est, quia plus debe-

debetur delicto iam patrato, quam solum attentato. *Pæn. c. 2. q. 6.*

7 Extenditur autem ad mandantes, consulentes, fauentes &c. quando in statuto specialiter nominantur. Insuper ad mandantes semper, etiamsi non nominentur in statuto, quia mandans est causa principalior delicti, quam exequens, nisi mandatum verè non influxerit in delictum. Vide *Mandans*. Extenditur etiam ad consulentes, si vera causa fuerint delicti, & ad adiuuantes ante delictum, quia dicuntur concausa esse delicti: Etiam ad auxiliantes post delictum, quia præsumitur, antea fuisse particeps consilij, & tractatus, nisi contrarium probetur. Extenditur etiam ad non impediētes, quando obligantur ex officio, & possunt, sed nolunt, vel negligunt impedire, quia præsumuntur cooperari delicto. *ibidem quest. 7.*

8 Pœnæ statutarie in nostra Religione an obligent in conscientia, & quando. Vide *Constitutio*.

9 Pœnis statuarijs puniēda sunt delicta, etiam si dolum non oleant, prout in statutis sancita reperiuntur, aliàs quæ in fragilitate fundantur, ut peccata carnalia, ieiuniorum fractiones, iniuriæ, homicidia, furta &c. impunita remanerent, quia in his dolus propriè reperiri non potest, & tamen grauissima sunt pec-

peccata , ideò puniuntur . *ibid. q. 8. in fine :*

10 Quando autem eidem delicto vna pœna assignatur in iure , & vna in statuto , vt homicidæ ius commune mortem , statutum triremes infligit , tunc pœnæ statuti standum est , quia statutum moderatur legem communem . *ibid. q. 9. Vide delictum .*

11 A fortiori non possunt pro eodem delicto imponi plures pœnæ , vel quis à pluribus Iudicibus puniri , quia Deus non iudicat bis in idipsum , & est axioma Iuristarum . *De eodem delicto non est sæpius querendum . ibid. q. 10.*

12 Si autem aliquid videatur , deesse ad æquandam pœnam culpæ , supplet pœna , quæ à Deo infertur in altera vita , nisi tamen constet Iudicem notoriè fraudasse iustitiam , nimium diminuendo pœnam debitam ; posset enim iterum iuridicè procedi contra reum , & inde ad maiorem pœnam . Sic si Alumnus vni-
us prouinciæ peccaret in aliena , potest in prouincia delicti capi , inquiri , & puniri , cui punitioni debet stare proprius rei Prouincialis , vel merè exequi sententiam sibi ab altero Prouinciali transmissam , nisi manifesta fraus appareat , quia sic expressè statuta decernunt . *ibidem quæst. 10.*

13 Quod si eidem delicto diuersæ pœnæ in varijs statutis locis taxentur , quæ sint impossibiles , tunc arbitrio Iudicis remittuntur ,
sed

sed mitiorem debet imponere ; tamen si sint in-
compossibiles , & delicti atrocitas id suadeat ,
debet vnam pœnam alteri connectere , & per
Iudicis prudentiam accommodari . *Pœn. c. 2.*
quest. 10.

14 De pœnis in particulari . Vide *in suis*
proprijs materijs .

POENITENTIA, POENITENS.

1 Pœnitentiati à S. Officio ob delicta ,
quocumque pœnitentiæ genere (salutaribus
pœnitentijs exceptis) etiam si pœnitentiæ tem-
pus expleuerint , vel gratiam receperint , de-
clarantur perpetuò inhabiles ad officia , & gra-
dus Religionis , nisi prius à Papa , vel ab ipsa
Sac. Cong. coram Sanctissimo habenda , spe-
cialem , & expressam rehabilitationis gratiam
acceperint . Promotio aliter facta est nulla , &
promouentes suffragijs priuantur , super qua
priuatione , nisi vt supra dispensari non potest.
Nomine autem pœnitentiæ salutaris veniunt
illæ , quæ extra iudicialiter imponuntur , & in
secreto perficiuntur , vt sunt ieiunia , oratio-
nes , & disciplinæ &c. quæ autem iudicialiter
imponuntur , sunt pœnæ simpliciter , & supra-
dictam inhabilitationem inducunt . *Pœn. c. 22.*
in principio . Pœnitentiæ verò salutares in Re-
ligione cadunt vt plurimum super peccata ve-
nialia . *Pœn. c. 1. q. 1.*

pœni-

2 Pœnitens habens casus referuatos in Ordine suo , potest absolui in eodem Ordine , etiam vbi hospes fuerit . *Pœn. c. 4. q. 12.* Tene-
tur explicare in confessione granitatem pec-
cati, & speciem illius ; nam non sufficit , quod
dicat : Furatus sum in materia graui , & pec-
cati mortalis ; si mercatori furatus est totum
censum , vnde damnum emergens, & lucrum
cessans adueniat . *Pœnal. c. 13. q. 3.*

3 Pœnitentias salutares impositas à Præ-
lato non acceptantes , carcerantur . Vide *Car-
cer n. 2.*

4 Pœnitentiarij Minores Sanctissimi D.
Papæ non possunt simpliciter absoluerè sæcu-
lares ab omnibus casibus Papalibus , debent
enim seruare reformationem pro eorum aucto-
ritate factam à Pio IV. & Urbano VIII. *Const.
cap. 2. stat. 14. concl. 4. resp. 4.*

5 Guardiani , & Vicarij , si non sunt Pœ-
nitentiarij , non possunt absoluerè à referuatis .
Const. c. 2. & 3. Vide tamen *Guardianus* , &
Superior , qui cum sit verè Prælatus , habet au-
ctoritatem in vtroque foro .

PERCVSSIO , PERCVTERE .

I Percussionis nomine inter nos non venit
sola vulneratio , sed etiam verberatio , & pul-
satio , quæ possit alium offendere , & primò
punitur solus conatus ad percutiendum , vt si

quis manum leuauerit, aut aliquid acceperit ad percutiendum, quod tamen sit aptum percussioni (aliàs non incurrit) signum probationis portare debet, & carceri per tres menses mancipari, etiam si vel detentus ab alijs, vel alterius ob fugam, actualiter non percusserit, quia hic non tantùm punitur per statutum effectus, sed etiam conatus, quod non est in alijs delictis; posset etiam dici peccatum consummatum contra pacem, & modestiam Religionis, licèt non sit consummatum in genere percussione. Quod si Crucem, vel Crucifixum, vel Reliquias SS. ad percutiendum acceperit, is S. Officio tradendus est, & ab ipso puniendus, quia præsuntur malè sentire de Reliquijs, & veneratione Sanctorum, & Sacrarum Imaginum, sicut qui Imagines percuteret. *Pen. c. 14. q. 2.*

2 Percutientium poenæ sunt istæ. *Qui leuitè percusserit, caputium probationis per annum gerat, & arbitrio Superioris carceretur. Si uerò grauitè percusserit, aut ad grauitè percutiendum lapidem, vel baculum acceperit, vel proiecerit, vel gladium, aut simile aliud instrumentum eduxerit, semestri carceri mancipetur. Pen. c. 14. q. 3.*

3 Quicumque gladio, vel baculo, vel pugione fratrem, aut secularem quempiam percusserit, carceris unius anni poenam luat; & præterea omni suffragiorum iure, & actibus legitimis perpetuo

petuò priuetur, & per mensem ter in hebdomada in Communitate Fratrum genuflexus comedat; illismet instrumentis, quibus ferire, vel percutere ausus est, ei de collo pendentibus. Pen. c. 14. q. 5.

4 Si mors secuta fuerit, vel atrox mutilatio, ad triremes omninò damnetur, quibus penis etiam subiacebit qui aliquem enormiter vulnerauerit, vel alicui venenum dederit, & qui hac, aut similia per alium fieri procurauerit, vel machinasse conuictus fuerit. Ibidem q. 6. Penas autem statutarias dans venenum in potum alicui, incurrere non potest, nisi probata per peritos veneni malitia, & in processu deducta, sine qua non efficeretur clara cognitio, vel testium depositio, vel ipsa rei confessio: quia nec ad eum, nec ad testes spectat iudicare de qualitate, & quantitate veneni ad occidendum, hoc autem probato, poena triremium punitur. Pen. c. 14. q. 7.

5 Qui Prælatum localem gladio, aut baculo, aut alio quouis instrumento percussit, & mors sequuta fuerit, ad triremes mittatur Superioris arbitrio. Ibidem diff. 3.

6 Qui verò Prouincialem quouis modo, etiam leuiter percussit, Generalis arbitrio ad triremes mittatur. Si autem gladio, aut quouis instrumento, siue mors sequuta fuerit, siue non, ad triremes omninò perpetuò damnetur. Ibidem.

7 Quod si quis Generalem ipsum, etiã lenissimè percutere ausus fuerit, is perpetuò ad triremes dānetur. Ibid.

8 Percussio levis est, quæ fit pugno, palma, manu, pede, digito, baculo, lapide, dummodò nullam maculam, vel sigillationem carnum, relinquat, vel quæ fit absque scissione membrorum. *Pæn. c. 14. q. 3. Vide Casus n. 18.*

9 Percussio mediocris dicitur, ubi dens aliquis extrahitur, capillorum copia euellitur, carnis sigillatio relinquatur. *ibidem.*

10 Percussio grauis dicitur, quæ supradictas excedit, siue ob realem percussione, siue ob alias circumstantias. *ibidem.* Animus verò, & intentio grauiter percutiendi cognoscitur ex motu, gestu, actu, iracundia, vel assumptionis alicuius rei ad percutiendum, non enim præsumitur lapis, vel baculus ad leuiter percutiendum, tunc enim à statuto punitur non solum, percussio, sed illa actio exterior ad grauiter percutiendum directæ, etiam si leuiter percutiat, aut quauis ex causa omninò non percutiat: Non enim excusaretur, si dicat, talia fecisse non animo percutiendi, sed ut perterrefaceret, & in fugam impelleret, quia Ecclesia non iudicat de occultis. *ibidem q. 3.* Si tamen lapidem, aut aliud accipiat, ut iaciat ad grauiter percutiendum, sed quauis ex causa non iecerit, non incurrit pœnas grauis percussione, nisi ad percutiendum eduxerit gladium, in hoc enim punitur solaeductio gladij; pugionis &c. quia sic specialiter ordinat statutum. *Pæn. c. 14. q. 3.*

11 Si duo rixentur, & se inuicem percutiant, ambo puniendi sunt pro qualitate delicti, sic qui prouocauit alium grauius puniatur, si non possit cognosci quis prouocauerit, vterque ex æquo puniendus; data proportionē percussio- nis, pœna ordinaria: bonum enim publicum requirit, vt delicta non remaneant impunita: semper tamen debet Iudex ponderare circumstan- tias, & qualitates personarum; peius enim præsumitur de iuvene indisciplinato, insoleute, impatiente, indeuoto &c. quam de sene, deuoto, patiente &c. vnde si tormentis vtendum sit pro eruenda veritate, à plus indiciato incipiendum est. *ibid. vers. Instabis.*

12 Augenda, vel minuenda est pœna Iudi- cis prudentia, contra eos, qui percusserint leui- ter quidem, vel grauius, sed plus, minusque, intra terminos eiusdem speciei, sicut ibidem da- tur excessus, v. g. qui quinque vulnera infixit, grauius puniendus, quàm qui vnicum infixit. Habēda est etiam ratio circumstantiæ, temporis, & loci, & scandali, quia hæc vel immutat, vel aggrauat culpam. *ibidem q. 3. & 5. Vide Casus num. 18.*

13 Qui autem alium occidit merè casuali- ter, sine omni culpa, nec vlla pœna est punien- dus; tamen si aliqua culpa intercedat, iuxta il- lam plecti debet. *Pæn. c. 14. q. 6. diffic. 2.* Dolus autem, seu culpa cognoscitur ex antecedentibus,

scilicet si occisor fuerit inimicus, si minatus sit mortem, venena procurauerit &c. *ibidem*.

14 Sed si mors secuta sit, non ex vi vulneris, sed ex incuria Medici, aut inobseruantia vulnerati, tunc vulnerans non est causa mortis, & per consequens non est imponenda pœna ordinaria. Quando verò vulnus illatum fuit mortale, per testimonium Medici iuratum, tunc etiam si Medicus adhibitus non sit, aut infirmus deordinatè vixerit, vulnerans tenetur de homicidio, & pœna ordinaria. Et idem dicendum est, quando vulnus est in dubio, an sit mortale, vel non, & vulneratus moriatur absque eo, quod probetur de negligentia Medici, vel infirmi: attamen in vim statuti in casu mortis dico, condemnandum esse ad pœnam triremium. *Pen. cap. 14. quest. 6. diff. c. 1.*

P E R F I D I A.

Est defectio à Religione, Violat enim fidem, quæ est fundamentum Religionis, ideò cum hæresi coniungitur, & sicut hæresis punitur à San. Inquisit. officio. *Pen. c. 4. q. 5.*

P E R M I S S I O.

Non est concessio tacita, vel expressa, maxime in odiosis, multa enim permittuntur, quæ tamen inuitò permittuntur, & nollemus ea effectuari. Est ergo permissio negatio prohibitionis,

nis, & impeditenti. *Const. c. 11. conclus. 5. q. 3. resp. 4.*

PERNOCTARE.

Est per totam noctem in aliquo loco persistere. Vnde sicut quando Religiosus exiens extra Conuentum cum licentia, & pernoctat sine licentia, ant neccssitate in aliquo loco, contrahit leuiorem apostasiam; & manens extra Conuentum sine licentia per diem artificialem declaratur incidisse in Apostasiam leuissimam, ita qui per totam noctem permanserit. Excusaretur autem si adesset saltem licentia tacita, vel præsumpta, aut interpretatiua pernoctandi, & neccssitas, quamuis non extrema, vt si esset claudus, lassus, pluebat, itinera ignota, latronibus obsita, tempus nubilum, &c. *Pæn. c. 9. q. 3.*

PERPETVVM.

Quamuis dicatur illud, quod nullo spatio concluditur, & ex se durabile, estque ad mortem *Pæn. c. 6. q. 12.* tamen quando agitur de pœna intelligitur aliquid determinatum, vt habetur in statutis *de correct. delinquentium*: Si tamen de eodem scelere conuictus fuerit ad triremes perpetuo omnino damnetur.

PETIÆ LANÆ, & LINEÆ.

I Sunt prohibita in Regula, quæ duas Tu-

nica tantum, & non petias concedit, & sic Bulla Urbani VIII. nouum ius non condidit, sed vetus solidauit contra nascentes abusus. Verum tamen est, quod idem Sanctiss. concessit, posse fratres Reformatos vti petijs ex panno laneo confectis loco Tunicae, eas tamen petias nec absolute possumus assumere loco Tunicae, quia sensualitati potius consuleretur, quam necessitati; quæ quidem necessitas tunc esset, quando Tunica nimis grauaret, &c. adde etiam quod Prouinciæ non omnes solent concedere tales petias laneas, & sic daretur recursus, & cõturbationis esset origo. *Const. c. 2. stat. 72. dub. 1. 2. 3.*

2 Data autem necessitate, vt infirmo, itineranti, Concionatori, non tantum laneas possumus petias portare, verum etiam & lineas, addita tamẽ licentia Superioris expressa, si commodè haberi possit, aliàs præsumpta; *ibidem dub. 3.* Quæ autem licetia potest concedi à Guardiano, cum ipse sit Superior immediatus; qui debet prouidere fratrum necessitatibus; per Bullam verò non excluditur vera necessitas, licet dicat *sub quouis pretextu*, sed tantum necessitas palliata. *ibidem dub. 3.* Clem. enim *Exiui* §. *Præterea cum ait. Huiusmodi etiam utilitatis iudicium, Ministris, & Custodibus, seu Guardianis duximus committendum; Quorum etiam Ministrorum, Custodum, & Guardianorum iudicio eodem modo relinquimus, pro qua necessitate possint*

sint fratres calceamenta portare ideo &c. ibidem dub. 6. Eodem modo portare sine scandalo , & contemptu aliquod operimentum in pedibus , quod non sit calceamentum verum , non esset ex se peccatum mortale . *ibidem dub. 9.*

3 Prohibetur etiam fulcire interiorem , Tunicam camisia staminea vel lineæ , eo quia fit in fraudem legis , cum lanea , & lineæ , etiam assuta , tanquam mollitiem referentia nullo pacto admittamus . *ibidem dub. 5.* Excusarem verò à culpa mortali eum , qui vteretur sudario ad commoditatem , vel munditiem , & non semper sed per accidens , cum hoc sit paruitas materiæ ; secus verò si consuetudinariè illo vteretur , cum ultra prohibitionem , propriarius efficiatur , vtendo re tanquam suam , & sibi à Superiore prohibita . *ibidem dub. 4.*

P O P U L I .

Nomine veniunt omnes in eo contenti , Nobiles , & Plebei , Clerici , & Laici , Mares , & Fœminæ , Fideles , & Infideles , Ciues , & Advenæ . *Const. c. 1. stat. 3. q. 1. §. 3.*

P O S S E S S I O .

Pertinet ad factum , dominium verò ad ius .
Vide *Dominium* .

P O S T .

Est particula quædam , significans complementum .

mentum temporis, vel actionis antecedentis, ut post duos annos, idest transactis duobus annis completis. *Pæn. c. 8. q. 13.*

P R A E C E P T A.

Pœnalia non obligant, nisi secutus sit effectus prohibitus. *Const. cap. 7. stat. 5. Cas. 5.* Item præcepta Ecclesiæ non obligant cum tanto damno subditi. *Pæn. c. 10. q. 7.* Hinc super mera præcepta Regulæ, data causa, potest fieri dispensatio, dummodo ad votorum ruinam non tendat; Cautè tamen, quia Regula nostra singularizzatur in Ecclesia, non ob vota, quæ sunt communia omnibus Religiosis, sed per præcepta, quæ vota modificant, & qualificant, *Pæn. c. 17. q. 3.* A fortiori præceptum positivum desinit esse præceptum, si opponatur præcepto naturali, ac Divino. *ibid. q. 6.*

P R A E D I C A T I O. P R A E D I C A T O R.

I Orationi, & Psalmodiæ præponitur, eo quia bonum publicum, scilicet spiritualem populi alimoniam concernit. *Const. c. 3. stat. 3.* Debet autem debite ministrari, primò enim, sub pœna excommunicationis inhibetur Laicis Prædicatio, nec omni Sacerdoti competit, quia prius Christus dedit Apostolis auctoritatem conficiendi Corpus, & Sanguinem ipsius, idest eos ordinavit Sacerdotes. Secundo de-

dit

dit eis potestatem remittendi peccata; postremo Ascensurus in Cœlum, prædicationem eis iniunxit; unde iure ordinario solis curam animarum habentibus competit, & in Concilio Lateranenſi, excommunicantur, qui ſibi officium prædicationis uſurpant, cum ſit propriū munus Episcoporum. *Conſt. c. 9. ſtat. 1. §. 1.*

2 Non poteſt prædicare inter Nos, niſi Sacerdos, aut ſaltem Diaconus ſit ætatis 25: annorum ne prædicatione ex nimia iuuentute, apud auditores vileſcat. *ibid. §. 2.* Qui vitæ bonitate, modeſtia, grauitate, & exemplaritate, verbis examinatis, & caſtis, iuxta S. Patris monita præpolleat, ne deſtruat exemplo, quod ædificat verbo. *ibid. §. 3.* Doctrinam ab Oratione, Sacra Scriptura, & Sanctis PP. hauriat, extinctus enim non poteſt accedere. *ibidem §. 4.* Sacræ verò Theologiæ debet ſtudiſſe per triennium, & niſi per diligens examen non approbari, alias licentiantes Prædicatorem, peccant mortaliter, etiamſi licentiatuſ ignaruſ per decennium Sac. Theologiæ ſtudiſſet, & hoc eſt non tantum præceptum, Regulæ obligans ſub mortali, ſed eſt præceptum naturale; docere enim non poteſt, quæ ignorat. *ibidem §. 5.*

3 Examen verò debet fieri per examinatores deputatos in Congregatione, vel à Capitulo. Debet inſuper teſtimonium habere de boni-

bonitate morum à Discretis sui Conuentus, iuxta decreta etiam præfati Concilij Lateranensis, & Tridentini, Hinc non potest Prouincialis ex se solo (potest tamen Generalis, quia ei specialiter committitur per Regulam) Prædicatorem sine examinadoribus approbare, & aliter admissus peccat mortaliter singulis vicibus, quibus prædicat, quia autoritas Prouincialis in hoc est delegata, & ideo debet seruari formam impositam à delegante, & statuta nullitatē actus contrarij apponunt. *ibid.* §. 5.

4 Prædicator non admissus à Generali, non potest prædicare extra Prouinciam Prouincialis approbantis, sine noua licentia Prouincialis eius, in cuius iurisdictione vult prædicare; nemo enim potest iurisdictionem in aliena Prouincia inconsulto ordinario, vel concedere, vel exercere. *Const. c. 9. stat. 2.* Hinc qui in alienis studuere Prouincijs, & in illis concionandi licentiam obtinuerunt. Vel qui in aliena concionari desiderant, id facere debent cum Ordinarij, vel approbatione, vel benedictione: Ex quibus excipitur Generalis, quia est omnium Prouinciarum Superior. *ibid.*

5 Circa Prædicatorum eleemosynas, omnia disponi debent per Communitates, aut benefactores in manibus Sindicorum spirituum ad vtilitatem Conuentus: Prædicatores verò, qui eas recipiunt, idest authoritatem

tem super eas exercent peccant mortaliter ; & ultra pœnas proprietariorum , officio priuentur , & inhabiles ad omnia Ordinis officia declarentur . *ibid. stat. 3.*

6 Sub pœna etiam suspensionis ; & excommunicationis prohibetur prædicare Scripturam Sacram contra communem sensum SS. Patrum declaratam ; potest prædicari tamen declarata præter eorum sensum , quia multos habet sensus . Sub iisdem pœnis prohibetur prædicare tempus præfixum Iudicij Vniuersalis , aut aliquod futurum prædicare ex particulari reuelatione , vel inani diuinatione ; Detrahare publicè Prælati , Episcopis , & Superioribus ; eosque mordere , & reprehendere de male gestis , etiam tacitis nominibus . *ibid. stat. 4.* Ex Tridentino autem additur ; *Si errores , & scandala disseminauerint in populum , Episcopus ei prædicationem interdicat , si hæres contra eum iuxta iuris dispositionem procedatur . ibidem .*

7 Statuta verò addunt perpetuam priuationem prædicationis , & actuum legitimorum , & alias arbitrarias pœnas ; Si contra Clerum , aut contra Ecclesiæ libertatem , aut contra aliquam Religionem prædicauerit , & si per hoc à prædicatione non desistat carceribus mancipetur : Si autem erroneam , vel hæreticam , vel in fide suspectam doctrinam , aut contra bonos mores , contra Sacramentum Pœnitentiæ , austerita-

tem

tem vita, publicè, vel priuatiu dogmatizzauerit, prædicauerit, defenderit, aut cum talibus conuersationem, & familiaritatem habuerit, libros hæreticos, damnatos, vel suspectos legerit sit ipso facto excommunicatus reseruata ubi opus fuerit S. Officij autoritate, & statim carceribus mancipetur ad Generalis arbitrium. ibidem.

Prælatura, Quid sit. Vide Officium.

Presbyter feruens Episcopo. Vide Simonia.

P R A E S C R I P T I O .

Dari potest contra statuta, non contra Regulam, vel ius Diuinum, cuiusmodi sunt vota essentialia, & reddere, quæ Deo promittuntur. *Const. c. 12. stat. 13. dub. 2.* Datur benè præscriptio in delictis, quando scilicet accusator noluerit accusare. *Pæn. c. 24. q. 4. vers. noto quinto.*

P R A E S I D E N S .

Ad Capitulum, vel Congregationem mittendus. *Vide Capitulum. Congregatio.*

Præsidens Conuentus institutus à Capitulo, seu Congregatione, habet parem cum Guardiano auctoritatem, & sic potest absolvere, ligare, præcipere, punire &c. & solo nomine differt. *Const. c. 8. stat. 47.* Vnde talis eligi non potest, qui voce actiua, & passiuæ est priuatus, secus verò si instituitur à Guardiano in absen-

absentia Vicarij, cui delegatam auctoritatem committit. *Pæn. cap. 3. quæst. 2.*

PRAETEXTVS.

Est color, quo quis se moueri ad operandum simulat. *Const. c. 2. stat. 14. concl. 4.*

PRÆSVMPTIØ.

Requirat scientiam, vnde probata ignorantia, non incurruntur pœnæ latæ contra præsumentes. *Const. cap. 2. stat. 57. concl. 4.*

PRETIVM.

1 Pretij nomine in simonia intelligitur, cum datur temporale pro spirituali cum intentione actuali, vel virtuali computandi vnum pro alio, quæ intentio præsumitur, nisi adsit aliud honestum motiuum danti tale temporale in tali occasione, v. g. sustentatio, gratitudo, eleæmosyna; in foro autem exteriori probaretur simoniaca intentio; si daretur temporale, ob ingressum Religionis, intercedente pacto sine causa probabili honestante, vti temporale exigeretur, modis rigorosis peteretur &c. *Pæn. c. 15. q. 2. resp. 7.*

2 Triplex datur tale pretium, scilicet *Munus*, à manu, à lingua, & ab obsequio. *Munus à manu* est quæuis res temporalis pretio æstimabilis, mobilis, immobilis, corporalis, incor-

corporea, vt iura, pecunia, data vel promissa, vel mutuata, vel remissum debitum, reservatio pensionis &c. *Munus à lingua*, sunt preces, & supplicationes, intercessionēs, & laudes, cum pacto tamen, & conuentione. *Munus ab obsequio* est seruitus iusta, vel iniusta, dummodo semper in singulis intercedat pactum, & conuentio ad spirituale, vt supra, sine qua nullum horum est simoniacum. *ibidem*.

PRÆVARICATIO.

Est quando v.g. in exteriori accuso, in secreto faueo accusans, acceptās debiles defensiones, & taceo ea, quæ verè aggrauarēt, & allegores parui momenti. In eā igitur possunt incidere Accusator, Aduocatus, Procurator, & Iudex, est autem peccatum mortale, & punitur pœna talionis, quia hoc est illudere legibus, & iustitiæ: *Pœn. cap. 10. quest. 5. resp. 2.*

PRÆVENTIO.

Præuentionis locus datur, vbi est paritas iurisdictionum, & iudicum; vnde non tantum Superior Regularis potest præuenire subditum castigando, verum etiam Episcopus tamquam Sedis Apostolicæ Delegatus, si subditus extra claustra deliquerit, vel si in Ecclesia non sui Ordinis prædicauerit absque benedictione: item si absque suorum Superiorum
licen-

licentia vagauerit. *Pœnal. cap. 18. quæst. 3. vers. Respondeo 2. potest.*

PRINCEPS.

Dicitur, qui populi consensu regnat, Tyrannus verò, qui inuitis dominatur. *Constit. cap. 1. stat. 4.* Non præsumitur Princeps voluisse adimere ius acquisitum tertio, nisi illud exprimatur. *Pœn. cap. 29. quæst. 2.*

PRIVATIO.

1 Iuris suffragiorum, seu vocis actiue, & passiuæ est inhabilitas ad ferenda, & consequenda suffragia, itaut sic privati, nec eligere, nec eligi possunt ad quodcumque officium Ordinis. *Pœn. c. 3. q. 1.*

2 Possunt tamen ad sacros Ordines promoueri, & quos habuerint exercere; sicut etiam prædicare, legere, confessiones audire etiam Monialium, suffragari in receptatione Nouitiorum ad professionem; & esse eorum Magistri. Item Discreti locales, non verò ad mittendum suffragium in Capitulum. *ibid. q. 1. & 2. diffic. 3.*

3 Priuatio actuum legitimorum, est inhabilitas ad omnia Ordinis officia, quæ cum dignitate, & superioritate coniuncta sunt, qualia sunt Ministeriatus, Diffinitoriatus, & Guardianatus, potest tamen sacros ordines exerce-

re, & ad illos promoueri, prædicare, legere; sed sæcularium confessiones audire non potest, benè quidem Monialium, esse item Nouitiorum Magister, & illis ad professionem suffragia ferre. Priuatio autem officiorum, est inhabilitatio non solum ad prædicta, sed etiam confessionis, prædicationis, lectionis, paternitatis, & visitationis munia obeunda. Poterit tamen sacros ordines recipere, & illos exercere, qui sic priuatus fuerit. *ibidem*.

4 Sub nomine *Ministeriatus* intelligitur Generalatus tam in Ministro, quam in Vicario, quam in Commissario Generalibus. Sub nomine autem *Prouincialatus* includitur Vicariatus Prouinciæ, Sub nomine verò *Diffinitoriatus* venit Custos, qui est primus Diffinitor. Et tandem sub nomine *Guardianatus* venit Vicariatus electus à Capitulo, & Præsidentatus; hi enim habent superioritatem auctoritate coniunctam, vt sunt Neapolis in Monasterio S. M. Magdalensæ, & alibi. *ibidem quest. 2. diffic. 2. in fine*. Venit insuper sub nomine officiorum, & dignitatum Procurator, & Commissarius Generales Curix, quia votum habent in electionibus vnde sunt Patres in Capitulis. *ibidem quest. 1.*

4 Quæ pœnæ antiquæ sunt in Ordine, & sunt ex iure canonico deductæ. Vnde priuati sic possunt testificari in iudicio; Qui autem
pri-

priuari non potest, eo quia dignitates habere non potest, neque poterit priuari; priuatio enim dicit potentiam ad formam in subiecto priuato. *ibidem*.

5 Diffinitoriatus, & Custodiatus nomine officij cum iurisdictione veniunt, licet coercionem non habeant; non habent tamen iurisdictionem, idest potestatem, vt Prælati Ordinis, sed assistunt consulendo Prouincialibus, cognoscendo, indicando, & decernendo occurrentes causas Prouinciæ, sunt enim Iudices, & Assessores, & Collegæ, & Superiores in ijs, quæ eorum iurisdictioni, & iudicio ex lege subduntur. *Pæn. c. 3. q. 2. diffc. 4.*

6 Priuatus iure suffragiorum, vel actibus legitimis diuini, non potest esse Commissarius, aut Visitator, etiam ad causam specialem, vbi sine inquisitione, aut visitatione procedatur per solam accusationem, aut denunciationem, quia vt Prælatus veram iurisdictionem, & superioritatem licet delegatam habet, & instituitur per veram electionem, scilicet per votum, & suffragium actiuum solius Prælati, in quo ipse habet suffragium passiuum, & hoc sufficere potest ad veram electionem; potest tamen sic priuatus iure suffragiorum, non tamen ob aliquam culpam deturpantem destinarî ad aliquam causam particularem, si causa grauis esset, & alius æquè peritus ad confi-

ciendos processus non inueniretur. *ibidem*
diffic. 8.

7 Priuari suffragijs &c. non possunt Clerici in minoribus, nec Laici, quia ex iure canonico suffragari in Capitulis nemo potest, nisi saltem sit Subdiaconus, quia ad superioritates, prædicationes, & lecturas sunt inhabiles; non potest tamen hæc pœna Clerico protrahi ad futurum legitimum tempus, quia delictum nunc commissum, nunc puniri debet, & pœna impossibilis, in aliam possibilem commutari. Idem dic, quando quis priuatus in simile aliud crimen incideret, & denuò nondum elapsa prima priuatione esset priuandus. *ibid. diffic. 9.*
Vide Laici num. 7.

Priuationes à quibus, & quando incurruntur. Vide in suis titulis particularibus, v. g. Priuare Guardianum. Vide *Guardianus: Prouincialem, Prouincialis.*

PRIVILEGIUM.

I Est priuata lex, vnde sicut Religio, idest Capitulum Generale, vel Prouinciale possunt leges vniuersales condere, sic & particulares, & sic priuilegium alicui Patri benemerito, maximè ad pacem Prouinciæ conciliandam, concedere. Nec hoc inhibetur in Bulla Urbani VIII. *Sacrofanctum*, & Breue *Inter ceteras* anno 1639. 23. *Iunij*, quia talia concedere prohibe-

hibetur solis Superioribus; Capitula autem nomine Superiorum non veniunt in odiosis. *Pæn. cap. 29. quest. 2. vers. Si tandem.* Attamen Capitulum Generale Toletanum nuperimè celebratum anno 1658. *cap. 8. tit. de Patrib. Prouinciæ* §. 40. decernit non posse neque à Capitulo Generali, neque à Ministro, vel Commissario Generali, institui Patres Prouinciæ, nisi iuxta statuta generalia, & si in contrarium fiet, irritum, & nullius valoris.

2 Licet possit religio renunciare priuilegijs sibi in communi concessis, non tamen potest concessis alicui fratri particulari, eo inuito, nec eum cogere ad renunciandum, aliàs totaliter frustraretur auctoritas Superioris concedentis. De facto autem iuxta *Const. Gregor. XV. & citata Brenia Urbani VIII. in Cap. Romana* 1639. abrogata fuere omnia priuilegia personalia (vt personalia sunt) fratribus concessa, & prohibitum fuit, ne talia in posterum concedantur per ordinis Superiores. *Pæn. cap. 29. quest. 2.*

3 Nullum autem est priuilegium obtentum cum mendacio expresso in impetratione, & ultra nullitatem, si priuilegium sit contra bonum Religionis, potest impetrans puniri, non enim punitur recursus ad Sanctam Sedem, sed ob damnum illatum Religioni. *Pæn. cap. 17. quest. 5.*

4 Privilegia concessa Regularibus, censentur concessa per modum contractus, sunt enim ob meritorum remunerationem, esto sola gratitudinis lege remuneratio deberetur, quod expressè in suis privilegijs declararunt Summi Pontifices, sed maximè de privilegijs Minorum Eugen. IV. Vnde Princeps ea sine causa reuocare non debet, nec potest; ibi enim ut persona priuata obligatur. Non quod absolute Papa non possit ea reuocare, sed hinc infertur, non ita faciles esse, ut ea reuocasse sine causa legitima censentur, nec talis reuocatio ex leuibus indicijs est conijcienda, maximè quia Summi Pontifices, & nouissimè Urbanus VIII. ea confirmarunt. *Constit. cap. 2: stat. 14. concl. 4. vers. Prima est.*

5 Vnde non est dicendum, quod per non usum sint abrogata, nec enim nisi per actus contrarios positivos reuocantur, & si vnus actualiter Religiosus eis non utatur, Communitati non debet præiudicare, maximè quia talis non usus præsumitur ex ignorantia procedere, & aliquando ex ignorantia, & timore; sunt enim privilegia permissiua, non coactiua, ideò per istam tacitam renunciationem censi non debent privilegia, sed requiritur legitima præscriptio. *ibidem vers. Respondeo secundo consuetudo.*

6 Quando autem dicitur, quod per Concilium

cilium sunt abrogata, intelligitur in casibus ibi expressis, quos numerat Gier. Roder. *resol.* 116. *num.* 14. & 15. *ibidem vers.* Obiectio quarta. Sic etiam intelligitur, quando confirmantur eadem priuilegia cum clausula (dummodò decretis Concilij Tridentini non aduersentur) *ibidem*.

7 Verum quidem est, quod Religio in Capitulo Generali potest priuilegijs renunciare, quia priuilegium non confertur inuito. *Const. cap.* 12. *stat.* 4. & de facto renunciavit omnibus relaxatiuis Regulæ, etiam per viam declarationis factis, & præceptum est, seruari solas declarationes Nicolai III. & Clem. V. vtpotè, quæ omne priuilegium excludunt, & ita mandauit, obseruari Urban. VIII. in Bulla citata. *Const. cap.* 4. *stat.* 4. *Vers.* Pro secundo autem.

P R O C E S S I O .

Mulieres sequi possunt Processiones tam ordinarias, quàm extraordinarias intra Claustra factas. Vide *Mulieres*.

P R O C E S S V S .

1 Formatum per viam delatoris, vel per litteras anonymas est nullus, quia Iudex non potest procedere sine accusatore verò, vel fido, aliàs violatur octauum præceptum Decalogi, quia reuelando peccata occulta proximi, iniu-

stè infamatur, sæculares verò per talèm viam procedunt, licet contra Sacros Canones innixi sola consuetudine. Vnde verum est quod per Const. Bonifac VIII. non obligamur in processibus ad rimas, & apices iuris, quia disciplina regularis nimium infirmaretur. *Constit. cap. 10. stat. 5.* tamen modus procedendi Regularium in causis criminalibus non debet esse arbitrarius, sed canonicus. *Pæn. c. 1. q. 2.*

2 Procedere enim summarie, quod nobis conceditur, non tollit substantiale iudicij, & processus, sed tantum accidentalialia, vt solemnitates, v. g. sedere pro Tribunali, dilationes, &c. idemque sonat illa particula *de plano sine strepitu, & figura Iudicij*, absolutè enim summarie nil importat, nisi breuitatem. *Pæn. cap. 29. quest. 6.*

3 Et primò nullus est processus factus sine Notario. *Pæn. cap. 16. quest. 3. resp. 5.* Secundò nullus est processus confectus, non seruata materia, & forma. Materia enim consistit in hoc, vt non constituatur non infamatus; non puniatur inauditus, non confessus, non conuictus, non contumax: Non præualeant testes inhabiles, non iudicetur ab inimico, & alia, vt fusius in praxi crim. Forma autem consistit in ordinatione actorum, vt scilicet primò accipiatur accusatio, denunciatio, inquisito, deinde examinentur testes, consti-

tuan-

tuatur reus, dentur defensiones, recipiantur articuli, deferatur iuramentum, & similia. *Pæn. c. 19. q. 4. diffic. 4. resp. 2.*

4 Hinc si non dentur defensiones, si testes sine iuramento examinentur, nullus est processus, nec potest validari per nouum testium, examen dato iuramento, quia hoc non sanat nullitatis; unde incipiendus est de nouo processus, & nec validatur. Quare ad conseruandam pacem, melius erit processum declarare nullum ex defectu modi procedendi, quam repetere. *ibidem Vers. Respondeo negatiue.*

5 Defensiones insuper in causa graui renunciare reus non potest, quia debet habere curam de bono nomine, & per infamiam non sibi soli, sed Religioni præiudicat, maximè si esset aliquis Pater qualificatus. *ibid. Aduert. 6.* ergo à fortiori non potest puniri indefensus, nisi sit contumax *ibidem. Vers. Excipiunt tamen.* In criminalibus an possit reus comparere per Procuratorem. Vide *Citatio. Defensio.* Procedere quando possit Episcopus contra Regulares. Vide *Episcopus.*

PROCVRARE.

1 Procurare quis potest per fauores secularium, quod aliquis Religiosus perniciosus grauiter alicui Conuentui, ab eo remoueatur, si aliter impetrari non potest talis remotio. *Pæn. c. 17. q. 6.*
Et

2 Et è conuerso Procurare, vt contra obedientiam debitam quis in vno Conuentu confirmetur, & hoc per sæculares, est peccatum mortale, & pœna statutaria punitur, quia cooperatur inobedientiæ, & proprietati talis Religiosi. Idem dic, si pro se ipso talem amotionem, aut confirmationem procuret per sæculares. *ibidem*. Excipe nisi procuret tales fauores ad fugiendum graue damnum animæ, vel corporis, quia cum hoc obedire non tenemur. Ita etiam si fauores realiter non procuret, sed tantum dirigat sæculares per media vtilia ad hoc obtinendum, dum ipsi ex iusta causa hoc desiderant. *ibidem resp. 5. Vide Ambitus*.

Procurare legata. Vide *legata*.

Procurare fauores. Vide *fauores*.

PROCURATOR, ET COMMISSARIUS GENERALES CVRIÆ.

1 Procurator Generalis Ordinis ex vna familia, & Commissarius Curia ex altera deputari debet, vt suæ quisque familiae negotia peragat, & præsideat. *Const. c. 8. stat. 37. q. 1.*

2 Eligi debent ambo non per vota secreta, sed vocetenus à Generali, de consilio, & assensu Patrum in Capitulo, aut Congregatione Generali; Et extra si talia officia vacare contigerit, tamen de consilio semper, & consensu

Di-

Discretorum Ordinis, sine quo non potest eos Generalis instituire. Procurator verò Generalis debet esse de familia Ministri Generalis. *ibidem*.

3 Sunt Iudices ordinarij Apostatarum, quando ad eos diuertere contigerit, & hospitum ad Romanam Curiam influentium, quorum debent litteras obedientiales recognoscere, negotia scire, impedire, dimittere (nisi obstat Superioris indultum) possunt; iisdemq; obedientiales litteras indulgere, eosque regere, punire iure ordinario. *ibidem*.

4 Ipsique forenses Romam sic peruenti, debent se præsentari coram P. Procuratore, vel Commissario Curiae respectiue, negotiaque petita tractanda conferre, & quidquid illi decreuerint, intuiolatè exequantur, eruntque subiecti immediatè ipsis per octo dies, & postea Guardiano; hæc *stat. gen. c. 3. §. 7. num. 2.* In statutis autem nuperrimè impressis *cap. 3. §. 8.* Inter Reformatos verò subiiciuntur forenses Procuratori immediatè per tres dies, & postea tam ipsi, quàm Guardiano, ut videri potest in Breui.

5 Debent omnia breuia, Bullas, motus proprios Decreta Ordinem concernentia procurare, & non solum in Archiujs concedere, sed ad suæ familiæ Prouincias destinare. *ibid.* Qui autem sine eorum scientia, & licentia
(nisi

(nisi Generalis aliud ordinauerit (negotia , & causas in Curia tractauerit, priuationi actuum legitimorum , & alij pœnis subiaceat , vsurpat enim iurisdictionem Procuratoris Generalis , quæ vsurpatio furtiua appellatur , vnde confusio , & scandala generarentur : In statutis autem Reformatorum c. 8. n. 64. p. 84. habetur . *Chi senza licenza sua trattarà negotio spettante alle sudette riforme , sia carcerato per due mesi .*

6 Debet Procurator assistere , & orare in Cappella Pontificia , secundum antiquum Curiae morem , vbi representat totum Franciscanum sodalitium , & habet præcedentiam iuxta Religionis antiquitatem . *ibid. q. 2.* Non possunt tamen Procurator , & Commissarius se immiscere de fratribus quo ad regimen , scilicet collocando fratres de familia , dare licentias eundi per Prouinciam , instituendi Superiores , vel eorum institutionem procurando : Satuta Prouinciæ conuellendo , Decretum aliquod pro ea procurando restrictiuum , vel ampliatiuum ea inconsulta ; Alicui fratri priuilegium contra Regularem disciplinam , vel obedientiam impetrando , electionem procurando , vt contra aliquem , aut pro aliquo cadat contra Prouinciam ; hæc enim mandatum eius excedunt . *ibid. q. 3.*

7 Sæcularium negotia non possunt agere , ne pluribus intentus minor sit ad singula sensus ,

sus , potest tamen ad requisitionem benefactoris aliqua pia negotia expedire per peritos , & non fraudato emolumento . *ibidem* .

8 Non possunt apud Sedem Apostolicam , aut alios tractare negotia concernentia totum Ordinem , aut eius libertatem , nisi de expresso mandato P. Generalis : quod mandatum , aut licentiam Commissarius Generalis dare non potest , quia nec totius Ordinis , nec suæ familiæ est caput absolutum : unde contra eam nouitates attentare non debet . Ad fauorem verò , & vtilitatem Religionis possunt sine mandato procurare , vt confirmationem priuilegiorum ; Beatificationem , vel Canonizationem alicuius Sancti . *ibidem quæst. 3. Vide Commissarius num. 3.*

9 Non possunt retinere in Curia Romana forenses vltra tempus pro expediendis negotijs opportunum , immò peccarent , quia contra statutum in re graui , & eorum inobedientia ; & Conuentus grauamini cooperantur , nec eos ad alias Prouincias mittere , nisi ad suam , aut per Romanam pro faciliiori suorum negotiorum expeditione , ad quod tamen licet non ex absoluta necessitate , tamen sola congruentia , & pro bono regimine ad euitandas Conuentuum confusiones , debet Prouincialem Romanum consulere ; possunt tamen (statuto concedente) propria authoritate eos destinare ;

Qui

Qui autem ad alias prouincias cum obedientia Procuratoris Generalis diuerteret, esset verus Apostata, quia sine legitimi Superioris licentia tenderet. *ibidem* q. 3.

10 Sunt Prælati iure ordinario, curam, animarum habentes cum iurisdictione coniunctam super suos Secretarios, socios, seruientes hospites, atque Apostatas in vtroque foro, tanquam Vicarij in Curia Ministri Generalis, Aliter Animabus hospitem, & aliorum prædictorum non esset benè prouisum, Ducentes enim illi moram mensium, & annorum in Curia Romana, & alios Superiores immediatos non habentes. Est igitur Curia Tribunal ordinarium, & perpetuum, nec mendicatis suffragijs agere debet, Vnde eos à reseruatis possunt absoluerè, & absoluendi concedere facultatem, & etiam audiendi confessiones, non alias approbatis, eo quia sunt proprii Sacerdotes exempti à iurisdictione Prouincialis, sed hæc tantum inter subditos Curia. *ibid.* q. 4.

11 Ex his patet in aliquibus esse Procures Maiores Guardianis, quia iure ordinario causas apostasie iudicant, & ipsis, & alijs obedientiales litteras concedunt; ac contra hospites delinquentes processus conficiunt, & sententias ferunt, eos carceribus mancipando, quod est proprium Prouincialium. *ibidem*.

12 Immo sunt maiores Prouincialibus, quia

quia Prouinciales vnus Prouinciæ subditos habent, illi omnium Prouinciarum, & propterea Prouinciales omnes extra illorum iurisdictionem præcedunt, & sunt primi Ordinis Patres, post Generales Ministros, & Commissarios; illisque præcipiunt, & quæ ex curia expediuntur intimant. *ibidem*.

13 Dimissorias, autem ad ordinationes non possunt concedere, quia talis iurisdicção ad eorum officium non est necessaria, nec curam animarum concernit, nec de scientia per destinatos, & legitimos Examinatores, aut de vita, & moribus, aut interstitijs habere possunt, quæ solum à Prouinciali exhiberi possunt. *ibidem* q. 4.

14 Licentiam imprimendi libros de iure, non possunt, vel sibi vsurpare, vel subditis concedere, quia hoc prohibetur in statuto. Possunt tamen instituere Syndicos, pro suis officijs, sicut Prouinciales, quia ad ipsos sunt necessarii, cum necessariæ sint sæpè pecuniæ pro litibus expediendis, & huiusmodi. *ibid. quæst. 5. & 6.*

15 Finito eorum officio remanent Patres perpetui Ordinis, & paternitate non gaudent nisi expleto biennio officij. *Pæn. cap. 30. Vers. Respondeo si necesse.*

16 Sanctiss. verò D. Alexander Papa VII. feliciter regnans, ob merita, & labores in Religio-

ligioneperfunctos concessit Procuratoribus ,
tam Ordinis , quam Reformatorum , ac Com-
missarijs Generalibus Curiaë , qui per trien-
nium continuum in officio durauerint, votum
perpetuum electiuum, & decisiuum in eorum
Prouincijs pro vt ex Breui hic inferius videri
potest Videlicet .

ALEXANDER PAPA VII.

Ad futuram rei memoriam .

*Ratio iustitiæ exigit , vt illi , qui multos pro
Religione labores sustinuerunt , congruis honori-
bus , & gratijs decorentur . Volentes itaque dile-
ctis filijs Procuratoribus , & curiaë Commissarijs
Generalibus fratrum Minorum , tam de obser-
uantia , quam reformatorum nuncupatorum Or-
dinis Sancti Francisci , qui rerum vsus tractan-
dis , & procurandis in Romana Curia grauiori-
bus Ordinis huiusmodi negotijs acquisito pollere
noscentur , & quorum opera proinde eorum Pro-
uincijs plurimum utilitatis allaturam esse spera-
mus , gratiam facere specialem , eorumque singu-
lares personas , à quibusuis excommunicationis ,
suspensionis , & interdicti, alijsque Ecclesiasticis
sententijs , censuris ; & pænis à iure , vel ab no-
mine , quauis occasione, vel causa latis , si quibus
quomodolibet innodatae existunt , ad effectum præ-
sentium dumtaxat consequen. harum serie absol-
uentes , & absolutos fore censentes , supplicatio-
nibus*

nibus eorum nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, omnibus, & singulis Procuratoribus, & Commissarijs Curiae Generalibus fratrum Minorum, tamen de Observantia, quam Reformatorum familiae Cismontanae huiusmodi, qui sua respectuè officia triennij continui spatio haecenus gesserunt, & posthac quandocumque pari spatio gesserint, ut depositis eisdem officijs, suffragium, siue votum perpetuum consultivum, electivum, & decisivum in quibusvis Capitulis, & Congregationibus suae quisque Provinciae dicti Ordinis habere, & ferre, illoque uti, frui, & gaudere liberè, & licitè possint, & valeant Auctoritate Apostolica, tenore praesentium concedimus, & indulgemus. Mandantes propterea in virtute Sanctae Obedientiae dilectis filijs Ministris Provincialibus, & alijs Superioribus, & fratribus dictarum Provinciarum caterique, ad quos spectat, & spectabit quomodolibet in futurum, ut memoratos Procuratores, & Commissarios Curiae Generales praesentis gratiae commodo, & effectu pacificè frui, & gaudere sinant, & faciant, nec illos desuper à quoquam quomodolibet indebitè molestari, perturbari, vel inquietari permittant. Ac decernentes easdem praesentes litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere ac illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit

plenissime suffragari; sicque in præmissis per quoscumque Iudices ordinarios, & delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non (quatenus opus sit) Ordinis, ac familiae, & Provinciae huiusmodi, etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alias roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegijs quoque indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis illorum tenoribus præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, ac ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris; ad præmissorum effectum, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus; ceterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autem, ut earundem præsentium litterarum transcriptis manu Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem, sub anulo Piscatoris die 4. Decembris 1662. Pontificatus nostri anno octavo.

S. Vgolinus
Dum

17 Dum actu exercent sunt Patres suarum Prouinciarum, idest habent votum in Capitulis, & Congregationibus, ac in alijs peragendis. *Pænal. cap. 30. quæst. 1. Vers. Respondeo primo Commissarius. Vide Pater.*

18 Procurator autem Generalis Reformatorem in Curia Romana instituitur ab Eminentissimo Barberino totius Ordinis Seraphici Protectore, & hoc per Breue San. mem. Urbani VIII. sub dat. 13. Februarij 1633. Pontificatus sui anno decimo. Qui per aliam Constitutionem etiam 12. Maij 1644. Incipien. *Iniuncti nobis*, concessit omnia priuilegia, ac præcedentias, & dignitates, quibus gaudent Procuratores, & Commissarij Generales Curiae Obseruantium eiusdem Ordinis. *Pæn. c. 30. quæst. 1.* Et Sanctiss. Alexander Papa VII. præfatus, die 12. Septembris 1659. circa auctoritatem Breui Apostolico eum prosecutus fuit prout infra, videlicet.

ALEXANDER PAPA VII.

Ad futuram rei memoriam.

Illius, qui charitas est, & Deus pacis (licet immeriti) Vicegerentes in terris ad illa propensissimè studijs intendimus, per quæ dissidia inter Religiosos viros in humilitatis spiritu, & sub arctioris vitæ iugo Altissimi obsequijs mancipatos enata sopiantur, ut ipsi sub laudabili Institutorum

suorum obseruantia , quietè viuentes , grato Diuino numini præsent famulatum . Cum itaque inter dilectos filios Procuratorem generalem Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci strictoris obseruantia nuncupatorum ex vna, ac Ministrum Prouincialem , & Diffinitores Prouinciæ Romanæ , necnon Guardianum Conuentus S. Francisci Translyberim de Vrbe ex altera partibus , exortæ sint controuersia : Nos eas dirimere intendentes , ut discordiarum semina tollantur , & pax inter Religiosos conseruetur : de voto nonnullorum dilectorum filiorum Romanæ Curia Prælatorum , quibus negotium examinandum , ac nobis referendum commisimus , Procuratorem Generalem prædictum , nunc , & pro tempore existentem , præter Secretarium , posse habere duos Socios eiusdem Ordinis professos ad suum beneplacitum deligendos , vnum scilicet Sacerdotem , qui ei deseruiat pro Scriba , & alterum Conuersum , qui personæ ipsius Procuratoris curam gerat ; Ac eosdem socios teneri recognoscere dictum Procuratorem generalem in eorum immediatum Superiorum , non autem Ministrum Prouincialem , vel Guardianum antedictos ; Ad hæc spectare ad eundem Procuratorem generalem retinere , vel dimittere Fratres forenses , qui ad negotia peragenda Romam veniunt , eisque obedientiam dare , quando ob tarditatem , seu dilationem negotiorum suorum , aliæ de causa ad tempus in aliquo Conuen-

uentu Prouinciæ Romanæ commorari debent :
 Ministrum verò prouincialem debere huiusmodi
 Conuentum suo arbitrio assignare, & illius Guar-
 diano iniungere, vt eos recipiat: Præterea huius-
 modi forenses infra triduum sui ingressus in Vr-
 bem subesse in omnibus eidem Procuratori gene-
 rali dumtaxat: elapso autem triduo, subiectos es-
 se curæ Guardiani dicti Conuentus S. Francisci
 in his, quæ morum correctionem & regularem
 disciplinam concernunt. Postremò Fratres foren-
 ses huiusmodi siquidem pro eorum proprijs nego-
 tijs è dicto Conuentu S. Francisci exire voluerint,
 utique teneri licentiam, ac benedictionem obti-
 nere: tam à Procuratore generali, quam à Guar-
 diano, ad præscriptum Decreti Capituli genera-
 lis Toleti ultimò celebrati. Verum si Procura-
 tor generalis uti voluerit opera ipsorum foren-
 sium pro negotijs ad officium suum spectantibus.
 eosque secum ducere, tunc non teneri dictam li-
 centiam, aut benedictionem petere à Guardiano,
 auctoritate Apostolica tenore præsentium declara-
 mus. Decernentes, easdem præsentis litteras
 semper firmas, validas, & efficaces existere, &
 fore, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore
 spectabit, inuiolabiliter observari: Sicque in-
 præmissis per quoscumque Iudices ordinarios, &
 delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici Au-
 ditores indicari, & definiri debere, ac irritum,
 & inane, si secus super his à quoquam quaui-

auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, necnon (quatenus opus sit) Ordinis, & Prouinciæ, & Conuentus huiusmodi, alijsque quibuscumque, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate aliâ roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum, quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus & singulis illorum tenores præsentibus pro plenè & sufficienter expressis, & insertis, habentes illis aliâs in suo robore permansuris ad præmissorum effectum, hæc vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, ceterisque contrarijs quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctâ Mariam Maiorem, sub annulo Piscatoris die 12. Septembris 1659. Pontificatus nostri anno quinto.

S. Vgolinus.

PROFESSIO.

1 Facta ante 16. annum est nulla; ita Conc. Trid. sess. 25. de reg. cap. 15. Const. c. 2. stat. 1. §. 9. etiam facta sine licentia tacita, vel expressa, saltem oretenus Prouincialis, vel Generalis, etiam quæ facta fuit absque receptione votorum Conuentus, ubi commoratus est Nouitius. Requiritur autem maior pars votorum. Const. c. 2. stat. 18. 19. 20.

Te.

2 Tenent autem professio criminosa, licet malè recepti, quia Constitutio Sixtina eam annullans, est reducta ad terminos iuris communis. *ibidem stat. 3. concl. 2.* Tenet etiam professio facta nulliter, sed non fraudolenter, quia sic professus cognita nullitate, non tenetur se prodere, ne ab ordine eiiciatur, & famam amittat, nec cum tanto incommodo lex pœnalis obligat in conscientia ante sententiam Iudicia; debet tamen sic professus eniti quantum modestè potest, ne ad officia eligatur, & illa efficaciter renunciare, salvis semper fama, & periculo se prodendi. *ibidem stat. 4. vers. Quare. Vide Nonitius.*

3 Nulla verò est omninò professio, quæ libera non sit, ut facta v.g. metu, vi &c. quia tunc libertas tollitur, etiam si fuerit metus reuerentialis coniunctus cum metu graui incurrendæ paternæ indignationis, aut si minæ intendentur. *Pœn. c. 15. q. 6. in fine.*

Professi Iuuenes. *Vide Iuuenes professi.*

Professus alterius Religionis recipi non potest, nisi ad strictiorem transeat, quia non potest retro transire, postquam ad aratrum manum applicauit. *Const. c. 2. stat. 1. §. 7.*

Prohibere delictum. *Vide Impedire. Excommunicationum. 10.*

PROMOTIO.

1 Promoueri non possunt ad Ordines, qui

Sacramento Confirmationis non sunt insigniti, quam tamen omittens, secluso scandalo, & contemptu, non peccaret mortaliter, character enim Ordinis dependet à caractere baptismi, quia est ianua Sacramentorum, non à caractere Confirmationis, neque Concilium tantam imponit obligationem, neque super eam aliquid superaddit statutum. *Const. c. 2. stat. 55.*

2. Promotio ad Ordines minores, per temporum interstitia fieri debet, nisi aliud Episcopo magis expedire videbitur. Promoti verò sic, ad Ordines sacros ascendere nequeunt, nisi post annum ab eorum susceptione permanserint, nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas iudicio Episcopi aliud exposcat. Inter Ordines verò minores non datur tempus determinatum, sed vno die possunt ab Episcopo omnes conferri. *Constit. cap. 2. statut. 55, dub. 1. & stat. 56. in fine.*

3. Ad Subdiaconatum nisi post biennium; ad Presbyteratum nisi post quinquennium à professione promoueri potest, ut scilicet interrim in vilioribus exercitijs Religioni inserviant, antequam sacro Presbyteratus Ordine nobilitentur, & sic humiliati magis, & in ritibus, & cæremonijs Ecclesiasticis proficiant. Vnde Superior, qui sine causa cum promouendis aliter dispensat, peccat mortaliter, quia

con-

contra statutum in re graui, & contra verum
promouendi profectum, & contra seruitutem
Religioni debitam. *Const. cap. 2. stat. 56.*

4. Causa verò legitima ad dispensandum,
debet esse vtilitas, vel necessitas Religionis,
scilicet ab paucitatem Sacerdotum: debilitas
corporis promouendi, personæ insignis quali-
tas, aut tandem conspicui alicuius benefacio-
ris propria, & grauis instantia. Ad hæc au-
tem interstitia sufficit annus ecclesiasticus, idest
à Paschate vsque ad Pascha. *ibidem, & stat. 55.
dub. 2.*

5. *Qui sine licentia huiusmodi, aut furtiuè,
aut per saltum promotus fuerit, aut in Diacona-
tus, aut Subdiaconatus Ordinibus eis non insigni-
tus, solemniter se ingesserit, spe futuri muneris
decennio careat, & iuxta Const. Py II. & Six-
ti V. puniatur, licet generaliter sint reuocata,*
quia per hoc statutum quoad nos innouantur.
Vnde si quis ante legitimam ætatem, vel sine
Ordinarii sui dimissorijs, qui est noster Pro-
uincialis, & Generalis etiam vtpotè Prælatus
immediatus: vel cum Commissarii Visitatoris
dimissorijs (nisi ei specialiter concederetur)
scienter promouetur, eo ipso est suspensus ab
exercitio Ordinum, & si exerceat sit irregula-
ris. *Const. c. 2. stat. 57. in textu, & conclus. 1. & 2.*

6. Quam pœnam non incurreret, si quis ad
solos minores Ordines promoueretur, quia
iura

iura loquuntur tantum de Ordinibus sacris, & in pœnalibus non debet fieri extensio, nec eam incurreret qui ad sacros Ordines, sed sine dolo per ignorantiam, & bonam fidem promoueretur, utpote si post debitam diligentiam crederet, se legitimam habere ætatem, & legitimas dimissorias; pœnæ enim illæ sunt fulminatæ contra præsumentes; præsumptio aut. supponit scientiam, & ignorantia excusat. *ibidem*, *concl.* 3. & 4.

7 Promouendo potest concedere dimissorias legitimas Prouincialis alienus, dummodo in eius Prouincia commoretur de familia, quia tunc per domicilium fit eius Ordinarius. Si autem ibi sit tantum per modum aduenæ, & in via, non potest, sed debet eas à proprio obtinere Prouinciali. *Const. c. 2. stat. 57. concl. 6.*

Possunt ordinari extra limites Prouinciæ. Vide *Necessitas. Ordo.*

PROPRIETAS.

1 *Est propriè vis, quo res ipsa mea est perfectè, non ratione iuris alicui in illa constituti; & dicit dominium, quod essentialiter includit, quod habens illud, possit rem libere & suo arbitratu usurpare absque alterius iniuria, liberèque ea uti independenter ab alterius voluntate. Const. cap. 2. stat. 41. in principio.*

2 Vnde actus isti proprietatem sapiunt: vide-

videlicet : *Possidere ut proprium . Dicere aliquid suum . Manere in Conuentu & cella contra voluntatem Superioris . Clauem cella , vel arcae secum deferre (hoc autem intellige cum grano salis) Deponere aliquid apud seculares , vel regulares alterius Ordinis . Tendere , commutare , donare , dare res sibi assignatas . Locare prata , terrulas , viridaria &c. Seminare frumentum , depositum accipere tum obligatione restituendi , reddere , petere computos , si ius tamen aliquod concerneret , sed fix tantum ad experiendam Superiorum localium , & Syndicorum fidelitatem , & tunc permittitur , *Elemosinas perpetuas procurare , vel acceptare .* Poterunt tamen Fratres celebrare officia , missas ad dispositionem testatoris , recipiendo elemosinas non iure legati , sed merè elemosynaliter , & tunc nullum ius acquirunt Fratres si eorum necessitatibus consulunt . Vide pro hac materia legatorum tuenda *P. Didac. de Cea in suo Thesauro Terræ Sanctæ lib. 2. tot. cap. 4. vbi præter doctrinas communes , etiam breuia Pontificia , aliaque multa inuenies . Const. cap. 5. stat. 1. Item actus proprietatis apud Minoritas sunt facere publica instrumenta , quibus transferatur dominium . Nolle concedere alteri rem , quia ipse non utitur , & non sit proeibitus . Recipere oblationes pecunia in Ecclesia . Quæri de re sibi à Superiore ablata . Tenere res superfluas , & curiosas .**

riosas . Petere mercedem laborum tamquam sibi debitam . Vti rebus incerti domini sine facultate legitima . Conuertere res Communitatis in suum usum sine licentia . Pactum facere, obligare ad soluendum ciuilitur tamquam ius aliquod habens . Reseruare eleemosinas, & interim alias procurare , nulla prasenti, vel imminente necessitate instante . Non resignare statim Pralato quæ præcipiuntur . Contendere eleemosinas defunctorum , & missarum , maxime si tunc non indigent Fratres . Satisfactionem petere de damno facto in horto &c. Omnia enim hæc, quia dominium sapiunt , sunt proprietatis actus , & contra votum paupertatis, si leuem materiam excedunt .
Const. c. 6. stat. 1. vers. Ex hac conclusione .

3 *Pæna proprietariorum est priuatio actuum legitimorum, & carceratio per mensem, & sepultura Ecclesiasticæ priuatio (si quod absit) aliquis proprietarius moriatur . Priuatio actuum verò legitimorum , quia vnico actu terminatur , intelligitur esse perpetua , nisi aliter dispensetur, prout in verb. Pæna . Et carceratio licet pro quantitate delicti posset augeri , tamen in minimo non potest esse minus quam ad mensem , quia sic taxatur in statuto . Priuatio sepulturæ ecclesiasticæ , quæ in iure etiam alijs atrocissimis , & publicis delictis infligitur , debet omnino exequi , & cum eo sepelli sua pecunia ; & Guardianus siue per malitiam , siue per negli-*

gligentiam non exequens , arbitraria pœna ,
 vsque ad priuationem officij est puniendus , &
 proprietarij cadauer exhumandum , & in loco
 prophano sepelliendum . Excipe si talis pro-
 phana sepultura caufaret scandalum feculari-
 bus , vel exteris Religiosis , qui à Conuentu
 non possent licentiari . Non requiritur autem
 ad incurrendam hanc pœnam , vt de ipsa ante
 mortem sit præmonitus à Superiore , quia mo-
 nitus fuit per legem . Excipe secundo nisi eius
 proprietas sit actu præterita , vt alienatio bono-
 rum Conuentus facta ante mortem , licet enim
 sit verè proprietarius tam qui de proprietate
 præterita conuincitur , quam qui cum actuali
 deprehenditur , tamen hæc pœna priuationis
 sepulturæ ecclesiasticæ non infligitur per statu-
 tum , nisi ei , qui in actuali proprietate dece-
 dit , denegat enim Ecclesia suum consortium
 in terra , cui per finalem impœnitentiam con-
 stat negatum esse consortium in Cœlis . Excipe
 tertio , si ob paruitatem materiæ (in qua
 debet teneri laxissima opinio ad fauorem de-
 functi) vel ob aliam legitimam causam posset
 excusari a peccato mortali , quia cessante cul-
 pa , cessat & pœna , ver. g. si ante acta vita cri-
 mini suspicionem non deberit . Si reperiatur
 Confessarius cum nummis , & posset conijci eos
 habuisse ab alio Religioso , vt Superiore , vel Sin-
 dico resignaret , & morte præuectus adimplere
 non

non potuit ; si forsan reuelandi commoditatem non habuit , si Confessarium postulauit , si signa contritionis , saltem coram vno dederit ; si tandem ad suas necessitates veras denarios tenebat , ductus aliqua opinione probabili &c. *Pæn. c. 7. q. 1. vers. Dices præterea.*

4 Hæc prophana sepultura exequenda est coram Communitate , ne de clancularia sepultura oriatur in Conuentu murmuratio , si proprietas sit publica , vel notoria iuris , vel facti ; Si autem proprietas fuerit secreta ; palàm sepeliri non debet , quia defunctus famam non amisit , vnde infamari pro peccato secreto non debet . Debet autem ante talem sepulturam , præcedere discussio inter Superiorem localem , & Discretos (si opportunè non possit haberi Prouincialis , aut eius delegatio) de veritate proprietatis , & intercedere Decretum de tali sepultura , & procedi potest contra Prælatum aliter procedentem ; Cum enim mortuos sepulturæ mandare competat Superiori locali , & in hac qualitate sepulturæ statuta nihil innovent , sequitur , quod hæc eadem , & omnia ad ipsam prærequisita Superiori locali competant , in absentia , vt dixi Prouincialis , ne plus nimio cadauer inhumatum detineatur . In huius autem delicti probatione non est vtendum coniecturis , sed facti euidentia , qua cessante , est ad mortui fauorem iudicandum . *ibidem.*

Duo-

5 Duobus modis dicitur quis proprietarius, scilicet verè, & fictè, seu per similitudinem. Proprietarius verus dicitur, qui vera proprietate peccauit, idest si res ei non concessas propria auctoritate habuit, alienauit &c. Proprietarius verò fictus dicitur, qui sic quidem propria auctoritate non habuit, sed circa pecunias, earumque contrectationem non seruauit Apostolicas, & statutarias sanctiones: qui tamen proprietarius punitur ad maintenancem altissimæ paupertatis, quæ est Minorici ædificij fundamentum: importat enim illud *tamquam* de sui natura, & fictionem, & multi reperiuntur casus in statutis declarati proprietarij secundo modo, illi scilicet peccantis dominium non apparet, sed sola circa pecunias transgressio. *ibidem* q. 2.

6 Proprietarius autem fictus Ecclesiastica sepultura non priuatur, neque regulariter est puniendus ad rigorem proprietarij veri, quia sicut est diuersitas inter verum, & fictum, ita debet esse inter pœnam, & pœnam. *Regulariter* dixi, quia in aliquibus casibus magis est puniendus proprietarius fictus, vt v. g. retinens in Ecclesijs capsulas ad elemosinas pecuniarias, in publicis vijs pecunias quæstuanas &c. quæ omnia Religionem ad summum infamant. *ibidem* q. 3.

7 Casus primus proprietatis est, *cum quis*
dena-

denarios, vel pecuniam receperit, aut eos propria auctoritate ad recipiendum, & ad proprios usus conuertendum quempiam substituerit, vel eosdem supra se, vel in pera, vel supra iumentum portauerit, vel in saecularium manibus depositos habuerit. Vbi proprietates vera, & ficta adnotatur. Vera, si faciat tales actus propria auctoritate, ficta, si solum peccet substituendo receptores, expeditores pecuniarum, contra expositiones Regulæ. Portare verò pecuniam materialiter tantum supra se in necessitate pro amico, in periculo latronum, vel ut amico morem gerat, aut inuentum asseruet, nisi adsit scandalum, non est culpabile, quod tamen debet probare reus, & non per solum socium, cum sit materia tam scrupulosa apud Minoritas. *Pæn. c. 7. q. 4. casu 1.*

Confessarius recipiens pecuniam à penitente, ut illam restituat cui fuit ablata. Vide *Carcer num. 13.*

8 Casus secundus proprietatis est *Sine Procuratore nihil emi, nihil vendi, aut de elemosinis quouis pretextu disponi possit, sub pœna proprietatis, sub qua pœna prohibemus, ne Guardianus, nisi in manu Sindici, vel Substituti de eisdem licentia elemosinas pecuniarias teneat, vel per alienas manus expendat. Ibid. casu 2.* Hæc omnia dominium sapiunt, & omninò Minoritis repugnant essentialiter. Tamen in emptio-
ne

ne alicuius rei necessaria, si desint eleamofynæ , & dicant Fratres , quod fideliter laborabunt sine vinculo obligationis, vt per eleamofynas , & amicos venditori fatishat , non est proprietas , nec peccatum ; sicut nec si in emptione librorum , & huiusmodi , vbi benefactor , aut Syndicus non est in arte peritus , discurrant Fratres cum venditore de tanti , vel quanti veneat liber , & dicant v. g. offero decem , nolo dare nisi decem , eo quia mercator petierit ultra pretium rigorosum : hæc autem ad summum esset tantum proprietas materialis , non formalis . *ibidem vers. Respondeo Nicolaus .*

9 Sic etiam commutare possunt mobilia de Superiorum licentia , quæ commutatio non fit autoritate propria , licet sine Sindico , sed autoritate particulari Pontificis , vnde nec ibi habent dominium , sed translatus est à dante , ad Sedem Apostolicam vsque ad consumptionem illius , cui dominio dando eleamofynam , Dominus renunciauit . *ibidem diffic. 1.*

10 Vendere autem non possunt Fratres , quinimmò nec Syndicus Apostolicus potest ipsis committere , quia hoc Fratribus noluit Papa concedere , sed intermediauit Syndicum , qui per se , vel per alium sæcularem debet omni emptioni , & venditioni assistere , licet aliquid v. g. liber emi possit , venditorem ad Syndicum remittendo . *ibidem diff. 2.*

Quando verò per manus aliorum possit Guardianus, quam per Syndicum, aut eius Substitutum pecunias expendere, & necessaria providere, Vide *Guardianus*.

11 Casus Tertius. Vide *Instrumentum*.

12 Casus quartus est: *Sub pœna proprietatis nemo sine sui Superioris licentia eleemosynam pecuniariam pro se, vel pro alijs Fratribus querere, aut accipere audeat, aut in manu Sindici tenere; aut debita quouis modo contrahere. Quæ licentia dari non potest ad libitum, sed tantum in casibus à iure permissis, scilicet pro quibus conceditur recursus ad amicos spirituales, ut pro vestibus, medicina, instrumentis artium &c. quem recursum Superiores possunt subdito delegare, dummodò specialiter apud Syndicum reponantur eleemosynæ. ibidem casu 4. diff. 1.*

13 Subditus verò, ut subditus ubicumque pecuniam retineat, etiam in manu Sindici, semper est proprietarius, quia pro solis necessitatibus communibus Syndicus deputatur, non pro particularibus. *Pœn. cap. 7. casu 4. diff. 2.* Eodem modo possunt Prælati citra obligationis vinculum debita contrahere, alias sapit proprietatem, si fiat cum obligatione, tamen Guardianus, qui sine licentia Prouincialis, & Discretorū consensu grauioribus debitis Conuentum onerasset (ultra pœnas alias) officiorum

rum priuationem cum perpetua inhabilitate, incurrit. Quæ debitorum grauitas iudicio dif-
finitorij, benè examinatis omnibus circum-
stantijs, & consequentijs remittitur, ideo eius
licentia debet dari in scriptis, vt pateat, quod
omnia consideraueit, nisi ex grauissimo casu
repentino Conuentus summè periclitaretur,
expectando licentiam talem, tunc enim suffice-
ret consensus Discretorum; hæc autem pœna
Prouinciales non afficit, si ipsi debita contrahi
iuberent, sed alia pœna essent puniendi. *ibi-
dem diffic. 3.*

14 Casus 5. *Sub pœna proprietatis, capsu-
la, cippi, trunci &c. ad pecunias recipiendas,
etiam pro missis, etiamsi essent Confratrum secu-
larium, omninò amoueantur ab Ecclesia, Sacri-
stia, & à quacunque parte conuentus, sub pœna
inobedientiæ, & excommunicationis maioris ip-
so facto: Hæc, has enim tenere, est præcipe-
re, vbi reponendæ sint elemosinæ pecuniariæ,
quod nobis est omninò illicitum, nec maio-
rem ruinam pati potest Religio, maxime quia
Sedes Apostolica declarauit, se talium pecu-
niarum nolle in se dominium recipere. *ibidem
casu 5. & Const. cap. 4. stat. 2.**

15 Casus 6. est: Non recipiantur pecuniæ
in Ecclesia, Sacristijs, aut Conuentu, nec per
Sindicum, nec per Tertiarium, nec per Serui-
torem, etiam cum intentione eas deferendi ad

Sindicum, sub priuatione officiorum Guardiani, Vicario, & Sacristiæ, si consenserit, vel pecunias in Ecclesia peti, addita subditis carceratione per mensem, & confusibili expulsiōe ab illo Conuentu sub iisdem pœnis inhibetur Prælati, & subditis in vicis, & plateis stare ad petendas eleæmosynas pro emptione commestibilium, & aliorum venalium, illas prætereuntibus ostendendo, excipe à prima parte huius casus, casum extraordinarium alicuius benefactoris, cui non possit resisti, aliàs Syndicus volens in Conuentu pecunias recipere, debet ab officio remoueri. Excipe etiam quæstus pecuniarios, qui pro sæcularibus merè fiunt publicè in Ecclesijs, v. g. infra conciones de mandato Episcopi ad instantiam Ciuitatis, & huiusmodi. *ibidem casu 6.*

16 Casus 7. De indebito recurſu ad pecuniam, & amicos spirituales, solis enim Superioribus, aut de eorum mandato subditis licet ad eos recurrere, pro infirmis, pro induendis Fratribus, & alijs necessitatibus, quibus aliter prouideri non posset, eo modo, quo Nicolaus III. & Clem. V. declararunt, aliàs (excepto casu necessitatis) ad pecuniam, & amicos spirituales recurrens, punitur pœna proprietatis. *Const. c. 4. stat. 2.* Quando verò materialiter nobis liceat pecuniam tangere, deferre &c. Vide ibi vers. *Respondeo tertio.*

Casus

17 Casus 8. est *Laboris merces*, si pecunia-
ria fuerit, idest meri denarij, per ipsos soluentes,
Apostolico Sindico consignentur, sin minus, Supe-
rioribus integrè assignentur contraveniens, pro-
prietarius est. Potest tamen per ipsum fratrem
operarium deferri fideliter Sindico, si sit res
vendibilis; humilitas autem in exactione mer-
cedis tanta requiritur, vt omninò extra mo-
dum mendicantis non degeneret. *ibidem ca-*
su 8. De laboritio verò faciendo, & vendendo.
Vide Laborare.

18 Casu 9. *Conuentum, Cellam, vel ali-*
quid sibi appropriare, idest post mandatum habi-
tum a Superiore transmigrandi, per seculares
procurare reuocationem talis mandati; non in-
currit autem pœnas, si talem reuocationem,
per solos fratres eiusdem Religionis procuret.
Excipe etiam declarata super hoc Verb. *Procu-*
rare. Has autem pœnas incurrit, & est verus
proprietary, qui in loco natiuo extraneos,
etiam præuiso damno futuro pertinaciter re-
cusat, potest enim solum ex charitate Diffini-
torio inconuenientia manifestare, attamen
postquam has causas Diffinitorio manifestaue-
rit, tenetur subditus obedire. *ibidem casu 9.*

19 Casus 10. *Cella, vel Arcula clauem*
abscondere, idest in fraudem Superioris, & eo
inuito, ne scilicet quæ ibi absconduntur inueniat,
proprietary est non simpliciter, sed Superio-
ris

ris arbitrio. Excipe Custodiam concionum; vel scripta Theologiæ, etiam alicuius secreti in epistola contenti, quod nec Iudex, etiam dato iuramento potest extorquere, immò subditus debet vti æquiocatione, quia Iudex non potest cogere ad reuelandum illud, quod alteri commissum est conseruandum cum obligatione naturali, nèque vrget præceptum, quod Frater Minor tenetur obedire in omnibus, quæ non sunt contraria animæ suæ, & Regulæ nostræ, nam hoc est contrarium animæ, quia est contra ius naturæ, & de litteris aliorum non aperiendis, nec cogendis, vnde fama proximi læderetur, vel aliquod illi damnum adueniret. Si tamen Superior fraudolenter eos extorqueat, & subditus de tali secreto protestatus sit, potest Superior puniri actione iniuriarum; excessit enim limites suæ iurisdictionis. De tali autem secreto, asserenti non est credendum simpliciter, sed ponderari debent circumstantiæ iudicio prudentum. *Pæn. c. 7. casu 10.*

20 Casus II. est: Contra tenentes libros, & alia apud sæculares sine licentia tacita, vel expressa Superioris, nisi inaduerfentia, vel paruitas materiæ excuset, vel quando tenerent per breue tempus, animò tamen reducendi ad Monasterium. Et contra furtò surripientes ex nostris bibliothecis formalibus, idest, quæ destinantur à Superioribus pro bibliothecis, & con-

tra

tra etiam solum librum surripientes, excipe si esset vnicum quinternum de re inutili tractans, vel nisi paruitas materiæ excuset, & si adsit præsumptio, fulminatur à B. Pio V. excommunicatio latæ sententiæ Papæ reservata, nisi in mortis articulo &c. etiam si sæculares sint, aut aliqua dignitate, quavis præfulgeant. Sic eam incurrunt Superiores, surripi permittentes; vel surripientes. Excipe, nisi Bulla per non usum sit legitimè reuocata, aut libri non essent de corpore bibliothecæ, sed tantum per modum depositi, aut nisi autoritate superioris maioris ad communem utilitatem in alium Proninciæ Conuentum adsportentur, aut in solam cellam, animo tamen ad bibliothecam reportandi. *ibidem casu 11.*

21 Casus 12. *Non liceat pro vestimento pecuniam dare sub pœna proprietatis danti, & recipienti, & Superior dans sit indispensabiliter priuatus officio, nihil enim peius facere potest, quam vt proprietatem inducat, qui debet eam abolere, & hoc etiam si non fratri, sed sæculari pecuniam tribuat, qui eam pro habitu, vel non habitu ad dispositionem fratris expendat. Potest tamen Superior ordinare Sindico, vt per se, vel per alium habitum emat, & cum fratri consignet. ibidem casu 12.*

22 Casus 13. *Guardianus tenetur sub pœna priuationis officiorum visitare cum duobus Di-*

*secretis singulis mensibus cellas subditorum, & omnia superflua, curiosa, & nobis indecentia auferre, & solum illa permittere, quæ usum pauperem decent, & qui contra talem ordinationem aliquid aliud habere præsumpserit, declaratur proprietarius, quia tanquam superflua, & consequenter per se prohibita, & contra voluntatem Superioris ea retinet; Ad hoc autem, etiam remoto statuto, tenetur Superior lege naturæ, scilicet inuigilare super suum Gregem maximè si publica, & notoria esset transgressio regulæ cum transgressionis pernicie, & communitalis scandalo, tunc enim nullo habito respectu ad quasunque considerationes tenetur Superior animadvertere, castigare, regulæ, & subditi saluti providere, alias non tenetur quasunque relationes, pacem conturbare, fratres inquietare, & huiusmodi. *ibid. casu 13.**

23 Casus 14. Ne locentur Prata, domus neque per Syndicos, & locationes dissoluantur: si onera Missarum habuerint fratres hæredibus renuncientur, sin minus statim vendantur. Subditi, si contrafecerint, proprietarij sint, Superiores priuentur Officio. Non feratur tricium, de hortis, nil venale exponatur sub pœna proprietatis, immò etiam si non ad colligendum grana, vinum ad vendenda horta litia tenerentur horti excessivi, induceret sola superfluitas proprietatem, quia ex citatis decretali.

talibus, & Regula ad Conuentus necessitates, & animorum laxationes, sola necessaria in hortis; vt in reliquis conceduntur. Nec contra prædicta, aut alios casus proprietatis, allegari valet consuetudo contraria, quia cum in quolibet Capitulo Generali, & Congregatione singulis triennijs prohibeantur tales consuetudines, immò & priuilegia relaxatiua, signum est, Superiores nec expressum, nec tacitum, eis consensum præbere, nec aliqui subditi conscientia fracta contra communem ordinationem Religionis, possunt legitimam consuetudinem inducere. *Pæn.c.7. casu 14.*

Casus 15. Vide *Guardianus num. 23. 24.*

24 Casus 16. Vide *Legata*. Quæ si relicta fuerint Hospitalibus &c. vt eleemosynam dent fratribus, siue gratis, siue cum onere missarum, fratres ea renuncient; protestando, se per modum eleemosynæ tantum, & non aliter recepturas, & officia celebraturos, & sic fiat de cæteris legatis. Quare nullus *Frater Procurator constituatur ad exigenda legata, sub pænâ carceris, & Prouinciali, & Guardiano consentientibus, priuationis officiorum. Non fiant instrumenta. Vide Instrumenta. Relinquantur Cappellaniæ extra Conuentum, nec extra eum, missæ, nisi ob urgentissimam causam celebrentur: quia hæc omnia ad lucrandos denarios ob Legata, Missas, Cappellas &c. ostendunt. ibidem casu 16. Cappellæ autem quomodo*

possint fratres concedere . Vide *Cappella* .

PROTECTOR .

Protectorem vnum ex S. R. E. Cardinalibus tenentur petere Ministri Prouinciales, sub præcepto , vnde ne tumultuaria fieret petitio Prouincialium, demandata est per statutum Ministro Generali, vel de mandato eius, Procuratori Generali . Quare Procurator de se sine mandato talem petitionem facere non potest , quia officij limites excederet, quinimmò castigandus esset quiuis Minister Prouincialis, qui propria authoritate talem petitionem attentaret , nisi negligentia Generalis, vel Procuratoris post congruum temporis lapsum id concederet; tunc enim teneretur Prouincialis Romanus, aut Sancti Francisci, vel alius è vicinioribus Protectorem petere, potest autem peti nominatim talis Cardinalis; immò contra exhibitionem Summi Pontificis alium exhibentis, potest pro alio humiliter supplicari, non enim petitur vt Iudex, sed vt Protector, qui maximè beneuolus desideratur . *Constit. cap. 12. stat. 10.*

2 Debet autem iuxta nominis ethimologiam Ordinem totum ab alienis oppressionebus propugnare, iurisdictionem verò, & authoritatem non habet in Ordine, nisi in casu, quo tota Communitas Ordinis in communi,

vel

vel Generale Capitulum ab vnitate fidei, aut ab Ecclesiæ obediencia; aut à Regulæ obseruantia deuiaret; aliter ad eum recurrentes pro obedientijs; ab actibus legitimis, & Ordinis officijs suspenduntur; & hoc de iure communi: Cæterum in facti contingentia standum est auctoritati; quam ei in institutione Summus Pontifex concedit. *Const. cap. 1. stat. 2. §. 2.*

PROTESTATIO

Facienda Nonitijs ante Professionem. Vide *Nonitijs*.

PROVINCIALIS.

1 Minister eligi non potest, nisi 35. annuum ætatis; & 20. religionis excesserit. *Const. c. 8. stat. 26. §. 1.* De formâ eius eligendi. Vide *Electio*.

2 Pedester debet incedere tamen in necessitatis articulo, vili iumento vti potest; hoc autem Secretario, & socio suo concedere non potest; sub pœna priuationis officij; vltra peccatum mortale, quia sine necessitate dispensat, cum possit alios assumere. *Const. cap. 3. stat. 23. quest. 5.*

3 Tam Minister Prouincialis, quam Commissarius; sunt Ordinarij Prouinciarum Prælati, ac Iudices; quicumque sint tales Comissarij Prouinciales, habentque iurisdictionem
ordi-

ordinariam in suos subditos, legibus tamen regulatam. *Const. c. 1. stat. 4. §. 7.*

4 Durare non potest, nisi ad triennium, eo tamen elapso, potest ut Commissarius ad sex menses, ex concessione Clem. VIII. gubernare Prouinciam, sed si ante triennium Commissarius Visitator in sua Prouincia destinetur, licet biennio elapso Prouincialis emeriti priuilegia acquisierit potest tamen (nisi fuerit ad hoc legitima causa) de iniustitia conquæri, & in pristinum restitui. *Const. c. 8. stat. 65:*

5 Eligi debet ex propria Prouincia, in qua habitum assumpserrat, vel in qua per decennium ante sit incorporatus, aliter electio est nulla, nisi ex vrgenti necessitate totum Diffinitorium aliud disponat. *Const. c. 12. stat. 12: quæst. 4. vers. Decimo.*

Prouincialis quoad absolutionem, & dispensationem, & reservationem. Vide *Absolvere. Dispensare. Casus reservati.* Quoad ordinandos. Vide *Examen. Ordo. Promouendi.* Quoad Nouitios, & Moniales. Vide *Nouitius. Monialis &c.*

6 Nequit remittere pœnas impositas ab inferiore, nisi ex vrgenti causa, ut dictum est verb. *Generalis.* Pœnas verò statutarias ordinarias de consilio Discretorū potest mitigare, non autē pœnas maiores, quæ ob grauissima delicta imponuntur. *Const. c. 12. stat. 12. q. 4. in fine.*

Ex-

7 Expleto officio per integrum sexennium capitulare reeligi non potest, numerandum à die, quo absolutus est ab officio, nisi ante biennium officio renunciauerit, & absolutus fuerit ab officio, tunc enim non inter Prôuinciales emeritos, sed inter fratres ordinarios redactus numeratur. In aliena tamen Prouincia potest non expleto tali sexennio, ex concessione B. Pij V. in Prouinciale reeligi. *Const. c. 8. stat. 60.*

8 Absolutus ab officio, potest statim non in Diffinitorem, sed in Custodem reeligi; sunt enim officia disparata, nec sine rationabili, & urgente causa in Guardianum, qua non existente, nec dispensans, nec dispensatus sunt tuti conscientia. *Const. cap. 8. stat. 57.*

9 Prouinciales verò titulares electi tantum ad suffragandum in Capitulo Generali, cum subditos non habeant, in quos exercent iurisdictionem Prouincialium verorum, nec commoda, nec incommoda percipiunt, & ideo expleto officio non gaudent paternitate. *ibidem stat. 59.*

An Prouincialis possit eximere subditum à iurisdictione Guardiani. Vide in simili *Generalis*.

10 Nullus Prouincialis, etiam per commissionem sibi factam in propria Prouincia à Generali cum plenitudine potestatis, eximitur à iurisdictione Commissarij Visitatoris, à Generali

nerali in Prouinciam destinati, quia propriè hic destinatur ad sindicandum Prouincialem, immò nec Generalis potest Prouincialem sic eximere, quia Visitator nominationem quidem habet à Generali, iurisdictionem verò à lege. *Ibidem stat. 54.* Immo soli Prouinciales, & non inferiores incurrunt pœnas Gregorianas, scilicet pœnas rebellantium, & insuper excommunicationem Papæ reseruatam, si per Visitatorem ordinata non obseruentur, nisi fuerit à Generali reuocata: Guardiani verò, & alij inferiores Ministro, solam culpam pro qualitate materiæ incurrunt. *ibid. stat. 67. in fine.*

Mittere potest Prouincialis suos subditos ad contiguas prouincias, & etiam 30, milliaria intra illas. Item etiam ordinandos Clericos. Vide *Apostasia num. 33. 34.* & *Necessitas num. 2.*

11 Ire ad Capitulum ratione Diffinitoris generalis non potest. Vide *Diffinitor*. Potest tamen in Capitulo, vbi suffragatur titulo Prouincialatus eligi in Diffinitorem generalem, quia ad aliud Capitulum generale pro syndicatione non est reuersurus. *Const. cap. 36. quest. 4. vers. Dum acti sunt.*

12 Eligi potest etiam absens, laudo tamen præsentiam, quia eliguntur, vt acti sua munia obeat, qui si non adsit, inutiliter eligitur, & potius personæ, quam Religionis commodo prospicitur. *ibidem quest. 9.*

13 Consanguineum verum non per affinitatem , aut per adoptionem , aut per cognationem spiritualement , secum in Diffinitorio habere non potest , nec debet fratrem germanum , successorem habere , quia iura in officijs ecclesiasticis successionem oderunt . *ibid. q.8.resp.2.*

14 Peccat mortaliter , & officio est priuandus , si punitiones delinquentium , nisi ex causa Generali probata , non exequatur ; sed ad aduentum Commissarii , aut ipsius Generalis differat ; ipse enim punire ex officio , & ex officio tenetur , alias iustitia , & Religio offendetur . *ibidem stat. 51.*

15 Ex prouincia exire non liceat Prouinciali , nisi de consilio , & consensu Discretorum , Commissarium ad eam regendam instituat , nisi breuitas temporis excuset , scilicet per octo dies ad summum , quia totidem sede vacante ad eligendum Vicarium Capitulo Cathedrali concedunt , *ibidem stat. 55.*

16 Talis autem Commissarius prouinciam regat , donec à Generali fuerit prouisum , si Prouincialis extra prouinciam moriatur , supponit autem statutum , quod Guardianus , in cuius Conuentu moritur talis Prouincialis , de eius morte faciat certiozem Generalem , & sic ille Commissarius relictus à Delegato in vim statuti transit in Superiorem ordinarium . *ibidem stat. 56.*

17 Si verò moriatur in prouincia, debent scripturæ, & sigilla ad dignorem Patrem prouinciæ deferri, qui si intra tres dies (qui dies 20. milliaria, seu septem leucas contineant singuli, responsum habere possit, expectare debet à Generali, in cuius stat arbitrio, vel Vicarium prouincialem nominare, vel nominandi facultatem indulgere prouinciæ, quod idem valet de Commissario prouinciali instituto in absentia Miniuri; si enim intra tres dies non possit haberi à P. Generali responsum, qui sigilla recepit, ad Vicarij Prouincialis electionem procedet absolutè cum Diffinitorio conuocato, & ipse conuocans votum actiuum, & passiuum, habet in electione. *ibidem stat. 56. in fine.*

18 Sed si absente Ministro prouinciali moriatur Commissarius institutus, debet vsque ad regressum Prouincialis prouinciā gubernare pater dignior in prouincia, sic enim disponunt statuta. *ibidem.*

Prouincialis obligatio circa scripturas, & alia in Archiuio reponenda. Vide *Archiuum.*

19 Priuari non potest, nisi per Generalem, vel per eius Commissarium Visitatorem cum conditionibus. Ipse verò Prouincialis nequit priuare Guardianos, nisi expleto processu, & cum consensu Diffinitorij, saltem pro maiori parte, sine quibus nec aliquam pœnam grauem infligere, etiam statutariam, nec quod

ta-

talem pœnam aliquis incurrerit declarare valebit, licet enim fit ad instar Episcopi Iudex ordinarius, limitatam tamen habet cum Diffinitorio iurisdictionem, vnde sine isto in grauioribus procedere non potest sub pœna nullitatis, & priuationis. *Pœn. cap. 1. quæst. 2.* Immo virtute privilegiorum maiorem habet Episcopo authoritatem Prouincialis super suos subditos respectiuè, tamen circa carceris prorogationem, circa falsarios, nisi consentiente Generali, disponere non potest. *Fœnal. cap. 11. quæst. 5.*

20 In absentia autem Diffinitorum, patres grauiores debent subrogari. Vide *Diffinitor*. Diffinitores autem, si periti non sint, non debent credere, & se remitti Ministro prouinciali perito in ferenda sententia, sed debent consultare peritos. Vide *Diffinitor num. 21.* Potest tamen Prouincialis constituere reum, carcèrare sine Diffinitorio. *ibidem.*

21 Gratias obtentas à Generali super absolutione delicti, de quo Prouincialis iam inquirere cœpit, aut super diminutione, vel remissione pœnæ per sententiam inflictæ, potest Prouincialis summarie recognoscere, & si subreptitias inueniat, suspendere, donec Generalis à Prouinciali monitus per hoc prouiderit, quia est Iudex ordinarius. *Pœn. c. 16. quæst. 3. vers. Sed quomodo.*

22 Immo de iure cōmuni hoc potest contra omnes gratias , & priuilegia per suos subditos à Generali impetrata . *Pæn. c. 29. q. 2.*

23 Potest inconsulto Diffinitorio pro causa publica prouinciæ , idem dic de Visitatore , suos subditos Romam mittere . *Const. cap. 3. stat. 22.* De Apostatis verò , eorumque qualitatibus generales Officiales Curix monere tenetur . Apostatas verò alienæ prouinciæ secundum nostra statuta punire , & absoluerè , ac testimonialibus litteris communitos statim ad suam prouinciam remittere . Negligentes verò officio priuentur . *Pæn. c. 9. q. 10.* Euntes ad Terram Sanctam , prouidere de vestimentis debet . *ibidem quest. 8.* ac etiam contra patres graues potest procedere . Vide *Pater* .

PROVOCARE .

Est alium ad vindictam iniurijs laceflere . *Pæn. c. 13. q. 1.* Prouocationis leuitas , vel grauitas ex effectu mensuratur , qui aptus sit ex sua natura prouenire à talibus causis v. g. iocis , verbis liberis , pungitiuis , afflictiuis , aut contemptorijs , quorum effectus sunt , excandescencia , erubescencia , affliccio , dedecus &c. punitur verò prouocans pœna statutaria , licet prouocatus iniuriam non rependat . *ibidem quest. 3.* Vide *Iniuria* .

P R O V T

Tibi videbitur , aut placuerit , est particula , per quam arbitrium Iudici conceditur , sed rationi subiectum , sicut potens confiteri cui-
cunque , tamen intelligitur de probatis ab Or-
dinario , nisi aliud exprimatur . *Pæn. cap. 2. quæst. 5. in fine .*

P R V D E N T I A

Est virtus moralis in delectu boni , & mali consistens , in omni negotio necessaria . *Pæn. cap. 10. quæst. 6.*

P V B L I C V M .

Vide *Notorium* . Publicare libellum . Vide *Libellus* . Publicare delictum alterius occultum potest sine actione iniuriarum , quando tale delictum publicari Reipublicæ interest . *Pæn. cap. 12. quæst. 4. in fine .*

PVELLA . Vide *Monialis Nouitia* .

PVNIRE . Vide *Pæn. Pænitentia* .

Q V A L I T A S P E R S O N A E

Est status , & conditio , v. g. Graduatio , Doctoratus , nobilitas &c. *Pæn. c. 9. q. 13. resp. 1.*

Qualitas Generalis , Prouincialis , Commissarij , Vicarij , Magistri Nouitiorum , &c. Vide in suis proprijs titulis .

RATIHABITIO.

Duo essentialiter includit Primum, quod delictum sit verè commissum nomine v.g. meo. Secundum, quod sciens delictum esse nomine meo commissum, illud vt tale sic factum approbo, & tanquam nomine meo factum ratifico, & talis sic adprobans, punitur vt principalis exequens, quia ratihabitio tetrahitur: si verò altera ex duabus assignatis conditionibus desit, non est ratihabitio, sed quando ratum, quis habuit censetur etiam nomine ipsius factum, nisi aliter probet: In dubio verò, an ratum habuerit, tenendum est, quod non, quia est fauendum Reo, donec constet oppositum. *Pæn. cap. 2. quest. 7.*

RATIO

Est anima legis, quia viuificat legem, sicut anima corpus, ideo vbi concurrunt, omnimoda ratio, comprehenditur etiam omnis casus ex mente legis, in quo illa ratio concurrat. *Pæn. c. 7. casu 16. diff. 5.* Lex enim non in verbis, sed in sui ratione consistit. *Pæn. cap. 9. quest. 6. resp. 4.* Et sic ratio restringit dictum generale legis. *Pæn. cap. 18. quest. 4. vers. si replices.* Et sic ratio multum conducit ad legis intelligentiam, & inductionem, licet enim
requi-

requirere rationem non sit necessarium , vbi legem habemus ; tamen est etiam infirmitas intellectus quærere legem , vbi rationem naturalem habemus . *Pæn. cap. 7. casu 16. diff. 5. resp. 2.* Et sic ratio , & veritas consuetudini est præponenda ; vnde consuetudo irrationabilis non est seruanda . *Pæn. cap. 7. cas. 14. diff. 1. vers. Respondeo .* Tamen ratio iuris communis , naturalis , & diuini semper erit eadem , & inuariabilis vbicunque res ponatur . *Pæn. cap. 15. quæst. 10. vers. Respondeo tamen .*

R E B E L L I S . R E B E L L I O .

1. Rebellio , contumax , & inobedientia se habent secundum magis , & minus , inobedientia enim simplicem dicit negationem obedientiæ ; contumacia contemptum addit præcepti superioris , prout superior est , vel Iudex : Rebellio denique resistentiam actualement contra superioris personam , vel honorem , vel iurisdictionem , vel officium , vel officiales ; licet enim rebellio in iure ciuili non cadat , nisi contra iuramentum fidelitatis , quod non cadit in Religiosis , tamen vouerunt obedientiam , quæ fidelitate maior est , & contra istam possunt agere , & hoc vel publicè , vel occultè ; Publicè si contra superiorem publicè insurgant , vt supra ; occultè verò , si fingant se velle obedire ; at tamen occultè faciant opera contraria , v. g.

se occultando, impediendo ne citentur, recurrendo ad Principem sæcularem, ut sub aliquo prætextu, alienæ ditionis, aut huiusmodi, Generalis aut eius Commissarius non recipiatur, ut ipsi mala fruantur libertate; hæc enim ad veros rebelles pertinent: nec potest se paliare rebellis, dicendo, se non rebellare contra officium superioris, sed contra personam, quia sibi hostis est: Superioris enim mandata adimplentur, & non examinantur, aliàs periculosum principium aperiretur in Religione. Excipie nisi superior manifestè iniusta præcipiet, tunc enim ei per Regulā obedire non debemus, aut si verè sit inimicus, & tunc potest subditus suas læsiones exponere, & delegati aut delegantis resolutionem expectare, secundum regulas ecclesiasticas de appellationibus. *Pæn. c. 6. q. 1.*

2 Pœna inobedientium est carceratio, ac consequenter actuum legitimorum. Vide *Carcernum. 2. Contumacia.*

3 Qui Commissario à Generali misso resistere, contradicere, se opponere, aut rebellem se exhibere præsumpserit, ipso facto excommunicationis sententiam Papæ reservatam, & alias pœnas, prout habetur verb. *Visitator*, incurrat. Et qui Prouinciali, aut superiori locali reuellauerit, omni suffragiorum iure triennio careat. *Pæn. c. 6. q. 2. diffic. 3.*

Quomodo se gerere debeat superior localis
in

in carcerādo subditū. Vnde *Carcer. Guardianus.*

4 Ad incurrendas tamen pœnas requiritur præsumptio, quæ semper scientiam, & dolum supponunt. *ibidem.* Quomodo autem præsumatur, vel probetur ignorantia. Vide *Ignorantia Lex.* Ab excommunicatione verò contra rebelles non potest absolvere Religio, quia talem sibi Pontifex reservavit. *Pœn. cap. 6. quæst. 4.* Vide *Pœna.* Cæteras pœnas potest Generalis remittere, excepta excommunicatione, quamvis in foro contentioso deductas. *ibidem quæst. 12.* Vide *Inobedientia. Visitator. Contradicere.* Immo ex grauantibus circumstantiis augere, sed mutare ex maiori, vel minori affectione in rebellem non potest, quia non effectus castigatur, sed ipsa formalitas rebellionis in suo genere completa. *Pœn. c. 6. q. 8.*

5 Incurrunt verò has pœnas rebellantium non solum ipsi formaliter rebelles; sed etiam mandantes, fauentes, sollicitantes, cooperantes, mediantes, auxiliantes, qui delicti causæ proximæ fuerunt, non impediendo, quando tenentur, & possunt, ut suis titulis dictum est. *ibid. q. 5.*

6 Requiritur autem ad incurrendas pœnas effectus sequutus, sed data formali rebellionem, ut si Commissarium, repellat; ostium ei claudat, & huiusmodi, licet postea pœniteat, quia tamen data est iam formalitas rebellionis, pœnas incurrit, licet resipiscat. *ibidem quæst. 6.*

Nec audiendus est rebellis publicus in Guardianum, dum postea se velit defendere, quia supponitur delictum, quod nulla valeat tergiversatione cædari. *Const. cap. 1. stat. 4. §. 17. in fine.*

7 Unde potest eum facti pœnitentem, Guardianus carcerare, sicuti qui pœniteret post homicidium, tamen ex charitate, & æquitate debet pœnitentis retractationem recipere, & seuera tantum coram Fratribus reprehensione corrigere, ut suæ se iniuriæ immemorem ostendat, paci consulat, & fratrem lucretur. *ibidem.*

Receptantes Apostatas an incurrant excommunicationem. Vide *Apostasia.*

Recipere mercedem. Vide *Laborare.*

Recipere Novitios. Vide *Novitius.*

Recitare officium. Vide *Officium.*

Reclamare contra delictum publicum. Vide *Delictum.*

RECVRSVS.

I Cum Regulares(iuxta dicta verba *Papæ*) sint exempti à Tribunali sæcularium; Ideò qui sub pretextu iniustitiæ sibi factæ ad Advocatos, Procuratores, & Iudices sæculares, vel quomocunque ad sæculare Tribunal recurrerit pro consilio, aut auxilio petendo, is actibus legitimis priuetur, gravis enim mulctetur arbitrio Superioris. *R. c. 18. in principio.*

Si

2 Si quis ad locorum Ordinarios eisdem de causis recursum habuerit, grauis etiam puniatur, Prouincialis, vel Generalis arbitrio. Quia verò nonnulli suae professionis immemores, ad Tribunalia praedicta, quodocunque appellant, & ad illa confugiunt, sciant se esse auctoritate Apostolica ipso facto excommunicatos, nec absolui posse extra mortis articulum, nisi à Romano Pontifice, & insuper de facto incurrere penas priuationis officiorum, inhabilitatis ad illa perpetua, & ad omnia alia, & vocis actiuae, & passivae. ibidem.

3 Non prohibetur tamē simpliciter consilium petere à saecularibus, sed quando petitur prae-textu iniustitiae, non enim desunt in Religione periti, quos consulamus, ne superiorum detractionibus, & secretorum in Religione reuelationibus saeculares scandalizentur, incurritur ergo tunc ultra poenas praedictas peccatum mortale; sed seculis istis, scilicet scandalo, detractione &c. ad euitandum graue damnum, vt triremes, longum carcerem &c. possumus de licentia superioris, & sine ea, fretus iure naturae, consulere peritos, & deuotos in saeculo, & rerum Religionis gnaros, si tales in Religione non habeat. Contra illatum verò damnum simpliciter nullo modo potest concedi talis recursus, quia datur in Religione appellatio ad superiores maiores. Non veniunt autem hic sub nomine saecularium Regulares exteri,

teri, unde ad eos recurrentes non possunt puniri pœna statutaria, sed tamen ut reuelatores rerum Religionis. *ibidem q. 2. Vide Defensio.*

4 Gravius punitur recursus ad Episcopos, quia præter recursum ad Iudicem incompetentem (stante exemptione Regularium) quæ est in hoc communis cum cursu ad laicos, iste superaddit lites in Religione, quia Episcopi ex talibus tumultuarijs recursibus prætendunt acquirere iurisdictionem super Regulares ordinariam, quod in laicis non cadit; unde maius malum maiori indiget remedio. Nec etiam pro absolutione; aut dispensatione possumus ad Episcopos recurrere, quia Regulares supra suos subditos ampliorem Episcopis habent facultatem. *ibidem q. 3.*

In quibus verò casibus habeant Episcopi auctoritatem super Regulares, & quando ad ipsos recursum habere possint Regulares. Vide *Episcopus num. 10.*

5 Non incurrit tamen has Pœnas qui ex vehementi iracundia, ex deliberationis defectu talem recursum faceret, quod tamen probare debet, & eo probato mitius puniri debet. *ibidem quest. 4. vers. Dices tertio.* Incurrunt etiam pœnas prædictas fautores, & consultores; fautor autem non dicitur subditus, qui sine dolo recurrenti socius esset assignatus, bene tamen superior, qui ad hoc egressum concederet

ret è Conuentu. *ibidem quæst. 4. diffic. 1.* Incurruntur autem pœnæ statim facto recurſu, etiam ſi eo non acceptato, ſæcularis recurrentem repellat, quia recurſus iam eſt per eum completus. *ibidem diffic. 2.*

6 Item incurrit, qui per alium recurſum faceret, & libelius ſolus appellationis, & non ille, cuius nomine factus eſt, appareat, quia præſumitur factum fuiſſe ad inſtantiã illius, qui habet intereſſe in cauſa: attramen, quia po- teſt fieri ab amico in odium principalis, non debet procedi ad declarationem pœnarum, niſi probetur mandatum, ſcilicet ſi principalis ratum habeat recurſum, quia ratihabitio mandato comparatur; ſi de recurſu gaudeat, ſi de eo locutus fuiſſet, & de recurſu commodum referat. *ibidem diffic. 3.*

Recurrere per viam appellationis. Vide *Appellatio*.

RECUSARE Iudicem. Vide *Iudex*.

REDDITVS prohibiti. Vide *Paupertas*. *Proprietas*.

REDIENS à triremibus. Vide *Triremis*. Rediens Religioſus ad Conuentum debet iterum benediſionem petere à ſuperiore, & ei notabiles defeſtus ſocij manifeſtare. Vide *Carcer num. 22.*

REDIMERE

Vexationem iniuſtam medio etiam illicito
om-

omnibus licet ; quia de iure naturæ quilibet tenetur liberare se à malis iniuste illatis, vel inferendis . Non tamen conceditur ob iustam vexationem , licet iniuste illatam , vt si quis ex mero odio de vera infamia me vellet infamare . *Pæn. cap. 15. quæst. 8. vers. Excipiunt tamen.*

REFECTORIUM .

1 Omnes in Refectorio tam superiores , quam subditi conueniant : Communi victu sine dispensatione, extra casum infirmitatis vescantur Prælati, maximè ad bonum exemplum, & ad tollendas subditorum murmuraciones , occupationum autem discretionem ratio ipsa suadet, tam in superiore pro se, quam pro concedenda subditis licentia extra Communitatem comedendi. *Const. c. 3. stat. 12. & 14.*

2 Superior sub pœna priuationis officij, & subditis sub priuatione suffragiorum non debent admittere sæculares in Refectorium ad comedendum in communitate, nec etiam consanguineos, affines, amicos &c. nisi magna alicuius benefactoris spectabilitas aliter suadeat . Et qui aliter Refectorium regulariter prophanaret, ultra priuationem, peccatum mortale incurreret . *ibidem .*

REFORMARE .

1 Est denuo constituere , & ad esse pristinum

num reuocare ; Vnde reformare Religionem in essentialibus deficientem (dummodo conseruetur eius vnitas) sanctum est, & debitum : Diuidere verò Religionem in ordine ad Reformationem , est iniquum , quando inter inobseruantes obseruari Regula possit , sicut in Ecclesia mali cum bonis admixti sunt , etiam si ea sine aliqua difficultate , & contradictione obseruari non possit , quia sub eodem præcepto tenemur ad obseruantiam Regulæ , & ad vnitatem Ordinis . Cum autem ad obseruantiam talem , maxima interponitur difficultas , quæ moralem impossibilitatem infert , tunc potest ad Regulæ obseruantiam stabiliendam procurari Ordinis diuisio , vt factum fuit in Concilio Constantiensi , & inde per multos Romanos Pontifices vsque ad Leonem Decimum , qui sigilla , & titulum , & officium Ministri Generalis totius Ordinis à Conuentualibus ablata , transtulit ad Reformatos . Hic autem maxima difficultas oritur ex dissimilitudine , & consequenter antipathia , & repugnantia non obseruantium ad obseruantes ; Illi enim horum exemplarem vitam sibi flagellum putantes , vel excutere , vel destruere continuò procurant ; si autem alienationis initium , humilitate , & patientia caret , peccaminosum est ; obseruantia enim patiens , & humilis esse debet , si verò per patientiam , & humilitatem , salutis periculum
pos-

possint effugere, diuisionem procurare non licet. *Pen. c. 17. q. 2.*

2 Reformare sub peccato mortali tenentur Superiores locales, Prouinciales, & Generales, quo ad obseruantiam, & votorum, & præceptorum, & regulæ Religionem in istis reformatam, vota enim cum sint communia omnibus Religionibus, non singularizant Minoricam, sed præcepta, ex quibus vota modificantur, vnde sublatis præceptis, destrueretur formalitas Regulæ Minoricæ. *ibid. q. 3. resp. 1. & 2.*

3 Et sic indictam in Capitulo reformationem tenentur sub peccato mortali omnes acceptare, etiam si professi essent sub inobseruantia, quia Religiosi suas voluntates, vel explicitè, vel implicitè in Papam, & Superiores reposituisse supponimus: Excipe, nisi vouens explicitè intendisset vouere Regulam, prout tunc obseruabatur, quia votum est liberum. *ibidem resp. 2.*

4 In accidentalibus verò induci non potest reformatio, quæ ad mortale obliget, nisi ex ijs grauissima in ordine oriretur deordinatio. His exceptis, reformationem cum diuisione affectare, à sola ambitione prouenire potest, & maximum est peccatum, & pœnis statutarijs subditur quinque sit subditus, siue Prælatus, sub prætextu Reformationis diuisionem procurans. *ibid. q. 3. resp. 4.*

Re.

5 Reformati in odiosis non veniunt sub nomine Obseruantium. *Pæn. cap. 22. quest. 8.* Nec gubernari possunt per statuta Obseruantium, quia habent sua peculiaria ordinata post statuta Generalia; possunt tamen ad hæc recurrere in casibus reformationis non contrarijs, & vitæ reformatæ, & in eius statutis non expressis; sunt enim statuta Reformatorum, veluti municipalia, vnde quando de eadem re diuersimodè determinatur in Generalibus, & in municipalibus, standum est municipalibus. *Pæn. c. 9. q. 8. resp. 4.*

6 Reformatio Ordinis in Concilio Constantiensi ortum habuit ad tollenda scandala, quæ inter relaxatiuos, & zelantes in dies oriebantur, vnde Reformatis concessi sunt Conuentus, Guardiani, Vicarij Prouinciales, & Vicarius Generalis à Generali Conuentualium, & Prouincialibus respectiuè dependentes, quo ad confirmationem. Quæ omnia cum post illud Concilium, & obitum Martini V. conuellerentur Conuentuales, fuere in Concilio Basileensi ad petitionem Regis Christianissimi, & ab Eugenio IV. Nicolao V. Calisto III. Pio II. & Sixto IV. licet à Conuentualibus assumpto confirmata, & reformatos non perturbati mandatum fuit. *Pæn. c. 17. q. 2.*

7 Quæ dispositio variè deinceps tentata, conuulsa, restituta per subsequentes Pontifices,
caput

caput etiam tentauit, debile rer quidem tempore S. Bernardini, nam obseruantibus indultus fuit etiam Vicarius Generalis cum subordinatione ad Generalem pro confirmatione. Tandem quia multiplicabantur in dies mala scandala & seditiones, sub Leone X. totaliter ordo diuisus fuit, inter obseruantes, & Conuentuales, quorum illi ad litteram, isti, iuxta indulta Apostolica, regulam obseruant. *Pen. cap. 17. quest. 1.* ac propterea per decretum dicti Concilij Constantiensis Leo X. vt dictum est, ad tollenda quotidiana scandala, & vnien- das tot Reformationum Congregationes, scilicet Clarenos, Amadeos, S. Euangelij, Colleganeos, fratres de Caputio, &c. edita Bulla vnionis. Obseruantes a Conuentualibus totaliter separauit. *ibidem quest. 1.* Sigilla, & titulum, & officium Ministri totius Ordinis Seraphici, & supremam in ordine præcedentiam Obseruantibus consignauit. *ibidem.*

Capuccini verò licet ex obseruantia descenderint, & extra ordinem illum Minorem, quem Leo X. declarauerat diu palabundi, ad Conuentuales appulsi, ipsis tandem, & obseruantibus nuncium remiserunt, & paulatim sub Vicarijs, postea sub Prouincialibus, tandem sub Generalibus fixere tentoria. *ibidem quest. 1.*

8 Tepestente verò Obseruantium feruore sub Clemente VII. anno 1532. emerferunt fratres

res strictioris obseruantia, qui discalceati in Hispania, Recollecti in Gallia, Reformati in Italia sunt appellati, quos fauoribus specialiter persecuti sunt B. Pius V. Greg. XIII. Clemens VIII. Paulus V. Greg. XV. & tandem Urbanus VIII. *Pen. c. 17. quest. 2.*

9 Vnde Discretos primò, & Custodes, deindè Vicarios, & Visitatores Generales, postremò Ministros Prouinciales, Diffinitores, & Procuratorem Generalem obrinuerunt, vt se ipsos in puriori obseruantia, etiam contra Generalem tueri valerent, quem solum in toto Ordine cum limitata tamen in multis auctoritate recognoscunt. *ibidem.*

REGVLA, REGVLARES.

1 Sancti Patris N. Francisci, Regula licet omnium in rigore extrema, non tamen veras necessitates in extremo, vt potè discreta constituit. *Const. cap. 3. stat. 23. quest. 2. in fine.* quippè quæ a Christo Domino in loco Fontis Columbæ B. Francisco fuerit verbaliter dictata, vnde Nicolaus III. in Decret. *Exijt* ait *Hac est apud Deum immaculata Religio, quæ descendens a Patre luminum, per eius filium exemplariter, & verbaliter Apostolis tradita, & per Spiritum Sanctum, Francisco inspirata.* Ex quo esse de iure diuino, & non posse ab vlla potestate in terra conuelli concluditur. *Penal.*

cap. 7. casu 14. diffic. 1. prope finem.

2 Tamen viuentē Legislatore sub Fratre Elia Generali, cœpit relaxari, & eam magis in dies relaxandam, sed semper reformandam diuinitus fuit ipsi legislatori Seraphico reuelatum. *Pen. c. 17. quæst. 2.*

3 Quare Franciscana Religio à Domino fuit electa (sicut ipse testatus est Honorio Papæ. Ego, inquit, præcepta, aut verba in Regula non posui, sed Christus, qui omnia vtilia, & necessaria salutì animarum nouit. *ibidem quæst. 1. Vers. Verum;* non tantum propter profectum, & salutem animarum totius Mundi in terris fidelium, sed & infidelium, & Paganorum. *ibidem quæst. 1. Vers. Quantum.*

4 Vnde ex euidenti vtilitate Nicol. III. affirmat, approbatam fuisse in Concilio Lugdunensi, & Sixtus IV. post multiplicia Encomia sic affatus est. *Hi profecto sunt fratres Minores in Deum Ecclesia multiplicibus splendoribus radiantes, quorum sonus prædicationis, & sanctitatis opera præ cæteris Religionum professoribus, usque ad extremum terræ nosciter exiuisse. Hi sunt, quos Deus numero multiplicauit, & merito. ibidem* Quinimodò Leo X. confirmans ait. *Hæc est illa Minorum Religio, quæ virentibus ceremoniarum folijs, per viros Apostolicos, tanquam per palmites extensos, a mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos*

Or-

Orbis terrarum, immò sapientia, & scientia irrigauit Montes, & impleuit terram. ibidem.
Vers. Amplitudo.

De Regulæ nostræ summa perfectione. Vide *Castitas. Obedientia. Paupertas. Franciscani.*

5 Regulares, seu Religiosi (exceptis Minoribus) ad arctiorem, petita, licet non obtenta à suo Generali, vel Prouinciali licentia, possunt omnes transire, hanc verò licentiam, dare non potest Superior localis, licet Prælatus sit, quia cum ex se recipere ad habitum, non possit, nec debet dimittere; quibus autem in particulari, vel negetur, vel concedatur ad aliam Religionem transitus, id ex proprijs cuiusque Apostolicis constare debet. *Const. c. 2. statut. 5.*

RELAPSVS.

Dicitur ille, qui reincidit, postquam abiuratis prauis erroribus, se nullo modo in posterum de fidei articulis, aut de Ecclesiæ dogmatibus malè sentire iurauerit, & talis brachio sæculari puniendus traditur, *Pen c. 22. concl. 1.*

RELIGIO quo ad priuilegia declaranda, restringenda, renuncianda &c. Vide *Priuilegium.*

RELIQUIAS commutare. Vide *Simonia. Casus reseruatus.*

Remigantes. Vide *Triremis.*

Renunciare Priuilegia. Defensiones. Vide *Priuilegium. Defensio. Processus. Contumax.*

REPETIARE.

I Habitum de petijs laneis vel lineis (non enim in regula specificatur) libertas est à Regula concessa, vnde à Superiore sine causa prohiberi non potest, prohibens peccaret, data tamen causa licitè, & validè prohibebit. Causæ verò repetiendi sunt fractura præsens, vel imminens, vel ordinaria in parte habitus, necessitas etiam tuendæ valetudinis, cum respectu frigoris Tunicæ leuiore sunt. Repetiatio autem affectata extraordinaria, & non necessaria, quæ communitatem offendit, singularitatem affectat ad vanitatis, & ambitionis aucupium, omninò mala est, & damnanda: *Const. cap. 2. stat. 48. Vers. Vniformitatem.*

REQUISITA Nouitiorum. Vide *Nouitius.*

RESIDENTIA.

I Est de iure diuino, quia sic est Prælato commissa cura subditorum, & Conuentus, ideo sine dispensatione, ab ea non potest se alienare, dispensatio verò sine causa est nulla: Causæ verò ad dispensandum sunt Christiana charitas, vt Prædicatio, pacificatio, parentum subuentio, vel consolatio: Vrgens necessitas, scilicet ad recuperandam sanitatem, vitandam
ho-

hostium incurfionem, pestem. *Confl. c. 8. stat. 62. per totum.*

2 Quod in Conuentu autem aer fit insalubris, non valet, licet Guardianus sibi Vicarium constitueret, quia sciens, & volens eius curam suscepit, vnde vel residere, vel renunciare tenetur, pestis etiam, aut intemperies communis Prælato, & subditis, cum Prælatum non excusat, quia in casu communi ei cura ouium incumbit, sub peccato mortali. Circa inimicitias verò, si causam ipse dederit, siue sint cum fratribus, siue cum sæcularibus, non est à residentia dispensandus, sed ab officio amouendus, si sit patiens, & hoc à subdito, subditus est amouendus, & castigandus. Si autem cum Episcopo, vel Domino loci, vel communitate patiatur, nisi deduci in exemplum posse timeatur, tunc est cum alio Guardiano commutandus. Debita obedientia etiam est causa sufficiens, v.g. cum Generalis, vel Prouincialis, vel Papæ Legatus iustum debitum obsequium boni publici, vel particularis, visitationis Prouinciæ, & huiusmodi imperaret. Etiam Reipublicæ vtilitas, vt Capitulorum celebratio, iurium Prouinciæ, aut Conuentuum defensio, reformationis promotio, & huiusmodi. *ibidem.*

3 Dispensari etiam potest à residentia pro relaxando animo, religiosè tamen, scilicet per

duos , aut tres menses , dummodò id non fiat in diebus magnarum festiuitatum , & ieiuniorum . Peregrinatio autem , etiam voto sancita non sufficit , quia voluntariæ , deuotiones obligationi cedere debent. *ibid. concl. 4.*

4 Dispensatio verò , si est Guardianus , debet haberi à Prouinciali , si Prouincialis , à Generali , sine qua omninò (sub pœna apostasiæ in Guardiano) non debet à residentia discedere , nisi in vrgentissimo , & repentino casu , de consensu discretorum. *ibid. concl. 4.*

Pœnæ non residentium sunt præter pœnas à iure præscriptas , & peccatum mortale , etiam suspensio , vel priuatio officij , quod Superioris iudicio remittitur . *ibid. concl. 7.*

RESPONDERE Prælato in culpa . Vide *Casus num. 14. infamare .*

RESTITVTIO famæ . Vide *Infamare Detractio .*

RETINERE :

Aliquem vi , vt non possit abire quo vult , est cum carcerare , vnde talis retinens incurrit Canonem *si quis suadente diab.* etiam si ad eius secretum peccatum tollendum fiat , & contra eum esse testis non potest , & punitur tanquam usurpator alienæ iurisdictionis , v. g. si subditi scirent Superiorem in cubiculo retinere mulierem in cella occultam , & subditi irruerent ad cel-

cellam , ac mulierem expellerent , & vellent Superiorem in vincula conicere , & Prouinciali puniendum tradere , nulli dubium est , quod crimen læsæ maiestatis committerent , hoc enim nec Superiori locali , contra subditos conceditur ; vnde tales vt conspiratores sunt puniendi . Superior verò in tali casu , nec potest reus constitui , & confessio extorta ex tela talis iudicij nulla est , nullumque parit effectum in ordine ad punitionem , nisi aliundè legitime de eo constet , quam per talem subditorum accusationem , quæ potius vt calumnia , vel conspiratio est declaranda . Solum enim poterunt delictum iustificare , & contra eum legitime agere apud Prouincialem . *Pæn.c.8.q.8.*

REVELARE .

1 Reuelans confessionem Sacramentalem duplicem committit malitiam , scilicet Sacri- legij contra Sacramentum Pœnitentiæ , quia ipsum reddit odiosum ; & iniustitiæ , quia frangit pactum virtuale , quod est inter Ecclesiam , & Sacramentaliter confitentes de secreto seruando , sed non tenetur ipse hanc duplicem malitiam confiteri , sufficit enim , quod dicat , se reuelasse confessionem , tenetur tam ad restitutionem famæ ipsius , cuius peccatum reuelauit . *Pæn. cap. 23. quest. 2.*

2 Indicia contra reuelantem elici debent

ex his quæ cadunt sub sigillo, vt sunt peccata mortalia, tam pœnitentis quam sociorum complicum. Secundo venialia in particulari. Tertio peccatorum circumstantiæ, quæ ad peccata reducuntur. Quarto defectus naturales odiosi. Quinto confessio extraordinaria secreta, quam pœnitens nolle sciri; hæc autem non tantum reuelantur dicendo, se audisse, hæc, & illa in confessione Titij, sed si quis multis viris v. g. auditis in confessione, diceret deinde Titium esse castum, tunc infertur se castitatem negare in alijs. Secundo, si quis egrediens consulat doctiorem de aliquo casu, & deinde immediatè se conferat ad absolendum Titium. Tertio, si post confessionem fugiat Titij consortium, quod ante frequentabat. Quarto, si cum ipso pœnitente sine eius licentia extra confessionem de ipsius peccatis in confessione auditis colloquatur. Quinto, si dicat etiam in genere: Grauem Titio imposui pœnitentiam, aut Titium nolui absolvere: Titius suis minutissimis culpis mihi caput frangit. Sexto, si dicat, se scire in confessione, quod in tali Conuentu, vel Communitate grania peccata committuntur. Quæ omnia iudicia sigilli confessionis violationem, quomodocunque vel dicto, vel scripto, vel nutu manifestentur, dummodo in aliorum notitiam producantur, *ibid. q. 2. resp. 2.*

3 Clara probatio fractionis sigilli constare potest ex confessione fractoris , vel per plures testes contestes, nullo modo per testes singulares , quia non faciunt plenam probationem , maximè in Religione nostra , vbi dicitur de legitimè conuictio ad summum per testes singulares , conuictus Confessarius potest puniri pœna arbitraria , non tamen si Confessarius sit probus , non loquax , aut garrulus , quia repugnantibus coniecturis contra particularium attestations , est pro Confessario bonæ opinionis præsumendum . Si verò Confessarius se velit tueri dicendo , se habuisse licentiam reuelandi à pœnitente , & pœnitens neget , Confessarius licentiam debet probare , quod in contrarium venit ; si Confessarius à tertio accusetur de reuelatione , accusantis enim interest probare Confessarium sine licentia reuelasse , & vltius , quod Confessarius talis pœnitentis confessionem audiuerit , & peccatum reuelatum non aliunde sciuerit : his enim non probatis Confessarium conuincere non potest. *ibi-
dem resp. 4.*

4 Peccatum tamen potest aliquando reuelari , vt incendium Ciuitatis , proditio Reipublicæ , occisio Principis , disseminatio hæresis , & similia , quia peccatum committendum , de quo pœnitens non dolet , & abstinere non proponit , non dirigitur in pœnitentiam .

Pœ-

Pœnitens verò omninò non est reuelandus .
ibid. resp. 4. diff. 2.

5 Pœnæ reuelantium non afficiunt , nisi Sacerdotem confessionem excipientem , & nullo modo alios , ad quos confessionis notitia peruenerit (saltem in vim statuti) v. g. qui peccatorum cedula reperisset , interpres in confessione adhibitus , fictus Sacerdos , qui uulter confessionem audiat , aut verus Sacerdos , qui sacramentaliter audiendi , & absoluendi , voluntatem non habeat , quia pœnæ contra personam veram inflictæ , cum sint stricti iuris ad personam fictam , & representatam extendi non debent , sed tales pœna arbitraria sunt puniendi , quia secretum naturale , & Diuinum violantes , impunè non debent abire . *ibidem diff. 1.*

6 Contra reuelantes confessionem sacramentalem adest hoc statutum , *scilicet actibus legitimis destituimus , ab audiendis confessionibus perpetuò suspendimus , atque carceribus mancipandum Prouincialis arbitrio decernimus ; Sin legitimè conuictus non fuerit , sed tantum sufficienter indiciatus , grauiter arctetur ad arbitrium Superioris . Pœn. cap. 23. in principio .*

7 In iure autem canonico depositio , & peregrinatio perpetua contra tales mandabatur ; sed postea in Sacerdotij honorem depositio , & loco peregrinationis arctatio in Monasterio
 fuit

fuit inflicta. Quæ depositio non intelligitur de depositione actuali, postquam depositus traditur brachio sæculari, sed de verbali, per quam beneficio, & officio, & ordinum exercitio priuatur; itaut solius Canonis, & fori priuilegium deposito reuelanti remaneat, arctatio enim carceratio est, carceratus autem nullos ordines potest exercere. *ibidem q. 3.*

8 Sed cum statutum istam totalem, & perpetuam depositionem in solam priuationem, actuum legitimorum, & perpetuam suspensionem à confessionibus audiendis commutauerit, & etiam perpetuam arctationem in Monasterio, in carcerationem arbitrariam, cum de Principis arbitrio (sunt enim statuta à Pontifice approbata) sic immutauerit, pœnis statutarijs puniendus est Religiosus. *ibidem.*

9 Perpetuam verò suspensionem ab audiendis confessionibus Generalis remittere non potest, immò neque Capitulum; & si remittit, nulliter facit, quia ista perpetuitas non à statuto, sed à lege infligitur. *ibidem resp. 3.* Nec tollere potest Generalis iuris infamiam, quæ reuelanti post sententiam consurgit immediate ex enormitate delicti, quæ enormitas per arctationem, vel per triremes importatur. *Pæn. cap. 23. resp. 4.*

10 Sic reuelantem confessionem punire ad Religionem pertinet, non ad Sanctæ Inquisitionis.

tionis Officium; nullum enim ad hoc extat decretum, aut Apostolica Constitutio; immò in iure dispositioni Superioris ordinarij relinquitur. Excipe, nisi esset error in intellectu, v. g. si diceret, id licitè fieri, vel si frequenter hoc faceret, censeretur enim tunc agere ex malitia, & spernere ordinationem Ecclesiæ. *Pæn. cap. 23. quest. 1.*

Reuelare secreta extra Religionem &c. Vide *Casus num. 3. 4.*

Reuelare accusantium nomina, est casus reseruatus. Vide *Casus num. 6.*

Reuelare ex obligatione vel non in iudicio, vel extra, iustè, vel iniustè fratris particularis defectus. Vide *Accusare. Calumnia. Denunciare. Infamia. Iniuria. Carcer num. 22.*

II Reuelans vnde Diffinitorij dissensio oritur, graui pœna in allegato statuto puni-
tur, quia talis reuelatio summum Reipublicæ bonum euertit. In Diffinitorio enim summa negotia pertractantur, scilicet electiones, punitiones. Cum igitur agatur de rebus, quæ possunt bilem mouere, & iras in aliquibus accendere, quod scilicet Prælatura non fuerit collata vni ob meritum defectum, adempta alteri ob demerita, nulli dubium est; quod Diffinitorium euaderet seminarium inimicitiarum; hinc inferitur, quod Patres zelantes nequeunt liberè loqui, timentes sibi malas voluntas-

luntates creari , ex quorum taciturnitate Religionis negotia labuntur . Diffinitores tamen , quia nec coacti officium susceperunt , nec de amissione vitæ , vel famæ , vel bonorum verè timetur , tenentur simpliciter , non obstante , quacunque minata inimicitia , bonum publicum præferre , quia honorem cum onere susceperunt . *Pænal. cap. 24. quæst. 2.* Vide *Casus num. 3. 4.*

R E V S .

1 Dicitur ille , contra quem indicia , probationesque laborant , nec antequam ad iudicium vocetur per citationem : Immò non est constituendus , nisi in informatione constet , delictum esse semiplenè probatum , vel adesse æquipollentia indicia . Iudex aliter faciens , peccat mortaliter , actibus legitimis perpetuò priuatur , & alijs pœnis subijcitur . *Pæn. c. 1. quæst. 3. vers. Respondeo quinto .*

2 Audiendus est in suis defensionibus antequam torqueatur , secus posset quis torqueri de delicto , quod nunquam cogitavit , quod est summè iniquum , & Deo odibile , immò Iudices sic procedentes , potius canes , quam homines nuncupari merentur . *Pæn. c. 5. q. 4.*

Reus compares per Procuratorem . Vide *Iudex Processus .*

3 Reum sine causa legitimâ , & legitimè
in

in actis probata tormentis subiiciens, excommunicatur in Canone *Si quis. Penal. cap. 5. quest. 4.* Confessio verò in tormentis facta, est nulla, nisi die sequenti à reo posito extra vincula, & timores ratificetur, vt non ex dolore, aut metu, aut violentia ea ratificasse videatur *ibidem quest. 10. Vide Tortura.*

4 Quod si proportionata culpæ tormenta omninò inconfessus sustineat, cst absoluendus, licet delictum fuisset plenè probatum, vel saltem non posset in pœna ordinaria condemnari, quia sustinuisse in tormentis, vim habet, ac si veritatem fassus fuisset. Si autem reus sic conuictus interrogaretur de socijs, vel super aliquo articulo confessionis, debet apponi clausula, & protestatio, *Sine præiudicio confessi, vel conuicti criminis, vel latæ condemnationis. ibidem quest. 5.* Si tamen postmodum noua iudicia superueniant, poterit in horum vim iterum contra eum, licet prius absolutum procedi, non obstante absolutoria sententia. *ibidem quest. 9.*

R I X A.

Est duorum vt plurimum vi contentio, quæ ex improviso procedit, non data opera. Dicitur autem author rixæ, qui illicitum attentauit, vnde rixa oriri potuit, quod si author rixæ sciri non valeat, vterque puniendus est pœna ordinaria.

dinaria, quia non est maior ratio de vno, quam de altero, expedit autem, vt delicta non remaneant impunita. *Pæn. cap. 13. q. 3. vers. Instabis quarto.*

R O G A M I N A

Superiorum mandata sunt, & inducunt iustum timorem. *Pæn. cap. 15. quæst. 8. vers. Respondeo potest dari.*

R O T A

Seu Turneus Monasterij, ex ligno nucleo, aut solidiori fiat, cuius fenestrella cubitum, vnum altitudine, latitudine verò uncias sexdecim non excedat, intus, & foris seris, & clauibus occludatur. *Constit. cap. 11. stat. 7. concl. 5. quæst. 2.*

S A C E R D O S

Proprius quis dicatur. Vide *Confessio n. 5.* Sacerdos, quia militiæ Diuinæ cingulo condecoratur, mitius est torquendus, quam laici. *Pæn. cap. 5. quæst. 3.*

S A C R I L E G I V M

I Est irreuerentia contra rem sacram Deo per publicum ritum, & institutionem consecratam, v. g. contra personas, res, & loca Deo deputata, sic mollities &c. Religiosi est
sacri-

sacrilegium , & duplici nota incurritur , si cum alio Religioso , vel in loco sacro committatur . *Pen. cap. 8. quæst. 9.*

2 Sacriligij attentatio remota , vt est conditio ad peccandum , accessus ad locum , non inducunt pœnam ordinariam contra sacrilegos , benè autem attentatio proxima , vt esset cubare in eodem loco ad amplexus , oscula , & tactus ruere , & ad vltiores , ac viciniore impudiciæ actus progredi , quia hæc ad completam libidinem tractant , & in rem Deo dicatam vera violatio , & irreuerentia irrogatur . *ibidem vers. Sed dices . Vide Fornicatio .*

A Sancto Officio pœnitentiatus . Vide *Pœnitentiatus . Abiuratio .*

SATISFACTIO famæ . Vide *Fama . Satisfactio condigna . Vide Conspirator .*

S A N D A L I A

Aperta possunt deferre Reformati , quia contraria Constitutio Urbani VIII. per non usum , est pœnitus sublata , ultra quod fuit ab ipso ob causas sibi expositas reuocata . *Constit. cap. 2. stat. 72. dub. 8.* Idem dic de Calepodij reassumendis , soleisque dimittendis : Sandalia enim à Christo , & ab Apostolis fuere gestata , maximè in locis petrosis , & spinosis , & in frigore , & in æstu . *Constit. cap. 2. statut. 68.*

SAN-

S A N C T I O

Est illa legum pars, in qua contra legis transgressores poenæ decernuntur. *Const. c. 1. stat. 1. §. 7.*

S C A N D A L V M

Aliud actiūum, aliud passiūum. Actiūum est, quod ex intentione operantis, vel ex natura sua est inductiūum alicuius in ruinam. Passiūum verò est, quod indebitè oritur ex actione licita, & necessaria, & hoc vltimum curare non debemus, quia nullus tenetur dimittere, sibi licitum, vt v. g. non teneor non equitare, cum ex vera necessitate debeam equitare. *Pen. c. 4. q. 2. vers. Respondeo statutum.* Actiūum verò est punibile, etiam si non sit, qui actu scandalum patiat, quia actio de se fuit inductiua, sed delinquenti incumbit probare, quod nemo scandalum passus sit. Ad scandalosam verò oblocutionem in populo ad hoc, vt sit punibilis, non sufficit numerus denarius, sed ille numerus sufficit, qui publicum, & notorium facti conficeret; nomine autem populi omne genus personarum in eo contentarum, etiam infideles veniunt. *Const. c. 1. stat. 3. §. 3.*

S C H E D V L A E

Electionum debent statim publicata electione
R r ne

ne comburi coram Vocalibus, ad hoc, vt secreta non publicentur. *Const. cap. 8. stat. 16.*

SCHISMA.

1 Est alienatio^{ab} Ecclesia, ideò summè edibilis, quia per diuisionem ad totius destructionem tendit. Est autem Schisma sine hæresi, quando quis per odium speciale, Papæ non vt Papa est, sed vt talis homo, vel Princeps obedire detrectat. Vel quando contendetur de Papatu inter multos, qui confiterentur quidem vnitatem Ecclesiæ ab vno Christi Vicario pendere; attamen quilibet teneret hunc, & non illum esse legitimum Papam; tunc enim est schisma sine hæresi: Schismaticus autem, & hæreticus simul esset, qui in diuidendo se à Capite, & corpore Ecclesiæ, teneret se benè agere, & malè sentiret de vnitatem Ecclesiæ, ac eius capite, eo quia tunc peccaret in Symboli articulum *Credo in Spiritum Sanctum, & vnā Sanctam Catholicam Ecclesiam*, quia diuidendo hoc corpus, diuideretur Spiritus Sanctus informans. *Pen. cap. 17. quest. 1.* qui quidem Schismatici in Bulla Cœnæ Domini excommunicantur. *ibidem.*

2 Schisma in Religione est procurare Ordinis diuisionem, quod sic punitur per *statut. cap. 7. §. 5. num. 55. Ordinis diuisionem quoquo modo procurans, excommunicationis sententiam*
Gene-

Generali reſeruatam , ipſo facto incurrat, & ſi legitime ſit conuiſtus , carceri mancipetur eiſdem Generalis arbitrio . Quas pœnas , ac inſuper priuationem actuum legitimorum incurrat , qui eiſdem Ordinis , vel Prouinciæ nouitatem , diuiſionem , vnionem , ordinationem , vel fratrum amotionem , aut non amotionem per Prælatos , Principes , Reges , Communitates , vel alios quoscuque extra Ordinem ſuaſerit , vel procurauerit. ibidem in principio . Vide Procurare . Reformare .

SCIENTIA

Æquiparatur , immò præfertur nobilitati , quia non ſibi ſoli , ſed toti Eccleſiæ prodeſt . *Penal. cap. 2. 9.* Non enim paupertati , humilitati , & perfectioni nocet , ſed opitulatur (immò ignorantia in via Dei maxime nocet) niſi ad ventum , & ſuperbiam , non ad charitatem , & Dei gloriam ordinetur , & à ſcientia vita irregulari diſcordet , tunc enim mala eſt , aliàs maxime utilis . Vnde S. Antonius de Patauio , lumen Religionis ſingulare , primus in Religione , de mandato S. P. N. Franciſci Theologiam docuit ; & Martinus Papa V. in *cap. 10. Reg. Minorum* , *Strictiſſimè* , inquit , *exhortantes in viſceribus Ieſu Chriſti fratres omnes , ut ubicunque viderint idoneos ad ſtudia promouendos , totis viribus auxilium eis impendant , cum*

Scientia donum sit Dei, armatura ad defendendam Sanctam Fidem Catholicam, corona Ordinis, lumen veritatis, & via in tenebris ambulantium. Const. cap. 5. stat. 5. vers. Respondeo omnia. Vide Mundus.

SCRIPTURA

Sine subscriptione, falsa reputatur. Const. cap. 10. stat. 5. Scriptura attestans solutionem, quomodo fieri debet. Vide Proprietas.

SECRETARIUS

Ministri Generalis ex familia Cismontana habet votum in Comitijis Generalibus, tanquam Custos Terræ Sanctæ. *Const. cap. 2. stat. 9.* Si autem adesset ibi Guardianus Hierusalem, tunc Secretarius non habet votum, quia Secretarius est tanquam Subsidiarius, ne votum illud desit Capitulo, posset prædictus Guardianus de iure substituere alium pro voto ferendo, sicut alij Prælati, tamen de facto Religio non permittit. *ibidem.*

Secretarius Generalis, quo ad eius relationem &c. *Vide Pater.*

Secretum reuelare. *Vide Reuelare.*

Sæculares in Dormitorium, officinas, Refectorium non admittendi. *Vide Refectorium.*

Sæculares venientes ad recipiendum habitum Religionis, & eorum absolutio. *Vide Absolvere. dispensare.*

SE-

SEDITION.

Est quietis publicæ perturbatio, dicitur autem seditio, eo quia multi dissentiunt, Seditioso enim nihil peius, & in sæculo capite plectitur, si tractatus præcessit, malus enim animus turbandi Rempublicam offendit. *Penal. cap. 16. quæst. 2. in fine.*

Seminarium Iuuenum Professorum. Vide *Iuuenes.*

Semiplena probatio est, quæ insurgit per unicum testem integrum, aut si non sit integer, est tamen de visu, & fama, vel leui alio indicio iuuatur, vel per indicium graue plenè probatum. *Const. c. 11. stat. 4. Vers. Vbi autem.*

SENATORES. SENES.

Non ab ætate, sed à prudentia, & solitudine in consilijs, & sententijs dicebantur, Senatores tamen ob experientiam, vt plurimum optima consilia dare solent, vnde senes summè sunt honorandi, senior tamen dicendus est, non qui multum viuit, sed qui multum sapit. *Constit. cap. 2. stat. 36.*

Senes an recipiendi sint ad Religionem. Vide *Nonitius.*

SENTENTIA.

Omninò requiritur in omni punitione cri-

minali, etiam in notorijs, & infragranti crimine comprehensis, ergo multo magis in probatis per testes, & per indicia, & in scriptis est redigenda, etiam sententia suspensionis, licet sit tantum interlocutoria, non finalis, & ex processu omninò dependere debet, quod si ex deductis iustificari non possit, omninò iniusta est declaranda, & Iudex pœnis subijci contra malos Iudices fulminatis. *Pæn. cap. 1. quæst. 3. Vers. In quo.*

Sententia expulsionis. Vide *Incorrigibilis.*

SEPULTURA.

Ecclesiastica carent illi, qui in probata proprietate moriuntur. Decimas exigentes, & sibi retinentes; morientes in duello, hæretici, eorumque defensores, Usurarij manifesti, non confitentes, nec communicantes semel in anno. Incendiarij, se ipsos occidentes, Sanctimoniales non seruantes vitam regularem, defuncti in excommunicatione, & alij grauissimi peccatores, eo quia supponit Ecclesia, eos in peccato mortali mortuos esse, & ideo è Cœlo eiectos. Cuius declarationem, & pœnas in Ecclesia sepelliētibz infligtas. Vide *Proprietas. Pæn. c. 7. q. 1.*

Sepelliendi cum habitu Religionis. Vide *Habitus.*

Servi, idest captiui, ad Religionem non recipiendi. Vide *Nonitius.* Si-

Sigillum Ministri Generales. Vide *Generalis*.

SILENTIUM.

Cum sit mater virtutum Monachorum, immò sapientissimarum cogitationum, in Choro, Sacristia, Ecclesia, Dormitorio, & in Refectorio, est perpetuo observandum. *Constitut. cap. 3. stat. 10.* Quando autem silentij fractura peccatum mortale inducat. Vide *Paruitas materia. Materia.*

SIMONIA.

Est deliberata voluntas pretio contrahendi spirituale, vel spirituali annexum. Hinc ex imperfectione actus indeliberati potest dari peccatum veniale in simonia, etiam ob paruitatem materiæ, quia spiritualia etiam habent gradus entitativos, licet non quantitativos, & sic licet omnis res spiritualis sit talis simpliciter, ideo inuendibilis, & si vendatur, imbibat totam simoniæ deformitatem, quia iniuria Deo infertur, tamen extenuata re spirituali, extenuatur deformitas prauæ venditionis, sicut extenuatur affectus ad eam, quis enim plus dabit pro insigni Reliquia, v. g. pro capite, quàm pro minima parte Reliquiæ, sicut & ab ipsa Ecclesia magis honoratur Reliquia insignis, quod idem in re purè spirituali venit

R r 4   dicen.

dicendum. Sub verbo *contractandi* venit emptio, venditio, pactio, & quivis alius contractus innominatus negotiandi. *In ly pretio* formalitas simoniæ consistit, ut scilicet pretium formaliter accipiatur, vel detur, non ob liberalitatem, gratitudinem, laborem, amicitiam, sed formaliter pro pretio rei spiritualis, quod à Simone originem habuit (vnde simonia dicta est) qui voluit ab Apostolis auctoritatem emere donandi Spiritum Sanctum. *Per ly spirituale*, vel *spirituali annexum* comprehenditur omne spirituale, siue sit tale per essentiam, ut gratia, & virtutes supernaturales, siue sit tale causaliter, ut Sacramenta, siue effectualiter, ut effectus Sacramentorum, & actuum supernaturalium, siue sit naturale, sed ad Deum, & Dei cultum ordinatum, ut vasa, Tempia, ornamenta sacra, Sacramentalia, labor in ministrandis Sacramentis, & officijs diuinis, beneficium Ecclesiasticum, Insuperatus, pensiones & huiusmodi, quæ omnia, vel antecedenter, vel concomitanter, vel consequenter spiritualibus sunt annexa. *Pænal. cap. 15. quæst. 1:*

2 Hinc intellectus actus quicunque sint, siue practici, siue speculativi, si consistant in naturali, & non ordinentur ad spiritualia, non possunt esse materia simoniæ, & sic tam pro eis faciendis, quam pro omittendis, ut si venditur

tur

tur doctrina, etiam Theologica, vel veritas, vt veritas est, vel licentia docendi, vel consilium, docere in festo, sistendo in naturali non potest esse simonia. *ibidem* Vers. *Actus*.

3 Ex quo infero, quod sine simonia potest commutari etiam ex pacto spirituale pro spirituali, vt Reliquia pro Reliquia, Missa, pro Missa, vt v. g. si auscultes meam confessionem; auscultabo tuam: Temporale etiam pro spirituali potest accipi, non tantum liberaliter datum, sed etiam ex pacto, dummodò non accipiatur pro pretio formaliter, sed titulo eleemosynæ ad sustentationem, vt à celebrante, vel concionante, etiam à Parocho, longum iter indebitum, & insolitum pro ministrando Sacramento peragente, non tamen, si talis itineratio sit curæ annexa simpliciter: Potest & aliquid accipi in punishmentem à pœnitente, non in pretium, vt in absolutione excommunicationis &c. commutatione voti, & redemptione iuramenti. Potest & quis seruire Episcopo, sperans ex Episcopi gratitudine, & liberalitate beneficium, dummodò seruitus non sit vt pretium pro beneficio applicata. Possum etiam sine simonia dare temporale pro redimendo iniusta vexatione ad capiendam possessionem beneficij iam collati. Item ad redimendam Ecclesiam iurispatronatus, & Eucharistiam, & reliquiam de manu Tyranni, vel

Paga-

Pagani. Item ne præsentetur à Patrono Hæreticus, Schismaticus, & quouis modo indignus, & hoc maximè in electione Pontificis, dummodò non determinetur præsentatio ad vnum. Possum & sine simonia dare temporale exhibenti spirituale, hac sub mera intentione, vt ipse ex mera gratitudine mihi spirituale sit collaturus, & ipse potest tuto spirituale ex gratitudine recipere; tamen practicè est difficile in his formalitatibus sub præcisa doni ratione consistere, & in foro fori crederetur esse simonia. *Pæn. c. 15. q. 1.*

4 Sic potest Episcopus seruo conferre beneficium, vt se gratitudinis obligatione exoneret, & quod recipiens beneficium teneatur illud renunciare, dummodò non importet nouam obligationem vltra illam, qua tenebatur ante collationem beneficij. Quæ doctrina seruanda est in mutuo, vt firmat protestatione remunerationis non imponatur mutuario obligatio noua, quæ si tacitè, vel expressè quoquo modo imponeretur, & simonia, & vsura committeretur. *ibidem.*

5 Licitum est dare munera filio, vel promittere, vt Sacramenta frequenter; alimenta iuueni, vt fiat Clericus; dotem Puellæ, vt fiat Monialis; munera hebreo, vt baptizetur; Vitam hæretico damnato, vt fiat Catholicus, hi enim contractus non sunt reciproci, & onerosi, sed

sed ex gratia solius recipientis, ut sunt sub conditione non inducente obligationem simpliciter, sed tantum, si velit oblata recipere. *Ibidem*.

6 Licitum est etiam temporale stipendium ad sustentationem Ministris Ecclesiæ, non enim datur pro opere, ut ordinato ad salutem animæ, sed ut est servitium, in gratiam alterius susceptum; immò tale stipendium Iuri diuino consonat, & potest quis pro eo pacisci, non tamen de nouo prætere ipsum potest, si aliundè, ut ex Decimis &c. congruam habeat ab Ecclesia sustentationem, aliàs esset simoniacus, in licito tamen exigendo exactio- nes odiosas, quæ simoniam sapiunt, debet eui- tare, ut v. g. si Sacerdotes nollent celebrare, nisi esset pecunia numerata, nisi detur pignus &c. nec accipere stipendium, si habeant ab Ecclesia sustentationem ex Decimis, quia tunc ex iustitia præstare tenetur. *Ibidem*. vers. *Ministri*.

7 Simonia est Sacrilegium, quia pecca- tum est contra Religionem, ita ut ponatur tanquam genus in diffinitione simoniaci, nam irreligiosè contractantur spiritualia, dum ven- ditui subiiciuntur, quæ sunt inuendibilia. Hinc est in suo genere peccatum grauissimum. Quod prohibetur iure naturali, & diuino, & Ecclesiastico, quia natura dicat, non esse ven- den-

dendam rem inuendibilem , & cuius non habeo dominium ; spiritualia verò inuendibilia sunt , quia nec dominium habent in terra , nec pretio possunt æstimari , & sic contra ius naturale venduntur , & contra diuinum , vt habetur sæpius in sacro textu , & contra Ecclesiasticum , vt habetur in *Titulis de simonia* , & cum à iure naturæ , & diuino vetatur , super hac iura Papa non habet auctoritatem ; potest tamen dispensare super simoniam inductam solo iure Ecclesiastico . *ibidem quest.1. in fine .*

8 Simonia consideratur vel secundum actus , vel secundum obiectum , vel secundum pretium . Primo modo diuiditur simonia in realem , mentalem , & conuentionalem . Secundo modo diuiditur , quia alia est in spiritualibus simpliciter , alia in spiritualibus per analogiam , & sic committitur in administratione Sacramentorum , alia in collatione Ordinum &c. Tertio modo diuiditur ad diuisionem pretij , aliud enim est à manu , aliud à lingua , aliud obsequio . *ibidem quest.2. & resp.6. Vers. Diuidunt .*

9 Simonia mentalis est , quando pretium quidem voluntate intendimus ; tamen ad actum exteriorem appretiandi non eximus , & hoc siue pretium principaliter , siue minus principaliter intendatur , nihil interest . Simonia realis est quæ mente concipitur , & actu exter-

no completur , vt das mihi pecuniam , & ego pro ea do tibi Ordinem , & sic ex parte vtriusque completur . Simonia conuentionalis est , quando paciscitur de hac nundinatione , sed ex vtraque parte non completur , vt si Episcopus dedit beneficium , beneficiatus tamen pecuniam promissam non præstitit , ex quo deducitur , quod quis fictè promittit pecuniam pro beneficio , si obtento beneficio pecuniam non præstet , neque conuentionalis simoniacus dici poterit , quia deficit actus voluntatis , sine quo simonia consistere nequit , fictio enim consensum excludit . *Pæn. cap. 15. quæst. 2. resp. 4.*

10 Vendens ministrationem Eucharistiæ , vel ipsam Eucharistiam ad magicos vsus , maximum omnium sacrilegium , igne expiandum committit , vendens cætera Sacramenta , vt sunt , quid constans ex materia , & forma , committit simoniam , quia diuina sunt & spiritualia , & peccat contra charitatem , quia arcet fideles à Sacramentis frequentandis , & peccat contra iusticiam , si sit minister ex officio . Vendere materiam proximam Sacramenti , per quam scilicet confertur Sacramentum , vt prolatio verborum in absolutione &c. simonia est , quia sunt actiones ministerij supernaturalis , & potestatis diuinæ ; venditur tamen sine simonia materia remota , vt oleum &c. quia est res naturalis . Simonia est vendere
matri-

matrimonium, ut Sacramentum, in eo enim gratia confertur, non tamen ut est contractus naturalis, sic enim datur dos suppletur pretio inter sponfos inæqualitas. Simonia est vendere Sacramentalia, benedictiones aquæ, salis &c. ipsas res, benedictas & res sacras duplicatiuè, idest ut sacræ, vel benedictæ sunt, sunt enim actus Ordinis, à potestate spirituali, & ordinantur ad finem supernaturalem: eorum verò materia, ut calix, oleum &c. licitè venduntur, ut res naturales, dummodò ratione consecrationis pretium non augeatur. Vendere verò Ecclesiam, aut sepulturam, habito respectu ad benedictionem, nullo modo licet, non quidem ex rei natura, sed ex speciali Ecclesiæ prohibitione. *ibidem resp. 5.*

II Simonia est locare, vendere, exponere ad quæstum Reliquias, nec in eis est Sacrum, à non sacro distinguere; Reliquiaria verò, ratione solius materiæ licitè venduntur. Vendere vsus sacrarum vestium, quæ vsu consumuntur, ut planetæ, albæ &c. non est simoniacum, secus calicis, quia non ita consumitur. Sacrista autem, qui exigeret aliquid pro præstatione vestium prætiosarum, vel melioris calicis, nisi illorum vsus esset consumptiuus, simoniam committeret; Simonia est vendere actus Ordinum, quia sunt à potestate spirituali. Simonia est vendere Processiones; publica, etiam priuata

nata officia, suffragia, & pro viuis, & pro mortuis, recitationes horarum &c. exequias mortuorum &c. licet enim hæc à laicis fieri possint; sunt tamen ordinata ad diuinum cultum, ad significandum, & operandum spiritualia, & vt debitè fiant fidem, & gratiam exigunt, ideo sunt materia simoniæ. Excipe delationem cadaueris, depositionem in sepulchro, ornamenta, & iusta funeris, quia sunt actiones merè humanæ, ideo licitè à Polynctoribus appetantur. Simonia est vendere ingressum, & statum in Religione, licet ad malum finem quis ingrediatur, quia status Religionis est supernaturalis, & diuinus: Pro sustentatione tamen ingredientis, vt sit in Monialibus, & matrimonio aliquid licitè accipitur; vnde si monasterium accepto non indigeat, iniustitiam, non simoniam committeret. Vendere Prædicationem Euangelij est simonia, quia est spiritualis, & ad salutem ordinata. Simonia est vendere actus spiritualis iurisdictionis, vt absolutionis, concessionis laborandi in festo &c. sunt enim spiritualia ad salutem ordinata. Similiter dic de actibus iurisdictionis spiritualis exterioris, vt est facultas dispensandi, sententiandi &c. excipe necessaria ad sustentationem Episcopi, quando visitat, & quæ dependent à Prælatis, quatenus sunt Domini temporales; & in causis merè temporalibus, vt est licen-

licentia docendi, studenti, legitimare ad honores temporales, iudicia in materia ciuili.

Pæn. c. 15. q. 2. resp. 5.

12 Vendere laborem, qui necessariò est coniunctus cum administratione Sacramentorum, & rerum spiritualium, est simonia, non verò si fit accidentaliter coniunctus, vt si Sacerdos deberet expectare duas horas vltra tempus, ambulare ad celebrandum vnã leucam pro absolutione &c. *ibidem*. Vendere omissionem actus spiritualis, iurisdictionis, vel Ordinis, vt ne absoluat debite confessum humiliter petentem absolutionem, est simonia, quia actus clauium est ligare, & soluere: Sic qui negat defensiones ei, qui occidendus est, si tenetur ex officio, homicida est. Dare autem pecuniam, ne actus spiritualis iniuste fiat non est simonia, neque erit, si sit actus iurisdictionis, vel Ordinis, vt ne celebrent, ne ordinet, quia ista ommissio est exercitium libertatis, non potestatis. Hinc ommissio actuum spiritualium est simonia, si sumatur vt actus spiritualis potestatis, vel sub respectu spirituali, secus minime. *ibidem*.

13 Simonia est votum pro voto ad electionem pacisci, quia pactum emptio, & venditio prohibita intercedunt, licet spirituale pro spirituali conferatur. *Pæn. cap. 15. quest. 8.* Sic etiam omnis redemptio, à vexatione iusta.

Vide

Vide *Redimere* non enim animus, sed meritum in electione attenditur, & omnes Electores debito modo opponere tenentur, ne indignus eligatur, *ibidem* Vers. *Excipiunt*. Item simoniaca est electio per seculares disposita, v. g. si impediuntur electores, ne ad locum electionis accedant, aut malis artibus ad talem electionem arceantur. Vide *Electio num.* 23. Idem, dic de Prouinciali, qui inueniens aliquem, Guardianum delinquentem, & dicit ei: Possum te priuare, & non priuo, si promittis dare votum ad meam intentionem in Capitulo. *Pæn. cap.* 15. *resp.* 9. *quæst.* 9.

14 Simonia in beneficijs iure Diuino, & ecclesiastico prohibetur, quia licet ius percipiendi redditus sit prætio æstimabile, tamen, ob officium spirituale percipiuntur. *ibidem resp.* 6. Reseruans sibi partem fructuum in collatione beneficiorum simoniam committit; potest tamen Summus Pontifex subtrahere aliquam partem fructum, & applicare illam ad pium vsum, etiam proprium, quamuis sit contra ius commune. *ibidem*. Pensio spiritualis nec emi, nec vendi, nec redimi potest, contrarium est de temporali, quia obligationem recitandi saltem Officium B. M. V. pensionario iniungit. Potest tamen redimi qui tenetur soluere pensionem, conueniendo cum pensionario de danda tanta summa pecuniarum

S f rum

rum vnica vice ad vitam, debet tamen remanere in pensionario obligatio recitandi illud Officium, quia si hæc extingueretur, venderetur spirituale, tunc enim non vendit spirituale, sed redimit obligationem soluendi. *Pæn.c. 15. quæst. 2. resp. 5.*

15 Beneficia sine licentia Papæ permutari non possunt absque simonia. Item redditus pinguiores cum tenuiori. Vendere ius patronatus. Præstimoniam, Commendas Clericales, spirituales, siue perpetuæ, siue temporales, est simonia; secus de temporalibus, quia istæ dantur militibus, & laicis. Item Hospitalia auctoritate Episcopi erecta, Rectorem habentia cum spirituali administratione, licet sine titulo, & amouibilia. Pacisci verò de stipendio Missæ, dummodo non sit pretium, non est simonia, vnde qui tenetur dare stipendium pro celebratione Missarum, non committit simoniam, si dat illud Sacerdoti. à quo pretium accipiat. *ibidem resp. 6.*

16 Precij verò nomine hic intelligitur, cum temporale pro spirituali datur cum actuali, vel virtuali intentione vnum pro alio commutandi, quæ intentio ex persona dantis, qualitate recipientis, quantitate muneris, & occasione largitionis est consideranda, si aliunde non appareat. Sacristæ verò, Sindici, Economi, Dispensatores, Mansionarij, temporalia
offi-

officia , & actus , non sunt materia simoniæ , licet vendi prohibeantur . *ibidem resp. 6.*

17 In omni verò materia simoniæ , ubi de solo iure ecclesiastico temporale spiritali coniunctum reperitur , potest Papa talem unionem soluere , aut spirituale annihilare , ut sunt fructus , pensiones , &c. vendere , alienare , &c. Sic venduntur Auditoratus Camerae , & Clericatus , non ut spirituales auctoritates , sed ut emolumentum temporale important . Pecuniæ verò in dispensationibus Matrimonij , non in ordine ad Sacramentum , sed in pœnam , vel ad terrorem aliorum , vel ad sustentationem aliorum officialium recipiuntur . *ibidem resp. 5. Vide Papa . Pretium .*

18 Confidentia beneficalis est certa species de re aliqua , quæ ita fuit , est , vel erit , unde est licita , cum quis ordinatè confidit , idest in meritis , est illicita , cum quis sine meritis , sed ex pacto , conventionem , pretio , modo , vel conditione tacita , vel expressa , se recepturum fore beneficium confidit . Prohibetur verò non tantum confidentia recipiendi beneficium , sed etiam resignationem , fructus , pensionem quocunque titulo proferantur . Item , prohibentur sub gravissimis pœnis , quæ afficiunt ipsos etiam Episcopos , & Cardinales . *ibidem resp. 8.* Non tamen si ex neutra parte sit consummata , Patronos , Collatores , & Præ-

sentantes, sed solos beneficium retinentes, aut ex beneficio pensionem, ingressum, accessum, & regressum recipientes. Fructus verò confidentiæ ad Cameram pertinent, non fructus simoniæ alterius; pœnæ verò contrà confidentiam excedunt cuiusvis simoniæ alterius pœnas. *ibidem resp. 8. in fine.*

19 Simoniaci reales (non mentales, vel conuentionales) in ordine, beneficio, vel ingressu Religionis, siue publici sint, siue occulti, sunt ipso facto excommunicati, & absolutio Papæ reservatur. Simoniacè ordinati, & ordinates, & Capitulum simoniacè eligens, vel conferens beneficium, incurrunt suspensionem ab exercitio, & collatione ordinum ab Ecclesiastica administratione, & omni actu iurisdictionis capitularis, non tamen ab officio, vel beneficio. Simoniacè obtinentes in beneficio, sunt ipso iure priuati, & inhabiles ad illa, & alia, saltem post criminis declarationem. *ibidem resp. 9.*

20 Simoniacus tenetur spontè dimittere beneficium, restituere fructus perceptos, & sua culpa perditos, & ante omnem sententiam, & in conscientia, ac etiam distributiones quotidianas, nisi labor impensus illas mereatur. Deductis tamen semper expensis, & melioramentis, & hoc etiam in simonia occulta, quia enim sine titulo beneficium, & fructus possidet,

eorum est latro , & hoc licet post peruentum beneficium , simoniam in sui fauorem ab alio factam sciuerit , ipso inuito , à die enim scientiæ in malæ fidei possessorem transit . *ibidem* . Actus verò facti per simoniam si sacri sint , & interabiles , vt collatio beneficij &c. sunt nulli , quia à iure irritantur , si verò non sint iterabiles , vt collatio ordinum , sunt validi , quia simonia illos non irritat . *ibidem* .

21 Simonia confidentialis priuat etiam beneficijs ante iam ritè obtentis , similiter simonia ab Examinatoribus Synodalibus commissa , non autem reliquæ simoniæ ante sententiam , quia lege non exprimuntur . Ante verò sententiam potest simoniacus in conscientia retinere beneficia obtenta ante simoniam ac fructus . *ibidem resp. 9.*

22 Dispensare in simonia quoad culpam , si sit de iure Diuino , solus Deus potest ; si sit de iure Ecclesiastico , potest Papa . Quoad penas , etiam Papa dispensat , quia sunt ab Ecclesia inflictæ . Idem dic de Conuentu regulari simoniaco pro receptione ad Religionem cum ingressu , etiam simoniaco post sententiam , & generaliter licet Episcopus per Tridentinum dispensare in occultis irregularitatibus valeat , excipitur tamen quæuis irregularitas ob simoniam . *ibidem resp. 11.*

23 Scientes simoniacos , vel mediatores ;

S f 3 absol-

absolui non possunt, nisi eos Papæ reuelauerit, quas pœnas non incurrunt simoniaci mentales, vel conuentionales, sed reales. *Const. cap. 2. stat. 14. quest. 7.* Si verò Papa simoniaco cognito beneficium conferat, censetur cum illo dispensare, & qui cum Papa simoniam comitteret, pœnas non incurreret, peccaret tamen, & nulla esset collatio, si sit contra ius Diuinum, aut naturale, quia contra hoc Papa non potest validare, vnde nec potest induci consuetudo, potest tamen circa simoniam ex iure ecclesiastico. *Pœn. cap. 15. quest. 2. resp. 11.*

24 Simonia est subornare Vocales, vt eligatur dignus, vel dignior, siue ille sit vnus ex multis dignis, siue solus, quia fit pactum pro electione, & re spirituali, determinando personam; secus esset si ad dignum indeterminatè ferretur intentio, quia hoc est promouere ius commune, dignos eligi. Sic etiam beneuolentiam electorum procurare per pecuniam, non vt electores eligant, sed vt animi eorum concilientur ad fauorem determinatæ personæ, non licet, quamuis eligant, vel non eligant, quia finis vltimus conciliationis est beneuolentiam emere, quod sine simonia esse non potest. *ibidem quest. 8. resp. 5.*

SVBORNATIO.

I Est suasio boni, vel mali ad bonum, vel malum finem; vnde bona subornatio est, v. g. instruc-

instruere testes ad fatendam veritatem , homines ad sequendas virtutes, suadere eligi bonos, & reijcere malos. *Pæn. cap. 5. quæst. 7.* Mala autem est , cum quis vel testem , vel delatorem submittit , atque precibus , donis , & muneribus, obsecrationibus , & vituperationibus corrumpit , vel falsum dicat. *ibidem quæst. 3.* Vnde pro eliminanda peste simoniæ, vel subornationis , conditum fuit præfens statutum , videlicet .

2 *Subornatores dicuntur, qui donis , & promissis , comminationibus, aut obsecrationibus importunis , laudibus , aut vituperationibus falsis aliquem inducere conantur , ut sibi , vel alteri suffragium in electionibus ferat , aut non ferat . Quive colligationes , aut inductiones fecerint . Qui in electionibus , vel ante per sex menses pro se , vel pro alio , per se , vel per alios subornaverit , excommunicationis sententiam ipso facto incurrat , Ministro , aut Commissario Generali reseruatam ; qui si in eadem damnatione fuerint , à solo Summo Pontifice absolui possint . Insuper actibus legitimis ipso facto priuamus . Pæn. cap. 15. quæst. 3.*

3 *Obsecratio importuna , hic vehementem precum violentiam aptam ad extorquendum suffragium pro se , aut pro alio significat ; vnde qui non importunè , sed blandè tantum , & civiliter prædicta procuraret , in pœnas statuta-*

rias non incideret. *ibidem quæst. 4.*

4 *Laudes & vituperationes* sunt munus à lingua, dum tanquam pretium inferuiunt ad obtinendas, vel impediendas dignitates, & officia, & de laudibus, si veræ sint, & pro digno adhibentur, nulla est simonia, vel subornationis suspicio, secus verò si falsæ sint, & importunæ. *ibidem quæst. 5.*

5 *Vituperationes* hic intelliguntur impropria, quæ timorem incutiunt ad faciendum, vel deferendum aliquid, vt v. g. cum quis dicat alteri. Si tu non das mihi suffragium, publicabo te esse furem, fornicarium &c. Quæ minæ, & impropria non habent locum, nisi minitans fuerit malæ linguæ, & decoctæ conscientia, solitus magis exequi, quam promittere. Dicuntur verò vituperationes falsæ, licet fundentur in veritate, sed occulta, quia delictum occultum in ordine ad aliorum notitiam habetur, ac si non esset, immò magis timetur pro delicto occulto vero, quam pro falso. *ibidem quæst. 3.* Vide *Metus*. Mediatores etiam subornationum pœnas incurrunt, quia qui per alium facit, per seipsum facere videtur. *ibidem quæst. 6. in fine.*

6 Laudandus, non puniendus, qui in ordine ad piam, & iustam electionem, consilia vocalibus daret, dummodò ad præfata media non perueniat; si tamen ex hoc consilio mouetur

retur quis ad talem eligendum ob aliquid acceptum, vel promissum gratiarum, & honorum, simoniam committeret, quia hæc non consistit tantum in modo subornandi, sed multo magis in effectu. Et è contra, pœnas non incurreret, qui præfatis modis votum attentaret; sed non obtineret, quia effectus, non conatus castigatur; pœna tamen extraordinaria est puniendus, cum hoc sit graue peccatum, & nimis Religioni perniciosum. Si verò aliquorum vota obtinuit præfatis medijs, sed non electionem, quia maior electorum pars repugnauit, pœnas statutarias incurrat, quia verè vota peruerit. *ibidem quest. 7.*

7 *Colligationes, & inductiones* hic intelliguntur, cum Vocalium aliquis, vel omnes adunantur, & artificio illiciuntur, & veluti ad factiones impelluntur, vt pro aliquo, vel contra aliquem electio concludatur, vt cum quis non zelo publici boni, sed vt de electione disponat, alias hortatur, vt secum permaneant, & mouet; sic enim libertas electionis destruitur. Contra tales autem, & subornatores potest insurgere non tantum Vocalis, sed quilibet Religiosus; sunt enim hæc crimina publica, & exceptuata, & quia secretò committuntur, non requirunt probationes luce meridiana clariores, quæ in criminalibus requiruntur, sed leuiiores, & sufficiunt etiam coniecturæ, & signa, dum-

dummodo sint euidentia : Sufficiunt , & testes singulares , immò sufficit probare , quod aliquem ad hanc colligationem tentauerit , licet non adduxerit ; non enim hæc publicè , sed nunc cum vno , nunc cum alio tractantur : Et si de tali colligatore in summario iudicio constiterit , potest eum Præses è Capitulo expellere , & sine ipso ad electionem procedere , quia integer non est . *Pæn. cap. 15. quest. 10.*

8 Quod si de malitia suspicietur , vt scilicet ab electione remoueat , debet Præses terminum præfigere , intra quem accusatio comprobetur . Vnde statuta decernunt , quod causæ criminales per mensem ante Capitulum terminentur , vt grauatorum fama releuetur , & sic ad Capitulum accedant ; vel deprimatur . & sic excludantur . *ibidem vers. Si queras . Vide Accusatio num. 12.* Nam subornatores huiusmodi , dum in nouo Capitulo nouos superiores creant , tyrannicè gubernant , quod peius est simonia . *ibidem vers. Secundum .*

9 Ad incurrendas verò tales pœnas parum refert , vt subornatio , vel colligatio fiat ante , vel post sex menses ; nam cum semper simonia , & subornatio semper sit mala , & in præcepto negatiuo , obligat per consequens semper , & ad semper . Allegatur tamen statutum sex mensium , quia vt plurimum in illo tempore , Visitatores mitti solent in Prouincias ad celebran-

branda Capitula . *Pæn. cap. 15. quæst. 10. vers.*
Qua occasione .

10 Subornatores sunt ipso facto excommunicati excommunicatione reservata Generali, si fuerit electio superiorum inferiorum, si verò electio fuerit Generalis, reservatur Papæ, & ligat sine alia declaratione, quia est lata per Apostolicas Constitutiones. *ibidem q. 12.* Quæ poenæ afficiunt etiam mediatores, complices, scientes, & non reuelantes. *ibidem q. 11.*

S I N D I C Y S .

I Apostolicus datus est nobis, vt nomine Sedis vitæ nostræ subueniret, & sine eo Regulæ puritatem obseruare minimè possemus: Nec Regulam vlllo modo relaxat prout à Nicolao III. & Clemente V. conceditur, scilicet. Primò, quod nomine S. Sedis omnia Religioni oblata, donata, in testamento relicta (excepta pecunia) recipiat, & in licitum Fratrum vsum conuertat. Secundò, vt vendat, commutet, alienet inutilia; & pretium in Fratrum necessitates conuertat. Potest etiam licitè nomine S. Sedis, vt procurator Apostolicus repetere relicta Fratribus in iudicio, & ibidem pro causis, iuribus, & actionibus competentibus agere; hoc enim non vt malum essentialiter, sed honestatis gratia pro bono nomine, à Clemente V. Fratribus prohibetur, ergo non
 pro-

prohibetur Procuratori Apostolico, quinimò ibi præcipitur, ut Iudices sint pro Fratribus solliciti. *Const. cap. 4. stat. 4.*

2 Martiniana verò sindici institutio, ut scilicet possit pecunias, & pecuniarias res undecunque, & quomodocunque prouenientes nomine S. Sedis recipere, & in Fratrum necessitates, de mandato Superiorum expendere, est paupertatis nostræ relaxatiua, quia Nicol. III. & Clemen. V. decretalibus opponitur, ideo post tot repetita priuilegiolorum relaxatiuorum renunciationem, quæ in singulis Capitulis Generalibus renouantur, ea nec in conscientia uti possumus, immò super talem renunciationem obligatam, per Breue suum fundauit Urbanus Octauus vitam Reformatorum. *Constit. cap. 4. stat. 4.*

3 Si verò Syndicus in præfata exactione, prohibita persistat, monendus est à Fratribus, & tandem per Prouincialem ab officio amouendus, ne Religionis honorem deturpet. *Pœnal. cap. 4. quæst. 4.* Similiter si computum reddere nolit, rogari ad hoc potest, non ciuilitè compelli, tandem debet amoueri. *Pœn. cap. 7. casu 15. diff. 1.*

S I N E

Et particula, carentiam, priuationem, & negationem importans, valet autem illatio à nega-

negatione , & priuatione ad habitum , & affirmationem , v. g. si sine licentia hoc non possum , ergo cum licentia potero . *Pæn. cap. 7. casu 4. diffic: 1.*

S O C I J S .

Confessarij Monialium Socius , quantum fieri potest par Confessario assignetur , idest grauis , &c. sine eo Confessarius in casibus permissis clausuram Monialium intrare non possit , immò ipse alloqui Moniales , nisi in spectantibus ad suum officium , non potest nec Confessarius ipse . *Const. cap. 11. stat. 7. q. 4.*

Sodomitæ . Vide *Nefandum scelus* .

Solemnitates in Processibus . Vide *Processus* .

Solemnitates pro Iubilatione . Vide *Lectores Iubilati* .

S O L I C I T A N T E S

Masculos , vel fœminas in occasione confessionis , à Sancto Officio puniendi sunt , iuxta Decr. Pauli V. anno 1609. & Bullam incipien. *Dilecte fili anno 1608. & Greg. XV. Vniuersi Dominici gregis , & Pij V. Cum sicut* . Siue in actu confessionis, siue ante , siue post immediatè sollicitent . *Pæn. c. 4. vers. Circa 13. q. 1.*

S O R T I L E G I V M

Non omne damnatur , potest enim ad Deum ,

Deum, & Sanctos habere respectum, vt electio Matthiæ; sed illud damnatur, quod ad demones, & occultas causas respectum habet. *Pæn. c. 22. concl. 8. prope finem.*

Soror germana Abbatissæ. Vide *Abbatissa* :

STATIM

Est particula admittens interuallum, & temperamentum secundum subiectam materiam, vnde nec ad diem, nec ad mensem, sed ad opportunam celeritatem determinatur. *Pæn. c. 9. quest. 10. resp. 2.*

STATUTA.

1 Condere, non tantum ad Generalem, ac eius Diffinitores, sed etiam ad omnes Vocales, vel eorum maiorem partem spectat, cum tota Religio per Vocales, non per Diffinitores representetur. *Pæn. cap. 18. quest. 4. prope fin. & Const. cap. 12. stat. 12. quest. 2.* Idem dic de statutis Prouincialibus.

2 Ad hoc autem, vt ligent, non indigent confirmatione Apostolica, cum qualibet Religio, & Respublica vim legislatiuam habeat. *Pæn. ibidem.* At confirmata à Papa cum clausula irritante, etiam ad requisitionem statuentis, illa statuens renouare non potest. *Pæn. cap. 6. quest. 12.*

3 Potest tamen abrogari à Capitulo Generali

nerali, si confirmatio facta fuerit ad petitionem Religionis, & confirmata in forma communi, non verò si condita fuerit de mandato Pontificis, quia tunc non ut statuta Ordinis, sed ut præcepta Apostolica sunt seruanda. *Pæn. cap. 28. quæst. 4. vers. Ad secundum.*

4 Et ne multiplicitas statutorum condere-
tur, anno 1639. A Cong. gener. decretum
fuit, quod impressis statutis generalibus iam
compilatis, & à Patribus deputatis reiden-
dis, & approbandis, nullæ aliæ deinceps Con-
stitutiones generales fierent in hac Cismonta-
na familia, sed illæ semper, Ceremoniale, &
Praxis Sanctori Criminalis seruarentur. *ibid.*

5 Quæque statuta, non solum omnes Fra-
tres, verum & Generales, & quoad vim dire-
ctiuam, & quoad coercitiuam obligant. *Const.*
cap. 12. stat. 12. quæst. 3. Per non usum autem,
vel per contrarium usum possunt aboleri, legi-
tima tamen perscriptione, scilicet per 40. an-
nos intercedente. *ibidem stat. 13. dub. 2.*

6 Ut autem obseruentur, debent contine-
re Regulam, & ad Regulam conducentia. De-
bent insuper esse honesta, possibilia, secundum
naturam, & consuetudinem conuenientia,
necessaria, ac utilia; si enim has condiciones
non habent, statuta non sunt, sed potius cor-
ruptelæ dicuntur. *Const. cap. 12. stat. 12. quæst.*
ult. vers. Respondeo de materia. Quapropter
ijs

ijs publicatis, ad illorum obseruantiam in gradu suo vnusquisque tenetur. *ibidem stat. 13.*

An obligent sub mortali. Vide *Constitutio.*

STVDIVM. STVDENTES.

1 Studium tres hostes habet, scilicet indoctos, quia pugnant ex opposito; Spirituales, qui zelum habent non secundum scientiam, ideo putant falsò, scientiam de se esse Religionis destructiuam, quia in humilitate fundatur; & tandem indeuotos, quia vitam ducunt à doctrina discordem. *Const. c. 5. stat. 5.* Nobis autem ab ipsa Regula à Sancto Institutore, à SS. nostris Doctoribus, & ab vtilitate, & necessitate tutandæ, & propagandæ fidei, studia indicta sunt. *ibidem.*

2 Studentes verò peccant mortaliter, si in studio notabiliter negligentes fuerint, quia occupant locum aliorum, abutuntur commoditate illis data, contemnunt scientias, iniuria afficiunt Magistrum, & in re grauissima Religionem offendunt. *Const. cap. 5. stat. 8.*

STYLV S

Curia non facit, ius, sed interpretandus est, vera causa subsistente. *Pæn. cap. 10. quæst. 2.*

SVADERE

Legata pro se, vel pro Religione directè,
vel

vel indirectè, vt si ad palliandum se relinquatur legatum sæculari amico, cum pacto, vt ipse sibi, vel Religioni donet, inducit pœnas statutarias. *Pœn. cap. 4. vers. Circa decimum diffic. 3. Vide Legatum. Proprietas.*

Suadere falsificationem litterarum, vel sigilli. Vide *Falsum*.

SVDARIA linea portare. Vide *Petia*.

S V B D I T V S .

I Obedire tenetur Generali Ministro inspectantibus ad regularem obseruantiam, dummodò non sit contra animam, & Regulam nostram, vel supra Regulam, tamen inobediens Commissario Generali punitur, ac si ministro Generali non obedierit. Insuper Prouinciali, & Commissario Prouinciali, siue Visitatori, siue per absentiam, siue per priuationem, vel mortem, vel renunciationem Ministro instituto. Hi enim omnes sunt Prælati ordinarij, & ordinariam iurisdictionem habent in suos subditos respectiue. Idem dicendum est de Guardjanis, & quibuscumque Superioribus localibus. *Const. cap. 1. stat. 4. per totum. Vide Obedientia.*

Pœnæ contra inobedientes. Vide *Obedientia*. Nequit subditus capere suum Superiorem, si delinquentem reperiat, & Superiori maiori consignare. Vide *Retinere*. Contra suum Præ-

T c

latum

latum nequit excipere, nisi opponendo delictum notorium. Vide *Conspiratio* num. 4.

SVBROGARE Vide *Diffinitio* num. 13. 37.

SVBREPTITIO est alicuius falsi expositio in inquirenda aliqua gratia. Obreptio verò est veri taciturnitas in eodem. *Pæn. cap. 29.*

SUFFRAGIUM.

Est actus legitimus cuiuscumque Religiosi non impediti. *Pæn. cap. 3. quæst. 1. vers. Quam autem.* Suffragij priuatio. Vide *Priuatio*. Suffragium in electione. Vide *Electio*. Suffragium, ad recipiendos Nouitios. Vide *Hospites, Nouitius*. Suffragia procurare, vide *Simonia*.

Summariâ procedere. Vide *Processus*.

Sumptus necessarij pro Ministro, & Custode, ad Capitulum, vel Congregationem Generalem accedentibus. Vide *Capitulum* n. 7.

SUPERIOR.

I Superiori Generali, Prouinciali, & locali obedire tenemur. Vide *Generalis. Prouincialis. Guardianus*. Superior tamen subditi necessitatibus, maxime in infirmitate, & pro indumento prouidere tenetur, ita etiam pro alendis ipsis, & si defectu cibi sufficientis ieiunium frangat, superiori peccatum imputabitur, vnde deducitur ad hoc, superiorem obligari

gari sub mortali, quia subditus sibi prouidere prohibetur, nec tamen ex iure naturæ debet perire. *Const. cap. 3. stat. 14.*

2 Gaudent Superiores prædicti eadem auctoritate, etiam locales in suos subditos in foro conscientiae, quam habent Episcopi in suos. *Const. cap. 2. stat. 14. concl. 4. vers. Probabile est prope finem.*

3 Obligare tamen non potest suos subditos ad mortale, etiam si per obedientiam præcipiat, nisi materia de se sit grauis, vel sit obligatoria ex Regula, vel nisi adsit contemptus. *Const. cap. 11. stat. 7. concl. 11.*

4 Punitur poena priuationis superior localis, si victum, vestitum, & alia subditis iuxta Regulam conuenientia non prouideat. *Const. cap. 2. stat. 74.* Debet autem superior auferre superflua, iuxta *Concil. Trid. sess. 25. cap. 2. ibidem.*

Superior, quoad Nouitios; quoad causas subditorum; poenas remittendas; Confessiones excipiendas, quoad Moniales, quoad computa: quoad visitationem. Vide *Generalis. Prouincialis. Guardianus. Monialis. Absolvere. Dispensare.*

5 Sub peccato mortali tenetur corrigere venialia, quæ disciplinam regularem paulatim euertunt. *Pæn. cap. 1. quest. 1.* sed si in corrigendo excedat, infamando v. g. subditum,

vel quid simile; debet ab officio suspendi. *Pæn. cap. 4. quest. 2. Vide Respondere.*

6 Omnia, quæ subditus implere tenetur, ipse superior præcipere non potest, quia eius gubernium exteriora non excedit, ut v. g. si subditus est in peccato mortali, tenetur confiteri statim, tamen non potest Episcopus extra tempus Paschale id præcipere. *Pæn. cap. 10. quest. 5. diffic. 1.*

7 In his verò, quæ emendare potest, & debet, officio potius renunciare tenetur, quam peccata non impedire, ad hoc enim iure naturæ tenetur, sed aliquando ad evitanda maiora mala, quæ aliter evitare non posset, minora debet, & semper, nisi constet in contrarium, de suis. Subditis benè debet opinari. Nec debet omni referenti auditum præbere, nè perturbetur Conuentus, & contra se animositates, & inimicitiae excitentur. *Pæn. cap. 7. casu 13.*

Superior, quo ad visitandas Cellas, & superflua auferenda. Vide *Guardianus*.

8 Visitaciones generales superioris, quamvis à visitato subscriptæ, nullam fidem tamen faciunt in foro exteriori, nisi ut ad specialem inquisitionem cum Notario descendatur. *Pæn. cap. 1. quest. 2. vers. Hinc patere.* Si ergo ex sola visitatione generali, nulla facta speciali inquisitione, Guardianum suspenderet, esset priuano.

uandus officio, & peccaret mortaliter, quia eius famam grauitè læsit. Excipe tamen, nisi euidentis notorietas facti aliud suaderet. *ibidem*. Excipe etiam, nisi quæ ideo processum non admittunt. *ibidem resp. 1.* Inferiores verò Conuentuum officiales, ad libitum possunt amoueri. *Pæn. cap. 1. quest. 1. vers. Probat secundo.*

9 Superiores sunt Ministri in spiritualibus, serui in tempor alibus. Visitare debent socialiter, monere iudicialiter: humiliter, & charitatiuè, non imperiosè, & contumeliosè, vnde si verbis contumeliosis redarguerent, peccarent mortaliter. *Pæn. cap. 13. quest. 9.*

SVPERSTITIO.

Est vanus cultus, cui non subest ratio humana, vel diuina; Effectus superstitiosi dicuntur, qui nec à naturalibus, nec à diuinis causis eueniunt; vnde superest, vt ab Angelo, vel à Demone producantur; non tamen omnes illi dicendi sunt superstitiosi, quorum causas ignoramus, multa enim latent in maiestate naturæ, quæ nescimus. Si verò ex solis verbis eueniant, sunt absolutè superstitiosa, quia verba nullam vim productiuam obtinent. *Pæn. c. 22. concl. 8. num. 8.*

SVSPECTVM CONSORTIYM.

I Dicitur in iure, quod inducit præsum-

T t 3 ptio-

ptionem criminis, quæ ex iudicijs antecedentibus, & monitione subsequente infargit, frequentatio enim mulierum, quia periculosa, suspicionem ingerit malam, quæ non excusatur, nisi manifesta, & non occulta causa assignetur. Nec ex consanguinitate iustificatur, quia & inter consanguineos scelus committitur; nec ex allegata conscientie sinceritate, quia saltem propter Religionem scandalum vitare, & bonam famam conservare tenemur: Frequentia hæc ex duobus actibus concluditur, non verò suspicio, si ætas, locus, commoditas non concurrant, ut si senex in Ecclesia in platea coram multis alloquatur; legitimata verò suspicione, peccat mortaliter Religiosus, si talem consuetudinem non dimittat ob scandalum actinum, sed nisi prius moneatur, puniri non potest, quia sic statuta disponunt. *Pæn. cap. 8.*

2. *A Socio solitus sequestrari cum mulieribus, unde oriri possit suspicio, iudicio superioris, si canonicè monitus, & correctus non se emendaverit, tanquam de suspecto consortio reus, a libus legitimis priuatur. Et si iterato punitus, sequestratione huiusmodi, duobus testibus fide dignis conuincatur, ad veritatem dicendam, graviter arctetur. Et si unus testis de sequestratione, & alter de lapsu carnis deponat, gravius arctandum decernimus. Const. cap. 11. stat. 4.*

Qui

3 Qui de suspectis consortijs notatus fuerit, charitatiuè admoneatur, & corrigatur, admonitus verò, si se non emendauerit, superior suspendatur ab officio, vel priuetur, subditus actibus legitimis destituatur per triennium, vel grauius puniatur. *ibidem stat. 2.* Quibus pœnis Clericis, & iuuenes subiaceant, qui in aliorum cellas, præter quàm Magistri, & superiores, vel alij in eorum ingredi præsumperint. Vide *Notitius num. 37.*

4 Illa verò suspicio debet esse iuridicè probata, vt superior ad hæc individua descendere possit, agitur enim de pœnis grauib, quæ nisi contra delictum iuridicè probatum, non inferuntur; vnde tale iudicium ad Guardianum non spectat; potest tamen, & debet Guardianus subditum paternè commone, & pœnitentijs salutaribus coercere. Admonitio etiam iuxta regulas euangelicas est facienda, donec ad iuridicam deueniatur, sine qua completa admonitio, ad pœnas statutarias deueniri non potest. *ibid. stat. 2.*

5 Ingressus verò, & introductio prænotata, si sine malitia, sine suspicione, incidenter fiant, non sunt punienda, quia cessante causa, cessat effectus, sed si facta monitione resipiscencia non sequatur tunc & suspitioni, & pœnis locus datur. *ibidem stat. 3.*

6 Ratio arctationis prænotata est, quia

tiplicata culpa, debet & pœna, cum ergo post admonitionem canonicam, quæ est prima pœna, & post secundam, scilicet priuationem, actuum; non emendetur, remanet, vt arctetur, & quidem grauissimè, si contra eum vnus de sequestratione, alter de lapsu deponat, facit enim hoc violentam præsumptionem, & in omni euentu ab illo loco debet remoueri; sicut qui de ingressu in suspectas domos fuerit legitimè conuictus. Domus autem suspecta quæ sit. Vide *Domus fornicatio*.

7 Ad conuincendum verò aliquem, in domos suspectas ingressum esse, ac pœnas incurrendas, non sufficit testis singularis, maximè vbi idem sit, denunciator, & testis; nec laudo assumendos esse testes sæculares, maius enim, damnum ex scandalo, quàm bonum ex correctione sequeretur, sed ex depositione vnus testis omni exceptione maioris posset procedi, aut saltem poterit Prælatus extraiudicialiter certioratus fratrem suspectum sub honestis respectibus domi retinere, vel ei socios variare, vel à Conuentu ipso remouere, non in pœnam, quia esset iniuriosa, sed in exercitium obedientiæ. *Pœn. cap. 8. quest. 2.*

8 Probata autem suspitione, non sequitur, esse probatum delictum fornicationis &c. quia vna sine altera esse non potest, nec huc trahitur, quod marito offenso in iure conceditur,

tur, ex sola enim præsumptione, tardè est ad pœnam ordinariam deueniendum; Quia verò de amotione, & arctatione fit ibi sermo, superiori liberum erit alterutrum eligere: arctationem tantum, nisi sit de patrato delicto suspicio non debet inferre. *ibidem* q. 2. & 3.

SVSPECTVS

1 De fuga nullus dicitur, nisi ex qualitate delicti, & personæ id colligatur, vt si persona irreligiosa sit de sua fama parum curans, & similia; Et si delictum perpetuum carcerem, & similia mereatur. Talis verò sic suspectus, etiam post appellationem non est è carcere liberandus, nè fugæ periculo committatur. *Pæn. cap. 4. Circa 20. Vide carcer num. 20.*

2 Suspectus Tutor dicitur, qui non ex fide tutelam gerit: suspectus verò Curator, qui fraudolenter, vel negligenter in rebus pupilli, vel adolescentis se gerit: Suspectus Procurator, qui operam suam inuito ingerit, *ibidem*.

Suspectus Iudex. Vide *Iudex*.

SVSPENSIO. SVSPENDERE.

1 Suspendio dupliciter considerari potest; scilicet vel vt censura, vel vt pœna. Vt censura est, qua impeditur persona Ecclesiastica vt iure aliquo, vel potestate Ecclesiastica; Et di-
uidi-

uidetur in totalem, & partialem. Totalis est, quæ ab officio, vel beneficio simul suspendit: Partialis, quæ quis suspenditur à solo officio, vel solo beneficio, vel ab omnibus, aut tota iurisdictione; unde suspensus à beneficio, non est suspensus ab officio, & è conuerso. Hæc autem suspensio non debet fulminari, nisi propter culpam mortalem, quia pœna grauis culpam grauem emendat, unde qui suspensus est ab ordine (non autem ab officio, vel beneficio) illum solemniter exercet, fit irregularis. Si verò lata est suspensio ad tempus, & conditionaliter, donec scilicet satisfacta parte resipiscat, sine absolutione cessat, ad differentiam excommunicationis, quæ etiam si feratur ad tempus, non tollitur nisi per absolutionem. *Pæn. c. 1. quest. 3.*

2 Quatenus verò suspensio est pœna priuationis inchoatè, vel imperfectè inducit naturam, & censura appellari non potest; Unde sine iuridico processu ferri non potest. In hoc differt à suspensione censura, quia hæc imponitur, ut à contumacia recedatur, & totalem amplectitur, si feratur indifferenter. Illa verò ad puniendum delictum tantum imponitur, & sic quamuis circa spirituales administrationem in Religione, ut plurimum versetur, eam tamen ut civilem semper concernit. *Pæn. c. 1. quest. 3. Vers. Quatenus, & cap. 2. quest. 5.*

Di-

Distinguitur enim à priuatione , quia illa est de se reuocabilis , non ista , nisi iure extraordinario . *Pæn. cap. 2. quæst. 5. Vers. Dico igitur .*

T A C E R E .

Tacentes , & non contradicentes, rebus malè gestis , qui contradicere tenentur ex officio , vt Diffinitores in consilio &c. peccant mortaliter contra iustitiam , & sicut facientes punitur, quia de iure naturæ Consiliarij , & diffinitores tenentur suum officium fideliter exercere . *Pæn. cap. 24. quæst. 2. Videns enim , & non contradicens , consentire videtur , Const. c. 2. stat. 20. quæst. 3. Quia tacitum , & expressum in iure æquiparatur, vt v. g. si petam licentiam à Superiore , ipse autem tacet , censetur eam concedere . Pæn. cap. 9. quæst. 1.*

Talionis pœna . Vide *Accusator . Infamare , falsarius , & alibi .* Apud sæculares non est in vsu , in nostra autem Religione , ad compescendam malignitatem , nil sanius reperitur . *Pæn. cap. 10. quæst. 6.*

Tangere pecuniam : Vide *Proprietas . Pecunia .*

Tanquam , est particula , quæ improprietatem , & fictionem , & ad summam similitudinem importat . *Pæn. c. 7. q. 2.*

T A X I L L I .

Taxiculi sunt ossiculi quatuor angulis constitant-

stantes, carneque nudati, qui ex pecorum pedibus extrahuntur, & mediantibus ferreis instrumentis fiunt ad figuram taxillorum, & ipsis comprimuntur ossa delinquentis per spatium, vnus *Miserere*, vel tres *Pater noster*. *Pen.c.5. quest. 1.*

Temeritas Accusatorum est triplex, scilicet calumniari, prauaricari, & tergiuersari. Vide *in suis titulis*.

Tempus parum. Vide *Paruitas materia*.

Tenere libros. Vide *Proprietas*. Tenere Aleas. Vide *Ludus*.

TERGIVERSARI.

Est in vniuersum ab accusatione desistere; Est etiam callida, & malitiosa iuris interpretatio. *Pen. cap. 10. quest. 1.* Corruptus præmio supponitur tergiuersator, quia à recepta accusatione prosequenda recedere nemo potest, nisi suam prosequatur iniuriam, peccat autem mortaliter, si cum scandalo, aut in damnum Reipublicæ ab accusatione desistat. *ibidem q. 5.*

Terra Sancta. Vide *Missionarius*. *Guardianus Montis Syon*.

TERTIARII. TERTIARIAE.

1. Habitum Religionis deferentes, & in Conuentu viuentes, licet vota essentialia non emittant, tamen quoad forum inter Religiosos.

los comprehenduntur ; vnde non possunt à seculari iudicari . *Pæn. cap. 18. quæst. 1.* Etiam quoad Canonem *Si quis suadente &c.* quia Ecclesia vult totaliter à Religiosis hanc iniuriam arcere . *Pæn. cap. 13. quæst. 1.* Non tamen veniunt nomine fratrum , vbi dispositio pœnalis de fratribus loquitur , quia hic non Religiositas , sed in specie fraternitas attenditur . Tertiarij verò cum fratribus in Dormitorio , Choro &c. fraternè non conuersantur . *ibidem .*

2 Tertiariæ professæ S. Elisabeth , & Conceptionis sub Prælatis Ordinis viuunt , & in omnibus sub nomine Monialium veniunt , & ideo eas visitare , gubernare debent , aliàs renitentes , vel relinquendæ , vel tanquam rebelles sunt puniendæ . *Const. cap. 11. stat. 6.*

T E S T I S .

1 Testes delictum non probant , nisi sint contestes , & integri . Testes enim contestes sunt , qui de eodem delicto cum iisdem locis , temporis , & alijs saltem substantialibus circumstantijs deponunt . Testes integri verò dicuntur , quibus nihil opponi potest , quod eorum fidem minuat , aut vulneret . Minuitur fides testis si contra eum exceptio infamiæ , inimicitiae , conspirationis &c. adducatur . Et non solum per testes , sed etiam per instrumen-

ta ,

ta, vel per indubitatas probationes, & per argumenta potest reus conuinci, quia authenticæ instrumenta, per manus Notarij obsignata, crimen probant. Et apud nos Tabula Capituli, vel Congregationis, vel Regesta Ordinis & Prouinciæ, libri publici sunt; itaut si opus esset aliquem vt incorrigibilem expellere ad probandum, aliàs fuisse correctum, non est opus testibus; sed sufficit, quod notata reperiatur punitio. *Pœnal. cap. 1. quæst. 4. dub. 2.* Sic etiam vbi factum præteritum per legitimam scripturam non constat, si examinantur testes iuridicè, authenticæ scripturæ æquiparantur. *Pœn. cap. 8. quæst. 7.*

2 Testium ergo munus est publicum, vt-pote sine quibus nec probarentur, nec scirentur, nec punirentur delicta; hinc sequitur primò, quod infamis in testem adhiberi non debet, & in tali casu possumus præuenire excipiendo, non expectando sententiam. *Pœnal. cap. 10. quæst. 2. diffic. 4.* Sequitur secundò, quod (supponendo semper, quod interrogetur iuridicè, vel habeat ex officio veritatem fateri, aliter enim respondere non tenetur) teneatur ad interrogata vniocè, & formaliter respondere, & non potest æquiuocare. *Pœnal. cap. 11. quæst. 1. diffic. 3.* Vnde si non respondeat, vel neget, vel celet veritatem, peccat mortaliter, quia contra obedientiam &c. &
tene-

tenetur ad interesse partis , & est falsus , quia tantum nocet qui politivè nocet , sicut qui potest , & ex officio tenetur prodesse , aut impedire malum , & renuit . *ibidem diffc. 2.*

3 Testis ergo falsus est qui ad mentem Iudicis non respondet ; si veritatem occultat ; si in verbis æquivocat ; si Rei dicta in sensum à veritate alienum detorquet ; si depositiones decurtat ; qui certum pro incerto , & è contra affirmat : in omnibus enim his à veritate , quæ vna est & indivisibilis discernitur . *ibid. diffc. 2.* Excipe , nisi rusticitas , & simplicitas testem excuset , in quo Iudicis zelus , & aduertentia summa requiritur , vt malitiam simplicitate adornatam valeat discernere . *ibidem diffc. 3.*

4 Testis non iuratus nihil probat , quia per iuramentum adstringitur à Iudice ad veritatem fatendam . Testis enim dicitur , quasi tuens statum causæ , vnde testis est qui de rebus , & negotijs hominum fidem facit , cum dubitatur , & veritati patrocinator , quod sine iuramento esse non potest , siue iuramentum sit de essentia , siue de solemnitate tantum testificationis *Penal. cap. 11. quæst. 1. diffc. 1:* Potest tamen pars iuramentum remittere cum consensu Iudicis , & tunc habetur pro præstito , non ad effectum agendi contra testem de periurio (qui cum non iuraverit , perinrus esse non potest) sed vt illi plenè in iudicio credatur ;
fin

fin ad fauorem publicum examinetur, iuramentum ei remitti non potest. *ibidem*. Si autem testis non iuratus falsum deponat, puniri debet pœna saltem extraordinaria, aut etiam ordinaria Iudicis arbitrio, huius sceleris, & causæ grauitate, & deponentis qualitate, & eius, contra quem deponitur, benè consideratis, maximè si contra testes deponat, quia Deo innocato, Iudici excipienti, & innocenti est iniuriolosus. *ibidem diffc. 1.*

5 Pœna etiam falsi punitur, qui quouis modo veritatem occultat, quod etiam est vbi accidentalia propalantur, tacentur essentialia, quorum scilicet veritas principaliter in factio quæritur. *ibidem diffc. 2.* Punitur etiam vt falsarius, qui falsum ad Rei defensam deponit, vbi accusans pœnæ talionis se obligauit, quia ei falsitas testis est nociua; si verò Index ex officio inquirat, ille punitur pœna extraordinaria, quia nulli eius falsa depositio nocet, tamen est graue contra Religionem peccatum, & ideo puniendum. *ibidem quæst. 3. in fine.*

6 Discordia testiū in circumstantijs principalibus variantibus substantiam facti, aufert efficaciam testimonij, secus in non pertinentibus ad substantiam facti, puta quod fuit tempus serenum, nubilosum, domus picta, vel non picta &c. *Pœnal. cap. 11. q. 1. diffc. 2. Vide Falsum.*

Timor . Vide *Metus* .Tormentum ; Vide *Tortura* :

T O R T U R A .

1 Est inquisitio per tormenta , & corporis dolorem ; vnde dicitur à torquendo *tortura* , à cruciando *tormentum* , ab interrogando *questio* , & sic hæc tria in iure sunt synonima . Torturæ species sunt funis , taxillorum , sibilorum , vigiliæ , verberum , fidicularum , carceris , inedia , & ignis . Ignis datur Reo nefandi criminis , reliqua tormenta sunt arbitraria Iudici . De igne . Vide *Nefandum scelus* . *Pæn. cap. 5. quest. 1.*

2 Arctatus verò , chordam & caputium debet in carcere tenere , ter in hebdomada in publico disciplinari , & in pane & aqua ieiunare . Flagella reo nudo , & manibus ligato per tria interualla Superioris arbitrio dirè infligantur , & pane & aqua flagellatus maceretur , ubi *per ly Dirè* non crudelitas , sed seueritas denotatur . Tria verò interualla in vno die possunt comprehendi , quia faciunt vnicam torturam , vel in tres dies distribui , maximè si vehemētissima fuerit flagellatio . *ibidem* .

3 Tortura omnium gentium antiquissima consuetudine fuit introducta , à SS. etiam Patribus approbata , vtpote ad habendam à reo , vel inuito veritatem , per doloris remedium .

V u

effi.

efficacissimum, ne delicta impunita remaneant, quia licet aliquando debiles in tormentis contra innocentiam veram falsa crimina confiteantur, & robusti aliquando in tormentis veritatem occultent, tormenta floccipendendo, & Iudex ob ignorantiam, vel sævitiam, tormentis abutatur, attamen publico torturæ bono obuiare non debet. *ibidem q. 2.*

4 Clerici possunt per tormenta examinari, quia cum ipsi delinquant vt laici, & confiteri veritatem tenentur vt laici, & tortura est remedium ad eliciendam veritatem; applicari æquè debet Clericis, cum idem morbus in eis reperiatur. Sicut enim possunt carcerari, ad trirames damnari, & capite plecti, sicut laici, exigentibus delictis, ita possunt de iure torqueri. *Pæn. cap. 5. quæst. 2.* Sed non per manus laicorum, dummodo tamen fuerint Ministri clerici. *ibidem.* Excepto tormento funis in Ordine Seraphico, non possunt Fratres torqueri per manus laicorum sæcularium, quia hoc nunquam fuit in consuetudine, vti esset in flagellis percutere, taxillis, vigilia, igne &c. nam optimè hæc per Religiosos præstari possunt, & præstantur. Aliter facientes excommunicationem incurrunt. *ibidem.* Verum quidem est Sacerdotes præ laicis esse mitius puniendos. Pro torquendis verò Patribus grauissimis &c. Vide *Pater* &c. Debiles. Infirmi. Pueri

ri ad 14. annos , Senex à sexagesimo torqueri non debent , quia potius in tormentis deficerent , quam iuris intentioni responderent . Si autem esset infirmitas apta sufferendis doloribus , vt epatis , inflammatio , scabies , podagra , respectu funis , posset Reus tormento subijci . *Pæn. cap. 5. quest. 3.*

5 Sexagenarius licet robustus sit , per statutum tamen absolutè eximitur à tortura , quod etiam ad annum 57. potest extendi , & ad minorem ætatem , si Iudici id debilitas suaderet , qui in eam partem semper inclinare tenetur , vbi pietas militabit , nisi casus atrocitas aliud suaderet . *ibidem .*

6 Tortura nec reo , nec testi potest infligi , nisi per causam legitimam , & legitimè in actis probatam : Iudex aliter faciens excommunicationem Canonis Si quis incurrit , quia tortura est afflictio , quæ omnem pœnam pecuniariam excedit , & etiam manuum abscissione grauior , & damnum infert irreparabile . *Pæn. cap. 5. quest. 4.*

7 Nec Reo infligitur tortura , nisi constet de corpore delicti ; & processus , vbi de tali delicti corpore non constat , est nullus , & si ex ipso constitutus esset Reus , etiam si confessus fuisset , nihil illi nocere potest confessio . *Pæn. cap. 5. quest. 4. resp. 2.* Nec etiam debet dari tortura , vbi pœna delicti illam non excederet .

ibidem resp. 3. A fortiori in causa ciuili, nisi fuerit maxima. Vniuersaliter autem ubi pecuniaria poena intercedit, & ubi agitur ciuilitur, nullus torqueri potest dummodo causa non fuerit ardua, vel grauis, quia tunc æquiparatur criminali. *ibidem*: Qui verò in his leuius peccauit, leuius etiam est puniendus. *ibidem* propè finem.

8 Causa verò legitima torquendi testem est, varietas, vacillatio, mendacium, taciturnitas, malitia, macula inhabilitatis abluenda. Pro torquendo autem Reo erit semiplena probatio, graua indicia, vel leuia multa copulata, indicium probabile, negatio dicti extra tormenta, confessio extraiudicialis, testis vnus: tandem non integer, sed quod alio iudicio adiuetur, quorum quodlibet debet esse plenè probatum in suo genere, idest per duos testes contestes integros, seruato etiam super hoc iuris ordine, quod est per accusationem, vel inquisitionem, aut denunciationem. *ibidem*. Vide etiam in Praxi crimin. Authoris tit. Tortura.

9 Ante torturam tamen Reo omninò defensiones, & copia aëtorum conceduntur: unde testes debent examinari, citata parte, vel quod sint antea confrontati cum reo, vel eos habeat reus pro ritè receptis & examinatis, & hoc non obstante, audiendus est reus in suis defen-

defensionibus antequam torqueatur . Secus posset quis torqueri de delicto, quod nunquam cogitavit, quod est summè iniquum, & Deo odibile; immò Iudices sic procedentes, potius canes, quam homines nuncupari merentur . Debet ergo Iudex Regularis, ubi arbitrium habet, in mitiorem partem inclinare, & quando posset à tortura excludere, tenetur à tormentis abstinere, aliàs daretur appellatio à Decreto de torquendo . *Pæn. c. 5. q. 4.*

10 Defensiones verò, etiam non petitas tenetur Iudex positivè exhibere torquendo, & Iudex aliter torquens, per practicam criminalem condemnatur ad pœnas contra malè torquentes inflictas: Quamvis autem adsit opinio contraria probabilis, non teneri Iudicem offerre, sed concedere petentibus, tamen christianæ pietati conformiorem iudicio, teneri Iudicem offerre: tanto magis in Religione, ubi plus æquitati, quam carnificinæ est tribuendum; certum est tamen non posse inauditum, ad pœnam irretractabilem, ut torturam condemnari . Excipe, nisi oblatas defensiones reus recusaverit, quia volenti, & consentienti non fit iniuria . *ibidem resp. 4.*

11 Renunciatas tamen defensiones potest reus licitè repetere, nondum incepta tortura, & etiam in repetitione torturæ, dummodò possit probare, vel non esse iterum torquen-

V u 3 dum,

dum, vel non fuisse primò tormentis examinandum, & non sint friuolæ excusationes, & moræ ad protrahendum, vel eludendum tormentum, quia non est maior ratio de prima, quam de secunda tortura. *ibidem resp. 4. vers. Licet enim.*

12 Torqueri nemo potest, nisi ex consilio, & assensu Diffinitorij Prouinciæ, quia Prouincialis cum diffinitoribus tantum integrat per statuta personam Iudicis. Prouincialis aliter torquens, peccat mortaliter, & priuatione officij, & alijs pœnis arbitrarijs est puniendus. *Pæn. cap. 3. quæst. 4. resp. 5.* Tortura autem, non inuolidatur, quia consensus Diffinitorij non petitur ad conferendam facultatem Iudici (eam enim habet à iure, siue ordinario, siue delegato) sed ad rectitudinem actus, vt scilicet in re tam graui maturè procedatur. Vnde confessio per illam extorta, est valida. *ibidem vers. Respondeo tamen.* Et hic habet locum, subrogatio pro absente Diffinitore. *ibidem, diffic. 2.* Sub qua obligatione comprehenditur etiam Commissarius à Generali destinatus quia licet talis Commissarius non ligetur legibus Prouinciarum, tamen cum sit res non parua, iniungitur ipsi, vt cum consilio, & assensu peritorum decernat, vel si ratio suadeat, de consilio aliquorum proborum, & peritorum Patrum (suadente ratione) Diffinitores aliquos,
vel

vel omnes amouere, & peritos Patres subrogare, scilicet ob ignorantiam, vel distantiam, vel partialitatem Diffinitorum. *ibidem diffic. 3.*

13 Sufficit tamen, quod decretum torture ex notis iuribus à maiori Patrum parte concludatur, & per litteras consensus exhibeatur. *ibidem diffic. 5.* de peccato verò mortali, & restituendo damno illato a Diffinitore per ignorantiam, in hoc peccantes. Vide *Diffinitor num. 21.* Tota huius doctrina de tortura, ut pœna finali infligenda intelligitur, non verò de tortura pro examinando, quia hæc à solo Prouinciali debet infligi. *ibidem diffic. 2.*

14 Accusatore non instante, reus non est torquendus, ubi iudex solum accusationem prosequatur; ubi verò tenetur, habita saltem ex accusatore luce delicti ex officio inquirere, potest reum irrequisito accusatore torqueri; quia etsi moreretur accusator, debet Iudex inchoatam causam prosequi, nè delicta remaneant impunita. *ibidem diffic. 4.* Sicut autem per indicia, nisi graua, & legitimè probata, nemo torquetur, sic nec ubi delictum est plenè probatum, & reus ad pœnam ordinariam potest condemnari, quia tortura est remedium subsidiarium, ubi veritas elici non potest. *ibidem diffic. 5.* Vide *Reus.*

15 Sine assistentiâ periti, qui liget, & de-

posito brachia componat, funis tormentum adhiberi non licet, quia charitas respicit proximum, & iustitia Iudicis munus; vnde si sine pretio tortus membri debilitationem incurreret, vnde propter ineptam brachij accommodationem, functiones suas obire non posset, Iudex ultra peccatum mortale, fieret irregularis, vt membri mutilator. *Penal. cap. 5. quest. 6. resp. 1.*

16 Qui etiam reus homicidij haberetur, si medicum in tortura non adhibuisset, & tortus in tormentis moreretur, quia cum Iudex Regularis de hac re non sit peritus, debet stare iudicio medicorum. Hinc rupti, menchi, ægri, debiles, senes, prægnantes, morbo gallico laborantes, torqueri non debent fane, sed alijs magis accommodatis. *ibidem resp. 2.*

17 Tortura super eodem articulo, nisi clariora indicia superveniant repeti non potest, nec eodem die, sed diversis, & separatis. *Penal. cap. 5. quest. 7.*

18 Tortura plena dicitur, quæ habet Minus de torquendo, conductionem ad locum tormenti, spoliationem, ligaturam, elevationem in equuleo, & squassationem. Vnde plenè tortus dicitur, quando prudentium Iudicum, & Assessorum iudicio tortus sit iuxta qualitatem delicti, & indiciorum: Si enim indicia levia fuerint, leuiter; si graua, grauiter; si granissima, grauissi-

uissimè torquetur . Itaque plenè tortus , non est amplius torquendus . *ibidem concl. 1.*

19 Potest tamen plena tortura in plures partes diuidi , v. g. si plena tortura fuerit iudicata ad spatium vnus horæ , prima vice dari potest per quadrantem , secunda per alium , tercia per medietatem horæ : vel addendo squassationem , hoc est eleuationem , & dimissionem appensi per funem . *ibidem .*

20 Indicia verò noua ad penè torquendum debent ab euacuatis specie differre , sic v. g. nouæ probationes circa famam , inimicitiam &c. non sufficiunt , sed alia requiruntur , putà vnus testis de visu , arma inuenta , scripturæ , minæ , confessio extraiudicialis &c. sic negans , quod in prima tortura confessus fuerat , ad tertiam vicem ad summum potest retorqueri (si non ratificat extra tormenta) & non amplius , aliàs immoderatè tortus diceretur , & vi tormentorum fuisse confessus . *ibid. concl. 2.*

21 Inter vnā , & aliam torturam dies naturalis 24. horarum debet intercedere , ne ex dolore perdurante elicitā confessio præsumatur . *ibidem concl. 3.*

22 Pcenæ malè torquentium sunt , quod *Iudex excommunicationem Canon. Si quis , incurrat , efficio priuetur , ad illud inhabilis perpetuò declaretur , à Generali vltius , iuxta temeritatis excessum puniendus , & depositio facta*
in

in tormentis nulla sit . Penal. cap. 5. quæst. 8.

23 Ad pœnam verò talionis, vel trirremium non poterit à Generali condemnari, quia seuerior pœna non debet tam vastè excedere pœnas in statutis nominatas ; nam si tortus moreretur ex malitia Iudicis, plusquam ad triremes condemnare non posset ; libitum erit igitur Generali ad congruam satisfactionem, ieiunia &c. obligari, vel carceri mancipari. *ibid.*

24 Iudex enim præsumitur ex malitia, & dolo peccare, cum non seruat leges, quæ præcipiunt, non esse deueniendum ad tormenta sine legitimis indicijs, & seruata praxi criminali. Nec ignorantia, vel zelus indiscretus, eo quia constet non esse inimicum Rei, excusaret, quia quæ sui muneris sunt, scire tenetur, & peritos adhibere. Excipe, nisi probabilem, & minus mitem opinionem habuisset ; quam opinionem sequi quis potest sine culpa, ergo sine pœna. *ibidem.* Quod de omnibus torturæ modis est dicendum, eadem enim est ratio. *ibidem.*

TRADERE.

Non possunt Superiores, nostri suos subditos brachio sæculari, & si tradunt, fiunt irregulares, quia protestatio facta in tradendo Clerico brachio sæculari de non intendendo sanguinem, non excusat, eo quia hæc videretur potius

tius illusio, quam cautela: reus enim Curie
 sæculari traditur, ut ipsum occidat. *Penal.*
cap. 8. quest. 11. vers. Nec dispositio. Nam
 dispositio non extenditur ad Regulares, quia
 isti suas particulares, & municipales leges ha-
 bent à Summo Pontifice confirmatas, & secun-
 dum quas suos reos punire debent. *ibidem*
vers. Verum.

TRIBUNAL

Sancti Officij neminem iustificat, nec tran-
 sit in iudicatum, sed semper potest procedere
 contra inquisitum, novis supervenientibus in-
 dicijs. *Const. cap. 1. stat. 1. §. 2.*

Tribunal Episcopi, sicut, Tribunal sæcu-
 lare Regularibus interdictum: Vide *Recur-*
sus.

TRANSGRESSION

Transgressionis, modus, sicut variari po-
 test, ita & culpa potest augeri, vel minui ex
 ignorantia, malicia &c. *Penal. cap. 2. q. 3. vers.*
Modus.

Transgredi mandata Visitatoris. Vide
Visitator.

Trinus actus malus, seu trina culpa facit
 operantem famosum, & trinus actus tribuitur
 consuetudini. *Pen. c. 8. q. 7.*

Trina monitio. Vide *Monitio.*

TRI

TRI REMIUM POENA.

1 Triremis quasi navis dicitur, triplicem remorum ordinem habens; Trierarcus dicitur triremis Patronus. *Pen. c. 21. q. 1.*

2 Licet triremium poena Religiosos dedecet, ac miserabilius sit maximè Sacerdotes ad triremes condemnari, cum ibi afflictionem corporis, sitis, laboris, fetoris patiantur, tamen expedit tales delinquentes ad triremes destinari, dum alius expeditior modus non suppetat, se à talibus pestibus liberandi, etiam si sciat Religio in triremibus peiores evasuros, quia in hac parte utitur iure suo; nam tales ad triremes non mittuntur, ut meliores evadant, sed ut puniantur. *Pen. cap. 21. quest. 3. resp. 1.* Condemnantur igitur Religiosi illi ad triremes eo quia vix in carceribus possunt coerceri; Vnde ex privilegio Clem. VII. Superiores possunt subditos suos delinquentes ad triremes damnare, præcipiendo per obedientiam Trierarchis, ut eos recipiant, & eos verberando (lege, & consuetudine prævalente) non excommunicantur. *Pen. cap. 21. quest. 1.*

3 Ad triremes verò, vel ad perpetuos carceres apud Franciscanam Religionem *per stat. cap. 7. §. 5. num. 68.* condemnantur, qui crimen commiserit, ob quod in sæculo mortem mereretur, & ob alias causas in statutis expressas.

fas . Vide Fornicatio . Percussio . Carcer . Libellus famosus . Apostata . Sacrilegium . Ne-
fandum scelus . *ibidem* .

4 Processatus autem ut incorrigibilis , & probatus in Ordine ad expulsionem , potest mitti ad triremes , saltem variando telam iudicij ; in Decreto enim de Apostatis non prohibetur modus procedendi Canonicus , sed tantum assignatur modus expulsionis . Nec novum est posse Iudicem variare formam procedendi , etiam post inceptum processum per viam accusationis ; & continuare illum per nobile officium , scilicet Inquisitionis , seu verius cumulare has formas simul , itaut examinentur testes per Inquisitionem , quos accusator non produxerit . *Pen. cap. 21. q. 2. vers. Circa 9.*

5 In hoc autem maturè est procedendum . & à Prouinciali , vel Generali cum diffinitorio est proferenda maturata sententia ; quibus omnia damna inde sequentia (quæ sunt maxima) imputantur , si contra iustitiam condemnarent . Quam omninò non possunt proferre , ubi eorum arbitrio , vel carceres , vel triremes remittantur , nisi summa causa id exigat , fugæ sit suspicio , carcer securus non possit haberi . *Pen. c. 21. q. 3. resp. 2.*

6 Religio non tenetur reuocare condemnatos ad triremes , etiam finito sententiæ termino , aut si fugiant à triremibus , multo minus

nus si ibi detineantur sine termino, quia per statuta hoc prohibetur: nam tales infames, & peiores redeunt, & Religionem infamant. Nec Religio peccat contra charitatem, si tales instantes ut recipiantur, non recipiat, quia hæc primò respicit Communitatem, & deinde particulares, & mala charitas est, quæ sinceram partem Religionis inficit. *ibidem quest. 4. resp. 2.*

7 Nec Decretum de requirendis eiectis ad remiges extenditur; dispar enim est ratio, nec Prælato debet imputari, quod ultra terminum Religiosus violenter detineatur, & verberetur, qui Canonis priuilegium non amisit, quia Prælatus satisfecit suæ obligationi, quando Trierarcho sententiam notificauit: si ergo elapso termino eum non liberat ipse Trierarchus peccat, non Prælatus. Carceratus è contrario est in potestate Prælati, non remo adfixus, sic etiam si Generalis ad annalem carcerem damnaret, & Prouincialis finito anno carceratum non liberaret, non esset Generalis in culpa, sed Prouincialis. *ibidem resp. 1.*

8 Quod si talis agat, ut à Religione iterum recipiatur, debet Religio se defendere, & si eius receptio à Pontifice præcipiatur, debet sine caputio ad coquinam, hortum, & alia humilitatis officia deferuire, sine corona, licet fuerit Sacerdos, Si verò post triennium exem-
plari-

plariter vixerit , poterit Patrum iudicio ei caputium reddi , sed ad exercitium sacrorum , Ordinum , ad suffragia , & actus legitimos omninò non admittantur . *ibidem resp. 3.*

9 Extra Papam verò , & Sac. Cong. nullus , nec Protector Ordinis potest ad talis receptionem Ordinem cogere , Prælatus aliter recipiens , validè recipit (quod sine Diffinitorio non debet) sed grauitè arbitrariè est puniendus , vt qui Religionem offendit . *ibidem .*

10 Infamia Remigum , & irregularitas est à iure , & non tollitur etiam post liberationem à triremibus , nisi per dispensationem , quam noster Generalis impertire non potest , nec ad officia , nec actus legitimos , & cætera habilitare , aliter faciens , peccaret grauitè , & illegitimè exercerentur officia . *ibidem .*

11 Remiges ad obseruantias regulares statui remigantium repugnantes non tenentur , & sic non ad obedientiam , non ad paupertatem , non ad formam habitus , non ad ieiunia (nisi in portu quiescentes commodè possent ieiunare) non ad horarum recitationem ; debent tamen aliquando regularis obseruantia debite recordari , & laici possunt suas orationes recitare , quia Breuiario non indigent . Hæc omnia patent , quia ad impossibile nemo tenetur . *ibidem quæst. 5.*

12 Si aliquid Remiges acquirant , non

Re-

Religioni, sed Trierarchi arbitrio ex consuetudine deuoluitur; si verò suis Præfectoris non obediunt; ultra verbera, peccatum, quia ius habent imperandi, fugere non possunt, nisi ob impotentiam ad labores, aut ob Præfectorum sæuitiam, quia sententiæ parere tenentur; ad emendationem, & ad signa Religiosi, vt patientiæ, castitatis &c. tenentur, non enim in totum sunt à statu Religioso variati. *ibidem*.
 Vide *Pæna triremium*.

Vacantes exercitio artium damnatarum.
 Vide *Artes damnatæ*.

Vendere. Vide *Proprietas*. *Simonia*.

Venenum propinantes. Vide *Percussio* n. 2.

VICARIVS.

1 Vicarij Generalis electio, duratio, auctoritas, priuilegia, &c. Vide *Generalis*. *Commissarius*.

2 Vicarij Conuentus debent habere 30. annos ætatis, & 10. Religionis attingere. *Confl. cap. 8. stat. 47*. Possunt eligi a Capitulo, vel Congregatione Prouinciali, & etiam à Guardiano institui. Qui Vicarij sic instituti à Prouincia gaudent tanta auctoritate, quanta Guardiani, si absentes sint, vel moriantur. *ibidem*.

3 Præsentibus tamen Guardianis, nullam auctoritatem habent, quia ij sufficiuntur in
 Guar-

Guardianorum absentia ; immò nec etiam in Refectorio , Choro , & Capitulo , si Guardiani non declarauerint (prout moris est) vt Fratres illis obediant . *ibidem* .

4 Obedire tenentur Guardianis , etiam illis absentibus , & ipsorum obseruare præcepta , dummodò ipsi Guardiani per Prouinciam negotia acturi per aliquot dies abfuerint , quia quod parum distat , nihil distare videtur . Non possunt tamen Guardiani impedire Vicarios , quominus corrigant quotidianos defectus Fratrum , vt est auscultare culpam , illosque mittere extra Conuentum pro accidentibus , quia in absentia Guardianorum habent eandem auctoritatem , tributam à Capitulo , sicut ipsimet Guardiani . *Pæn. cap. 3. quæst. I. prope finem* .

5 Si autem Guardiani extra Prouinciam progredierentur , non tenentur Vicarij obedire ipsis , quia tunc nomine Guardiani gubernant : non enim possunt Guardiani exire extra Prouinciam , & substituere Vicarium , quia hoc ad Prouincialem spectat . *ibidem* . Immo neque amouere Vicarium à Capitulo institutum .

6 Regens Conuentum tanquam Superior localis , qui aliquando solet appellari Præfidentis , habet eandem auctoritatem Guardiani , & sic potest absoluerè , ligare , præcipere ,

X x

puni-

punire, benedicere corporalia, &c. *Constit. cap. 8. stat. 47.*

7 Quamvis Vicariatus non sit Prælatūra, tamen per Bullam Urbani VIII. Vicarij huiusmodi sequuntur Guardianos in præcedentia, in Refectorio, & absente Guardiano præcedunt alios in aliquibus locis, & actionibus; hoc autem valet inter Reformatos; ut videre est in Bulla inserta in statutis Reformatorum: secundum verò Ultramontana statuta, locum habent Vicarij post Lectores artium, & Prædicatores Conventuales in minoribus Conventibus. *ibidem in fine.*

8 Vicarius Chori ad ordinandum, & regendum, ne inordinata armonia aures, & inconcinna psalmodia spiritus fideles offendat, debet institui in Capitulis. *Constit. cap. 8. stat. 47.* Qui quidem Vicarius, seu antiquior Pater non venit sub nomine Prælatorum in absentia Prælati, nec est Superior in Choro, sed habet quandam Prælationem ordinis, ut incipere faciat psalmodiam, qualem etiam habent Hebdomadarij. *Pæn. cap. 13. q. 2. in fine.*

VESTIMENTA FRATRVM

1 Debent esse vilia in pretio, & in colore, ita quod in vestimentis semper reluceat vilitas, asperitas, & paupertas; quæ paupertas nihil pretiosum habet; nec adeò vilia, & grossa,

sa, quod ipsa videntes, in horrorem inducant,
& prouocent ad derisum. Hæc autem vilitas,
& asperitas originem habent ab Adam, quem
Deus non mollibus, sed pelliceis vestibus in-
duit. Vniformia tamen esse debent, & longa;
eo quod ipsis, vt plurimum, vsi sint Apostoli,
& Christus Dominus. *Const. cap. 2. stat. 68.*
Vide Habitus.

2 Tenentur Fratres sub mortali stare deter-
minationibus Prælatorum quoad latitudi-
nem, & altitudinem habitus, caputij, & man-
telli, cum in Regula non decernatur. *ibi-*
dem stat. 69.

3 Communi panno, idest qui omnibus in ser-
uit, omnes vestiantur, nec ex particulari elæ-
mosina aliquis induatur. Contraueniens, suffra-
giorum iure sexennio careat. Pannus verò sine
iudicio Superiorum nullo modo scindatur, vel à
Fratre deportetur, sub pœna priuationis vsus ta-
lium indumentorum; cum per declarationes Cle-
metis V. & Ioannes XXII. conscientie Prælato-
rum onerentur. *ibidem stat. 70.*

4 Procurantes sibi habitum particularem
sine licentia, peccant mortaliter, sic etiam
petentes eleæmosinas pro mercando panno,
proprietas pœna puniuntur. Sed si Superior
suo muneri deesset in vestiendis Fratribus, nul-
lum peccatum committeret subditus, etiam
ad denarios recurrendo, quia legem non ha-

bet necessitas, & ius naturale positio præualet. *ibidem*.

5 Necessitas autem non est opus, quod sit extrema, sed sufficit moralis, & mediocris, ut ver. gr. nisi habitum sibi procuraret, infirmaretur, vel infirmitati exponeretur, vel deformiter apud alios appareret. Hoc tamen intellige, postquam habitus fuerit reperiatus, quia aliter pauperes non essemus. *ibidem*.

Vigilantia Superioris. Vide *Superior*.

VINDICTA

Iniuriæ, si non ex odio, sed zelo publicæ utilitatis fiat, est actus iustitiæ, & tendit ad iniuriantis salutem; unde potest quis amare fratrem suum, & de illo vindictam expetere. *Pæn. c. 16. q. 3. resp. 1.*

Vinea quæcunque ad vinum prohibetur. Vide *Proprietas. Horti*.

VIOLENTIA.

Violentiam faciens in Ecclesijs, vel Monasterijs Fratrum Minorum, & Monialium, ipsis subiectarum, ex Clemen. IV. apud *Collectorem V. Ecclesiæ Fratrum* §. 3. & 18. & 5. *Monasteria* §. 7. est ipso facto excommunicatus, absolutio Papæ reservatur, & exemplariter etiam pœna capitis est puniendus, quia
 fcc-

scelus est supremum, nisi paruitas materiæ excusaretur . *Constitut. capit. 10. statut. 7. quæst. 1:*

V I S I T A R E

Visitare quomodo possit Episcopus Hospitia , & Monasteria Monialium Regularibus subiectarum . Vide *Episcopus* . Visitare Moniales . Vide *Moniales* . Visitare Fratrum cellas . Vide *Guardianus* . Visitare infirmos . Vide *Infirmus* .

V I S I T A T O R .

1 Per Prouincias destinandus à Generali eligatur Vir prudentia, zelo, pietate, experientia, & dexteritate insignis, qui vel Minister fuerit, vel sit, aut Diffinitor Generalis, vel Prouincialis, quia in illo tota salus Religionis consistit, cum Generalis Prouincias per se visitare omninò non possit; si tamen, Visitator præfatis qualitatibus non insignitus destinetur, recusari à Prouincia non potest, nec enim talis destinatio per statutum irritatur, sed Generalis conscientia grauatur, si in hoc notabiliter deficiat, parum verò prò nihilo reputatur . *Constitut. cap. 8. statut. 63.*

2 Nisi occasione celebrandi Capitula in Prouincias mitti non potest, non ad libitum

Generalis, quia consuetudo, quæ in legem transijt, sic induxit, & Ordo insolitis visitationibus perturbaretur (nisi à Prouincia peteretur) *ibidem stat. 64.*

3 Celebrato ergo Capitulo, potest Generalis per seipsum iterum Prouinciam visitare, quia est Superior ordinarius, sed nouum Commissarium destinare non poterit, nec hoc est contra Bullam Gregor. XIII. *Quoniam nostro*, quia ibi Papa intendit solitis Commissarijs à Generali destinandis auctoritatem stabilire; Commissarius verò extraordinarius, scandala potius, & conturbationes, quam vtilitates cauferet. *ibidem:*

4 Debet Capitulum Prouinciale conuocare Generalis nomine (si ipse Generalis adesse non possit) celebrare, expressa prius, & non præsumpta à Generali obtenta licentia, in ipso præsidere, & singula ad Capituli celebrationem spectantia, præstare. *ibidem stat. 64.*

5 Opportuno tempore mittendus est, iuxta proportionem Prouinciæ, vt eam diligenter, non perfunctoriè possit visitare; Tempus autem erit tres, vel quatuor, & in latissimis sex mensium, vt in fine triennij, visitata diligenter Prouincia, Capitulum possit celebrare. *ibidem stat. 65.*

6 Sed antequam Commissionem exequatur,

tur; eam Prouinciali, vel præfenti, vel per litteras significet, quia Delegato non creditur, nisi de delegatione doceat; vnde si de eius deputatione non faciat authenticè constare, potest à Prouinciali repelli, etiam si litteræ ad hoc missæ perditæ fuissent citra eius culpam, quia Tabellionis, aut nuncij culpa Prouinciali nocere non debet. *ibidem stat. 66.*

7 Ante visitationis initium, debet Prouinciali iurisdictionem; & obedientias ab eo concessas suspendere, Conuentum vnum, non de principalioribus assignare, vt auctoritatem suam quoad regimen externum expirasse, cognoscat, & liberè contra eum iustas quærelas possint offensi producere. Item præcipere Fratribus per vniuersam Prouinciam, vt eorum Conuentuum limites non excedant, quia secus eos visitare non posset, si accedens ad Conuentum, illos aliò iuisse reperiret. Sic etiam debet Visitator de eius aduentu Prouinciam totam certiorare, se, & imminens Capitulum orationibus commendare, pœnas contra recurrentes ad fauores sæcularium pro ambiendis officijs inflictas renouare, & ad hoc addere præcepta. *ibidem stat. 67.*

8 Duos socios habere debet, celeriter visitationem absoluerè, pedester incedere, Prouincias superfluis sumptibus non grauare, à munusculis abstinere, exemplo magis, quam

verbis præire, & necessitate accedente super iumentis equitare. *Constit. cap. 8. statut. 67. conclus. 4.* Conuocare Fratres ad Capitulum, eos admonere, eisque visitationem indicere, præcipiendo, vt dicant, quæ de iure dicenda sint, odijs, & passione sepositis. *ibidem conclus. 5.* Ecclesiam, & quæ in ea sunt visitare, Conuentum, Cellas, Officinas, & reliqua, iuxta praxim iam editam: Interrogare Fratres circa omnia regularem disciplinam, & Regulæ obseruantiam concernentia: præcipuè inquirere de Prouinciali, socijs, Guardianis, sed in generali; & de suo etiam prædecessore; qui si excessus, & negligentias commiserit, referat sequenti Capitulo Ministro Generali, vt iuxta culpam publicè debitam pœnam portet. *ibidem.*

9 Non potest statuta Prouinciæ condere, vel mutare sine Capitulo: Fratres extra Prouinciam mittere, nisi ad Generalem pro eius negotijs: Prouincialem, & Patres sine consilio, & consensu maioris partis Patrum Prouinciæ punire notabiliter, aut priuare, nisi Generalis prius admoneatur, excepto casu scandalii notorii, & quod Generalis distet per decem dies itineris: Ad Ordines, & Professionem admittere: In creditis sibi Prouincijs ultra 20. dies post Capitulum manere, *ibidem concl. 7.*

10 Ijs Visitatoribus resistentes, illosque impediētes contradicendo, opponendo, recusando, &c. aut quouis modo rebellando, sunt ipso facto excommunicati per Bullam Greg. XIII. *Quoniam nostro*, excommunicatione Papæ reservata, officij privati, & vocis actiua, & passiva in perpetuum destituti. *Constit. cap. 8. stat. 67: concl. 6.*

Visitatores quando possint Diffinitores rejicere, & alios Patres subrogare. Vide *Diffinitor num. 22.*

11 Votum in electionibus nisi ex Generalis speciali delegatione, habere non potest, quia Visitator non est Ordinarius, potest tamen ab officio excludere, quos indignos legitime iudicauerit, quia ad hoc tendit præcipue Visitatio, ne indigni eligantur. Simplex autem Visitatoris attestatio de indignitate non sufficit aliquem excludendum, quia per statuta iudicium legitimum requiritur, non tamen per plenam probationem, per confectos processus, per latas sententias de indignitate debet constare; nimis enim per hoc Religio conturbaretur, sed debet Visitator causas in visitatione à fide dignis acceptas Diffinitoribus ostendere, & hoc sufficit: non enim de tollendo officio iam acquisito, sed de acquirendo impedimento agimus. *Constit. cap. 8. stat. 67. concl. 8.*

Ex:

12 Exclusus legitimè à Visitatore, si nihilominus sequatur electio, nulla est, & à Visitatore debet infirmari, non confirmari; & Electores debent exclusioni Visitatoris acquiescere, quia ipse ad hoc destinatur, nè indigni promoucantur. Indignus est autem, qui per probos viros de aliquo crimine est diffamatus, & licet non iuridicè condemnatus, promoueri non debet. Vicia debent per Electores Visitatori manifestari, si alia via vitari damnum non possit, quia publicum bonum priuato præfertur. Retraçantibus igitur Diffinitoribus exclusionem legitimam, Commissarius electionem factam confirmare non debet, immò infirmare. *ibidem vers. facta autem.*

13 Visitorum decreta, & ordinationes, tota Prouincia, & Fratres particulares sub peccato mortali seruare tenentur, si id materia comportet, & Prouinciales, qui ea immutare, rescindere auferint, sunt ipso facto excommunicati excommunicatione Papæ reservata, & incurrunt pœnas rebellantium. *ibidem.*

14 Visitoris officium, si iam aliquem actum iurisdictionis exercuerit, durat ad visitationis complementum, mortuo licet, vel amoto delegante. *Pæn. cap. 1. q. 4. Aduert. 6.*

15 In visitatione ordinaria, siue Prouincialis, siue Generalis, siue Commissarij, sunt manifestandi defectus, qui autem eos celaue-

rit,

rit, vt in aliud tempus malitiosè ad suum commodum producat, non audiatur, infamis existat, actibus legitimis perpetuò priuetur. *Pæn. cap. 1. quæst. 4. dub. 3. Vide Accusatio. Denunciatio.*

16 Visitationes generales factæ, quamuis subscribantur, nullum effectum habent in foro externo. Vide *Superior.*

V I T A

Vitam communem non obseruantes in omnibus, ad omnia Ordinis officia sunt inhabiles, quia turpe est Superiori à subditorum vita redargui, vel eos à vita communi aberrantes redarguere. *Const. cap. 2. stat. 73.*

V I T I V M

Vitiosi, litteris peiores fiunt, quia cibum, scientiæ in sui, & Religionis perniciem conuertunt, ideò studentes huiusmodi à studio sunt amouendi. *Constit. cap. 5. statut. 9.*

Vituperationes. Vide *Impropria.*

V L T R A

Est dictio præcedentium implicitiua, etiam si illa non repetat, maximè in fauorabilibus, v. g. si maritus liget vxori vltra dotem centum aureos, censetur dotem & centum aureos illi ligare. *Pæn. cap. 19. quæst. 4.*

V N I O

Tam charitatiua inter SS. Patriarchas Dominicum, & Franciscum effulſit, vt S. Dominicus vtramque Religionem ſub vna Regula militare deſiderauerit, & deſiderium S. Franciſco declarauerit. Cui S. Franciſcus reſpondit, harum duarum Religionum in Regula diuerſitatem, ad ſalutem fidelium eſſe ordinatam, vt cui vnus aſteritas non placeret, altera lenior non diſpliceret. *Pæn. cap. 17. q. 1: verſ. Vt autem.*

VOCALIS

1 Impedit, etiam peſte, bello, &c. ſunt ad Capitulum Generale vocandi, non tamen expectandi, quia Generalis omnes conuocare tenetur, & cum bella Religioſos non afficiant, ius iſti habent accedendi, ſi poſſunt à Prouincia exire. *Conſtit. cap. 8. ſtat. 21: Vide Capitulum.*

2 Licet contra Vocales, ipſo die Capitali poſſit ciuilitè excipi, exceptio tamen criminalis, ſuis dilationibus omninò eſt agitanda vt exceptor probare; & reus ſe tueri valeat: *Pæn. cap. 15. quaſt. 10. verſ. Scio.*

VOCARE.

Vocans aliquem nomine irriſorio; v. gr.
volpe,

volpe, bollista, lusco, zoppo, &c. vel ad deridendum, signa Crucis illi faciens, vnde patiens pro iniuriato se habeat, incurrit excommunicationem Papæ reservatam, priuatur officijs, & exilio plectitur. Hæc autem pœna, grauis imposita est, vt verentur quæcunque verba iniuriosa: nam tempore variarum diuisionum Religionis aliqui deridebantur nomine *Prinilegiati*, *Colleetanei*, *Bullistarum*, *Amadeistarum*, &c. Ad incurrendam verò pœnam præcedere debet charitativa correctio. *Pæn. cap. 13. quest. 6.*

V O T V M

I Est semper de iure diuino, licet fundetur, vt plurimum, in re humana, & positua, & obligat plusquam iuramentum, quia hoc solum reuerentiam in Deum continet; Votum verò reuerentiam, & fidelitatem, & sic tota Regula nostra potest dici esse de iure diuino, non tantum quia à Christo dictata, sed quia super totam Regulam votum nostrum cadit, nimirum super vota, vt vota, super præcepta, vt præcepta, super consilia, vt consilia sunt. *Pæn. cap. 7. casu 14. vers. Quinto.*

2 Votum tamen obedientiæ quoquomodo versus animam, & corpus, non obligat, sed tantum in ijs, quæ iuri naturali, Diuino, & Regulæ non repugnant; vnde non tenemur in
cor-

corporis ruinam obedire, quia corporis cura est de iure naturali, licet aliqui Sancti extraordinariè corpus in ordine ad subiectionem affligerint; tamen ex operibus supererogatorijs non potest formari regula generalis. *Penal. cap. 17. quest. 6. vers. Tenetur quidem.*

3 Non ligat ultra intentionem, quia est liberum, ut v. g. si aliquis profitetur ut Clericus, non habens voluntatem, nisi pro laico, & è conuerso, professio est nulla, & confitio de intentione, expellendus est ab Ordine. *Const. cap. 2. statut. 1. in fine:*

Vota essentialia in Religione Seraphica quam excellant. Vide *Regula. Franciscani.*

VOX actiua, & passiuua. Vide *Prinatio.*

VSVRPARE iurisdictionem. Vide *Procurator, Retinere.*

V S V S

Est ius vtendi re aliena, salua rerum substantia: Diuiditur autem in vsumfructus, Iuris, & facti. Vsumfructus est ius percipiendi omnes omninò commoditates, & fructus, quomodocumque è re proueniant. Vsuarius nonnisi necessarios ad sustentationem sui, & familiz pro sua conditione, ita vt nihil desit, nihil superfit. Ille ad voluptatem, & lucrum; iste ad meram necessitatem: Ille potest fructus alijs dare, ligare, ad hæredes transmittere; hic si præ-

præter necessitatem propriam alijs dat, tenetur ad restitutionem, nisi seipsum illis priuet. Unde de vna, & eadem re possunt esse duo vsuarij si vtrisque sufficiat, non duo vsufructuarij, aut Domini. Vsus facti est, qui in solo facto consistit, sine quo humana vita conseruari non potest, vt cibi, vestis, &c. Vsus iuris est, ius vtendi aliqua re, dicitque facultatem, qua possumus rem alienam in nostrum vsum conuertere, salua semper substantia rei. *Constit. cap. 6. statut. 1.*

VVLNVS. Vide *Percussio*.

Laus Deo, B. V. Deiparæ, Seraphico Protoparenti Francisco, ac B. Antonio Patavino, in cuius die ipsi dicato hoc opus complexi.

I N D E X.

R E R V M

Quæ in hoc Compendio
continentur .

A Bbatiffa. pag. 1	Alienare . 28
Abiuratio . 7	Alienatio . ibid.
Abortus . 10	Alloqui . <i>Vide</i> Loqui.
Absens . ibid.	Ambitus. Ambitio. 28
Abfoluere . 11	Apoftafia . 29
Abfolutio . ibid.	Apoftata : ibid.
Acceptilatio . 18	Appellatio , 52
Accufatio : ibid.	Arbitrium . 64
Accufator . ibid.	Arbitrarius: ibid.
Actus legitimus : <i>Vide</i>	Archium . 67
Privatio .	Archiepifcopus . 69
Administratio . 24	Arctatio . ibid.
Adulatio . 25	Arma . 70
Adulterium . ibid.	Artes damnatæ : 75
Ædificare . 26	Affenfus . 76
Ætas . ibid.	Affeffores . ibid.
Affinis . 26	Auctoritas . 77
Affinitas : ibid.	Audire Reum. <i>V.</i> Reus.
Alchimia . 27	Audire Miffā. <i>V.</i> Miffa.
Aleæ . <i>V.</i> Ludus .	

Yy Bapti-

B.		Carcer .	92
		Cardinales .	127
B aptizare .	77	Cardinalis Protector .	
Barba .	ibid.	<i>Vide</i> Protector .	
Beneficiatus .	78	Carnes .	128
Beneficium .	ibid.	Castitas .	129
Bigamia .	79	Castitas violatores .	
Bigamus .	ibid.	<i>Vide</i> Fornicatio .	
Blasphemare .	ibid.	Casus referuati .	129
Bona .	80	Causa .	147
S. Bonauentura .	ibid.	Causæ publicæ .	<i>Vide</i>
Bonus Vir .	81	Delictum .	
Brachium .	ibid.	Causa expulsionis	<i>Vide</i>
Bulla .	ibid.	Expulsio .	
		Celebrans .	<i>Vide</i> Missa
C.		Cellæ Fratrum .	<i>Vide</i>
C Alceamenta .	82	Clausura .	
Calumnia .	83	Censura .	<i>Vide</i> Excom-
Calumniator .	ibid.	municatio . Irregu-	
Camisia .	84	laritas. Interdictum	
Canes , & Catelli .	85	Suspensio .	
Canones .	ibid.	Ceremoniale .	148
Cantus .	ibid.	Chorus .	ibid.
Capitulum .	86	Cingulus .	150
Cappellæ .	90	Citatio .	ibid.
Cappellaniæ .	ibid.	Clauis .	153
Capæ. Trunci. Cippi .		Clausura Fratrum .	154
pag. 91 .		Clausura Monialium .	
Caputium .	ibid.	pag. .	158
		Cle-	

I N D E X.

Clericus .	173	Confessio Sacramenta-	
Quoad Ordines .		lis .	188
<i>Vide Ordo .</i>		Confessor Monialium.	
Cognatio . <i>Vide Af-</i>		pag.	195
finis .		Confirmatio Sacramē-	
Collatio seortina. <i>Vid.</i>		talis.	201
Ieiunium .		Confirmare electionē .	
Commissarius Gene-		<i>Vide Electio .</i>	
ralis .	175	Congregatio .	202
Commissarij General.		Consensus . <i>Vide Af-</i>	
multi . <i>Vide Gene-</i>		sensus . Consilium .	
ralis .		Conseruator .	206
Commissarius Curiaē .		Consilium .	220
<i>Vide Procurator .</i>		Conspiratio .	121
Commissarius Visita-		Conspirator ,	ibid.
tor . <i>Vide Visitator.</i>		Constitutio .	231
Commissarius Prouin-		Consuetudo .	232
cialis .	182	Contemptus .	233
Communio Sacra. 182		Contradicere .	235
Commutare . <i>Vide</i>		Contritio .	236
Proprietas .		Contumacia . Contu-	
Computus .	183	max .	ibid.
Conatus .	181	Conuentus .	239
Concilium .	ibid.	Conuicium .	241
Concionatur . <i>Vide</i>		Conuictus .	242
Prædicator .		Correctio . <i>Vide Car-</i>	
Confessarius .	186	cer num. 22.	
Confessio Iudicialis .		Creditor .	143
ibidem .		Crimen .	ibid.
		Yy 2	Cri-

I N D E X.

Criminosus .	243	Delegatus : <i>Vide</i> Iu-	
Culpa .	244	dex num. 1.	
Culpa Regularis. <i>Vide</i>		Delictum .	251
Capitulum .		Delinquens.	ibid.
Cura Animarum: 246		Delicta inquirere .	
Custodes .	ibid.	<i>Vide</i> Index num. 3.	
Custos Carceru . <i>Vide</i>		Delicta incorrigibilia.	
Carcer . n. 28. & 41.		<i>Vide</i> Incorrigibilis.	
		Delicta carcer digna .	
		<i>Vide</i> Carcer .	

D.

D.

D amnatus ad] per-		Delicta morte digna .	
petuos carceres.		<i>Vide</i> Carcer n. 19.	
pag.	109	Delicta Carnalia. <i>Vide</i>	
Damnū inferens clau-		Fornicatio .	
suræ Fratrum Mi-		Delictorum præscrip-	
norum , vel Monia-		tio. <i>Vide</i> Accusatio	
lium eorum , sunt		num. 2. & 15.	
excōmunicati . 185		Delinquens. <i>Vide</i> Car-	
Debilis .	247	cer in fine .	
Debitum : Debitor .		Denarij. <i>Vide</i> Pecunia.	
Debere .	ibid.	Proprietas .	
Decreta .	ibid.	Denunciator .	253
Declarationes .	248	Depræhendere . De-	
Defensiones .	ibid.	præhensus .	
Deflorans .	250	Descendentes à Iu-	
Deformitas .	ibid.	dæis &c.	254
Degradatio .	ibid.	Detractio. Detrahere .	
Delator. <i>Vide</i> Proces-		pag.	256
sus num. 1.		Deuotio .	257

Dieta

I N D E X.

Dieta .	257
Diffinitor .	258
Discreti .	273. 98
Disciplina .	275
Dispensare . Dispensatio ,	ibid.
Dispensare cum Illegitimis .	<i>Vide Illegitimi .</i>
Disquisitores .	<i>Vide</i> Electio num. 4.
Diuisio .	<i>Vide</i> Reformare .
Doctrina SS. Bonauent. & Thom.	81
Dogmatizare .	112
Dolus .	288
Dominium .	290
Domus suspecta .	ibid.
Domus Disciplinae .	
Dona .	291
Donare .	ibid.
Dormire sine habitu .	
	<i>Vide</i> Artactio n. 2.
Dormire in Monasterium .	<i>Vide</i> Clausura Monialium n. 9.
	<i>Vide</i> Consuetudo .

E

E cclesia .	291
Educandæ .	<i>Vide</i> Puellæ .
Ædificare .	<i>Vide</i> Guardianus .
Egredi à Conuentu .	<i>Vide</i> Conuentus .
	num. 5.
Egredi è Conuentu .	<i>Vide</i> Apostasia numer. 16.
Electio . Electus . Electores .	292
Electio Abbatisæ .	<i>Vide</i> Abbatisa à nu. 5. & infra .
Eleemosynæ fraudatur	pag. 103
Eleemosyna .	<i>Vide</i> Proprietas .
Emere . Emptio .	<i>Vide</i> Proprietas .
Epicheia .	307
Episcopus .	308
Equitare .	101. 314
Equitatio :	ibid.
Eutrapelia .	319
Yy 3	Exa-

I N D E X:

Examen .	319.	Fur . Fortum .	349
Examinator .	ibid.	Fraudare .	103
Examen Confessario- rum . <i>Vide</i> Confes- sio . Confessarius .		Falsum deponere .	108

Exceptio .	321
Exceptio infamiae . <i>Vi- de</i> Iudex num. 4.	
Excipere .	321
Excommunicatio .	322
Excommunicatus .	ibid
Expositi, idest Proiecti pag.	329

F.

F abrica .	330
Facetiae .	ibid.
Falsum . Falsitas . Fal- sificatio .	330
Fama . <i>Vide</i> Detra- ctio .	
Fœmoralia .	336
Fauores sæcularium . pag.	337
Fornicarius .	339
Fornicator .	ibid.
S. Franciscus .	348
Franciscani .	ibid.
Fuga . <i>Vide</i> Apostasia . Carcer .	

G.

G eneralis Minister pag.	349.
Geomantia .	362
Gladius .	ibid.
Gratia .	362
Grauare .	363
Guardianus .	364

H.

H abera .	375
Habitus .	ibid.
Hæreticus .	377
Hæresis .	ibid.
Homicidium . <i>Vide</i> Percussio .	
Honestas .	378
Horti .	ibid.
Hospes .	378
Hospitium .	ibid.

I.

I eiunium .	379
Iesuita .	381
Ignorantia .	381
Ignorantia .	381

Ignorantia .

I N D E X.

Ignorantia in Diffinitore, & Iudice. <i>Vide</i>		Inobedientia:	ibid.
Diffinitor.		Inquisitio.	ibid.
Illegitimi.	382	Instantia.	403
Illitteratus.	384	Instrumentum.	ibid.
Imago.	ibid.	Insurgere.	404
Impedire.	384	Integri Testes.	<i>Vide</i>
Impedire litteras. <i>Vide</i>		Testes.	
Litteræ num. 4.		Intercipere litteras.	
Imperium.	385	<i>Vide</i> Litteræ.	
Importunum.	386	Interlocutoriæ.	404
Impossibile.	ibid.	Interstitia.	405
Imprimere.	ibid.	Introdure in clausurâ.	
Improperare.	ibid.	<i>Vide</i> Clausura.	
Inaudita parte.	387	Intra.	405
Incorporare.	ibid.	Introducere mulierem.	
Incorrigibilis.	388	in clausuram.	<i>Vide</i>
Indulgentia.	391	Clausura.	
Infamare.	391	Ira.	ibid.
Infamia.	ibid.	Itinerare.	406
Infans.	397	Iudæi.	<i>Vide</i> Infidelis.
Infidelis.	398	Iudex.	406
Infirmaria.	398	Iudicium.	415
Infirmus.	ibid.	Ius.	416
Ingressi clausuram.		Iustitia.	ibid.
<i>Vide</i> Clausuram,		Iuvenes professi.	417
Iniuriæ.	400		
Innocens.	402	L.	
Inquietus.	403	L Aborare.	418
		L Lacerare.	419
		Yy 4	La

I N D E X:

Lactinia .	419	Ligare .	439
Laici .	420	Litteræ .	ibid.
Largitio munerum .		Litterarum falsificato-	
Vide Casus referua-		res , & eorum pœna .	
tus num. 13 .		Vide Falsum . Casus	
Latro .	421	referu. n. 15. & 16.	
Lauare .	422	Loqui .	440
Lectio .	ibid.	Ludere .	442
Lectores .	424	Ludus .	ibid.
Legatum .	428		
Legitime .	429	M.	
Lex .	430	M Achinatio .	444
Libellus ?	431	Magister Noui-	
Liberare .	436	tiorum .	ibid.
Liberatum à triremi-		Malum .	445
bis recipere . Vide		Mandatum .	446
Triremis .		Mandare .	ibid.
Libri diuinatorij , &		Manifestæ iuriæ . Vide	
prohibiti .	436	Iniuriæ . Conserua-	
Licentia .	437	tor .	
Licentia fabricandi .		Marchionissæ quoad	
Vide Fabricare .		ingressum ad clau-	
Guardianus .		suram . Vide clau-	
Licentiam ingredien-		sura Fratrum .	
di Monasteria . Vide		Mater .	447
Clausura Monialiū .		Materia .	ibid.
Licentiam habens ex-		Matutinum ?	447
cundi à Prouincia ,		Mauriti . Vide Infide-	
Vide Obedientia .		les .	

Me₃

I N D E X.

Medicina .	448	Moniales .	455
Mendicantes .	ibid.	Monialium clausura .	
Merces .	449	<i>Vide</i> Clausura Mo-	
Merum Imperium .		nialium .	
<i>Vide</i> Imperium .		Monialium Confessa-	
Metus .	449	rius . <i>Vide</i> Confes-	
Minister Generalis ,		sarius Monialium :	
vel Prouincialis . <i>V.</i>		Monialium Abbatissa .	
Generalis , vel Pro-		<i>Vide</i> Abbatissa .	
uincialis .		Monitio .	468
Ministri Ecclesiæ sti-		Mors .	469
pendium . <i>Vide</i> Si-		Mox .	470
monia .		Mulieres .	470
Missa .	450	Introducentes ad	
Missionarij .	451	malum finem . <i>Vide</i>	
Modestia .	452	Clausura Fratrum .	
Molestare .	453	Mundus .	470
Modus cõficiendi scri-			
pturas contra Ge-			
nerales .	ibid.		
Mollities .	454		
Monachi .	ibid.		
Monasterium .	455		
Monasterium Fratru .			
<i>Vide</i> Conuentus .			
Monasterium ingredi			
Monialium . <i>Vide</i>			
Clausura Monia-			
lium .			

N.

N Atiuitas D. N.	
Iesu Christi .	471
Narratiua .	ibid.
Necessitas .	472
Nefandum scelus .	473
Negligens .	474
Negotia .	ibid.
Nobilitas .	475
Nota .	476
Notarius .	ibid.
No-	

. I N D E X .

Notabiliter .	476	pare litteras .	<i>Vide</i>
Notorium .	ibid.	littera .	
Nouitia .	477	Odium ,	504
Nouitius .	480	Odiosum .	ibid.
Nouitiorum absolutio		Offendere .	505
<i>Vide Absoluere .</i>		Officialas .	ibid.
cū Nouitio dispen-		Officium .	506
fare .	<i>Vide Dispen-</i>	Officium Diuinum .	
fare .		ibidem :	
Nouitij laici ad Cle-		Ordinarius .	507
ricatum promouē-		Ordo .	508
di .	<i>Vide Laici .</i>	Ordo, seu Religio Frā-	
Nouitiatus locus .	<i>Vi-</i>	ciscana .	<i>Vide Re-</i>
de Conuentus .		formare num.6.	
Nouitiorum Magister.		Oracula .	510
<i>Vide Magister .</i>		Oratio .	ibid.
		Organa .	511
		Orium .	ibid.

O.

O bedientia .	500
Oblationes.	502
Obligatio .	ibid.
Obloqui .	503
Obreptio .	ibid.
Obsecrationes .	503
Occidens .	ibid.
Occultum .	504
Occultare habitum .	
<i>Vide Habitus .</i>	
Occultare , vel occu-	

P.

P A&um .	512
Palam .	513
Papa .	ibid.
Par .	514
Paria .	515
Parum .	ibid.
Parentibus .	ibid.
Participare .	515
Pater .	ibid.

Pa-

I N D E X.

Pater dignor quoad subrogationem .		scopo . <i>Vide</i> Simo- nia .	
<i>Vid.</i> Diffinitor n. 13		Præscriptio .	542
Paupertas .	520	Præsidens .	ibid.
Paupertatis laus . <i>Vide</i>		Prætextus .	543
Constitut. cap. 11.		Præsumptio .	ibid.
statut. 1.		Pretium .	ibid.
Peccatum .	521	Præuaricatio .	544
Pecunia .	522	Præuentio .	ibid.
Pœna .	ibid.	Princeps .	545
Pœnitentia .	528	Prinatio .	ibid.
Pœnitens .	ibid.	Privilegium .	548
Percussio :	529	Processio .	551
Percutere .	ibid.	Processus .	ibid.
Perfidia .	534	Procurare .	553
Permissio .	ibid.	Procurare legata . <i>Vide</i>	
Pernoctare .	535	Legata .	
Perpetuum .	ibid.	Procurare fauores . <i>V.</i>	
Petriæ laneæ , & lineæ .		Fauores .	
pag. 535.		Procurator , & Com- missarius Generalis	
Populi .	537	Curie .	
Possessio :	ibid.	Professio .	566
Post .	ibid.	Professi Iuuenes . <i>Vide</i>	
Præcepta .	538	Iuuenes professi :	
Prædicator .	538	Prohibere delictum .	
Prædicatio .	ibid.	<i>Vide</i> Impedire . Ex- communicatio n. 1.	
Prælatūra : quid sit .		Promotio .	567
<i>Vide</i> Officium .		Pro-	
Presbyter seruiens Epi-			

I N D E X.

Proprietas .	570	Recitare Officium .
Protektor .	586	<i>Vide</i> Officium .
Protestatio .	587	Reclamare contra de-
Prouincialis .	ibid.	lictum . <i>Vide</i> Deli-
Procurare .	594	ctum .
Prout .	595	Recurfus . 300
Prudentia .	ibid.	Recurrere per viam
Publicum .	ibid.	appellationis . <i>Vide</i>
Puella . <i>Vide</i> Monia-		Appellatio .
lis .		Recusare Iudicem .
Punire . <i>Vide</i> Poen. Pœ-		<i>Vide</i> Iudex .
nitentia .		Redditus prohibiti .

Qualitas personæ .
pag. 595.

R.

R Adere .	596	Remediare .	603
Ratihabitio .	ibid.	Refectorium .	604
Ratio .	596	Reformare .	ibid.
Rebellis .	597	Regula .	609
Rebellio .	ibid.	Regulares .	ibid.
Receptantes Apostatas		Relapsus .	611
<i>Vide</i> Apostasia .		Religio .	ibid.
Recipere mercedem .		Reliquias commutare .	
<i>Vide</i> Laborare .		<i>Vide</i> Simonia . Ca-	
Recipere Nouitios .		sus reservatus .	
<i>Vide</i> Nouitius .		Remigantes . <i>Vide</i> .	
		Triremis .	
		Renunciare defensio-	
		nes .	

I N D E X.

nes . <i>Vide</i> Defen- siones .	Satisfactio famæ . <i>vide</i> Fama .
Renunciare priuilegia. <i>Vide</i> . Priuilegium.	Satisfactio condigna . <i>vide</i> Conspirator.
Processus . Contu- max .	Sandalia . 624
Repetiare . 612	Sanctio . 625
Requisita Nouitiorû .	Scandalum . ibid.
<i>vide</i> Nouitius .	Schedulæ . ibid.
Residneria . 612	Schisma : 626
Respondere Prælato in culpa . <i>vide</i> . Casus num. 14. infamare .	Scientia . 627
Restitutio famæ . <i>vide</i> Infamare detractio.	Scriptura . 628
Retinere . 614	Secretarius . ibid.
Reuelare . 615	Secretum reuelare . v. Reuelare .
Reuelare secreta extra Religionē &c. <i>vide</i> Casus num. 3. 4.	Seditio . 629
Reus . 621	Senatores - Senes . 629
Rixa . 622	Sententia . ibid.
Rogamina . 623	Sententia expulsionis . <i>vide</i> Incorregibilis.
Rota . ibid.	Sepultura . 630
	Silentium . 631
	Simonia . ibid.
	Subornatio . 646
	Sindicus . 651
	Sine . 652
	Socius . 653
S.	Solemnitates in pro- cessibus . <i>vide</i> Pro- cessus .
Sacerdos . 623	
Sacrilegium . ibid.	
Sanctum Officium . 624	

So.

I N D E X.

Solecitanter. 653

Sortilegium. ibid.

Soror germana Abbatis.
tissæ. vide Abbatis.
tissa.

Statim. 654

Statuta. ibid.

Studium. 656

Studentes. ibid.

Stylus. 656

Suadere. ibid.

Sudaria linea portare.

Subditus. 657

Subrogare. vide Dif-
finitio num. 13. 37.

Subreptio. 658

Suffragium. ibid.

Summaria procedere.
vide Processus.

Superior. 658

Superstitio. 661

Suspectum consortiū.
ibidem.

Suspectus. 665

Suspectus Iudex. vide
Iudex.

Suspensio. 665

Suspendere. ibid.

T.

TAcere. 667
Talionis pœna.
ibidem.

Tangere pecuniam.
vide Proprietas. Pa-
cunia.

Tanquam. 667

Taxilli. ibid.

Temeritas. 668

Tempus parum. vide
Paruitas materia.

Tenere libros. vide
Proprietas. Tenere

Aleas. vide Ludus.

Tergiuerfari. 668

Terra Sancta. vide
Missionarius. Guar-
dianus Mōtis Syon.

Tertiari. 668

Tertiariæ. ibid.

Testis. 669

Timor. vide Metus.

Tormentum. vide
Tortura.

Tortura. 673

Tradere. 682

Tribunal. 683

Tran-

I N D E X.

Transgressio .	683	Vindicta .	692
Trina monitio .	<i>vide</i>	Violentia .	<i>ibid.</i>
Monitio .		Visitare .	693
Triremium pœna .		Visitator .	<i>ibid.</i>
pag.684.		Vita ,	699
		Vitium .	<i>ibid.</i>
		Vituperationes .	<i>vide</i>
		Impropria .	
		Ultra .	699
		Vnio .	700
		Vocales .	<i>ibid.</i>
		Vocare .	<i>ibid.</i>
		Votum ,	701
		Vota essenaiialia .	702
		Vox actiua,& passiua .	
		<i>vide</i> Priuatio .	
		Vsurpare iurisdictionē	
		<i>vide</i> . Procurator .	
		Retinere .	
		Vfus .	702
		Vulnus .	703

F I N I S.

R O M Æ,

M.DC.LXXXVI.

Apud Ioannem Baptistam
Buffottum .

Superiorum permissu .

PRACTICA CRIMINALIS

AD SANCTE ADMINISTRANDAM
Iustitiam in Ordine Fratrum Minorum
S. FRANCISCI Regul. Obseru. iuxta
præscriptum Statutorum
Generalium .

*Ex Sacris Canonibus , & approbatis
Auctioribus compendiosè collecta .*

GENERALI CAPITULO
ROMANO ANN. MDCXXXIX.

Probante , & mandante .

*Quæ , quia & exteris utilis apparuit ,
per eiusdem Auctorem*

P. FR. SANCTORVM DE MELFI

Tertiò reuisa , & iterum diligentissimè cor-
recta ac nouis Additionibus aucta .

ROMÆ , Sumptibus Fælicis Cæsaretti . 1686:

Superiorum permissu .

Imprimatur iterum .
Si Videbitur Reuerendiss. Patr. Mag.
Sac. Pal. Apost.
I. De Angelis Archiep. Urb. Vicesg.

Imprimatur iterum .
Fr. Ioseph Clarionus Sac. Theolog. Mag.
ac Reuerendiss. P. F. Dominici Mariæ
Puteobonelli Sac. Ap. Pal. Mag. Socius
Ordinis Prædicatorum .

P R A C T I C A CRIMINALIS

ADMINISTRANDÆ IVSTITIÆ

In Ordinæ Fratrum Minorum Regula-
ris Observantiæ .

*Factæ sunt leges, ut earum metu, humana coercea-
tur audacia, tutaque sit inter improbos innocen-
tia, & in ipsis improbis, formidato supplicio, re-
frænatur nocendi facultas .*

S. Isidor. lib. 6. Etymolog. c. 20. relat. distinct. 4. cap. 1.

TITVLORVM SERIES.

- Q**uid, & quomplex fit Iudex. 1.
 Quales esse debeant Iudices. 4.
 Canones circa recursum, & apellationem. 8.
 Delictorum discrimina. 15. Pœnarũ genera. 20.
 Applicatio Pœnarum delictis. 21.
 Quam formam iuris seruare debeat Iudex. 37.
 Accusatio, seu Actor. 41.
 Denunciatio. 47. Corpus delicti. 52.
 Inquisitio. 57. Exceptio 68. Indicia 71.
 Fama, Infamia, Clamerosa insinuatio 80.
 Testes 87. Tortura 98. Probationes 110.
 Carcer 113. Reus 115.
 Patronus Defensiones 120. Sententia 129.
 Forma inquisitionis generalis paternæ 137.
 Forma inquisit. gener. iudicialis ex officio 141
 Forma inquisit. specialis ex gener. emergētis 142
 Forma examinandi testes pro inquisit. speciali 143
 Forma examinandi testes ex officio, quoad famam 106. (nem 148.
 Forma examinandi de fama, extra visitatio-
 Forma procedendi contra infamatum 148.
 Forma describendi Corpus delicti manifesti 151
 Si Delictum fuerit dubium 154.
 Forma adhibendi peritos, pro veneno 156.
 De Defloratione 157: (manifesti 158.
 Forma inquirendi authorem occultum delicti
 Si de veneno agatur 160.
 Si de veneno non constet clarè 161.

• Titulorum Series .

Si fuerit aliud delictum dubium 162.

Forma examinis vulnerati 163.

Forma examinandi testes super indicia 165.

De inimicitia ibid.

De confessione extraiudiciali 167.

Forma generalis examinandi testes 167.

Si testis irreuerens, vel pertinax fuerit 169.

Si ad cor redeat à pertinacia 170.

Si mendacium dicat ibid.

Executio decreti carcerationis 171.

Si testis fuerit infamis, ac propterea torquen-
dus 171. (dus 172.

Si testis fuerit varius, vel vacillans, ac torquen-

Si testis aliud dicit cū iuramento, aliud sine 174

Si ab aliquo loco testis vocandus sit 175.

Si decretum hoc mittendum sit per litteras 176

Si examē testis vno die expediri non potuit 176.

Forma constituendi Reum 177.

In secundo constituto 180. (municatus 182.

In tertio constituto. Et si reperiatur excom-

Confrontatio Rei cum testibus 185.

Recognitio Rei à testibus 188.

Reus coram Iudice delinquens 189.

Tortura Rei. Defensiones ante torturam 190.

Intimatio decreti. Assignatio Aduocati &c. 191.

Prorogatio termini cum suo decreto 192.

Præsentatio Articulorum 193.

Examinatio testiū ad defensam 194. (195.

Decretum ostendēdi processum defensionū parti
Pe-

Titulorum Series .

- Petitur copia defensionum . Eius decretum 195.
Assignatio copiarum 196.
Decretum ostendendi processum Cōsultori 197
Restitutio processus cum voto . Votum Cōsultoris 198.
Decretum adhærendi voto 199.
Praxis inferendæ torturæ 199.
Secundæ torturæ decretum , & illatio 202.
Si tortus in tortura deficiat 203.
Ratificatio post torturam 205.
Tortura Rei pro complicibus 206.
Sententia . Citatio ad sententiam 207.
Tenor sententiæ 208. Absolutoriæ 210.
Condemnatoriæ . Interlocutoriæ 211.
Exceptoriæ 212.
Contumacis condemnatio 213.
Tenor monitorij . Relatio citationis 214.
Citatio ad sententiam 215.
Sententia contra contumacem 216.
Forma procedendi per accusationem 217.
Libellus accusatorius 217.
Acceptatio libelli 217.
Alia accusationis forma 218.
Causæ descriptio 219.
Continuatio processus 220.
Titulus defensionum ibid.
Monentur partes pro expeditione causæ 221.
Forma denunciationis Evangelicæ 222.
Denunciatio Iudicialis ibid.

For-

Titulorum Series.

- Forma processus per denunciationem 223.
Denunciatio facta per litteras missivas 224.
Examen denunciationis ibid.
Decretum de assignandis testibus 225.
Si is non acceptet litteras ut à se scriptas 226.
Vindicatio ab infamia, quod is litteras non scripserit 227.
Denunciatio iussu alterius 227.
Testes, & Articuli assignantur 228.
Denunciatio ad utilitatem de nunciantis 229.
Decretum de procedendo ob denunciationem ex officio 230.
Denunciatio exceptiva 231.
Acceptatio denunciationis 231.
Examen denunciantis 232.
Forma procedendi per exceptionem 233.
Forma inquisitionis generalis à delegato 234.
Inquisitionis specialis à delegato 235.
Processus in causa speciali à delegato 236.
Processus per delegatum ex fama 237.
Decreti in suspectum de fuga 238.
Delegationis ob accusationem, vel clamorosa inquisitionem 238.
Delegationis ad universitatem causarum 240.
Delegationis ad aliquam causam 241.
Præcepti in carcerem detrudendi 243.
Apostolos concedendi 244.
Apostolos reuerentiales 244.
Apostolos testimoniales 245.

FR. IOANNES MERINERO

Totius Ordin. Min. S. P. N. Francisci
Minister Generalis, & Seruus .

*Vniuersis , & singulis Cismontana nostra
familia Superioribus , ac subditis ;
salutem, & pacem in Domino .*

VT in Cismontana nostra familia vna sit omnibus Prælati forma administrandæ iustitiæ , atque in puniendis excessibus eandem methodum cuncti sequantur; Comitiorum Generalium replicatis determinationibus inhærentes , *Praxim Criminalem* , tantoperè in Ordine nostro desideratam; Eminentissimi, ac Reuerendissimi Domini Cardinalis Barberini Protectoris iussu compositam, per idoneos Patres, atque peritos diligenter recognitam , ac in nuperrimi Generalis Romani Capituli Diffinitorio propositam , ab eoque probatam , & Typis mandati præceptam ; Vobis omnibus, & singulis seruandam tradimus , & Officij nostri autoritate mandamus : pœnis in transgressores , nedum in illa sancitis , verùm etiam grauioribus animaduersuri , & quod primum est , diuini districtiōnem iudicij comminantes . Valete , ac Deum pro nobis exorate . Romæ , in Conuentu nostro Aracœlitano , die 7. Septembris 1639.

Fr. Ioannes Merinero, Minister Generalis .

AP.

APPROBATIO ORDINIS .

N Os infraſcripti vidimus Librum *Practica Criminalis* ad uſum noſtræ Religionis , de mandato Eminentiffimi D.D.Cardinalis Proteſtoris compoſitum , & Typis dignum , ad communem uſilitatē, cenſemus. Datum in noſtro Conuentu Aracœlitano die 9. Maij . 1639.

Fr. Aſcanius de Aſſiſio , Procurator Generalis Reformatorum .

Fr. Ioſeph Redaellus , Procurator Generalis Ordinis .

Frater Benignus à Genua .

DECRETVM DIFFINITORII Generalis .

P Raxis Criminalis, cui titulus: *Ad ſanctè miniſtrandam iuſtitiam &c. Viſa, & approbata à ſupradictis Patribus, ex mandato Eminentiffimi Proteſtoris, approbat Diffinitoriū Generale, & præcipit mandari Typis ad commune votum Prælatorum Ordinis noſtri, & plurimum commendat Patribus, & Commiſſarijs, alijsque Viſitatoribus, ut & utantur, & formam eius, quantum caſus permittit, ſeruent. Romæ 18. Iunij 1639.*

Ex mandato Reuerendiſſ. Patris Generalis, & totius Diffinitorij, Fr. Antonius Hiquzus Definitor Gener. & Secret. Definitorij .

1

P R A C T I C A
C R I M I N A L I S
S A N C T O R I .

QVONIAM in omni Iudicio quatuor personas necesse est esse, Iudices electos, Accusatores idoneos, Defensores congruos atque testes legitimos. Ideo in toto hoc libello de hisce personis, maiori, qua fieri poterit breuitate tractandum,

Quid Index, & quotuplex.

Index est, qui iudicium, idest rei absolutionem, vel condemnationem ministrat. *Statut. Salmant. c. 10. ex c. nullus 4. q. 4.* Index triplex est, Ordinarius, Delegatus, & Arbitrarius. Primus à iure, Secundus ab ordinarij commissione, Tertius à partium assensu potestatem habet. *De offic. Iudic. Ordin. & potest. deleg. in 6. per tot. & c. 2. q. 6. l. 1. ff. de Arbitr. d. Stat. Salm. quo sup.*

Ordinarij Iudices, in Ordine nostro sunt Minister. Vicarius, Commissarius Generalis: Minister Prouincialis, Vicarij, & commissarij Prouinciales eorundem. Procurator Generalis,

A

generalis,

2 PRACTIC. CRIMIN.

neralis, Commissarius Curiae, Procurator Generalis Reformationum, in suos subditos, Guardiani, Presidentes, Superiores locales qui in absentia Guardianorum, ex iure, vel ex consuetudine auctoritatem habent, in casibus, qui inferius recensentur.

Delegati sunt qui ad aliquam, vel aliquas causas ab Ordinarijs destinantur.

Ordinarij Iudices ij tantum sunt, quos ad Ordinis officia, & dignitates, generalia Statuta, & Pontificiae Constitutiones habilitant.

Delegari non possint, nisi ætate maturi, moribus graues, eruditione conspicui, & non nisi qui Ministeriatus officio functi sunt. Vel Definidores Generales, vel Patres Ordinis sint, vel saltem Prædicatoris, vel Lætoris titulo, & exercitio decorati fuerint, ut in re, quæ diuina est, quantum fieri poterit, non erretur. *Vallisol. c. 8.* Delegati ad vniuersitatem causarum, ad aliquam subdelegare possint; quod vsui receptum est in Visitatoribus Præuinciarum, etiam si in ipsorum patentibus dicatur, de tua prudentia, &c. Nisi aliud, ex mente delegantis, & negotij qualitate suadeatur, *Gloss. in cap. cum causam extra de Apell.*

Delegati auctoritas, re adhuc integra: moruo, vel amoto delegante; eo ipso expirat, secus si causam sibi delegatam cognoscere inceperit, citando reos, vel testes examinando.

Ma-

*Mastrill. decis. 6. num. 12. Laudem. de princip.
q. 598. Laurent. in tractat. de suspic. iudic. ab. c. 16:
num. 41. Burg. q. 867. n. 10.*

Moriente autem ipso Visitatore Prouinciæ ,
incepta iam visitationis , acta visitationis sigil-
lo Prouinciæ sigillata , per Secretarium demor-
tui conferuentur , successori , vel alteri ad Re-
uerendissimi Patris Generalis imperium tra-
denda . Interim eodem Patre Generale de obi-
tu commonefacto , Prouincialis Prouinciam ,
gubernet , vt Prouincialis , si non dum trien-
nium expleuit , si vero expleuit , vt Commis-
sarius Prouinciæ .

Arbitri easdem conditiones habeant , & mini-
mè à partibus eligantur , nisi ordinarij Iudicis ,
cuius interest , assensus accedat . Semel autem
electi , à partibus , vel à superiore , qui in no-
minationem consensit (nisi id vnanimis retra-
ctauerint) impediri non possint , quo minus
causæ sibi commissæ finem imponant . Possint
tamen , iustis de causis à Generalibus remoue-
ri , (nisi , & ipsi in tales arbitrios consensisset)
quo casu , ad ordinarium causæ cognitio per-
tinebit .

Latae ab arbitris sententiæ omnino stetur nec
ab illa appellare licebit , nisi de iniquitate ma-
nifestè constet , vel ante iudicium appareat , ar-
bitrum aliquem corruptum , vel graui iniusti-
tiæ suspicione laborare . *Stat. Salmant. cap. 10*

4 PRACTIC. CRIMIN.

Andreas Gayl. obseru. 96. l. 1. num. 1. Tunc enim integrum alterutri ex partibus erit ab iniquis arbitris appellare.

Quales esse debeant Iudices.

Licet Ordinarij Iudices esse non possint, qui ab officijs Ordinjs excluduntur, atamen claritatis gratia, tam quoad ordinarios, quàm quoad delegatos hæc seruanda erunt.

Primum, naturaliter inhabiles ad iudicandum, cuiusmodi sunt surdi, & muti perpetuo furiosi, illiterati, laici, amentes, siue tales defectus habeant ante, siue post acceptum munus Iudicis, & Superioris, Iudices esse non possint.

Præterea infames, ex communicati vitandi, inimici, etiam non capitales, alias suspecti, vel à quibus fuerit aliàs appellatum, iudices recusari possunt.

Ad hæc recusari poterunt, qui iuris ordinem non seruauerint. *Stat. Salmant. c. 10. & alij passim. Direct. inquis. 3. p. con. 116. de recusat. inquisit. & ibi Pœnam.* Qui parti nimium fauerint. *C. accedens 2. lite non contestata.* Qui inimicos supra quam deceat familiares se ostenderint, *C. hoc de rescrip.* Qui modum commissionis, & executionis exceßerint. Qui fuerint reo, vel aëtori coniuncti. Qui reos extraiudicialiter grauauerint, *Rodriq. to. 2. q. 50. art. 3.*

art. 3. Qui votum suum ad fauorem partis manifestauerint . Qui recusantes , minati fuerint , *Casar. de Afis. dec. 109. num. 5. & 9.* Quorum socij , vel segretarij essent accusator , vel testis . *C. causam de off. deleg. 1.* Hi omnes recusari poterunt . *Nauar. in Manual. c. 25. nu. 33. & 15. Mirand. ord. Iudic. qu. 30. art. 12. conc. 3. Ghist. de iudic. reg. c. 15. n. 44.* Aduertentes reos , nè sub colore concepti , vel imaginarij grauaminis probos iudices recusent , quia nisi certo timeant sibi à Iudice imminente periculum , eum leuiter recusantes , in mortalis culpæ reatum incurunt .

A D D I T I O .

Dupliciter possunt Prælati regulares procedere in causis suorum subditorum . Vel vt patres , vel vt Iudices .

Vt Iudices debent procedere iuxta allegata , & approbata , seruato iuris ordine , sine tamen strepitu , & figura iudicij , hoc est summarie , & de plano sola facti veritate inspecta ita tamen , vt semper essentialia iuris seruentur , & nihil incommodi patiantur ius naturale & gentium , omiſſis apicibus iuris , & accidentarijs solennitatibus iudicij .

Ius autem gentium apud Regulares sunt statuta generalia Ordinis . Necessaria vero & es-

sententialia sunt omnia ad defensionem naturalem pertinentia, vt sunt capitulorum, seu culpae reo manifestatio, concessio morae, seu temporis ad respondendum, testiumque propalatio quoad nomina & dicta. Sed hoc vltimum fieri tantum debet in causis criminalibus grauibz exstatuto Ordinis Minorum obseruatum, ne reus indefensus succumbat, vt per *Rodrig. tom. q. 3. ar. 1. & Mirand. tom. 1. ordin. indic. q. 6. 7. & 8.* vbi agit de modo procedendi per viam generalis, & particularis inquisitionis, & *q. 14. ar. 1. 2. & 3.* agit de iuris ordine, seu de substantialibus iudicij, & de solemnitate, seu apicibus iuris, & *Tom. 2. ordin. indic. in pract. can. q. 3. ar. 1.* ponit differentiam in modo procedendi Prælatorum vt patres, vel vt Iudices.

Antequam Iudex procedat contra delinquentem, debet constare de delicto commisso: Nec potest procedere per viam accusationis, nisi constet de persona delinquentis, & de persona offensa. Per viam verò denunciationis, in qua quis denunciat de aliquo delicto commisso, potest procedere ex officio, non tamen contra denunciatum, delicto non declarato a denunciante, donec constet, saltem ex præsumptione fuisse ab ipso denunciato commissum. Per viam autem inquisitionis ad puniendum, non licet procedere contra aliquem in speciali, nisi constet plena probatione delictum fuisse, com.

commiffum ab eo , vel diffamato detur copia iudiciorum , & audiatur .

At fi ad inquirendum tantum procedit , & non ad puniendum , non licet procedere , nifi ob graue crimen , & quando inquisitio eft particularis , idque ad capturam tantum , & carcerationem .

Quod fi delinquens fit Regularis debet præcedere plena probatio , vt carceribus tradatur . Sufficit tamen femiplena , vt reponatur in custodia , feu domo difciplinæ , vt per *Rodrig. loc. cit. ar. 2. & 3. & Mirand. ubi fup. q. 13. ar. 2. & q. 14. ar. 2. & 3.*

Si Iudex munera , feu pretium accipiat pro iuftitia adminiftranda à partibus præter conftituta , fententia , etiamfi aliàs iufta , vt ipfo iure nulla , *Câp. ei , qui , §. Venales 2. q. 6. l. venales C. quando prou. non eft neceffe , & Doctores communiter .*

Ante declaratoriam Iudex , qui præcio tulit fententiam iuftam , tenetur ad reftitutionem , pro foro confcientiæ pretij accepti ei , qui dedit , vt ex communi teftatur *Leff. lib. 2. c. 14. n. 63.*

Si autem pretium pro iniufta fententia accepit , reftituere debet parti læſe per talem fententiam .

Infamiam iuris incurrit , & confequenter irregularitatem Iudex qui condemnatus fuerit iudicio legis Iuliæ repefundarum , id eft de precio , feu pecunia accepta pro iuftitia mini-

stranda, vel non ministranda, quia hoc iudicium est publicum, *l. 1. ff. de publ. iudic. & condemnatum reddit infamem l. 1. ff. de his, qui not. infam.*

Si quis Iudex Ecclesiasticus ordinarius, vel delegatus contra conscientiam, & contra iustitiam in grauamen partis alterius in iudicio quidquid fecerit per gratiam, vel sordes, ab executione officij per annum nouerit se suspensum, ad æstimationem istis parti quam læserit condemnandus, *cap. 1. de sent. & re iudic.* Quæ suspensio est ordinis, & officij, vt per *Sayr. de censur. lib. 4. c. 13. num. 3.* non autem a beneficio, *Farinac. q. 111. n. 76. & seq.* eiusque absolutio est ex natura sua Papæ reservata.

Canones circa recursum, & appellationum.

Quia recusare Iudicem, & ab illo appellare, non minus concernit reos, in quorum innocentia præsidium conceditur, quàm ipsos iudices, qui recusantur, & à quibus prouocatur; ideo in hac parte, vbi de Iudicis persona agitur, totam materiam recusationis, & appellationis congerimus.

Primò appellari potest tam ab Ordinario, quam à Delegato. *Vallisol. c. 7.*

Secundo, recusans Iudicem ordinarium, coram ipso adducere debet legitimam causam siue scripto, siue voce, puta si eodem die, eademque

demque iudicij forma persistente, appellatio in continenti in terponatur, vel si publicè, aut coram testibus reus protestetur, & ad superiorem petat recursum. Tunc Iudex in actis hanc instantiam, vel appellationem redigere debet, quam (si friuosi sit) reiiciat; si legitima admittat, reumque vel ad Superiorem remittat, vel ei alium Iudicem non suspectum, assignet. *L. cum quidam ff. de appell. c. si 1. eodem tit. l. 1. ff. de appell. litigatoribus C. eod. c. iudicet 11. q. 1. ubi gloss. l. fauorabiliores ff. de regulis iur.* Si dubia, electis vtrunque arbitris, de appellationis validitate decernatur: Quibus non concordantibus, de arbitrorum consensu adiiciatur tertius *C. inter monasterium de re iudicata c. cum speciali de appellat.* Ex quorum iudicio, valida existente appellatione, à iudicio absteineat, & reo alium Iudicem concedat, vel (vt dictum est) ad Superiorem remittat. *C. suspicionis tanta gloss. de offic. Iudic. de leg.* Si vero non subsistere iudicetur, reus ordinarij sui iudicio stet, qui circa illum suo fungatur officio. Quæ omnia seruari debent in recusatione Iudicis delegati, præcipuè vbi grauis causa agenda esset, & periti in hac professione, non ita facile reperirentur *C. suspicionis c. cum speciali citat.*

Tertiò, appellatione interposita, & adhuc pendente; Iudex sub pœna nullitatis actuum, & priuationis officij non debet procedere in causa:

causa . *C. appellat. interposita & c. sequ. 2. q. 6. Trid. sess. 13. c. 1. & 4. & sess. 24. cap. 20. de refor.* Admissa deinde appellatione , causa tota ex integro , cum effectu suspensiuo , & deuolutiuo ad Superiorem Iudicem deferatur . Excepta sententia lata excommunicationis , quam appellatio non suspendit . *C. is qui §. final. de sent. excom. in 6.*

Quarto , ubi appellationi sit locus , à Provinciali ad Generalem ; à Generali ad Protectorem , à Protectore ad Sacram Congregationem ; à Sacra Congregatione ad Sanctissimum appelletur . *Greg. XIII. quoniam nostro S. Congreg. an. 1587. apud, compend. priuileg. v. appellatio .* Quo ordine temere non seruato , appellans non audiatur , immò omni saffragiorum iure , triennio carere , & bimestri carceri mancipari debet . *Vallisol. c. 7.*

Quinto , appellatio interposita post decem dies à sententia , nulla est numerari tamen debeant dies ab habita cognitione sententiæ , ut absentium indemnitati consulatur .

Sexto , admissa appellatione teneatur Iudex , à quo ad Iudicem , ad quem appellatum est , per ipsum reum copiam processus sigillatam , & gratis concessam , intra triginta dies , cum literis obediencialibus destinare . *L. 1. ff. fin. de appell. c. cum sit Romana c. ut debitus c. causam de appell. S. Th. 2. 2. q. 69. art. 5. Trid. sess. 13. c. 3. de reform.*

Valli-

Vallisol. c. 7. Nisi ille sit de fuga suspectus , quia tunc reo in custodia retento, sufficit per alterum acta transmittere , ante quorum receptionem. Iudex appellationis , nihil in causa decernere debet , alias processus erit nullus , nisi in eo casu , quo processus copia , in tempore statuto non mitteretur , tunc enim quid iustitia suaserit , exequatur . *Vallisol. c. 7.*

Septimo , dubia appellationis existente sententia , in rei fauorem , Iudex inclinare tenetur . *Vt debitus , de appellat.*

Octauò , à correctionibus regularibus , à mortificationibus , pœnitentijsque salutaribus de quibus processus non formatur , ab obedientia præceptis , ac à pœnis in Statutis generalibus Ordinis taxatis , nulli fas est appellare . *Bonifac. VIII. ad augmentum . Vallis. c. 7. c. ad nostram c. cum speciali, de appel. nisi ubi notabiliter modus in mortificationibus excederetur ; & non à pœna legis , sed à Iudice pœnam applicante , appellaretur . C. de priori de appell. c. licet de off. Ord. Salmant. c. 10.*

Nonò , si reus repertus fuerit indebite iudicatus , & notabiliter grauatus , Iudex à quo appellatum fuit , puniatur . Si vero rectè iudicatus reperiatur , ei pœna iniuncta , duplicetur . *Vallisol. c. 7.*

Decimò , si reus non acceptata sententia , vel appellatione interposita : vel ea interposita ,
non

non expectatis literis obedientialibus, copiaque processus. Superiores ipsos adierit, ad Iudicem, à quo appellauit, vel discessit remittendus est, ab ipso iudicandus, atque apostatarum pœna plectendus, *Vallisol. cap. 7.*

Vndecimo friuolæ appellationes omninò reiiciantur, eæ, autem sunt. *C. cum speciali §. porro, extra de appellat.* Primò cum appellatur à delicto notorie commissio, quod nulla valeat tergiversatione celari, nisi à Iudice declarante notorietatem appellaretur. *Naüar. l. 5. conf. 20. num. 5. de sent. excom.* Secundo, cum appellat reus confessus, & conuictus, *L. 2. c. quorum appellat non recipiuntur c. cum sit Roman. c. peruenit. de appell.* nisi probare vellet confessionem factam per vim, metum, vel errorem. *Carrar. pract. crim. 1. p. §. 3. casus.* Tertio, si Iudici interroganti respondere, vel citatus comparere noluit; ex quo tanquam confessus, & contumax fuit condemnatus, nisi prius purgauerit contumaciam. *Congr. regul. apud Bertum in praxi tit. 27. de appell. c. 3.* Quarto, si sententiam acceptauit, eiusque subscripsit, vel suo nomine subscribere fecit, *Vestrius in l. 9. c. 3. num. 16.* Quinto si post trinam appellationem, quartam addere vellet. Potest enim reus in eadem causa, apud diuersos Iudices bis, vel ad summum ter appellare, vltcrius non potest. *C. direc. c. tua nobis de appell.* Sexto si nullam iustam

iustam appellationis causam afferret , quia ex Bernardo ad Eugenium ; qui non grauatus appellat , manifestè liquet , quod aut grauare intendit , aut tempus redimere . *C. quicumq. 2. id autem locum habet , cum ab interlocutoria , siue extraiudicialiter , vel à correctionis excessu appellatur , non verò cum à definitiua , & iudicialiter . Nau. l. 2. conf. de appell. conf. 1. num. 3. c. Rom. de cenob. in 6. §. si autem naturalis Foller. de ord. procedendi contra Monachos. num. 22. 24. Septimo , si à Iudicis arbitri , in quem consensit , sententia appellaret . C. à iudic. 2. q. 6. Octauò , cum appellatur ab interlocutoria , quæ per definitiuam reparari potest . Si enim reparari non potest , vt accidit in carceratione indebita , in tortura in excommunicatione , etiam comminata , suspensione ; interdicto . *Trid. sess. 13. c. 1. sess. 22. c. 1. sess. 24. c. 10. & 20. de reform. Valis. e. 7.* (quæ sunt damna irreparabilia ,) vel interlocutoria , vim definitiuæ haberet , tunc appellationem acceptare tenetur , nam hæc friuolæ appellationes dicendæ non sunt . *Congreg. Concil. 3. Octob. an. 1600.**

Duodecimo , Appellatio à subdelegato , non ad delegatum , sed ad delegantem deferenda est , *Extr. de off. deleg. c. conquestus §. porro .* Nisi delegatus fuerit ad vniuersitatem causarum , ad quarum aliquam , Commissarium postea destinarit . *C. qui pro sua iurisdic. . . l. 1. ff. quis & quo appell. fin.*

De-

Decimotertiò , causas appellationis examinare tenetur Prouincialis cum suo definitorio . Commissarij , Visitatores , & Delegati eiusdem definitori voto , & consilio vti debent, nisi aliud causæ genus , & ratio suaserit , quo casu probatos aliquos Patres illius Prouinciæ in hoc examine adhibere poterint .

Decimoquarto , cui appellare conceditur , is in quacunque parte causæ , vbi grauaminis suspicio aduenerit , hoc naturæ , & legis beneficio vti poterit .

Decimoquintò , post appellationem , si Iudex tempus prosequendæ appellationis non determinauerit , reus appellatus sex Menses habet , quibus sua iura deducere potest . Ijs autem expletis , censetur appellationis iuri celsisse , nisi infirmitate , vel simili aliquo impedimento se detentum fuisse monstraret ; quominus appellationem prosequi valuerit .

A D D I T I O .

Excommunicationem incurrunt Papæ reseruatam multi Regulares appellantes ab ordinationibus Prælatorum , etiam ad Papam , vel per saltem , vt per Sanchez. in decal. lib. 6. c. 8. n. 107. cum seqq. & Dianam p. 2. tr. 2. resol. 54. Tale ius habent Carmelitani , ex Bulla Clementis VIII. incip. Quoniam. 110. & Franciscani de Observantia ex Bulla Gregorij XIII. Const. 27. quo-

quoniam nostro , & alij communicantes cum illis in priuilegijs . Hæc tamen censura non procedit , si subditus à suis Prælatiſ prægrauetur , & grauamen ſit manifeſtum , vel ſi appellet venia prius à Papa obtenta , *Sanch. loc. cit. num. 110.*

Delictorum discrimina .

CUm iudicis munus delicta puniendæ , & emendandæ respiciat , libe , delictorum adnotare discrimina , attamen adest . *Salamant. c. 10. ubi decernitur non teneri Iudicem conſeruare ſcripturas ultra ſex meſes C. cum ſit Roman c. ex nomin. de appel.*

Delicta vel ſunt leuia , vel grauia , vel grauiora , vel grauiffima leuia ſunt quotidiani defectus , vt Silentij violatio , Cibi , vel Potus ſine licentia ſumptio , Inceſſus ſine religioſa moeſtia , Ad recitandum officium moroſa acceſſio ; Lewis irriſio , vel prouocatio æqualium , temporis iactura , & alia huiuſmodi , quæ culpam mortalem non habent , & ſolent à Guardianis , in publico Refectorio , per quotidianas penitentias emendari . *Valliſ. c. 2. & 7. Barth. in l. ſi. non ſolum §. ſi mandato meo num. 7. ff. de iniur. & in l. leuia ff. de accuſat.*

Grauia ſunt quæ culpam mortalem continent , vt ſi Miſſam die feſto non audierit : Ieiunium fregerit . Diuinum officium non receuerit ,

16 PRACTIC. CRIMIN.

tauerit, vel choro notabilitet, contra obedientiam, non interesse consueuerit, Diuinis verbis in profanis colloquijs abusus fuerit, Communionem, & Confessionem, vel Missam celebrare, sine causa, cum scandalo notabiliter omiserit. Otio cum Fratrum scandalo indulserit, obscœna verba, & scandalosa coram alijs protulerit. *Clar. l. 5. §. sunt etiam.*

Grauiora sunt, quæ grauiorem continent culpam, vt si quis notabili infamia Fratrem, affecerit. Qui conuicia, & enormes contumelias Fratri obiecerit. Qui alicui, tu mentiris, impropertauerit. Qui percutere grauitus minatus fuerit. Qui falsum testimonium in iudicio dixerit. Qui fratrem manibus, ligno, vel alio instrumento, citra ferrum, grauitus percussit. Qui obedientiæ contumax extiterit. Qui proprietarius in re notabili repertus fuerit. Qui religionis secreta reuelauerit: Qui libellos famosos publicauerit, vel composuerit, vel scripserit. Qui libros sine licentia Superiorum Ordinis, & aliorum imprimi fecerit: Qui in suspecto consortio deprehensus fuerit. Qui actum carnalem sollicitauerit. Qui furtum, vel ex bonis Conuentus, vel ex aliorum domibus cum scandalo, vel iterato commiserit. Qui nummis in Conuentu, aut extra cum secularibus alea, vel taxillis luserit. Qui Prælatorum literas interceperit, vel impedierit. Qui
in

in Prouinciales , & Superiores locales rebella-
uerit . Qui in omnem apostasiam , excepta
grauissima inciderit . Qui arma offensiuâ , vel
defensiuâ , aut secum tulerit , aut in Cella re-
tinuerit . Qui de Protectore , vel Cardinalibus
temere oblocutus fuerit . Qui receperit , vel
ad professionem admiserit , non seruatis Con-
stitutionibus , & Statutis . Qui à nouitijs do-
na receperit contra Regulam . Qui camisas ,
vel linea indumenta detulerit , vel cum ijs sine
necessitate regulariter dormierit . Qui comœ-
dias in sæcularium domibus recitauerit . Qui
equitauerit sine causa , & licentia . Qui nota-
biliter orationi vacare contempserit . Qui
Principum negocia sine licentiâ , & contra vo-
luntatem Superiorum acceptauerit , vel egerit .
Qui ex officio tenentur , & charitatem circa
hospites , & infirmos neglexerint . Qui sine
licentiâ confessiones audierit , vel à reseruatis
absoluerit . Qui in morbum Gallicum incide-
rit ex delicto . Qui , vt alius ordinetur , non
seruatis seruandis , licentiam concesserit . Qui
suo Conuentui , vel officio notabiliter , & sine
legitima causa non refederit .

Gravissima sunt , quæ summam culpam ,
vel turpitudinem ostendunt , vt fornicatio ,
crimen pessimum , & innominabile . Aggres-
sio ferro facta , vel secuta percussione , vel vul-
nere , vel morte ; Falsificatio manus , vel sigil-

li Generalis, vel Prouincialis, & etiam Principum, ac notabilium personarum; Introductio mulierum intra claustra ad malum finem. Conspiratio in Superiorem. Diuisionis Ordinis procuratio. Recursus ad tribunalia secularia, Simoniam quoquo modo committentes. Confessionis Sacramentalis reuelatio. Grauiissima apostasia. Rebellio in Generales, & Commissarios, Visitatores Prouinciarum; Subordinatio in electionibus, Alchimix confectio. Monetarum adulteratio. In Romanum Pontificem oblocutio. Susceptio Ordinis sine parentibus, vel in non susceptis ministratio. In clausuram Monialium sine licentia ingressus, vel eiusdem violatio.

In leuibus superiores locales, sine scripto, procedant, qui etiam aliquando in grauib; (pariter sine scripto) per salutare pœnitentias procedere poterunt: præcipuè ubi fragilitatis pondus, & charitatiua correptio emendationem promittunt. Si tamen scripto procedendum esset, Superiores locales à grauium correctione desistant.

Quippe grauium, grauiorum, & grauissimorum, seu enormium, ac atrocium scelerum iudicium ad Prouinciales, ac Generales, eorumque Vicarios, & Commissarios de iure, & consuetudine spectare dignoscitur.

Verum enim verò, ubi periculum esset in
mora,

mora , & delictum notorium , nec Prouincialis in proximo reperiretur , possint & debeant Guardiani , alijque Superiores locales , tanquam Prouincialium delegati , cum Discretorum consilio delinquentem quemcumque carceribus , vel custodiæ mancipare , & statim Prouincialem de delicto certiore reddere : Et si de corpore delicti ; nisi in instanti caperetur informatio , eius cognitio deperiret , vel non ita clarè appareret , eadem autoritate , possint , & debeant Superiores locales , iuxta formam inferius describendam , corpus delicti inscripta redigere , Prouinciali , vel eius Commissario consignandum .

A D D I T I O .

Porro de iure Canonico omne crimen dolum continens est crimen publicum infamans lata sententia condemnatoria , vt per *Angel. v. Crimen. q. 6. & Gloss. in Can. infames 3. q. 7.*

Et licet in his , quæ solent clam fieri , & suaptæ natura difficulter probari possunt , sufficiant leuiiores probationes , in causis tamen criminalibus semper requiruntur duo testes omni exceptione maiores , & non inhabiles , excepta causa hæresis , etiam occultæ . Vnde in delictis occulte commissis non admittuntur domestici , nisi ad faciendum iudicium , exceptis criminibus Regularium , quæ

ab extraneis commoda probari non possunt.

Pœnarum genera .j

Pœnæ, quibus Seraphicus Ordo noster hucusque usus est, sunt sequentes.

Priuatio vocis actiuæ & passiuæ, seu iuris suffragiorum, quæ inhabilitat tam ad ferenda, quam ad consequenda suffragia in quacunque electione. *Vallisol. c. 7.*

Priuatio actuum legitimorum, est inhabilitatio ad omnia Ordinis officia, idest, Ministeriatum, Diffinitorium, Custodiatum, Guardianatum, Discretatum, & ad omnia officia, quæ sunt cum dignitate, & superioritate coniuncta: *Vallisol. ubi supra.*

Priuatio officiorum Ordinis inhabilem reddit non solum ad supradicta, sed etiam ad Confessionem, Prædicationem, Lecturam, Paternitatem, & munus Visitatoris. *Idem Vallisol. loco citato.*

Carceris pœna, est alicuius reclusio in obse-rato, loco, sine chorda, & caputio. Includit priuationem actuum legitimorum, ipso facto. *Idem Vallisol.*

Pœna triremium, quæ quoad Sacerdotes commutari potest in reclusionem intra Ergastulum, quod à Sanctissimæ memoriæ Urbano Papa VIII. Regnante, ad aliqualem Sacerdotalis culminis honorem erectum est.

Ele-

Eiectio , seu expulsio ab Ordine , quæ discollis , & incorrigibilibus imponitur .

Pœna talionis , est qua accusans , & non probans delictum obiectum puniri debet , ac si ipse tale delictum commisisset .

Probationis caputium ; seu caparonis delatio , more nouitiorum . *Ibid.*

Excommunicationis , vel suspensionis sententia . *Ibid.*

Infamiae pœna .

Exilium .

Retrusio in monasterium etiam pro delictis non grauibus .

Applicatio singularum pœnarum singulis delictis .

Qui statutis ieiuniorum diebus , absque necessitate Superiori probata , non ieiunauerit , præceptum non solum in qualitate , vel etiam in quantitate ciborum transgrediendo , suffragiorum iure priuandus est , Prouincialis arbitrato , à quo etiam grauius arceri debet , prout violationis ratio suaserit .

Qui officio Diuino non interfuerit , à Guardiano secundum consuetudinem Religionis puniri debet . Qui autem illud aliquoties non recitasse conuictus fuerit , omni suffragiorum iure triennio carere debet , & grauius etiam puniri , Prouincialis arbitrato . *Vallisol. c. 3.*

Qui sacræ Scripturæ sensum , vel verba in

22 PRACTIC. CRIMIN.

profanos vsus detorserit, eisq; in familiari-
bus colloquijs abusus fuerit, voce actiua, &
passiua triennio priuandus erit, & menstruo
carceri mancipandus. *Vallisol. c. 3. Trid. sess.*
4. in decret. de editione, & vsu sacrorum lib.
Vallisol. c. 5.

Qui sine causa Confessionem sacramentalem
facere, & sacram Eucharistiam sumere, vel
Missam celebrare, iuxta probatam Ordinis
consuetudinem, notabiliter neglexerit, in pa-
ne, & aqua, in publico refectōnis loco, ieiu-
nare debet, Prouincialis arbitrio, vel etiam
grauius, pro in deuotionis modo, puniri. *Idem*
Vallisol. loco quo supra.

Qui inuenti fuerint notabiliter otiosi, sus-
fragiorum iure priuentur, & grauioribus pœ-
nis, etiam corporalibus arcendi sunt, Prouin-
cialium, & Superiorum localium arbitrato,
pro negligentia modo, & contumacia ratione:
Vallisol. c. 7.

Obscœna verba coram alijs vel cum scanda-
lo proferens, si grauitè monitus se non corre-
xerit, in eum animaduertatur, pro qualitate
delicti, etiam cum pœna carceris, aut grauiori,
Superiorum arbitrato, quousque resipiscat,
vt cæteri timorem habeant. *Vallisol. c. 7.*

Qui sine habitu, caputio, chorda, & famo-
ralibus, extra infirmitatis articulum, dormi-
re deprehensus fuerit, humi, sine caputio, ge-
nu-

nusflexus, in pane & aqua ieiunet; & recidens grauius puniendus est, Prouincialis arbitratu .
Vallisol. eod. c. 2.

Scienter aliquem infamans, sacramentaliter absolui non potest, nisi à Prouinciali, & conuictus in iudicio subire debet pœnam criminis, de quo alterum infamauit, nec nisi prius restituta fama. *Idem Vallisol. c. 7.*

Qui in Prælatum improprietij, & conuicij verba protulerit, genuflexus, in publico, debet pane, & aqua ieiunare, ac omni suffragiorum iure biennio carere; prouocans grauius autem aliquem factis, aut verbis, pro prima vice probationis caputium deferre, pro secunda bimestri carceri mancipari, ac actiua, & passiuâ voce decennio priuari debet: *Vallisol. ibidem.*

Qui frater alteri, vel in Ordine. vel extrâ minabitur in persona, per Mensem caputium probationis deferat. Si manum leuauerit, vel aliquid acceperit, vt percutiat, per tres Menses. Si leuiter percussit, per Annum. Si grauius percusserit, vel quodlibet instrumentum ad grauius percutiendum arripuerit, semestri carceri mancipandus venit: qua pœna puniendus erit, qui arma offensiua, vel portauerit, vel in Cella, aut alibi retinuerit. *Vallisol. in eodem loco.*

Qui in iudicio quidquam falsò, scienter,

que deposuerit, vel deponi fecerit, aut verum reuocauit, vel reuocari procurauit, ipso facto est excommunicatus; cuius absolutio Prouinciali est reseruata: Semestri carceri mancipandus, satisfaciatur parti, & perpetuò infamis existit. *Vallisol. c. 7.*

Contumax, (id est, qui trina mōitione, eodem die, congruis interuallis præmissa, inobediens perseverat: vel qui ita pertinaciter obedire recusat, vt de discretorum consilio, carceribus mancipari mereretur) est carcerationis pœna plectendus, & consequenter actibus legitimis priuandus. *Idem Vallisol. loco citato.*

Proprietariorum pœna est, Carceratio, actuum legitimorum priuatio, necnon Ecclesiasticæ sepulturæ, si quis proprietarius moriatur, cum pœnarum augmento, vbi culpa replicata fuerit. *Vallisol. c. 4. 6. & 7.*

Reuelans extra Ordinem Religionis secreta, quibus fama, & candor ipsius Ordinis maculatur, incidit in excommunicationem maiorem, Generali, vel Prouinciali reseruatam, & perpetuò est priuatus actibus legitimis. *Vallisol. ibi.*

Qui libellos famosos, quomodolibet ediderit, vel publicauerit, ipso facto excommunicationis sententiam incurrit, à qua, si in Generalis, vel Prouincialis infamiam cedunt, nisi à Generali absolui non potest; vel à Prouin-

uinciali, si in aliorum infamiam vergant, debita satisfactione præmissa; & conuictus semestri carcere maceretur, vel amplius, Superiorum arbitrato. *Vallisol. c. 6.*

Libros imprimi faciens, vel publicans, sine licentia Ordinarij, & Generalis scripta facultate, est eò ipso priuatus actibus legitimis. *Vallisol. c. 9.*

In suspecto consortio deprehensus, si monitus, non se correxit, Superior ab officio suspenditur, vel priuatur: subditus, actibus legitimis triennio careat, vel grauioribus pœnis vterque mulctetur, Superiorum arbitrato, nimirum actuum legitimorum priuatione, probationis delatione, arctationis reclusionem, exilio ab illo Conuentu, pro clariori, vel obscuriori suspicionis indicio, secundum Ordinis sanctiones. *Vallisol. c. 11.*

Qui conuictus fuerit suspectam domum intrasse, actumue carnalem sollicitasse, mox ab eo loco perpetuò exulari debet, & bimestri carceri mancipari: negans, grauitè arctandus. *Ibid.*

Furtum committens, suffragiorum iure biennio est priuandus; Proprietariorum pœnam luere tenetur; & si furtum fuerit notabile, aut iteratum, vel ex sacro loco, aut sæcularium domibus, aut bonis, crescente sceleris turpitudine, crescere etiam debet se veritatis distri-

strictio, Superiorum arbitrio. *Vallisol. cap. 6.*

Generalium, Prouincialium, aut sæcularium Principum, & notabilium personarum litteras, siue ab ipsis, siue ad ipsos missas interceptientes, aperientes, & impediētes, aut malitiosè retardantes, ipso facto actibus legitimis destituendi sunt, & huius pœnæ incapaces, probationis caputium deferant Generalium, vel Prouincialium arbitrato, quibus respectiue, pœnarum condonatio reseruatur. *Vallisol. cap. 7.*

Qui Prouinciali, Guardiano, aut Vicario rebellauerit, omni suffragiorum iure triennio carere debet. *Ibid.*

Apostatarum pœna est excommunicatio latæ sententiæ, carceratio, & iuris suffragiorum priuatio, iuxta apostasiæ maioris, vel minoris accessum, prout in statutis Ordinis amplius continetur. *Ibid.*

Impudenter obloquētes de Eminentissimis, Protectore, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, deque Reuerendissimis Ecclesiarum Prælatiis, cum scandalo, carceribus sunt mancipandi, vel grauius etiā, pro oblocutionis excessu, puniendi, Superiorum arbitrato. *Vallisol. cap. 1.*

Recipientes, vel ad professionem Nouitios admittentes, Apostolicis Constitutionibus, & Ordinis Statutis non seruatis, officio statim pri-

priuandi, & omni suffragiorum iure perpetuò destituendi veniunt . *Vallisol. c. 2.*

A Nouitijs aliquid vel minimum recipientes, vel eis ad sibi, vel Conuentui aliquid relinquendum suadentes, præter pœnas in sacro Tridentino Concilio decretas, Superiores priuari debent officio; alij vt proprietarij publicari . *Ibid. Clem. exiui §. nos autem, de verb. signif. in 6.*

Camisarium, & lineorum indumentorum, linteaminum, anaclynteriorum vsus, sine necessitate, vetitus est sub priuatione iuris suffragiorum per triennium, etiam carceris pœna, per duos Menses, & amplius, si monitus se non correxit . *Sess. 25. c. 1. de regul. Vallisol. c. 2.*

Qui super habitum regularem, vel (eo dimisso) sæculares, vel alias quascumque vestes induerit, ad recitandas comœdias, vel alias tales laruatas repræsentationes, quacunque ex causa, vel occasione, & quocumque in loco, est eò ipsò suspensus, & grauius, carcere, priuatione officij, vel suffragiorum iure à Superioribus puniendus . *Ibid.*

Equitantes, bigantes, quadrigantes sine licentia, & necessitate, bimestri carcere macerari merentur, & si in hoc defectuosi fuerint, omni suffragiorum iure sexennio carere. *Vallisol. c. 3.*

Notabiliter orationi deficientes, Guardiani, officio priuandi; subditi, suffragiorum
iure

iure triennio mulctandi, ac etiam carcerandi, Superiorum arbitrato. *Vallisol. c. 5.*

Qui negotia Principum acceptauerit, egerit, procurauit, sine licentia Superioris, priuari debet officijs Ordinis. *Ibid.*

Superiores, qui charitatem circa hospites, & infirmos neglexerint, officio destituantur. Officiales ad id destinati, suffragiorum iure triennio carere debent. *Vallisol. c. 6.*

Qui confessiones sine licentia auscultauerit, vel à reſeruatis absoluerit, eſt ipſo facto excommunicatus, & ad excipiendas confessiones perpetuò inhabilis, carcerandus, & grauiùs puniendus, ſi in hoc crimine vitioſus repertus fuerit. *Vallisol. c. 7.*

Qui in morbum Gallicum ex delicto incidit, declarandus eſt perpetuò inhabilis ad omnia officia, & ſuffragia Ordinis, ac etiam ad audiendas Confessiones. *Vallisol. c. 11.*

Prouincialis concedens dimiſſoriales litteras ordinandis Fratribus, non ſeruatis ſacris Canonibus, & ordinis ſanctionibus, ſuspendendus, vel etiam priuandus venit officio, Superiorum arbitrio. *Vallisol. c. 2.*

Prouincialis, & Guardiani in ſuis Prouincijs, & conuentibus, notabiliter, & ſine legitima cauſa, non reſidentes, præter culpæ reatum, & pœnas Canonicas, quas incurrunt, officio ſuspendi, vel etiam priuari de-

debent , Superioris iudicio . *Vallisol. cap. 7.*

Conuictus , vel confessus in fornicationem lapsum fuisse , pro prima vice , semestri carceri mancipetur , & omnium suffragiorum iure triennio carere debet ; secunda vice , carcer duplicandos , & omnibus Ordinis officijs decennio priuandus est ; tertia vice , carcer longius protrahi , perpetuò ad Officia Ordinis inhabilis existere , vel etiam ad triremes mitti debet ; Superiorum arbitrato . *Vallisol. c. 8.*

Sacrilegium committens , vel ad triremes mittendus , vel in perpetuum carcerem detruendus . *Ibid.*

Qui de innominabili scelere confessus , vel conuictus fuerit , nudus , cum solis scemoralibus , in cœtu Fratrum , ligatis manibus , ac recitans Psalmum : *Miserere mei Deus* , durissimè flagellari , ac leuiusculis flammis , hinc indè circumpositis quodammodo comburi , & ad perpetuos carceres irreuocabiliter damnari debet , vbi in pane , & aqua , tribus saltem in hebdomada diebus ; ieiunet . Si autem in idem scelus relapsus fuerit ; ad triremes perpetuò destinari . *Ibidem .*

Qui gladio , baculo , vel pugillo Fratrem , aut sæcularem percusserit , in carceris vnus anni pœnam incidit , omni suffragiorum iure , & actibus legitimis perpetuo priuari ; ac per Mensem , ter in qualibet hebdomoda , coram
Fra:

Fratribus capitulariter congregatis, genuflexus comedere, ipsismet instrumentis, quibus ferire, vel percutere ausus est, ei de collo pendentibus, debet. *Vallisol. c. 8.*

Quod si mors secuta fuerit, vel atrox mutilatio ad triremes omninò condemnatus est. *Ibid.*

Qui aliquem enormiter vulnerauit, vel ei venenum dederit per se, vel per alium, hæc, vel similia delicta machinans, eisdem pœnis subiacerere tenetur. *Ibid.*

Prælatus localem gladio occidens, ad triremes perpetuò condemnari; vulnerans, non secuta morte, ad eosdem mitti, Superiorum arbitrio, debet. *Vallisol. Ibid.*

Prouincialem, vel leuiter percutiens ad triremes, Generalis arbitrato, mitti; si id gladio molitus fuerit, siue secuta, siue non secuta morte, ad eosdem triremes perpetuò damnari debet. *Ibid.*

Generalem quoquo modo, vel leuissimè percutere ausus, ad triremes perpetuò, & omninò damnandus est. *Ibid.*

Falsificantes per se, vel per alium litteras, aut sigilla Prælatorum, Principum, Generalium, Prouincialium, aut notabilium personarum, sunt ipso facto excommunicati, carceri mancipandi, Generalis arbitrio atque ad omnia officia, & dignitates Ordinis perpetuò inhabilitandi. *Ibid.*

In-

Introducentes mulieres intra claustra ad malum finem , in pœnas à Pio V. sancitas incidunt , & carceribus conuenit mancipari , Superioris arbitratu , quas pœnas incurrunt , qui easdem in Hospitia Confessorum Monialium quouis colore , introducunt . *Pius V. Regularium personarum .*

Conspirantes aduersùs Fratrem aliquem , & maximè Superiorem , omnibus Ordinis officijs priuati sunt , Superiorum arbitrio . *Ibid.*

Ordinis diuisionem tentans , est ipso facto excommunicatus , & carceri est mancipandus , Generalis arbitrio , cui & absolutio reseruetur . *Ibid.*

Ad secularium Aduocatos , Procuratores , Iudices , & tribunalia quæcumque , prætextu iniustitiæ sibi factæ , siue pro consilio , siue pro fauore recurrens , actibus legitimis priuandus est , & grauiùs etiam puniendus , Superioris arbitratu . *Pius V. Et si Mendican.* Si verò ad locorum Ordinarios recursum habuerit , etiam à Superioribus puniendus . Appellantes autem ad eadem tribunalia , sunt excommunicati , & à solo Summo Pontifice absoluendi , atque perpetuò priuari debent iure suffragiorum , omnibus ordinis officiis , & in perpetuum ad illa inhabilitari . *Greg. XIII. Quoniam nostro pastoralis .*

Confessionis Sacramentalis reuelatio puniri de-

debet priuatione perpetua actuum legitimorum & facultatis audiendi Confessiones, ac carceratione, vel arctatione, Prouincialis arbitrio, *Ibid.*

Qui in grauissimam apostasiam primò inciderit, trimestri carceri mancipari, triennio integro probationis caputium deferre; quo tempore, in communitate Fratrum, singulis sextis ferijs, & disciplinam facere, & pane, & aqua, sine caputio, genuflexus ieiunare; suffragiorum iure decennio carere, in suo ordine vltimum locum tenere, vtensilia lauare, & è Conuentu nisi publicæ vtilitatis causa, nunquam egredi debet. Relapso in eandem, supradictæ pœnæ duplicantur. Tertiò reiterans, tanquam incorrigibilis expellitur ab ordine, seruata forma nuperrimi Decreti, *de electis & apostatis*; vel ad, triremes decennio condemnatur; qui si superuixerit, si fuerit in sacris constitutus, omnium sacrorum Ordinum executione perpetuo est suspensus. *Vallisol. c. 2. Urban. III. in decr. de electis, & apost.*

Qui Generali; vel Commissario, ab eo misso ad visitandam Prouinciam rebellauerit, excommunicationis Sanctissimo reseruatae pœnam statim incurrit, ac priuationem suffragiorum, officiorum Ordinis, & perpetuam inhabilitatem ad illa. *Vallisol. c. 7.*

Subornatores sunt excommunicatione Papali

pali ipso facto ligati, acibusque legitimis priuati . *Ibid.*

Alchimix studentes, vacantes, eam voce, vel scripto docentes, instrumenta, libros, qui ad illam pertinent, retinentes, sunt ipso facto excommunicati, atque omni suffragiorum iure perpetuò priuari, & carceribus, vel arctatione, Prouincialis arbitrio, macerari debent . *ibid.*

Monetarum adulteratores, quoquo modo id faciant, ad perpetuos triremes condemnantur . In Italia verò obseruetur Constitutio Apostolica . *Vrbani VIII. in sup. pastoral.*

De Summo Pontifice, Maximo Christi interris Vicario, deque illius dignitate, ac Decretis, & Constitutionibus, qui impudenter, vel minùs, quàm decet reuerenter obloqui ausus fuerit, trimestris carceris pœna, vel grauiori etiam puniendus est, iuxta delicti mensuram . *Vallifol. c. 2.*

Promoti per saltum, vel sine litteris dimissorialibus, vel furtiuè: quique in non susceptis Ordinibus ministrauerint, iuxta pœnas Canonicas puniuntur . *ibid.*

Ingredientes, sine causa legitima, clausuram Monialium, sunt eo ipso excommunicati, alijq; Canonicis pœnis plectendi, priuandi insuper officijs, & dignitatibus, & inhabilitandi in

C

per-

perpetuum, vna cum Monialibus consentientibus, *Vallis. c. 11. Tud. sess. 25. c. 5. de Regul. Greg. xij. ubi gratia.*

Simoniaci, qui dona dederint, aut promiserint, per se, vel per alios, vt gradus, dignitates, officia, vel in sui fauorem sententiam consequantur, Canoniarum poenarum animaduersione feriantur, atque in Constitutionem de largitione munerum incidisse, declarandi veniunt: *Vallis. c. 7. Salmant. c. 10.*

Has poenas enumerasse sufficiat: alias videre poterit Iudex in Statutis Generalibus Ordinis, vel ex sacris Canonibus, & probatis legibus, ac consuetudinibus, prout ratio suaserit, elicere: *ibid.*

Et licet poenas has, per Statuta Generalia impositas, Iudex commutare, & alterare, seu moderari regulariter non possit; tamen, vt in aliquo casu, mutatis circumstantijs, & qualitatibus delictorum, cum consilio Patrum, qui ad ferendam sententiam concurrunt, poterit vel augere, vel minuire lenitatem, vel rigorem poenarum, prout excessus, vel defectus criminis, siue scandalum, aut peccandi fragilitas, & consuetudo suaserint. *Innoc. in c. qualiter, & quando de accus. Tiraq. tract. de poen. n. 16. Clar. q. 85. v. vlt. Menoch. de arbit. Iud. l. 1. q. 96.* Item locus persona, modus, & alia huiusmodi. *Salsedo in praxi c. 144. Conar. l. 2. variar. c. 9. n. 8.*

n.8. Sayr. in *Clauireg. tract. de pæn. Alphons. de Cast. l. 1. de por. leg. c. 6. Mirand. Ord. Ind. q. 28. c. 7.* Nullum tamen ei relinquitur arbitrium circa moderationem pœnarum, vbi delicta, prope recensita sunt, committi contigerit.

A D D I T I O.

Cum in arbitrarijs Iudex debeat eligere mitiorem partem, pœnam arbitrariam non esse extendendam ad pœnam mortis tenet probabilis opinio, quæ tanquam benignior est amplectendo, præfertim in foro Ecclesiastico, & Regulari, nisi delictum sit ita graue, attentis circumstantijs, quod mereatur grauissimam pœnam degradationis, depositionis, vel electionis à regione, quæ correspondet pœnæ mortis.

De arbitrio in pœnis vide tradita à *Miranda tom. 2. Ordin. iudic. q. 27. ar. 5. concl. 4. Portel. v. correctio fratrum n. 54. & seq. Rodriq. to. 2. q. 42. art. 5. & alios.*

Prælati Regulares non debent facile procedere ad capturam, seu incarcerationem alicuius Monachi, nisi plena delicti præcedat probatio aut processus saltem informatius, nisi fuga delinquentis timeatur. Aliter procedentes, pœnant mortaliter, tenentur ad damnum, & incidunt in pœnam, *Caus. si quis suadente diabolo, ut per Rodriq. vbi sup. ar. 2.*

Taxatio quatuor vnciarum panis, & totidem

aquæ pro victu quotidiano sufficit ad absolute sustentandum damnatum ad carcerem perpetuum, & ideò hæc pœna non est imputanda pro ultimo supplicio, *Arg. l. qui ult. supplic. ff. de pen.*

Regularibus iuste ac legitima ad carcerem perpetuum damnavis non licet à carcere fugere, etiam ante condemnationem, & fugientes tenentur redire ad illum, vt per *Sanch. lib 7. decal. cap. 8. num. 12. & seqq.* nisi pœna capitis eis imponenda esset, aut mutilationis membri, *ibid.* Sed hæ pœnæ non solent apud Religiones delinquentibus imponi. Possunt tamen procedere quando post degradationem Regulares relaxantur Curie Sæculari.

Reclusio in Monasterio quoad Regulares potest illis infligi etiam pro delictis non grauibus, recludendo eos in suis monasterijs strictiori clausura, quàm solent habere.

Iudex Religiosum in exilium mittens; potest ex iusta causa ipsam ab exilio reuocare, nisi statuta Ordinis aliud disponant.

Prælatus, cuius culpa subditus discessit sine Sacramento pœnitentiæ subijcitur pœnæ arbitrariæ iuxta mensuram culpæ ac negligentiae.

Generales Religionum possunt suos subditos regulares delinquentes in delictis grauibus condemnare ad triremes, & habitu priuare de consilio tamen discretorum Prouinciæ ex Pio V. pro ordine D. Hieronymi in eius comp. v. condemnare §. 1.

Pœna

Pœna relegationis ad triremes non est imponenda Religiosis, nisi in grauissimis criminibus, vt per *Diaz. in pr.crim.Canon.*

De pœnis verò priuationis officiorum, incestus cum filiabus spiritualibus commissis, in Regulares celebrantes sine ordine Sacerdotali, & audientes confessiones sine iurisdictione actuali, in sacrilegium committentes cum Monialibus, in sodomitus, & adulteros, in falsarios, in committentes crimen læsæ maiestatis, in homicidas, in delapidantes honor Monasterij, in reuelantes secretum Sacramentale, aut naturale, in chriosos, in ludentes, in fures, in subornatores, & in alios criminosos, vide *Rodriq. in comp. 99. regul. resol. 48.*

Quam formam iuris seruare debeat Iudex.

Quatuor omninò seruare debet: Modum procedendi, Præparatoria, Sententiam, & pœnas.

Modus quadruplex est. Per Accusationem, per Denunciationem, per inquisitionem, per Exceptionem. *C. qualiter, & quando extra de accusat. Salmant. c. 10.*

In accusatione, requiritur accusator. In Denunciatione, charitatiua monitio. In Inquisitione, diffamatio. In Exceptione legitima obiectio: Sine his procedere Iudex non potest, aliàs processus erit nullus. *Nauar. de accus. conf.*

38 PRACTIC. CRIMIN.

5.n.3. *Tollet. l. 5. c. 56. Direct. inquis. 3. p. de recus. qua fit. & ibid. Pœna, cos. 30. & 31.*

Præparatoria sunt, Citatio testium, & rei; Delatio iuramenti; Concessio termini competentis, vel ad comparandum, vel ad probandum; Exceptiones, Defensiones, Appellationes; quibus non seruatis, Index officio destitui debet; & processus annullari.

Sententia debet esse conformis Canonibus, & Statutis Ordinis. *C. 1. de sent. & re Iud. in 6.*

Pœna erit delicto conformis, etiamsi arbitraria; quia iuxta mensuram delicti erit plagarum modus *Deut. 25.*

Excludi debet à nostris iudicijs modus ordinarijs procedendi, & ille solùm admitti, qui summarius dicitur, in quo de plano, sola rei veritate inspecta, rimulis omnibus, & apicibus, seu solemnitatibus iuris postpositis, proceditur. *Bonifac. VIII. ad augm. c. qualiter, & quando de accus.*

Solemnitates iuris sunt, Citatio die non feriatæ, Libelli porrectio in scriptis, litis contestatio, Testium multitudo, Prolixæ dilationes, Testium post publicatas attestaciones receptio, Sententiæ sedendo prolatio, Citationum interualla, Interlocutorie, & cætera huiusmodi, quæ ad essentiam iuris non spectant. *Compend. priuil. v. App. Vallis. c. 7.*

Vide

Vide Zacch. Boner. in D. rest. for. Ind. p. 1. c. 7.

Essentialia iuris , quæ sub pœna nullitatis actuum , & priuationis officij obseruari debent, sunt . *Clem. saepe de verb. signific. §. verum quia ibid.*

Primum , quòd Iudex sine accusatione , denunciatione , infamia , indicijs , exceptioneue non procedat , vt dictum est . *ibid.*

Secundum , quòd testes tam pro reo , quàm contra reum legitimè producti , cum iuramento audiantur , & examinentur . *Salamant. c. 10. Vallisol. c. 7.*

Tertium , quòd reus citetur , nec absens , nisi contumax condemnetur *Bart. sup. extrau. ad reprimen. §. & figura .*

Quartum , quod tempus ad necessarias probationes , excusationes , & defensiones reo tribuatur . *Cla. q. 85. cit. §. non sit.*

Quintum , quod reo petenti , in sua causa consiliarium , & procuratorem , intra Ordinem tamen , nunquam autem extrà , non denegetur . *Salmant. c. 10. Valisol. c. 9.*

Sextum , quòd iustæ rei exceptiones , & appellationes admittantur . *ibid.*

Septimum , quòd reus non nisi per plures testes conuictus , vel confessus condemnetur .

Octauum , quòd sententia secundum allegata , & probata siue ad absolutionem , seu ad condemnationem rei , non verò secundum ze-

lum, & affectum iudicis proferatur. *Clem. cit. S. Thom. 2. 2. q. 68. art. 1. Vallisfol. cap. 10. Salmant. c. 10.*

A D D I T I O.

Enumeratis hæcenus personis, ex quibus iudicium constare dictum est, consequens est, ut iuxta propositionis ordinem, & de causis, ex quibus iudicium quoque consistere visum est, dispiciamus. Est itaque causa, cuius vi effectus sequitur, cuius genera quatuor ab Aristotele ponuntur. Efficiens, materialis, formalis, & finalis, efficiens, quæ motum præstat, atque operam iudicij exercendi, est Iudex præsidens, actor patens, & reus defendens, *l. inter litigantes ff. de iudic.* Materialis, ut pote subiectum, ex quo iudicium primum generatur, est negotium, seu factum ipsum, agentis & rei controuersiam apud eum, qui iurisdictioni præest, continens, *l. iuris gentium §. 1. ff. de patr. l. si ex plagis §. in clino ff. ad leg. Aquil.* Formalis habitu quodam iudicium, hoc est causa discussionem vestiens, est modus, seu ordo ipse procedendi, qui consistit ex legitima citatione, libelli apte concepti oblatione: litis contestatione, sententiæ congrua prolatione, & alijs solemnitatibus substantialibus iudiciorum. Finalis cuius gratia iudicium suscipitur, est per sententiā ius dicentis, iuxta victoriam

l. in

l. in ratione 1. §. Imperator , ff. ad leg. falcid. De quibus Bossius , Clarus , & Farinacius in suis praxibus criminalibus .

Accusatio , siue aëtor .

Accusatio , est criminis apud Iudicem , vindicationis causa , ob bonum publicum , delatio .

Accusator dicitur , qui per testes idoneos , ad probationem legitimam , coram Prælato se obligat . Quique legibus accusare non prohibetur .

Et licet ad iuris apices regulares non teneantur , recenseanturque inter illos multa , quæ accusatoris personam ab accusando repellunt : tamen , ut iudicio nostro tutior sternatur via , nonnulla ex illis apponimus , ut quis inhabilis sit ad accusandum , cognoscatur .

Primum enim ab accusando reijciuntur , infames , tam iuris quam facti . *C. alieni 2. q. 1. c. constitut. 2. q. 5. Excommunicati , Calumniatores , & Conspiratores , Inimici , nisi suam prosequantur iniuriam ; Accusati de eodem crimine . C. in Sancta 2. q. 7. c. nullus 3. q. 4. c. illi , qui , & seqq. 6. q. 1. c. certum 24. q. 3. C. similiter 3. q. 5. c. omnem 3. q. 5. c. cum dilectus de accus. c. accusatus 3. q. 5. & seqq. cum oporteat de accusat. c. neganda 3. q. 11. Laici sæculares , & Mulieres , nisi suam mitem prosequantur iniuriam .*
c. de cæ.

c. de catero de testib. L. qui accusare ff. de accusat. c. prohibetur 2. q. 1. Socij criminis, nisi agatur de criminibus exceptis, vt Hæresi, Maleficio, Sortilegio, Sodomia, furto famoso, Crimine lesæ Maiestatis, Proditione, Simonia, in his enim casibus omnes accusare possunt, etiam inhabiles L. fin. c. de accusat. Nau. l. 5. conf. 3. m. 2. & conf. 5. de accusat.

Deinde nullus, sub talionis pœna, accusare potest de crimine, quod per testes idoneos probare non valet. *Vallisol. c. 10.*

Accusatum alias, & correctum, siue apud Capitulum, scienter accusans, non audiendus, sed talionis pœna plectendus est. *ibid. Salamant. c. 10.*

Cui pœnæ subiacer accusans aliàs accusatum de ijs, quæ tanquam falsa iam reiecta fuerunt, nisi ad nouas probationes se obligauerit; in quibus deficiens eam pœnam subeat, quæ reo deberetur, si legitime probasset. *Vallisol. c. 7. Gloss. fin. in fin. de accusat.*

Nullius accusatio recipienda est, nisi prius iuret, se malo zelo ad accusandum non moueri, & ad probandum se obliget; sub pœna talionis. Quod si ex in aduercentia, vel ignorantia Iudicis non fiat, declarari debet quemlibet accusatorem ad pœnam talionis obligari: *Alexand. ibid. colum. 3. Folier. in pract. crim. fol. 50. Salamant. c. 10.*

Accu-

Accusatio de crimine in genere, & non expresso accusatoris nomine, nullo modo recipienda est, sed ea solum, qua delictum in numero, cum loci, personarum, & temporis circumstantijs offertur, ut possit reus se tueri, & actor, si non probauerit, pœnam talionis subire. *Abb. in c. licet de probat.*

Accusans de pluribus criminibus, nisi expressè obliget se ad probandum omnia, si vnum, aut alterum de obiectis probauerit, à talionis pœna liber existet. *C. cum Ecclesia Sutrina de causis poss. & prop.*

Actore non probante, reus absque alia iustificatione, absolutus censeatur. *Fancif. Viuius decis. reg. Neapol. 360. & alij apud Bouerium, c. 18.*

Accusator semiplenè probans delictum oppositum, per vnum testem omni exceptione maiorem, vel infamiam, vel id se audisse à viris fide dignis, talionis pœnam euadit, nisi reus plenè suam innocentiam probaret; quia tunc minori aliqua, & arbitraria pœna actor plectendus esset, *Gloss. in c. 2. extra de calumn. & alij; c. qui non probauerit 2. q. 3.*

Accusans scienter aliquem de falsò, calumniatoris pœnam incurrit.

Qui alium accusauit, & eius accusatio recepta fuit, iuxtà formam traditam; à prosequenda accusatione sine Superioris consensu recedere

44 PRACTIC. CRIMIN.

dere non potest; Nisi propriam iniuriam prosequatur; tunc enim licitum ei erit suo iuri cedere. *L. fur. ff. de his, qui notantur infamia Gloss. in c. 1. de collus. deteg. l. 1. c. ad Turpilianum l. si quis ff. de his, qui.*

Accusationes contra Prælatos, ac insignes personas, quales sunt Patres Ordinis, & Provinciæ, Generales, Lectores; ac clarissimi Prædicatores, non sunt recipiendæ, nisi à personis de quorum zelo non ambigatur, quarumque vita omninò laudabilis existimetur; ut grauissimè sacri Canones decreuerunt. *C. si qui sunt, & c. querend. 2. q. 7. S. Tho. 2. 2. q. 68. art. 1. ad 2.*

Receptam semel accusationem, nisi ex consensu actoris vel superioris auctoritate, Iudex abolere non potest, & tunc minimè cum delatio, ac punitio criminis, ad euidentis religionis emolumentum vergere dignoscatur. *Sot. l. 5. de iustit. q. 1. art. 1. Clar. q. 74. v. Quæro ergo.*

Legittimo accusatore comparente, non potest iudex accusationem respuere: sed tenetur illam acceptare, & prout de iure procedere.

In vna accusatione, siue libello non possunt plures accusari, nisi plures ad idem delictum committendum concurrerint. De pluribus autem delictis, siue ex eodem, siue ex diuersis factis resultent, idem accusari potest. *Leo Zab: in sua prax. c. 8. n. 5. & alij.*

ADDI-

A D D I T I O .

Accusatio tunc est iusta , & necessario , si fiat loco, & tempore opportuno, zeloque iustitiæ, ac boni communis, non verò prætextu propriæ vindictæ, debetque necessario proponi in scriptis, *cap. accusatorum*, *cap. quisquis 2. q. 8. l. sicut ff. de accus.* & in delictis grauibus, non vero in leuibus ex *l. lenia ff. de accus.*

Quare Prælati regulares in grauibus, quæ sine infamia delinquentis non possunt castigari absque accusatore, & substantiali ordine iuris, & iudicij, cui non renunciant Religiosis, minime possunt, vt per *Mirand. to. 1. ord. indic. q. 13. ar. 1.*

Casus, in quibus potest procedi contra reum sine accusatore, enumerat *Rodriq. resol. 31. c. Mirand. supra*, vbi plura.

Pœna talionis plectitur in iure accusator deficiens in probatione, *cap. calumniator*, *cap. qui non probauerit 2. q. 2. l. mulier ff. de Senat. Conf. Turpil.* Et licet hæc pœna hodie non sit in usu, nisi pro testibus falsis in causa criminali; apud Regulares tamen calumniator arbitrio Iudicis puniendus est, considerata qualitate calumniæ, calumniatoris, & calumniati, & pensato nocumento proueniente paci, & tranquillitati Religionis *Miranda* plures refertus, *C. 10. q. 13. ar. 9.*

Præ-

Prælati Regulares, nulla præcedunt accusa-
tione, vel infamia, non possunt licite suos
subditos punire de crimine occulto propter
tres, aut quatuor testes de re testificantes, vt
per *Salzed. in prax. crim. c. 6. n. 4.*

Quando, ac quomodo accusatores regula-
res nihil probantes puniri debeant tanquam
calumniatores vide *Mirand. l. tom. 1. q. 12. ar. 7.*
concl. 4. Item quando negantur palinodiam de
cantare, vide *Rodriq. d. resol. 41. ar. 12.*

Calumniatores contra Prælatos, & superio-
res grauiter puniendi sunt, etiam pœna talio-
nis, quæ in casibus grauib, vbi personæ spe-
ctatissimæ falso infamantur, admitti debet,
nisi excusentur, quod fuerint incitati ab aliquo
bonæ famæ viro, zelum boni communis osten-
dente, cui credere tenebantur, non tamen ab
aliqua pœna arbitraria excusantur, *Clar. in pract.*
q. 62. & 81. num. 3.

Pro inchoatione processus per viam accusa-
tionis notandum est, quod Iudex regularis ac-
cusatoris, & accusati personas debet attente per-
pendere, & considerare iuxta *Can. si qui sunt. 2.*
q. 7. cuius verba notari, & assidue legi debent
à Iudicibus Ecclesiasticis, præcipue Regularibus
in admittendis, & audiendis accusatoribus.

Quod maxime obseruandum est quando sub-
ditus proprium Prælatum accusat, in quo ca-
su non solum falsæ, sed etiam malignæ crimi-
natio-

nationi occasio præcludi debet, *cap. qualiter; & quando 2. de accusat.* Quare accusationem, considerare Iudex ipse debet, an sit iusta, vel iniusta, an admittenda, nec ne, *Oldrad. & Bald. in l. cum Clericis C. de Episc. & Cler.* Facile namque est quemquam infamare, at famam restituere non item.

Iudex tandem antequam in actis Notarius accusatim describat, vel postea, talionis pœnam protestari accusatori debet, nisi delictum probauerit, ab ipso incurrendam. Quo annuente processum incipere, ac prosequi poterit, delato itidem illi iuramento prius, quod non animo calumniandi accusationem porrigat. *Clem. sape de verb. signif. §. 1. Vide Ghisler. de Iudic. Regul. cap. 16. per tot. & Roderiq. in tract. de ordin. iudic. cap. 5. & 6.*

Denunciatio.

E Vangelica, seu fraterna respicit emendationem fratris, actum charitatis, & bonum delinquentis, ut scilicet resipiscat: Iudicialis. *D. Thom. 22. q. 33. & 68. 69. & alij.* verò respicit punitionem, actum iustitiæ, bonum priuatum, aut communitatis, ut malus puniatur in aliorum exemplum. *Salmant. c. 10.* Illa accedit ad Superiorem, tanquam ad patrem, ista tanqua ad Iudicem. *Matth. 18. si te non audierit.*

Hinc

Hinc nullus fraternè denunciare debet, nisi Euangelica correctione præmissa, excepto casu, quo iudicialis correctio magis pro futura crederetur, & eo minùs, si fratrem, remotis etiam labendi occasionibus, viderit emendatum; iam enim lucratus est fratrem, si is eum secreto corripientem audierit. *D. Thom sup. c. licet, heli, de Simon.*

In Iudiciali autem denunciatione, si delicta sint publica, & exceptuata, correptio charitativa non est necessaria. Priuata delicta dicuntur; quæ priuatam denunciantis, vel propriam delinquentis perniciem concernunt, vt Gula, Superbia, Ira, &c.

Publica verò, quæ in publicum Religionis detrimentum vergunt; vt Crimen læsa Maiestatis vel diuinæ, vel humanæ, Hæreses, Blasphemix, Sortilegia, Profanationes sacrorum, Conspiratio in Generalem, qui est Princeps Religionis, & in Prouinciales eorumque Commissarios, ac Superiores locales, eorumque Vulnerationes, percussiones, Homicidia, Subornationes in electionibus, Simonie, peccatum nefandum, Fornicationes Adulteria, dummodo periculum sit, hæc tria vltima publicari posse, secùs inter publica, & perniciofa numerari non debent. In quo etiam fragilitas, & peccandi libido oblata, vel captata occasio, seu malitia consideranda sunt. In priuatis item deli-

delictis, licet regulariter charitatiua correptio præcadere debeat, tamen quando emendationis spes non affulget, nec tunc erit premitrenda. *Vide Bouer. in praxi à c. 9. ad 15.*

Inhabilis ad accusandum, est etiam inhabilis ad denunciandum iudicialiter.

Denuncians iudicialiter, tenetur tempus locum, crimen annotare, ac testes nominare, quos deinde Iudex ex officio examinare debet, si denunciato rem accusare rationabile iudicauerit:

Si facta demum denunciatione, denunciator infistit apud Iudicem, eumque stimulat ad procedendum, & puniendum; quia tunc personam actoris sub titulo denunciatoris abscondit, tenetur Iudex illum cogere; ut se denunciationi subscribat, & ad probandum, tanquam subdolanus accusator; obligetur. *Clar. q. 5. v. nunquid in fine.*

Et licet purus denunciator talionis pœnæ non subiaceat, quia non est accusator, sed solum viam aperit Iudici ad inquirendum, tamen si falsum denunciauerit, pœna extraordinaria puniri debet: *cap. placuit 6. quæst. 2. cap. qualiter, & quando 1. de accusat. Nauar. l. 1. cons. 11. num. 4. de officio Iudicis. cap. delect. Simonia. l. diuus l. ab accus. ff. de Turpill.*

Aduersus Prælatos, & magni nominis viros, ab infimæ plebis hominibus denunciatione, nullo pacto recipi debent; sed contra ipsos, ut

50 PRACTIC. CRIMIN.

plurimum per accusationes procedendum est .
Rodrig. tom. 2. q. 6. a 8. c. repellantur de accusat.
c. de inquisit. extr. de accusat. Rodrig. tom. 2. q. 6.
art. 10. cap. in omni negotio de testibus & com-
munis DD.

Per litteras missivas sine nomine , nullus Iu-
 dex moueatur ad procedendum , inquirendum-
 que . Aliàs processus erit nullus ,

Canonicè denunciants tanquam testis exami-
 nari potest ; non qui iudicialiter ,

A D D I T I O .

In denunciationem iudiciali quoad pecca-
 tum commissum , & iam emendatum illi tan-
 tum tenetur denunciare , cui ex officio compe-
 tit , qualis est Fiscalis , ad quem tanquam ad
 partem Reipublicæ id spectat, *canonit. de indic.*

Non facilè moneatur Iudex ad inquisitionem
 faciendum , nisi denuncias spectatæ sit proba-
 bilitatis. Quare Prælati circa hoc nec facile fi-
 dem adhibeant , neque omnino incredulos se
 gerant , sic ita mutè procedant , vt pensatis
 conditione & qualitate denunciantis , & de-
 nunciati , testium veritate , seu testimonio ,
 delicti tempore , & qualitate , alijsque circum-
 stantijs , desurnant quid agendum sit , quod
 eorum discretioni ac prudentiæ relinquitur .
 Et aduertant quod denunciatores , seu delato-
 res solent plerunque ex odio , aut commodo

mo.

moueri magis ad calumniandum, quam virtutis amore, aut religionis zelo, maximè si sunt subditi contra Prælatum, quibus omninò non est fides adhibenda, vt per *Specular. de denunci.* §. 1. & *de deposit.* §. 6. & *Mirand. tom. 1. ordin. iudic. quæst. 11. art. 8. concl. 5. & quæst. 13. art. 2. concl. 1. §. Sed an hæc* & latè, *q. 12. art. 7. vbi* tradit qua pœna puniri debeat deficiens in probatione, & quando, referens, *Concl. 3. isto casus* in quibus non præsumitur quis calumniator, etiam si obiecta non probet. *Consul. Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 7. n. 12. & q. 62. & 81.*

Litteræ infamatoriæ, seu delatoriæ, incerto autore, scriptæ nullius sunt valoris nec quoad occupationem, cum per eas non constet de persona accusatoris, nec quoad inquisitionem, quia infamiam nullo modo inducunt, nec expressorû Signorum vim habêt, quod requiritur, vt possit inquiri, nec quoad denunciationem, quæ si Evangelica sit, præuiam monitionem exigit, de qua hic non constat. Si autem iudicialis, certum debet habere Autorem, cui Iudex possit fidem adhibere, & ad inquisitionem procedere ex eius testimonio, vt per *Panorm. in cap. Inquisitionem §. tertiæ extr. de accusat.* Ad quod facit decretum Adriani Papæ relatum, in *Can. 1. §. quæst. 1.* & quod tradit *Mirand. loc. cit. quæst. 7. art. 8. concl. 1. & 2. & tom. 2. ord. iudic. in pract. q. 3. art. 1. concl. 4.*

Corpus delicti.

Delictum vel est permanens post factum, ut vulnus, fractura; vel transiens, iniuriæ, blasphemix, fornicatio.

Corpus delicti est actualis delicti inspectio, si est facti permanentis; vel probatio, quod tale delictum commissum fuerit, si transeuntis.

Ante quamcunque informationem tenetur Iudex inquirere de corpore delicti; & facere constare, quod delictum commissum fuerit: processus enim, in quo prius de corpore delicti præcipue facti permanentis non constat, omnino est nullus: & si ex ipso constitutus esset reus, etiamsi confessus fuisset, nihil illi nocere potest confessio. *L. 1. §. item illud ff. ad Syllanum. Marsil. con. 12. & 14. Mascardus de probat. §. postquam num. 48.*

Corpus delicti permanentis constat, cum Iudex cadauer, vulnus, incendium, &c. visitat coram testibus, & scribi mandat repertum esse tale delictum, secundum formulam suo loco assignandam.

Corpus delicti transeuntis, cum videri non possit sufficit constare per indicia, & coniecturas, quæ probent commissum esse delictum; Si enim proceditur ad instantiam partis, satis est, si Iudex examinet testes, capiendo informationes contra reum, quæ unico contextu pro-

probenſt delictum eſſe commiſſum , & à tali delinquente . Debet tamen Iudex non inquirere contra reum , niſi priùs conſtet , commiſſum eſſe delictum : Etiamſi teſtes deponant ex ſe , tale delictum à tali perſona commiſſum eſſe . *Clarus quaſt. 4. Boſſ. tit. de examine reorum. num. 6.*

In cauſa veneni , vel lethalis vulneris , vel deflorationis virginis , in quibus Fratres periti non ſunt , ad conſtandum de corpore delicti , adhibeat Iudex , Medicos , Chirurgoſ , & peritoſ in arte ; *Idem tit. de delict. num. 14.* ex quorum iurata deſiſitione conſtare faciat qualitates corporis delicti , ſi tamen in illis locis talium copia fuerit , & deſcribi faciat omnia reperta circa cadauer , quantitatem vulneris , ligamenta , &c. examinando ſaltem duos teſtes ſuper repertis , & viſis . *Foller. in praxi fol. 15. num. 4.* Et ſi occiſus repertus fuerit , cuius nomen , patria , cognomen neſciantur , deſcribantur per accidentia extrinſeca , & apparentia ſtaturæ , coloris veſtium , &c. adnotentur vulnera , & ipſorum forma , & qualitates : nimirum ſi erant mortalia , vel leuia , & in qua parte corporis .

Vulneratum interroget de Authore , cauſa , tempore , credibilitate , præſumptione eiùs , qui eum vulnerauit , de ſocijs , de armis diligenter , & omnia cum iuramento deſiſita in-

scriptis appare faciat. *Bolognin. conf. 5. colum. 2. Ignat. in l. Caius ff. ad Sillam.* Quia, contra quem vulneratus nominat, procedi potest ad inquirendum, & nolentem reuelare Authorem cogat Prælatas præceptis, & carcere, vel diligenti custodia, prout vulnerum qualitas permittet. *Arg. tex. in l. cum legeretur ff. de legat. 1. ubi Aretin.*

Nominatus autem à vulnerato si sit suspectus de fuga, poterit ad custodiam ante informationes detrudi in carcerem.

Querelatus, & confessus delicta transeuntis facti, condemnari potest, etiamsi de illius corpore non constet; quia hæc aliàs probari non possunt. Secus dicendum est de delicto permanente, in quo nihil operatur confessio rei, si de corpore delicti formiter non constiterit.

Ex qua regula excipitur casus occisi, cuius corpus non reperiretur, sed apparent aliqua signa effusi sanguinis. Si his accederet rei confessio, condemnari poterit. *Leo Zambell. cap. 9. fin.*

A D D I T I O .

Regula est, quod non sufficiat, quod constet hominem fuisse occisum, vel aliud aliquod delictum fuisse commissum, sed, ut possit Auctor puniri, debet constare, quod ex dolo, & scelere patratum fuerit, ex *vulg. l. 1. §. Item illud,*

illud, ff. *ad Syllan.* vbi Doctores omnes. In dubio verò præsumitur, quod naturali morbo decesserit, vt per *Moscatell. in pract. de prob. delict.* in *proem. n. 57. & seqq.*

Qui dolus in delictis à natura prohibitas absque alia extrinseca probatione præsumitur, vt per *Guazzin. defens. 4. cap. 2. num. 2.* vbi referuntur casus, in quibus per coniecturas, & præsumptiones, ac per indicia probatur corpus delicti.

Neque solum constare debet de delicto, sed etiam de identitate rei, super qua asseritur fuisse commissum delictum, *Mascard. de prob. concl. 497. num. 5. & seq.* Et licet alias identitas rei præsumatur, tamen non procedit quando ex identitate præsumitur delictum, quia tunc identitas est probanda, & non præsumitur.

Immo non solum constare debet de delicto, sed etiam de eius qualitatibus, & circumstantiis, vt per *Clar. quest. 4. num. 2.* Et si cadauer fuerit sepultum, debet exhumari iussu iudicij, *Marant. in tit. de inquis. num. 18.* Id autem, quomodo fieri debeat vide *Cauat. de tract. reg. p. 1. num. 185. & num. 190. & 196.*

In delictis quoque, in quibus non solent remanere vestigia, & sunt facti transeuntis, debet probari corpus delicti per aliquas coniecturas, & indicia, vt per *Farinac. quest. 2. num. 3.* contra *Clarum quest. 55.* Prout in omnibus de-

licitis occultis, & difficilis probationis corpus illorum probatur per coniecturas, & præsumptiones, *Farinac. d. quest. 2. num. 12.* In alijs verò criminibus, in quibus post factum remanent vestigia ad probandum corpus delicti indicia, & coniecturæ non sufficiunt, sed de eo constare debet per ocularem inspectionem, vel per testes, *Clar. quest. 4. & Farinac. d. quest. 2. num. 6.*

In crimine verò hæresis, cum sola voluntate committatur, poterit quis damnari, etiam quod non constet aliter de delicto, *Albertin. de agnoscend. assert. eath. quest. 25. num. 1. seqq. in 1. dub.* Idemque dicendum est in crimine laimorum, & similibus, ut per *Guaq. loc. cit. n. 19.* secus autem si fateantur vnum, vel plures infantes suis maleficijs occidisse, *Farin. d. quest. 2. num. 26.*

In delictis autem, in quibus per eorum perfecta cognitione requiritur peritia hominum, ut in pecunia adulterina, annona corrupta, veneficio, & similibus requiruntur periti in arte, nec sufficiunt testes non periti, etiamsi reus fateatur delictum.

An autem corpus delicti suppleatur per confessionem delinquentis, an iustificetur per famam, quomodo venenum alicui propinatur esse, probetur; quomodo constare debeat de corpore delicti in crimine stupri, quomodo in
cri-

crimine furti, in delatione armorum, in crimine falsi, quando probetur quem fuisse mortuum ex vulnere sibi illato, vel ex mala cura, quænam vulnera dicantur mortalia, vel non mortalia; quibus peritis ac medicis in hac materia standum sit, vt probetur corpus delicti; quomodo probetur corpus delicti in assassinio, quomodo constare debeat de tractatu, & id genus alia vide apud *Bossum*, apud *Clarum*, & *Farinac. locis allegatis*, & apud *Guazzin. d. defens. 4. cap. 2. & seqq.*

Vide plene de hac re *Zuffium de criminal. proces. legitimat. quæst. 9. cum seqq.*

Inquisitio:

Inquisitio, à qua Iudex ex officio criminali inquit, vel est generalis, vel specialis, vel mixta. *Hostiensis l. 4. tit. de inquis. §. 1.*

Generalis respicit omnia delicta, & omnes omnino personas, spectatque ad Generales, Prouinciales, & eorum Commissarios, ac Visitatores ad vniuersitatem causarum destinatos. *Felin. in rubric. de accusat.*

Specialis instituitur contra speciales personas de certis criminibus.

Mixta, vel est specialis quoad delicta, & generalis quoad personas; vt cum scitur crimen, ignoratur Author: vel est generalis quoad delicta, & specialis quoad personas; vt cum

Fra-

Fratres talis conuentus infamati sunt de transgressionibus regulæ, eæ autem nesciuntur.

In generali inquisitione Iudex à nullo iuramentum exquirere debet. Admoneat tamen subditos, & per sanctam obedientiam præcipiat, vt dicant, quæ Dei gloriam, & Religionis candorem concernunt, dummodo occulta non sint. *C. Roman. de censibus in §. sanè.*

Ideò, nè nè de speciali persona, vel delicto occulto in Inquisitione generali perquirat, omninò cauere debet quod, si fecerit, ultra mortalem culpam: quam committit, officio destituendus est, & Subditus, quibusuis præceptis adaçtus, respondere non tenetur, vt potè non iuridicè interrogatus, *Vallisol. cap. 7. Aretin. cap. 2. Ghisler. cap. 16. ac tandem* Inquisitio specialis, quæ super huiuscemodi diffamationem fortè institueretur, nulla est eò ipso: Ab hac tamen restrictione Prouinciales excluduntur, ad quos sindicandos destinantur Visitatores, vnde illis integrum erit, de Prouincialium regimine in genere, & in specie inquirere nominatim, etiam nulla infamia præcedente: non tamen ad illorum vitam, & mores descendendo, quod etiam de Guardianis, fieri debet. *Vallis. c. 7. C. Inquisit. de accusat. iuxta gloss. Nauar. in cap. inter verba 11. quest. 13. Coroll. 61. num. 947.*

Poterunt etiam Visitatores Prouinciarum,

de

de suo prædeceſſore immediato, generaliter inquirere, vt vel hac ratione, in ſuo munere cau-
tiores incedant.

Occultum autem in iure nominatur, quod, licet duobus, vel tribus teſtibus notum ſit de illo, tamen nulla exiſtit infamia.

Quod ſi de delicto, aliàs occulto per duos, vel tres teſtes aliquis fuerit conuiſtus, is non publicè: ſed coram iſdem teſtibus ſecretò puniendus eſt, niſi atrox delictum eſſet, cuius correctio, cæteris tranſiret in exemplum. *Valliſol. cap. 7.*

Et ſi principalis ipſe in Inquiſitione generali, vel alio quocumque modo, antequam infamia notatus ſit, vel ab accusatore præuentus, ſuum crimen Iudici fateatur, publicè puniri non poteſt, etiamſi poſtmodum accusatus eſſet; ſed illi coram Diſſiniſtoribus, vel probatis aliquibus Patribus, ſalutaris pœnitentia imponi debet, ſumpta tamen in ſcriptis ipſius de poſitione, ne relabendi occaſionem, ex impunitate, arripiat. *idem cap. 7. Salmant. cap. 7.*

In generali Inquiſitione, etiam inhabiles, & exceptuati admittuntur.

Si vnus, aut alter ſubditus occultum delictum aperiat imprudens, & ex inquiſitione generali, nulla contra reum reſultet infamia; Iudex, contra ipſum procedere non poteſt, niſi

ip-

60 PRACTIC. CRIMIN.

ipsum paternè, & secreto admonendo.

Nulla in generali Inquisitione infamia requiritur. *Trid. sess. 8. cap. 10.*

Quod in illa ad Prælatum defertur, tanquam ad Patrem, in specialem Inquisitionem deduci non possit; sed solum paternè corripì, etiam si multi id detulerint; dummodò patrem, non Iudicem interpellarint, tunc enim esset simul actor, & Iudex; nisi ex infamia, ut Iudex procedat ad formandum processum.

Articuli, super quos Inquisitio generalis, seu Visitatio instituenda erit sunt illi, qui in statutis generalibus describuntur, quos Visitator descriptos habere debet, & circa primum, & secundum, & deinceps inquire. *Vallisol. c. 8.*

Scripto, soli ipsi Visitatores, maxime in Visitatione paterna, nullo alio præsente, &c. Subditorum dicta recipiant, præcipuè ea, quæ graues, & vltiores culpas ostendant, ut ex ipso postea indicia, pro specialibus inquisitionibus, elicere possint.

Visitationes autem huiusmodi, ultra sex Menses conseruare non debent Visitatores, nec tenentur; quòd etiam in Statutis Ordinis seruari mandatur in omnibus processibus, seu confessionibus Fratrum, & actis iudicialibus; itaque semestri elapso, numerando à conclusione causæ, causis omnibus iam agitis, & per finalem sententiam vltimò terminatis, imponi-

ponitur perpetuum silentium . *Salmant. c. 10.*
Congr. Gener. Cism. Rom. 1603.

Ad retinendam verò delinquentium memoriam , & ad remouenda ex Archiuijs Prouinciarum , odiorum , & simultatum semina , quæ in spectione processum oriri faciliè possent , poterunt , ac debeant eorundem delinquentium nomina , causæ , liberationes , vel condemnationes in libro Prouinciæ notari , cum sententijs per extensum , manu Secretarij Prouinciæ exaratis , ac etiam ipsæ originales sententiæ , Prouincialis , vel Visitatoris , aut Commissarij , & Diffinitorum subscriptione , sigillique Prouinciæ impressione munitæ fideliter , & ex integro in ijsdem Archiuijs asseruari . *Vallisol. c. 12.*

Tenentur omnes , sub culpa violatæ obedientiæ , & pœnis arbitrarijs delicta notabilia , quæ sciuerint , iuxta superiores regulas , Prælati visitantibus reuelare , etiam si Fratris crimen antea secretò correxerint , eo vel maxime , si per obedientiæ præceptum adacti fuerint ; renuentes autem , aut aliter dogmatizantes , in pœnas Statutorum generalium incidisse certum est . *Vallisol. c. 10.*

Si quis autem in Visitatione Fratrum defectus non manifestauerit , sed malitiosè , & calidè eos in aliud tempus , cuicumque Ordinis Prælato manifestandos , aut litteras contra quem-

quempiam seruauerit , & postea in iudicio, seu visitatione deduxerit , produxeritue , audiri non debet , sed eò ipso actibus legitimis perpetuò priuari , & infamis declarari . *Idem Valisfol. cap. 7.*

Specialis Inquisitio , quæ ex generali deducitur , nisi infamia præcellerit , per duos saltem testes legitimos , initio processus probata , nullo modo fieri potest , & acta aliter facta nulla sunt . Nisi reus præsens de huiusmodi probatione non excipiat . Exceptis sequentibus casibus. *C. qualiter , & quando 2. c. cum oporteat. cap. inquis. de accusat. c. licet heli de Simon. c. Deus omnipotens. 2. q. I. & comm. D D.*

Primò , si sint in delicta exceptuata , vt læsæ Maiestatis diuinæ , vel humanæ , Homicidij personæ eminentis , Subornatio in electionibus , Simonia , Sodomia , Sacrilegium in Monacho , &c. *Rodrig. tom. 2. quæst. 5. art. 6. Nauar. & alij in cap. qualiter , & quando , cit. Nauar. in Rubric. de iudic. num. 86. Lessius de iust. & iur. l. 2. cap. 26. dub. 15. & alij.*

Secundò , si crimen in iudicio committitur , vt si testis falsum deponit , actor calumniosè agit .

Tertiò , si delictum committatur notoriè coram Iudice ac testibus ; tunc enim potest delinquens oretenùs incontinenti examinari , & condemnari , & hoc incontinenti durat per tres dies.

Quar.

Quartò , si habeatur confessio iudicialis , facta cum iuramento , siue sit coram Iudice competente : siue non : siue facta ex professio , siue incidenter : siue sit delicti circumstantia , siue aliud distinctum . Ac etiamsi in iudicio constet Iudici per depositiones testium , (etiãsi incidenter) commissum esse crimen : tunc illa notitia , quæ induit rationem ficti accusatoris , infamiam supplet , & aperit viam Iudici ad inquisitionem specialem ; in alio processu formando , si delictum sit à principali distinctum . Tandem si quis confessus sit crimen extraiudicialiter coram multis , & hæc iactatio per duos testes contestes probetur , *B. Io. à Capistrano in cap. tua nos de cohab. clericorum Nau. sup. & alij cap. at si clerici de iudicijs . Zambell. in regul. cap. 6. num. 18. Aretin. in praxi cap. 15. Incisa tract. 3. cap. 9. Bower. in direct. cap. 6. Innoc. in cap. bona. 1. extra de elect. Nau. in manuali cap. 18. num. 38. & alij contra Sotum . S. Thoma. & alij apud Boer. sup. c. 6.*

Quintò , si delictum sit ita evidens , & notorium , quòd nulla valeat tergiuersatione celeri , vtpotè , si fiat coram Conuentu , vel maiori parte illius , etiamsi accadat aliquando , evidens esse delictum , & ignorari autorem . Tunc epim siue famæ probatione potest contra authorem inquire ; non tamen poterit condemnari , nisi duos saltem testes de criminis patratione deponant.

Sex-

Sextò , si euidèntia adfunt indicia de patrato delicto , & illa congruenter probata sint , vt si factum sit furtum iam notorium , fur autem ignoretur , inueniantur tamen aliqua apud Fratrem , quæ furtum indicent , poterit Iudex sine fama ad inquisitionem contra talem furem deuenire . Item si de commisso crimine , adsit in communitate , vel eius maiori parte vehemens suspicio contra aliquem , potest Iudex contra illum specialiter inquirere .

In his omnibus casibus sine præcedenti infamia procedi potest . Scut etiam , dum per accusationem , denunciationem , vel exceptionem proceditur .

Iuramentum exhibeat Iudex testibus , dum specialiter inquit , secùs acta sunt nulla . Sacerdotibus quidem tacto pectore , reliquis verò tactis sacris Scripturis , vt motis est . *C. tuis. c. nuper de test. & l. iurand. C. eodem tit.*

In hac speciali inquisitione , ac etiam in omnibus alijs actibus , ad contentiosum forum spectantibus , (paterno foro excepto) Iudex Secretarium , seu Scribam peritum , & fidelem sibi eligere debet , qui omnia causæ merita in scripta redigat , quem Notarium ex indulto Apostolico creet , ab eoque fidelitatis iuramentum excipiat , cui in ipso processu monumentum appareat , vt vel hac ratione legitimus sit processus . Assumere enim duos Asses-

fo-

fores ad testium , & rei depositiones recipiendas , nec Religioni honorificum , nec causis vt plurimum vtile euadit , in quibus silentium maximè commendatur . Nisi hanc assistentiam in repetitione testium , in tortura , in ratificatione post torturam , vel in aliquo notabili causæ actu Iudex expedire cognouerit .

Ad hæc , ad specialem inquisitionem ex officio descendi non potest ; nisi constituto priùs de corpore delicti , iuxta formam inferiùs assignandam . *Vallisol. cap. 10. L. 1. ff. ad Syllan. §. item aliud , & communiter omnes .*

A D D I T I O .

Postquam Iudici legitime consisterit delictum commissum fuisse statim debet super ipso delicto inquirere , vt quam primum scire possit quis illud commiserit .

In quibus autem casibus per inquisitionem procedi possit , quot sint casus de iure communi , in quibus possit ex officio procedi , & huiusmodi alia vide apud *Clarum , Bossium & Farinacium* , negantem quæ maximè ad Regulares spectant , has subiungimus .

Quilibet igitur prælatus potest , imò , & tenetur inquirere de suis subditis , sed non debet committere , nisi peritis ac bene instructis inquisitione de delicto Religiosi , quæ fieri debet per testes sæculares , casu , quo isti possint , testès

E

esse

esse. Nam causæ Regularium caute & sub sigillo sancti debent agi, nisi crimen sit publicum. Tunc enim palam esse corripiendos monet Apostolus, quod iudicio Prælati relinquitur, si ei expedire indebitur iuxta *Tridentinum Concilium. sess. 24. cap. 8. de ref.*

Ad inquisitionem generalem faciendam non requiritur, quod præcedat infamia, nec quod adsit denunciator, vel accusator, sed iussu Prælati vocentur fratres singillatim ad visitandum, ipse verò non admittat denunciationem, nisi firmatam & descriptam à denunciante, imò & qui nihil visitat, seu denunciat, debet dictum suo nomine firmare.

Aduertant Prælati, quod nullo modo admittant passim chartulas, quas Religiosi clausulo contra suos Superiores offerunt. Id enim reprobat, *in cap. Inquisitionis de accus.* Nisi adsit aliqua legitima causa, ut ad inquisitionem criminis seruatò iuris ordine deueniant. De quo vidi *Mirand. tom. 1. ord. indic. quest. 6. art. 4. concl. 3. & 4.* ubi tradit, quod in generali inquisitione non est de occultis inquirendum, & *art. 5.* agit de iuramento sumendo à testibus, & *art. 6.* tradit testes in generali inquisitione, si in speciali reproducantur, & cum iuramento probant contra eum in particulari inquisitione, & de schedulis clausulum missis agit, *q. 7. art. 8.*

Non

Non licet de aliquo particulari inquirere in generali inquisitione , nisi ille infamatus existat de aliquo crimine commissu ; *d.cap. Inquisitionis* , & *cap.qualiter & quando de accusat.*

Quænam infamia requiratur ad particularem inquisitionem , & quænam si differentia inter famam & clamorosam insinuationem , de qua in *d.cap. qualiter & quando* , & an infamia iuridice sit probanda vide *Mirand.d. quæst. 7. art. 1. & 3.* & an sufficiant indicia ad id faciendum *art. 4.*

Quando crimen est contra Rempublicam potest Iudex procedere per viam inquisitionis , etiam contra de eo non infamatum , & probato delicto , potest eum publice punire . Quænam autem sint crimina contra Rempublicam vide apud *Sotum de regendo secreto membr. 2. quæst. 4. concl. 3. & quæst. 6. concl. 3. cas. 6.* Hinc fornicatio apud Regulares censetur vergere in damnum publicum totius Religionis ob infamiam & scandalum quod inde provenit . Idem dicendum de eo , qui noster exit foras , vel feminas in monasterium introducit . Idemque de Minorita ; qui pecunias contractando cum dedecore Religionis ludit cum sæcularibus . Id enim vergit in damnum aliorum Religiosorum de quibus simile suspicabitur . Sed utrumque casum limitat , *Rodriq. resol. 39. num. 6.* quando peccatum est publicum & notorium secula-

ribus, & scandalum est magnum, nec speratur emendatio fratris per correctionem fraternam.

Prælati procedere non licet contra Religiosos per viam inquisitionis in crimine, quod committisse dubitatur donec de delicto constet, & de eo infamati sint iuxta, *cap. Inquisitionis & cap. qualiter & quando de accus.* Quare maxime advertere debent, ne de tali Religioso non infamato vllum verbum faciant, aut post visitationem Fratres, indicatos de aliquo, ad alios Conuentus transmittant. Quod pro oppidis parvis præsertim aduertendum est.

Exceptio.

Hic est vltimus modus procedendi, & potest bifariam iniri, nimirum Ciuilitè, & Criminaliter. *Salmant. c. 10.*

Ciuilis exceptio est, dum repellitur Iudex, testis, ac electus, vel eligendus contra quos adducuntur inhabilitates, & exclusiones, & nil aliud intenditur, nisi ipsorum repulsio à recensitis muneribus, nulla autem ipsorum punitio.

Hinc quæcumque talis exceptio, si probat, puta quia Iudex, Testis, est inimicus, infamis, &c. tunc repellantur, à iudicio, & à Testimonio; nulla tamen illis, nec ordinaria, nec extraordinaria pœna imponitur, parimodo nec Excipiens talionis pœna plectendus est, si exci-

excipiendo non probat; sed sub iudicio, & testimonio talium remaneat. Præterea sine Exceptore præfente, & excipiente, nullo modo Iudex potest processum exceptionum incipere. Præcipuè ubi de electione, & electo ageretur. *Speculator. 3. p. tit. de except. num. 3.*

Si quis excipit contra electum, & exceptionem non probat, pœna arbitraria puniri debet. Si contra eligendum, mitiori pœna mulctandus est, ut falsis criminationibus aditus occludatur. *C. super his de accusat. Speculator supra Clar. l. 5. §. fin. q. 19. Villag. lib. 3. tract. de exception.*

Criminalis exceptio non solum intendit excludere, sed puniri exclusos de obiectis criminibus, & probatis; & tunc naturam accusationis induit. Vnde exceptor deficiens puniri debet. *Clar. supra v. Criminaliter autem.*

Si civilis sit exceptio, in eodem processu terminanda est; si criminalis, in alio.

Contra eligendum in ipso electionis die exceptio non debet admitti, nisi tam in promptu esset probatio, ut brevissimo tempore expediri posset exceptio.

Criminalis verò nullo modo audienda sed suis dilationibus agitari debet, ut exceptor probare, & reus se tueri valeat.

A D D I T I O .

De exceptione quoad actionem civilem nihil ad rem nostram . Quod vero ad actionem criminalem, tunc agitur via exceptionis, quando quis excipiendo, puta contra testes, petit illis tanquam falsis, nullam fidem adhiberi, prætereaque eos de falso puniri . Et hæc quidem casu ita excipiens dicitur assumere partes accusatoris, & perinde proceditur contra ipsos testes ac si fuissent accusati, seu querelati de falso, & potest contra eos ferri sententia condemnatoria criminalis, & iudicium ipsum, quamvis à principio fuerit civile, efficitur criminale, & in eo proceditur in omnibus, & per omnia ad instar criminalium iudiciorum .

Hinc infertur, quod sicut in iudicijs criminalibus, in quibus usque ab initio proceditur per accusationem, vel inquisitionem, requiritur, quod in ipsa accusatione, vel inquisitione exprimatur dies, & annus, & locus commissi delicti; pariter etiam eadem sunt exprimenda, quando proponitur crimen per viam huiusmodi criminaliter exceptionis, ut per *Clar. q. 12. vers. Adde quod* .

Item sicut in iudicijs criminalibus non potest regulariter procurator interuenire quando cœptum est agi via accusationis, vel inquisitionis, ita nec etiam quando agitur hac via exceptionis.

ceptionis criminaliter intentate, vt per eundem *Clar. q. 32. vers. Tu scis.*

Denique ea omnia, quę seruantur in iudicio accusationis, seruanda sunt in hoc iudicio exceptionis criminalis, quia talis exceptio, quę tendit ad puniendum, acquiparatur accusationi.

Non est autem hoc in loco omittendum, quod alio etiam modo deducitur crimen in iudicio absque accusatione, vel exceptione, quando scilicet pars, seu testis incidenter confitetur se aliquod delictum perpetrasse. Quo casu talis confessio incidenter facta non nocet confitenti quod ad hoc, vt possit ex ea puniri. Operatur tamen, vt ex ea aperiatur via iudici ad inquirendum super ipso crimine confesso absque vlla partis querela. Et eo casu debet Iudex inchoare nouum processum super illa confessione, & dare suas defensiones reo, aliaque facere, quę in processibus criminalibus requiruntur, vt per *Bartolum, Bossum, Afflictum, & Foller.* quos sequitur *Clar. lib. 5. §. fin. q. 19. n. 4. apud quos de hac relate.*

Indicia.

Indicia sunt maleficiorum signa, ex quibus Iudex contra delinquentes ad inquirendum mouetur. *C. studijs de pręsumptionibus. Angel. de malefic. v. fama publica n. 9.*

Hęc vel leuia sunt, vel graua, vel grauif-

E 4   sima;

fima; licet Iudicis prudentiæ horum discrimina vt plurimum relinquuntur, attamen, vt illius iudicium in re tam controuersa, minùs, quam fieri potest, à semita veritatis aberraret, per sequentes propositiones indiciorum materiam explicamus. *Bald.l. seruos C. de testib. Idem de Indic. num. 399. Clar. q. 21. v. sed pone, & q. 45. v. final.*

Indicia leuia sunt. Dictum testis inhabilis; nisi per torturam inhabilitatis maculam abstergat; tunc enim non indicium, sed testimonium reputabitur. *DD. sup. allegat.*

Dictum socij criminis; qua tunc non est testis, sed denunciator, nisi tortura confirmetur; quia tunc facit indicium graue, & vehemens. Consuetudo delinquendi in eodem crimine, bis, teruè, secundum regulam legis: Semel malus, &c. nisi per triennium probetur cum laude vixisse. Phisionomia mala, Rubor, Pallor, Timor, Tremor, Inconstantia, quæ solent sæpè esse fallacia indicia. Inimicitia non capitalis nimis leuis est, si grauis, & capitalis fuerit, etiam ad capturam rei sufficit. Fama, si originem trahat à viris probis, & honestis, est indicium ad specialem inquisitionem. Et si statim ex delicto emerferit à personis fide dignis, sufficit etiam ad torturam. Hæc omnia, & similia dicuntur indicia leuia, quia solùm sufficiunt ad aperiendam viam Iudici, vt
spe-

ſpecialiter inquirere poſſit, non tamen conſtituere reum, eo minùs torquere, niſi alijs indicijs adiuentur, tranſeantque in grauis indicij naturam. *Farin. q. 41. n. 17. De regul. iuris in 6. c. ſemel malus. Bald. de Indic. num. 175. Clar. q. 21. v. Inimicitia. Bart. conf. 161. Bald. in c. 1. de pace vi firmam. Fel. in c. veniens 1. de teſt. & alij.*

Indicia graua ſunt Confeſſio extraiudicialis *Clar. q. 21. v. confeſſio extraiudicialis. Farin. q. 33. num. 16.* vel facta ſine vi, metuè coram Iudice incompetente. Scriptura manu rei facta, vt literæ amatorix *Farinac. q. 51. num. 74.* Minæ delictum præcedentes, à viro improbo prodeuntes, ſecùs ſi à probo, alioque ex-candefcente: tunc enim ad inquirendum ſolum ſufficit. *Couar. lib. 2. variar. c. 21. Inciſa tract. 8. de indiçys.* Sequeſtratio ſolius cum ſola, in loco ſecreto, & ſuſpectio, obſcuro, vel obſeratis foribus, vel nocturno tempore. Exclamatio puellæ, vel pueri, vel offenſi cum fuga, vel tremore, vel pallore delinquentis. Variatio, Vacillatio, Mendacium Rei non ſtupidi, nec obli-vioſi circa delicti ſubſtantiam, non tamen circumſtantias. *Parif. de ſyndicatu v. tortura Car-rer. in præſt. n. 119. Farin. q. 52. nu. 20. & q. 66. nu. 100. Inciſa tract. 8. de indiçys Boſſius de indi-cys num. 49.* Fuga Rei poſt delictum; & ante in-cœptam informationem, vel etiam poſt, iun-cta

et a fama, vel cum fractione carcerum, nisi indebitè detineretur, probat delictum. *Farin. q. 48. num. 25. 30. Boff. decis. 215. Gomez. c. 9. de liſt. n. 11.* Inuentio rei furatæ apud aliquem, nisi prober, vnde habuerit, vel sit bonæ famæ, & reipublicè teneat. Vel rerum, quæ inuentæ essent loco delicti, vt liber, pallium, gladius, corona, &c. nisi doceat, vnde eas habuerit. *Farin. q. 59. num. 74.* Confessio facta in tormentis, & retractata in ratificatione. Hæc omnia indicia, quæ præsumptiones etiam dicuntur, sufficiunt ad inquirendum, & ad constituendum reum, & ad illum torquendum, si negauerit. *Paris. de syndic. c. 6. n. 1.*

Indicia grauissima, quæquæ violenta dicuntur, orta ex maximis, & euidentibus coniecturis mouent mentem Iudicis ad certitudinem quandam moralem, quod reus tale delictum commiserit, nedum sufficiunt ad inquirendum, & constituendum, sed etiam ad condemnandum, Vt si quis nudus cum nuda in eodem lecto deprehendatur, fornicatio præsumitur. *Gloss. in c. si quis uxorem 32. q. 1. c. ex literis de præsumpt. ubi DD.* Si quis stricto ense, & sanguine consperso exeat de domo, vnicam ianuam habente in qua sit occisus, tanquam homicida condemnari potest. Nisi aliqua defensione delictum minuat, quia pœna extraordinaria puniri poterit, exceptis atrocissimis, quæ

quæ pœna ordinaria debent puniri . *Bart.l.fur. est manifestus ff.de furtis . Bolognin.in l.luan.cuncti c.de probation. Farin.q. 52.num. 54.*

Omnia indicia, cuiuscunque generis sint, nulla reputantur, nisi quodlibet ipsorum, per duos saltem testes testes integros probata, sint . *Clar.q. 22. Farin.q.37. Marfil. in pract. §. diligententer .*

Licet Iudici indicia inter se copulare, quia indicia ad inuicem se iuuant . Vnde licet vnum indicium leue ad torturam non sufficiat, iunctum cum alio sufficit; vt dictum vulnerati, & consuetudo delinquendi in eodem genere, faciunt vnum indicium ad torturam . *Incis. tract. 8.de indicatijs c.6.nu.6.Bertus in praxi tit.11. c.6. Ambrosf. l.4. c. 1. nu. 20.*

Item ex dictis alia indicia elicere, illaque, leuia, vel graua declarare, prout loci, personæ, gradus, conditionis, ætatis, & aliarum moralium circumstantiarum ratio suaserit. Non tamen ad libitum, sed iuris arbitrio consentanea . *Panorm.in c. cum in contempl. de regul. iuris . Bart.in l.c.fin. ff. de question.*

Sint præterea indicia in sua classe luce meridiana clariora, certa, non dubia; non æquiuoca, concludentia, & delictum inferentia, ita vt sola rei confessio deesse videatur . Secus acta erunt nulla, & Iudex ad famæ restitutionem, & ad omnia damna tenebitur .

ADDI.

Constituto ne delicto solent Iudices recipere informationes , siue iudicia contra delinquentem . Conueniens igitur est , vt de ipsis iudicijs præter superius adducta differamus .

Iudices ad iudicia assumendum duobus modis procedunt . Vno quando non est certus delinquens , procedunt inquirendo generaliter : Altero quando est certus delinquens , procedunt inquirendo , siue assumendo iudicia specialiter contra eum .

In hac vero indiciorum materia non potest dari certa doctrina , sed totum relinquitur arbitrio Iudicis , qui secundam qualitatem personæ , delicti , ac demonstrationum , siue suspicionum , indicabit indicium esse sufficiens , vel non .

Gradus autem indiciorum tres sunt , leuia , grauia , grauissima . Leuia sufficiunt ad capturam , non tamen , vt statim debeat reus examinari super delicto ita , vt eius nomen accipiatur inter reos , sed vt tollatur ei facultas fugiendi . sufficiunt etiam ad inquirendum , id est ad assumendas ex officio informationes contra aliquem de delicto , non tamen ad illi transmittendam inquisitionem , vel citationem . Et si huiusmodi iudicia non sunt valde vrgentia , putat Clarus appellari posse suspensiones , si vero
magis

magis vrgeant dici posse præsumptiones, siue argumenta.

Grauia sufficiunt ad transmittendam inquisitionem reo absenti, vel si sit captus ad examinandum eum super delicto tanquam reum, & etiam ad torturam. Quod idem Clarus putat in hac materia appellari proprie posse indicium, quod scilicet sit plusquam simplex præsumptio, & minus quam semiplena probatio.

Grauiissima verò sufficiant etiam ad condemnationem. Et hæc procul dubio debeat esse non modo plusquam semiplena probatio, sed etiam quasi plena probatio.

Ad inquirendum igitur, id est ad assumendum informationes super delicto sufficiunt leuia indicia. Sufficit enim aliqua probabilis suspicio, propter quam Iudex rationabiliter credat delictum ab eo commissum fuisse, contra quem inquirere intendit. Ponunt exemplum in dicto, seu assertionem morientis. Item in graui inimicitia, ac fama, & hæc eadem, sufficiunt etiam ad capturam arbitrio Iudicis, considerata facti, & personarum qualitate.

Ad formandam vero, seu transmittendam, inquisitionem contra aliquem, id est ad eum citandum pro delicto, de quo imputatur, necesse est, vt præcedant legitima indicia; alioquin inquisitio non præcedente diffamatione, & non sumptis informationibus super ea; est nulla.

nulla . Sed quænam sint ista legitima indicia , Doctores in specie non exprimunt . Et quidem secundum aliquos non debent Iudices procedere ad transmissionem alicuius inquisitionis , nisi delictum esset contra reum taliter probatum , quod super eo possit etiam torqueri , & si usus contrarium obtinuit . Quare attentæ generali consuetudine , vel potius corruptela poterit fieri conclusio , quod ex vehementi suspitione , quæ contra reum ex probabilibus argumentis resultet , poterit contra eum formari inquisitio , licet talia indicium non sint talia , vel taliter probata , quod super eis posset reus torqueri .

Et quæ dicta sunt in proposito formandæ inquisitionis intelligitur etiam , ut procedant in examine , sine interrogationibus , quæ fiunt reo præsentī . Nunquam enim reo præsentī leguntur capitula , neque inquisitio sed examinatur reus super delicto .

Vbi verò indicia ad formandam inquisitionem videntur Iudici debilia , Iudex iubet reum detineri . Nam ad capturam sufficit quæcumque informatio . Et successive ubi reus non inuenitur fit de hoc relatio apud actā , quo casu dicitur constare de eius fuga , quæ iuncta cum alijs præexistentibus indicijs sufficit ad transmittendum reo inquisitionem .

Ad torturam etiam quæ indicia sufficiant non

non potest dari certa doctrina, sed pariter relinquitur arbitrio Iudicis. Aliqua exempla refert *Clarus q. 21.* sufficit autem minus quam semiplena probatio iuxta *Glos. in l. comprobatio ff. de probat.*

Ad condemnandum verò gravissima indicia requiruntur, & ut aiunt indubitata, quorum exemplum ponit idem *Clarus d. q. 21. vers. si aliquis*, & de hac re opiniones Doctorum refert *q. 20. n. 6. & n. 7.* adducit casus aliquos in quibus etiam de iure communi ex præsumptionibus potest quis ad mortem condemnari, ut in assassinio, in crimine læsæ maiestatis, hæresis, simoniæ. Quando verò præsumptio est posita à lege; tunc potest ex ea sequi condemnatio capitalis.

Vide triginta octo indicia apud *Carer. in præf. crim.* & de illis plene *Bossum de indic. ante torturam.*

Quid indicium, quid argumentum, præsumptio, suspicio, coniecturæ, fictio, qualiter probetur indicium, & quotuplex vide *Carer. loc. cit.* ubi etiam habetur quomodo debeat probari indicium proximum maleficio, & quomodo remotum. Quænam sint indicia sufficientia ad torturam vide *Campeg. tr. de testib. reg. 395. & Menochium. de arb. lib. 2. sent. 3. cas. 270.* ubi etiam de eorum diuisione, & quando per torturam purgata censeantur. Omnia
remit-

remittuntur arbitrio Iudicis *Cas. 273. Vide* etiam *Farinac. q. 36. & Sousam in aphorism. Inquis. cap. 25. lib. 2.* vbi quid sit indicium, quotuplex, quid præsumptio, eius diuisio, ac differentia, iuris & de iure, hominis, levis, grauis, violenta, quid argumentum, adminiculum, suspicio, & coniectura, an & quando sufficiant ad torturam, quid in crimine hæresis, de indicijs quoad socium criminis, vbi *n. 24. casus*, in quibus cum socij criminis testimonio datur tortura, & huiusmodi alia breuiter, & accurate.

Fama, Infamia, Clamorosa insinuatio.

Specialem his titulum destinamus, quia de eis inter indicia, accuratior ratio haberi debet.

Fama, est communis opinio, voce manifestata, ex suspitione proueniens; si circa malum, est Infamia, quæ si ad aures Superioris sapiens deferatur, dicitur Clamorosa insinuatio. *Bart. l. de minor. ff. de quest.*

Hæc fama, seu infamia, quæ viam inquisitioni pandit, nulla est, si à viris probis, honestis, non maleuolis ortum non habet. *C. qualiter, & quando de accusat.*

Indè in principio processus constare debet, saltem per duos testes contestes, quòd aliquis sit infamatus de delicto, ijque cum iuramento testa-

testari debent , se id audiuisse communiter in Conuentu , & expressè interrogari , à quibus audierint , quos si non nominant , nulla est famæ probatio . *Clarus quest. 6. & alij DD. communiter.*

Duabus probationibus oppositis de fama , bona malæ præualeat , sicuti etiam , si per triennium honestè vixisse probauerit , malam famam in contrarium extinguet . *Boss. in pract. tit. de facien. defens. num. 8. Clar. quest. 5.*

Clamorosa insinuatio non est necessaria , nisi quando procedendum est contra Prælatum , Conuentum , & grauissimam aliquam personam . Contra alios sola infamia sufficit . *Ghisler. de Iudic. regul. cap. 16. Farinac. quest. 9. num. 1. DD. in cap. qualiter , & quando extr. de accusat. Aretin. pract. c. 16. C. quoniam contra extr. de prob. Mascard. in l. de Min. §. penult. num. 104. Zambell. in regul. crimin. c. 4. num. 15.*

Non erit legitimus processus , nisi in illius initio probata sit fama , non solum delicti ; sed etiam delinquentis , eo casu , quo specialiter contra aliquem inquiratur , nisi reus , vt alibi dictum est , id sciens , de nullitate non exceperit .

Testes deponentes de fama , tenentur dicere , de causa scientiæ famæ , saltem grossiori modo declarantes quid sit fama , alias depositio non subsistit .

Dictum est de indicijs in genere, nunc in specie de aliquibus indicijs dicendum est. Fama sola, quæ sit contra aliquem quod maleficium commiserit, est sufficiens indicium ad inquirendum contra eum, non autem est sufficiens indicium absque alijs adminiculis ad torturam, vt per *Clar. lib. 5. §. fin. quest. 21.* vbi hanc opinionem tutiorem & veriorē credit, Fama enim in criminalibus nequidem probat semiplene ex communi.

Et licet minus quam semiplena probatio videntur sufficere ad torquendum, nihilominus cum fama sit indicium valde remotum à delicto, sit etiam indicium valde fallax, tutius est, si nullo alio adminiculo concurrente reus tormentis non subijaciatur.

Quomodo autem fama probetur tradit. *Clar. quest. 6. vers. Illud tamen.* Sciendum tamen, quod ista procedunt in sola fama, quæ sit contra aliquem in specie de eo delicto, de quo agitur, sed si esset mala fama in genere, quia scilicet ille esset homo diffamatus de alijs delictis, & sic malæ vocis, conditionis, & famæ, tunc ex qualibet leui suspitione attingente delictum, de quo agitur, solet reus tormentis subijci, modo illa fama sit in eodem genere delicti; nam semel malus semper præsumitur

tur malus in eodem genere mali, *cap. semel.*
cum vbi notatis *de registr. in 6.*

Si vero delicta essent dissimilia, non oriretur contra eum ex ea fama aliquod indicium. Nam ad hoc, vt mala fama noceat reo, debet esse in eodem genere mali.

Quod si talis ita diffamatus probaret quod per triennium proximum bene vixisset, & fuisset bonæ vocis, conuersationis & famæ, illa mala fama contra eum probata, nihil ei noceret, sed censeretur in totum purgata.

Unus testis deponens de maleficio facit indicium contra reum quoad inquirendum, id est quoad assumendas specialiter contra reum, informationes super delicto, etiam si ipse testis vnicus alias sit inhabilis, & minus idoneus.

Ad hoc tamen vt testis faciat legitimum indicium, quod appellatur indicium iuris, requiritur, quod sit integer & omni exceptione maior, id talis, vt contra eum nulla possit opponi exceptio. Et huiusmodi testis sufficit etiã ad torturam.

Dictum socij criminis facit indicium contra eum, qui pro socio nominatur.

Regulariter verò delinquens non potest interrogari de socij, præterquam in nonnullis criminibus, in quibus propter eorum immanitatem permissum est, vt interrogetur. Quæ autem dicantur crimina excepta, vide apud

Gloss. in l. fin. C. de accusat. de quo Clar. d. q. 21. num. 4. & seqq. vbi late de socio criminis.

An assertio vulnerati faciat indicium contra vulnerantem, quid autem de fuga delinquentis, quid de inimicitia, quæ viget inter offensum, & eum, qui est de delicto suspectus, quid de confessione extraiudiciali, an scilicet faciat contra confitentem sufficiens indicium ad torturam, quid de confessione facta coram Iudice incompetente, quid de minis præcedentibus delictum, quid de pace, seu transactione, facta per aliquem cum offenso, quid de mendacio, seu variatione, inconstantia, & titubatione rei, quid de re furata reperta penes aliquem, an talis inventio faciat contra eum indicium ad torturam, & de huiusmodi alijs vide *Bossum, Clarum d. quest. 21.* per totam ibique Additiones, & *Farinacium*, & late, & *Guazzinum in tract. ad defensam passim.*

Quod vero ad infamiam, illa est læsæ dignitatis status, moribus ac legibus improbatus. Diuiditur in eam, quæ est iuris, & in eam, quæ est facti.

Infamia iuris est illa, qua quis dicitur infamis à iure. Est duplex. Iuris civilis, & Iuris Canonici. Iuris civilis aut incurritur per sententiam definitiuam Iudicis, aut ipso facto secundum quod iura disponunt.

Infamia iuris Canonici incurritur in omnibus

bus casibus, in quibus infamia iuris ciuilis incurritur, & generaliter ex omni peccato mortali, in quo quis impœnitens persistit.

Infamia facti prouenit ex communi hominum locutione, surgitque ex verisimilibus coniecturis à tota, vel maiori parte populi, aut communitatis. Si tamen totius, aut maioris partis locutio non sit, dicitur rumor.

Infamia iuris repellit à dignitatibus habitis, facti verò ab acquirendis, nisi aliter exprimitur in sententia.

Infamia duobus testibus sufficienter probatur, si sint idonei, quamuis singulares dummodo in eadem specie infamiae conueniant; minus idonei duo non sufficiunt.

Testes deponentes de infamia, etiam non interrogati, rationem suæ depositionis reddere debent, alias non probant.

Testes super infamia debent nominare auctores, à quibus audierunt, ac dicere quod audierunt à maiori parte hominum, vel viciniæ.

Sufficienter probant infamiam testes, qui dicunt scire, quia viderunt eius familiaritatem, & conuersationem ab omnibus, vel à maiori parte vitari.

Testes dicentes se illum reputare infamem, & ita audiuisse ab omnibus illum cognoscentibus, non probant infamiam.

Non probant etiam testes, nisi deponant de loco, ubi infamia urget.

Nec item probant, si dicant extare vocem, apud populum, aut si non exprimant factum, ex quo infamia oritur.

Si aliqui testes deponant super publica voce & fama, & alij interrogati an de hoc aliquid sciant, vel dici audierint, & respondeant nihil scire, vel nihil dici audiuisse, isti ultimi reprobant primos, dummodo ultimi testes probabiliter scire, aut audire debuerint.

Infamia si orta sit à fide dignis, facit indicium ad inquirendum.

Infamia etiam vehemens, & adminiculata, in criminibus, non facit semiplenam probationem.

In crimine hæresis infamia gravis ac vehemens, quæ non habet contra se aliquam contrariam præsumptionem, ortunque habet ex probabilibus, & verisimilibus causis, ad purgationem canonicam sufficiens est.

Sola infamia regulariter non facit indicium ad torturam, & si quis cum sola fama torqueatur: ac confiteatur, confessio etiam ratificata non valet.

Infamia orta à maleuolis, vel ab infamibus, & vilibus personis non sufficit ad canonicam purgationem, nisi aut addantur verisimiles coniecturæ, aut scandalum productum sit in populo.

Te-

Testes .

Quoniam munus testium publicum est , & ex ipsorum depositionibus , totum iudicij robur dependet , vnde iudiciorum , & probationum fortitudo dimanat , ideò de testibus subiugendum est . *Gloss. in rubrica extr. de test. & in l. si quando Barth. C. de testib. l. 3. ff. eodem . Clar. 5. fin. q. 6. & 24. v. sciendum est .*

A testimonio ferendo contra reum , excluduntur omnes , qui accusare non possunt , nisi criminis immanitas , difficilisque probatio aliud suadeant , in quibus etiam casibus exceptis testificari non possunt ij , qui iure naturali , vel diuino à testificando excluduntur , vt sunt Hæretici , Apostatæ , in fide suspecti , Publici criminosi , Falsi testes , Conspiratores , Calumniatores , Infames , Inimici etiam non capitales , etiam reconciliati , Inimicorum consanguinei vsque ad quartum gradum : Eorundem nimium Familiæres , Fautores , Procuratores , Aduocati , Accusatores , Furiosi , Suspecti , idest , qui in omni exceptione maiores non sunt , Excommunicati , nisi prius absoluantur . Ad defensam autem admitti possunt testes inhabiles ; quorum probationes iudicis arbitrio remittuntur . *Clar. q. 24. v. item scias specular. 3. p. tit. de inquisit. §. 1. n. 27. Farinac. q. 62.*

n. 90. l. 1. §. præterea ff. de sicarijs. c. semel malus de reg. iur. in 6.

Testis falsus est, qui iuratus veritatem negat, vel occultat, vel essentialia tacet: qui in alium sensum dicta interpretatur, qui depositiones mutilat, qui dubium pro certo affirmat. Qui si in vno essentiali, vel in facto principali falsus deprehendatur, in omnibus, ut falsus, habendus est: secus si in extrinsecis, falsus autem convinci poterit, vel ex suis dictis, suaque depositione, vel ex alijs testibus. Quod si vnus ex duobus affirmaret, alter autem negaret, neutri credendum erit, & neuter de facto condemnari poterit, falsum verò deponens ad defensionem, pœna extraordinaria puniri debet.

Testis varius est, qui in eodem iudicio, circa factum principale, & substantialia contraria deponit, & variationis causam non adfert, huius testimonium nullum declaratum est, *Clar. quæst. 53. Farinac. quæst. 57. Arg. cap. eum Eccles. de caus. process. Alex. cons. 70.* si contraria in diuersis iudicijs deposuerit, etiam, ut falsus, & periurus puniendus est. Si in secundo examine reuocauit primum, secundo standum erit, dummodò id antè triduum fecit, ut subornationi aditus præcludatur. Si dicta varia concordari possunt, à Iudice concordentur. Si in primo dicat, Credo: in secundo assertiue deponat, secundum præualeat, si in

si in primo dicat, se nihil scire, in secundo de facto deponat, non audiat, si extra iudicium negauit, in iudicio affirmauit, credendum est secundo, nisi in primo, cum iuramento negasset, quia tunc, vt periurus, puniri debet; tanquam positus inter duo iuramenta contraria: *Conar. variar. l. 2. c. 13. n. 8. Clar. quest. 53. Alexand. de præsump. reg. 2. præsump. 29. Cæsar. de Grass. decis. 21. Gloss. de tutela C. in integrum restit. Clar. sup. Clar. sup. Farinac. quest. 66. nn. 329.* Reuocanti extra iudicium, etiam si in mortis articulo, quod in iudicio cum iuramento deposuerat, non creditur, sed iurate depositioni statuitur, nisi in articulo mortis etiã cum iuramento dictum retractauerit, *Bosst. tit. de opposit. contra testes num. 3. Barth. in l. si quis graui ff. ad Syllan. Clar. q. 25. Far. sup.* Quia non est præsumendum velle Religiosum cum tali periurio ex hac vita discedere, Vniuersaliter testi vario non creditur, nisi variationis maculam in tormentis absterferit.

Testes in essentialibus discordantes, si aduerti pro reo, pares fuerint adductis, contra reum, illi præualent. Si alios numero, vel dignitate exceßerint, ijs credatur, nisi pij, prudentisque Iudicis præsumptio aliud suadeat. Excedentibus his numero, illis dignitate, dignioribus credendum est. *Stat. Salmant. cap. 10. Abb. cap. bonæ de elect. cap. cum p. de accus.*

Arg.

Arg. cum sunt. de reg. iur. in 6. Grass. decis. 69. num. 4. Farinac. quest. 65. cap. in nostr. de testib.

Vacillans, in dicto testis est, qui dictum reuocat, vel reuocatum affirmat, dicendo ita est, imò ita, ibi erant, sed non ibi, hinc eos transeuntes vidi imò illinc; huius depositio, nulla est; nisi tortura firmitatem vacillationi contulerit. Semel autem reuocans dictum in examine, vel seipsum declarans, vacillare non perhibetur. *C. si testes 4. quest. 2. c. cum Ecclesia de causa poss. Farinac. quest. 66. nn. 48. Foller. v. test. diligenter, cap. 8. num. 47.*

Testis, qui in dubio deponit, per forsam, mihi videtur, non bene recordor, &c. nihil probat, si enim à dicto obscuritas per Iudicis prudentiam tolli non potest, omninò excludatur crimen. *Farinac. quest. 68. nn. 1. Gloss. in cap. si testes 4. quest. 3. cap. qui Episc. d. 23.*

Deponens de credulitate proxima sensui, & actui, ut oscula, tactus, &c. respectu fornicationis, probat: secus, si de remota, ut si diceret, credo adulteratum, quia vidi loquentem cum muliere. *Argum. cap. praterea de test. l. si vicin. C. de nuptijs. Farinac. quest. 68. & alij commun.* Absolutè loquendo, deponens de credulitate, non probat. *C. relatum 5. quest. 2. l. testium C. de test. Caesar. de Grass. dec. 76.*

Nec probant testes singulares, super diuersis delicti circumstantijs deponentes, ut

VNUS

vnus deponit de vno loco , alius de alio : vnus de vno tempore , alter de altero : vnus de vno habitu , colore , &c. alius de alio , &c. *C. licet de probat. & Comm. DD. Salmant. cap. 10.* Si enim factum sit iterabile , testes erunt singulares : si inreiterabile , erunt suspecti de falso . Nisi in his circumstantijs , delicti essentia consistat , vt si inquiratur , de obligatione ieiunij die veneris . Tunc enim erit falsitas in singularitate . Si testes sint singulares , quoad diuersas circumstantias ad idem delictum tendentes , vt si vnus vidit Fratrem cum gladio sanguineo exire de Cella , alius vidit cum eodem currere , alius vidit , &c. tunc non sunt singulares *Dan. 13* Item si multi singulariter eundem actum viderunt successiue , vt per foramen portæ , vnus post vnum viderunt cubantem cum muliere , non dicuntur singulares , sed plenè probant . *Innoc. & Io: Andreas in cap. qualiter , & quando l. 2. de accus. Armill. Syluest. v. testis q. 3 .* Cæterum testes singulares non probant , nisi ad inquirendum , & faciunt indicium ad torturam , ad semiplenam probationem , si super facto deponunt , non super iudicio . *Farinac. quest. 62. num. 80. & 324. cap. veniens. c. cum de nobis de testibus Abb. in cap. bonæ mem. 1. de elect. cap. licet de testib.*

Testes inhabiles ex pluribus adiuuari possunt , vt dictum socij criminis , vel vulnerati ,
sol-

sollicitati, corrupti, quod regulariter facit indicium ad solam inquisitionem, non ad examinandum reum, vel torquendum. *Boss. dec. 319. Clar. quest. 21. Farin. quest. 43.* (nisi in delictis exceptis, & quæ per solos criminis: *Gomez c. 12. num. 16. Cin. in l. ult. C. de accusat. Panor. in cap. 1. de contest. Farinac. quest. 6. num. 8.* socios probari possunt, quia tunc iuratum, & per torturam purgatum, facit semiplenam probationem; *Farinac. quest. 62.* & si fuerit adiuuatum, per aliud dictum, alterius socij criminis, facit integram probationem) si habuerit adminiculum alterius indicij, sat erit ad constituendum reum, etiam in riguroso examine: & plenè probabit, si alterius integri testis fuerit testimonio roboratum. *Bald. in l. si quis in argentarijs §. fin. de edend. & alij.*

Testis omni exceptione maior, id est cui nihil potest opponi: *l. admonen. ff. de iureiur. ubi Baldus*, quique talis in dubio præsumitur, nisi aliud opponatur, facit semiplenam probationem, & legitimum indicium ad torturam. *Curtius conf. 56. Innoc. cap. dudum 2. de elect. ubi Abb. Felin. cap. fin. num. 15. de præsumpt. Roman. concl. 451. Farinac. quest. 37. num. 54. Clar. sup.*

Testes contestes, id est, in omnibus concordantes, de loco, tempore, facto, circumstantijs, &

si

si non in omnibus accidentalibus (ne conspiratio videatur) plenè probant, conuincunt, & condemnant. *C. quod verò 2. q. 5. c. in omni negotio de test. cap. cum esses cap. relatum eodem argum. Deuter. 17. & 18. Matth. 81. Timot. 5.*

Testis, vt probet, iurare debet, aliàs non iuratus non facit fidem. *L. presb. C. de Episc: & Cler. Debet citari, vel à Superiore vocari, quia vltro neus admitti non debet. cap. tuis cap. nuper de testib. l. iurand. C. eod.*

Examen testium integrum, & cum iisdem verbis etiam barbaris à Notario, vel scribâ excipi, & describi debet, ne dicta testium diuidantur, nihil addendo, vel minuendo, secùs faciens Scriba pœna falsarij puniendus erit: *c. 1. extra de crimin. fals. Clar. quæst. 23. & alij passim.*

Interrogatoria suggestiua, quibus in interrogatione testi responsiones suggeruntur, omninò, sub pœna nullitatis processus vitanda sunt. Illa item, quæ incipiunt: Ad opportunam Visitatoris interrogationem, opportunè interrogatus, &c. & sine alia interrogatione subiungitur responsio, etiam fugienda sunt, nisi quando ex contextu sermonis, sola, dicti superioris, declaratio requiratur. *Chart. de execut. sent. cap. bannit. num. 76. Zambell. in prax. cap. 10. num. 8.*

Caueant, sub interminatione diuinæ vindictæ Iudices, nè receptis pro fisco fauorabilibus relinquant, vel interrogationes opportunas, vel dicta à testibus in fauorem reorum, omnia enim describi, & interrogari debent, quatenus cognita veritate, & reis poena, & innocentibus liberatio concedatur.

Testem proteruum, nolentem veritatem, fateri, vel irreuerentem, per præcepta, censuras, carceres, cogat Iudex, ad interrogata iuridicè respondere. *Foller. fol. 121. l. Ignans. ff. ad Syllan. Farinac. quest. 61. oppos. 11. n. 50. cap. peruenit 2. de testib.*

Testis mutus, surdus, peregrinæ linguæ, interrogatur per scripturam, per nutus, per interpretes regulares, si aderint, sin minus per deuotos, ac peritos sæculares.

In principio examinis testium, notanda sunt: Nomen, Patria, ætas, Religionis tempus, gradus, status. Item si ex officio assumitur, si à parte est exhibitus, si super tota causa examinatur, si super aliquo articulo, verbi gratia, primo, secundo, tertio, &c.

Si opus sit alios Clericos, siue Religiosos, vel sæculares examinare, id non fiat, sine expressa, suorum Superiorum licentia respectiue, quibus etiam, ex consensu Superiorum prædictorum, initio examinis, iuramentum exhiberi debet, alias nihil probāt: *Incris. tract. 7. de test. c. 6.*

Ex-

Excipiuntur autem hic grauissimæ personæ secularium omni exceptione maiores, quorum depositionibus, etiam non iuratis, standum esse rationabile est. *Bert. in praxi tit. 21. cap. 4. num. 7.*

Quod sub sigillo secreti, aut consilij, aut auxilij poscendi gratia, quis nouerit, neque denunciare, neque in iudicio, tanquam testis aperire, nisi aliunde sciuerit, valet, nè in damnum publicum secreti, commissio cedat. Nisi in Reipublicæ, vel alterius graue præiudicium tale secretum vergeret, quod deinde reparari non posset. *Cordub. l. 1. quest. 43. dub. 2. Nauarrus in Manual. cap. 25. num. 46. Less. de iust. & iure l. 2. cap. 30. dub. 6. Incisa tract. 7. c. 8. Petrus Nau. l. 2. cap. 4. num. 222.*

Testi, qui causam scientiæ sui dicti, siue ex se, siue interrogatus non reddit, nullo modo fides adhibenda est, in hoc enim tota vis testimonij consistit. *Bald. in l. solam C. de testib. Ambros. l. 1. cap. 2. l. testium ff. de testib.*

Nominati à testibus, examinandi sunt, si commodè fieri potest. Sin autem, notetur in processu causa, quare examinati non sint. *Menoch. conf. 98. num. 5. & 6.*

Pater, frater, nepos, & consanguinei vsque ad quartum gradum examinari non possunt contra filium, fratrem, Auunculum, nisi delictum esset enorme, & sine istorum testimonio pro-

probari non posset. Quidquid sit nunquam pater contra filium examinari cogatur, nisi de expresse consensu Reuerendissimi Patris Generalis, aut eius Locumtenentis. *Foller. v. capiatur informatio num. 18. cap. peruenit 2. extra de testib. ubi DD.*

Depositiones testium, eis prius lectæ, subscribantur, vel signo † si scribere nesciuerint, notentur ab ipsis testibus, additis subscriptionibus Iudicis, & Scribæ, qui in principio describat etiam locum, in quo examen instruitur. Si autem ipsi testes aliquid addi, vel minui, vel declarari iusserint, antequam subscribatur depositio, ex integro apponendum erit per extensum singula adnotando, iuxta formam inferius tradendam.

Ordinem, & peritiam in examinando testes; Iudex omninò ostendat, non animum captiosum, & fallacem, sed ad veritatem, funditus eruendam accommodatum. Incipiat ab vniuersalioribus, & leuioribus, & non statim ad immediata deueniat, poterit vti ijs circumstantijs, quibus vtuntur Confessarij, nimirum Quis, Cui, Cur, Quomodo, Quando, Quibus auxilijs, &c. *Bertus.*

Procuret, vt probationes, luce meridiana, clariore appareant, quales in criminalibus requiruntur. *L. sciant cuncti. C. de probat.*

Ante examen moneat testem de obligatione
quam

quam habet ad dicendam veritatem , & qualis Deo , Iustitiæ , Iudici , Proximo , iniuria irrogatur , dum veritas tacetur , mendacium in iudicio profertur .

A D D I T I O .

De testibus communia videnda sunt apud *Farinacium* integro , *tract. de testib.* Quod vero ad Regulares , *Mirand. tom. 1. ordin. iudic. q. 17. art. 8.*

Iudex Regularis per testimonium testium , singularium omni exceptione maiorum ita potest induci ad credulitatem , ut monachum delinquentem possit ac debeat carceri mancipari , & torquere , cum ex eorum dictis magna , & urgentia oriantur indicia aduersus illum , qui vnum & idem , vel plura & eodem delicta diuersis locis , & temporibus dicitur perpetrasse , ut per *Rodrig. tom. 2. quest. 9. art. 6.* vbi plura de hac materia .

Regulares sunt admittendi in causis civilibus , & criminalibus monasteriorum , quæ per extraneos probari non possunt , *ex cap. Cum nuncius de testib. & cap. tuis eod. tit.*

Consuetudo Religionum , qua Prælati in visitationibus interrogant testes , & eorum dicta propria manu scribunt , non adlibito Notario , seu Secretario , saluatur , primo quod Fratres suo iuri renunciare censentur . Secundo , quod

inter Regulares, vt in plurimum agitur ad correctionem, in qua *cap. quoniam de prob.* locum non habet. Vide de hac re, *Rodrig. loc. cit. a. 3. & Mirand. d. quæst. 17. art. 8.*

In causis criminalibus nunquam testis potest deponere in scriptis, etiamsi legat scriptum, sed necessariò debet testificari viua voce ad formam, *can. testes 3. quæst. 9.* etiam apud Regulares, & in visitatione generali Conuentuum.

In quibuscunque criminibus, excepta hæresi, regulariter nomina testium, & eorum dicta sunt reo propalanda, vt ex refutatione eorum, se possit defendere. Id enim iuri naturali congruum est. Quod etiam apud Regulares habet locum, & in causis grauibz fieri statutum est in Religione Minorum apud *Rodrig. d. tom. 2. quæst. 15. art. 1.*

In iudicio extraoadinario & summario, etiã in causis criminalibus testium publicationem non esse de substantia iudicij, vt in causis Inquisitionis, & Religiosorum tradit, *Mirand. tom. 2. Ord. indic. quæst. 23. art. 1. concl. 2.*

Reliqua vide apud *Clarum quæst. 21. Farinacium loc. cit. Guazzinum ad defensam reorum, & Sousam in aphorism. lib. 2. cap. 6.*

Tortura.

EXamen ingreditur tanquam instrumentum subsidiarium ad eruendam veritatem, eius nomi-

nomine intelligitur omne corporis afflictivum, at carcer, funis, taxilli, sibili, ignis. Et quoniam hæc tormenta testibus, & reo aliquando sunt communia, respiciuntque propalationem veritatis ex ore ipsorum, ideò huc totam hanc tormentorum materiam coaceruamus.

Tormentum funis non datur, nec testibus, nec reis, nisi in atrocissimis, & gravissimis delictis, superius adnotatis, prudentis Iudicis arbitrio, & de consilio Patrum. *Vallisol. c. 7.*

Tempus huius tormenti, spatium vnius horæ non debet excedere; & si iuxta delicti atrocitatem, tortura replicari opus fuerit, ea ultra tres vices ad summum, replicari non potest. Ita tamen, ut prima vice, quadrantem horæ contingat; secunda, medietatem; tertia integram horam. *Schol. ad Ambros. l. 4. cap. 3. num. 3. Cuman. inpraxi fndic. cap. 21. num. 23.* Et si præterea sceleris immanitas exigat funem quassari debere, id semel bis, aut ad summum, ter pro qualibet vice, leuiter tamen fieri posse conceditur. *Leo Zambell. cap. 16. num. 11. ex Chart. l. 4. cap. 1. num. 131.*

In grauioribus delictis, Arrestatione, flagellis, ieiunijs, taxillis, vel sibilis Iudices uti permittuntur, itaut de mendacio, vel de crimine suspecti, nudi cum solis femoralibus, manibus ligati, per tria intervalla, flagellis, Superioris arbitrio dire torqueri possint, ac pane,

& aqua macerari, idque bis, vel ter replicari, prout ratio suaserit. *Vallisol. c. 7.*

Arctatus nesciat arctationis tempus, in quo ter in hebdomada, in pane, & aqua ieiunare debet, & sibi disciplinæ flagella, in publico Refectorio infligere, vnius, *Miserere mei*, &c. spatio. *Vallisol. d. cap. 7.*

Sibili, & taxilli ad tempus duorum *Miserere*, vel trium, *Pater noster*, vix extenduntur. *Zambell. ibid. num. 19. & 20.*

Ob detestationem autem nefandi criminis, reus igne torquendus est, ad cuius conspectum, cogatur tenere pedes lardo inunctos, breuissimo tamen tempore, ne reddatur ad ambulandum inhabilis, idque extendi poterit ad duorum *Miserere*, spatium, interposita interdum (ne pedes vrantur) tabula lignea, quæ ignis ardorem attemperet. *Vallisol. loco sup. alleg.*

Torqueri nullus potest, nisi ex consilio, & assensu diffinitorij Prouinciæ, vel si fuerit Commissarius à Reuerendissimo destinatus, cum consilio, & assensu, vel eiusdem diffinitorij, vel (si ratio id suadeat) aliquorum proborum, & peritorum Patrum, qui secus fecerit, officio priuandus, vel Generalis arbitrio puniendus venit.

Sine causa legitima, & legitimè in actis probata, nec testis, nec reus tormentis subijciatur sub pœna excommunicationis latæ in Canone:

Si

Si quis suadente diabolo, in Iudicem temerè procedentem, qui etiam officio destituendus, & ad id perpetuò inhabilis declarandus omnino erit, reservata Patri Generali facultate eundem ulterius puniendi, iuxta temeritatis excessum & depositio facta in tormentis, nulla est eo ipso. *Zambell. sup. alleg. Marsil. in l. quæstion. modum. ff. de quæst. Boss. de tortur. num. 31. Clar. quæst. 64. Alexand. cons. 65. L. penult. ff. de quæst. less. de iust. & iur. l. 2. cap. 29. dub. 17.*

Causæ autem torquendi testes, sunt.

Prima, si sint inhabiles ad testificandum, puta infames, viles personæ, socij criminis, vltroanei, vel spontanei, &c. isti abluunt maculam inhabilitatis, vi tormentorum. *Boss. de tort. test. num. 9. Clar. quæst. 25. Rodrig. tom. 2. quæst. 12. art. 3. Bert. tit. 11. cap. 4. Incis. tractat. 7. cap. 18.*

Secunda, testes varij in substantialibus. Negantes in iudicio, quod extra dixerunt. Qui interfuerunt delicto, & negant. Qui veritatem ex malitia nolunt confiteri. Qui de mendacio sunt conuicti. Qui vacillant in suis dictis. Qui iuridicè interrogati, respondere nolunt, aut Iudicem irrident. *DD. communit.*

Causæ verò, pro quibus reus torqueri potest, sunt.

Prima, dictum vnius saltem testis, omni

exceptione maioris, qui de facto principali deponat, quæ appellatur semiplena probatio: *Gloss. in l. 3. C. ad l. Iuliam Maiest.*

Secunda, omnia indicia graua plenè probata, quodlibet perfectum in suo genere.

Tertia, dua vel plura indicia leuia insimul copulata, sese inuicem adiuuantia. *L. ex libertis ff. de quæstion. Clar. l. 5. quæst. 21. q. 25. a. 6. Incisa tract. 9. cap. 20. Arct. cap. 7. Bou. p. 2. cap. 36.*

Quarta, si reus in tormentis confessus, extra tormenta negauerit, iterum torturæ subijci poterit, vsque ad tres vices. *Chart. l. 4. cap. 1. num. 136. Communis opinio apud Zambell. c. 16. num. 12. Clar. q. 21. n. 19.*

Quinta, dictum vnius testis non integri de visu, adminiculatum fama, vel alio indicio leui.

Sexta, vnum indicium probabile, licet non certum, vt si inueniretur occisus, eum quo aliquis ante à rixatus esset.

Septima, extraiudicialis confessio, negata postea in iudicio, si sit probata per duos testes contestes.

Tortura non infligitur reo, nisi prius constet de corpore delicti.

Nec in causa, vbi si condemnandus veniret, grauiorem tortura pœnam non reciperet.

Conuictus non debet torqueri, cum possit
per

per depositiones testium condemnari, & nulli unquam tormenta applicanda sunt, cum aliunde veritas haberi possit; alias incurrantur poenæ, contra malè torquentes, superiùs fulminatæ. Nisi ex probationibus aliquid resultaret, quod per confessionem rei apparere deberet. *Marsil. l. 1. ff. de quæstion. Dadacus quæst. 23. Clar. q. 64. Nau. cap. 18. num. 19.* Et in hoc casu torquendus est, cum expressa clausula, sine præiudicio probatorum & de quibus est conuictus. *Abb. in Rubr. C. de quæst. num. 9.*

Cum opus fuerit funis adhibere tormentum, id non debet fieri, nisi peritus assistat, qui liget, & deposito brachia laxata componat; ut vel sic charitati, & iustitiæ consulatur. Quod obseruandum est etiam de assistentia, & iudicio medici, casu quo tortus, vel torquendus infirmitates, vel animi deliquia allegaret, vel antè appensionem, vel in fune suspensus. Si enim reus in tormentis moreretur ex negligentia, vel culpa Iudicis, homicidijs reus haberetur. *Decius cons. 93. & alij.*

Tortura super eodem articulo, nisi clariora indicia superueniant, repeti non potest, nec eodem die, sed diuersis, & separatis. *Farinac. quæst. 38. num. 27. & 104.*

Contra maleficia, quæ aliquando fieri solent à reis, nè in tormentis confiteantur, vtuntur Iudices probatis cautelis, expoliando illos,

alijs vestibus induendo, diligenter per partes corporis inuestigando, si quid in ore vel alio loco abscondant, pilos radendo, tormenti genus mutando, & his similibus.

Ieiuni, & post factam digestionem corquendi sunt fune præcipuè: alia autem tormenta, tali diligentia fortè non indigent.

Decretum torturæ inferendæ non debet fieri nisi in loco, & actu torturandi, nè reus à Decreto appellet. Præmissa igitur vehementi admonitione, & minis, duci faciat reum ad locum tormentorum, & funi ligari, & tunc Decretum apponat, à quo si appellet non curet, sed scribi faciat, cum appellasse ad effugienda tormenta. *Caravita super Ritus magnæ curiæ Vicariæ 259.*

Omnia quæ dicit, quæ facit reus in tormentis, etiam suspiria, Notarius ad vnum describere debet in actis. *Chart. l. 4. cap. 3. num. 82. Cauall. de brachio regio p. 3. num. 6. Commun. apud Bouer. 2. p. cap. 36. Clar. §. fin. q. 64. & commun. Text. in l. 1. §. Impubes ff. ad Syllan. l. 3. §. ignoscitur eod. l. nullus C. ad l. Iuliam maiestatis l. mulieres C. de quæst. Clar. quæst. 25.*

Horologium pulueris, suis quadrantibus signatum, teneat Iudex, dum torquetur reus, quod ab omnibus videatur, à reo autè minimè.

Antè torturam omninò concedendæ sunt torquendo copia actorum, & defensiones, ne
fine

sine legitima causa inretractabile tormentum subire cogatur, qui secus fecerit, pœnas contra malè torquentes fulminatas incurrit.

Confessio in tormentis facta nulla est, nisi sequenti die à reo, posito extra vincula, & timores ratificetur.

Debiles, & Infirmi, Pueri, Senes, qui sexagesimum annum attigerunt, Patres grauissimi, quorum fama plurimum Religioni confert, torqueri non debent. Si autem casus adeo atrox, & enormis accideret, vt aliud fieri oporteret, Reuerendissimi Patris Generalis consensus accedat.

Tortura testium mitior esse debet, quam rei.

A D D I T I O .

De tortura in genere videatur *Gomez. lib.3. var.cap.13.n.9. Clarus lib.5. §. fin. q.64. à num.14. Farinac. tr. de indic. & tortur. q.36. cum seqq. Guazzinus ad defens. reor. vbi passim, ac alij. Nos vero in specie quoad Regulares hæc damus.*

Antequam ad torturam deueniatur prius de delicto constare debet. Tunc autem de delicto constare dicitur, quando adest semiplena probatio, vel sufficiens indicium ad torquendum. Indicia autem per quæ ad torturam deueniendum est, non debent esse leuia *l. 1. in princ. ff. de quest. sed probata saltem per duos testes, legitima,*

ma, & à iure approbata nec desumitur ad torturam, nisi in defectus probationis, ut post *Brunum, Clarum, Farinacium*, & alios tradit *Miranda. to. 2. ordin. iudic. q. 26. ar. 3. & 4.* præcipue *Concl. 2. 3. & 4.* ubi concludit, indicia debere esse plura ad torquendum, nec sufficere, vnum, si sint remota, & non immediata delicto, & eorum quodlibet probatum per duos testes contestes. Plura prosequitur idem *Miranda concl. 5. & 6.* quam vide.

Vt autem cognoscatur quibus ex causis, & indicijs ad torturam sit deueniendum, adducimus sequentes regulas. Prima. Per variationem delinquentis sumitur indicium ad torturam, si varietas, vaccillatio, aut mendacium deprehendatur circa substantiam facti, de quo queritur; secus circa alias circumstantias extrinsecas, & remotas. Vnde sola variatio, turbatio, cupidatio, seu titubatio, vel pallor non sufficiunt, nisi præcesserit infamia.

Secunda. Si quis de aliquo delicto per vnicum testem fuerit conuictus, simulque de eo diffamatus, potest poni ad questionem de tortura.

Tertia. Fama de delicto commisso simul cum alijs grauibz indicijs sufficit ad torturam.

Quarta. Ex vehementibus, aut violentis indicijs torqueri quis potest, etiam absque infamia,

mia, vel testibus. Nam si vnicum tantum indicium vehemens, seu violentum, & cum crimine coniunctum est sufficiens ad torturam, multo magis si sunt plura.

Quinta. Sola fama, vel infamia vehemens est sufficiens ad torturam.

Sexta. Fuga delinquentis simul cum fama sufficit ad eum torquendum.

Septima. Ex fama orto contra aliquem statim ac delictum fuit commissum, concurrentibus alijs adminiculis, alijsque coniecturis verisimilibus præcedentibus, potest ad torturam deueniri quod relinquitur prudentis Iudicis arbitrio.

Octaua. Duo socij in crimine deponentes contra aliquem sufficiunt ad eum torquendum, si neget, secus si vnus tantum socius in crimine deponat, licet quale inde indicium oriatur. Et de his *Rodriq. tom. 2. q. 19. ar. 3. Clar. q. 21. & Gomez. loc. cit. c. 12. num. 2. & cap. 13. num. 10.*

De fama, sine infamia sufficiente ad torturam tractant iidem Authores, & post eos *Mirand. d. q. 26. ar. 5. concl. 1.* vbi ait, quod si fama, seu infamia fuerit vehemens, & non à maleuolis; sed à beneuolis, & fide dignis exorta, & præsertim si ea sit de aliqua persona aliàs vili, & infami, ac suspecta, bene sufficit ad torturam, & *concl. 2.* ad id requirit ac ponit multas conditiones, & qualitates.

Nullø

Nulla modo est procedendum ad torturam , vel ad aliquam sententiam, antequam detur reo copia indiciorum cum certo termino ad se purgandum per *text. in l. unius §. cogniturum ff. de quest. & cap. cum inter de except.* cui etiam propalanda sunt nomina testium iuxta *cap. qualiter & quando §. debet igitur de accus.* Idque etiam quando Iudex procedit ex mero officio, vel etiamsi inquisitus sit malæ famæ ac vitæ: Nam sublatis istis, tollitur defensio de iure naturali nisi constaret, etiam data dicta copia indiciorum nullam adhuc habere defensionem. De qua re idem *Rodriq. ibid. ar. 4. & cum communi Miranda d. q. 26. ar. 14. ubi concl. 2.* enumerat quatuor casus, in quibus non est danda indiciorum; copia reis ante torturam.

Non valet confessio facta in tortura, non data copia indiciorum, quando Iudex tenetur illam dare absque eo quod petatur, etiamsi postea ratificetur extra tormenta, & ex tali confessione non sit puniendus reus. In casibus verò, in quibus Iudex non tenetur dictam copiam dare reo non petenti, valet talis confessio. Quod in causis Regularium omnino observandum est Nam manifestatio indiciorum non est de apicibus iuris, sed potius quid spectans ad substantiam, & essentialia iudicii, ut per *Rodriq. loc. cit. ar. 6. post. alios.*

Clerici, & Monachi quando ex causa sunt tor-

torquendi, id fieri debet cum debito moderamine, non sicut in foro seculari, in quo seueriora tormenta exercentur, sed tantum vrgis subijciendi sunt, dummodo incolumes feruentur. Neque torquendi sunt per laicos propter indecentiam idque rarissime in aliquo specialissimo, & grauissimo casu per magna, & grauiora, seu vrgentiora, quam in alijs, indicia, sicut fit cum nobilibus.

Priuilegium, quo Prælatis Regularibus conceditur verberare subditos per alium causa correctionis, etiam extra necessitatem vrgentem, non extenditur ad id agendum per laicum familiarem monasterij deferentem habitum Tertij Ordinis, etiam vrgente necessitate. Neque eisdem Prælatis licet subditos cedere, seu flagellare, nisi modo consueto in Religione, vt sunt consuetæ disciplinæ funium, aliæ vero castigationes, & torturæ in manibus, in pedibus, aut in scapulis cum guttis feruentibus super dorsum Religiosorum destillatis omninò illicitæ, & prohibitæ sunt, vt pote excedentes modum consuetum Religionum. De quo *Rodrig. ead. in loc. ar. 8. qui, & in addit. Sum. tom. 4. c. 155. n. 15.* ait, nullo modo esse torquendum Religiosum per laicum, etiam in causa grauissima, deficiente Fratre, qui id æque bene possit facere.

Repetitio torturæ, & cruciatuum relinqu-
tur

tur Iudicis arbitrio. Communior tamen sententia est quod si noua indicia non superuenerint, semel textus, ut conuenit, non est amplius torquendus. Secus si noua indicia primis fortiora superuenerint, tunc enim licita erit talis repetitio tormentorum, *l. unius §. 1. ff. de quest.* Sed apud Regulares id omnino non decet, nisi in grauissimo delicto, & uehementibus, multoque fortioribus primis, id suadentibus indicijs, ut per eundem *Rodrig. locis relatis ar. 9. & Menoch. de arb. cent. 3. cas. 271. & Mirand. d. q. 26. ar. 18.* Alia plura leges apud *Sousam in aphorif. lib. 2. cap. 4. num. 6. cap. 16. & cap. 39. per tot.*

Probationes.

T Estes singulares plenam probationem non faciunt, & si sunt omni exceptione maiores, solam semiplenam, & incohatam. *Caiet. 2. 2. q. 69. Panor. & alij extr. de probation.*

Duo testes contestes, omni exceptioni maiores plenam, & dilucidam probationem efficiunt, & in pœnam ordinariam condemnant.

Probatio euentissima est, quæ ex priuilegijs, instrumentis, & litteris, cæterisque eius generi eruitur. *C. licet causam de probat. c. pia. de excep. num. 6.*

Probatio euidentia est, ex testium dictis, reique euidentia. *C. tua de cohabit. cler. & mulier. cum con-*

con-

contingat de rescrip. c. auditis de restitut. in integ. c. eorum 11. q. 4.

Probatio minus euidens est ex probabilibus coniecturis , quæ & præsumptiones vocantur . *C. affereni de præsumpt. L. metum ff. de dolo Paris: de syndic.*

Duo indicia grauia æquiparantur præsumptioni iuris ,

A D D I T I O .

Probatio est ostensio rei dubiæ per legitimos modos Iudici facienda in causis apud ipsum Iudicem controuersis , De quo *Mascard. integr. tr. de probat. tom. 1. q. 2. num. 17. & seqq.*

Diuiditur in plenam , & semiplenam . Plena est illa , quæ tantam fidem facit , quanta ad finiendam controuersiam sufficit . Semiplena est , quæ quasi dimidiam fidem facit . *Mascard. q. 4. num. 11. & 15.*

Probatio plena censetur illa, quæ Iudicis animum adducit ad credulitatem eius , quod intenditur . Semiplena verò , quæ hoc non præstat , *Panorm. in cap. tertio loco n. 11. de prob. & in cap. ult. de iureiur.*

Cum causa adducitur per actorem , & negatio sequitur per reum , Iudex adducitur in dubitationem , quia non præsumit adhuc nec pro actore , neque pro reo . Si addatur aliquod lene indicium vel argumentum adducitur ad suspican-

candum . Si argumenta insurgant fortiora , incipit opinari . Opinio tamen ad fidem , vel credulitatem non sufficit . Si adhuc aliquo alio magis fulciatur probatio , adducitur ad credulitatem , & fidem , vt per *Bartol. in l. admonendi ff. de iure iur.*

Probatio plena in septem species , seu quasi species diuiditur . Per testes , per instrumentum , per confessionem , per euidentiā facti , per iuramentum , per præsumptionem iustam , per famam , vt per *Mascard. d. q. 4. num. 16.*

Semiplena probatio diuiditur in quatuor species . Prima cum vnus testis solum deponit . Secunda cum de scripto dubitatur . Tertia est priuata scriptura . Quarta est præsumptio non vrgens . *Mascard. d. q. 4. n. 17. & 18.*

Cum vnusquisque præsumatur bonus quamdiu non probatur malos , qui dicit aliquem esse hæreticum tenetur illud probare , *Farinac. de hæres. q. 187. §. 1. n. 1.*

In criminibus , & maxime in crimine hæresis probationes debent esse luce meridiana clariores , *Farinac. d. §. 1. num. 5. & de reo confes. & conuict. q. 86. n. 6.*

Indicia iudubitata sufficiunt ad pœnam ordinariam . Si verò dubitationem admittant , extraordinaria , seu arbitraria imponitur , *Bartol. in l. 2. ff. de furt. & Farinac. d. q. 86. num. 55. & seqq.*

Quid

Quid autem de probationibus in crimine affassinij, quid in crimine hæresis, quod in reo, an scilicet dubia probatio illum releuet, an delictum probari possit per instrumentum, & an acta, & confessio facta in iudicio ciuili, probent in criminali, & an fama, & vnus testis de visu plene probent in criminalibus vide apud *Bossium, Clarum, Farinacium, & Guazzinum.*

Carcer.

Dari non potest, nisi ad custodiam, vel ad pœnam. *Vallisol. c. 7. c. si clerici de sent. excom. in 6. c. nuper de sent. excom. c. beatus d. 45. Conc. Bracar. 3. Vallisol. c. 6.*

Carcerans non suspectum de fuga, non ad arctationem, & ante sententiam, in excommunicationem maiorem eò ipso incidit, & omnibus actibus legitimis priuandus est.

Carcer, qui ad arctationem datur, sine consensu Diffinitorij dari non potest, qui etiam domus disciplinæ appellatur.

Non inhibetur autem Guardinis, vel alijs Superioribus, posse præcipere alicui ex suis Fratribus, nè ex Cella exeat, dummodo rationalis causa subsistat; non enim Cella est carcer, nec inibi sine caputio, & corda, vt fieri debet in formali carcere, permanere possunt Fratres, nec sibi flagella disciplinæ infligere,

H & in

& in pane, & aqua ieiunare, singulis saltem sextis ferijs, cuiusmodi tenentur formaliter carcerati facere, nisi id ad regularis disciplinæ exercitium aliquando præcipiatur.

A D D I T I O.

De carcere, & carceratis videndus. *Farinacius, Guazzinus, & Scannarolus in tract. de hoc titulo.*

Cæterum carcer talis esse debet, ut in eo custodiantur carcerati, & non pereant tetro, & obscuro loco inclusi. Apud Regulares tamen, cum carcer ad afflictionem corporis etiam ordinetur, maiori & obscuriori clausura possunt detineri delinquentes, si præcipue, quando crimen est graue, & sola carceris pœna puniri intenditur, ut per *Rodriq. tom. 2. quæst. regul. q. 16. ar. 3.* de quo etiam *Gomez. cap. 9. de delict. n. 6. & Clar. in pr. §. fin. q. 46.*

Regulares non sunt carceribus mancipandi sine præuia informatione delicti, & nisi duo, aut tres testes contestes deponant contra eos, præcedente diligenti examine ipsorum ex maximo consilio in captura ad terminos *l. 2. C. de exhib. reis, Rodriq. loc. cit. ar. 4. & post multos Mirand. tom. 1. ordin. iudic. q. 15. art. 3. concl. 3.*

Vide *Sousam in aphorism. l. 2. c. 26. & lib. 3. c. 8. & 29. num. 3. & lib. 4. c. 9.* ubi ad rem plura.

Reus.

Reus.

REus non dicitur, nisi contra quem indicia, probationesque laborant; nec antequam ad iudicium vocetur per citationem. *C. Forus de verbor. signif. & 15. q. 3. c. ult.*

Itaque captis informationibus per supra recensitos modos procedendi, quæ sufficientes sint ad rei constitutionem reus ipse citandus est per epistolam, vel per verbale præceptum Iudicis, siue per se, siue per internuncios: contra enim non citatum nulla est quæcumque sententia. *C. Pastoral. §. cater. de re iudic. c. Deus omnipotens 2. q. 1. & omnes.*

Si reus sit de fuga suspectus, poterit etiam ante citationem carcerari: sicuti etiam, si citatus, & interrogatus negauerit; quod de consilio Patrum, & peritorum in Ordine fieri oportet, ne bonum Religiosi nomen per carcerationem corrumpatur. *Mirand. q. 16. a. 4. Ber. tit. 16. c. unico. Clar. q. 28. Incisa de reis c. 1. Ar. tin. ibid.*

Ante omnia aduertat Iudex, ne in reorum captura secularibus scandalum ingeratur; nisi summum aliquod scelus, & publicum commissum esset, quo scandalum sæcularium esset inferius; in quo eius conscientia oneratur.

Non est constituendus reus, nisi in informatione constet, delictum esse semiplenè probatum,

tum, vel adesse æquipollentia indicia; Secus agens Iudex mortaliter peccabit, & reus respondere non tenebitur, quia non interrogatur iuris ordine seruato. *S. Thom. 2.2. q. 69. a 1.2. ubi Caiet. Nau. c. 25. n. 56. Less. de Iust. l. 2. c. 31. Aret. de reis c. 2. Incis. ibidem cap. 5.*

Ex capitulis ab informatione offensiuâ emergentibus reus, ordine aliquo, & adhortatione præmissa, ac præstito iuramento est interrogandus, monendusque in genere, quod delictum, de quo interrogabitur, est taliter in actis probatum, ut & Iudex illum legitimè constituere, & reus veridicè respondere teneatur etsi opus fuerit, legi faciat illi urgentiora, indicia, quæ eundem obligant ad respondendum. *Nau. c. 18. num. 49. c. qualiter & quando 2. c. cum oporteat c. inquis. de accus. c. cum ad monast. de confess. c. uerit. extra. de testib. c. nemini 15. q. 3.*

De socijs criminum non interrogetur, nisi delictum sine socijs committi non potuerit. Et si reus aliquem nominauerit, dum de eo interrogari non debuit, eius dictum ad torturam indicium non facit. *Farinac. q. 43. num. 4. Ambrosin. c. 12. num. 17.*

Impunitatem nulli permittere fas est sine expressa Reuerendissimi Patris Generalis licentia, & confessio aliàs extorta Reo non nocet quoad condemnationem, sed solum facit indicium ad torturam: *Clar. sup. n. 18. Boss. de confess.*

feff. Impl. conf. 19. S. Tb. 2. 2. q. 69. a 1. cum Caiet. & alijs .

Reus legitimè interrogatus sub mortali culpa , (à qua , nisi dicat veritatem , in foro pœnitentiæ absolui non possit) tenetur de plano respondere secundùm mentem Iudicis interrogantis : & renuens respondere sine rationabili causa , habendus est pro confessio , & pro tali est condemnandus , vel torqueri debet . Quo casu non dentur illi defensiones , quia non torquetur pro delicto , sed pro habenda responsione , apposita clausula , citra præiudicium , de quibus est conuictus , vel confessus . *Foller. v. si compareat. nu. 4. Chart. l. 3. c. 2. num. 2. Paul. de Castr. in Auth. afferatur. n. 5. Scacc. c. 18. n. 49.*

Reus citatus , & non comparens post necessarias dilationes declarandus est contumax , & ad pœnam ordinariam condemnandus : à qua releuari possit , si voluntarie se præsentet . *L. eius qui delat ff. de iure fisci .*

Interrogatoria tam reorum , quàm testium vulgari idiomate fieri poterunt secundùm consuetudinem : quæ autem ex officio Iudicis fiunt , latino sermone scribenda sunt .

Confessus dicitur reus , qui proprio ore dixit , se tale crimen commisisse , dummodo id timore , metu , tædio non fecerit ; quia si stultus , vel ebrius confessus fuerit , eius confessio nulla est .

Reo, etiam si confessio, dari debent defensiones, quibus reuocare potest confessionem, probando contrariam euidentiam facti, vel factam per errorem, &c. *L. qui ad certum ff. loc. l. singularia ff. si certum petatur l. 1. ff. de question. Gloss. in c. ex litteris de dinortys.*

Confessus spontè mitius puniendus erit.

Reus repertus excommunicatus prius absolui debet, quàm vltèriùs examinetur, ad effectum sistendi se in iudicio, quo elapso in eandem excommunicationem reincident, à qua iterum absolui debet, vt celebrare possit, nisi is, qui iudicat, sit suus Superior ordinarius, qui semel illum completè absoluat. *L. inde Nerat. ff. ad l. aquiliam l. proinde ff. eod. Aret. in c. cum delicti de accus. Simancha de hæres. c. 55. & alij. Dec. consil. 145. Ripa c. 1. n. 25. de indicys, & omnes.*

A D D I T I O .

Reus interrogandus benigne, & humane tractetur neq; interrogetur de inutilibus, sed de facientibus dumtaxat ad rem. Est autem generaliter interrogandus, deinde paulatim ad speciem procedendum nullam singularem delicti circumstantiam exprimendo iuxta ordinem præscriptum, in *l. 1. §. vt causa ff. de quest.*

Iuridice interrogatus à Iudice competente, tenetur statim respondere, & ad veritatem aperiendam cogendus est, neque danda est illi
tem.

temporis dilatio ad deliberandum . Et ità ob-
feruatur ex praxi, qua ante datas defenſiones, &
indictorum copiam reus interrogari, & exa-
minari ſolet .

Iudices tamen timorati debent Notario præ-
cipere , vt teſtium depoſitiones abſque eorum
nominibus coram reo legat, vt inde videat quid
contra ſe probatum ſit, & veritatem fateatur .
Quod in cauſis Regularium , in quibus ſecun-
dum æquitatem proceditur , obſeruare oportet ,
vt per *Rodriq. tom. 2. q. 18. ar. 2. & Mirand.*
to. 2. ord. indic. q. 19. ar. 7. concl. 1. & ar. 12. per tot.

Tunc vero dicitur Iudex recte procedere ad
confeſſionem exigendam a rea , quando contra
eum in accuſatione extat vnus teſtis ocularis
omni exceptione maior , aut vnum indicium ,
vel plura illi teſti acquipollentia , vel etiam in-
famia . At in crimine occulto piaculum eſt , &
à pietate chriſtiana aliorum reum interrogare ,
Rodriq. loc. cit. ar. 3. & Mirand. d. ar. 7. concl. 2. ar.
8. concl. 1.

Legitime interrogatus , ſi pertinaciter nolit
reſpondere , poteſt compelli à Iudice ad mani-
feſtandam veritatem , aliàs habetur pro con-
feſſio . Illi tamen licebit petere priùs copiam
proceſſus , vt videat quo pacto , & qua obliga-
tione ad reſpondendum teneatur . Si verò ſit
dubium , an legitime interrogetur , confeſſarius
debet iudicare in fauorem rei , quod ſcilicet

non legitime interrogatur, *Miranda loc.cit.arj*
 13. post *Caiet.Nauar.& alios*.

Conuictus de var crimine non potest de alijs
 interrogari, seu inquiri, nisi contra ipsum re-
 spectu talium criminum adsint magna indicia,
 & æquivalentia semiplenæ probationi.

Cætera vide apud *Rodriquez, & Mirandam*
locis allegatis, & apud Farinacium, & Guaz-
zinum, & alios passim.

Patronus, & defensiones.

CVM Defensiones sint de iure naturæ, exque
 vix bene fieri possint sine patrono, qui
 rei apud Iudicem causam agat, & ex actis ad il-
 lius defensionem exceptiones excerpit, defen-
 sionesque componat, ideò.

Nullus vnquam condemnari poterit, nisi ei
 defensiones cum competenti termino trium,
 vel etiam quatuor dilationum, cum spatio
 trium, vel plurium dierum pro qualibet, ad
 arbitrium Iudicis, & iustam rei petitionem
 prius assignetur, etiamsi conuictus, & con-
 fessus sit, etiamsi ipse reus non petat: ni-
 si in casu, quo confessus sponte illas renun-
 ciaret, quæ renunciatio non ita libenter ac-
 ceptari debet, & eò minùs suaderi; sed acceptata
 eam vim sortitur, ac si reus nihil habuerit, quod
 pro sua defensione adduceret. *C. qualiter, &*
quando 2.de accusat.§.debet igitur & omnes com.
Boss.

Boss. de confess. n. 1. Salice in l. 2. de custod. reorum. Corrad. in pract. fol. 307. Maran. in Specul. fol. 136. Anchar. conf. 316. n. 1.

Vt commodius, & tutius possit reus suas defensiones facere, ei (etiam si non petatur) assignandus est à Iudice Patronus, seu Procurator, qui sit vnus ex nostris Fratribus, quantum fieri poterit, in hac professione peritus, siue ex Conuentu, in quo reus est, siue ex alio aduocandus; qui Patronus nominari regulariter debet à reo ipso, & sic nominatus omninò concedi. Nominatus autem, nisi rationabilem, in contrarium causam adducat, Patroni munus recusare non poterit sub pœnis Superioris arbitrio reseruatis.

Acceptato verò à Patrono officio, à Iudice sine euidenti, & notabili causa, in processu describenda emoueri, & impediri non poterit; quod item seruandum est à Superioribus, siue Prouincialibus, siue localibus, quatenus ipsum alijs publicis, vel priuatis Conuentus officijs non impediunt, & à causæ studio ac terminatione deducant, præcipuè possit, quoties voluerit, reum alloqui, & cum illo tractare sine impedimento, etiam extra Carceres posito, in Cella aliqua, vel per Conuentum in carcere dimisso; nisi aliter delicti ratio suaserit. *Mench. de arbitr. conf. 369. num. 1. Zambell. cap. 15. num. 4. Gloss. singul. in l. ex parte ff. de postul.*

flulando. Paris. de syndic. cap. 2. num. 3.

In grauiffima aliqua causa, cui triremium, carceres, torturæ, infamiæ, vel similium poena imponenda esset, poterit Patronus peritum aliquem deuotum ac secretum, sæcularem adire pro consilio; cui etiam processus copiam ostendere valebit; & illius ope exceptiones conficere, defensionesque instruere. Qua ratione poterunt Iudices in casu grauissimo, præsentibus decisionibus; ac Statutis Ordinis non comprehenso deputare aliquem præstantem ac peritum Aduocatatum sæcularem, à quo secreti iuramentum exigant, cuius consilio, & voto in difficilioribus causæ punctis procedant. Teneanturque Iudices, huius electionis, seu deputationis in processu mentionem facere; & votorum, quæ dabuntur, originalia in eodem processu registrare, à quibus non possunt tuta conscientia, integraque iustitia resilire: His duobus casibus exceptis, tam Patronus, quam Iudex, qui ad sæculares Fratrum causas pro consilio, vel auxilio quoquo modo detulerint, reuelationis secretorum ordinis poenas incurrisse Statuta declarant.

Reis processus copia ex integro, & gratis assignanda est, nisi aliqua breuitatis causa derelinquerentur, quæ ad defensionem non facerent.

Nomina yero Accusatorum, & testium nullo

lo modo reis , vel petentibus , vel non petentibus publicanda sunt , nisi ubi & quando eorum iudicio in oppositione alicuius grauis , & infamatorij criminis iustitia periclitaretur : Nam , eo casu si reus petat & Accusantium , & Testium nomina sibi notificari debere , non est ei denegandum . Poterit tamen Iudex ea uti cautela , ut testium nomina à depositionibus separata assignet . *Vallisol. cap. 7. Hostien. apud Mirand. quæst. 14. art. 7. Paz. tit. 1. p. 1. num. 170. Ioseph. de S. Maria in Tribun. Relig. tract. 4. cap. 19. Bouer. p. 2. cap. 37. Blancus in præst. fol. 38.*

Melius etiam futurum credimus , si in casu , quo innocentia detrimentum pateretur ex suppressione nominum Actoris , & Testium , quod Iudex in sua aula ostendat processum Patrono , vel Procuratori rei , eumque diligenter lustrare faciat , imposito præcepto , & exacto iuramento de seruando secretum circa talium nominum publicationem ; remittitur tamen pio & prudenti Iudici alterutrum reis exhibere , prout timor Dei , fraterna Charitas , & iustitiæ defensio suaserint .

Defensiones non sunt concedendæ , nisi in Decreto apponatur , quod testes examinati habeantur pro legitimè receptis , & examinatis , sine præiudicio vltioris processus , & criminis ; quod intelligi semper debet , etiamsi

ex-

expresse non apponatur; nili reus confessus fuerit, quia confessione processum legitima-uit. *Nau.conf. 356. vol. 2. Clar. quæst. 61. v. sed quare.*

Articulos impertinentes, qui nec directè, nec indirectè causæ adminiculantur; item infamatorios, dummodo necessarij omnino non essent ad defensiones, Iudex prorsus recipere non debet, sed alios reijcere, alios corrigere, pro charitatis zelo, & iustitiæ complemento, correctionis causas apponendo; legitimos verò & necessarios recipere tenetur, eorum præsentationis, tituli, receptionis, reiectionis, correctionis, temporis seriem in actis adnotando.

Delictum occultum in exceptionibus publicans non est audiendus, & crimen opponens, quod probare non possit, talionis pœna mulctandus est, & Iudicem suspectum sine legitima causa allegans iniuriarum actione tenetur ipse Patronus.

Testes adducti ad defensionem patiter sufferri debent, & completè audiri, & diligenter observari quomodo deponant; si super negativam simplici, vel coarctata loco, & tempore testificentur; si dicti scientiæ causam afferant, si falsum, vel probabilia dicant; circa quos regulas de testibus traditas, observare tenentur. *Gloss. in cap. bone 1. de elect. Paris. in cap. quoniam*

niam contra. de prob. Gloss. in auth. de hare. & falsid. §. si verò ab sunt.

Exceptiones elici poterunt ab ætate rei, a defectu doli, à præscriptione commissi delicti, à testibus falsè, variè, vacillanter, animosè deponentibus. Ab Indicijs, præsumptionibus, coniecturis, à confessione invalilida, extorta, extraiudiciali, à corpore delicti non probato, à mentis obfuscationis, à calore iracundiæ, à prouocatione, ab ebrietate, à confessione spontanea, à dignitate personæ, à non seruato iuris ordine, à multitudine committentium delictum, & ab alijs similibus locis; quæ pro rei defensione facere poterunt, adducendo, quæ adduci debent cum modestia Religiosos decet. *Clar. q. 26.*

Copia processus, in quo multi inquisiti sunt, & non omnes constituti, sed aliqui ipsorum, contumaces, non debent dari, nisi prius socij in contumaciam condemnati fuerint; & tunc fociorum nomina non describantur. *Clar. q. 44. Boss. in præf. de sent. num. 85. Ambrosin. l. 3. cap. 11. num. 58.*

Petentibus reis repetitionem testium annui debet, dummodo contumaces non extiterint, & delictum confessi non fuerint: in repetitione autem seruanda sunt omnia, quæ in primo examine, acsi examinati non fuissent, etiamsi opus esset replicare torturam in teste inhabili. *Clar. quæst. 43. & 45. Franciscus Bernar. annot. ad num.*

num. 29. cap. 1. l. 3. *Ambros.* Quod si testis re-
peritus petat sibi legi suam primam depositio-
nem, legenda est per extensum, ut memoriæ
lapsui consulatur; & si reus articulos producat,
super quibus instet, testes, qui repetuntur, spe-
cialiter interrogari; recipi, vel non recipi, Iu-
dicis stat arbitratui. Hæc autem repetitio tum
à Iudice ad se testes vocante, tum à delegato
ad alium Conuentum destinato, tum per com-
missionales litteras ad aliquem probatum Pa-
trem, qui testes repetat, transmissas fieri po-
test. *Scacc. c. 86. num. 48. 55. Clar. quest. 23;*
Francis. Bernar. sup. cap. 2. initio.

A D D I T I O.

De hac materia latissime agit, *Guazzinus pe-
culiari tractatu de defensionibus reorum, Bossius,*
& *Clarus in suis practic. crimin.* Nos ad rem
pauca.

Defensio est instantis, imminentisque pericu-
li propulsio, quæ de iure naturæ competit, &
licet tolli absolute non possit, limitari tamen
potest, & modus defensionis restringi, *Farinac.*
quest. 39. num. 112. & de hæres. quest. 185. §.
14. num. 226.

Reis etiam contra fidem delinquentibus dan-
dæ sunt legitimæ defensiones, *Farinac. loc. cit.*
num. 210.

Ante torturam dandæ sunt reo defensiones,
&

& audiendus eius aduocatus , an sit , vel non sit torquendus , *Farinac. d. §. 14. & seq. & d. quest. 39. num. 80.*

Defensionum renunciatio facta etiam ab hæretico , nulla est , etiamsi dicat nullam sibi competere defensionem , nisi in crimine notorio , aut si reus sit confessus , vel repertus in flagranti delicto , aut defensiones à iure positivo introductæ , vt per *Gomez. 3. var. cap. 13. & Farinac. d. quest. 39. a num. 51.*

Quando reo nulla competit defensio , vt pote quia crimen notorium est , vel ipse reus repertus fuit in flagranti delicto , non sunt ei concedendæ defensiones , *Decian. conf. 18. num. 6. vol. 1. & Farinac. d. quest. 39. num. 103. cum seqq.*

Defensiones calumniosè denegandæ sunt reo , *Farinac. loc. cit. num. 105.*

Defensionis terminus dandus est reo antequam condemnatur , *Clar. §. fin. quest. 49. vers. Est igitur .* An autem Princeps possit illum tollere in causis criminalibus , *ibid. vers. Et hoc adeo .*

Post datas defensiones debet reo tradi processus integer , & non diminutus ,

Defensioni , quæ per interrogatoria haberi potest , renunciari potest .

Quando Iudex procedit à denegatis defensionibus potest in legendo examina testium retine.

tinere aliquas particulares circumstantias, & qualitates.

Reus non potest deliberare quam velit defensionem facere, nisi prius consultis Aduocato, & Procuratore suis.

Repulsa testium est defensio rei.

Cum defensiones proponit socius criminis pro seipso, non intendit facere defensiones pro altero socio.

Socius faciendo defensiones potest cum illis adiuvare alterum socium.

Repetitio post factas defensiones pro parte Fisci citati non conceditur.

Reus cum instat pro repetitione, etiam post factas defensiones, ei illa concedenda est.

Defensio vti fauorabilis deduci potest in quacumque parte iudicij, ac etiam post conclusio in causa & post sententiam.

Admissus ad novas defensiones habet sententiam contra se, quæ facit ius.

Admissio ad novas defensiones non tollit effectum contumaciæ, sed solum suspendit sententia, quousque videatur quid in defensionibus deducatur.

Post defensiones datas non admittuntur aliæ probationes, ne detur præposteratio.

Sententia .

Sermo est de sententia finali, qua vel absolvitur, vel condemnatur reus, vel declaratur incidisse, vel non incidisse in pœnas statutarias, & Canonicas: Interlocutoria enim, quia est ante finem causæ, suum locum habet informatione processus, & vocari potius poterit Decretum Iudicis in progressu causæ interpositum.

Si processus fabricatus est ad instantiam partis, ante sententiam citetur actor, & moneatur, si aliquid aliud est ab illo deducendum contra processum defensuum, & assignetur illi terminus; quod servandum est etiam cum reo, ut sciat se condemnandum, nisi aliud in sui defensionem adducat.

Si processus defensivus euacuavit processum offensivum, assignare debet Iudex terminum Accusatori, in eodem processu, ad allegandum, quare non debet de calumnia condemnari; quod si non probaverit, pœna talionis: ut dictum est, erit puniendus. *Bart. in l. ad athletas ff. de his qui notantur infamia 2. quæst. 2. cap. 1. & 2.*

Si autem probaverit, vel plenè, vel semiple-
nè, ut supra determinatum est, siue per testes, siue per confessionem rei, siue per indicia, & præsumptiones, reus iuxta mensuram delicti,

& modum probationis ad pœnam ordinariam , vel extraordinariam condemnandus erit .

Nullum sententiare poterit Iudex , siue Ordinarius , siue Delegatus , nisi prius probè cognitis causæ meritis , indicijisque discussis , cum consilio , & voto Diffinitorum Prouinciæ , vel (si Visitator fuerit) peritorum , & grauium Patrum ; si Diffinitores , ex vrgente causa , necessum fuerit excludere .

Sententia quæcunque illa sit , omninò ex processu dependeat , quæ si ex deductis iustificari non poterit , declaranda erit iniusta ; subijcique debet Iudex pœnis contra malos Iudices fulminatis ; ac etiam qui iuris ordinem non seruauerint . *Gloss. in c. quamuis quest. 3. Abb. c. illa præpositorum de accus.*

Solemnitates illas , quod sententia sedendo , de die , eaque non feriata , præsentē parte , & alias huius generis , etsi bonum sit quantum fieri poterit , obseruari : de essentia tamen iudicij non esse certissimum est ; vnde ad libitum Iudicum remittuntur . *Couar. l. 1. variar. c. 1. num. 8. Casar. de Grass. decis. 147. num. 6. et 10.*

Debet autem sententia in scriptis ferri , manu Iudicis , & Diffinitorum , ac Testium rogatorum firmata , in publico Refectorio , vel saltem publicè in Diffinitorio , iisdem præsentibus , vel à Iudice , vel à Scriba legi , qui de
pu-

publicatione in processu testimonium faciat .

Reum acceptare sententiam , non est necessarium ; quinimò , si intra tempus Canonicum non appellauerit , eum acceptasse pro certo haberi debet .

Hanc praxim in sententiando obseruare debeat Iudex , atque à pœnis recensitis resilire non poterit , vt supra cautum est .

Qui perfectè indicia euacuauerunt , & suam innocentiam ostenderunt , simpliciter , & definitiuè absolui debent , ita vt per superuenientia postmodum indicia à Iudice amplius molestari non possint . *Clar. quæst. 57. Paulus Merenda consil. crimin. n. 9. Farinac. quæst. 4.*

Qui autem se quidem defenderunt , purgaruntque ab indicijs , non quidem vehementibus sed plusquam leuib; vel si vehementia fuerint , tortura mediante purgarunt , vnde nec in pœnam extraordinariam condemnari potuerunt , absoluendi sunt , sed cum clausula , stantibus , prout stant , & nouis non superuenientibus indicijs , quæ si superueniant , poterit iterum Iudex contra ipsos procedere : *Boss. de test. n. 68. Chart. l. 4. cap. 1. Clar. quæst. 42. Farinac. q. 5. Couar. variar. l. 1. c. 1. n. 8.*

In sententia tenetur Iudex delictum recensere per extensum , vt ex illa delinquentes cognosci possint , & ipsorum memoria conseruari .

Si Iudex certò , & euidenter sciuerit reum ,

(etsi testibus conuictum) esse innocentem, ad illum liberandum omnes neruos intendant, nec innocentiam opprimi patiatur, etiamsi opus esset ad superiorem Iudicem causam remittere, vel se illa exonerare, monito prius superiori Iudice de conspiratione testium: dummodo id sine maximo incommodo, & periculo facere possit, &c.

Si reus pœnæ statutarie capax non fuerit, potest Iudex aliam illi similem imponere ex praxi Religionis, vel ex sacris Canonibus elicitam, *Bald. in l. nouerit C. intra certum tempus. Bertus tit. 34. cap. 4. num. 24.*

Declaratoriam sententiam ferre tenetur Iudex in exceptionibus, declarando aliquem esse habilem, vel inhabilem ad officia. Vel cum de accusato agitur, quod constitutionem aliquam violauerit, nec nē; quod ex testium depositionibus, confessionibus proprijs, & defensionibus factis; pendere debebit.

A D D I T I O.

Iudices, præcipuè Regulares, alijque Ecclesiastici in ferenda sententia tenentur custodire veritatem, & æquitatem, iusticiam semper oleo misericordie mitigantes, & misericordiam cum seueritate temperantes, vt ait *D. Gregorius* relatus in *can. summopere* 11. q. 3.

In causis leuibus ad gratiam & clementiam
pro-

proniorese ostendant. In grauibus rigorem legum adhac moderentur, & quando virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum leuitate securitas adhibenda est, vt habetur ex *Sacro Concilio Tridentino sess. 13. cap. 1. de reform.*

Quare ad punitionem & vindictam præcipuè non debent intendere, sed ad emendationem, & correctionem. Officium enim Iudicis est peccatorum & delinquentium saluti prouidere magis, quam pœnam exigere, maxima apud Regulares, & alios Ecclesiasticos. Quod etiam tradit: *Rodriq. tom. 2. quæst. 21. art. 1. Nauar. in rubr. de iudic. num. 71. & Miranda tom. 2. ord. iudic. quæst. 27. art. 1. concl. 1. & 4. præsertim art. 6.*

Prælati & Iudices Regulares in iudicando tenentur seruare sacros Canones, quibus, etiamsi sint inferiores, moderari licet pœnas ordinarias canonicas, dummodo id fiat ex legitima causa, & in ipsa sententia.

Expressio autem causæ non est præcise necessaria ad validitatem ipsius sententiæ, sed sufficit dicere, ex iustis & rationabilibus causis id fieri, & per *Clar. lib. 5. §. fin. quæst. 8. §. inferius, & Rodriq. loc. cit. art. 2.* videque plura apud *Mirand. d. art. 1. & art. 5. & 6.*

Deficientibus iure Pontificio, & statutis Ordinis, ac propriè Prouinciæ, aliarumue Prouin-

ciarum, & Religionum, recurrendum est ad ius commune, & ad leges Regni, earum rationem, & mentem legi naturali conformem suis applicado causis, & secundum eam indicando.

Debent etiam dicti Prælati regulares indicare iuxta consuetudines legitimas, quæ quidem in pœnalibus vbi non est pœna decreta, sed Iudicis arbitrio relicta, etiam considerandæ, & applicandæ sunt, & vt per eundem, *Rodrig. ibid. art. 3. & Miranda post Decium Abbatem & alios d. art. 1. concl. 4.*

Arbitrium in pœnis debet esse secundum ius, rationem naturalem, & æquitatem, pensatis circumstantijs delicti, qualitate delinquentis, personæ offensæ conditione, iniuriæ modo, damni emergentis magnitudine; loci ac temporis ratione, alijsque similibus, de quibus, *Gomez. lib. 3. var. cap. 6. num. 9. Innoc. in cap. qualiter de accus., & Mirand. dist. art. 6. concl. 8.*

In causis grauibus, in quibus Prælati Regularium præcipitur petere consilium Seniorum, seu Patrum Prouinciæ ad puniendum Monachos, tenentur sequi ipsorum consensum. In leuibus verò minimè. Et iuxta hanc distinctionem intelligitur concessio Bonifacij Noni, facta Generali Prædicatorum, vt in correctionem Fratrum possit procedere secundum consuetudines approbatas, & instituta Ordinis, &
alia

alia concessio B. Pij V. vt possit fieri damnatio ad triremes de consilio Seniorum, de quibus, *Rodriq. ibid. art. 7. & tom. 1. quæst. 30. art. 17.*

-Sententia lata à Commissario, seu delegato à P. Generali cum plenitudine potestatis contra leges & statuta Religionis continet euiden-tem nullitatem, cum sit notorie iniusta, per *text. in cap. inter ceteras de sent. & re indic. ac idem* [Pronincialis, immò & Guardianus po-
test resistere tali delegato volenti procedere ad eius executionem. Nam vasetur procedere de facto, & non de iure, & sententia nulla non meretur de iure executionem, vide *Rodriq. loc. alleg. art. 8. Marant. de ordin. iudic. disp. 11. & tradita à Mirand. d. quæst. 27. art. 1. concl. 7.*

Porro sententia in criminalibus potest susti-neri, etiamsi non sit conformis accusationi, vel libello, siue agatur de delicto connexo, siue separato, vt per *Guaz. defens. 35. cap. 1. num. 4.*

Publicatio processus offensui in criminali-bus non est adeo necessaria, vt si fuerit dene-gata, sententiam nullam. & maximè si testes fuerint examinati per alium Iudicem diuersum ab illo, qui sententiam tulit, & ipse non vide-rit dictas attestaciones, *Guazzin. loc. cit. cap. 2. num. 3. & 4.*

Lite autem non contestata in criminalibus non potest ferri sententia diffinitiuà, vt per *Scacc. de indic. lib. 1. cap. 93. num. 3.*

Probationes verò in criminalibus sunt de substantia indicij, & idcirco sine probationibus sententia dicitur nulla, *Gabriel. lib. 2. tit. de sent. concl. 9. num. 5. & 23.*

Pariter sententia est nulla in criminalibus quando Iudex se refert ad acta, & quando in actis nihil constat, vel acta sint nulla, *Tusch. lit. S. concl. 159. num. 8. & concl. 149. num. 26.*

Si verò esset lata sine sufficientibus probationibus valent, & transiret in iudicatum, vt per *Vant. de nullit. ex defect. proc. nu. 38. & Scacc. cap. 93. num. 23. de iud. l. 1.*

Sententia, vt ex falsis probationibus infringatur, requiritur, vt falsitas probetur aliunde quam ex testibus, vel actis iam productis; sed si esset notoria falsitas in probationibus iam factis, erit supersedendum in executione sententiæ, *Boss. tit. si ex fals. instr. vel test. num. 3. Canalc. p. 5. num. 241. in pract. de testib.*

Sententia lata, nemine instante, est nulla ipso iure, etiamsi in actis repiatur, & etiamsi partes essent præsentes, de quo *Guazzin. loc. cit. cap. 8. num. 1. & seqq.*

Sententia prius debet scribi, & postea legi, alias si prius oretenus proferatur, est ipso iure nulla, *l. 2. & 3. C. de sent. c. fin. de re iudic. in 6. Baiarb. ad Clar. q. 93. n. 7. & Guazz. ibid. c. 9. vbi de solemnitatibus ad sententiam requisitis, quod etiam prosequitur, cap. 10. & seqq. omnino violandus.*

FOR-

F O R M A
I N Q V I S I T I O N I S
G E N E R A L I S P A T E R N Æ .

In nomine Domini . Amen .

HÆc est inquisitio , seu Visitatio generalis , quam facere intendit P.N.de N.Mi-
nister Prouincialis Romanæ Prouinciæ , in
Conuentu N.die 23. Martij , Anno 1639.

Cum peruenissemus ad Conuentum N.&
fuissemus benignè recepti à Patre Guardiano ,
& alijs Fratribus , nos contulimus ad Eccle-
siam , in qua flexis genibus sanctissimæ Eucha-
ristiæ Sacramentum adorauimus , breuique
oratione facta discendentes ad Cellam , nobis
paratam perreximus . Post aliqualem verò quie-
tem eodem die , hora prandij , *vel cænæ* con-
uocatis omnibus in Refectorio Fratribus , ver-
bum Dei proposuimus , & visitationem inti-
mauimus , omnes in Domino , cum sanctæ
obedientiæ merito admonentes , vt dicerent ,
quæ de iure dicenda veniunt , nec odio , parua
animi affectione ; sed ex sola charitate , & re-
gularis obseruantia zelo mouerentur .

Postea visitauimus Ecclesiam , incipiendo à
sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento , quod re-
ligio-

ligiosè compositum, & custoditum reperimus. Altaria deinde, Reliquias Sanctorum, Oleum Infirmorum, Capellas, Confessionales sedes, Sepulturas, Sacristiam cum sacra supellestili, vniuersamque Ecclesiam. Postmodum Cellas Fratrum, Officinas Conuentus, quæ omnia diuino cultui accommodata, & nostræ professioni respondentia inuenimus. *Si tamen ita sit.*

Tandem vocatis Fratribus ab vltimis, & iunioribus incipientes, eorum singulos interrogauimus super sequentibus Articulis.

1 An in diuino cultu Christiana pietas vel maximè eluceat. *Vallisol.c.8.*

2 An sacri ritus, & cœremoniæ ex præscripto Ecclesiæ seruentur.

3 An ad diuina officia die noctuque ad Missas item canendas vel celebrandas omnes conueniant, cum ea corporis, & animi compositione, quæ de iure, & consuetudine seruari debet.

4 An in Ecclesia indeuotè, vel sæculariter aliquis gradiatur, moretur, conuersetur.

5 An communis victus in Refectorio obseruetur, omnesque ad benedictionem conueniant, & religiosè compositi lectioni sacræ non minùs, quam refectioni vacent,

6 An sint qui paupertatis, obedientiæ vel castitatis vota transgrediantur:

An

7 An quæstus pecuniarij , & aliàs à regula non præmissi fiant .

8 An fratrum aliquis scandalo sit sæcularibus .

9 An reperiatur aliquis proprietarius .

10 An Guardianus in obeundo suo munere prudenter fideliter , & diligenter se præbeat .

11 An Apostolicæ Constitutiones, Ordinisque Statuta suis temporibus legantur , & custodiantur .

Si Visitatio fiat à Commissario ad uniuersitatem causarum destinato .

12 An Prouincialis Minister suo muneri satisfecerit : an exemplares socios habuerit : an aliquem iniuste vexauerit : an regulæ obseruationi vacauerit : An vitia publica punierit : an Prouinciam suis temporibus visitauerit .

13 An Visitator, qui immediatè Prouinciam visitauit, iustitiam , & æquitatem cum integritate ministrauerit ; Constitutiones seruauerit ; aliquem iniuste offenderit ; partibus adhæserit ; communitati vel particularibus grauis fuerit ; siue ipse , siue sui Secretarius , & Socius .

14 An in tota Prouincia sint abusus Regulæ , & Constitutionum transgressores : vel reperiantur in illa Perturbatores , Seductores , Discordiarum seminatores , Morum corruptores Fautoresque malorum .

Voca-

Vocatus igitur primò Frater N. Laicus , ætatibus annorum 26. Religionis 3. socius Coquinarij monitus , & irrogatus .

Super primo respondit , &c.

Super secundo respondit , &c. *Et sic deinceps .*

Quibus receptis iussus fuit suæ depositioni subscribere , videlicet .

Io Fr. N. confermo come di sopra , mano propria .

Si autem scribere nesciat , describat sua manu signum Crucis , videlicet .

Et quia nescit scribere sua manu apposuit signum Crucis , ut sequitur .

Io Fra N. hò detto quanto di sopra , e perche non sò scriuere , fò il segno della Croce †

Posteà vocatus fuit Frater N. Clericus , &c. vel Sacerdos , &c. & eodem modo interrogentur .

Tandem vocatus fuit P. N. Guardianus , &c. qui & ipse interrogetur , ut supra & in fine subiungatur .

Visitatis igitur omnibus Fratribus , & Patribus Conuentus , eisdem iterum In Capitulo , vel Refectorio vocauimus , de votorum obseruantia , regularis disciplinæ custodia admonuimus ; aliquos publicos , vel particulares defectus paternè correximus ; nonnulla ad prædictorum tutamen , vel fugam opportunè in scriptis ordinauimus , videlicet , *Che* , &c. Et data omnibus benedictione visitationem compleuimus

mus die . . . Mensis . . . . . Anni . . . .

Et totam Visitationem sui officij sigilli impressione corroboret . Et subscribat :

Ita est , Fra N. Minister Prouincialis , &c.

Si contingat fieri Inquisitionem generalem , non solum paternalem , sed & iudiciale , erit , ut sequitur .

F O R M A

INQVIGATIONIS GENERALIS

IUDICIALIS EX OFFICIO

In Dei nomine . Amen .

A Nno Domini 1686. die verò 23. Mensis Martij , Pontificatus Sanctiss. D. N. D. Innocentij XI. Ann. 10. sacrorum Canonum , nostrarumque Constitutionum vestigijs inhærendo Reuerendus admodum P. N. Romanæ Prouinciæ Minister , volens suo muneri satisfacere , accito me Fratrem N. suo Secretario , quem Notarium creauit , & à quo fidelitatis iuramentum exegit . *Et hoc semper apponi debet , ubi de deputatione Scribæ , vel Actuarij , vel Notarij incidit sermo ; accessit ad Conuentum N. eundem in capite , & in membris visitaturus , & postquam fuit benigne receptus , ad sonum tintinabuli conuocatis Fratribus in Capitulo , vel*
Refec.

Refectorio ipsis visitationem intimauit; exhortatione præmissa, nè quæ taceri debent, sine discretionem dicerent: sed ea tantum reuelarent, quæ de iure Superioribus dici mererentur; eisdem sanctæ obedientiæ præcepto iniungens, ne odio, aut inordinata affectione aduersus suos Fratres mouerentur, neuè aliquid contra iustitiæ, & charitatis regulas effutirent. Visitatis deinde sanctissimo Sacramento, totaque Ecclesia cum suis partibus; Sacristia cum sacris vasis, & suppellectile, Conuentu cum Cellis Fratrum, & Officinis, in Cella Prælatorum receptus, vocari ad se fecit Fratres, vt infra.

Primò vocatus fuit Frater N. Laicus Canaparius, ætatis, &c. & seruetur modus visitandi supra recensitus, nihil penitus immutando.

Si ex visitatione Generali emergant indicia contra aliquem Patrem, tunc descendendum est ad Inquisitionem specialem.

F O R M A INQUISITIONIS SPECIALIS EX GENERALI EMERGENTIS.

IN quocumque processu semper apponi debet titulus continens causam, videlicet.

Causæ descriptio, seu processus de furto commisso per Fratrem N.

Infor-

Informatio contra N. de tentato homicidio .

Processus exceptiuus contra P. N. nè eligi possit in Prælatum .

Informatio de subornatione votorum , contra Patrem N. & *postea incipitur .*

In nomine Domini . Amen :

HÆc est specialis Inquisitio , quam facere intendit Reuerendus admodum Pater N. Minister . Prouincialis , &c. contra Fratrem N. in Inquisitione generali habita in Conuentu N. indicatum , quòd Apostasiam commiserit , vt in actis visitationis apparet : quapropter , nè delicta impunita remaneant , decreuit super hoc informationes sumere , testes examinare , & alia præstare , quæ sunt de iure præstanda . Acta sunt hæc in Conuentu N. *vel in eodem Conuentu* Anno . . . die . . . Martij , & per me Fratrem N. dicti Patris admodum Reuerendi Scribam . *vel Secretarium ; vel per me à dicto Reuerendo A. P. pro Notario deputatum excepta .*

F O R M A

EXAMINANDI TESTES

PRO INQUISITIONE SPECIALI .

ANno igitur , die , loco , quibus supra , coram eodem Reuerendo admodum ,
P. N.

P.N. Ministro Prouinciali vocatus fuit Frater N.de N. testis ex officio assumptus, monitus, & iuratus, prout tactis sacris litteris iurauit: qui opportunè interrogatus, vt infra respondit.

Et primò interrogatus, an sciat causam suæ vocationis? Respondit: Non la sò, se non me la dite.

Interrogatus, ex quo tempore in hoc Conuentu de familia commoratus? Respondit: Dalla Congregatione in quà.

Interrogatus, qui sunt Fratres, qui secum in hoc Conuentu commorantur? Respondit: Frater NN.&c.

Interrogatus, an ex quo hic manet de familia, scit aliquem Fratrem vota transgressum esse? Respondit: Tutti sono buoni à mio giudicio, se non che Frà N.li giorni passati se ne fuggì dal Conuento.

Interrogatus de causa scientiæ. Respondit: Lo sò, perche lo veddi io vscire di notte solo, per la porta della Chiesa:

Interrogatus, in quo loco erat ipse testis, quando illum exeuntem vidit? Respondit: Io stauo al fenestrone, che risponde su la porta della Chiesa.

Et Pater Minister: Come potesti tu vederlo di notte? Respondit: Perche luceua la luna come di giorno: & io lo conobbi benissimo, oltre

oltre che esso me lo haueua detto prima , persuadendomi , che andassi con lui .

Interrogatus , an sciat causam talis fugæ , & quò iuerit ? Respondit : Perche il Guardiano lo voleua mortificare per hauerli disubedito in Refettorio , & egli , &c. Et credo , che sia ito in casa del Procuratore .

Interrogatus de complicibus , & consultoribus . Respondit : Non ne sò niente .

Interrogatus de contestibus . Respondit : Possono essere li Frati , i quali l'han cercato per casa , & non l'han trouato , specialmente F.N. NN. & è voce publica , e fama , che sia fuggito , già che non si vede comparire .

Interrogatus si ipse testis est amicus , vel inimicus talis Fratris , & si ex odio talia deposuerit . Respondit : Io li son più presto amico , che altro , & hò detto questo per verità , & perche la P.V. me l'hà chiesto con giuramento .

Tunc Pater acceptatis , &c. testem dimisit iussu prius suæ depositioni subscribere , prout infra .

Io F.N. de N. hò deposto come di sopra ; Et si scribere nesciat . E per non saper scriuere hò fatto il segno della Croce †

Fra N. Minister Prouincialis . . .

Fra N. Scriba . . .

Et in hanc Formam cæteri testes examinentur .

K

FOR

F O R M A
 EXAMINANDI TESTES
 EX OFFICIO , ET INQUISITIONE
 SPECIALI QVOAD FAMAM .

S*I in generali Inquisitione reperiatur aliquis grauitè infamatus de aliquo delicto, & descendendum sit ad specialem Inquisitionem ex infamiae indicio, procedatur in hunc, qui sequitur modum.*

C*Um in generali Inquisitione, facta in Conuentu N. per Admodum Reu. P. Ministrum, &c. repertus fuerit Frater N. de N. grauitè infamatus de dilapidatione Conuentus, nec talis infamia ortum habuerit à maleuolis, & vilibus, sed ab honestis probisque personis, & fide dignis, nè delicta impunita remaneant, idem, qui supra decreuit talem infamiam speciali Inquisitione perquirere, & vltèrius progredi, prout de iure. Actum in conuentu N. die, &c. ac per me Fratrem N. in Scribam deputatum fideliter, vt iacet, exceptum.*

Et primò vocari fecit P. N. Sacerdotem, Confessarium, ætatis . . . . Religionis . . . . . testem ex officio assumptum, cui præstitit iuramentum, prout tacto pectore more Sacer-
 dota-

dotali iuravit, & monito, sequentes interrogationes fecit.

Et primò interrogatus, si suæ vocationis causam norit. Respondit, &c.

Quantum temporis in hoc Conuentu moratur.

Si Fratres ibidem commorantes exemplares sint, & compositi.

Si Conuentus bona fideliter administrentur.

Si aliquem dilapidasse bona Monasterij sciat. Respondit: Si dice, che, &c. Quomodo sciat. Respondit: Si dice publicamente per casa, che, &c. A quibus audiuit hoc. Respondit: Comunemente tutti lo dico. Recenseat aliquem, à quo audierit. Respondit. L'hò sentito dire specialmente dal P. N. Lettore di Teologia, dal P. N. Maestro de' Nonitij, dal P. N. Confessore delle Monache, e da altre persone.

An sciat, quid sit fama publica. Respondit: Mi pare, che sia quello, che comunemente si dice d'alcuno ò in bene, ò in male.

An aliquam offensionem cum Fratre N. aliquando contraxerit. Respondit. . . .

An odio vel amore deposuerit. Resp. . . .

An suo examini addere vel minuere velit. Respondit. . . .

Tunc Pater, &c.

Et subscribant, ut supra.

F O R M A
EXAMINANDI DE FAMA
DELATA EXTRA VISITATIONEM.

A *Liquando accidit deferri ad aures Superioris delictum aliquod per clamorosam insinuationem, siue ore tenus siue per litteras, & eo casu paululum immutandum est exordium examinis, videlicet.*

HÆc est Inquisitio generalis, quam facere intendit P.&c. contra, & aduersus P.N. malè audientem de suspecto consortio, &c. Fama publica præcedente, & clamorosa insinuatione non tantum semel ad aures suas, sed sæpè sæpiùs deferente, orta non à maleuolis, sed à Religiosis probis, & fide dignis, &c. Ideò &c.

F O R M A
PROCEDENDI CONTRA
INFAMATVM.

Postquam per duos saltem testes constiterit aliquem esse infamatum, & Iudex habuerit
dicrum

dicium sufficiens ad procedendum contra illum, poterit iniri processus in hunc modum .

VIdens P: N. Fratrem N. esse sufficienter infamatum de suspecto consortio , quòdque iuridicè contra ipsum procedere possit , decreuit capiendas esse aduersùs illum opportunas informationes , & de iure ulterius procedendum . Actum in Conuentu N. die ..... &c.

Quapropter vocari primùm fecit Fratrem N. . . . testem ex officio assumptum , cui præmissa exhortatione de veritate dicenda , iuramentum exhibuit , prout tactis sacris litteris iurauit , qui ad opportunas Patris interrogationes , vt infra , respondit .

Interrogatus , si sciat , aut imaginetur suæ vocationis causam . Respondit . . . .

Si omnes Fratres hic commorantes cognoscat . Respondit .

Si nouerit particulariter Fratrem N. Respondit : Padre sì .

De causa scientiæ respondit : Perche hò praticato seco , e pratico tutto il giorno , come fanno li Frati .

Si specialem conuersationem cum illo habuerit . Respondit : Perche siamo Cercatori del pane , e dell'altre cose , pratichiamo insieme più familiarmente .

Ex quo tempore illum cognouit, & ubi.
Respondit: Da più di 10. Anni, in diuersi
Conuenti NN. ne' quali siamo stati di famiglia.
Ultimamente stiano insieme quì da vn anno in
circa.

Quem conceptum habet de illo, & qua exi-
stimatione apud ipsum laborat. Respondit:
l'hò in concerto di Frate allegro, e di buon
tempo, e che non sia molto spirituale.

Vnde hoc eliciat. Respondit: Perche ride
con tutti, parla parole secolari, & non lo
veggo frequentare molto la Chiesa, & li Sacra-
menti.

Si sciat ipsum dixisse verba inhonesta, & scan-
dalosa. Respondit: Padre sì, spesso dice cose
che non stan bene, e molte volte alla presenza
de' secolari:

An in particolari recordetur alicuius vel Fra-
tris, vel sæcularis, qui de conuersatione, ver-
bis, vel actibus huius Fratris fuerit scandali-
zatus. Respondit: Li Frati quasi tutti restano
ammirati di questo suo procedere, e si scanda-
lizano di vna mala pratica, quale hà in casa di
certe donne, quali habitano, &c. & si chiama-
no, &c. & tutto il vicinato ne mormora.

Quomodo id sciat. Respondit: Perche hò
parlato con diuerse persone, specialmente col
Signor N. nostro Syndico; con la Signora N.
nostra deuota, e con altre, le quali mi dissero:

Che

Che v' à fare così spesso Frà N. nella casa di N. e che grandemente s'ammirauano .

Si viderit ipse eundem frequentasse talem domum . Respondit : Padre sì , con occasione della cerca l'hò visto entrar più volte in quella casa , e l'hò anco ripreso , mà egli non stima , &c.

De contestibus respondit . Lo possono dire li secolari predetti : e de' Frati Frà N. Frà N. &c. quali son stati suoi compagni , & hanno mormorato meco di questa prattica .

An odio , vel passione depofuerit : Respondit . . . . .

An addere , vel minuere voluerit . Respondit . . . . .

Tunc Pater . &c.

F O R M A .

DESCRIBENDI CORPVS
DELICTI MANIFESTI.

In nomine Domini . Amen , &c.

Cvm fama deferente , vel per accusationem , denuntiationem , &c. factam à Fratre N. innotuerit vulneratum fuisse P. N. in Conuentu N. à filiis perditionis . Pater Admodum Reuerendus Minister ad reprimendam personarum audaciam , decreuit de iure procedere , &

primum de corpore delicti inuestigare . Vnde postquam personaliter accessit ad Conuentum N. & se contulit ad Cellam infirmariæ , vidit , & reperit P.N. iacentem in lecto , vulneratum pluribus vulneribus , quorum vnum erat in capite ex parte occipitis , longitudinis trium digitorum , & latitudinis medij digiti , factum , vt videbatur , gladio ; alterum erat in brachio supra cubitum , latum , & profundum , pugione , vt conijci potuit inflictum , magnitudinis quatuor digitorum , quæ omnia discooperta proprijs oculis vidit , præsentibus PP. NN. testibus vocatis , & rogatis . Acta loco , & die , quibus supra , & per me Fratrem N. Notarium descripta .

Frater N. Frater N. testis .

Frater N. Actuarius , vel Scriba .

Vel potest in hunc modum concipi .

Visum , & repertum fuit per me N. Ministrum Prouincialem , &c. ostium Sacristiæ Conuentus N. fractum , & securis ictibus in frustra dissectum ; in eaque armarium , in quo calices & vasa sacra reſeruantur , vi apertum , detrahitis ſeris , & foribus ſuo loco dimotis . Acta ſunt hæc coram PP. NN. testibus die . . . . . Mensis . . . . . Anno . . . . . & per me Actuarium excepta .

Subſcribant teſtes .

Frater N. Notarius , &c.

Vel

Vel si alteri committatur, & in hanc formam?

De mandato Admodum Reuerendi Patris Ministri, &c. fuit per me N. Scribam, visitatus in Conuentu N. & propriè in Cella infirmorum P. N. iacens in lecto, vulneratus in capite propè tempora, erat autem vulnus factum vel ictu ligni, vel lapidis, vt videbatur ad magnitudinem oui. Item in crure sinistro, quod ligatum erat, & medicamentis inuolutum, dixitque vulneratus & infirmarius esse confractum. Acta, &c. coram, &c. die, &c.

Frater N. testis.

Frater N. testis. Frater N. Scriba.

Vel si de occiso agatur, sic erit describendum.

Visum, & repertum per me Fratrem N. Prouincialem, vel Scribam, præscentibus R. A. P. Ministro, &c. & P. N. & P. N. testibus de eiusdem P. Ministri mandato, cadauer cuiusdam Fratris, nostri Ordinis, mediocris staturæ, barbæ nigræ, Annorum circiter 40. indutum habitu nostro, videlicet con vn habitu cordellato, col capuccio in testa, con la tonica, colle mutande, cordone di canapa, à cui era attaccata la corona di lagrime di Giob, con li zoccoli fuori, mà vicino à'piedi, nelle maniche haueua la regola del Padre S. Francesco, con vn coltello piegatoio da tauola. Iacebat autem humi in sua Cella, vel in sylua tribus vulneribus confossum. Primo in gutture cæsum facto

(ut apparebat) gladio ; altero in pectore punctum , ense , vel pugione ; tertio in ventre sub-
tas umbilicum , profundè demerso ense , vel
pugione . Erant autem duo hæc longitudinis
quatuor digitorum ; primum verò totum gut-
tur secuerat . Et totum ferè corpus , ac etiam
humus erat sanguine profusa . Hæc omnia à
me visa , & adnotata sunt præsentibus quibus
supra , loco ; & die supradictis .

Frater N. testis adfui .

Frater N. testis adfui .

Frater N. Actuarius ,

S. P R I M V S .

Si delictum fuerit dubium .

SI dubitetur de delicto , puta si quis in Cella
mortuus , vel in puteo demersus reperiatur ,
fiat prius inquisitio de corpore delicti , & postea
de causa mortis , hoc modo .

Visum , & repertum fuit per me Fratrem
N. Actuarium , vel Guardianum ex com-
missione Patris Admod. R. Ministri in Conuen-
tu N. in Cella , sita in dormitorio , quæ inha-
bitabatur à Fratre N. cadaver ipsius Fratris ,
in lecto stratum & extinctum , liuidum circa
labia , & ungues manuum & pedum cum spuma
liuida , quæ de ore cadebat , cum quibusdam
ma-

maculis nigris è regione cordis & pectoris .
 Erat autem habitu , caputio , chorda , femoralibus indutum ; in manicis habebat regulam , & disciplinam , & parum reliquiarum , ac semicoopertum culcitra iacebat . *Si autem talia signa non adsint , non apponantur : sunt enim signa veneni . Si autem esset aqua vel laqueo praefocatum , dicatur .* Visum , & repertum , &c. in piscina sita in horto Conuentus N. cadauer cuiusdam Fratris nostri , staturæ , &c. *vel si cognoscatur ,* cadauer Fratris N. natans super aquam mortuum , & extinctum , quod extractum repertum fuit semitumens , & totum lividum , indutum , &c. *Si de laqueo ,* Cadauer Fratris N. in suamet Cellâ laqueo è trabe quodam pendente suspensum , & extinctum iam , & frigidum , manibus solutum , habitu , tunica , chorda , femoralibus indutum , nigrum in facie , ore & oculis toruum , ac distortum , &c. *vel* Cadauer Fratris N. iaceus super suum lectum , cum laqueo circa collum apprimè compresso , cuius manus circa laqueum erant applicatæ , lingua autem ex ore prominebat , &c. quæ omnia vidi , & adnotaui . Præsentibus , &c. Acta , &c.

Frater N. Frater N. testes.

Frater N. Scriba &c.

§. SECUNDVS.

FORMA.

ADHIBENDI PERITOS.

PRO CORPORE DELICTI.

Cum de veneno, defloratione, vel dubio mortis genere agitur, in quibus delictum constare non potest, cum peritorum iudicio, in hunc modum instruenda est informatio.

§. PRIMVS.

Venenum.

In nomine Domini. Amen.

ANno ..... die, &c. Cum de morte P. N. pateat, quippe repertus est mortuus in Cella, &c. de causa autem mortis non constet, an scilicet per veneni assumptionem, an verò naturaliter acciderit. Reuerendus admodum Pater Minister, nè in tam graui negotio iustitiæ, suoque officio desit, decreuit vocandum, & examinandum esse Peritum. Quare habita facultate à D. Gubernatore Ciuitatis, vocari ad se fecit D. N. Medicum Physicum ordinarium, & rogauit eum; vt diligenter Cadauer cum suis signis inspiceret. Quo facto eidem iura-

iuramentum exhibuit, prout & iuravit, & coram me Actuarius in hunc modum interrogauit.

Si ipse nouerit P. N. iam defunctum, dum in uiuis ageret. Respondit.....

Si eius complexionem probè tenuerit, vel eundem aliquando curauerit; Respondit .....

Si cognoscat ex his maculis, spuma, liuore, &c. mortis causam. Respondit .....

Si iudicat extinctum fuisse ex veneno extrinsecus assumpto, vel ingenito. Respondit .....

Reddat causam scientiæ sui iudicij. Respondit .....

Monitus agi de grauissimo scelere, & pœna; &c. respondit.....

Tunc P. lectam sibi suam depositionem ei mandauit subscribere, vt infra.

Io, &c. Medico, affermo come di sopra.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

§. SECUNDVS.

Defloratio.

IN hunc ferè modum assumi debet iudicium peritæ de deflorata.

Vocata N. obstetrix, & cum iuramento, ac licentia sui Superioris interrogata, si ipsa nouit N. puellam. Respondit.....

Si

Si vidit illam , & in pudendis inspexit . Respondit . . . . .

Si virginitatis signaculum in illa integrum , vel fractum inuenit . Respondit . . . . .

Si ipsa alias idem iudicium super alijs puel-
lis tulit . Respondit .

Si à semet , vel ab alio defloratam iudicat ,
Respondit . . . . .

Quibus acceptis fuit dimissa , iussa prius suæ
depositioni se subscribere , *vel Crucis signum*
appondere .

Io N. Mammana hò detto , &c.

Frater N. Minister .

Frater N. Actuarius .

F O R M A

INQVIRENDI AVTHOREM . OCCVLTVM DELICTI MANIFESTI , §. P R I M V S .

In nomine Domini . Amen .

ANno . . . . die . . . . in Conuentu N. & pro-
priè in Cella Officij . Vocatus coram
Reuerendo admodum Patre Ministro , Pater
N. Sacerdos , Confessarius , ætatis . . . . . , Reli-
gionis : . . . . , testis ex officio assumptus , delato
ei iuramento , prout tacto pectore , more
Sa-

Sacerdotali iuravit , monitus de veritate dicenda , interrogatus , prout infra respondit , &c.

Primò , an cognoscat P. N. in hoc Conuentu vulneratum , siue occisum .

An sciat eum cum aliquo Fratre inimicitias habuisse .

An cum aliquo rixatum esse.

Cum , quo , & quando , & ubi .

Qua de causa .

An talis inimicitia alijs innotuerit , & quibus .

An aliquando in amicitiam redierint .

An inter seipfos familiariter conuersarentur post reconciliationem .

An aliquis fuerit præsens , dum inter se altercarentur conuicijs .

An Superior hoc sciuerit , & quid fecerit .

An nouerit aliquem arma quæsiisse , vel in Conuentum introduxisse .

Quomodo id sciat .

Ubi reposita , vnde habita talia arma :

Qui fuerunt complices , vel fautores , vel confocij .

§. SECUNDVS.

Si de veneno agatur .

AN nouerit mortuum bonæ, vel infirmæ
valetudinis fuisse .

De causæ scientiæ :

Cuius complexionis esset, hilaris, tristis,
mœrens, &c.

Quomodo id sciat .

An sciat aliquem cum defuncto inimicitias
habuisse, altercatum fuisse, iniurias, minas,
contumelias inter ipsos intercessisse .

Afferat causam scientiæ sui dicti .

An cognoscat aliquem, qui de herbarum
virtute, de medicamentis in Conuentu sit pe-
ritus, vel locutus fuerit .

An etiam de venenis .

An aliquem simplicia, vel mineralia noue-
rit conquisisse, & quomodo hoc sciat .

Si aliquem de genere mortis P. N. loquen-
tem audiuit .

Si veneni suspicio vehemens sit in Conuentu
& apud quos .

Si de aliquo audierit, quod tale venenum
propinarit, & à quibus .

Si ipse testis suspicionem habet de aliquo, &
de quo, quod venenum dederit .

Afferat causam suspicionis .

§. TER-

§. TERTIVS:

Si de veneno non constet clarè :

AN sciat N. mortuum , antequam in morbum incideret , cibum aliquem noxium comedisse .

Quis tales cibos attulit , dedit , accommodavit .

Quis infirmi curam gessit .

Quæ morbi symptomata apparebant .

Si vomitiones , tormina , sitis vehemens , liuores , &c.

Quot horas post sumptionem cibi vel decubuit , vel vomere incæpit .

Si ab aliquo audiuit P. N. veneno necatum fuisse . & à quo .

Si audiuit vomitiones , & maculas in corpore apparentes , fuisse veneni indicia .

Si audiuit , cuius coloris fuissent vomitiones , & à quibus .

An sciat hæc purgamenta & eiectiones Medico ostensa fuisse , cui , & quid iudicauerit Medicus .

An sciat , vel audierit , quo mortis genere defunctus fuerit .

Quid ipse credat , vel suspicetur .

Quæ causa scientiæ .

§. QVARTVS.

Si fuerit aliud delictum dubium.

AN nouerit, defunctum cum aliquo inimicitias habuisse.

Quæ causa inimicitia.

Quandiu durauerit.

Si alijs innotuerit.

Si reconciliatione defierit inimicitia.

Reddat causam scientiæ sui dicti.

Si mortuus, dum uiueret, morbo comitiali laborabat, vel alijs grauioribus.

Si eum aliquando conquestum fuisse nouerit, quod cordis doloribus opprimeretur, capitis vertiginibus agigaretur, dæmonum illusionibus, vel timoribus exacerberetur.

Si Spiritu tristitiæ, vel desperationis eum, aliquando nouerit agitatam.

Si ebrietate nimia, vel crapula.

Si secum conquestus fuerit, quod ei mors ab aliquo comminata fuisset, vel hoc ab alijs audierit.

Si scit mortuum inuitum in eo Conuentu mansisse.

Si aliquando actus, aut verba dementiæ, stoliditatis, vel desperationis eundem fecisse, vel dixisse audiuit.

Quæ tandem signa, & verba fuerunt ista.

Co-

Coram quibus ea acciderunt .

An sciat , quo violento mortis genere defunctus obierit .

An ab alijs audierit .

Quid ipse testis iudicet , & qua de causa .

Quis habetur author huius mortis , quis P. N. laqueo suffogauit , vel in puteum demersit .

Vnde mouetur ipse , vel alij ad hoc dicendum , vel iudicandum .

Quomodo sciat alios hoc credere , vel suspicari .

Qui sunt testes .

F O R M A

E X A M I N I S V V L N E R A T I .

§. P R I M V S .

Primum ipse vulneratus examinandus est ad informandum Curiam , hoc modo .

In Dei nomine . Amen . Die , &c.

In Conuentu , &c.

Accessit Pater Admodum Reuerendus Minister ad Cellam , in qua vulneratus iacebat P. N. & exhibito ei iuramento , prout tacto pectore , more , &c. iurauit , eum , vt infra , interrogauit .

Quomodo reperiatur vulneratus, & à quo tempore.

Quis illum vulneravit, & ob quam causam.

Quo instrumento, quo loco, quibus auxilijs, qua corporis parte.

Qui aderant, vel audire potuerunt, tanquam proximiores.

§. S E C U N D U S.

Si ignoret Authorem :

AN cum aliquo inimicitiam habeat, & quā ob causam.

An verbis iniurijs aliquem offenderit, vel minis.

An sibi aliquis minatus fuerit vulnera, mortem.

Si inimicitia alijs nota sit, & quomodo id sciuerint.

Si aliqui, dum rixarentur inter se, adfuerint.

§. T E R T I U S.

Si nolit prodere vulnerantem ex timore, vel nè illi noceat.

Monitus, vt veritatem fateatur, quia aliàs peccat mortaliter, & est periurij reus, nec sibi malum creare debet in anima, nè alijs
no-

noceat. Respondit . . . . .

Cui Pater : Auerti, che se non lo riueli spontaneamente , sarai costretto à dirlo à forza , per via di carcere, e di tormenti, &c. Respondit .

Interrogatus , Se gli vuol fare querela di questa offesa , &c. Respondit : Padre nò , io li perdono per amor di Dio , &c.

F O R M A

E X A M I N A N D I T E S T E S .

S V P E R I N D I C I A .

Cum quodlibet indicium duobus saltem testibus probari debeat , depositiones hoc modo excipiantur .

§. P R I M U S .

De inimicitia .

In nomine Domini . Amen

Die, &c. Vocatus fuit coram A. R. P. M. P. &c. Pater Frater. N. Sacerdos, ætatis . . . Religionis . . . . . testis ex officio assumptus, monitus , & iuratus , (tacto enim pectore more Sacerdotali iuravit) ad deponendum super indicijs emergentibus ex morte Patris N. qui ad opportunas interrogationes respondit .

Primò enim interrogatus , an sciat causam

suæ vocationis . Respondit . . . . .

An cognoscat , & ex quo tempore P.N.

An sciat inter Patrem N. & N. aliquando inimicitiam exarsisse .

An sciat talis inimicitiae causam .

Quomodo id sciuerit .

Quæ signa inimicitiae viderit , vel audierit intercessisse inter ipsos .

An sciat aliquando , & ex quo tempore fuisse reconciliatos .

An post reconciliationem viderit , vel audierit talis inimicitiae signa inter eosdem pululasse .

An credat P. N. ob talem inimicitiam potuisse Patri N. propinare venenum .

De causa scientiae talis credulitatis .

Interrogatus de contestibus .

Quibus acceptis P. Minister examen terminavit , imposito testi silentio , & reservata sibi facultate eum iterum examinandi , ac electa sibi sua depositione eam sua manu subscribere iussit , prout subscripsit .

Io Fra N. bô deposto.

Frater N. Minister Prouincialis .

Frater N. Actuarius .

§. SECUNDVS.

De confessione extraiudiciali.

AN cognoscat P. N. & ex quo tempore.
An cum illo aliquando collocutus fuerit.

An secum de morte P. N. sermonem habuerit, & ubi.

An ex liuore de mortuo eum loquentem audiuit.

An audierit, eum dixisse, quod in morte P. N. manus habuerit.

Coram quibus hoc dixit.

Qua occasione in tam grauem iactationem lapsus fuerit.

An credat eum verum dixisse, & in necem prædicti Patris verè consensisse.

De causa scientiæ.

De contestibus.

Tunc Pater, &c.

FORMA GENERALIS
EXAMINANDI TESTES.

§. PRIMVS.

In nomine Domini. Amen.

Dic... Anno... in Conuentu N. coram
P. N. Ministro vocatus Frater N. Diaconus

nus ætatis annorum 24. Religionis 5. vt dixit, testis ex officio assumptus, *vel si ad instantiam partis procedatur, productus*, super primo, *vel secundo articulo*, monitus de veritate dicenda, & præstito illi iuramento interrogatus, prout tactis sacris litteris iuravit, ad opportunas interrogaciones deposuit, vt infra, videlicet.

Interrogatus, an sciat causam suæ vocatiōnis. Respondit, &c.

Interrogatus, an cognoscat P.N. Respondit. :

Interrogatus, quomodo illum cognoscat, Respondit, &c.

Interrogatus ex quanto tempore illum cognoscit. Respondit, &c.

Interrogatus, cuius famæ sit. Respondit, &c.

Interrogatus, cuius opinionis sit apud ipsum, Respondit, &c.

Interrogatus, quomodo sciat ipsum esse iracundum, vel conuiciatorem. Respondit, &c.

Interrogatus de loco, & tempore. Respondit, &c.

Interrogatus de contestibus. Respondit. &c.

Interrogatus de causa scientiæ. Respondit, &c.

Tunc Pater Minister acceptatis illius depositionibus, si & in quantum, &c. mandauit ipsi testi, vt suo examini sibi prius lecto se subscriberet, prout infra subscripsit, præci-
piens illi in virtute sanctæ obedientiæ, ne cui
de

de his omninò loqueretur, illumque dimisit, salvo iure illum reexaminandi toties, quoties opus fuerit.

Io Frà N. hò deposto.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

§. SECUNDVS.

Si testis irreuerens, vel pertinax fuerit.

Interrogatus, &c. Noluit respondere: sed cum risu, & contemptu impertinentia effutire cœpit. Quem Pater Prouincialis paternè priùs admonuit, & quia ex benignitate peior efficiebatur, seuerè, & grauiùs increpauit: persistente autem ipso in sua pertinacia iuris remedijs vtendum censuit, ideò vt infra decreuit.

Quoniam P.N. vocatus in testem ab A. R. P. Ministro Prouinciali, ac legitimè in causa P.N. interrogatus, respondere noluit, *vel*, &c. & monitus semel atque iterum, ac correptus à sua pertinacia discedere noluit; ideò præsentì decreto decernit, vt dictus Pater N. quotidie in pane & aqua ieiunet, *vel* tandiu à diuinis sit suspensus, quousque resipiscat, & suis mandatis pareat. Datum, &c.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

§. TER.

§. TERTIUS.

Si ad cor redeat à pertinacia .

CUm Pater N. testis , &c. ad cor reuersus fuerit , & veniam petierit , admissus ad examen fuit denuò .

Interrogatus , an , &c.

§. QVARTVS.

Si testis mendacium dicat .

TVnc Pater ipsum admonuit , vt veritatem de plano fateatur , quia in sua depositione mendacium dixisse deprehensus est .

Quare interrogatus , an viderit ipsum vulnerantem . Respondit : Quello , che hò detto , è la verità .

Iterum monitus à mendacijs discedere , quia contra ipsum , tanquam contra falsum testem , per iuris , & facti remedia procedetur . Respondit , &c.

Quod cernens Pater Minister , volensque ipsum de mendacio conuincere , vocari fecit P.N. & P.N. testes , eosque coram ipso Fratre N. cum iuramento iterum examinavit , & primò interrogauit Fratrem N. si verè Frater N. erat cum ipsis , quando , &c. qui respondit ? Padre sì. Postea interrogauit Fratrem N. testem ,
an

an verè Frater N. adfuerit cum ipsis , quando Frater N. vulnerauit Patrem N. dixit: Padre, sì. Tunc subiunxit Pater Minister: Che dici hora , non sei vn testimonio falso , e bugiardo . Quo tacente , vel in pertinacia permanente , aduersatus Minister mendacij acerbiter , ei assignauit vnus diei spatium ad se defendendum , quare non debeat puniri tanquam testis falsus ; & interim carceribus ad custodiam , mancipati mandauit , prout præsentì decreto mandat , & præcipit . Acta in Conuentu N. die N.

Frater N. Minister .

Frater N. Actuarius .

§. QVINTVS:

Executio decreti carcerationis .

F Idem facio ego infra scriptus , qualiter Frater N. carceratus fuit virtute dicti decreti hac die . . . Mensis . . . . . Anni . . . in Conuentu N.

Frater N. Actuarius .

§. SEXTVS:

Si testis fuerit infamis, erit torquendus sic.

Dic . . . Cum Pater N. Minister sedens, &c. & visis , &c. stante qualitate Fratris N. testis

stis examinati in causa N. & considerata infamiae nota, qua affectus reperitur, propter decretum poenale, latum contra ipsum in causa criminali, acitatus per Patrem N. tunc temporis Prouinciæ Visitatorem; *vel* considerata inhabilitatis nota, quia nimirum est socius criminis, &c. vilis persona, &c. ad tollendam, dictæ infamiae notam, & vt eius dictum magis afficiat nominatum, & ad omnem alium meliorem finem, & effectum, mandauit ipsum duci ad locum torturæ, ibique spoliari, & funi applicari, prout præsentis decreto funi applicari mandat. Datum . . . . . Si agatur de alio genere tormentorum, explicetur illud.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

§. SEPTIMVS.

Si testis fuerit varius, & vacillans, & propterea torquendus.

Die, &c. Pater N. Minister, &c. sedens pro tribunali, visis videndis, & consideratis considerandis, ac ponderata vacillatione ipsius Fratris N. testis dicentis in examine facto die . . . . . *describatur suum dictum*, & in præsentis examine negantis, ac dicentis . . . . . Ad tollendam erga omnem periurij maculam (si qua inest

inisset) ab eiusdem testis persona, & ad sciendum, in quo dicto persistat; & ad omnem alium meliorem finem & effectum mandavit eundem N. duci ad locum torturæ, ibique, &c. *vel* mandavit ipsum arctari, *vel* ad taxillorum tormentum applicari, &c. *vel* consideratis circumstantiis ipsam depositionem comitantibus, quæ verificatæ fuerint, prout in actis; *dummodo ita sit*, & quæ sunt adeò verisimiles, ut arbitrio prudentis viri credendum sit; ipsum testem in prima depositione verum dixisse, & in secunda mentitum fuisse; præsertim cum ea, quæ in prima sua depositione dixerit, spontè deposuerit, & de plano, & in secunda nullam sufficientem, aut verisimilem causam suæ huiusmodi variationis alleget. Quapropter valde verisimile est & credibile, ipsum testem ad reuocandam suam depositionem subornatum fuisse. Ad effectum ergo idipsum ab eodem teste clariùs audiendi, à quo vel à quibus ad suam primam depositionem reuocandam subortatus fuerit, & ad omnem alium meliorem, &c. citra tamen iurium quorumcumque Curiaë acquisite, vel spectantium præiudicium, ipsum puniendi ob præfatam variationem, quibus per præsentem torturam præiudicare non intendit, & non aliàs nec aliter, nec alio modo, de quo expressè protestatus fuit, & protestatur. Ipsum N. testem in suis depositione-

174 PRACTIC. CRIMIN.
tionibus variantem mandavit duci ad locum
tormentorum, ibique, &c.

§. OCTAVVS.

Si testis aliud dicit cum iuramento,
aliud sine.

Dic, &c. Pater N. lectis, & consideratis,
vna depositione facta à Fratre N. cum
iuramento in iudicio coram nobis, & altera
sine iuramento coram NN. *vel extrajudiciali-*
ter: Aut apud N. Iudicem incompetentem.
Et perspectis verbis præcis ab ipso prolatis,
prout in actis; &c. ex quo apertissimè patet
ipsum esse informatum de veritate, & notitia
delinquentium: ad tollendam omnem macu-
lam periurij, (si qua inesset in eius persona)
vel ad purgandum omnem variationis defe-
ctum, & ad sciendum, in quo dicto ipse N.
persistat, & ad omnem alium meliorem, &c.
mandavit ipsum N. testem duci, &c.

§. NONVS.

Si scire neget, cum alias constet eum scire.

Dic, &c. P. N. sedens, &c. auditis, & per-
lectis depositionibus testium deponen-
tium N. in testem vocatum, scire commissi
homicidij, furti, stupri, &c. seriem; factisque
ipsi

ipsi testi pluribus monitionibus, ut veritatem fateatur : consideratoque , quòd constet in iudicio aliquo pacto ipsum fuisse præsentem in loco commissi criminis tempore , quo fuerat perpetratum, unde verisimile est ipsum vidisse, quomodo dictum factum se habuerit , & qui fuerint delinquentes , cuius ætatis , & quibus vestibus induti , quibus armis accincti , quo colore , quæ effigie , &c. & licet ipse negare non erubescat delinquentes vidisse : & consideratis alijs indicijs ex actibus ipsius resultantibus , & contra dictum testem facientibus quapropter Pater Minister ad effectum habendi ab ipso teste examinato plenam , & integram veritatem super præmissis , de quibus , ut dictum est , verisimiliter informatus apparet , & ad omnem alium meliorem , &c. mandavit , &c.

§. D E C I M V S .

Si ab aliquo loco testis vocandus sit .

CUm nobis N. Ministro , vel Commissario , &c. visum fuerit pro expediendo negotio mortis N. cuius authorem inquirimus , *vel nobis commissa* necessariam esse nobis personam Patris N. ac eiusdem in iudicio depositionem ; idcirco virtute iurisdictionis nobis factæ , *si est Commissarius* , vel autoritate nostri officij ; *si est ordinarius* , præcipimus ipsi in virtute præ-
senti

fenti decreti , vt statim eo recepto discedens à
Conuentu , in quo modo moratur , se conferat
ad Conuentum N. in quo tribunal nostrum ere-
ximus sub pœna . . . . Datum , &c.

Frater. N. Minister , vel Commissarius, &c.

§. VNDECIMVS.

Si decretum hoc mittendum esset
per litteras .

QUod decretum R. P. N. per litteras inclu-
sum direxit P. N. Guardiano , à quo ta-
lem responsionem accepit , & inferat
ipsas litteras in processu .

§. DVODECIMVS.

Si examen testis vna vice expediri
non potuit .

QUoniam ob vrgentia negotia , vel ob
horæ tarditatem examen , compleri non
potuit , Pater Minister iussit pro nunc
terminari examen , animo tamen , conti-
nuandi illud ; cum primùm commoditas ac-
cesserit ; priùs verò lectum examen ipsi testi ,
fecit ab illo subscribi , &c. acceptatis , &c. *Et
pro continuatione deinde ,*

Die ,

Die, &c. cum Pater Minister expeditus esset à supradicto negotio, regrediens ad perficiendum examen Fratris N. testis, ipsum in ius vocavit, & coram ipso adstanti iuramentum præstitit, prout iuravit, & ut infra interrogavit.

Quæ forma seruanda erit etiam in examine rei, quando interrumpi contingat.

F O R M A C O N S T I T U E N D I V E L E X A M I N A N D I R E V M

§. P R I M V S.

Die... Mensis.... Anni... in Conuentu N. constitutus personaliter coram Admodum Reuerendo Patre Ministro, &c. & meo Actuario P. Frater N. Sacerdos ætatis... Religionis... principalis quoad se, & testis quoad alios, delato ei iuramento prout tacto, &c. iuravit, de mera, & integra veritate dicenda, & quidquid inde sciuerit, & præmissa admonitione, quod ad confessionem proprii criminis tenetur in conscientia, sub pœna peccati mortalis, stantibus tot indicijs contra ipsum in actis, fuit interrogatus &c.

Primò, an sciat suæ vocationis causam.

An sciat causam suæ carcerationis, si fuerit carceratus.

M

A quo

178 PRACTIC. CRIMIN.

A quo tempore fuit carceratus .

Quo ordinante ,
Si inimicos habet in illo vel alio Conuentu ,
& quos .

Quare N. est illi inimicus , Respondit ; Per-
chè mi minacciò .

Qui aderant , quando minatus illi fuit .
Si redierunt in amicitiam , & fecerunt postea
pacem ,

Ex quo tempore ,

Quis est conscius talis inimicitiae ,

Si credit N. propterea illi esse infensum ,

Si habet illum pro homine probo .

Quare censet illum esse malignum ,

Si potest hoc probare .

Cognoscit ne N.

Ex quo tempore ,

Vbi coepit illum cognoscere , qua occa-
sione ,

Coram quibus est ultimò illum allocutus :
vbi , & de qua re ,

Si pacifici discesserunt ,

Quae verba iracundiae acciderunt inter ipsos .

Quid tenebat in manu tunc temporis .

Quis dederat illi facultatem tenendi arma :

Quantum temporis illa tenuit .

Quis dederit illi arma .

Vbi asconderat illa .

Vbi sunt nunc .

Quæ

Quæ verba dixit, antequam discederet ab illo,

Quæ vulnera dedit illi, Respondit: Non hò ferito altrimente.

Et cum P.N. audisset constituti negationem, taliter est illum alloçutus: Fratello non è tempo di negare, perche e per testimonij, e per inditij sei quasi conuinto; perciò deui dire la verità; propterea.

Interrogatus, si vulneravit N. Respondit: Mai tal cosa.

Quod audiens Pater præcepit afferri arma, nimirum gladium longitudinis duorum palmorum, & latitudinis duorum digitorum, acutum, & affilatum cum suo capulo osseo, & pugionem vnus palmi, cum cuspide acuta; quibus ostensis reo, iterum dixit: Come potete negarlo? date gloria à Dio con dir la verità, e non siate figlio del diauolo, padre della bugia. Non son queste l'armi tue ritrouate vicino al Padre N. ferito, ritrouate insanguinate nella stanza vostra? perche dunque, negate hauer ferito, vcciso, &c. Respondit: Non ne sò niente.

Interrogatus, se si confida molto su le braccia, perche tanto l'hà da confessare sù la corda à tutti i modi. Respondit: Io non son huomo da fare questi delitti. *si affirmat.*

Interrogatus, quis fuit complex, & socius,

vel confocius delicti; quid illi dixit talis N. focius.

Qui aderant.

Qui sunt testes.

Quoniam verò horæ tarditate examen expediri non potuit, Pater N. acceptatis, &c. examen dimisit, voluntate illud continuandi. Interim lectam sibi depositionem iussus fuit sub-
scribere, prout infra, &c.

Io N. hò deposto.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

S. S E C V N D V S :

In secundo Constito.

Die... loco, quibus supra. Interrogatus, si ipse constitutus est dispositus iam, veritatem fateri, quod non fecit in alio examine.

Si vult aliud addere examini hesterno, vel nouum adducere.

Si vere altercatur est cum N.

Si ab illo iniurijs affectus fuit, vel è contra.

Si illum manu vel armis percussit.

Si vulnerauit. Respondit: Padre nò.

Cui Pater: Come nò, se sei stato visto da testimonij, non solo fuggir con il coltello in mano infanginato, mà ferirlo ancora? Respon-

pondit : Ogn'vno può dire quello , che vuole .

Et Pater : Credi tu , che vogliano dir la bugia in tuo prægjudicio senza causa ? Respondit : Ci sono delli maligni e bugiardi nel mondo .

Et ad opportunam interrogationem ; Respondit : Io non direi tali bugie , mà non sò la coscienza de gli altri .

Videns autem P: N. constituti pertinaciam , illum denuo paternè monuit : Vedi fratello , tu stimuli il corpo , ma non l'anima , temi la pena del mondo , non quella dell'inferno . L'ha-uer peccato è fragilità , il negarlo alla presenza di Dio , di cui io tengo il luogo indegnamente , è peccato di Caino , e perciò rammonisco , che lasci questa tua pertinacia , e dichi , se veramente hai ferito,ò ucciso N. Respondit : Hò detto, e torno à dire, che non sò niente di questo .

Tunc Pater negotio urgente impeditus examen pro nunc dimisit , illud alio tempore continuaturus : Iussit tamen priùs legi ipsi reo depositionem , & ab ipso subscribi ; quem carceribus mancipari mandavit , vt melius interim de sua salute concipiat , & cogitet de veritate dicenda .

Subscriptiones .

§. TERTIVS.

*Si reus reperiatur esse excommunicatus ,
absolvatur sic .*

CVM Pater N. comperisset N. reum incidisse in excommunicationem maiorem, ob . . . . eum absoluit ad effectum solum adstandi , & se tuendi in iudicio , omni meliori , &c. cum ipse non posset probare se esse absolutum . Datum , &c.

Frater N. Minister , &c.

§. QVARTV S.

In tertio Constituto .

Die , &c. Postquam Pater N. Fratrem N. reum in sua presentia adductum paternè pariter , & graniter monuit , vt deposita pertinacia , saltem nunc Deo dare gloriam satageret , & confusus à tot mendacijs facti seriem de plano deponeret , ac narraret , come passò il fatto dell'homicidio del P. N. chi lo ferì , chi l'uccise ? perche li testimonij tutti dicono , che sete stato voi , perche dunque non lo confessate ? Respondit negativè .

Interrogatus : Come potete negare questo , hauendo contro tanti testimonij ? Et præcepit legi depositiones testium . Senti , che dice-
que-

questo . Senti quest'altro , &c. e se ciò non fosse vero , questi non lo direbbono ; dispon-
ti dunque à dire la verità . Respondit : sono
bugiardi .

Interrogatus , & monitus , quod manifeste
apparet de pertinacia ipsius , quia non solum
negat delictum à se commissum , sed etiam
audet viros probos appellare mendaces . Quo-
modo tales falsarios vocas , si tibi confronta-
tos de facie ad faciem sustinere non potuisti ,
& vix aspicere ausus es pallore & tremore cor-
reptus ? Ideò fuit benignè monitus , vt à perti-
nacia discedens veritatem dicat per ordinem
facti seriem recensendo , come passò questo
fatto ? Respondit , &c. non mi ricordo , po-
trebbe essere , mi rimetto à quello , che hò det-
to di sopra .

Interrogatus , & monitus , vt præcisè respon-
deat sine dubio , sine hæsitatione , nec se refe-
rat ad iam dicta . Respondit : Quel che hò
detto , hò detto .

Interrogatus , & monitus sub pœna confessi
criminis , periurij , & torturæ , vt veritatem
de plano dicat . Respondit : Non sò altro .

Tunc Pater : E possibile , che sei così ostina-
to , e senza honore , che ci vuoi dare à credere
buggie così grandi ? Nel primo Constituto non
hai detto tu , che , &c. nel secondo non dicesti ,
&c. come hora neghi ? come ti contraddici ? non

vedi, che sei confuso, e conuinto? non è meglio, che per la gloria di Dio confessi la verità? Respondit, &c.

Interrogatus, & iterum monitus, vt veritatem fateatur; alias deuenietur aduersus illum ad iuris, & facti remedia, declarando illum incurrisse pœnas comminatas. Respondit: Non hò da dire altro.

Tunc Pater aduertens obstinationem, & irreuerentiam Fratris N. rei pœnarumque comminatarum contemptum, reseruato sibi iure, semper, & quodcumque decernendi ipsum N. incurrisse &c. & mandatum desuper necessarium, & opportunum relaxandi, pro nunc ad vltiora procedens.

Interrogauit, an adhuc persisteret in sua pertinacia. Respondit: Non mi ricordo.

Interrogatus, & monitus à tergiuersatione, & obstinatione discedere, & præcisè respondere. Respondit: non mi ricordo, non mi souuiene.

Quibus auditis Pater N. dixit Fratri N. reo, quod in his casibus deuenitur ad torturam, non pro extorquenda veritate, sed solum responsione affirmatiua, vel negatiua, & idcirco nullæ dantur defensiones, cum pateat, quòd nulla poterit afferri legitima, & euidentis excusatio. Respondeat ergo præcisè, vt possit vitare huiusmodi torturam, & abijciat ista
fatua

fatua subterfugia sciens , quod de illis nulla ratio habebitur . Respondit , non hò altro , che dire .

Et licet pluries Pater N. ipsum efficaciter , e charitatiuè monuerit , semper ipse reus eandem responsionem dedit : quæ omnia ego Frater N. Actuarius adnotaui .

Tunc Pater N. sedens pro tribunali , &c. visa pertinacia Fratris N. nolentis respondere præcisè ad interrogationem , cum aliter ab eo dictum responsum haberi non posset , mandauit adduci ad locum torturæ , qui N. sic ad locum torturæ adductus , dum spoliaretur , & ligaretur fuit à Patre N. benignè monitus , vt saltem modo disponderetur ad dandam responsionem præcisam , &c. aliàs sciat pro certo statim in altum eleuandum , & torquendum pro dicta responsione . Respondit &c.

Et videns Pater N. Fratrem N. in sua obstinatione persistere mandauit ipsum eleuari in altum ; ad effectum solummodo extorquendi responsionem præcisam affirmatiuam , vel negatiuam .

S. Q V I N T V S .

Confrontatio rei cum Testibus .

Die , &c. vocatus fuit Frater N. reus , monitus . & iuratus præsentibus &c. fuit in hunc

hunc modum à Patre N. exceptus . Come puoi negare non esser stato in tal giorno, nel tal luogo, mentre li testimonij dicono, che vi sei stato? che cosa respondi à questo . Respondit; *Scribantur, quæ dicit, & facit, puta fixos tenens oculos in terram immobiles; dixit suspirans &c.* O Dio, che assassinio è questo? ogn'vno può dire quello, che vuole .

Cum Pater N. vidisset illius pertinaciam in negando, quæ testes veridici deposuerunt, iussit eos singillatim vocari . Prima enim vocavit Fratrem N. testem coram dicto reo, & præstito eidem iuramento, de dicenda veritate ipsum ininterrogavit . An cognoscat Fratrem N. præsentem . Respondit, Padre sì, sì chiama Fra N.

Quo peracto interrogavit N: constitutum, se conosce Fra N. qui presente, e come si chiama . Respondit, Padre sì; chiamasi Fra N.

Postquam reus, & testis se ad inuicem cognouisset Frater N. testis cum eodem iuramento fuit interrogatus . Si hic est ille, de quo deposuit die . . . . Respondit, Padre sì .

Et Pater, satage, inquit illum, probè cognoscere, nè erres : Respondit, lo conosco benissimo .

Tunc Pater; iussit legi depositionem testis clara, & intelligibili voce, in faciem N. rei, quibus lectis fuit .

Inter-

Interrogatus; si recordatur de hac depositione. Respondit; Padre sì, e conosco la mia sottoscrizione, ò †

Interrogatus, se ciò sia verò. Respondit, così è.

Et cum Pater N. aduertisset Fratrem N. testem ratificasse suam deponitionem in faciem N. rei; vt saltem confusus verum dicat; ipsum reum coram ipso teste interrogauit præiudicium iuramento; vt sequitur. Horsù fratello hai inteso, come Frà N. te l'ha confermato sù'l viso, che cosa vuoi tu dire? Respondit; hò inteso, ma non dicè la verità.

Et replicante N. teste; hò detto la verità; & teò illud negante; cum vnusquisque in suo dicto persisteret; Pater N. mandauit dictum testem remoueri à loco examinis; & vocari Fratrem N. alium testem; qui cum & ipse coram Patre N. & Fratre N. reo fuit constitutus; vterq; eorum fuit cum iuramento interrogatus; &c. Et dic. vt supra; &c.

Hæc confrontatio excusat repetitionem testium, licet non sit necessaria; (quia timidus vereretur stare contra faciem potentis.) Nisi quando testes è directo pugnant inter se; vel cum depositione rei; aut de facie non nouerunt eum contra quem deponunt, & in hoc casu debet reus poni inter alios, ne adsit subornatio. [Chart. in pract. l. 3. c. 1. n. 84.]

§. SEXTVS.

Recognitio Rei à Testibus.

Die, &c. cum N.reus negauerit se esse illum, contra quem N.N.testes deposuerunt, vt veritas appareat, Pater N. decreuit vocare eosdem testes, & recognoscere supradictum reum. Quare primo vocauit Fratrem N.reum, cui præstitit iuramentum, & hanc interrogationem subiunxit. Che diresti, se testimonij degni di fede ti cognoscessero per quello, il quale ferì N.il tal giorno? &c. Respondit, &c.

His auditis ad conuincendum ipsum reum, de mendacio, & eundem disponendum ad fatendam veritatem, & ad omnem, &c. mandauit vocari Fratres alios, qui reo facie, & statura similes essent, & cum eodem reo in ordine collocari, nimirum N N N. quibus comparentibus, & in ordine collocatis, ipsoque reo secundum locum tenente, mandauit ad eorum faciem statui Fratrem N. testem contra Fratrem N. reum, & delato sibi iuramento fuit.

Interrogatus, Riguardate bene, se tra questi Frati vi fosse quello contra il quale hauete deposto, che a dì . . . . ferì Fra N. in Dormitorio. Respondit, Padre sì che ci è, & è il secondo.

Et Pater mostratelo à deto. Respondit,
mo-

mouendo se de suo loco , manibusque proprijs tangendo Fratrem N. reum , qui secundus erat in ordines , & dixit, Padre, questo , che hò toccato è quell'istesso .

Tunc Pater , prævio iuramento , interrogauit Fratrem N. reum . Hai sentito fratello , come il testimonio te l'hà detto in faccia , come puoi negarlo . Respondit, &c.

His auditis P. N. mandauit mihi Aduario legere integram depositionem Fratris N. testis in faciem rei , qua lecta , interrogauit eum, che respondi à questo ? Respondit, &c.

§. S E P T I M V S .

Reus coram Iudice delinquens .

In nomine Domini. Amen .

COram P. N. pro tribunali sedente ; & ipsum N. reum examinante , ipse reus Dei timore postposito , Deum blasphemauit, vel alapam N. vni assistentium impegit, &c. Super quibus idem Prouincialis, volens de iustitia prouidere , ipsum N. vocauit, eumque interrogauit , cur sic , &c.

Si reus confitetur , statim ipsum condemnet , si negat , examinentur duo testes , qui de facto deponant , & statim ipsum condemnet , in ipsa figura iudicij ; Et stante sic tribunali , &c.

FOR-

FORMA TORQVENDI REVM.

§. PRIMVS.

Decretum defensionum ante torturam.

In nomine Domini, Amen, &c.

CVM ex acitatis hucusque contra Fratrem N. reum de . . . . . grauia emergant indicia, & probationes vrgentes, quibus verifimiliter eum commiffisset tale homicidium credi poffit; ipfe autem interrogatus negauerit, P. N. iuris ordinem feruare volens, eundem in rigorofo examine conftituere decreuit; quia tamen tortura infligi non debet, nifi prius con-
 ceffis defenfionibus; ideo hoc fuo præfenti Decreto mandat indulgeri Fratri N. req. terminum trium dierum ad produendum quæcumque monumenta, & probationes, quibus fe innocentem oftendere poffit, in delato crimine contra ipfum, & ad elidenda indicia contra ipfum allata, & copiam aëtorum fibi dari fine nominibus, & cognominibus teftium, habitis tamen ab ipfo teftibus curiæ pro ritè, & rectè receptis, & legitimè examinatis, faluis exceptionibus, & repetitione, &c. & fine præiudicio vltioris processus, & examinis, hoc, & omni meliori modo, &c. prout fuo hoc Decreto indul-

indulget terminum, & copiam. Vel si mauult, à suo Procuratore lustrari processum originalem in aula nostræ cameræ, quod etiam concedit. Datum N. die, &c,

Frater N. Minister Prouincialis.

Frater N. Actuarius,

§. S E C V N D V S.

Intimationis dicti Decreti relatio.

ET cum per me Actuarium fuisset prædictum Decretum intimatum Fratri N. reo acceptauit terminum, & defensiones, &c. & in fidem, &c. die . . . . . &c,

Ego Frater N. acceptaui, &c.

Frater N. Actuarius.

Si renunciat, Et cum per me Actuarium, &c. gratias agens dixit se renunciare omnibus sibi spectantibus, & competentibus defensionibus, & se remittere pietati Patris Ministri, & in fidem se subscripsit die . . . . . &c,

Ego N. renunciaui, &c.

§. T E R T I V S.

Assignatio Aduocati, & Procuratoris.

Pater N. Minister volens de iure procedere in causâ tam graui, & rei N. indemnitati consulere, prouidit cum copia actorum conceden-

dendum esse eidem D. N. V. I. Doctorem, nostræ Religionis deuotum, & zelatorem, & Patrem N. Sacræ Theologiæ Lectorem in Procuratorem, prout præsentî Decreto assignat, & concedit, Datum, &c.

Frater N. Minister, &c.

Frater N. Actuarius, &c.

§. Q V A R T V S.

Prorogatio termini.

Coram Reuerendo Admodum Patre N. comparet Frater N. Procurator Fratris N. rei prætensi, & precatur, vt terminum trium dierum suo principali indultum prorogare dignetur, cum etiam concessus fuerit breuis. Insuper petit sibi cum effectu dari copiam actuum, vel facultatem lustrandi processum in aula suæ audientię coram ipso, vt inde elicere valeat, quæ ad defensionem sui principalis facere possunt: nec non se accingere ad formandos articulos probatorios, ad elidenda indicia exorta, &c. vt inde innocentia elucescat, quod in gratiam singularem recipiet, & sic instat, omni meliori modo, &c.

Quarecepta Actuarius sciebat, vel in principio, vel in fine huius, & omnium aliarum compositionum.

Præ-

Præsentata fuit per ipsum P. N. Procurato-
rem die ..... &c.

§. Q V I N T V S.

Decretum prorogationis termini.

P Erpenſa rationabili petitione Patris N. Pro-
curatoris Fratris N. rei prætenſi, ipſam
admittens P. N. Miniſter, ſi & in quantum,
præcepit prorogari terminum ad ..... dies,
ad producenda, quæ in deſenſione ſupradicti
rei prætenſi facere poſſunt. Necnon dari facul-
tatem luſtrandi proceſſum in aula, &c. prout
vtrumque præſenti Decreto concedit, vt peti-
tur. Datum, &c. die, ...

Frater N. Miniſter.

Frater N. Actuarius.

§. S E X T V S.

Præſentatio articulorum.

P ræſentati fuerunt præſentes articuli per
Patrem N. Procuratorem Fratris N. rei
prætenſi.

Cum Pater N. Procurator Fratris N. præ-
tenſi rei, & Dominus eiufdem Aduocatus, ſi
aderit comparuiſſent coram Patre N. Miniſtro
precantes ipſos articulos probatorios admitti,

N

& ſu-

& super illos examinari testes ibidem nominatos, pro defensione sui, vel eorum Principalis; visum fuit ipsi P. N. eos admittere, si & in quantum, &c. prout præsentì Decreto admit- tit. Datum . . . . . die . . . . . &c.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

Si aliqui articulorum essent impertinentes, vel inamatorii: Pater Minister debet illos vel corrigere, vel delere; adnotando in margine illorum causam in hunc modum. Hic articulus deletus est, quia est infamatorius, quia imperti- nens, &c.

§. S E P T I M V S .

Examinatio testium ad defensam.

Examinantur sicut ad offensam, mutato solum nomine officij, &c. videlicet.

Die . . . . vocatus fuit coram Patre Ministro, Frater N. testis adductus, & nominatus ad defensam Fratris N. rei prætensi, super primo, vel secundo, vel tertio, vel omnibus articulis, vel tota causa, qui præstito sibi iuramento, prout tactis, &c. iuravit, monitus de veritate dicenda, fuit primo interrogatus super . . . . . articulo, qui Respondit, &c. & sic de alijs.

§. OCTA-

§. OCTAVVS.

Decretum ostendendi processum
defensuum parti.

Postquam Pater N. vidit completum processum, pro defensione N. rei prætensi, studuit de eo certiores facere D. N. Aduocatum, & P. N. Procuratorem dicti Frarris N. & ipsum reum, prout præsentì Decreto certiores fieri mandat, per me Actuarium. Datum, &c.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

Cum per me certiores facti fuissent N N N. de examine iam perfectò ad ipsorum petitionem, gratias egerunt, & in fidem, &c. die ... &c.

Frater N. Actuarius.

§. NONVS.

Petitur copia Processus defensiui.

Coram Reuerendo Admodum Patre N. Ministro Prouinciali, comparent N. Aduocatus, & Frater N. Procurator Fratris N. rei prætensi, & intellecto quod fuerint examinati testes nominati in articulis assignatis, ad defensionem supradicti Fratris N. petunt ab ipso Patre N. velit eis dare copiam dictorum te-

stium examinatorum cum termino dierum octo ..... vt ipsi consulere possint, an aliud sit agendum, pro completa defensione dicti Fratris N. alias protestantur, &c.

Actuarius faciat presentatam.

Præsentata, &c. vt supra.

§. DECIMVS.

Decretum pro tradenda copia defensionis.

A Vdita iusta, & rationabili petitione NN. Aduocati, & Procuratoris Fratris N. &c P. Minister mandauit sibi assignari reperta depositionum dictorum testium, & terminum petitem, prout presenti Decreto, assignat, & concedit. Datum, &c.

Frater N. &c.

§. VNDECIMVS.

Consignatio Copie.

CVM per me fuisset assignata copia, vel reperta depositionum supradictarum, NN. gratias agendo illam, vel illa receperunt, & in fidem, &c.

Ego Frater N. Actuarius.

§. DVODECIMVS.

Decretum pro ostendendo toto processu offensiuo, & defensiuo Domino Consultori.

CUm elapsus fuisset terminus dierum . . . . assignatus NN. Aduocato; & Procuratori, &c. ad consulendum an vellent in iudicio aliud proferre in fauorem sui principalis, & aduertisset Pater N. Minister nil aliud fuisse productum pro parte N. rei; volens legitime ad vltiora procedere in causa; decreuit exhibere totum processum hucusque formatum in causa Domino N. I. V. Doctori, electo pro Consultore oretenus, & nunc in scriptis, eumque rogans, vt dignetur totum processum perpendere, & suum votum, & consilium in scriptis tradere; quod Dominus praedictus coram me promisit. Quapropter cum effectu fuit per me totus processus traditus supradicto Domino N. die . . . & in fidem, &c.

Ego Frater N. Aethuarius subscribo.

§. DECIMVSTERTIVS.

Restitutio processus cum voto.

Die . . . . Dominus N. Consultor electus accessit ad Patrem N. & restituit processum sibi consignatum, cum voto ipsius manu

descripto, & subscripto, & habitis multis colloquijs cum Patre N. super causæ totius meritis; tandem mihi Actuarius insit præfatus P. N. dictum votum in actis registrare, manaque præfati Domini Consultoris signari, me præfente, & vidente, & in fidem, &c:

Ego Frater N. Actuarius.

§. DECIMVS QVARTVS.

Votum Consultoris.

*Describatur in pagina summarium processus,
& subdatur.*

Quibus supradictis ita se habentibus, & superinde hanita matura deliberatione, nec non colloquio cum P. N. tandem mihi infrascripto visum fuit, ipsum Fratrem N. non leuiter suspectum esse de homicidio commisso in personam Patris N. &c. ac propterea torquendum esse spatio . . . . . cum . . . . . ictibus, seu quassis funis, factis ei interrogationibus respicientibus substantialia processus, & ea quæ magis vrgent, nimirum . . . . & ubi nihil emergat, dimittatur pro nunc: quod si confitebitur ad triremem per decennium mittatur, &c. & ita vt supra proximè scriptum est, censui, &c:

Ego N. V. I. D. Consultor, &c.

§. D E.

§. DECIMVS QVINTVS.

Decretum Iudicis adhærendi dicto voto.

ET sic ego Frater N. Minister Prouincialis, inhærens supradicto voto, cum mei Definitorij consilio & assensu decreui præfatum Fratrem N. torquendum esse modo, & formæ ac ordine quibus supra in voto, prout in præfenti decerno. Datum, &c.

Frater N. Minister Prouincialis, &c.

Frater N. Actuarius.

§. DECIMVS SEXTVS.

Praxis inferendæ torturæ.

DVci faciat reum ad locum torturæ, ibique interrogatum decernat; & funi applicet, ne appellet. In executione enim Decreti non admittitur appellatio. Forma igitur erit hæc.

Dilectissime... constitutus coram Patre N. Frater N. extractus de carceribus, propriè in loco ante carceres, ubi extabant omnia ad torquendum parata, præstito ei prius iuramento, qui tactis, &c. iuravit: cui ante omnia Reuerendus Admodum Pater Minister charitatiuè dixit: Con tutto che noi per l'inditij, & per detti di testimonij siamo chiari, & certi,

che voi hauete commesso . . . . . tuttauia siamo venuti in resolutione di saperlo dalla bocca vostra, perciò vi dimando, come passa il fatto, &c. & auuertite à dirlo spontaneamente, perche altrimenti farete costretto à dirlo sù la corda qui pręparata. Respondit. Io hò detto la verità. *Describantur omnia, quę dicit, facit singulta, lachrimas, voces, eiulatus, &c.*

Cui dictum fuit, già che restate nella vostra ostinatione, acciò non habbiare à lamentare di noi, vi si replica di nuouo, che dichiate come passa, &c. Respondit non sò niente.

Tunc fuit dictum: quantunque neghiate, vi dimando qual fù la causa, che vi mosse à tutti questi particolari? di pigliar l'armi dal tal luogo, d'assaltar di notte Fra N. di ferirlo in testa, d'ucciderlo finalmente? Respondit; non sò cosa alcuna. *Sic debent fieri interrogationes super omnia indicia.*

Videns autem Constituti obstinationem P. Admodum R. Minister iussit illum expoliari, funi applicari, & ligari; quod dum fieret, fuit ei dictum: Auuertite che questo tormento non vi si dà per quello, che hauete confessato; perche per quello vi si darà la pena ordinata, mà acciò confessiate, ch'è vi mosse ad . . . &c. qui nihil respondit, *vel* respondit, io sopportarò anco questo per i miei peccati.

Tunc denique iussum fuit ipsum N. expoliatum,

tum , & funi alligatum eleuari in altum : & sic eleuatus fuit interrogatus, qual fù la causa che ti mosse , &c. Respondit : ò Dio , ohimè , son morto , &c. *vel tacuit nihil respondens . Scribantur adamussim omnia , quæ dicit , vel facit tortus in tormento .*

Si opus sit quassare funem . Videns Pater N. torti silentium iussit semel quassari funem : quo per N. facto , ciulauit ipse tortus alta voce dicens , ò Dio , ò Vergine santissima aiutami , ò Padre S. Francesco , & tacuit . *Sic etiam si iterum quassandus sit .*

In fine autem torturæ . Postquam per spatium . . . . . Frater N. stetit in tortura , fuit iussu per Patrem N. Consultorem ipsum , reum leuiter deponi de tortura , & sic fuit superfessum in tortura , *hoc addatur si fuerit necessarium .* Cum animo iterum & pluries ipsum N. reum torquendi , quatenus opus fuerit , & Patri N. ac Domino Consultori videbitur : & accomodatis sibi brachijs , fuit remissus in carcerem . Acta sunt hæc , vbi supra .

Frater N. Minister. N. Consultor.

Frater N. Aſſuarius .

§. DECIMVS SEPTIMVS.

Secundæ torturæ Decretum.

Viso per nos P. N. ac D.N. Consultorem, rigoroso examine, habito in tormentis, hesternæ die, à Fratre N. eoque maturè considerando, nec non perlectis præcedentibus examinibus dicti N. decreuimus ipsum denuò conduci ad locum torturæ, rursusque admoneri ad fatendum veritatem, facta sibi comminatione de iterum subiiciendo illum torturæ, prout præsentì Decreto, prædicta de causa, adduci ipsum Fratrem N. in dictum locum, mandamus, die.....

§. DECIMVS OCTAVVS.

Secundæ torturæ illatio.

ET cum à Patre N. iussum fuisset adduci Fratrem N. ad dictum locum tormentorum, & ipse N. constitutus esset coram P. N. Ministro, D. N. Consultore, & me Actuário, Pater N. his verbis illum allocutus est. (præstito prius eidem iuramento de veritate dicenda, prout iurauit,) Perche non restiamo sodisfatti di voi da quello, che hieri dicevate, che, &c. ~~veggiamo~~, che ~~veggiate~~ occultare la verità, con-

contra tanti indicij , & proue ; perciò habbiamo concluso di tormentarui di nuouo , e questi tormenti saranno più accerbi , &c. Onde vi consiglio , & ammonisco , che , &c. Respondit.

Tunc P. N. dixit : Poiche state sù la negatiua , e contra di voi vi è , che , &c. *dicantur indicia per extensum* . Però risoluetevi di , &c. altrimenti , &c. qui respondit .

Et cum nihil ultra haberi posset , iussit illum expoliari , &c. qui sic ligatus dixit , &c.

Cui ligato , dum inciperetur in altum extolli , dixit Pater N. Volete dir la verità ? Respondit : Già l'hò detta .

Tunc iussum fuit altiùs eleuari , & interrogatus opportunis interrogationibus , ipse N. semper clamabat ; Ohimè . . . . .

Et cum videret P. N. eum multum pati , & perseverare in sua negatiua hesternà , iussit illum à tortura de iure , & leuiter deponi , ac paulatim , ipso N. semper dicente . . . . . & ad carcerem reduci , &c.

§. DECIMVS NONVS .

Reo in tormentis deficiente , vel incantationibus munito .

PEndente autem à fune N. & sudores emittente , ac dicente , ohimè mi moro , iussit P. N. eum deponi , & super scamnum aptari ,

ac

ac aceto eius nares frigari, & sulphure suffumigari, quia videbatur pati deliquium, Quod quia ulterius protenebatur, vocari fecit D. N. Medicum, quem rogavit videre, an verè Frater N. pateretur deliquium, & suum iudicium interponeret, qui diligenter pulsum, & pectus tangens ipsius N. dixit eum verè defecisse, & indigere restauratione. Quo audito portari fecit in carcerem iniuncto infirmarijs, ut necessaria applicarent remedia. Si autem fuerit fictio, dicatur, dixit eum non pati deliquium, sed dissimulare, & propterea posse torqueri. Quo audito Pater N. iussit iterum in altum tolli. &c.

Si dormiat in tormentis, si illa despiciat, si dolorem non sentire demonstret. Videns autem P. N. ipsum constitutum in tortura dormire, vel tormenta spernere, & veluti non sentire, dubitans de aliqua operatione dæmoniaca, iussit Fratrem N. de tortura deponi, & eum nudum spoliari, ac sub brachijs, in ore, intra capillos, & alijs partibus corporis diligenter inquiri, an aliquid ibidem occultaretur, quod tales effectus faceret. Item pilos ipsos totius corporis radi, & postea sic expoliatum, & rasum, femoralibus alijs indutum iterum ligari, & fune in altum eleuari, &c. qui sic ligatus, & in altum sublatus clamare cœpit: Oh Dio, oh Dio, &c.

5. VIGESIMVS.

Ratificatio post torturam.

DIc . . . constitutus coram Admodum R.P. Ministro Frater N. reus prætenſus, edu-
ctus de carceribus, vinculis ſolutus, & extra
locum tormentorum poſitus, vocatus ad rati-
ficandum quæ hæſterna die in tortura depoſue-
rat, & præſtito ei iuramento de veritate dicen-
da, prout iurauit, fuit illi lecta confeſſio ſua
alta & intelligibili voce: [qua lecta, dixit illi
Pater N. Hauete voi inteſo bene quello, 'che
hierì confeſſaſti di propria bocca d'hauer ucciſo
&c. Reſpondit Padre sì, l'hò inteſa, e quella
e queſta medeſima.

Interrogatus, volete voi approuare, & rati-
ficare quanto hauete detto, s'è veramente così,
che voi hauete ucciſo, &c. Reſpondit: Io lo
ratifico, & è così la verità, ch'io, &c.

Interrogatus, & monitus, Auuertite di non
dire la bugia, ne vi fate mouere da timore de'
tormenti, Reſpondit; Hò detto la verità.
Tunc Pater: Dunque lo ratificate? Reſpondit:
Padre sì.

Quo accepto fuit iuſſus ſubſcribere vt infra.

Io Frater N. hò depoſto, & ratifico, &c.

Frater N. Miniſter.

Frater N. Aſſuarius.

Tunc-

Tunc Pater M. acceptatis, &c. pro tribunali sedens, examen dimisit, & reum ad carceres reduci mandauit; præcipiendo dari copiam confessionis, vel facultatem lustrandi confessionem prædictam Domino N. Aduocato, & Patri N. Procuratori, ac ipsemet reo, si illam voluerint, intra spatium . . . . . dierum, ad faciendas suas defensiones. Omni meliori modo, &c. prout præsentì decreto dari mandat, &c. Datum, &c.

Frater N. Minister Prouincialis.

Frater N. Actuarius.

Et cum per me fuisset intimatum prædictum decretum NN. gratias egerunt, & in fidem, &c. die . . . . .

Frater N. Actuarius.

Die verò . . . . per me infra scriptum fuerunt exhibita acta confessionis in tortura, & post illam, N. N. N. Aduocato, Procuratori, reo, vel datus processus ad lustrandum illum, prout fecerunt, gratias agendo, & in fidem, &c. manu propria me subscripsi.

Frater N. Actuarius.

§. VIGESIMVS PRIMVS.

Tortura Rei pro Complicibus.

Pater N. visis, & ponderatis actis contra N^o reum confessum, & depositionibus testium dicen-

dicentium . . . . . considerata qualitate criminis patrati, quod sine complicibus committi non potuit, & veritas haberi non possit, nisi à reo: & cum ipse inuerisimiliter neget, iussit eundem adduci ad locum torturæ, spoliari; &c. & hoc sine præiudicio quorumcumque iurium Curix, quomodocumque, & qualitercumque competentium, de quibus ipse N. esset conuictus, & confessus, super quibus nullo modo ipse Pater N. intendit ipsum torquere; quinnimo protestatur illum super his non torquere, & huiusmodi protestationem in quolibet actu repetitam fore, & esse intendit, & quod pro repetita semper habeatur; sed ipsum F. N. torqueri intendit pro ulteriori veritate, super alijs criminibus ab ipso commissis, & contra ipsum in indicijs deductis & super complicibus, & fautoribus, &c. non alias, nec alio modo, &c. de quo solemniter protestatus est, & protestatur ipse P. N. prout præsentì Decreto ipsum N. adduci mandat, &c. Datum . . . . . &c.

Frater N. Minister . . . . . Frater N. Actuarius .

S E N T E N T I A

§. P R I M U S .

Citatio ad sententiam .

Ponderatis deductis pro parte N. rei in sui defensionem, & omnibus alijs in processu com-

compilato productis, ac probatis, visum fuit Patri N. mandare, vt citentur D.N. Aduocatus & Pater N. Procurator dicti Fratris N. eorum principalis, ad audiendam sententiam promulgandam in Conuentu N. die . . . prout præsentì Decreto citantur, &c. Datum . . . Die . . . &c.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

Et cum per me supradictum Decretum citationis fuisset intimatum NN. gratias egerunt, &c. in fidem me subscripsi die . . .

Frater N. Actuarius, &c.

§. S E C V N D V S.

Tenor sententiæ.

IN causa agitata contra N. super prætenso homicidio in personam N. Domini N. Iesu Christi nomine inuocato, Deum præ oculis habentes. Nos Frater N. Minister Prouincialis N. ac Iudex ordinarius, per hanc nostram definitiuam sententiam, quam de Iurisperiti, & Consultoris nostri consilio, & diffinitorum nostrorum assensu, ac voto ferimus in his scriptis, & pro tribunali sedentes. Visis actis in causa, & causis coram nobis vertentibus, vt Iudice ordinario in prima, vt vltiori instantia contra Fratrem . N. *ex denunciatione, ex Inquisitione prout in actis, & ex indicijs productis*

ductis de prætenso homicidio perpetrato Anno . . . . die . . . in personam P. N. lite igitur contestata coram nobis per ipsos, receptisque ex vtraque parte probationibus oblati, ac in iudicio deductis. His ergo omnibus accuratissime perpenſis, & ad plenum cognitis causæ meritis, & æqua iustitiæ lance discussis, & deliberatione insuper habita, parte, *vel partibus* igitur citatis ad audiendam sententiam pro hac die, præſente Fratre N. *vel absente* dicimus, pronunciamus, decernimus, & declaramus, N. absolvendum fore ab obiecto sibi delicto homicidij, tanquam innocentem, & ab instantia iudicij, & quoad hoc restituendum fore pristino eiusdem statui, donec alia contra ipsum indicia insurrexerint. In pœnam vero comminationis, vel percussionis factæ cum baculo, &c. sic carceribus mancipatus præſervet, & bis in hebdomada sibi disciplinæ flagella infligat, donec aliter Reuerendissimo Patri Generali visum fuerit.

Et ita dicimus, sententiamus, decernimus, & declaramus, absolvimus, & condemnamus, singula singulis congruè referendo, præmissis omni meliori modo, via, iure, causa, quibus validius, & efficacius fieri potest.

Pronunciavimus, condemnauimus, & absolvimus, ut supra, &c. lecta, lata publicata in Conventu N. die . . .

Ita pronunciauimus , absoluimus , conde-
mauimus nos .

Frater N. Minister, &c.

Loco † sigilli ,

Frater N. Actuarius .

Eodem die Reuerendus Adm. Pater Minister
supradictus pronunciauit , prout in schedula
tenoris suprascripti , & post vocalem eiusdem
pronunciationem dedit mihi in mandatis , vt
ea redigerem in actis , & vnum , vel plura , iuxta
occasiones , conficerem instrumenta , præsen-
tibus P.P.N.N. ad præmissa specialiter adhibitis ,
& rogatis , & in fidem me propria manu sub-
scripsi .

Ita est qui supra ,

Frater N. Actuarius .

Frater N. adfui ,

Frater N. &c.

§. T E R T I V S .

Abolutoria .

Christi nomine inuocato. Nos &c. visis &c.
habitoque Patrum N.N. N diffinitorum
consilio , & assensu , Deum &c. Christi nomine
repetito , dicimus , &c. dictum N. non fuisse
reperitum culpabilem , sed prorsus immunem à
crimine stupri , de quo fuit per N. accusatus ,
ideò veluti de tali crimine innocentem absol-
uimus,

nimus, & liberamus, absolutumque, & liberatum esse volumus, & declaramus.

Fratrem verò N. accusatorem in pœnam calumniatorum condemnamus, reservantes Reuerendissimo Patri Generali relaxationem, vel diminutionem talis pœnæ, &c. *Ita pronuncianti &c.*

§. *Q V A R T V S.*

Condemnatoria.

Christi nomine, &c. Visis &c. dicimus &c. Fratrem N. fuisse repertum culpabilem, ac de iure punibilem de propinatione veneni, facta ab ipso in personam Patris N. qui propter hanc causam mortuus est, ac propterea condemnamus ipsum ad pœnam trirremium ipsius vita durante, *vel ad perpetuos carceres*, incipiendo ab hoc die, ita vt in ijs clausus detineatur. Reseruantes Reuerendissimo Patri Generali ex certa scientia, & expressè, quatenus, si rationabiliter iudicauerit, illam minuere possit. *Hæc reservatio non fiat in pœnis Statutorum.*

§. *Q V I N T V S.*

Interlocutoria .

Cum Frater N. exceperit Fratrem N. velut illegitimum, & ab eius accusatione fore repellere.

mari non possit. Hoc, & omni meliori modo, &c. Datum, &c. Lecta, lata, &c.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

CONTVMACIS CONDEMNATIO.

§. PRIMVS.

Prius debet citari per monitorium:

*Existentibus indicijs, citetur in hunc modum,
& fiat monitorium.*

FRater N. Minister, &c. tibi Frati N. ex aduerso principali, autoritate officij nostri, tenore præsentium precipimus, & expresse mandamus, quatenus intra dies tres proxime futuros, ab executione præsentium numerandos, quorum dies primus pro primo, secundus pro secundo, tertius pro tertio, & ultimo peremptorio termino tibi assignatur, sub pœna confessorum criminum, & delictorum, de quibus imputaris, & *insuper suspensionis, degradationis, &c.* debeas coram nobis personaliter teipsum præsentare, ad te ipsum excusandum, exculpandum, & defendendum ab infra scriptis criminibus, & excessibus per te commissis, & perpetratis, & signanter super eo, quod cum aliàs de anno . . . . die . . . . *insere delicta.* His peractis in fugam te dedisti, pœnas propterea in sacris legibus, & Canonibus taxatas, temere conte-

mnendo, & incurrendo, rebusque alijs, &c. alioquin, &c. Volumus autem præsens nostrum monitorium tibi personaliter (si persona tua commodè haberi potuerit) sin autem cellæ tuæ solitæ habitationis, & valuis Refectorij dimissis ibidem, affixisque copijs præsentari, & intimari. Illudque monitorium sic executum ita te arctare, & afficere, ac si personaliter, & magis legitimè executum foret; certificantes nihilominus te, quod si in dicto termino non comparueris, Nos seruatis quatuor terminis, in similibus seruari solitis, iuxta stylum Curiaë nostræ, ad declarationem, quod dictas pœnas incurreris, illarumque legitimam executionem, contra te procedemus; in quorum fidem; &c. Datum, &c.

Sigil + lum

Frater N. Actuarius:

Frater N. Minister.

§. S E C V N D V S.

Relatio citationis, & executionis.

F Idem facio ego Frater N. Actuarius, *vel Minister Curiaë de mandato*, publicasse supradictum monitorium in Conuentu N. & affixisse illius copiam valuis cellæ Fratris N. ac Refectorij Conuentus, die . . . .

Ita est, Frater N. Actuarius.

Elapso

Elapso deinde termino, sic citatur. Imperante Admodum Reuerendo Padre N. &c. citetur Frater N. ex aduerso principalis ad dicendum se paruisse monitorio pœnali contra eundem, formato, executo, & in actis legitimè reproducto, & ad dicendum contra primum, pro prima dilatione, ad primum diem.

Frater N. Actuarius.

Et cùm per me facta fuisset supradicta citatio die ... me subscripsi.

Frater N. Actuarius.

Die ... citetur; &c. pro secunda vice.

Die ... &c. citetur, &c. pro tertia vice.

Die ... &c. citetur, &c. pro superabundanti dilatione pro quarta vice, &c. & *fiant relationes ut supra.*

Iste tamen citationes sunt solemnitatis iuris, & fiunt instante fisco, ac proinde relinquì possunt.

§. T E R T I V S.

Citatio ad sententiam.

Die ... citetur Frater N. ex aduerso principalis ad videndum concludi in causa per definitiuam sententiam, & loco definitiue sententiæ, ad videndum declarari se incidisse in pœnas in monitorio contra eum in actis registrato, & fulminato contentas; & ad rela-

xandum propter horum executionem opportunum mandatum, &c.

Frater N. Actuarius :

Fiat relatio citationis, ut supra.

§. Q V A R T V S.

Sententia contra Contumacem.

CHristi nomine repetito, de consilio, & consensu nostri Diffinitorij, pro tribunali sedentes, dicimus, declaramus, & sententiamus Fratrem N. contumacem, ob homicidium, de quo in actis indiciatus est per contumaciam confessus, incidisse in pœnas suspensionis perpetuæ à diuinis, & in pœnam tritemium per decennium; prout in monitorio contra ipsum relaxato, cui parere contempsit, latius continetur; quas pœnas eum incurrisse declaramus post lapsum trium dierum, à publicatione, præsentis sententiæ numerandorum, nisi intra ipsos comparuerit. Ita dicimus, &c. omni meliori modo, &c. Datum &c.

Leſta, lata, & publicata, &c. die...

Frater N. &c.

FORMA
PROCEDENDI PER
ACCUSATIONEM.

§. PRIMVS.

Libellus Accusatorius.

COram vobis Reuerendæ Admodum Pater
Minster, &c. personaliter comparet Fra-
ter N. eique per modum accusationis exponit,
qualiter Frater N. ligno prius nodoso, postea
gladio aggressus est ipsum comparentem, cui
duo vulnera, alterum in capite, alterum in
brachio infixit, coram PP. NN. prope Refecto-
rium Conuentus N: Qua propter non motus
odio, aut vindicta, sed tantum iustitia, ne
scelera impunita remaneant, instat, vt dictus
Frater N. puniatur, omni meliori modo, &c.

Ego Frater N. Actuarius,

§. SECUNDVS.

Acceptatio Libelli.

In nomine Domini. Amen. &c.

ANno, &c. die, &c. in Conuentu N. cum
comparuisset coram R. A. P. N. &c. Fra-
ter

ter N. & porrexisset cedulam accusatoriam contra N. cuius initium est , Coram vobis ; finis verò , Ego Frater N. accusator , & institerit procedi contra ipsum , testes prout in cedula examinando ; Præfatus Pater N. eidem N. protestatus est , illum teneri ad pœnam talionis ad probandum exposita , ac propterea iussit illum , vt infra , subscribere , cui etiam , præstitit iuramentum , quod non animo calumniandi deposuerit , prout iuravit , &c. & cum hac duplici cautione , accusationem acceptauit & ad procedendum in causa , prout de iure decreuit , &c.

Ego Frater N. subscribo me pœnæ talionis , si in probatione defecero .

Acta sunt hæc in Conuentu , &c. die . . . &c. præsentibus PP. NN.

Frater N. Minister .

Frater N. Actuarius .

S. T E R T I V S .

Alia accusationis forma .

COram , &c. comparuit Pater N. & dixit : Io , Padre molto Reuerendo mosso dal zelo dell'honor di Dio , e non per mala volontà , ò per vendetta accuso il Padre N. di vna pratica scandalosa , &c. de furto , &c. di bestemmia , &c. acciò essendo castigato s'emendi ,
e gl'al-

e gl'altri habbino timore, e dò per testimonij li PP.NNN. li quali si sono trouati presenti in Refettorio, &c. in Conuento, in piazza, &c. e così accuso, e fò istanza, in ogni miglior maniera, &c.

Quem cum monuisset, & iurare fecisset de calumnia, ac obligari ad probandum exposita sub pœna talionis, subscribere fecit, vt infra, præsentibus NN.

Io N. hò accusato, e mi obligo, &c.

§. QVARTVS.

Causæ descriptio.

CApitula, super quibus infrascripti testes examinare debent, videlicet.

Primò, quod N. frequenter bibit.

Secundò, quod multoties inebriatus est.

Tertiò, quod ebrius aliquando publice vomit.

Testes examinandi.

Pater N. super primo.

Pater N. Pater N. super secundo.

Pater N. Pater N. super omnibus.

§. QUINTVS.

Continuatio Processus.

A Cceptata igitur accusatione, volens Pater N. iustitiæ & suo muneri satisfacere, causæ progressum aggressus est ab examine testium, vt infra.

Die... coram Patre N. vocatus fuit P.N. testis ab accusatore nominatus, super primo articulo examinandus, Sacerdos, ætatis, &c. Religionis, &c. cui prestito iuramento, & adhibita monitione, &c. *Et alia fiant, vt in formula examinis testium. Sicuti examen rei, defensiones, quæ sic describi poterunt.*

§. SEXTVS.

Titulus defensionum.

EXceptiones, & defensiones, quæ probanda offeruntur coram Patre N. per Fratrem N. accusatum, *vel denunciatum*, de ebrietate, à Fratre N. super quibus omnibus petitur, vt moris, & iuris est, examinare infra scriptos testes, videlicet.

Pater N. super primo articulo, quòd N. raro bibit.

Pater N. super secundo, quod nunquam inebriatus est,

Pater

Pater N. super tertio , quo nunquam vomuit .

Pater N. super quarto , quod ipse parcus & continens est .

Testes autem pro defensionibus examinentur , ut supra .

§. S E P T I M V S .

Monentur partes pro expeditione causæ .

Formato processu offensiuo , & defensiuo , eoque partibus ostenso , Reum , & Actorem , segregatim adesse curauimus , eisque diximus , iam nos oblatos testes examinasse , nec aliquid de iure pretermisisse . Itaque si aliquid vobis superest , omni abiecta mora exponite : nam nostrum consilium est , acitatum causam finire . Verum cum hi nihil aliud se requirere dicerent , debita vfi diligentia , ad definitiuam sententiam deuenire iudicauimus . Acta sunt hæc in Conuentu N. die . . .

Frater N. Minister .

Frater N. Actuarius .

Io N. Accusatore non hò da dire altro .

Io N. Accusato non hò altro che dire .

(Vel Procuratores subscribant .)

Sententia feretur , ut supra .

DENUNCIATIO.

§. PRIMVS.

Denunciatio Euangelica.

Reuerende Pater: Charitate impellente, tibi, vt patri denuncio quomodo Frater N. contra regularia instituta vino se se ingurgitat, in quo est luxuria, in sui perniciem, & aliorum scandalum, quare, vt suæ salutis, & aliorum offendiculo consulas, piè corripiendum censeo. Ego enim secundum Euangelium, debitam monitionem non prætermisi.

Ego Frater N. denuncio.

§. SECUNDVS.

Denunciatio iudicialis.

Reuerende Admonum Pater, Iustitiæ zelo commotus, ne crimina inulta remaneant, tibi, vt Iudici denuncio, qualiter Frater N. &c. Quapropter tuum erit, delictum hoc emendare: charitatiuè enim, ni fallor, antea cum monui, & nihil profeci, & cum oleum abiecerit, vino correctionis nunc agendum arbitror.

Ego Fr. N. denuncio.

§. TER.

§. T E R T I V S .

Processus per denunciationem.

In Dei nomine . Amen .

COram Patre N. comparuit Frater N. ac denunciauit Fratrem N. vt infra . Io Padre ho molte volte corretto Fra N. che non beuesse tanto , ne s'imbriacasse , mà perche sempre ha dispreggiata la correttione , lo denutio à V.P. acciò lo castighi , acciò s'emendi : & si possono esaminare li P.P.N.N.N.&c. Quo audito Pater fecit iurare Fratrem N. quod dictum N. charitatiuè correxerit , & non resipuerit , quod non odio , aut calumniandi animo denunciauit , prout tacto , &c. iurauit : Et præfatus Pater N. denunciationem acceptauit , si & in quantum , &c. comminata denunciatori pœna talionis , si in probatione deficiat , cui standum esse promisit . Acta sunt hæc in Conuentu N. die . . . &c. anno , &c. presentibus NN.

*Frater N. Actuarius .**Frà N. fui presente .**Frà N. fui presente :*

§. Q V A R .

§. Q V A R T V S.

Denunciatio facta per litteras missivas .

In Dei nomine . Amen .

CUm Admodum Reuerendo Patri, &c. missæ fuissent duæ epistolæ à Fratre N. in quibus denunciabatur , quod Frater N. suspectum consortium haberet in Conuentu N. essentque scriptæ , & subscriptæ manu ipsius , vt credebatur , volens ipse Pater N. malis insurgentibus , quantum in se est , obuiare , accessit , ad Conuentum N. ibique tribunali erecto , de hac causa inquirere decreuit . Acta &c. die . . .

Frater N. Actuarius .

§. S E C V N D V S :

Examen denunciationis .

VOcari igitur primò fecit Fratrem N. Scriptorem supradictarum litterarum , quarum initium erat . . . finis . . . à tergo autem , Al molto R. P. &c. Et præstito ei iuramento , cum interrogauit .

Primo , si sciat suæ vocationis causam .

Si scripsit ipsi Superiori litteras , & quas .

Si fecit illas ab alio scribere .

Si recordatur materiæ contentæ in illis .

Si quæ-

Si quærebatur in illis de aliquo, & de qua re .

Quid mouit illum ad scribendum .

Si sciat alios de ea re scripsisse .

Quomodo sciat .

Ostensis litteris . Si eas cognoscit , vt à se scri-
ptas .

Si totum in illis expositum sit verum .

Si ille contra quem scripsit est suus inimi-
cus .

Si eum de tali crimine monuit .

Goram quibus id fecit .

subscribant .

s. QVINTVS .

Decretum de assignandis testibus .

Quibus habitis P. N. præcepit ipsi N. vt in-
tra spatium vnus dici , *vel horarum* assi-
gnaret nomina testium, aut scripturas.
aut alia monumenta , quibus constare potest de
corpore delicti à se delati, ac deinceps de verita-
te dictorum contra præfatum N. vt possit contra
ipsum de iure procedi, secundum Canonicas san-
ctiones: aliàs , si in probatione defecerit, se pu-
niendum non ambigat , prout præsentì Decre-
to dictum terminum assignat. Datum . . . .
die . . . .

Frater N. Minister .

Frater N. Aeluarus .

P

Eodena

Eodem die ego Frater N. acceptaui dictum terminum , & in fidem me subscripsi manu propria .

Ego Frater N. manu propria .

§. S E X T V S .

Si is litteras, vt à se scriptas, non acceptet .

V Idens Pater N. Fratrem N. non acceptas se litteras , vt à se scriptas , generalem inquisitionem instituere decreuit de talium litterarum scriptore : quare die . . . . &c. vocatus fuit Pater N. Sacerdos , ætatis , &c. Et cum iuramento &c.

Interrogatus (*Ostensis litteris , quarum initium est &c. & finis , &c.*

Si scit , quis eas scripserit .

Si potest imaginari earundem scriptorem :
Vnde ad talem imaginationem mouetur .

Quis aderat , quando dixit se vindicatum .

Si alias eum talia fecisse sciat .

Si alios nouit , qui sciant , vel putent N. ipsas litteras scripisse .

§. S E P T I M V S .

Vindicatio ab infamia , quod aliquis eas litteras non scripserit .

Die . . . . . Cum per diligentem inquisitionem nos Pater N. Minister , &c. reperissemus vanè , & sine fundamento Fratrem N. infamia respersum de dictarum litterarum scriptura , vt in actis apparet . Idcirco ipsum innocentem iudicamus de obiectis , prout præsentis decreto iudicamus , & absoluiamus ab instantia iudicij , donèc alia insurgant contra ipsum indicia . Datum , &c.

Frater N. Minister .

Frater N. Actuarius :

§. O C T A V V S :

Denunciatio iussu alterius .

Die . . . . . &c. Cum Pater N. audisset , Fratres NN. non sua sponte , sed iussu Patris N. Guardiani denunciassè per litteras , ac proinde se non teneri ad probandum exposita , idcirco Patri N. Visum fuit de tali iussu inquirere , & alijs infra scriptis . Quare cum , Pater N. Guardianus , vocatus adesset coram P. N. fuit interrogatus cum Iuramento , prout tacto , &c.

228 PRACTIC. CRIMIN.

Si scit aliquem denunciaſſe .

Quomodo ſciat .

Si ipſe præcepit ſcribere litteras ; & quare ,
(*Oſtenſis litteris.*) Si illas cognoscat pro ſcriptis ſuo iuſſu .

Si ſcriptæ fuerunt manu denunciatorum ,

Si contentum in illis verum ſit .

Quare ipſe , vt Superior non prouidit .

De cauſa ſcientiæ .

§. N O N V S .

Teſtes , & articuli aſſignantur .

COram Patre N. comparet Frater N. & dicit , quod cum die . . . . . fuerit ſibi iuſſum , vt infra terminum horarum . . . . . deberet adducere teſtes , & probationes pro ſua denunciatione iuridica facta contra N. ſuper crimine . . . . . quapropter modo comparens præſentat articulos , nomina , & cognomina teſtium , qui erunt examinandi tam ſuper corpore delicti , quam ſuper perſona delinquentis : ſunt autem ſequentia , ſuper quibus petit cum omni reuerentia , & meliori modo ſibi miniſtrari iuſtitiam contra denunciatum , procedendo ad ipſius punitionem , alias de omni iuſtitia (cum reuerentia) proteſtatur ; & ita petit ſibi , & bono religionis prouideri , iſto , & omni alio meliori modo , &c.

No-

Nomina testium sunt. P. N. P. N. P. N. &c.

Articuli autem.

Primus, quod &c.

Secundus, quod &c.

Et testes examinandi sunt : primus super primo : secundus, super secundo, &c.

Præsentata fuit præfens comparitio per manum Patris N. & à Patre Ministro fuit admiffa, si & in quantum. Die : ...

Frater N. Actuarius.

§. D E C I M V S.

Denunciatio ad vtilitatem denunciantis.

COram Pater N. comparet Frater N. eidemque per modum denunciationis exponit qualiter Frater N. quadam die cella ipsius comparentis furto surripuit duo Quadragesimalia, cuius rei testes sunt N. N. illaque retinet contra voluntatem ipsius comparentis, & denunciantis, & licet sæpius requisitus, non vult restituere, *vel* N. non cessat ipsis famam denigrare, cuius rei testes sunt N. N. & cum sæpè illum admonuerit, vt ab huiusmodi calumnijs abstineret, haud tamen destitit ; sed in deterius prolapsus est, &c. Quapropter eundem denunciat Admodum R. P. V. non odio, sed zelo,

ut & ipsius Fratris saluti consulatur, & sibi sua Quadragesimalia, vel fama restituatur. Datum . . . . .

Ego N. sic denuncio.

Si Superior vocato denunciato (quod prius debet facere) restitutionem, &c. obtinet, ulterius non procedat, iam enim civiliter prouisum est: si ille restituere non vult, tunc criminiliter instituat informationem, ut supra, nisi vellet ex denunciatione, sibi viam ad iudicium aperiente, procedere ex officio, apponendo hoc Decretum.

§. VNDECIMVS.

Decretum de procedendo ob denunciationem:

Quoniam ex denunciatione facta coram nobis à Fratre N. contra Fratrem N. de . . . . . innotuit crimen furti, iniuriarum, &c. contra dictum N. idcirco, nè delicta impunita remaneant, contra illum decreuimus ex officio procedere, reproducendo omnia, quæ aduersum illum producta, ac probata sunt in priori iudicio denunciationis. Datum, &c.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

§. D V O D E C I V S .

Denunciatio exceptiua .

COram , &c. comparet , &c. & excipit contra , &c. denuncians illum esse hominem scandalosum , ebriosum , & signanter quandam mulierem ad peccatum sollicitasse ; cuius rei testes sunt N. N. propterea dicit non esse admit- tendum ad Prouincialatum , & si esset admissus , electionem de ipso factam omnino esse irritan- dam : idque non odio , &c. sed publico Reli- gionis bono consulens , denunciat. Datum , &c.

Ego Frater N. ita denuncio.

§. D E C I M V S T E R T I V S ,

Acceptatio denunciationis ,

CVm comparuisset coram P. N. Frater N. & denunciaffet excipiendo contra Fra- trem N. vt infra ; *inferatur denunciatio* ; Visa tali denunciatione , dictus P. N. acceptauit , si & in quantum , omni meliori , &c. Actum in Conuentu N. die . . . . . &c.

Frater N. Actuarius .

Cum igitur hæc in notitiam Curie peruene- rint , nos Frater N. Minister , iudicauimus in causa procedere , dictum denunciatores , &

alios testes productos examinare, & prædictum
N. reum constituere, si & in quantum iuris fue-
rit: eligentes in Actuarium huius causæ Fra-
trem N. cum potestate eundem mutandi pro-
ut visum fuerit. Acta in Conuentu N. die, &c:
Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

§. DECIMVS QVARTVS.

Examen denūciantis.

COram, &c. Vocatus, &c. & delato, &c.
super denunciationes, &c. ad opportu-
nas interrogationes, respondit, vt infra.

Vnde scit ea, quæ denunciauit, & an ea vi-
derit? à quibus?

Quo tempore?

Quo loco?

Quibus præsentibus?

Quid viderit ad suspectum consortium spe-
ctans.

Quoties viderit?

Quonam loco essent ipse, & suspectus cum
muliere?

An ille sit solitus delinquere?

An fuerit alias inquisitus de hac re? accusa-
tus? condemnatus? an ipse denunciatus cognos-
cat denunciatum esse hominem tali vitio de-
ditum, qui nisi cohibeatur à Superioribus re-
labetur?

Vnde orta sit hæc fama? à quibus, &c.

Exceptio,

Modus procedendi per exceptionem, patet in §. 10. denunciationis; & infra. Ideo nihil additur.

Iudex delegatus.

Ostendat prius litteras patentes suæ Commissionis, & publicè eas legere faciat in Conuentu, ad quem est destinatus, vel (si ad vniuersitatem causarum) in vno saltem Conuentu Prouinciæ; quia non publicata facultate, quam habet, ei non esset obediendum. Nisi notorium esset, eum esse Commissarium, aut Visitatorem, cuiusmodi esset, si se diceret Commissarium, existente Generali, vel Prouinciali in eodem Conuentu, & ut accidit in reliquis Conuentibus Prouinciæ, post publicatam suam Commissionem in vno Conuentu: tunc enim notorium præsumeretur, & nolentes eo casu obedire, pœna rebellium puniendi essent. [Moder. Rom. q. 9. ampliatur. 2. Vallisol. c. 8. c. nobilissimus d. 47. c. cum iure peritus extr. de off. delegat. Argum. in l. 2. C. de leg. Decian. in tract. de crim. lib. 4. c. 22.]

Publicata, ac notificata sua Commissione tam superiori ordinario, quam communitati, iuxta formam Statutorum generalium expedire debet litteras per omnes Conuentus suæ iurisdictionis, siue

sive vulgari, sive latino idiomate exaratas, quibus suum aduentum notificet, Visitationem indicat, orationes speciales, & suffragia iniungat, exitum Fratribus, tam extra Prouinciam, quam extra sui Conuentus limites interdicit, obedientias omnes Prouincialis suspendat, aliaque mandet, quæ ex præscripto nostrarum legum, & probata consuetudinis fieri debent. [Vallisol. c.8]

In progressu autem Visitationis, vel causæ sibi commissæ expeditione, omnia adamaussim obseruet, quæ in formulis pro Iudice ordinario superiùs adnotata sunt, mutato solum nomine Ministri in Commissarium, vel Visitatorem, aut delegatum, inserendo in principio, ac exordio processus tenorem integrum suæ commissionis, & declarando Scribæ, vel Actuarij, sive Secretarij in illa causa destinationem, ut infra.

§. P R I M V S.

Inquisitio generalis à delegato.

In Dei nomine. Amen, &c.

HÆc est visitatio Conuentus N. quam facere intendit Pater N. Commissarius delegatus ad vniuersitatem causarum à Reuerendissimo Patre Generali, *vel Commissarius Visitator Prouinciæ*, prout patet ex patentibus literis ipsius publicè lectis in Refectorio Conuentus N. per

N. per me Fratrem N. ab ipso Patre Commissario in Scribam electum, de mandato eiusdem, cuius tenor talis est, Frater N. Minister Generalis, &c. quibus lectis, & publicatis, cum peruenisset idem Pater Commissarius ad Conuentum, &c. Acta sunt, &c.

§. S E C V N D V S.

Inquisitio specialis per delegatum.

In Dei nomine. Amen, Anno, &c.

S Acrorum Canonum, & sacri Concilij Tridentini vestigijs inhærendo. Reuerendus Admodum Pater Commissarius delegatus a Reuerendissimo, &c. Ascito me pro Secretario, post Generalem Inquisitionem factam in Conuentu N. ad specialem descendere voluit, prout infra.

Quia in Visitatione generali, &c. Fuit reperi- tus, &c. nè delicta impunita remaneant, ad specialem Inquisitionem deuenire decreuimus, testes examinando, & alia de iure faciendo: prout præsentis Decreto decernimus. Acta sunt, &c.

S. T E R T I V S.

Processus in causa speciali delegata :

In nomine Domini . Amen .

Causæ descriptio , seu processus de ijs, quæ à Fratre N. contra Fratrem N. fuerunt in iudicio deductæ .

Cum Iudicibus à Deo iudicandi potestas collata sit ad laudem bonorum , malefactorum verò vindictam ; ut muneri Iudicis , cuius nunc partes sustinemus , quantum possumus , satisfaciamus , super delata crimina disquisitionem iuridicam instituire decreuimus .

Die igitur . . . . . coram nobis Iudice delegato per Reuerendissimum Patrem Generalem , per suas patentes litteras , quarum tenor est , qui sequitur . . . . comparuit Pater N. in Cella officij nostri , atque quærelam detulit , Accusatorio nomine , contra Fratrem N. his verbis : Io . . . . .

Capitula , super quibus subscriptos testes examinari volumus , & instamus .

Primò Frater N. . . . . Secundo , &c. N. super primo N. &c.

At nos iustitiæ complementum administrare volentes , electo in Actuarium Patre N. ad causæ Inquisitionem descendere decreuimus , prout præ-

præfenti Decreto decernimus. Actum in Con-
uentu N. die, quo supra, &c.

Frater N. Commissarius delegatus.

Frater N. Actuarius.

§. Q V A R T V S.

Processus per delegatum ex fama.

In Dei nomine. Amen:

CUm de Monasterij N. expilatione facta
exorta esset fama, & prerebuisse: atque
mihi N. Iudici delegato id manifestum iuris
notitia non esset. Idcirco ad eius probatio-
nem secundum Canones, duobus adhibitis se-
nioribus, & probatæ vitæ testibus, proceden-
dum curauimus. Acta, &c.

Examinatis testibus subiungatur Decretum hoc,

§. Q V I N T V S.

Decretum in suspectum de fama.

In Dei nomine. Amen.

NOs N. delegatus, vt in nostra authorita-
te habetur, quæ talis est. . . . cum Fra-
trem N. fama percrebuisse, esse suspectum de
dilapidatione Conuentus, examinatis duobus
testi-

238. PRACTIC. CRIMIN.

testibus re ipsa comperimus, eius de hac re esse vehementer vulneratam famam, ac commaculatam apud graues, & probos viros, idque non vna vice tantum, sed sæpius, vt in actis; quamobrem dicimus, & decernimus, ac declaramus ipsum N. esse suspectum, & infamatum apud graues, &c. Et hæc facimus omni meliori modo, &c. Lecta, lata, in Conuentu N. die, &c.

Frater N. Commissarius.

Frater N. Actuarius.

Patentium, & Commissionarium litterarum formulæ.

§. PRIMVS.

Delegatio ob accusationem, vel clamorofam insinuationem.

NOS Frater N. Minister Generalis, *vel* *Pro*uincialis N. N. Dilecto nobis in Christo Patri, Fratri N. Sacræ Theologiæ Lectori, ac Prouinciæ nostræ N. Patri bene merito, salutem, &c.

CUm ad nostrum Tribunal fuissent die . . . . porrecti libelli, seu litteræ scriptæ à Patre N. de N. in quibus accusabantur Frater N. & N. prout latius in ipsis continetur. *Vel* Moti è clamorosis insinuationibus, ad nos à fide digna

dignia sæpiùs delatis , quod Frater N. . . com-
miserit ; & cum grauioribus negotijs essemus
impediti , ita vt per nos non possemus , vt tene-
bamus) procedere contra huiusmodi crimino-
sos ; nè talia delicta impunita remaneant , neuè
in nostra Religione inulta scelera in perniciem
transcant aliorum , confisi de tuis bonitate ,
scientia , experientia , ac in rebus gerendis
dexteritate , tibi præfato Patri N. per præsentés
committimus , quatenus his receptis , cum so-
cio , ac Scriba tibi bene visis , ad Conuentum
nostrum N. te conferas , ibique iuxta Canoni-
carum sanctionum ac nostrorum Statutorum
seriem in huiusmodi delicta inquiras , reci-
piendo indicia , examinando testes , consti-
tuendo reos , etiam in rigoroso examine , si
opus fuerit , prout ratio , & causæ merita tibi
suggererint . Quapropter in hac causa te no-
strum Commissarium instituimus , & declara-
mus , institutum , ac declaratum esse volumus ,
dantes tibi iurisdictionem , & facultatem de-
super opportunas & necessarias : præcipiendo
omnibus , ad quos spectat , ad meritum saluta-
ris obedientiæ , & sub alijs pœnis nostro arbi-
trio reseruatis , vel in iure in rebelles latis , vt
te in nostrum Commissarium recipiant , ac in
omnibus ad causam spectantibus tibi obediant ,
faueant , pariter & assistant . Vale nostri in tuis
orationibus ac sacrificijs memor . Datum in

Con-

Conuentu N. in Cella solitæ nostræ residentiæ,
die . . . . .

Frater N. Minister .

S. S E C V N D V S.

Delegatio ad vniuersalitatem causarum :

Nos Frater N. &c. Tibi, &c.

Religiosorum nostrorum regimini , quanto
ex alto nobis conceditur , ex generalatus
specula prospicientes , in illa præcipuè officij
nostri aciem dirigimus , quæ morum correptionem ,
disciplinæ regularis obseruantiam , &
Prælatorum electionem concernunt . Qua-
propter , cum instet celebratio Capituli Prouin-
ciæ nostræ N. quam eiusdem Prouinciæ visita-
tio præcedere debet , satagamus aliquem ad
hoc munus destinare , qui nostri officij grauioribus
curis impediti , partes suscipiat . De
tuis moribus , probitate , litteris , ac in rebus
gerendis dexteritate plurimum in Domino con-
fidentes , te Præfatum Patrem N. Commissa-
rium , ac Visitatorem nostrum in dicta Pro-
uincia N. cum plenitudine potestatis , tam in-
capite , quàm in membris instituimus , & depu-
tamus , dantes tibi omnem necessariam , & op-
portunam authoritatem , qua de iure , & con-
suetudine ex Apostolicis , & Seraphicis sanctio-
nibus

nibus huiusmodi Commissarij potiri, & gaudere solent, ac debent. Mandantes sub præcepto Sanctæ obedientiæ, & in subsidium excommunicationis latæ sententiæ, alijsque pœnis nostro arbitrio reservatis, ac specialiter contra rebellantes latis, tam P. Ministro, quam cæteris Superioribus Patribus, & Fratribus eiusdem Prouinciæ, vt te in legitimum Commissarium Visitatorem pacificè recipiant, & in omnibus, quæ non fuerint Regulæ nostræ, ac animæ contraria tibi obediant, faueant, & assistant. Monemus autem te, vt munus iniunctum cum omni integritate exequaris, vitia conuellas, virtutes fundes, pacem foueas, & zelo seraphico ardens corda filiorum ad Patres conuertens lucrum ex visitatione intentum in gazoophilacium Domini comportes, benedictionem à Deo, ac Seraphico Patre nostro, ac nobis reportaturus, cui concedimus, vt focium, & Secretarium tuo arbitrato eligere possis, Vale, &c.

§. TERTIVS.

Delegatio ad aliquam causam.

Nos, &c. Tibi, &c.

Negotiorum nobis commissorum à Reuerendissimo P. N. multitudine, & gravitate

Q

tate distracti, non valentes per nosmetipsos omnibus personaliter adesse; nè tamen zizania, importuna fruges Seraphicas, vel suffogent, vel conuellant (tibi Pater N. de culus personæ industria plurimum confidimus) vt ad Conuentum nostrum N. accedas, ibique de vulneribus inflictis in personam Patris N. quæque ad nos *accusatio*, vel *denunciatio*; vel *clamorosa insinuat*io à probis, &c. sæpiùs prolata est, inquiras; contra fontes, & indiciatos processum instituas, omniaque alia facias, quæ de iure facienda sunt, licentiam concedimus, facultatem opportunam, & necessariam impertimur, imò sub merito sanctæ obedientiæ iniungimus: ad cuius rei firmitatem, & executionem, percipimus sub præcepto sanctæ obedientiæ, excommunicationis, &c. alijs &c. Patribus, & Fratribus, &c. vt te in nostrum Commissarium in hac parte delegatum recipiant, & in spectantibus ad tuam Commissionem tibi promptè faueant, & obediant. Vale.

Præceptum in carceres detrudendi.

§. *QVARTVS*?

Nos &c. Patri N. Prouinciæ nostræ , &c. N. Mi-
nistro , yel Conuentus nostri N. Guar-
diano salutem .

CVM Apostolo teste , Iudex gladium por-
tet , in laudem bonorum , atque ad vin-
dictam delinquentium , accideritque diebus
præteritis , vt Frater N. Dei timore postposito,
de P. N. pessimè oblocutus fuerit , cum scan-
dalo etiam sæcularium , quod iuridicis proba-
tionibus nobis constat , *vel* cum Frater N. ter
de mandato nostro monitus fuerit , vt li-
bros ab ipso ablatos de cella Patris N. restitue-
ret , sub pœna excommunicationis , & post tri-
nam monitionem iuridicè factam obedire
contempserit : ea propter , nè iustitiæ locus
desit , vtque eius punitio cæteris transeat in
exemplum , tibi per præsentem committimus ,
& mandamus , vt his receptis dictum Fratrem
N. in obedientem , & contumacem , *vel* de suo
proximo , cum Religionis dedecore pessimè
obloquentem in carceribus tui Conuentus , ius-
su , & mandato nostris detrudas , nec illum
inde extrahas , nisi à nobis scriptam licentiam
obtinueris . In quorum fidem , &c.

Q 2

§. *QVIN-*

Apostolos concedendi modus .

§. QVINTVS.

Sanctissimo in Christo Patri, & D.D.N. vniuersalis Ecclesiæ Pastori. Frater N. Minister, &c. fidelis, & obediens, post deuota pedum oscula.

NOuerit sanctitas vestra, quod cum in causa homicidij secuti in personam Patris N. de quo est infamatus, &c. Frater N. & causa coram me agitabatur, ac super illa sententiam definitiuam tulissem: idem Frater N. ab huiusmodi sententia ad sanctitatem vestram, Sedemque Apostolicam appellauit, ideo ipsum N. e meo iudicio dimitto, & ad S. V. his litteris comitatum iudicandem remitto: In quorum, &c.

§. SEXTVS.

Apostoli reuerentiales.

Frater N. Minister. Tibi &c.

QUamuis appellatio tua nobis friuola visa fuerit, ob nostram tamen in Apostolicam Sedem, ad quam appellasti, reuerentiam, illi duximus deferendum, ut re ipsa detulimus, hos tibi proinde reuerentiales Apostolos concedentes. In quorum, &c.

§. SE-

§. S E P T I M V S .

Apostoli testimoniales :

Frater N. Theologus , &c.

TEnore præsentium , omnibus , & singulis
 has litteras inspecturis , pariter & lectu-
 ris fidem facimus , & testamur , qualiter die . . .
 Pater N. Sacerdos , coram nobis alijsque testi-
 bus infra scriptis , tempore , locoque congruo ,
 intra terminum à iure statutum , non semel
 tantum ; sed iterum , ac tertio à Patre N. Mi-
 nistro instantè petijset , vt Apostoli sibi , ad
 suam appellationem proseguendam , concede-
 rentur , qui tamen ab eodem Patre N. eidem
 petenti fuere denegati . In quorum fidem has
 ei testimoniales litteras cum testibus infra scri-
 ptis impertiui . In quorum , &c :

Vel, qui tamen , procrastinante , & differente eo-
 dem Patre N. eidem dati non fuere , quæ procrastina-
 tio , cum malitiosa mihi visafuerit , nè iustitia
 iniquè impediatur hos idem testimoniales , &c .
vel cum Pater N. de appellatione grauatum se
 ostenderet , & minacibus verbis illum exciperet ,
 timens sibi periculum carcerum , idem Frater
 coram nobis de hac iniustitia conquestus fuit ,
 & à nobis infra scriptis bis ; teruè petijt , vt

tales concederemus Apostolos . Quod considerantes rationi congruum , maximè cum solitis sit idem Pater N. comminationes exequi , proximi idemnitati consulentes , hos testimoniales Apostolos libenter concessimus : In quorum &c.

L A V S D E O.

I N-

I N D E X

Absens.

Absentes citandi, nec aliter iudicandi, vel
condemnandi, pag. 115.

Absolvere.

Absoluendus est, qui completè euacuat in-
dicia, & aliquando cum clausula, nouis
superuenientibus indicijs, pag. 131.

Accusator, Accusatio, Accusare.

Accusatoris, & testium nomina, qualiter par-
ti publicanda. pag. 123.

Accusatio, & accusator quid 41. Qui ad ac-
cusandum inhabiles 41. & 42. Accusans, & non
probans, talionis pœna plectendus 42. Accu-
sans alias correptum non audiendus, sed pu-
niendus 42. Non audiatur, nisi iuret de calum-
nia, & se obliget ad probandum ibid. Accusans
de delicto in genere, & non expresse Accusato-
ris nomine, non audiatur 43. Accusans de plu-
ribus, & vnum probans, talionis pœnam effugit
43. Accusatore non probante, reus absoluitur.
43. Accusans de falso, calumniator est. 43. Quan-
do ab accusatione recedi potest ibid. 43. & 44.
Ad accusandum Prælatos non quilibet admit-
tatur, ibid. Acceptatam accusationem rescin-
dere non potest Iudex, imò eam acceptare tene-
tur. ibid. Plures in vno libello, quando accusari
possunt ibid.

Q 4

Ap-

Appellatio innocentie Præsidium, pag. 8. Appellari potest ab ordinario, & delegato ibid. Appellationis validitas coram arbitris examinanda . pag. 9.

Appellatione pendente non procedatur in causa. ibid. Appellatio suspendit, & deuoluit ad superiorem controuersiam pag. 10. Appellatio excommunicationis sententiam non suspendit. ibid. Quis ordo in appellatione seruandus ibid. Appellatio post decem dies à sententia, nulla est ibid. Iudex, à quo appellatum est, quomodo, quando, & per quos mittere debet copiam processus ad Iudicem ad quem ibid. Dubia appellationis existente sententia in Rei fauorem Iudex inclinet 11. Appellare à pœnis statutorum & correptionibus Ordinis, nefas ibid. Appellans indebitè qua pœna puniendus ibid. Vel qui sine copiâ processus, & obedientialibus literis ad Superiorem recurrit 11. & 12. Friuolæ appellationes reiiciantur, & quænam illæ 12. Damna irreparabilia, quæ sunt 13. A subdelegato ad delegantem appelletur ibid. Appellationis causas Diffinitorium examinare debet 14. & quando fallit ibid. In quacumque parte causæ appellatio interponi potest ibid. Intra sex Menses reus prosequi potest appellationem, Iudice tempus prosequendæ appellationis non determinante . ibidem .

Arbiter -

Arbitri Iudices, qua ratione deligendi, vel repudiandi: & ab arbitri sententia quando appellari possit. pag. 3.

Arctatio.

Arctatio quid. pag. 99. Tormenti genus est. ibid. Tempus Arctationis reo ignotum esse debet 100. Sine diffinitorij consensu arctari aliquis non potest 113. Quid intersit inter arctationem, carcerem, & domum disciplinæ. ibid.

Carcer.

Datur, vel ad custodiam, vel ad pœnam 113. Iniuste carcerans est excommunicatus. ibid. Carcerati, quid facere debeant, ibid. Ad arctationem, & ad pœnam in carcerem conijcere non potest, nisi Prouincialis cum Diffinitorij consensu. ibid. Quibus casibus Guardiani carcerare possunt 19. Pœna carceris quæ 20.

Confessus, Confessio.

Quando dicatur confessus 117. Confessio dari debent defensiones. Confessus spontè mitius puniendus pag. 118. Qui spontè confitetur suum peccatum Superiori, ante inquisitionem, non punitur 59. Confessio extra iudicialis, vel facta coram Iudice incompetente est indicium graue 73. Confessio item facta in tortura, & non ratificata 74. Confessio post torturam est ratificanda 105. Confessio iudicialis supplet repetitionem testium 125. Confessus legitimè ad pœnam

nma ordinariam est condemnandus . 130.

Contumax .

Contumax quis sit dicendus pag. 24. Quomodo condemnandus 39.

Conuictus .

Dicitur per duos saltem testes pag. 92. Conuictus de occulto crimine, quomodo puniendus 48. 59. Qui confessus est delictum transiens illo non probato, quando condemnari potest 54. Conuictus non est torquendus, nisi in certis casibus 102. & 103.

Corpus delicti :

Quid sit necessarium ante informationem . pag. 52. Corpus delicti permanentis, vel transeuntis, quomodo probetur ibid. venenum vulnus, defloratio, quomodo constabunt 53. Forma describendi corpus delicti à pag. 151. ad 153.

Defensiones .

Sunt de iure naturæ pag. 120. Indefensus condemnari non potest ibid. Quot dilationes in defensionibus assignari debent. ibid. Ob defensiones assignandus est Procurator, vel Patronus 121. Processus copia integra est Reo assignanda 122. Quando etiam cum nominibus accusatoris, & testium, ibid. Patrono processus in aula ostendendus, & lustrandus 123. Defensiones, nisi habitis testibus pro ritè examinatis, non concedantur, ibid. Quos articulos defensorios rejicere poterit Iudex 124. Testes ad defen-

I N D E X.

defensam quomodo recipiendi, ibid. Defensiones vnde eliciendæ 91. Copia processus in quo multi inquisiti, & non omnes examinati sunt, qualiter assignanda, ibid. Repetitio testium in defensionibus quomodo facienda 125.

Delegatus, Delegare :

Iudex delegatus quis sit, & qualis esse debeat pag. 2. Quando subdelegare valeat. ibid. An delegati authoritas expiret, mortuo, vel amoto delegante ibid. Mortuo delegato, quid eius Secretarius, vel Prouincialis facere debeat 3.

Delicta.

Alia leuia, alia grauia, alia grauiora, alia grauissima, & quænam illa sint. pag. 15. In leuibus, & aliquando in grauibus Guardiani procedere possunt, non tamen scripto 18. Delicta priuata publica, exceptuata, quæ 48. Quæ ite permanentia, & transeuntia 52. Delictum occultum quid sit 59.

Denunciatio, Denunciator.

Alia est Euangelica, alia iudicialis pag. 47. Quando Euangelicam correptio præcedere debeat 48. Inhabilis ad accusandum est etiam inhabilis ad denunciandum iudicialiter 49. Denuncians iudicialiter, delictum cum suis circumstantijs afferre debet, ibid. Si apud Iudicem insistit, accusator euadit ibid. Denunciator, quando pœna extraordinaria puniendus. ibid. Aduersus magnos viros non omnis denuncia-
tor

I N D E X .

tor admittitur . Per litteras sine nomine, nulla est denunciatio ibid. Canonice denunciatus, poterit, ut testis examinari ibid.

Eiectio , Expulsio .

Ab ordine quid pag. 21. quomodo exequenda , & cui applicanda 32.

Exceptio .

Alia civilis, alia criminalis, & quales 68. Sine exceptore non currit exceptio 69. Non probans exceptionē contra eligendum, vel electum qualiter puniendus ibid. Criminalis exceptio poenā intendit ibid. Quando contra eligendum, ipso die electionis exceptio acceptari debeat . ibid.

Excommunicatio , Excommunicatus .

Excommunicationis sententiam appellatio non suspendit pag. 10. Excommunicatus, nec accusare , nec testis, nec Iudex esse potest 4. 41. 81. Reus excommunicatus ante examen est absolvendus 118.

Fama , Infamia , Clamorosa insinuatio .

Quid sint pag. 80. Viam aperiunt inquisitioni ibid. Initio processus per duos testes probanda est infamia. ibid. Bona fama malæ prævalet 81. Triennio bona fama recuperatur. ibid. Clamorosa insinuatio necessaria est, cum aduersus Prelatos procedendum sit ibid. Deponens de fama debet dicere , quid illa sit ibid.

Forma actuum iudicialium .

Forma inquisitionis generalis paternæ pag. 137. ad 141. In.

I N D E X.

Inquisitionis generalis iudicialis 141.& 142.

Examinandi testes pro inquisitione speciali

143. ad 145.

Examinandi specialiter testes ex officio 146.

Examinandi de fama ex clamorosa insinuatione 148.

Procedendi contra infamatum 148. ad 151.

Describendi corpus delicti manifesti pag.

151. Dubij 154. Adhibendi peritos pro veneno 159. Pro defloratione 157.

Inquirendi authorem occultum delicti manifesti pag. 158. De veneno pag. 160. Si de veneno non constet clarè pag. 161. De alio delicto dubio pag. 162.

Examinis vulnerati pag. 163.

Si ignoret authorem 164. Si nolit proderè vulnerantem ibidem.

Examinandi testes super indicia pag. 165. De inimicitia ib. De confessione extraiudiciali 167

Forma generalis examinandi testes pag. 128. ibid. Si irreuerens, vel pertinax fuerit pag. 169. Si ad cor redeat 170. Si mendacium dicat ibid. Executio decreti carcerationis 171.

Forma torquendi testem infamem 171. Varium, & vacillantem 172.

Si aliud dicit cum iuramento, aliud sine 174.

Si neget scire, cum alias constet scire ibid.

Si ab aliquo loco testis vocandus sit pag. 175

Si Decretum hoc mittendum esset per litteras 176.

Si

J . N   D   E   X .

Si examen testis expediri non potuit : ibid.

Forma constituendi Reum 177.

In secundo constituto pag. 180.

Si excommunicatus reperiatur , & si absol-
uendus pag. 142. 182.

In tertio constituto ibid.

Confrontatio Rei cum testibus pag. 185.

Recognitio Rei à testibus pag. 188.

Si Reus coram Iudice delinquat pag. 189.

Forma torquendi Reum 190. Decretum de-
fensionum ante torturam ibid. Intimatio dicti
decreti 191. Assignatio Aduocati , & Procura-
toris ibid.

Prorogatio termini 192. Decretum proro-
gationis termini 193. Præsentatio articulorum
ibid.

Examinatio testiuna ad defensam 194. De-
cretū ostendendi processū defensionū parti 195.

Petitur copia processus defensionū ibid. De-
cretum pro tradenda copia defensionū 196. Co-
piæ consignatio ibid.

Ostensio processus defensionū Consultori 197
Restitutio processus cum voto ibid. Votum
Consultoris 198. Decretum Iudicis adhærendi
voto 199.

Praxis inferendæ torturæ ibid. Decretum se-
cundæ torturæ 202 . Secundæ torturæ illatio
ibid. Si deficiat Reus in tormentis 203 . Ratifi-
catio post torturam 205. Tortura Rei pro com-
plicibus 206.

For-

I N D E X.

Forma citandi ad sententiam pag. 207.

Tenor sententiæ pag. 208. Absolutoriæ 210.

Condemnatoriæ 211. Interlocutoriæ ib. Exceptoriæ 212. Forma Condemnationis contumacis 213. Citationis per monitorium ibid. Relatio Citationis, & executionis 214.

Citatio ad sententiam, & eius forma 215.

Sententiæ contra Contumacem 216.

Forma procedendi per accusationem pagina 217. Libellus accusatorius ibid. Acceptatio Libelli ibid. Alia accusationis forma 218. Causæ descriptio 219. Continuatio Processus 220. Titulus defensionis ibid. Monitio partis pro causæ expeditione 221.

Forma Denunciationis Euangelicæ 222.

Denunciationis Iudicialis ibid.

Forma Processus per denunciationem 223. Denunciatio per litteras missivas 224. Denunciationis examen ibid. Forma Decreti de assignandis Testibus 225. Si litteras à se scriptas non acceptet 226. Denunciatio iussu alterius 227. Assignatio Testium, & articulorum 228. Denunciatio ad utilitatem denunciantis 229.

Forma denunciationis exceptivæ 231. acceptatio denunciationis ibid. Examen denunciantis 232. Exceptionis forma 233.

Forma Inquisitionis generalis, & specialis. 233. 234. 235. Processus in causa speciali 236. per delegatum ex fama 237. Decreti in suspectum de fama ibid.

For.

I N D E X.

Forma Literarum Patentium, & commissio-
narium 238.

Forma Delegationis ob accusationem, vel
clamorosam intinuationem ibid. Ad vniuersi-
tatem causarum 240. ad aliquam causam 141.

Forma præcepti detrudendi in carceres 243.
Apostolos concedendi reuerentiales, & Testi-
moniales 244.

Guardiani.

Sunt Iudices in aliquibus causis pag. 2. In le-
uibus nimirum, & in grauibz aliquibus deli-
ctis, sine scripto 18. Possunt in aliquibus casu-
bus carcerare 19. pœna illis rebellantium pag.
26. illos vulnerantium 30.

Indicia.

Leuia quæquæ grauia pag. 72. & 73. quæ gra-
uissima, seu violenta 74. Omnia indicia de-
bent per duo testes probari 75. licet Iudici In-
dicia inter se copulare, ex alijs elicere, ac de-
clarare ibid. Meridiana luce clariora esse de-
bent ibid. Duo Indicia grauia æquiparantur
præsumptioni Iuris pag. 111.

Inquisitio.

Quid Generalis, specialis, mixta pag. 57. In
generali non exigitur Iuramentum 58. Ad spe-
ciale crimen non descenditur ibid. Ad particu-
lares personas quando deueniri poterit ibid.
Etiam inhabiles admittuntur in generali inqui-
sitione 59. Contra delictum occultum iniri po-
rest

test ibid. Delatum Iudici tanquam Patri, paternè puniendum est 60. Articuli Inquisitionis generalis ibid. Inquisitiones scripto recipiendæ ibid. Quilibet tenetur delicta publica aperire 61. Tacens autem puniendus erit ibid. Inquisitio specialis sine fama non potest iniri pag. 62. Casus excepti ab hac regula ibid. Iuramentum Testibus exhibendum 64. sine corpore delicti specialiter inquiri non potest pag. 65. Titulus Inquisitionis apponendus 142.

Iudex, Iudicium, Ius,

In omni iudicio reperiri debent quatuor personæ p. 1. De essentia Iuris in iudicio sunt octo pag. 39. Quænam sunt Iuris solemnitates 38. Quænam sint præparatoria ad iudicium ibid. Quæ item ad rectè illud administrandum necessaria ibid. Iudex triplex, Ordinarius, Delegatus, Arbitrarius pag. 1. Iudices Ordinarij in Ordine Minorum qui sint ibid. Iudicis munus non quilibet subire potest 4. Iudex quando recusari possit 4. Iudex quomodo debet transmittere acta ad quem appellatū est pag. 10. Iniuste torquens quomodo puniendus 101. Quam praxim servare teneatur p. 120. A Iudice quando licitum sit appellare p. 8. Iudex pœnas quando mutare poterit pag. 34. Iudex delegatus debet ostendere litteras Commissionales, & quando pag. 233.

Notarius, Scriba, Actuarius, Secretarius.

Notarium, seu Actuarium creare potest, &

R

debet

I N D E X:

debet Prouincialis , & Iudex , à quo fidelitatis iuramentum exigendum , vt suis scriptis plenè credatur. pag.64. Ex concessione Pij V. in constit. debitum Pastoralis officij , facta Ordini Prædicat. quod priùs à Iulio III. concessum , fuerat 27. Februarij 1554. vñotauit Cherubinus in margine , §. 2. ad Bullam Pij , & hanc concessionem omnes communicantes participant. Passarell. pag.244. Rodriguez tom.3. q.8. art. 1. & possunt creari tam pro ciuilibus,quàm pro criminalibus , à Generalibus , Prouincialibus , & Superioribus localibus, ex Castellin. de elect. cap. 20. pag.444. Ad hoc munus destinari non posse bastardos , nisi rehabilitatos , docet Peirinus tom.2.ad priuilegia Minimorum, constit. 9. Pij V.n.8. vbi num.9. ait iuramentum fidelitatis esse de essentia talis officij , & tradit formulas institutionis eorum, & iuramenti. Hęc in indice extra seriem addere visum fuit, cum in margine , suo loco , authores citari non potuerint , eò quod impressio laborem eluserat .

Patronus, Procurator, Defensor, Aduocatus.

Patronus reo assignandus ad faciendas defensiones , qui commissum munus renunciare non potest pag.120. Patronus in suo munere, impediri , vel in alijs occupari non debet. 121. Poterit Patronus aliquando consilium petere à perito sæculari, vel Aduocato. pag.122. Patronus delictum publicans , & non probans , aut Iudi-

I N D E X .

Iudicem suspectum allegans, quomodo puniendus, pag. 124. Vnde articulos defensorios Patronus elicere poterit, 125. Modeste proponat articulos defensorios. ibid.

Pœna Punitiões.

Priuatio voti, actuum legitimorum, & officiorum Ordinis, quid importent. pag. 17. Tallionis, probationis caputium quid sint. pag. 20. Pœna non ieiunantium. Diuina officia non recitantium 21. Sacram Scripturam adulterantium. Confessionem, & communionem derelinentium pag. 22. Otiosorum ibid. Obscenè loquentium. Sine habitu, chorda, & caputio dormientium ibid. Alios infamantium. Prælatos improprie afficientium. Minantium, aut arma tenentium 23. Falsum deponentium. Contumacium. Proprietariorum. Ordinis secreta reuelantium, pag. 24.

Libellos famosos componentium. ibidem. Libros sine licentia imprimantium. In suspecto consortio deprehensorum. Actum carnalem sollicitantium. Furtum committentium 25. Litteras impediendum. Prouincialibus, vel Guardianis rebellantium. Apostatarum. De Cardinalibus obloquentium p. 26.

Nouitios malè recipientium, vel ad professionem admittentium. A nouitijs aliquid recipientium, Camisas, & lintheamina sine necessitate deferentium. Sæculares vestes induen-

rium . Sine necessitate equitantium . Orationi non vocantium . 27. Principium negotia sine licentia agentium . Hospites , & infirmo ; sine charitate tractantium . Confessiones sine facultate auscultantium , vel à reservatis absoluentium . In morbum Gallicum ex delicto incidentium . Non residentium . 28. Fornicariorum . Sacrilegorum . Innominabile scelus patrantium . Gladio , vel baculo percutientium 24. Occidentium , aut mutilantium . Enormiter vulnerantium , vel venenum propinquantium . Prælatum localem gladio vulnerantium , aut occidentium Provincialem percutientium , aut ferientium . Generalem quoquo modo percutientium . Literas falsificantium 30.

Mulieres intra claustra ad malum finem introducentium . Conspiratorum - Ordinis diuisionem tentantium , Ad sæcularia tribunalia recurrentium . 31. Confessiones Sacramentales reuelantium . In grauissimam apostasiam incidentium . Generali , vel eius Visitatori , rebellantium . 32.

Subornatorum , Alchimistarum . Monetas adulterantium . De Summo Pontifice obloquendum . Malè promotorum . Clausuram Monialium temerè ingredientium . 33. Simoniam , committentium . pag. 34.

Pœnæ , vbi determinatæ non sint , è Sacris Canonibus elici possunt . Pœnas mutare pote-

I N D E X.

poterit Iudex , vbi ratio suaserit, *ibidem* .

Probatio .

Semiplenam faciunt testes singulares p. 110. Plenam, duo testes *ibidem* . Probatio euidensissima , euidens , minus euidens , quæ , *ibid.*

Procedere , Processus .

Proceditur per inquisitionem , Accusationem , Denunciationem , Exceptionem . p.37. Summarie procedere, & sine solemnitatibus iuris , quid sit . 38. Processus copia integrè Reo assignanda . pag. 122. Quando cum nominibus accusatoris , & testium 123-Quando processus originalis in aula curiæ à Patrono lustrandus : *ibid.* copia processus non completi, non est publicanda 125,

Rekursus , Vide appellatio .

Reus .

Quis appellari possit . p.115-Reus citandus , & suspectus de fuga carcerandus , *ibid.* Quando constituendus . Ordine interrogandus : de socijs etiam in aliquo casu 116.Reo impunitas sine Generalis licentia , non promittenda *ibid.* Legitimè interrogatur respondere tenetur , & ad respondendum potest cogi- 117. Reus citatus , non comparens , vt contumax condemnari potest. *ibid.* Rei , & testes quo idiomate interrogandi *ibid.* Reus quando dicitur confessus *ibid.* etiam confesso dentur defensiones ,

118. Spontè confessus puniatur mitius, *ibid.*
 Reus excommunicatus, antea absolvendus,
ibid.

Scriptura.

Scripturæ iudiciales, quando tempore con-
 servari debent à Iudice. pag.60.& 61.

Sententia.

Alia finalis, alia interlocutoria. p.129. Fi-
 nalis citatis partibus feratur. *ibid.* Euacuato
 processu defensiuo, quid agendum circa ac-
 cusatorem *ibid.* Probato delicto puniatur Reus.
ibid. Sententia ex actis pendeat, & ex Diffini-
 torio. 130.

Sententia iniusta quæ, quæque pœna illam,
 ferentis *ibid.* solemnitates iuris servari pote-
 runt ad libitum *ibid.* Scriptis ferenda est senten-
 tia. *ibid.* Acceptare sententiam non est neces-
 sarium 131. Iudex in sententiando hanc pra-
 xim servet *ibid.* In sententijs delicta per exten-
 sum recenseantur *ibid.* Ne contra innocentem
 sententiet, quid faciat Iudex. Pœna arbitra-
 ria quando imponi possit 132. Declaratoria
 sententia quando facienda. *ibid.* Sententia sacris
 Canonibus, & statutis debet esse conformis. 38.

Testes.

Testium munus publicum est. p.87. Qui ad
 testificandum inhabiles *ibid.* Testis falsus quis
 dicatur, Varius, Discordans 88. & 89. Vacil-
 lans 90. Deponens in dubio *ibid.* De creduli-
 tate,

I N D E X.

tate . ibid. Testes singulares quomodo, & quando probant 91. Testis inhabilis quomodo adiuuandus ibid. Testis omni exceptione maior. 92. Contestes ibid. Iurare debent, ac vocari 93. Eorum examen integrum describendum . Interrogatoria suggestiua ibid. Quæ testis dicit pro Reo omnino notanda 94. Testis proteruus ad respondendum cogatur ibid. Testis mutus, furcus, peregrinæ linguæ ibid. Testium nomina, cognomine, patriæ, ætas, &c. adnotanda in processu ibid. Sæculares cum licentia sui Superioris examinandi ibid. Grauiissimæ personæ, etiam non iuratæ credendum 95. Quando sub secreto commissum Testis aperire possit ibid. Testis sui dicti scientiam reddat . Testis ab accusatore nominatus, examinandus est . Confanguinei in consanguineos quando examinari poterunt . ibid. Testis suam depositionem subscribat 96. Ordine seruato examinetur, & admoneatur ibid. Testium repetitio quando est necessaria, & fieri debeat p. 125. Testes quæ lingua examinandi p. 117. Testes etiam inhabiles in generali inquisitione admittuntur p. 59.

Tortura .

Instrumentum subsidiarium . 98. Funis non datur nisi in atrocissimis . Et quanto tempore durare debet . Quot vicibus adhiberi possit 99. Quoties funem quassari sit licitum ibid. In grauioribus delictis arctatio, taxilli flagella adhiberi

I N D E X :

heri poterunt .ibid. Sibilli , & taxilli ad quantum temporis applicandi . 100. Ignis nefando delicto adhibendus . ibid. Tortura sine Diffinitorio dari non potest . ibid. Torquentis iniuste poena 101. Propter quas causas Reus , & Testis torqueri possint . ibid. Tortura non infligitur , nisi prius constet de corpore delicti 102. Et ubi poena imponenda torturam excederet . ibid. Conuictus non est torquendus , nisi in certis casibus 103. Torquendo , Medicus , & peritus assistant ibid. Tortura quando replicari potest . ibid. Præsidia contra torquendorum maleficia . Ieiuni torqueantur . Decretum torturæ in ipso torquendi actu imponendum 104. Quæ facit , & dicit tortus adamussim describantur . Et Horologium adsit ibid. Ante torturam dentur defensiones . ibid. Ratificatio post torturam . ibid. 105. Qui torqueri non debent . ibid. Testium tortura mitior ibid.

F I N I S .

 ROMÆ, Apud Io: Baptistam
Buffottum . 1686.

Superiorum permissu .

